॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಸದ್ದನೀತಿಪ್ಪಕರಣಂ

ಧಾತುಮಾಲಾ

೧೫. ಸರವಗ್ಗಪಞ್ಚಕನ್ತಿಕ ಸುದ್ಧಸ್ಸರಧಾತು

ಇತೋ ಪರಂ ತು ಸರತೋ, ಕಕಾರನ್ತಾದಿಭೇದತೋ।
ಧಾತುಯೋ ಧಾತುನಿಪ್ಫನ್ನ-ರೂಪಾನಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಚ॥

ಸಾಟ್ಠಕಥೇ ಪಿಟಕಮ್ಹಿ, ಜಿನಪಾಠೇ ಯಥಾಬಲಂ।
ನಯಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ, ಸಮಾಸೇನ ಕಥೇಸ್ಸ’ಹಂ॥

ಇ ಗತಿಯಂ। ಯೇಸಂ ಧಾತೂನಂ ಗತಿಅತ್ಥೋ, ಬುದ್ಧಿಪಿ ತೇಸಂ ಅತ್ಥೋ। ಪವತ್ತಿಪಾಪುಣಾನಿಪಿ। ತತ್ರ ಗಮನಂ ದುವಿಧಂ ಕಾಯಗಮನಂ ಞಾಣಗಮನಞ್ಚ। ತೇಸು **ಕಾಯಗಮನಂ** ನಾಮ ಇರಿಯಾಪಥಗಮನಂ, **ಞಾಣಗಮನಂ** ನಾಮ ಞಾಣುಪ್ಪತ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಯೋಗಾನುರೂಪೇನ “ಗಚ್ಛತೀ”ತಿ ಪದಸ್ಸ “ಜಾನಾತೀ”ತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ ಭವತಿ, “ಪವತ್ತತೀ”ತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ ಭವತಿ, “ಪಾಪುಣಾತೀ”ತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ ಭವತಿ, ಇರಿಯಾಪಥಗಮನೇನ ಗಚ್ಛತೀತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ ಭವತಿ, ಞಾಣಗಮನೇನ ಗಚ್ಛತೀತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ ಭವತಿ। ತಥಾ ಹಿ “ಸೀಘಂ ಗಚ್ಛತೀ”ತಿಆದೀಸು ಇರಿಯಾಪಥಗಮನಂ “ಗಮನ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸುನ್ದರಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗತೋ। “ಗತಿಮಾ”ತಿಆದೀಸು ಪನ ಞಾಣಗಮನಂ। ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಗತ್ಯತ್ಥಾನಂ ಧಾತೂನಂ ಯಥಾಪಯೋಗಂ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ತಸ್ಸಿಮಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ - ಇತಿ, ಏತಿ, ಉದೇತಿ। ಕಾರಿತೇ “ಉದಾಯತೀ”ತಿ ರೂಪಂ ಭವತಿ। ಉಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ಹಿ ಅತ್ಥೋ, ದುಕಾರೋ ಆಗಮೋ। ಉಪೇತಿ, ಸಮುಪೇತಿ, ವೇತಿ, ಅಪೇತಿ, ಅವೇತಿ, ಅನ್ವೇತಿ, ಸಮೇತಿ, ಅಭಿಸಮೇತಿ, ಸಮಯೋ, ಅಭಿಸಮಯೋ, ಈದಿ, ಉದಿ, ಏಕೋದಿ, ಪಣ್ಡಿತೋ, ಇತೋ, ಉದಿತೋ, ಉಪೇತೋ, ಸಮುಪೇತೋ, ಅನ್ವಿತೋ, ಅಪೇತೋ, ಸಮೇತೋ, ಏತಬ್ಬೋ, ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬೋ, ಪಟಿಯಮಾನೋ, ಪಟಿಚ್ಚೋ, ಏನ್ತೋ, ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ಪಚ್ಚಯೋ, ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। “ಇತಾ, ಇತ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾರಹಂ ಇತ್ಥಿನಪುಂಸಕವಸೇನಪಿ। ಪಚ್ಚೇತುಂ, ಉಪೇತುಂ, ಸಮುಪೇತುಂ, ಅನ್ವೇತುಂ, ಸಮೇತುಂ, ಅಭಿಸಮೇತುಂ, ಇಚ್ಚ, ಪಟಿಚ್ಚ, ಸಮೇಚ್ಚ, ಅಭಿಸಮೇಚ್ಚ, ಅಪೇಚ್ಚ, ಉಪೇಚ್ಚ, ಪಟಿಮುಖಂ ಇತ್ವಾ, ಇತ್ವಾನ, ಉಪೇತ್ವಾ, ಉಪೇತ್ವಾನ, ಉಪೇತುನ, ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಬುದ್ಧವಚನಾನುರೂಪತೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಇತಿಇತಿ ಕ್ರಿಯಾಸದ್ದೋ, ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ನ ದಿಸ್ಸತಿ।
ಇದಮೇತ್ಥ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ದಸ್ಸನಾಯೇವ ಮೇ ರುತೋ॥

“ಇತಾಯಂ ಕೋಧರೂಪೇನ”, ಇತಿ ಪಾಳಿ ಹಿ ದಿಸ್ಸತಿ।
ಅಙ್ಗುತ್ತರನಿಕಾಯಮ್ಹಿ, ಮುನಿನಾಹಚ್ಚ ಭಾಸಿತಾ।

ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ **ಅಙ್ಗುತ್ತರನಿಕಾಯೇ** ಕೋಧಂ ನಿನ್ದನ್ತೇನ -

“ಇತಾಯಂ ಕೋಧರೂಪೇನ, ಮಚ್ಚುವೇಸೋ ಗುಹಾಸಯೋ।

ತಂ ದಮೇನ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದೇ, ಪಞ್ಞಾವೀರಿಯೇನ ದಿಟ್ಠಿಯಾ"ತಿ॥

ತತ್ರ **ಇತಾಯ**ನ್ತಿ ಇತಿ ಅಯನ್ತಿ ಛೇದೋ। **ಇತಿ**ಇತಿ ಚ ಗಚ್ಛತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸುತ್ತಪದತ್ಥೋ - ಯೋ ದೋಸೋ ಲೋಕೇ "ಕೋಧೋ"ತಿ ಲೋಕಿಯಮಹಾಜನೇನ ವುಚ್ಚತಿ, ನಾಯಂ ಅತ್ಥತೋ ಕೋಧೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಕಿನ್ತಿ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ಏಸೋ ಹಿ ಸರೀರಸಙ್ಖಾತಗುಹಾಸಯೋ ಮಚ್ಚುರಾಜಾ ಏವ ಕೋಧವಸೇನ ಪಮದ್ದನ್ತೋ ಸತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ತಂ ಏವರೂಪಂ "ಮಚ್ಚುರಾಜಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಬಹುನೋ ಜನಸ್ಸ ಅನತ್ಥಕರಂ ಕೋಧಂ ಹಿತಕಾಮೋ ದಮೇನ ಪಞ್ಞಾಯ ವೀರಿಯೇನ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಚ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯಾತಿ।

ಏತೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ಪನ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಏತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ **ಆ**ಉಪಸಗ್ಗೋ ಸನ್ಧಿಕಿಚ್ಚೇನ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನತ್ತಾ ನ ಪಾಕಟೋ ವಲಾಹಕಾವತ್ಥರಿತೋ ಪುಣ್ಣಚನ್ದೋ ವಿಯ। ತಥಾ ಹಿ ಏತ್ಥ ಆ ಇತಿ ಏತೀತಿ ಸನ್ಧಿವಿಗ್ಗಹೋ ಭವತಿ, **ಆ**ಕಾರಸ್ಸ ಚ **ಇ**ಕಾರೇನ ಪರೇನ ಸದ್ಧಿಂಯೇವ **ಏ**ಕಾರಾದೇಸೋ। ತಸ್ಮಾ "ಅಯಂ ಸೋ ಸಾರಥೀ ಏತಿ। ಏತು ವೇಸ್ಸನ್ತರೋ ರಾಜಾ"ತಿಆದೀಸು "ಆಗಚ್ಛತಿ, ಆಗಚ್ಛತೂ"ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ಥೋ ಕಥೇತಬ್ಬೋ। ಬ್ಯಾಕರಣಸತ್ಥೇಪಿ ಹಿ ಆ ಇತಿ ಏತೀತಿ ಸನ್ಧಿವಿಗ್ಗಹೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಯಮ್ಪಿ ನೀತಿ ಸಾಧುಕಂ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಅಥ ವಾ **ಇತೀ**ತಿ ರಸ್ಸವಸೇನ ವುತ್ತಂ ಪದಂ ಗಮನಂ ಬೋಧೇತಿ, **ಏತೀ**ತಿ ವುದ್ಧಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ ಪನ ಯಥಾಪಯೋಗಂ ಆಗಮನಾದೀನಿ। ಮತ್ತಾವಸೇನಪಿ ಹಿ ಪದಾನಿ ಸವಿಸೇಸತ್ಥಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ? ಸಾಸನೇ ಪಬ್ಬಜಿತೋ, ರಟ್ಠಾ ಪಬ್ಬಾಜಿತೋತಿ। ಸಞ್ಞೋಗಾಸಞ್ಞೋಗವಸೇನಪಿ, ತಂ ಯಥಾ? ಗಾಮಾ ನಿಗ್ಗಚ್ಛತಿ। ಯಸಂ ಪೋಸೋ ನಿಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಯಮ್ಪಿ ನೀತಿ ಸಾಧುಕಂ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಏತ್ಥೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

ಇ ಗತಿಯನ್ತಿ ಕಥಿತಾ, ಧಾತು ವುದ್ಧಿಂ ಗತಾ ಯದಾ।
ತದಾ ಆಗಮನತ್ಥಸ್ಸ, ವಾಚಿಕಾ ಪಾಯತೋ ವಸಾ॥

ಇರಿಯಾಪಥತ್ಥತೋ ಹೇ-ಸಾ ನಿಚ್ಚಾಗಮವಾಚಿಕಾ।
"ಅಯಂ ಸೋ ಸಾರಥೀ ಏತಿ", ಇಚ್ಚಾದೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ॥

ಅನಿರಿಯಾಪಥತ್ಥೇನ , ವತ್ತನೇ ಗಮನೇಪಿ ಚ।
ಆಗಮನೇ ಚ ಹೋತೀತಿ, ಧೀಮಾ ಲಕ್ಖೇಯ್ಯ ತಂ ಯಥಾ॥

"ಪಟಿಚ್ಚ ಫಲಮೇತೀ"ತಿ, ಏವಮಾದೀಸು ವತ್ತನೇ।
ವುದ್ಧಿಪ್ಪತ್ತಾ ಇಕಾರವ್ಹಾ, ಏಸಾ ಧಾತು ಪವತ್ತತಿ॥

"ಅತ್ಥಮೇನ್ತಮ್ಹಿ ಸೂರಿಯೇ, ವಾಳಾ" ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಪನ।
ಗತೇ, "ಏತೀತಿ ಇತೀ"ತಿ-ಆದಿಸ್ವಾಗಮನೇ ಸಿಯಾ॥

ತಥಾ ಹಿ ಈತೀತಿ ಅನತ್ಥಾಯ ಏತಿ ಆಗಚ್ಛತೀತಿ ಈತಿ, ಉಪದ್ದವೋ, ಇತಿ ಆಗಮನತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಆಹ ಚ **ಸುತ್ತನಿಪಾತಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಏತೀತಿ ಈತಿ, ಆಗನ್ತುಕಾನಂ ಅಕುಸಲಭಾಗೀನಂ ಬ್ಯಸನಹೇತೂನಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ।

ಇದಾನಿ ಯಥಾರಹಂ ನಿಪಾತಾಖ್ಯಾತನಾಮಿಕಪರಿಯಾಪನ್ನಾನಂ **ಇತಿಇತೋ** ಸದ್ದಾನಮತ್ಥುದ್ಧಾರೋ ವುಚ್ಚತೇ - ತತ್ಥ **ಇತಿ**ಸದ್ದೋ ಹೇತುಪರಿಸಮಾಪನಾದಿಪದತ್ಥ ವಿಪರಿಯಾಯ ಪಕಾರಾವಧಾರಣ ನಿದಸ್ಸನಾದಿಅನೇಕತ್ಥಪ್ಪಭೇದೋ। ತಥಾ ಹೇಸ "ರುಪ್ಪತೀತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಸ್ಮಾ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿಆದೀಸು ಹೇತುಅತ್ಥೇ ದಿಸ್ಸತಿ। "ತಸ್ಮಾತಿಹ ಮೇ ಭಿಕ್ಖವೇ ಧಮ್ಮದಾಯಾದಾ ಭವಥ, ಮಾ ಆಮಿಸದಾಯಾದಾ। ಅತ್ಥಿ ಮೇ ತುಮ್ಹೇಸು ಅನುಕಮ್ಪಾ, ಕಿನ್ತಿ ಮೇ ಸಾವಕಾ ಧಮ್ಮದಾಯಾದಾ ಭವೇಯ್ಯುಂ, ನೋ

ಆಮಿಸದಾಯಾದಾ"ತಿಆದೀಸು ಪರಿಸಮಾಪನೇ। "ಇತಿ ವಾ ಇತಿ ಏವರೂಪಾ ವಿಸೂಕದಸ್ಸನಾ ಪಟಿವಿರತೋ"ತಿಆದೀಸು ಆದಿಅತ್ಥೇ। "ಮಾಗಣ್ಡಿಯೋತಿ ತಸ್ಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾ ಸಮಞ್ಞಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ವೋಹಾರೋ ನಾಮಂ ನಾಮಕಮ್ಮಂ ನಾಮಧೇಯ್ಯಂ ನಿರುತ್ತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಮಭಿಲಾಪೋ"ತಿಆದೀಸು ಪದತ್ಥವಿಪರಿಯಾಯೇ। "ಇತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸಪ್ಪಟಿಭಯೋ ಬಾಲೋ, ಅಪ್ಪಟಿಭಯೋ ಪಣ್ಡಿತೋ। ಸಉಪದ್ದವೋ ಬಾಲೋ, ಅನುಪದ್ದವೋ ಪಣ್ಡಿತೋ। ಸಉಪಸಗ್ಗೋ ಬಾಲೋ, ಅನುಪಸಗ್ಗೋ ಪಣ್ಡಿತೋ"ತಿಆದೀಸು ಪಕಾರೋ। "ಅತ್ಥಿ ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಇತಿ ಪುಟ್ಠೇನ ಸತಾ ಆದನ್ದ ಅತ್ಥೀತಿಸ್ಸ ವಚನೀಯಂ। ಕಿಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಇತಿ ಚೇ ವದೇಯ್ಯ, ಜಾತಿಪಚ್ಚಯಾ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ ಇಚ್ಚಸ್ಸ ವಚನೀಯ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಅವಧಾರಣೇ। "ಅತ್ಥೀತಿ ಖೋ ಕಚ್ಚಾನ ಅಯಮೇಕೋ ಅನ್ತೋ, ನತ್ಥೀತಿ ಖೋ ಕಚ್ಚಾನ ಅಯಂ ದುತಿಯೋ ಅನ್ತೋ"ತಿಆದೀಸು ನಿದಸ್ಸನೇ। ನಿಪಾತವಸೇನೇವ ತೇ ಪಯೋಗಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। "ಇತಾಯಂ ಕೋಧರೂಪೇನಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಆಖ್ಯಾತವಸೇನ ಗಮನೇ **ಇತಿ**ಸದ್ದೋ ದಿಸ್ಸತಿ। ಅಯಮೇವತ್ಥೋ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ, ನಿಪಾತತ್ಥೋ ಪನ ನ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ, ವಿಞ್ಞೂನಂ ಅತ್ಥಗ್ಗಹಣೇ ಕೋಸಲ್ಲುಪ್ಪಾದನತ್ಥಂ ಕೇವಲಂ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರವಸೇನ ಆಗತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಇತರೋ ಪನ -

ಗತ್ಯತ್ಥೇ ಚಿಮಸದ್ದತ್ಥೇ, **ಇತೋ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ।
ಅನ್ವಿತೋ"ತಿ ಹಿ ಗತ್ಯತ್ಥೇ, ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ ಭವೇ॥

ಇಮಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಮ್ಹಿ, ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ ಭವೇ।
"ಇತೋ ಸಾ ದಕ್ಖಿಣಾ ದಿಸಾ", ಇತಿಆದೀಸು ಪಾಳಿಸು॥

ಗತ್ಯತ್ಥೋ ಇಚ್ಛಿತೋ ಏತ್ಥ, ಇತರತ್ಥೋ ನ ಇಚ್ಛಿತೋ।
ಅತ್ಥುದ್ಧಾರವಸಾ ವುತ್ತೋ, ಕೋಸಲ್ಲತ್ಥಾಯ ವಿಞ್ಞುನಂ॥

ಇಧ ಪನ **ಸಮಯ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರಂ ಸನಿಬ್ಬಚನಂ ವತ್ತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅವತ್ವಾ ಉಪರಿ **ಅಯ**ಧಾತುವಿಸಯೇಯೇವ ವಕ್ಖಾಮ **ಇ ಏ ಅಯ**ಧಾತುವಸೇನ ತಿಧಾತುಮಯತ್ತಾ **ಸಮಯ**ಸದ್ದಸ್ಸ। ತತ್ರ **ಇತೀತಿ** ಇಕಾರಾನನ್ತರತ್ಯನ್ತಪದಸ್ಸ ಚ "ಏತಿ, ಉದೇತೀ"ತಿಆದೀನಞ್ಚ **ಏ**ಕಾರಾನನ್ತರ**ತ್ಯ**ನ್ತಪದಾನಂ ಅಞ್ಞೇಸಞ್ಚ ಏವರೂಪಾನಂ ಪದಮಾಲಾ ಯಥಾರಹಂ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಅತ್ತನೋಪದಾನಿ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಈದಿಸೇಸು ಹಿ ಠಾನೇಸು ದುಕ್ಕರಾ ಕ್ರಿಯಾಪದಮಾಲಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಕರಣೇ ಸುಕರಾ ಚ ದುಕ್ಕರಾ ಚ **ತ್ಯ**ನ್ತಪದಮಾಲಾ ಜಾನಿತಬ್ಬಾ , ತಸ್ಮಾ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಾದೀಸು ಅಟ್ಠಸು ಗಣೇಸು ವಿಹಿತೇಹಿ ಛನ್ನವುತಿಯಾ ವಚನೇಹಿ ಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣಂ ಅಸಬ್ಬಸಾಧಾರಣಞ್ಚ ಪದಮಾಲಾನಯಂ ಬ್ರೂಮ -

ಅಕಾರಾನನ್ತರತ್ಯನ್ತ-ಪದಾನಂ ಪನ್ತಿಯೋ ಬುಧೋ।
ಭವತಿ ರುನ್ಧತಾದೀನಂ, ಯೋಜೇ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸಬ್ಬಥಾ॥

ಇತಿ ಏತೀ"ತಿ ಚೇತೇಸಂ, ಪದಾನಂ ಪನ ಪನ್ತಿಯೋ।
ಸುದ್ಧಸ್ಸರಪುಬ್ಬಕಾನಂ, ಯೋಜೇ ವಿಞ್ಞೂ ಯಥಾರಹಂ॥

ಆಕಾರಾನನ್ತರತ್ಯನ್ತ-ಪದಾನಞ್ಚಾಪಿ ಪನ್ತಿಯೋ।
"ಯಾತಿ ಸುಣಾತಿ ಅಸ್ನಾ-ತಿ" ಇಚ್ಚಾದೀನಂ ಯಥಾರಹಂ॥

ಇವಣ್ಣಾನನ್ತರತ್ಯನ್ತ-ಪದಾನಮಪಿ ಪಾಳಿಯೋ।
ಯೋಜೇ "ರುನ್ಧಿತಿ ರುನ್ಧೀತಿ"-ಇಚ್ಚಾದೀನಂ ಯಥಾರಹಂ॥

ಉಕಾರಾನನ್ತರತ್ಯನ್ತ-ಸುತಿಇತಿ ಪದಸ್ಸ ಚ।
ಪೇರಣತ್ಥೇ ಪವತ್ತಸ್ಸ, ಯೋಜೇ ಮಾಲಂ ಯಥಾರಹಂ॥

ಏಕಾರಾನನ್ತರತ್ಯನ್ತ-ಪದಾನಮ್ಪಿ ಯಥಾರಹಂ।
"ಜೇತಿ ರುನ್ಧೇತಿ ಕಾರೇತಿ, ಕಾರಾಪೇತೀ"ತಿಆದೀನಂ॥

ಓಕಾರಾನನ್ತರತ್ಯನ್ತ-ಪದಾನಮ್ಪಿ ಪದಕ್ಕಮೇ।
"ಕರೋತಿ ಭೋತಿ ಹೋತೀ"ತಿ-ಆದೀನಂ ಯುತ್ತಿತೋವದೇ।

ಇಚ್ಚೇವಂ ಸತ್ತಧಾ ವುತ್ತೋ, ಪದಮಾಲಾನಯೋ ಮಯಾ।
ಇತೋ ಮುತ್ತೋ ನಯೋ ನಾಮ, ನತ್ಥಿ ಕೋಚಿ ಕ್ರಿಯಾಪದೇ॥

"ಆದತ್ತೇ ಕುರುತೇ ಪೇತೇ", ಇಚ್ಚಾದಿ ನಯದಸ್ಸನಾ।
ಯಥಾರಹಂ ಯುತ್ತಿತೋತಿ, ವಚನಂ ಏತ್ಥ ಭಾಸಿತಂ॥

ಇದಾನಿ ಇಕಾರಾನನ್ತರತ್ಯನ್ತಪದಸ್ಸ ಕಮೋ ವುಚ್ಚತೇ - ಇತಿ, ಇನ್ತಿ। ಇಸಿ, ಇಥ। ಇಮಿ, ಇಮ। ಅಪರಿಪುಣ್ಣೋ ವತ್ತಮಾನಾನಯೋ। ಇತು, ಇನ್ತು। ಇಹಿ, ಇಥ। ಇಮಿ, ಇಮ। ಅಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಪಞ್ಚಮೀನಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸಾಸನಾನುರೂಪಭಾವಸ್ಸ ಇಮಾನಿ ಸಾಧಕಪದಾನಿ "ವೇತಿ, ಅಪೇತಿ, ಅನ್ವೇತೀ"ತಿ। ತತ್ಥ ವಿ ಇತಿ **ವೇತಿ**। ವಿಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, **ಇತಿ**ಸದ್ದೋ ಹೇತ್ಥ ಗಮನಂ ಬೋಧೇತಿ। ತಥಾ ಅಪ ಇತಿ **ಅಪೇತಿ**। ಅಪಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅನು ಇತಿ **ಅನ್ವೇತಿ**। ಅನುಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಗರೂ ಪನ ಅನು ಏತಿ **ಅನ್ವೇತೀ**ತಿ ವದನ್ತಿ। ತಂ -

"ಯಥಾ ಆರಞ್ಞಕಂ ನಾಗಂ, ದನ್ತಿಂ ಅನ್ವೇತಿ ಹತ್ಥಿನೀ।
ಜೇಸ್ಸನ್ತಂ ಗಿರಿದುಗ್ಗೇಸು, ಸಮೇಸು ವಿಸಮೇಸು ಚ।
ಏವಂ ತಂ ಅನುಗಚ್ಛಾಮಿ, ಪುತ್ತೇ ಆದಾಯ ಪಚ್ಛತೋ"ತಿ॥

ಇಮಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ನ ಸಮೇತಿ "ಜೇಸ್ಸನ್ತಂ ಅನ್ವೇತೀ"ತಿ ವಚನತೋ "ಅನುಗಚ್ಛಾಮೀ"ತಿ ವಚನತೋ ಚ। ತಥಾ ಹಿ **ಏತಿ**ಸದ್ದೋ ಯತ್ಥ ಚೇ ಇರಿಯಾಪಥವಾಚಕೋ, ತತ್ಥ ಆಗಮನಂಯೇವ ಜೋತೇತಿ, ನ ಗಮನಂ, ತಸ್ಮಾ ಆಗಮನತ್ಥಸ್ಸ ಅಯುತ್ತಿತೋ ಗಮನತ್ಥಸ್ಸ ಚ ಯುತ್ತಿತೋ ವಿ ಇತಿಆದಿನಾ ಭೇದೋ ಞೇಯ್ಯೋ। ಏತೇಸಞ್ಚ **ಇತಿ**ಸದ್ದವಸೇನ ಕತಭೇದಾನಂ ಅತ್ಥಿಭಾವಂ ಯುತ್ತಿಭಾವಞ್ಚ "ಇತಾಯಂ ಕೋಧರೂಪೇನಾ"ತಿ ಪಾಳಿಯೇವ ಸಾಧೇತಿ, ತಸ್ಮಾಯೇವ "ಅನು ಇತಿ, ಅನು ಇನ್ತಿ, ಅನು ಇಸೀ"ತಿಆದಿನಾ "ಅನ್ವೇತೀ"ತಿಆದೀನಂ ಭೇದೇ ಲಬ್ಭಮಾನನಯೇನ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೋ ವತ್ತಮಾನಾಪಞ್ಚಮೀನಯೋ ಪರಸ್ಸಪದವಸೇನ ದಸ್ಸಿತೋ। ಸತ್ತಮೀರೂಪಾದೀನಿ ಸಬ್ಬಥಾ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧಾನಿ।

ಇಮಾನಿ ಪನ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿಯಾ ರೂಪಾನಿ, ಸಿತ್ತಾ ತೇ ಲಹುಮೇಸ್ಸತಿ। ಇಸ್ಸತಿ, ಇಸ್ಸನ್ತಿ। ಇಸ್ಸಸಿ, ಇಸ್ಸಥ। ಇಸ್ಸಾಮಿ, ಇಸ್ಸಾಮ। ಇಸ್ಸತೇ, ಇಸ್ಸನ್ತೇ। ಇಸ್ಸಸೇ, ಇಸ್ಸವ್ಹೇ। ಇಸ್ಸಂ, ಇಸ್ಸಾಮ್ಹೇ। ಅಸಬ್ಬಧಾತುಕತ್ತೇಪಿ ಸುದ್ಧಸ್ಸರತ್ತಾ ಧಾತುಸ್ಸ **ಇಕಾರಾಗಮೋ** ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀನಯೋ।

ಅಥ ಕಾಲಾತಿಪತ್ತಿಯಾ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ, ಇಸ್ಸಾ, ಇಸ್ಸಂಸು। ಇಸ್ಸೇ, ಇಸ್ಸಥ। ಇಸ್ಸಂ, ಇಸ್ಸಮ್ಹಾ। ಇಸ್ಸಥ, ಇಸ್ಸಿಸು। ಇಸ್ಸಸೇ, ಇಸ್ಸವ್ಹೇ। ಇಸ್ಸಂ, ಇಸ್ಸಾಮ್ಹಸೇ। ಕಾಲಾತಿಪತ್ತಿಭಾವೇ ಚ ಅಸಬ್ಬಧಾತುಕತ್ತೇ ಚ ಸನ್ತೇಪಿ ಸುದ್ಧಸ್ಸರತ್ತಾ ಧಾತುಸ್ಸ **ಅಕಾರಿಕಾರಾಗಮೋ**

ನ ಲಬ್ಭತಿ ಅನೇಕನ್ತಿಕತ್ತಾ ವಾ ಅನುಪಪನ್ನತ್ತಾ ಚ ಅಕಾರಾಗಮೋ ನ ಹೋತಿ। ದ್ವಿನ್ನಞ್ಹೇತ್ಥ ಸುದ್ಧಸ್ಸರಾನಂ ಅನನ್ತರಿಕಾನಂ ಏಕತೋಸನ್ನಿಪಾತೋ ಅನುಪಪತ್ತಿ। ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಕಾಲಾತಿಪತ್ತಿನಯೋ।

ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಠಾನೇ ಸಾಟ್ಠಕಥೇ ತೇಪಿಟಕೇ ಬುದ್ಧವಚನೇ ಸೋತೂನಂ ಪಯೋಗತ್ಥೇಸು ಪರಮಕೋಸಲ್ಲಜನನತ್ಥಂ "ನನು ತೇ ಸುತಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಭಞ್ಞಮಾನೇ, ದೇವಾ ನ ಇಸ್ಸನ್ತಿ ಪುರಿಸಪರಕ್ಕಮಸ್ಸಾ"ತಿ ಪಾಳಿತೋ ನಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿಯಾ ರೂಪೇಹಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಸಮಾನಾನಿ ಅಸಮಾನತ್ಥಾನಿ ವತ್ತಮಾನಿಕರೂಪಾನಿ ಚ ಈಸಕಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಮಾನಾನಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀಕಾಲಾತಿಪತ್ತೀನಂ ರೂಪಾನಿ ಚ ಪಕಾಸಯಿಸ್ಸಾಮ - ವತ್ತಮಾನಾವಸೇನ ತಾವ "ಇಸ್ಸತಿ, ಇಸ್ಸನ್ತಿ। ಇಸ್ಸಸಿ, ಇಸ್ಸಥಾ"ತಿ ಸಬ್ಬಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಅತ್ಥೋ ಪನ "ಇಸ್ಸಂ ಕರೋತೀ"ತಿಆದಿನಾ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ಥೇ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀವಸೇನ "ಇಸ್ಸಿಸ್ಸತಿ, ಇಸ್ಸಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಇಸ್ಸಿಸ್ಸಸಿ, ಇಸ್ಸಿಸ್ಸಥಾ"ತಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಅತ್ಥೋ ಪನ "ಇಸ್ಸಂ ಕರಿಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿನಾ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಕಾಲಾತಿಪತ್ತಿವಸೇನ ಪನ "ಇಸ್ಸಿಸ್ಸಾ, ಇಸ್ಸಿಸ್ಸಂಸು। ಇಸ್ಸಿಸ್ಸೇ, ಇಸ್ಸಿಸ್ಸಥಾ"ತಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ, ಅತ್ಥೋ ಪನ "ಇಸ್ಸಂ ಅಕರಿಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಧಾತ್ವನ್ತರವಸೇನ ಸಂಸನ್ದನಾನಯೋಯಂ।

ಇದಾನಿ ಏಕಾರಾನನ್ತರತ್ಯನ್ತಪದಸ್ಸ ಕಮೋ ವುಚ್ಚತೇ -

ಏತಿ, ಏನ್ತಿ। ಏಸಿ, ಏಥ। ಏಮಿ, ಏಮ।

ಏತು, ಏನ್ತು। ಏಹಿ, ಏಥ। ಏಮಿ, ಏಮ।

ನ ಚ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ದುಕ್ಖನ್ತಂ, ವಿಸ್ಸಾಸಂ ಏಯ್ಯ ಪಣ್ಡಿತೋ।
ನಿವೇಸನಾನಿ ಮಾಪೇತ್ವಾ, ವೇದೇಹಸ್ಸ ಯಸಸ್ಸಿನೋ।
ಯದಾ ತೇ ಪಹಿಣಿಸ್ಸಾಮಿ, ತದಾ ಏಯ್ಯಾಸಿ ಖತ್ತಿಯ॥

ಏಯ್ಯ , ಏಯ್ಯುಂ। ಏಯ್ಯಾಸಿ, ಏಯ್ಯಾಥ। ಏಯ್ಯಾಮಿ, ಏಯ್ಯಾಮ। ಏಥ, ಏರಂ। ಏಥೋ, ಏಯ್ಯಾವ್ಹೋ। ಏಯ್ಯಂ, ಏಯ್ಯಾಮ್ಹೇ।

ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಏಯ್ಯ, ತೇ ಏಯ್ಯುಂ। ತ್ವಂ ಏಯ್ಯಾಸಿ, ತುಮ್ಹೇ ಏಯ್ಯಾಥ। ಅಹಂ ಏಯ್ಯಾಮಿ, ಮಯಂ ಏಯ್ಯಾಮ। ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಏಥ, ತೇ ಏರಂ। ತ್ವಂ ಏಥೋ, ತುಮ್ಹೇ ಏಯ್ಯಾವ್ಹೋ। ಅಹಂ ಏಯ್ಯಂ, ಮಯಂ ಏಯ್ಯಾಮ್ಹೇ।

ಪರೋಕ್ಖಾಹಿಯ್ಯತ್ತನಜ್ಜತನೀರೂಪಾನಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧಾನಿ।

ಏಸ್ಸತಿ, ಏಸ್ಸನ್ತಿ। ಏಸ್ಸಸಿ, ಏಸ್ಸಥ। ಏಸ್ಸಾಮಿ, ಏಸ್ಸಾಮ। ಏಸ್ಸತೇ, ಏಸ್ಸನ್ತೇ। ಏಸ್ಸಸೇ, ಏಸ್ಸವ್ಹೇ। ಏಸ್ಸಂ, ಏಸ್ಸಾಮ್ಹೇ।

ಸಮ್ಮೋದಮಾನಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಜಾಲಮಾದಾಯ ಪಕ್ಖಿನೋ।
ಯದಾ ತೇ ವಿವದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತದಾ ಏಹಿನ್ತಿ ಮೇ ವಸಂ॥

"ಅಭಿದೋಸಗತೋ ಇದಾನಿ ಏಹೀ"ತಿ ವಚನದಸ್ಸನತೋ ಅಪರಾನಿಪಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀರೂಪಾನಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಏಹಿತಿ, ಏಹಿನ್ತಿ। ಏಹಿಸಿ, ಏಹಿಥ। ಏಹಿಮಿ, ಏಹಿಮ। ಏಹಿತೇ, ಏಹಿನ್ತೇ। ಏಹಿಸೇ, ಏಹಿವ್ಹೇ। ಏಹಿಸ್ಸಂ, ಏಹಿಸ್ಸಾಮ್ಹೇ।

ಏಸ್ಸಾ, ಏಸ್ಸಂಸು। ಏಸ್ಸೇ, ಏಸ್ಸಥ। ಏಸ್ಸಂ ಏಸ್ಸಾಮ್ಹಾ। ಏಸ್ಸಥ, ಏಸ್ಸಿಸು। ಏಸ್ಸಸೇ, ಏಸ್ಸವ್ಹೇ। ಏಸ್ಸಿಂ, ಏಸ್ಸಾಮ್ಹಸೇ।

ಅಥಾಪರೋಪಿ **ಏಕಾರಾನನ್ತರತ್ಯನ್ತಪದಕ್ಕಮೋ** ಭವತಿ।
ಉದೇತಿ, ಉದೇನ್ತಿ। ಉದೇಸಿ, ಉದೇಥ। ಉದೇಮಿ, ಉದೇಮ॥

ಉದೇತು, ಉದೇನ್ತು। ಉದೇಹಿ, ಉದೇಥ। ಉದೇಮಿ, ಉದೇಮ, ಉದಾಮಸೇ।

ಉದೇಯ್ಯ, ಉದೇಯ್ಯುಂ। ಸೇಸಂ ನೇಯ್ಯಂ। ಉದಿಸ್ಸತಿ, ಉದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಸೇಸಂ ನೇಯ್ಯಂ। ಉದಿಸ್ಸಾ, ಉದಿಸ್ಸಂಸು। ಸೇಸಂ ನೇಯ್ಯಂ।

ಇಮಾನಿ ಸುದ್ಧಸ್ಸರಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಕಕಾರನ್ತಧಾತು

ಕು ಸದ್ದೇ ಕೇ ಚ। ಕೋತಿ, ಕವತಿ, ಕಾಯತಿ, ಏವಂ ಕತ್ತುಪದಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಕುಯ್ಯತಿ, ಕಿಯ್ಯತಿ, ಏವಂ ಕಮ್ಮಪದಾನಿ। ಕಾನನಂ, ಕಬ್ಬಂ, ಜಾತಕಂ, ಏವಂ ನಾಮಿಕಪದಾನಿ। ಕುತ್ವಾ, ಕುತ್ವಾನ, ಕವಿತ್ವಾ, ಕವಿತ್ವಾನ, ಕಾವಿತ್ವಾ, ಕಾವಿತ್ವಾನ, ಕಾಯಿತುಂ, ಏವಂ ಅಬ್ಯಯಪದಾನಿ।

ತತ್ರ **ಕಾನನನ್ತಿ** ರಿತಮಞ್ಜುನ್ತಿಕಸಮಯೇ ಕವತಿ ಸದ್ದಂ ಕರೋತೀತಿ ಕಾನನಂ, ವನಂ। ತಥಾ ಹಿ –

“ರಿತೇ ಮಞ್ಜುನ್ತಿಕೇ ಕಾಲೇ, ಸನ್ನಿಸೀವೇಸು ಪಕ್ಖಿಸು।
ಸಣತೇವ ಬ್ರಹಾರಞ್ಞಂ, ಸಾ ರತಿ ಪಟಿಭಾತಿ ಮ”ನ್ತಿ

ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ಕೋಕಿಲಮಯೂರಾದಯೋ ಕವನ್ತಿ ಸದ್ದಾಯನ್ತಿ ಕೂಜನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಕಾನನಂ। ಮನೋಹರತಾಯ ಅವಸ್ಸಂ ಕುಯ್ಯತಿ ಪಣ್ಡಿತೇಹೀತಿ **ಕಬ್ಬಂ। ಕಾವಿಯಂ। ಕಾವೇಯ್ಯಂ।** ಅಞ್ಞತ್ರ ಪನ ಕವೀನಂ ಇದನ್ತಿ **ಕಬ್ಬನ್ತಿ** ತದ್ಧಿತವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಕೇಚಿ ತು **ಕಾಬ್ಯನ್ತಿ** ಸದ್ದರೂಪಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ನ ತಂ ಪಾವಚನೇ ಪಮಾಣಂ ಸಕ್ಕಟಭಾಸಾಭಾವತೋ। ಸಕ್ಕಟಭಾಸಾತೋಪಿ ಹಿ ಆಚರಿಯಾ ನಯಂ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ಜಾತಂ ಭೂತಂ ಅತೀತಂ ಭಗವತೋ ಚರಿಯಂ, ತಂ ಕೀಯತಿ ಕಥೀಯತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಜಾತಕಂ**। ಜಾತಕಪಾಳಿ ಹಿ ಇಧ “ಜಾತಕ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ಅಞ್ಞತ್ರ ಪನ ಜಾತಂ ಏವ ಜಾತಕನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ **ಜಾತಕ**ಸದ್ದೋ ದೇಸನಾಯಮ್ಪಿ ವತ್ತತಿ “ಇತಿವುತ್ತಕಂ ಜಾತಕಂ ಅಬ್ಭುತಧಮ್ಮ”ನ್ತಿಆದೀಸು। ಜಾತಿಯಮ್ಪಿ ವತ್ತತಿ “ಜಾತಕಂ ಸಮೋಧಾನೇಸೀ”ತಿಆದೀಸು।

ಪಕ್ಕ ನೀಚಗತಿಯಂ। ನೀಚಗಮನಂ ನಾಮ ಹೀನಗಮನಂ ಹೀನಪ್ಪವತ್ತಿ ವಾ। **ನೀಚ**ಸದ್ದೋ ಹಿ ಹೀನವಾಚಕೋ “ನೀಚೇ ಕುಲೇ ಪಚ್ಚಾಜಾತೋ”ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ। ಪಕ್ಕತಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಮೇತ್ಥ ದಿಸ್ಸತಿ, ನ ನಾಮಿಕಪದಂ। ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ನಾಮಿಕಪದಂ ನ ದಿಸ್ಸತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ನಾಮಿಕಪದಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಕ್ರಿಯಾಪದಮೇವ ಹಿ ದುದ್ದಸಂ, ಕ್ರಿಯಾಪದೇ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ನಾಮಿಕಪದಂ ನತ್ಥೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಸ್ಮಾ ಅನ್ತಮಸೋ “ಪಕ್ಕನಂ, ತಕನಂ” ಇಚ್ಚೇವಮಾದೀನಿ ಭಾವವಾಚಕಾನಿ ನಾಮಿಕಪದಾನಿ ಸಬ್ಬಾಸು ಧಾತೂಸು ಯಥಾರಹಂ ಲಬ್ಭನ್ತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ತಕ ಹಸನೇ। ಹಸನಂ ಹಾಸೋ। ತಕತಿ।

ತಕಿ ಕಿಚ್ಛಜೀವನೇ। ಕಿಚ್ಛಜೀವನಂ ಕಸಿರಜೀವನಂ। ತಙ್ಕತಿ। ಆತಙ್ಕತಿ। ಆತಙ್ಕೋ। **ಆತಙ್ಕೋತಿ** ಕಿಚ್ಛಜೀವಿತಕರೋ ರೋಗೋ, ತಥಾ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ “ಅಪ್ಪಾಬಾಧಂ ಅಪ್ಪಾತಙ್ಕ”ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಾಳಿಪ್ಪದೇಸೇ ಇತಿ ಅತ್ಥಂ ಸಂವಣ್ಣೇಸುಂ **“ಆಬಾಧೋತಿ**

ವಿಸಭಾಗವೇದನಾ ವುಚ್ಚತಿ, ಯಾ ಏಕದೇಸೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಸಕಲಸರೀರಂ ಅಯಪಟ್ಟೇನ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ವಿಯ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಆತಙ್ಕೋ**ತಿ ಕಿಚ್ಛಜೀವಿತಕರೋ ರೋಗೋ। ಅಥ ವಾ ಯಾಪೇತಬ್ಬರೋಗೋ ಆತಙ್ಕೋ, ಇತರೋ ಆಬಾಧೋ। ಖುದ್ದಕೋ ವಾ ರೋಗೋ ಆತಙ್ಕೋ, ಬಲವಾ ಆಬಾಧೋ। ಕೇಚಿ ಪನ 'ಅಜ್ಝತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಆಬಾಧೋ, ಬಹಿದ್ಧಾಸಮುಟ್ಠಾನೋ ಆತಙ್ಕೋ'ತಿ ವದನ್ತೀ"ತಿ।

> ಆತಙ್ಕೋ ಆಮಯೋ ರೋಗೋ,
> ಬ್ಯಾಧಾ'ಬಾಧೋ ಗದೋ ರುಜಾ।
> ಅಕಲ್ಲಞ್ಚೇವ ಗೇಲಞ್ಞಂ,
> ನಾಮಂ ರೋಗಾಭಿಧಾನಕಂ॥

ಸುಕ ಗತಿಯಂ। ಸೋಕತಿ, ಸುಕೋ, ಸುಕೀ। ತತ್ರ **ಸುಕೋ**ತಿ ಸುವೋ। ಸೋಕತಿ ಮನಾಪೇನ ಗಮನೇನ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಸುಕೋ। ತಸ್ಸ ಭರಿಯಾ ಸುಕೀ।

ಬುಕ್ಕ ಭಸ್ಸನೇ। ಇಧ **ಭಸ್ಸನಂ** ನಾಮ ಸುನಖಭಸ್ಸನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ "ಸುನಖೋ ಭಸ್ಸಿತ್ವಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ, ನ "ಆವಾಸೋ ಗೋಚರಂ ಭಸ್ಸ"ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। ವಚನಸಙ್ಖಾತಂ ಭಸ್ಸನಂ, ಬುಕ್ಕತಿ ಸಾ।

ಧಕ ಪಟಿಘಾತೇ ಗತಿಯಞ್ಚ। ಪಟಿಘಾತೋ ಪಟಿಹನನಂ। ಧಕತಿ।

ಚಕ ತಿತ್ತಿಪಟಿಘಾತೇಸು। ತಿತ್ತಿ ತಪ್ಪನಂ, **ಪಟಿಘಾತಂ** ಪಟಿಹನನಂವ। ಚಕತಿ।

ಅಕ ಕುಟಿಲಗತಿಯಂ। ಅಕತಿ। ಏತಾ **ಕು**ಆದಿಕಾ **ಅಕ**ಪರಿಯನ್ತಾ ಧಾತುಯೋ ಪರಸ್ಸ ಭಾಸಾತಿ ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ವದನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಮತೇ ಏತಾ "ತಿ ಅನ್ತಿ, ತು ಅನ್ತು" ಇಚ್ಚಾದೀನಂಯೇವ ವಿಸಯೋ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ನಿಯಮೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ತಂ ಇಧ ಪಮಾಣಂ।

ಇ ಅಜ್ಝಯನೇ। ಅಜ್ಝಯನಂ ಉಚ್ಚಾರಣಂ ಸಿಕ್ಖನಂ ವಾ, ಅಯತಿ, ಅಧೀಯತಿ, ಅಜ್ಝಯತಿ, ಅಧೀತೇ, ಅಜ್ಝೇನಂ, ಅಜ್ಝಾಯಕೋ। ದಿಬ್ಬಂ ಅಧೀಯಸೇ ಮಾಯಂ। ಅಧೀಯನ್ತಿ ಮಹಾರಾಜ, ದಿಬ್ಬಮಾಯಿಧ ಪಣ್ಡಿತಾ। ಅಜ್ಝೇನಮರಿಯಾ ಪಥವಿಂ ಜನಿನ್ದಾ। ತತ್ಥ **ಅಜ್ಝಾಯಕೋ**ತಿ ಅಜ್ಝಯತೀತಿ ಅಜ್ಝಾಯಕೋ, ಮನ್ತೇ ಪರಿವತ್ತೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಉ ಸದ್ದೇ। ಅವತಿ, ಅವನ್ತಿ। ಅವಸಿ। ಏತ್ಥ "ಯೋ ಆತುಮಾನಂ ಸಯಮೇವ ಪಾವಾ"ತಿ ಪಾಳಿ **ಪ**ಪುಬ್ಬಸ್ಸ **ಉ**ಧಾತುಸ್ಸ ಪಯೋಗೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಪ**ಪುಬ್ಬಸ್ಸ **ವದ**ಧಾತುಸ್ಸ **ದ**ಕಾರಲೋಪಪ್ಪಯೋಗೋತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜತಿ।

ವಙ್ಕ ಕೋಟಿಲ್ಲೇ। ವಙ್ಕತಿ। ವಙ್ಕಂ। **ವಙ್ಕ**ಸದ್ದೋ ಹಿ **ವಕ್ಕ**ಸದ್ದೇನ ಸಮಾನತ್ಥೋ, **ವಕ್ಕ**ಸದ್ದೋ ಚ **ವಙ್ಕ**ಸದ್ದೇನ। ತಥಾ ಹಿ –

> "ಯಂ ನಿಸ್ಸಿತಾ ಜಗತಿರುಹಂ, ಸ್ವಾಯಂ ಅಗ್ಗಿಂ ಪಮುಞ್ಚತಿ।
> ದಿಸಾ ಭಜಥ ವಕ್ಕಙ್ಗಾ, ಜಾತಂ ಸರಣತೋ ಭಯ"ನ್ತಿ॥

ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ। ಅಯಂ ಪನ **ವಕ್ಕ**ಸದ್ದೋ ಸಕ್ಕಟಭಾಸಂ ಪತ್ವಾ ಕಕಾರರಕಾರಸಞ್ಞೋಗಕ್ಖರಿಕೋ ಭವತಿ, ಧಾತುಭಾವೋ ಪನಸ್ಸ ಪೋರಾಣೇಹಿ ನ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ಕ್ರಿಯಾಪದಂ ನ ದಿಟ್ಠಂ। ಇಮಸ್ಸ ಪನ **ವಙ್ಕ**ಸದ್ದಸ್ಸ **"ವಙ್ಕ ಕೋಟಿಲ್ಲೇ"**ತಿ ಧಾತುಭಾವೋ ವುತ್ತೋ, "ವಙ್ಕತೀ"ತಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಞ್ಚ, ಪಾಳಿಯಂ ತು "ವಙ್ಕತೀ"ತಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಂ ನ ದಿಟ್ಠಂ, ತಥಾ ಭಾವವಾಚಕೋ **ವಙ್ಕ**ಸದ್ದೋಪಿ। ವಾಚ್ಚಲಿಙ್ಗೋ ಪನ ಅನೇಕೇಸು ಠಾನೇಸು ದಿಟ್ಠೋ। ತತ್ತ **ವಙ್ಕತೀ**ತಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಂ ಪಾಳಿಯಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬಮೇವ

ನಾಥತೀತಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಮಿವ। ಭಾವವಾಚಕಸ್ಸ ಪನ **ವಙ್ಕ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥಿತಾ ನತ್ಥಿತಾ ಚ ಪಾಳಿಆದೀಸು ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ। ಕೇಚೇತ್ಥ ವದೇಯ್ಯುಂ "ಯದಿ ಭಾವವಾಚಕೋ **ವಙ್ಕ**ಸದ್ದೋ ನತ್ಥಿ, ಕಥಂ 'ಅಟ್ಠವಙ್ಕಂ ಮಣಿರತನಂ ಉಳಾರ'ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಮಾಸೋ"ತಿ। ಏತ್ಥ ಪನ ಅಟ್ಠಸು ಠಾನೇಸು ವಙ್ಕಂ **ಅಟ್ಠವಙ್ಕಂ,** ನ ಅಟ್ಠವಙ್ಕಾನಿ ಯಸ್ಸಾತಿ। ದಬ್ಬವಾಚಕೋ ಹಿ **ವಙ್ಕ**ಸದ್ದೋ, ನ ಭಾವವಾಚಕೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ವಙ್ಕಂ ವಕ್ಕಞ್ಚ ಕುಟಿಲಂ, ಜಿಮ್ಹಞ್ಚ ರಿಮ್ಹಮನುಜು।
ವಙ್ಕಸದ್ದಾದಯೋ ಏತೇ, ವಾಚ್ಚಲಿಙ್ಗಾ ತಿಲಿಙ್ಗಿಕಾ॥

ಅಥ ವಾ **ವಙ್ಕ**ಸದ್ದೋಯಂ, "ವಙ್ಕಘಸ್ತಾ"ತಿಆದಿಸು।
ಬಳಿಸೇ ಗಿರಿಭೇದೇ ಚ, ವತ್ತತೇ ಸ ಪುಮಾ ತದಾ॥

ಅಯಞ್ಹಿ "ತೇ'ಮೇ ಜನಾ ವಙ್ಕಘಸ್ತಾ ಸಯನ್ತಿ। ಯಥಾಪಿ ಮಚ್ಛೋ ಬಳಿಸಂ, ವಙ್ಕಂ ಮಂಸೇನ ಛಾದಿತಂ। ವಙ್ಕಘಸ್ತೋವ ಅಮ್ಬುಜೋ"ತಿಆದೀಸು ಬಳಿಸೇ ವತ್ತತಿ।

ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ "ನನು ಚ ಭೋ 'ಯಥಾಪಿ ಮಚ್ಛೋ ಬಳಿಸಂ, ವಙ್ಕಂ ಮಂಸೇನ ಛಾದಿತ'ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ವಙ್ಕ**ಸದ್ದೋ ಗುಣವಾಚಕೋ ವಿಸೇಸನಸದೋ, ಯೇನ ಬಳಿಸೋ ವಿಸೇಸಿತೋ, ತೇನ ವಙ್ಕಂ ಕುಟಿಲಂ ಬಳಿಸನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಯತೀ"ತಿ? ತನ್ನ, **ವಙ್ಕ**ಸದ್ದೇ ಅವುತ್ತೇಪಿ ಬಳಿಸಸಭಾವಸ್ಸ ವಙ್ಕತ್ತಾ ಕುಟಿಲತ್ಥೋ ಪಾಕಟೋತಿ ನತ್ಥಿ ವಿಸೇಸನಸದ್ದೇನ ಪಯೋಜನಂ। ಇದಂ ಪನ "ಬಳಿಸಂ ವಙ್ಕ"ನ್ತಿ ವಚನಂ "ಹತ್ಥಿ ನಾಗೋ। ಸರೋರುಹಂ ಪದುಮಂ। ಹತ್ಥೀ ಚ ಕುಞ್ಜರೋ ನಾಗೋ"ತಿಆದಿವಚನಮಿವ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ, ತಸ್ಮಾ "ವಙ್ಕ"ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ "ಕುಟಿಲ"ನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಅಥ ವಾ ಯಥಾ "ಯಥಾ ಆರಞ್ಞಕಂ ನಾಗಂ, ದನ್ತಿಂ ಅನ್ವೇತಿ ಹತ್ಥಿನೀ"ತಿ ಏತ್ಥ **ನಾಗ**ಸದ್ದಸ್ಸ **ದನ್ತೀ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪರಿಯಾ ಯವಚನತ್ತೇಪಿ **ದನ್ತಿ**ನ್ತಿ ಮನೋರಮದನ್ತಯುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ಸಂವಣ್ಣಿತೋ, ತಥಾ "ಬಳಿಸಂ ವಙ್ಕ"ನ್ತಿ ಇಮೇಸಮ್ಪಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪರಿಯಾಯವಚನತ್ತೇಪಿ **ವಙ್ಕ**ನ್ತಿ ಕುಟಿಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಅತ್ಥೋ ಸಾಲರಾಜಾ ವಿಯ ಸುಫುಲ್ಲಿತೋ ಹೋತಿ, ದೇಸನಾ ಚ ವಿಲಾಸಪ್ಪತ್ತಾ, ನ ಪನ "ವಙ್ಕಂ ಬಳಿಸ"ನ್ತಿ ಸದ್ದಾನಂ ಗುಣಗುಣೀವಸೇನ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಭಾವೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ "ಬುದ್ಧೋ ಭಗವಾ ವೇರಞ್ಜಾಯಂ ವಿಹರತೀ"ತಿಆದೀಸು "ಬುದ್ಧೋ ಭಗವಾ"ತಿ ಇಮೇಸಂ ವಿಯ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಭಾವಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಛಿತಬ್ಬತ್ತಾ। ನ ಹಿ ಈದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಭಾವೋ ಪೋರಾಣೇಹಿ ಅನುಮತೋ।

"ಯತ್ಥ ಏತಾದಿಸೋ ಸತ್ಥಾ, ಲೋಕೇ ಅಪ್ಪಟಿಪುಗ್ಗಲೋ।
ತಥಾಗತೋ ಬಲಪ್ಪತ್ತೋ, ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ"ತಿ,

"ಬುದ್ಧಂ ಬುದ್ಧಂ ನಿಖಿಲವಿಸಯಂ ಸುದ್ಧಿಯಾ ಯಾವ ಸುದ್ಧಿ"ನ್ತಿ ಚ ಆದೀಸು ಪನ ಅನುಮತೋ। ಏತ್ಥ ಹಿ "ಏತಾದಿಸೋ"ತಿ ಚ "ಅಪ್ಪಟಿಪುಗ್ಗಲೋ"ತಿ ಚ "ತಥಾಗತೋ"ತಿ ಚ "ಬಲಪ್ಪತ್ತೋ"ತಿ ಚ "ಸಮ್ಬುದ್ಧೋ"ತಿ ಚ "ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ"ತಿ ಚ ಇಮಾನಿ "ಸತ್ಥಾ"ತಿ ಅನೇನ ಪದೇನ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಾನಿ। ತಥಾ "ಬುದ್ಧಂ ಬುದ್ಧ"ನ್ತಿ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪದಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಂ ಪುರಿಮೇನ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣಂ ಭವತಿ।

ಇತಿ "ಯಥಾಪಿ ಮಚ್ಛೋ ಬಳಿಸಂ, ವಙ್ಕಂ ಮಂಸೇನ ಛಾದಿತ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ವಙ್ಕ**ಸದ್ದೋ ಬಳಿಸಸ್ಸಾಭಿಧಾನನ್ತರಂ, ನ ಗುಣವಾಚಕೋ। ಏವಂ **ವಙ್ಕ**ಸದ್ದೋ ಬಳಿಸೇ ವತ್ತತಿ। "ಕಙ್ಕಂ ಗಚ್ಛಾಮ ಪಬ್ಬತಂ। ದೂರೇ ವಙ್ಕತಪಬ್ಬತೋ"ತಿಆದೀಸು ಪನ ಗಿರಿವಿಸೇಸೇ ವತ್ತತಿ। ಏತ್ಥ ಚ "ವಙ್ಕಪಬ್ಬತೋ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಸುಖುಚ್ಚಾರಣತ್ಥಂ ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ ಮಜ್ಝೇ ಅನಿಮಿತ್ತಂ **ತ**ಕಾರಾಗಮಂ ಕತ್ವಾ "ವಙ್ಕತಪಬ್ಬತೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ವಙ್ಕೋಯೇವ ವಙ್ಕತಾ, ಯಥಾ ದೇವೋ ಏವ ದೇವತಾ। ಯಥಾ ಚ ದಿಸಾ ಏವ ದಿಸತಾತಿ, ಏವಂ **ತಾ**ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ವಙ್ಕತಾ ಚ ಸಾ ಪಬ್ಬತೋ ಚಾತಿ "ವಙ್ಕತಪಬ್ಬತೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಮಜ್ಝೇ ರಸ್ಸವಸೇನ ಚೇತಂ

ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ವಙ್ಕಮಸ್ಸ ಸಣ್ಠಾನಮತ್ಥೀತಿ ವಙ್ಕತೋತಿ **ಮನ್ತುಅತ್ಥೇ ತಪಚ್ಚಯೋ**, ಯಥಾ ಪಬ್ಬಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಪಬ್ಬತೋತಿ। ಏವಂ ವಙ್ಕತೋ ಚ ಸೋ ಪಬ್ಬತೋ ಚಾತಿ ವಙ್ಕತಪಬ್ಬತೋ। "ವಙ್ಕಪಬ್ಬತೋ" ಇಚ್ಚೇವ ವಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿ, ಪಾದಕ್ಖರಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಪನ "ದೂರೇ ವಙ್ಕತಪಬ್ಬತೋ"ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಲೋಕ ದಸ್ಸನೇ। ಲೋಕತಿ। ಲೋಕೋ। ಆಲೋಕೋತಿ ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ರೂಪಾನಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ। **ಚುರಾದಿ**ಗಣಂ ಪನ ಪತ್ವಾ ಇಮಿಸ್ಸಾ "ಲೋಕೇತಿ, ಲೋಕಯತಿ, ಓಲೋಕೇತಿ, ಓಲೋಕಯತೀ"ತಿಆದಿನಾ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। **ಲೋಕೋ**ತಿ ತಯೋ ಲೋಕಾ ಸಙ್ಖಾರಲೋಕೋ ಸತ್ತಲೋಕೋ ಓಕಾಸಲೋಕೋತಿ। ತತ್ಥ "ಏಕೋ ಲೋಕೋ, ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಆಹಾರಟ್ಠಿತಿಕಾ"ತಿ ಆಗತೋ ಸಙ್ಖಾರೋ ಏವ ಲೋಕೋ ಸಙ್ಖಾರಲೋಕೋ। ಸತ್ತಾ ಏವ ಲೋಕೋ ಸತ್ತಲೋಕೋ। ಚಕ್ಕವಾಳಸಙ್ಖಾತೋ ಓಕಾಸೋ ಏವ ಲೋಕೋ ಓಕಾಸಲೋಕೋ, ಯೋ "ಭಾಜನಲೋಕೋ"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇಸು ಸಙ್ಖಾರೋ ಲುಜ್ಜತೀತಿ ಲೋಕೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ "ಲುಜ್ಜತಿ ಪಲುಜ್ಜತೀತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖು ತಸ್ಮಾ ಲೋಕೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ। ಲೋಕಿಯತಿ ಏತ್ಥ ಪುಞ್ಞಪಾಪಂ ತಬ್ಬಿಪಾಕೋ ಚಾತಿ ಸತ್ತೋ ಲೋಕೋ। ಲೋಕಿಯತಿ ವಿಚಿತ್ತಾಕಾರತೋ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ಚಕ್ಕವಾಳಸಙ್ಖಾತೋ ಓಕಾಸೋ ಲೋಕೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ **ಲೋಕ**ಸದ್ದೋ ಸಮೂಹೇಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ಲೋಕಿಯತಿ ಸಮುದಾಯವಸೇನ ಪಞ್ಞಾಪಿಯತೀತಿ ಲೋಕೋ, ಸಮೂಹೋತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಅಥ ವಾ **ಲೋಕೋ**ತಿ ತಯೋ ಲೋಕಾ ಕಿಲೇಸಲೋಕೋ ಭವಲೋಕೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಲೋಕೋತಿ। ತೇಸಂ ಸರೂಪಂ **ಚುರಾದಿ**ಗಣೇ ಕಥೇಸ್ಸಾಮ ಬಹುವಿಧತಞ್ಚ। ಬಹಿದ್ಧಾ ಪನ ಕವೀಹಿ "ಲೋಕೋ ತು ಭುವನೇ ಜನೇ"ತಿ ಏತ್ತಕಮೇವ ವುತ್ತಂ।

ಸಿಲೋಕ ಸಙ್ಘಾತೇ। **ಸಙ್ಘಾತೋ** ಪಿಣ್ಡನಂ। ಸಿಲೋಕತಿ, ಸಿಲೋಕೋ, ಸಿಲೋಕಮನುಕಸ್ಸಾಮಿ। ಅಕ್ಖರಪದನಿಯಮಿತೋ ವಚನಸಙ್ಘಾತೋ **ಸಿಲೋಕೋ**। ಸೋ ಪಜ್ಜನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಥಾ ಹಿ "ಸಿಲೋಕೋ ಯಸಸ್ಸಿ ಪಜ್ಜೇ"ತಿ ಕವಯೋ ವದನ್ತಿ।

ದೇಕ ಧೇಕ ಸದ್ದುಸ್ಸಾಹೇಸು। ಸದ್ದೋ ರವೋ, **ಉಸ್ಸಾಹೋ** ವಾಯಾಮೋ। ದೇಕತಿ। ಧೇಕತಿ।

ರೇಕ ಸಕಿ ಸಙ್ಕಾಯಂ। ರೇಕತಿ। ಸಙ್ಕತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಮೇ ಸಙ್ಕತೇ ಮನೋ। ಸಙ್ಕಾ।

ಅಕಿ ಲಕ್ಖಣೇ। ಅಙ್ಕತಿ, ಅಙ್ಕೋ, ಸಸಙ್ಕೋ।

ಮಕಿ ಮಣ್ಡನೇ। **ಮಣ್ಡನಂ** ಭೂಸನಂ, ಮಙ್ಕತಿ।

ಕತ ಲೋಲಿಯೇ। ಲೋಲಭಾವೋ **ಲೋಲಿಯಂ** ಯಥಾ ದಕ್ಖಿಯಂ। ಕಕತಿ, ಕಾಕೋ, ಕಾಕೀ। ಏತ್ಥ "ಕಾಕೋ, ಧಙ್ಕೋ, ವಾಯಸೋ, ಬಲಿ, ಭೋಜಿ, ಅರಿಟ್ಠೋ"ತಿ ಇಮಾನಿ ಕಾಕಾಭಿಧಾನಾನಿ।

ಕುಕ ವಕ ಆದಾನೇ। ಕುಕತಿ, ವಕತಿ, ಕೋಕೋ, ವಕೋ। ಏತ್ಥ **ಕೋಕೋ**ತಿ ಅರಞ್ಞಸುನಖೋ। **ವಕೋ**ತಿ ಖುದ್ದಕವನದೀಪಿಕೋ, ಬ್ಯಗ್ಘೋತಿಪಿ ವದನ್ತಿ।

ವಕ ದಿತ್ತಿಯಂ ಪಟಿಘಾತೇ ಚ। **ದಿತ್ತಿ** ಸೋಭಾ, ವಕತಿ।

ಕಕಿ ವಕಿ ಸಕ್ಕ ತಿಕ ಟಿಕ ಸೇಕ ಗತ್ಯತ್ಥಾ। ಕಙ್ಕತಿ, ವಙ್ಕತಿ, ಸಕ್ಕತಿ, ನಿಸಕ್ಕತಿ, ಪರಿಸಕ್ಕತಿ, ಓಸಕ್ಕತಿ, ವಧಾಯ ಪರಿಸಕ್ಕನಂ। ಬಿಳಾರನಿಸಕ್ಕಮತ್ತಮ್ಪಿ। ತೇಕತಿ, ಟೇಕತಿ, ಟೀಕಾ ಸೇಕತಿ। ಏತ್ಥ **ಟೀಕಾ**ತಿ ಟಿಕಿಯತಿ ಜಾನಿಯತಿ ಸಂವಣ್ಣನಾಯ ಅತ್ಥೋ ಏತಾಯಾತಿ ಟೀಕಾ। ಏತಾ ಇಧಾತುಆದಿಕಾ **ಸೇಕ**ಪರಿಯನ್ತಾ ಧಾತುಯೋ **"ಅತ್ತನೋಭಾಸಾ"**ತಿ ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ವದನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಮತೇ ಏತಾ "ತೇ ಅನ್ತೇ, ತಂ ಅನ್ತಂ"ಇಚ್ಚಾದೀನಂಯೇವ ವಿಸಯೋ, ಪಾವಚನೇ ಪನ ನಿಯಮೋ ನತ್ಥಿ।

ಹಿಕ್ಕ ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೇ। ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೋ ಅವಿಭಾವಿತತ್ಥಸದ್ದೋ ನಿರತ್ಥಕಸದ್ದೋ ಚ। ಹಿಕ್ಕತಿ, ಹಿಕ್ಕತೇ। ಇಮಂ "**ಉಭಯತೋಭಾಸಾ**"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಇದಂ ತು ಪಾವಚನೇನ ಸಂಸನ್ದತಿ। ಪರಸ್ಸತ್ತನೋಭಾಸಾನಞ್ಹಿ ಧಾತೂನಂ "ಭವತಿ, ಭವತೇ, ಬಾಧತೇ, ಬಾಧತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ದ್ವಿಧಾ ದ್ವಿಧಾ ರೂಪಾನಿ ಸಾಸನೇ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಇಮಾನಿ ಕಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಖಕಾರನ್ತಧಾತು

ಖಾ ಪಕಥನೇ ಖ್ಯಾ ಚ। **ಪಕಥನಂ** ಆಚಿಕ್ಖನಂ ದೇಸನಂ ವಾ। ಖಾತಿ, ಸಙ್ಖಾತಿ। **ಆಪುಬ್ಬತ್ತೇ** ವಿಸದಿಸಭಾವೇನ **ಖಾ**ತ್ಯಕ್ಖರಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ, **ಆ**ಕಾರಸ್ಸ ಚ ಸಞ್ಞೋಗಪುಬ್ಬತ್ತಾ ರಸ್ಸತ್ತಂ, ಅಕ್ಖಾತಿ। ಅಕ್ಖಾಸಿ ಪುರಿಸುತ್ತಮೋ। ಅಕ್ಖೇಯ್ಯಂ ತೇ ಅಹಂ ಅಯ್ಯೇ। ಧಮ್ಮೋ ಸಙ್ಖಾಯತಿ। ಅಕ್ಖಾಯತಿ। ಅತ್ರ ಪನ **ಕ**ಕಾರಲೋಪೋ। ಸ್ವಾಖಾತೋ ಭಗವತಾ ಧಮ್ಮೋ। ಸಙ್ಖಾತೋ। ಅಕ್ಖಾತೋ। ಅಕ್ಖಾತಾರೋ ತಥಾಗತಾ। ಸಙ್ಖಾತಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ವಿಧುರೋ। ಸಙ್ಖಾ, ಪಟಿಸಙ್ಖಾ। ಕ್ರಿಯಂ ಆಕ್ಯಾತಿ ಕಥೇತೀತಿ ಆಖ್ಯಾತಂ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಸ್ವಾಖಾತೋ"ತಿ ಚ "ಸ್ವಾಕ್ಖ್ಯಾತೋ"ತಿ ಚ "ಸ್ವಾಖ್ಯಾತೋ"ತಿ ಚ ಪದಮಿಚ್ಛನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ಸಕ್ಕಟಭಾಸಾತೋ ನಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾನಿ, ಇತರಂ ಯಥಾರಿತರೂಪನಿಪ್ಫತ್ತಿವಸೇನ, ಅತೋ ಯಥಾದಸ್ಸಿತಪದಾನಿಯೇವ ಪಸತ್ಥತರಾನಿ। ತತ್ಥ **ಸಙ್ಖಾ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ ನೀಯತೇ - **ಸಙ್ಖಾ**ಸದ್ದೋ ಞಾಣಕೋಟ್ಠಾಸಪಞ್ಞತ್ತಿಗಣನಾಸು ದಿಸ್ಸತಿ। "ಸಙ್ಖಾಯೇಕಂ ಪಟಿಸೇವತೀ"ತಿಆದೀಸು ಹಿ ಞಾಣೇ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಪಪಞ್ಚಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾ ಸಮುದಾಚರನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು ಕೋಟ್ಠಾಸೇ। "ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಙ್ಖಾ ಸಮಞ್ಞಾ"ತಿಆದೀಸು ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ। "ನ ಸುಕರಂ ಸಙ್ಖಾತು"ನ್ತಿಆದೀಸು ಗಣನಾಯಂ। ಏತ್ಥೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

"ಞಾಣಪಞ್ಞತ್ತಿಕೋಟ್ಠಾಸ-ಗಣನಾಸು ಪದಿಸ್ಸತಿ।
ಸಙ್ಖಾಸದ್ದೋತಿ ದೀಪೇಯ್ಯ, ಧಮ್ಮದೀಪಸ್ಸ ಸಾಸನೇ"ತಿ॥

ಖಿ ಖಯೇ। ಖಿಯನಧಮ್ಮಂ ಖೀಯತಿ। ಸಾಸನಾನುರೂಪೇನ ಸರೇ **ಇ**ಕಾರಸ್ಸ **ಇಯ್ಯಾ**ದೇಸೋ, ಖಿಯ್ಯತಿ। "ಖಯೋ, ಖಂ" ಇಚ್ಚಪಿ ರೂಪಾನಿ ಞೇಯ್ಯಾನಿ। ತತ್ಥ **ಖಯೋ**ತಿ ಖಿಯನಂ ಖಯೋ। ಅಥ ವಾ ಖಿಯನ್ತಿ ಕಿಲೇಸಾ ಏತ್ಥಾತಿ ಖಯೋ, ಮಗ್ಗನಿಬ್ಬಾನಾನಿ। ಖಯಸಙ್ಖಾತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಪಾಪುಣಿಯತ್ತಾ ಫಲಮ್ಪಿ ಖಯೋ। **ಖ**ನ್ತಿ ತುಚ್ಛಂ ಸುಞ್ಞಂ ವಿವಿತ್ತಂ ರಿತ್ತಂ, **ಖ**ನ್ತಿ ವಾ ಆಕಾಸೋ।

ಖಿ ನಿವಾಸೇ। ಖೀಯತಿ, ಖಿಯ್ಯತಿ ವಾ। ಸಾಸನಾನುರೂಪೇನ **ಇ**ಕಾರಸ್ಸ **ಈಯ ಇಯ್ಯಾ**ದೇಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಯಂ **ದಿವಾದಿ**ಗಣೇಪಿ ಪಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬೋ। ಖಂ ಖಯಂ। ಅಭಿರಮಣೀಯಂ ರಾಜಕ್ಖಯಂ। ತತ್ಥ **ಖೀಯತೀ**ತಿ ನಿವಸತಿ। **ಖ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖಾದಿಇನ್ದ್ರಿಯಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ನಿವಾಸಟ್ಠೇನ। **ಖಯ**ನ್ತಿ ನಿವೇಸನಂ। **ರಾಜಕ್ಖಯ**ನ್ತಿ ರಞ್ಞೋ ನಿವೇಸನಂ। ಅತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ -

"ಸಚೇ ಚ ಅಜ್ಜ ಧಾರೇಸಿ, ಕುಮಾರಂ ಚಾರುದಸ್ಸನಂ।
ಕುಸೇನ ಜಾತಖತ್ತಿಯಂ, ಸವಣ್ಣಮಣಿಮೇಖಲಂ।
ಪೂಜಿತಾ ಞಾತಿಸಙ್ಘೇಹಿ, ನ ಗಚ್ಛಸಿ ಯಮಕ್ಖಯ"ನ್ತಿ॥

ತತ್ಥ **ಯಮಕ್ಖಯ**ನ್ತಿ ಯಮನಿವೇಸನಂ।

ಖು ಸದ್ದೇ। ಖೋತಿ ಖವತಿ।

ಖೇ ಖಾದನಸತ್ತಾಸು। ಖಾಯತಿ। ಉನ್ದೂರಾ ಖಾಯನ್ತಿ। ವಿಕ್ಖಾಯಿತಕಂ। ಗೋಖಾಯಿತಕಂ। ಅಸ್ಸಿರೀ ವಿಯ ಖಾಯತಿ। ದಿಸಾಪಿ ಮೇ ನ ಪಕ್ಖಾಯನ್ತಿ। ಏತ್ಥಾದಿಮ್ಹಿ **ಕಾಯತೀ**ತಿ ಖಾದತಿ। ಅಥ ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ ಪಞ್ಞಾಯತಿ।

ಸುಖ ದುಕ್ಖ ತಕ್ರಿಯಾಯಂ। **ತಕ್ರಿಯಾ**ತಿ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ವೇದನಾನಂ ಕ್ರಿಯಾ, ಸುಖನಂ ದುಕ್ಖನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಕಮ್ಮಕಾ ಇಮೇ ಧಾತವೋ। ಸುಖತಿ, ದುಕ್ಖತಿ। ಸುಖಂ, ದುಕ್ಖಂ। ಸುಖಿತೋ, ದುಕ್ಖಿತೋ। ಸುಖಂ ಸಾತಂ ಪೀಣನಂ, ದುಕ್ಖಂ ವಿಘಾತಂ ಅಘಂ ಕಿಲೇಸೋ। ತತ್ಥ **ಸುಖ**ನ್ತಿ ಸುಖಯತೀತಿ ಸುಖಂ। ಯಸ್ಸುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಸುಖಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದುಕ್ಖ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖಯತೀತಿ ದುಕ್ಖಂ। ಯಸ್ಸುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ದುಕ್ಖಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಾನಿ ನಿಬ್ಬಚನಾನಿ ಕಾರಿತವಸೇನ ವುತ್ತಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಸುಖದುಕ್ಖ**ಸದ್ದತ್ಥಂ ವದನ್ತೇಹಿ ಗರೂಹಿ **ಸುಖಯತಿ ದುಕ್ಖಯತಿ**ಸದ್ದಾನಂ ಕಮ್ಮತ್ಥಮಾದಾಯ ವಿವರಣಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ "ಸುಖೇತಿ ಸುಖಯತಿ, ಸುಖಾಪೇತಿ ಸುಖಾಪಯತಿ, ದುಕ್ಖೇತಿ ದುಕ್ಖಯತಿ, ದುಕ್ಖಾಪೇತಿ ದುಕ್ಖಾಪಯತೀ"ತಿ ಇಮಾನಿ ತೇಸಂ ಕಾರಿತಪದರೂಪಾನಿ, ಅತ್ತಾನಂ ಸುಖೇತಿ ಪೀಣೇತೀತಿ ಚ, ಸುಖಯತಿ ಸುಖಂ, ದುಕ್ಖಯತೀತಿ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಚ,

"ಸಚೇ ಚ ಕಿಮ್ಹಿಚಿ ಕಾಲೇ,
ಮರಣಂ ಮೇ ಪುರೇ ಸಿಯಾ।
ಪುತ್ತೇ ಚ ಮೇ ಪಪುತ್ತೇ ಚ,
ಸುಖಾಪೇಯ್ಯ ಮಹೋಸಧೋ"ತಿ ಚ

ಪಾಳಿಆದಿದಸ್ಸನತೋ। ಸದ್ದಸತ್ಥೇ ಪನ ಧಾತುಪಾಠಸಙ್ಖೇಪೇ ಚ ಇಮೇ ಧಾತವೋ **ಚುರಾದಿ**ಗಣೇಯೇವ ವುತ್ತಾ। "ಸುಖಯತಿ ದುಕ್ಖಯತೀ"ತಿ ಚ ಅಕಾರಿತಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ ಇಚ್ಛಿತಾನಿ। ಮಯಂ ತು ತೇಸಂ ತಬ್ಬಚನಂ ಸುದ್ಧಕತ್ತರಿ ಚ ತಾನಿ ಪದರೂಪಾನಿ ನ ಇಚ್ಛಾಮ ಪಾಳಿಆದೀಹಿ ವಿರುದ್ಧತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾಯೇವ ತೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ ವುತ್ತಾ। ಅಯಞ್ಹಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಿಸಯೇ ಅಸ್ಮಾಕಂ ರುಚಿ "ಸುಖತೀತಿ ಸುಖಿತೋ, ದುಕ್ಖತೀತಿ ದುಕ್ಖಿತೋ"ತಿ।

ನನು ಚ ಭೋ "ಸುಖತಿ ದುಕ್ಖತೀ"ತಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಾನಿ ಬುದ್ಧವಚನೇ ನ ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಅಟ್ಠಕಥಾನಯವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ ದಿಸ್ಸನ್ತಿಯೇವ ನಾಮ। ನ ಹಿ ಸಬ್ಬಥಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಧಾತೂನಂ ರೂಪಾನಿ ಸಾಸನೇ ಲೋಕೇ ವಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಏಕಚ್ಚಾನಿ ಪನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ, ಏಕಚ್ಚಾನಿ ನ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ನಯವಸೇನ ಲಬ್ಭನ್ತಿಯೇವ। "ಕಪ್ಪಯವ್ಹೋ ಪತಿಸ್ಸತಾ"ತಿ ಹಿ ದಿಟ್ಠೇ "ಚರವ್ಹೋ ಭುಞ್ಜವ್ಹೋ"ತಿಆದೀನಿಪಿ ನಯವಸೇನ ದಿಟ್ಠಾನಿಯೇವ ನಾಮ।

ತತ್ರ ಪನಾಯಂ ನಯೋ। **ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಾ**ದೀಸು ಹಿ "ಏಕದ್ವಿಯೋಜನಮತ್ತಮ್ಪಿ ಅದ್ಧಾನಂ ಗತಸ್ಸ ವಾಯೋ ಕುಪ್ಪತಿ, ಗತ್ತಾನಿ ದುಕ್ಖನ್ತೀ"ತಿ ಏವಂ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಿಕಂ ಅಕಮ್ಮಕಂ ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಾಚಕಂ "ದುಕ್ಖನ್ತೀ"ತಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಂ ದಿಸ್ಸತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ದಿಟ್ಠೇಯೇವ "ಸುಖತಿ, ಸುಖನ್ತಿ। ಸುಖಸಿ, ಸುಖಥ। ಸುಖಾಮಿ, ಸುಖಾಮಾ"ತಿಆದೀನಿ ಚ "ದುಕ್ಖತಿ, ದುಕ್ಖನ್ತಿ। ದುಕ್ಖಸಿ, ದುಕ್ಖಥಾ"ತಿಆದೀನಿಚ ದಿಟ್ಠಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ ದಿಟ್ಠೇನ ಅದಿಟ್ಠಸ್ಸ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಅನವಜ್ಜಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ "ಸುಖತೀತಿ ಸುಖಿತೋ, ದುಕ್ಖತೀತಿ ದುಕ್ಖಿತೋ"ತಿ **ಭೂವಾದಿ**ನಯೋ ಏವ ಗಹೇತಬ್ಬೋ, ನ ಪನ **ಚುರಾದಿ**ನಯೋ। ಅಪರಮ್ಪೇತ್ಥ ನಿಬ್ಬಚನಂ, ಸುಖಂ ಸಞ್ಜಾತಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಸುಖಿತೋ,** ಸಞ್ಜಾತಸುಖೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ **ದುಕ್ಖಿತೋ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। ಅಥ ವಾ ಸುಖೇನ ಇತೋ ಪವತ್ತೋತಿ ಸುಖಿತೋ। ಏಸ ನಯೋ "ದುಕ್ಖಿತೋ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। ದುಲ್ಲಭಾಯಂ ನೀತಿ ಸಾಧುಕಂ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಾ।

ಮೋಕ್ಖ ಮುಚ್ಚನೇ। ಅಕಮ್ಮಕೋಯಂ ಧಾತು। ಮೋಕ್ಖತಿ। ಮೋಕ್ಖೋ। ಪಾತಿಮೋಕ್ಖೋ। ಕಾರಿತೇ "ಮೋಕ್ಖೇತಿ, ಮೋಕ್ಖಯತಿ, ಮೋಕ್ಖಾಪೇತಿ, ಮೋಕ್ಖಾಪಯತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ। ಕೇಚಿ ಪನಿಮಂ **"ಮೋಕ್ಖ ಮೋಚನೇ"**ತಿ ಪಠಿತ್ವಾ **ಚುರಾದಿ**ಗಣೇ ಪಕ್ಖಿಪನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಮತೇ "ಮೋಕ್ಖೇತಿ, ಮೋಕ್ಖಯತೀ"ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಏತಾನಿ ಪಾಳಿಯಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಚ ವಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಮೋಕ್ಖನ್ತಿ ಮಾರಬನ್ಧನಾ। ನ ಮೇ ಸಮಣೇ ಮೋಕ್ಖಸಿ। ಮಹಾಯಞ್ಞಂ ಯಜಿಸ್ಸಾಮ, ಏವಂ ಮೋಕ್ಖಾಮ ಪಾಪಕಾ"ತಿ ಪಾಳಿಯಾ ವಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। "ಯೋ ನಂ ಪಾತಿ ರಕ್ಖತಿ, ತಂ ಮೋಕ್ಖೇತಿ ಮೋಚೇತಿ ಆಪಾಯಿಕಾದೀಹಿ ದುಕ್ಖೇಹೀತಿ **ಪಾತಿಮೋಕ್ಖೋ**"ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಚ ವಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಾಳಿಯಂ "ಮೋಕ್ಖೇಸಿ ಮೋಕ್ಖೇಮಾ"ತಿ ಚ ಅವತ್ವಾ "ಮೋಕ್ಖಸಿ, ಮೋಕ್ಖಾಮಾ"ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಾಚಕಂ ವುತ್ತಂ,

ತಞ್ಚ ಖೋ ಅಪಾದಾನವಿಸಯಂ ಕತ್ವಾ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ "ಮೋಕ್ಖೇತಿ, ಮೋಚೇತೀ"ತಿ ಹೇತುಕತ್ತುವಾಚಕಂ ವುತ್ತಂ, ತಮ್ಪಿ ಅಪಾದಾನವಿಸಯಂಯೇವ ಕತ್ವಾ। ಏವಂ ಇಮಸ್ಸ ಧಾತುನೋ ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಿಸಯೇ ಅಕಮ್ಮಕಭಾವೋ ವಿದಿತೋ, ಹೇತುಕತ್ತುವಿಸಯೇ ಏಕಕಮ್ಮಕಭಾವೋ ವಿದಿತೋ **ಮುಚ ಪಚ ಭಿದಾ**ದಯೋ ವಿಯ। **ಮೋಕ್ಖ**ಧಾತು ದ್ವಿಗಣಿಕೋತಿ ಚೇ? ನ, ಅನೇಕೇಸು ಸಾಟ್ಠಕಥೇಸು ಪಾಳಿಪ್ಪದೇಸೇಸು "ಮೋಕ್ಖೇತಿ, ಮೋಕ್ಖಯತೀ"ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಾನಂ ಅದಸ್ಸನತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಕಕ್ಖ ಹಸನೇ। ಕಕ್ಖತಿ।

ಓಖ ರಾಖ ಲಾಖ ದಾಖ ಧಾಖ ಸೋಸನಾಲಮತ್ಥೇಸು। ಓಖತಿ। ರಾಖತಿ। ಲಾಖತಿ। ದಾಖತಿ। ಧಾಖತಿ।

ಸಾಖ ಬ್ಯಾಪನೇ। ಸಾಖತಿ। ಸಾಖಾ।

ಉಖ ನಖ ಮಖ ರಖ ಲಖ ರಖಿ ಲಖಿ ಇಖಿ ರಿಖಿ ಗತ್ಯತ್ಥಾ। ಉಖತಿ। ನಖತಿ। ಮಖತಿ। ರಖತಿ। ಲಖತಿ। ರಙ್ಖತಿ। ಲಙ್ಖತಿ। ಇಙ್ಖತಿ। ರಿಙ್ಖತಿ।

ರಕ್ಖ ಪಾಲನೇ। ರಕ್ಖತಿ। ರಕ್ಖಾ, ರಕ್ಖಣಂ, ಸೀಲಂ ರಕ್ಖಿತೋ ದೇವದತ್ತೋ, ಸೀಲಂ ರಕ್ಖಿತಂ ದೇವದತ್ತೇನ, ಸೀಲಂ ರಕ್ಖಕೋ ದೇವದತ್ತೋ।

ಅಕ್ಖ ಬ್ಯತ್ತಿಸಙ್ಘಾತೇಸು। ಅಕ್ಖತಿ, ಅಕ್ಖಿ, ಅಕ್ಖಂ।

ನಿಕ್ಖ ಚುಮ್ಬನೇ। ನಿಕ್ಖತಿ, ನಿಕ್ಖಂ।

ನಕ್ಖ ಗತಿಯಂ। ನಕ್ಖತಿ। ನಕ್ಖತ್ತಂ। ಏತ್ಥ **ನಕ್ಖತ್ತ**ನ್ತಿ ಏತ್ತೋ ಇತೋ ಚಾತಿ ವಿಸಮಗತಿಯಾ ಅಗನ್ತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವೀಥಿಯಾವ ಗಮನೇನ ನಕ್ಖನಂ ಗಮನಂ ತಾಯತಿ ರಕ್ಖತೀತಿ ನಕ್ಖತ್ತಂ। ಪೋರಾಣಾ ಪನ "ನಕ್ಖರನ್ತಿ ನ ನಸ್ಸನ್ತೀತಿ **ನಕ್ಖತ್ತಾನೀ**"ತಿ ಕಥಯಿಂಸು। "ನಕ್ಖತ್ತಂ, ಜೋತಿ, ನಿರಿಕ್ಖಂ, ಭಂ" ಇಚ್ಚೇತೇ ಪರಿಯಾಯಾ।

ವೇಕ್ಖ ವೇಕ್ಖನೇ। ವೇಕ್ಖತಿ।

ಮಕ್ಖ ಸಙ್ಖತೇ। ಮಕ್ಖತಿ।

ತಕ್ಖ ತಪನೇ। ತಪನಂ ಸಂವರಣಂ। ತಕ್ಖತಿ।

ಸುಕ್ಖ ಅನಾದರೇ। ಸುಕ್ಖತಿ।

ಕಖಿ ವಖಿ ಮಖಿ ಕಙ್ಖಾಯಂ। ಸತ್ಥರಿ ಕಙ್ಖತಿ। ವಙ್ಖತಿ, ಮಙ್ಖತಿ। "ಕಙ್ಖಾ ಕಙ್ಖಾಯನಾ ಕಙ್ಖಾಯಿತತ್ತಂ ವಿಮತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ದ್ವೇಳ್ಹಕಂ ದ್ವೇಧಾಪಥೋ ಸಂಸಯೋ ಅನೇಕಂಸಗಾಹೋ ಆಸಪ್ಪನಾ ಪರಿಸಪ್ಪನಾ ಅಪರಿಯೋಗಾಹನಾ ಥಮ್ಭಿತತ್ತಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಮನೋವಿಲೇಖೋ" ಇಚ್ಚೇತೇ ಕಙ್ಖಾಪರಿಯಾಯಾ। ಏತೇಸು ಪನ –

> ವತ್ತನ್ತಿ ಲೋಕವೋಹಾರೇ, "ಕಙ್ಖಾ ವಿಮತಿ ಸಂಸಯೋ।
> ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ"ತಿ ಏತಾನಿ, ನಾಮಾನಿಯೇವ ಪಾಯತೋ॥

ಕಖಿ ಇಚ್ಛಾಯಂ। ಧನಂ ಕಙ್ಖತಿ, ಅಭಿಕಙ್ಖತಿ, ನಾಭಿಕಙ್ಖಾಮಿ ಮರಣಂ। ಅಭಿಕಙ್ಖಿತಂ ಧನಂ।

ದಖಿ ಧಖಿ ಘೋರವಾಸಿತೇ ಕಞ್ಛಾಯಞ್ಚ। ದಙ್ಖತಿ। ಧಙ್ಖತಿ।

ಉಕ್ಖ ಸೇಚನೇ। ಉಕ್ಖತಿ।

ಕಖ ಹಸನೇ। ಕಖತಿ।

ಜಕ್ಖ ಭಕ್ಖಣೇ ಚ। ಹಸನಾನುಕಡ್ಢನತ್ಥಂ **ಚಕಾರೋ।** ಜಕ್ಖತಿ।

ಲಿಖ ಲೇಖನೇ। ಲಿಖತಿ, ಸಲ್ಲೇಖತಿ। ಅತಿಸಲ್ಲೇಖತೇವಾಯಂ ಸಮಣೋ। ಲೇಖಾ, ಲೇಖನಂ, ಲೇಖಕೋ, ಲಿಖಿತಂ, ಸಲ್ಲೇಖಪಟಿಪತ್ತಿ, ಏತಾ **ದಖಿಆದಿಕಾ ಲಿಖಪರಿಯನ್ತಾ "ಪರಸ್ಸಭಾಸಾ"**ತಿ ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ವದನ್ತಿ।

ಧುಕ್ಖ ಧಿಕ್ಖ ಸನ್ದೀಪನಕಿಲೇಸನಜೀವನೇಸು। ಧುಕ್ಖತಿ। ಧಿಕ್ಖತಿ। ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ಪನ "ಧುಕ್ಖತೇ ಧಿಕ್ಖತೇ"ತಿ **ಅತ್ತನೋಭಾಸಂ** ವದನ್ತಿ। ತಥಾ ಇತೋ ಪರಾನಿ ರೂಪಾನಿಪಿ।

ರುಕ್ಖ ವಕ್ಖ ವರಣೇ। ವರಣಂ ಸಂವರಣಂ। ರುಕ್ಖತಿ। ವಕ್ಖತಿ। ರುಕ್ಖೋ, ವಕ್ಖೋ। ಏತ್ಥ ಚ **ವಕ್ಖೋ**ತಿ ರುಕ್ಖೋಯೇವ। ತಥಾ ಹಿ "ಸಾದೂನಿ ರಮಣೀಯಾನಿ, ಸನ್ತಿ ವಕ್ಖಾ ಅರಞ್ಞಜಾ"ತಿ ಜಾತಕಪಾಠೋ ದಿಸ್ಸತಿ। ಇಮಾನಿ ಪನ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ನಾಮಾನಿ –

> "ರುಕ್ಖೋ ಮಹೀರುಹೋ ವಕ್ಖೋ, ಪಾದಪೋ ಜಗತೀರುಹೋ।
> ಅಗೋ ನಗೋ ಕುಜೋ ಸಾಖೀ, ಸಾಲೋ ಚ ವಿಟಪೀ ತರು।
> ದುಮೋ ಫಲೀ ತು ಫಲವಾ, ಗಚ್ಛೋ ತು ಖುದ್ದಪಾದಪೋ"ತಿ॥

ಕೇಚೇತ್ಥ ವದೇಯ್ಯುಂ "ನನು ಚ **ಸಾಲ**ಸದ್ದೇನ ಸಾಲರುಕ್ಖೋಯೇವ ವುತ್ತೋ, ನಾಞ್ಞೋ 'ಸಾಲಾ ಫನ್ದನಮಾಲುವಾ'ತಿ ಪಯೋಗದಸ್ಸನತೋ, ಅಥ ಕಿಮತ್ಥಂ **ಸಾಲ**ಸದ್ದೇನ ಯೋ ಕೋಚಿ ರುಕ್ಖೋ ವುತ್ತೋ"ತಿ? ನ ಸಾಲರುಕ್ಖೋಯೇವ **ಸಾಲ**ಸದ್ದೇನ ವುತ್ತೋ, ಅಥ ಖೋ ಸಾಲರುಕ್ಖೇಪಿ ವನಪ್ಪತಿಜೇಟ್ಠರುಕ್ಖೇಪಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ರುಕ್ಖೇಪಿ "ಸಾಲೋ"ತಿ ವೋಹಾರಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ ಅಞ್ಞೇಪಿ ರುಕ್ಖಾ ವುತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಸಾಲರುಕ್ಖೋಪಿ "ಸಾಲೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾಹ "ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಗಾಮಸ್ಸ ವಾ ನಿಗಮಸ್ಸ ವಾ ಅವಿದೂರೇ ಮಹನ್ತಂ ಸಾಲವನಂ, ತಞ್ಚಸ್ಸ ಏಲಣ್ಡೇಹಿ ಸಞ್ಛನ್ನಂ। ಅನ್ತರೇನ ಯಮಕಸಾಲಾನ"ನ್ತಿ। ವನಪ್ಪತಿಜೇಟ್ಠರುಕ್ಖೋಪಿ। ಯಥಾಹ –

> "ತವೇವ ದೇವ ವಿಜಿತೇ, ತವೇವುಯ್ಯಾನಭೂಮಿಯಾ।
> ಉಜುವಂಸಾ ಮಹಾಸಾಲಾ, ನೀಲೋಭಾಸಾ ಮನೋರಮಾ"ತಿ॥

ಯೋ ಕೋಚಿ ರುಕ್ಖೋಪಿ। ಯಥಾಹ "ಅಥ ಖೋ ತಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಮಾಲುವಬೀಜಂ ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ಸಾಲಮೂಲೇ ನಿಪತೇಯ್ಯಾ"ತಿ। ಅತ್ರಿದಂ ವುಚ್ಚತಿ –

> "ಸಾಲರುಕ್ಖೇ ಜೇಟ್ಠರುಕ್ಖೇ,
> ಯಸ್ಮಿಂ ಕಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಪಾದಪೇ।
> ಸಾಲೋ ಇತಿ ರವೋ ಸಾಲಾ,
> ಸನ್ಥಾಗಾರೇ ಥಿಯಂ ಸಿಯಾ"ತಿ॥

ಸಿಕ್ಖ ವಿಜ್ಜೋಪಾದಾನೇ। ಸಿಕ್ಖತಿ। ಸಿಕ್ಖಾ, ಸಿಕ್ಖನಂ, ಸಿಕ್ಖಿತಂ ಸಿಪ್ಪಂ, ಸಿಕ್ಖಕೋ, ಸಿಕ್ಖಿತೋ, ಸೇಕ್ಖೋ, ಅಸೇಕ್ಖೋ। ಕಕಾರಲೋಪೇ "ಸೇಖೋ ಅಸೇಖೋ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಸಿಕ್ಖಿತೋತಿ** ಸಞ್ಜಾತಸಿಕ್ಖೋ, ಅಸಿಕ್ಖೀತಿ ವಾ ಸಿಕ್ಖಿತೋ, ತಥಾ ಹಿ ಕತ್ತುಪ್ಪಯೋಗೋ ದಿಸ್ಸತಿ "ಅಹಂ ಖೋ ಪನ ಸುಸಿಕ್ಖಿತೋ ಅನವಯೋ ಸಕೇ ಆಚರಿಯಕೇ ಕುಮ್ಭಕಾರಕಮ್ಮೇ"ತಿ।

ಭಿಕ್ಖ ಯಾಚನೇ। ಭಿಕ್ಖತಿ। ಭಿಕ್ಖು, ಭಿಕ್ಖಾ, ಭಿಕ್ಖನಂ, ಭಿಕ್ಖಕೋ, ಭಿಕ್ಖಿತಂ ಭೋಜನಂ। ಏತ್ಥ ಪನ "ಭಿಕ್ಖು ಯತಿ ಸಮಣೋ ಮುನಿ ಪಬ್ಬಜಿತೋ ಅನಗಾರೋ ತಪಸ್ಸೀ ತಪೋಧನೋ" ಇಚ್ಚೇತಾನಿ ಪರಿಯಾಯವಚನಾನಿ। ಏತೇಸು ಸಾಸನೇ "ಭಿಕ್ಖೂ"ತಿ ಉಪಸಮ್ಪನ್ನೋ ವುಚ್ಚತಿ। ಕದಾಚಿ ಪನ "ಭಿಕ್ಖುಸತಂ ಭೋಜೇಸಿ, ಭಿಕ್ಖುಸಹಸ್ಸಂ ಭೋಜೇಸೀ"ತಿಆದೀಸು ಸಾಮಣೇರೇಪಿಉಪಾದಾಯ "ಭಿಕ್ಖೂ"ತಿ ವೋಹಾರೋ ಪವತ್ತತಿ, ತಾಪಸಾಪಿ ಚ **ಸಮಣ**ಸದ್ದಾದೀಹಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, "ಅಹೂ ಅತೀತಮದ್ಧಾನೇ, ಸಮಣೋ ಖನ್ತಿದೀಪನೋ"ತಿಆದಿ ಏತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ।

ದಕ್ಖ ವುದ್ಧಿಯಂ ಸೀಘತ್ತೇ ಚ। ದಕ್ಖತಿ, ದಕ್ಖಿಣಾ, ದಕ್ಖೋ। ದಕ್ಖನ್ತಿ ವದ್ಧನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತಾಯ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಾಹಿ ಸಮ್ಪತ್ತೀಹಿ ಇದ್ಧಾ ವುದ್ಧಾ ಉಕ್ಕಂಸಗತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ **ದಕ್ಖಿಣಾ,** ದಾತಬ್ಬವತ್ಥು। ದಕ್ಖತಿ ಕುಸಲಕಮ್ಮೇ ಅಜ್ಝಸ್ಮಿಞ್ಚ ಕಿಚ್ಚಾಕಿಚ್ಚೇ ಅದನ್ಧತಾಯ ಸೀಘಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ದಕ್ಖೋ,** ಛೇಕೋ, ಯೋ "ಕುಸಲೋ"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ದಿಕ್ಖ ಮುಣ್ಡಿಓಪನಯನನಿಯಮಬ್ಬತಾದೇಸೇಸು। ದಿಕ್ಖಧಾತು ಮುಣ್ಡಿಯೇ, ಉಪನಯನೇ, ನಿಯಮೇ, ವತೇ, ಆದೇಸೇ ಚ ಪವತ್ತತಿ। ದಿಕ್ಖತಿ। ದಿಕ್ಖಿತೋ ಮುಣ್ಡೋ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ - ನನು ಚ ಭೋ **ಸರಭಙ್ಗಜಾತಕೇ** "ಗನ್ಧೋ ಇಸೀನಂ ಚಿರದಿಕ್ಖಿತಾನಂ, ಕಾಯಾ ಚುತೋ ಗಚ್ಛತಿ ಮಾಲುತೇನಾ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯೇಹಿ **"ಚಿರದಿಕ್ಖಿತಾನ**ನ್ತಿ ಚಿರಪಬ್ಬಜಿತಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ತತ್ಥ "ಚಿರಮುಣ್ಡಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಕಸ್ಮಾ ಇಧ **"ದಿಕ್ಖ**ಧಾತು ಮುಣ್ಡಿಯೇ ವುತ್ತಾ"ತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ತತ್ಥ ಪನ **ದಿಕ್ಖಿತ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಪಬ್ಬಜಿತೇ ವತ್ತನತೋ "ಚಿರಪಬ್ಬಜಿತಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ನ ಧಾತುಅತ್ಥಸ್ಸ ವಿಭಾವನತ್ಥಂ। ಇದ ಪನ ಧಾತುಅತ್ಥವಿಭಾವನತ್ಥಂ ಮುಣ್ಡಿಯೇ ವುತ್ತಾ। ತಾಪಸಾ ಹಿ ಮುಣ್ಡಿಯತ್ಥವಾಚಕೇನ **ದಿಕ್ಖಿತ**ಸದ್ದೇನ ವತ್ತುಂ ಯುತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯೇಹಿ **ಚಕ್ಕವತ್ತಿಸುತ್ತತ್ಥವಣ್ಣನಾಯಂ** "ಕೇಸಮಸ್ಸುಂ ಓಹಾರೇತ್ವಾ ಕಾಸಾಯಾನಿ ವತ್ಥಾನಿ ಅಚ್ಛಾದೇತ್ವಾ"ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥವಿವರಣೇ "ತಾಪಸಪಬ್ಬಜ್ಜಂ ಪಬ್ಬಜನ್ತಾಪಿ ಹಿ ಪಠಮಂ ಕೇಸಮಸ್ಸುಂ ಓಹಾರೇನ್ತಿ, ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪರೂಳ್ಹಕೇಸೇ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ವಿಚರನ್ತಿ, ತೇನ ವುತ್ತಂ ಕೇಸಮಸ್ಸುಂ ಓಹಾರೇತ್ವಾ"ತಿ ಏವಂ ಅತ್ಥೋ ಸಂವಣ್ಣಿತೋ।

ಇಕ್ಖ ದಸ್ಸನಙ್ಕೇಸು। ಇಕ್ಖತಿ, ಉಪೇಕ್ಖತಿ, ಅಪೇಕ್ಖತಿ। ಉಪೇಕ್ಖಾ, ಅಪೇಕ್ಖಾ, ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ। **ಕಕಾರಲೋಪೇ** "ಉಪೇಖಾ, ಅಪೇಖಾ, ಉಪಸಮ್ಪದಾಪೇಖೋ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ದುಕ್ಖ ಹಿಂಸಾಗತೀಸು। ದಕ್ಖತಿ। ದಕ್ಖಕೋ।

ಚಿಕ್ಖ ಚಕ್ಖ ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯಂ। ಚಿಕ್ಖತಿ, ಆಚಿಕ್ಖತಿ, ಅಬ್ಭಾಚಿಕ್ಖತಿ। ಆಚಿಕ್ಖಕೋ। ಚಕ್ಖತಿ, ಚಕ್ಖು। ಏತ್ಥ **ಚಕ್ಖೂತಿ** ಚಕ್ಖತೀತಿ ಚಕ್ಖು, ಸಮವಿಸಮಂ ಅಭಿಬ್ಯತ್ತಂ ವದನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ "ಸೂಪಂ ಚಕ್ಖತಿ, ಮಧುಂ ಚಕ್ಖತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಯಸ್ಮಾ ಅಸ್ಸಾದತ್ಥೋಪಿ **ಚಕ್ಖು**ಸದ್ದೋ ಭವತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಚಕ್ಖತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಾಧಿಟ್ಠಿತಂ ರೂಪಂ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೀ"ತಿ ಅಸ್ಸಾದತ್ಥೋಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। "ಚಕ್ಖುಂ ಖೋ ಮಾಗಣ್ಡಿಯಂ ರೂಪಾರಾಮಂ ರೂಪರತಂ ರೂಪಸಮ್ಮುದಿತ"ನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಸತಿಪಿ ಸೋತಾದೀನಂ ಸದ್ದಾರಾಮತಾದಿಭಾವೇ ನಿರೂಳ್ಹತ್ತಾ ನಯನೇ ಏವ **ಚಕ್ಖು**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ **ಪಙ್ಕಜಾ**ದಿಸದ್ದಾ ವಿಯ ಪದುಮಾದೀಸು।

> ಚಕ್ಖ'ಕ್ಖಿ ನಯನಂ, ಲೋಚನಂ ದಿಟ್ಠಿ ದಸ್ಸನಂ।
> ಪೇಕ್ಖನಂ ಅಚ್ಛಿ ಪಮ್ಹಂ ತು, "ಪಖುಮ"ನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ॥

ಏತಾ **ರುಕ್ಖಾದಿಕಾ ಚಕ್ಕಪರಿಯನ್ತಾ "ಅತ್ತನೋಭಾಸಾ**"ತಿ ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ವದನ್ತಿ।

ಖಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಗಕಾರನ್ತಧಾತು

ಗು ಕರೀಸುಸ್ಸಗ್ಗೇ। ಕರೀಸುಸ್ಸಗ್ಗೋ ವಚ್ಚಕರಣಂ। ಗವತಿ। **ಗೇ ಸದ್ದೇ**। ಗಾಯತಿ। ಗೀತಂ।

ವಗ್ಗ ಗತಿಯಂ। ವಗ್ಗತಿ। ವಗ್ಗೋ, ವಗ್ಗಿತಂ। ಏತ್ಥ ಸಮುದಾಯವಸೇನ ವಗ್ಗನಂ ಪವತ್ತನಂ **ವಗ್ಗೋ। ವಗ್ಗಿತ**ನ್ತಿ ಗಮನಂ। ತಥಾ ಹಿ **ನಾಗಪೇತವತ್ಥುಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಯೋ ಸೋ ಮಜ್ಝೇ ಅಸ್ಸತರೀರಥೇನ ಚತುಬ್ಭಿ ಯುತ್ತೇನ ಸುವಗ್ಗಿತೇನ। ಅಮ್ಹಾಕಂ ಪುತ್ತೋ ಅಹು ಮಜ್ಝಿಮೋ ಸೋ, ಅಮಚ್ಛರೀ ದಾನಪತೀ ವಿರೋಚತೀ"ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತೇಹಿ **"ಸುವಗ್ಗಿತೇನಾತಿ** ಸುನ್ದರಗಮನೇನಾ"ತಿ। ಕಿಞ್ಚಿ ಭಿಯ್ಯೋ ಕ್ರಿಯಾಪದಮ್ಪಿ ಚ ದಿಟ್ಠಂ "ಧುನನ್ತಿ ವಗ್ಗನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಚಮ್ಬರೇ"ತಿ।

ರಗಿ ಲಗಿ ಅಗಿ ವಗಿ ಮಗಿ ಇಗಿ ರಿಗಿ ಲಿಗಿ ತಗಿ ಸಗಿ ಗಮನೇ ಚ। ಚಕಾರೋ ಗತಿಪೇಕ್ಖಕೋ। ರಙ್ಗತಿ। ರಙ್ಗೋ। ಲಙ್ಗತಿ। ಲಙ್ಗೋ, ಲಙ್ಗೀ। ಅಙ್ಗತಿ, ಅಙ್ಗೇತಿ। ಅಙ್ಗೋ, ಸಮಙ್ಗೀ, ಸಮಙ್ಗಿತಾ, ಅಙ್ಗಂ, ಅಙ್ಗಣಂ। ವಙ್ಗತಿ। ವಙ್ಗೋ। ಮಙ್ಗತಿ। ಮಙ್ಗೋ, ಉಪಙ್ಗೋ, ಮಙ್ಗಲಂ। ಇಙ್ಗತಿ। ಇಙ್ಗಿತಂ। ರಿಙ್ಗತಿ। ರಿಙ್ಗನಂ। ಲಿಙ್ಗತಿ। ಲಿಙ್ಗನಂ। ಉಲ್ಲಿಙ್ಗತಿ, ಉಲ್ಲಿಙ್ಗನಂ। ತಙ್ಗತಿ। ತಙ್ಗನಂ। ಸಙ್ಗತಿ। ಸಙ್ಗನಂ। ತತ್ಥ **ಅಙ್ಗ**ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ವತ್ಥೂನಂ ಅವಯವೋ, ಸರೀರಮ್ಪಿ ಕಾರಣಮ್ಪಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಙ್ಗಣ**ನ್ತಿ ಕತ್ಥಚಿ ಕಿಲೇಸಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ "ರಾಗೋ ಅಙ್ಗಣ"ನ್ತಿಆದೀಸು। ರಾಗಾದಯೋ ಹಿ ಅಙ್ಗನ್ತಿ ಏತೇಹಿ ತಂಸಮಙ್ಗಿಪುಗ್ಗಲಾ ನಿಹೀನಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ **"ಅಙ್ಗಣಾನೀ"**ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಕತ್ಥಚಿ ಮಲಂ ವಾ ಪಙ್ಕೋ ವಾ "ತಸ್ಸೇವ ರಜಸ್ಸ ವಾ ಅಙ್ಗಣಸ್ಸ ವಾ ಪಹಾನಾಯ ವಾಯಮತೀ"ತಿಆದೀಸು। ಅಞ್ಜತಿ ಮಕ್ಖೇತೀತಿ ಹಿ ಅಙ್ಗಣಂ, ಮಲಾದಿ। ಕತ್ಥಚಿ ತಥಾರೂಪೋ ವಿವಟಪ್ಪದೇಸೋ "ಚೇತಿಯಙ್ಗಣಂ, ಬೋಧಿಯಙ್ಗಣ"ನ್ತಿಆದೀಸು। ಅಞ್ಜತಿ ತತ್ಥ ಠಿತಂ ಅತಿಸುನ್ದರತಾಯ ಅಭಿಬ್ಯಞ್ಜೇತೀತಿ ಹಿ ಅಙ್ಗಣಂ, ವಿವಟೋ ಭೂಮಿಪ್ಪದೇಸೋ। ಇಚ್ಚೇವಂ –

> ರಾಗಾದೀಸು ಕಿಲೇಸೇಸು, ಪಙ್ಕೇ ಕಾಯಮಲಮ್ಹಿ ಚ।
> ವಿವಟೇ ಭೂಮಿಭಾಗೇ ಚ, "ಅಙ್ಗಣ"ನ್ತಿ ರವೋ ಗತೋ॥

ಯುಗಿ ಜುಗಿ ವಜ್ಜನೇ। ಯುಙ್ಗತಿ। ಜುಙ್ಗತಿ।

ರಗಿ ಸಙ್ಕಾಯಂ। ರಙ್ಗತಿ।

ಲಗ ಸಙ್ಗೇ। **ಚ** ಕಾರೋ ಅನನ್ತರವುತ್ತಾಪೇಕ್ಖಕೋ। ಲಗತಿ। ಚ ಜತೋ ನ ಹೋತಿ ಲಗನಂ। ಬಳಿಸೇ ಲಗ್ಗೋ।

ಥಗಂ ಸಂವರಣೇ। ಥಗತಿ।

ಅಗ್ಗ ಕುಟಿಲಗತಿಯಂ। ಅಗ್ಗತೀತಿ ಅಗ್ಗಿ, ಕುಟಿಲಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

> ಅಗ್ಗಿ ಧೂಮಸಿಖೋ ಜೋತಿ, ಜಾತವೇದೋ ಸಿಖೀ ಗಿನಿ।
> ಅಗ್ಗಿನಿ ಭಾಣುಮಾ ತೇಜೋ, ಪಾವಕೋ ತಿವಕೋ'ನಲೋ॥

> ಹುತಾಸನೋ ಧೂಮಕೇತು, ವೇಸ್ಸಾನರೋ ಚ ಅಚ್ಚಿಮಾ।
> ಘತಾಸನೋ ವಾಯುಸಖೋ, ದಹನೋ ಕಣ್ಹವತ್ತನಿ॥

ಏತಾ ಗುಆದಿಕಾ ಅಗ್ಗಪರಿಯನ್ತಾ “**ಪರಸ್ಸಭಾಸಾ**”ತಿ ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ವದನ್ತಿ।

ಗಾ ಗತಿಯಂ। ಗಾತಿ।

ಗು ಸದ್ದೇ। ಗವತಿ।

ಗು ಉಗ್ಗಮೇ। ಉಗ್ಗಮೋ ಉಗ್ಗಮನಂ ಪಾಕಟತಾ। ಗವತಿ। ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ಪನಿಮಾಸಂ “ಗಾತೇ ಗವತೇ”ತಿ **ಅತ್ತನೋಭಾಸತ್ತಂ** ವದನ್ತಿ।

ಗಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಘಕಾರನ್ತಧಾತು

ಘಾ ಗನ್ಧೋಪಾದಾನೇ। ಘಾತಿ। ಘಾನಂ। ಗನ್ಧಂ ಘತ್ವಾ। ಅತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ “ಗನ್ಧಂ ಘತ್ವಾ ಸತಿ ಮುಟ್ಠಾ”ತಿ। ಏತಿಸ್ಸಾ ಪನ **ದಿವಾದಿ**ಗಣಂ ಪತ್ತಾಯ “ಘಾಯತಿ ಘಾಯಿತ್ವಾ”ತಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ಘು ಅಭಿಗಮನೇ। ಅಭಿಗಮನಂ ಅಧಿಗಮನಂ। ಘೋತಿ।

ಜಗ್ಘ ಹಸನೇ। ಜಗ್ಘತಿ, ಸಞ್ಜಗ್ಘತಿ। ಸಞ್ಜಗ್ಘಿತ್ಥೋ ಮಯಾ ಸಹ। ಜಗ್ಘಿತುಮ್ಪಿ ನ ಸೋಭತಿ। ಜಗ್ಘಿತ್ವಾ।

ತಗ್ಘ ಪಾಲನೇ। ತಗ್ಘತಿ।

ಸಿಘಿ ಆಘಾನೇ। ಆಘಾನಂ ಘಾನೇನ ಗನ್ಧಾನುಭವನಂ। ಸಿಙ್ಘತಿ, ಉಪಸಿಙ್ಘತಿ। ಉಪಸಿಙ್ಘಿತ್ವಾ। ಆರಾ ಸಿಙ್ಘಾಮಿ ವಾರಿಜಂ। ಏತಾ “**ಪರಸ್ಸಭಾಸಾ**”ತಿ ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ವದನ್ತಿ।

ಘು ಸದ್ದೇ। ಘೋತಿ, ಘವತಿ।

ರಘಿ ಲಘಿ ಗತ್ಯಕ್ಖೇಪೇ। ಗತ್ಯಕ್ಖೇಪೋ ಗತಿಯಾ ಅಕ್ಖೇಪೋ। ರಙ್ಘತಿ, ಲಙ್ಘತಿ, ಉಲ್ಲಙ್ಘತಿ। ಲಙ್ಘಿತಾ, ಉಲ್ಲಙ್ಘಿಕಾಪೀತಿ, ಲಙ್ಘಿತ್ವಾ।

ಮಘಿ ಕೇತವೇ ಚ। ಚಕಾರೋ ಪುಬ್ಬತ್ಥಾಪೇಕ್ಖೋ। ಮಙ್ಘತಿ।

ರಾಘ ಲಾಘ ಸಾಮತ್ಥಿಯೇ। ರಾಘತಿ। ಲಾಘತಿ।

ದಾಘ ಆಯಾಸೇ ಚ। ಆಯಾಸೋ ಕಿಲಮನಂ। **ಚಕಾರೋ** ಸಾಮತ್ಥಿಯಾಪೇಕ್ಖಕೋ। ದಾಘತಿ। ನಿದಾಘೋ।

ಸಿಲಾಘ ಕತ್ಥನೇ। ಕತ್ಥನಂ ಪಸಂಸನಂ। ಸಿಲಾಘತಿ। ಸಿಲಾಘಾ। ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸಿಲಾಘತೇ। ಸಿಲಾಘಿತ್ವಾ। “**ಅತ್ತನೋಭಾಸಾ**”ತಿ ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ವದನ್ತಿ।

ಘ ಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಇತಿ **ಭೂವಾದಾ**ಗಣೇ ಕವಗ್ಗನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ

ಸಮತ್ತಾನಿ।

ಚಕಾರನ್ತಧಾತು

ಇದಾನಿ ಚವಗ್ಗನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತೇ -

ಸುಚ ಸೋಕೇ। ಸೋಚತಿ। ಸೋಕೋ, ಸೋಚನಾ, ಸೋಚಂ, ಸೋಚನ್ತೋ, ಸೋಚನ್ತೀ, ಸೋಚನ್ತಂ ಕುಲಂ, ಸೋಚಿತ್ವಾ।

ಕುಚ ಸದ್ದೇ ತಾರೇ। **ತಾರಸದ್ದೋ** ಅಚ್ಚುಚ್ಚಸದ್ದೋ। ಕೋಚತಿ। ಉಚ್ಚಸದ್ದಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕುಞ್ಚ ಕೋಟಿಲ್ಲ'ಪ್ಪೀಭಾವೇಸು। ಕುಞ್ಚತಿ। ಕುಞ್ಚಿಕಾ, ಕುಞ್ಚಿತಕೇಸೋ। ಕುಞ್ಚಿತ್ವಾ।

ಲುಞ್ಚ ಅಪನಯನೇ। ಲುಞ್ಚತಿ। ಲುಞ್ಚಕೋ, ಲುಞ್ಚಿತುಂ, ಲುಞ್ಚಿತ್ವಾ।

ಅಞ್ಚು ಗತಿಪೂಜನಾಸು। ಮಗ್ಗಂ ಅಞ್ಚತಿ। ಬುದ್ಧಂ ಅಞ್ಚತಿ। ಉದ್ಧಂ ಅನುಗ್ಗನ್ತ್ವಾ ತಿರಿಯಂ ಅಞ್ಚಿತೋತಿ ತಿರಚ್ಛಾನೋ। ಕಟುಕಞ್ಚುಕತಾ।

ವಞ್ಚು ಚಞ್ಚು ತಞ್ಚು ಗತಿಯಂ। ವಞ್ಚತಿ। ಚಞ್ಚತಿ। ತಞ್ಚತಿ। ಮಞ್ಚತಿ। ಸನ್ತಿ ಪಾದಾ ಅವಞ್ಚನಾ। **ಅವಞ್ಚನಾತಿ** ವಞ್ಚಿತುಂ ಗನ್ತುಂ ಅಸಮತ್ಥಾ।

ಗುಚು ಗಣೇಚು ಥೇಯ್ಯಕರಣೇ। ಥೇನನಂ ಥೇಯ್ಯಂ, ಚೋರಿಕಾ। ತಸ್ಸ ಕ್ರಿಯಾ **ಥೇಯ್ಯಕರಣಂ**। ಗೋಚತಿ। ಗಣೇಚತಿ।

ಅಚ್ಚ ಪೂಜಾಯಂ ಅಚ್ಚತಿ। ಬ್ರಹ್ಮಾಸುರಸುರಚ್ಚಿತೋ।

ತಚ್ಚ ಹಿಂಸಾಯಂ। ತಚ್ಚತಿ।

ಚಚ್ಚ ಜಚ್ಚ ಪರಿಭಾಸನವಜ್ಜನೇಸು। ಚಚ್ಚತಿ। ಜಚ್ಚತಿ।

ಕುಚ ಸಂಪಚ್ಚನಕೋಟಿಲ್ಲಪಟಿಕ್ಕಮವಿಲೇಖನೇಸು। ಕುಚತಿ, ಸಙ್ಕುಚತಿ। ಸಙ್ಕೋಚೋ।

ತಚ ಸಂವರಣೇ। **ಸಂವರಣಂ** ರಕ್ಖಣಂ। ತಚತಿ। ತಚೋ।

ದಿಚ ಧುತಿಯಂ। ದಿಚತಿ।

ಕುಚ ಸಙ್ಕೋಚನೇ। ಕೋಚತಿ, ಸಙ್ಕೋಚತಿ। ಸಙ್ಕೋಚೋ।

ಬ್ಯಾಚ ಬ್ಯಾಜಿಕರಣೇ। **ಬ್ಯಾಜಿಕರಣಂ** ಬ್ಯಾಜಿಕ್ರಿಯಾ। ಬ್ಯಾಚತಿ।

ವಚ ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯಂ। ವಿಯತ್ತಸ್ಸ ಏಸಾ ವಿಯತ್ತಿ, ತಿಸ್ಸಂ ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯಂ, ವಿಯತ್ತಾಯಂ ವಾಚಾಯನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ವಿಯತ್ತಸ್ಸ ಹಿ ವದತೋ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಸೇನ ವಾಚಾ ವಿಯತ್ತಾ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಕುಚ್ಛಿಸದ್ದತಿರಚ್ಛಾನಗತಾದಿಸದ್ದೋ "ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ನ ಏವಂ ವಚನಸಙ್ಖಾತೋ ಸದ್ದೋ "ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ವಿಞ್ಞಾತತ್ಥತ್ತಾ। "ವತ್ತಿ, ವಚತಿ, ವಚನ್ತಿ। ವಚಸಿ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ। "ವಾಚೇತಿ, ವಾಚೇನ್ತಿ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ

ಹೇತುಕತ್ತುಪದಾನಿ। “ಅತ್ಥಾಭಿಸಮಯಾ ಧೀರೋ, ಪಣ್ಡಿತೋತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ। ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಸನ್ತೋ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ ಲೋಕೇ, ದೇವಧಮ್ಮಾತಿ ವುಚ್ಚರೇ” ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಕಮ್ಮಪದಾನಿ। ಗರೂ ಪನ **ವ**ಕಾರಸ್ಸ **ಉ**ಕಾರಾದೇಸವಸೇನ **“ಉತ್ತಂ ಉಚ್ಚತೇ ಉಚ್ಚನ್ತೇ”**ತಿಆದೀನಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತಾನಿ ಸಾಸನೇ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧಾನಿ, ಸಕ್ಕಟಭಾಸಾನುಲೋಮಾನಿ। ಸಾಸನಸ್ಮಿಞ್ಹಿ **ರ**ಕಾರಾಗಮವಿಸಯೇ **ನಿ**ಪುಬ್ಬಸ್ಸೇವ ವಚಸ್ಸ **ವ**ಸ್ಸ **ಉ**ಕಾರಾದೇಸೋ ಸಿದ್ಧೋ **“ನಿರುತ್ತಿ, ನಿರುತ್ತಂ,** ನೇರುತ್ತ”ನ್ತಿ। ವಚನಂ, ವಾಚಾ, ವಚೋ, ವಚೀ, ವುತ್ತಂ, ಪವುತ್ತಂ, ವುಚ್ಚಮಾನಂ, ಅಧಿವಚನಂ, ವತ್ತಬ್ಬಂ, ವಚನೀಯಂ, ಇಮಾನಿ ನಾಮಿಕಪದಾನಿ। ವತ್ತುಂ, ವತ್ತವೇ, ವತ್ವಾ, ವತ್ವಾನ, ಇಮಾನಿ **ತು**ಮನ್ತಾದೀನಿ **“ಪರಸ್ಸಭಾಸಾ”**ತಿ ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ವದನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ವತ್ತೀ**ತಿ ವದತಿ। ಆಖ್ಯಾತಪದಞ್ಹೇತಂ। ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣಕೇಹಿಪಿ “ವತ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಾಚಾ”ತಿ ನಿಬ್ಬಚನಮುದಾಹಟಂ। ಸದ್ದಸತ್ಥೇ ಚ ತಾದಿಸಂ ಆಖ್ಯಾತಪದಂ ದಿಟ್ಠಂ। ಏತ್ಥ ಪನೇಕೇ ವದನ್ತಿ “ವಚತಿ, ವಚನ್ತೀತಿಆದೀನಿ ಕ್ರಿಯಾಪದರೂಪಾನಿ ಬುದ್ಧವಚನೇ ಅಟ್ಠಕಥಾಟೀಕಾಸು ಸತ್ಥೇಸು ಚ ಅನಾಗತತ್ತಾ ಛಡ್ಡೇತಬ್ಬಾನೀ”ತಿ। ತನ್ನ, ಯಸ್ಮಾ ಸಾಸನೇ “ಅವಚ, ಅವಚಿಂಸೂ”ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ ಚ “ವಾಚೇತಿ, ವಾಚೇನ್ತೀ”ತಿಆದೀನಿ ಹೇತುಕತ್ತುಪದಾನಿ ಚ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಬುದ್ಧವಚನಾದೀಸು ಅನಾಗತಾನಿಪಿ “ವಚತಿ, ವಚನ್ತೀ”ತಿಆದೀನಿ ರೂಪಾನಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ। ವಚೇಯ್ಯ, ವುಚ್ಚತು, ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಪರೋಕ್ಖಾರೂಪಾನಿ ವದಾಮ - ವಚ, ವಚು। ವಚೇ, ವಚಿತ್ಥ। ವಚಂ, ವಚಿಮ್ಹ। ವಚಿತ್ಥ, ವಚಿರೇ। ವಚಿತ್ಥೋ, ವಚಿವ್ಹೋ। ವಚಿಂ, ವಚಿಮ್ಹೇ।

ಹಿಯ್ಯತ್ತನೀರೂಪಾನಿ ವದಾಮ - ಅವಚಾ, ಅವಚೂ। ಅವಚೋ, ಅವಚುತ್ಥ। ಅವೋಚಂ, ಅವಚುಮ್ಹ। ಅವಚುತ್ಥ, ಅವಚುತ್ಥುಂ। ಅವಚಸೇ, ಅವಚುವ್ಹಂ। ಅವಚಿಂ, ಅವಚಮ್ಹಸೇ।

ಅಜ್ಜತನೀರೂಪಾನಿ ವದಾಮ - ಅವಚಿ, ಅವೋಚುಂ, ಅವಚಿಂಸು। ಅವೋಚೋ, ಅವೋಚುತ್ಥ। ಅವೋಚಿಂ, ಅವೋಚುಮ್ಹ। ಅವೋಚಾ, ಅವೋಚು। ಅವಚಸೇ, ಅವೋಚಿವಂ। ಅವೋಚಂ, ಅವೋಚಿಮ್ಹೇ।

ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀರೂಪಾನಿ ವದಾಮ - ವಕ್ಖತಿ, ವಕ್ಖನ್ತಿ। ವಕ್ಖಸಿ, ವಕ್ಖಥ। ವಕ್ಖಾಮಿ, ವಕ್ಖಾಮ। ವಕ್ಖತೇ, ವಕ್ಖನ್ತೇ। ವಕ್ಖಸೇ, ವಕ್ಖವ್ಹೇ। ವಕ್ಖಸ್ಸಂ ವಕ್ಖಮ್ಹೇ।

ಇಮೇಸಂ ಪನ ಪದಾನಂ “ಕಥೇಸ್ಸತಿ, ಕಥೇಸ್ಸನ್ತೀ”ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ಥೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। **ವಕ್ಖ ರೋಸೇ**ತಿ ಧಾತುಸ್ಸ ಚ “ವಕ್ಖತಿ, ವಕ್ಖನ್ತಿ। ವಕ್ಖಸೀ”ತಿಆದೀನಿ ವತ್ವಾ ಅವಸಾನೇ ಉತ್ತಮಪುರಿಸೇಕವಚನಟ್ಠಾನೇ “ವಕ್ಖೇಮೀ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಅತ್ಥೋ ಪನಿಮೇಸಂ “ರೋಸತಿ, ರೋಸನ್ತೀ”ತಿಆದಿನಾ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಅಯಂ **ವಚವಕ್ಖ**ಧಾತೂನಂ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀವತ್ತಮಾನಾವಸೇನ ರೂಪಸಂಸನ್ದನಾನಯೋ। ಅಪರಾನಿಪಿ **ವಚ**ಧಾತುಸ್ಸ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀ ಸಹಿತಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ - ವಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ, ವಕ್ಖಿಸ್ಸನ್ತಿ। ವಕ್ಖಿಸ್ಸಸಿ, ವಕ್ಖಿಸ್ಸಥ। ವಕ್ಖಿಸ್ಸಾಮಿ, ವಕ್ಖಿಸ್ಸಾಮ। ವಕ್ಖಿಸ್ಸತೇ, ವಕ್ಖಿಸ್ಸನ್ತೇ। ವಕ್ಖಿಸ್ಸಸೇ, ವಕ್ಖಿಸ್ಸವ್ಹೇ। ವಕ್ಖಿಸ್ಸಂ, ವಕ್ಖಿಸ್ಸಾಮ್ಹೇ।

ಅತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ -

“ಅಭೀತಕಪ್ಪೇ ಚರಿತಂ, ಠಪಯಿತ್ವಾ ಭವಾಭವೇ।
ಇಮಮ್ಹಿ ಕಪ್ಪೇ ಚರಿತಂ, ಪವಕ್ಖಿಸ್ಸಂ ಸುಣೋಹಿ ಮೇ”ತಿ॥

ಗದ್ರತಪಞ್ಹೇಪಿ “ರಾಜಾ ತುಮ್ಹೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪಟಿಸನ್ಥಾರಂ ಕತ್ವಾ ಗಹಪತಿ ಪತಿರೂಪಂ ಆಸನಂ ಞತ್ವಾ ನಿಸೀದಥಾತಿ ವಕ್ಖಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಏವಮಾದಿಅಟ್ಠಕಥಾಪಾಠೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಮಾಯೇವ ಏದಿಸೀ ಪದಮಾಲಾ ರಚಿತಾ। **ವಕ್ಖ ರೋಸೇ**ತಿ ಧಾತುಸ್ಸಪಿ

ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿಸಹಿತಾನಿ ರೂಪಾನಿ "ವಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ, ವಕ್ಖಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿಆದೀನಿ ಭವನ್ತಿ। ಅತ್ಥೋ ಪನಿಮೇಸಂ "ರೋಸಿಸ್ಸತಿ, ರೋಸಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿಆದಿನಾ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಅಯಂ **ವಚವಕ್ಖ**ಧಾತೂನಂ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿವಸೇನೇವ ರೂಪಸಂಸನ್ದನಾನಯೋ।

ಅವಚಿಸ್ಸಾ, ವಚಿಸ್ಸಾ, ಅವಚಿಸ್ಸಂಸು, ವಚಿಸ್ಸಂಸು। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ನೇಯ್ಯಂ। ಇಧ ಪನ **ವುತ್ತ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರಂ ವತ್ತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅವತ್ವಾ ಉಪರಿಯೇವ ಕಥೇಸ್ಸಾಮ ಇತೋ ಅತಿವಿಯ ವತ್ತಬ್ಬಟ್ಠಾನತ್ತಾ।

ಚು ಚವನೇ। ಚವತಿ। ಕಾರಿತೇ "ಚಾವೇತೀ"ತಿ ರೂಪಂ। ದೇವಕಾಯಾ ಚುತೋ। ಚುತಂ ಪದುಮಂ। ಚವಿತುಂ, ಚವಿತ್ವಾ।

ಲೋಚ ದಸ್ಸನೇ। ಲೋಚತಿ। ಲೋಚನಂ।

ಸೇಚ ಸೇಚನೇ। ಸೇಚತಿ।

ಸಚ ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯಂ। ಸಚತಿ।

ಕಚ ಬನ್ಧನೇ। ಕಚತಿ।

ಮಚ ಮುಚಿ ಕಕ್ಕನೇ। **ಕಕ್ಕನಂ** ಸರೀರೇ ಉಬ್ಬಟ್ಟನಂ। ಮಚತಿ। ಮುಞ್ಚತಿ। **ಮಚಿ ಧಾರಣುಚ್ಛಾಯಪೂಜನೇಸು**। ಧಾರಣಂ ಉಚ್ಛಾಯೋ ಪೂಜನನ್ತಿ ತಯೋ ಅತ್ಥಾ। ತತ್ಥ **ಉಚ್ಛಾಯೋ** ಮಲಹರಣಂ। ಮಞ್ಚತಿ। ಮಞ್ಚೋ, ಮಞ್ಚನಂ। ಮಞ್ಚತಿ ಪುಗ್ಗಲಂ ಧಾರೇತೀತಿ ಮಞ್ಚೋ।

ಪಚ ಬ್ಯತ್ತಿಕರಣೇ। ಪಚತಿ। ಪಾಕೋ, ಪರಿಪಾಕೋ, ವಿಪಾಕೋ, ಪಕ್ಕಂ ಫಲಂ।

ಥುಚ ಪಸಾದೇ। ಥೋಚತಿ।

ವಚ ವಚಿ ದಿತ್ತಿಯಂ। ವಚತಿ। ವಞ್ಚತಿ।

ರುಚ ದಿತ್ತಿಯಂ ರೋಚನೇ ಚ। **ದಿತ್ತಿ** ಸೋಭಾ। **ರೋಚನಂ** ರುಚಿ। ರೋಚತಿ। ವೇರೋಚನೋ। ಸಮಣಸ್ಸ ರೋಚತೇ ಸಚ್ಚಂ। ತಸ್ಸ ತೇ ಸಗ್ಗಕಾಮಸ್ಸ, ಏಕತ್ತಮುಪರೋಚಿತಂ। ಅಯಞ್ಚ **ದಿವಾದಿ**ಗಣೇ ರುಚಿಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ರುಚ್ಚತೀ"ತಿ ರೂಪಂ ಜನೇತಿ। ತೇನ "ಗಮನಂ ಮಯ್ಹ ರುಚ್ಚತೀ"ತಿ ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ। **ಚುರಾದಿ**ಗಣೇ ಪನ ರುಚಿಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ "ರೋಚೇತಿ ರೋಚಯತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ಜನೇತಿ। ತೇನ "ಕಿಂ ನು ಜಾತಿಂ ನ ರೋಚೇಸೀ"ತಿಆದಿಕಾ ಪಾಳಿಯೋ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತೇಗಣಿಕೋಯಂ ಧಾತು।

ಪಚ ಸಂಪಾಕೇ। ಪಚತಿ, ಪಚನ್ತಿ। ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ಪನ "**ಅತ್ತನೋಭಾಸಾ**"ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಅಞ್ಚ ಬ್ಯಯಗತಿಯಂ। **ಬ್ಯಯಗತಿ** ವಿನಾಸಗತಿ। ಅಞ್ಚತಿ।

ಯಾಚ ಯಾಚನಾಯಂ। ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನಾಗಂ ಮಣಿಂ ಯಾಚತಿ। ನಾಗೋ ಮಣಿಂ ಯಾಚಿತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ। ತೇ ತಂ ಅಸ್ಸೇ ಅಯಾಚಿಸುಂ। ಸೋ ತಂ ರಥಮಯಾಚಥ। ದೇವದತ್ತಂ ಆಯಾಚತಿ। ಏವಂ ಸುದ್ಧಕತ್ತರಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ನಾಗಂ ಮಣಿಂ ಯಾಚೇತಿ, ಯಾಚಯತಿ, ಯಾಚಾಪೇತಿ, ಯಾಚಾಪಯತಿ। ಏವಂ ಹೇತುಕತ್ತರಿ। ರಾಜಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ಧನಂ ಯಾಚಿಯತಿ, ಯಾಚಯಿಯತಿ, ಯಾಚಾಪಿಯತಿ, ಯಾಚಾಪಯಿಯತಿ। ಏವಂ ಕಮ್ಮನಿ। ಯಾಚಂ, ಯಾಚನ್ತೋ, ಯಾಚನ್ತೀ,

ಯಾಚನ್ತಂ ಕುಲಂ। ಯಾಚಮಾನೋ, ಯಾಚಮಾನಾ, ಯಾಚಮಾನಂ ಕುಲಂ। ಯಾಚಕೋ, ಯಾಚನಾ, ಯಾಚಿತಬ್ಬಂ, ಯಾಚಿತುಂ, ಯಾಚಿತ್ವಾನ, ಯಾಚಿತುನ, ಯಾಚಿಯ, ಯಾಚಿಯಾನ। ಏವಂ ನಾಮಿಕಪದಾನಿ **ತು**ಮನ್ತಾದೀನಿ ಚ ಭವನ್ತಿ।

ಪಚ ಪಾಕೇ। ಓದನಂ ಪಚತಿ। **"ಉಭಯತೋಭಾಸಾ"**ತಿ ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ವದನ್ತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಸಾಸನೇ "ಪಣ್ಡಿತೋತಿ ಪವುಚ್ಚತೀ"ತಿ **ವಚ**ಧಾತುಸ್ಸ ಕಮ್ಮನಿ ರೂಪಂ ಪಸಿದ್ಧಂ, ನ ತಥಾ **ಪಚ**ಧಾತುಸ್ಸ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಗರೂ "ತಯಾ ಪಚ್ಚತೇ ಓದನೋ"ತಿ ತಸ್ಸ ಕಮ್ಮನಿ ರೂಪಂ ವದನ್ತಿ। ಸಾಸನೇ ಪನ ಅವಿಸೇಸತೋ "ಪಚ್ಚತೇ"ತಿ ವಾ "ಪಚ್ಚತೀ"ತಿ ವಾ ವುತ್ತಸ್ಸಪಿ ಪದಸ್ಸ ಅಕಮ್ಮಕೋಯೇವ ದಿವಾದಿಗಣಿಕೋ ಪಯೋಗೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ "ದೇವದತ್ತೋ ನಿರಯೇ ಪಚ್ಚತಿ। ಯಾವ ಪಾಪಂ ನ ಪಚ್ಚತೀ"ತಿಆದಿದಸ್ಸನತೋ। ಕೇಚೇತ್ಥ ವದೇಯ್ಯುಂ "ಸಯಮೇವ ಪೀಯತೇ ಪಾನೀಯನ್ತಿಆದಿ ವಿಯ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಪಕ್ಖಿಕೋ ಕಮ್ಮಕತ್ತುಪ್ಪಯೋಗೋ ಏಸ, ತಸ್ಮಾ 'ಸಯಮೇವಾ'ತಿ ಪದಂ ಅಜ್ಝಾಹರಿತ್ವಾ 'ಸಯಮೇವ ದೇವದತ್ತೋ ಪಚ್ಚತೀ'ತಿಆದಿನಾ ಅತ್ಥೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ"ತಿ ತನ್ನ, "ಸಯಮೇವ ಪೀಯತೇ ಪಾನೀಯ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಪಾನೀಯಂ ಮನುಸ್ಸಾ ಪಿವನ್ತಿ, ನ ಪಾನೀಯಂ ಪಾನೀಯಂ ಪಿವತಿ। ಮನುಸ್ಸೇಹೇವ ತಂ ಪೀಯತೇ, ನ ಸಯಂ। ಏವಂ ಪರಸ್ಸ ಪಾನಕ್ರಿಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕಮ್ಮಭೂತಮ್ಪಿ ತಂ ಸುಕರಪಾನಕ್ರಿಯಾವಸೇನ ಸುಕರತ್ತಾ ಅತ್ತನಾವ ಸಿಜ್ಝನ್ತಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ "ಸಯಮೇವ ಪೀಯತೇ ಪಾನೀಯ"ನ್ತಿ ರೂಳ್ಹಿಯಾ ಪಯೋಗೋ ಕತೋ।

"ಸಯಮೇವ ಕಟೋ ಕರಿಯತೇ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಕಟಂ ಮನುಸ್ಸಾ ಕರೋನ್ತಿ, ನ ಕಟಂ ಕಟೋ ಕರೋತಿ। ಮನುಸ್ಸೇಹೇವ ಕಟೋ ಕರಿಯತೇ, ನ ಸಯಂ। ಏವಂ ಪರಸ್ಸ ಕರಣಕ್ರಿಯಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಕಮ್ಮಭೂತೋಪಿ ಸೋ ಸುಕರಣ ಕ್ರಿಯಾವಸೇನ ಸುಕರತ್ತಾ ಅತ್ತನಾವ ಸಿಜ್ಝನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ "ಸಯಮೇವ ಕಟೋ ಕರಿಯತೇ"ತಿ ರೂಳ್ಹಿಯಾ ಪಯೋಗೋ ಕತೋ।

ಏತ್ಥ ಯಥಾ **ಸಯಂ**ಸದ್ದೋ ಪಾನೀಯಂ ಪಾನೀಯೇನೇವ ಪೀಯತೇ, ನ ಅಮ್ಹೇಹಿ। ಕಟೋ ಕಟೇನೇವ ಕರಿಯತೇ, ನ ಅಮ್ಹೇಹೀತಿ ಸಕಮ್ಮಕವಿಸಯತ್ತಾ ಪಯೋಗಾನಂ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕ್ರಿಯಾಪಟಿಸೇಧನಸಙ್ಖಾತಂ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಂ ವದತಿ, ನ ತಥಾ "ದೇವದತ್ತೋ ನಿರಯೇ ಪಚ್ಚತಿ, ಕಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚತೇ"ತಿಆದೀಸು ತುಮ್ಹೇಹಿ ಅಜ್ಝಾಹರಿತೋ **ಸಯಂ**ಸದ್ದೋ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಂ ವದತಿ ಅಕಮ್ಮಕವಿಸಯತ್ತಾ ಏತೇಸಂ ಪಯೋಗಾನಂ। ಏವಂ "ದೇವದತ್ತೋ"ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಸ್ಸ ಅಕಮ್ಮಕಕತ್ತುವಾಚಕತ್ತಾ ಕಮ್ಮರಹಿತಸುದ್ಧಕತ್ತುವಾಚಕತ್ತಾ ಚ "ಪಚ್ಚತೀ"ತಿ ಇದಂ **ದಿವಾದಿ**ಗಣಿಕರೂಪನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಪಚ**ಧಾತು ಸದ್ದಸತ್ಥೇ **ದಿವಾದಿ**ಗಣ ವುತ್ತೋ ನತ್ಥೀತಿ ಚೇ? ನತ್ಥಿ ವಾ ಅತ್ಥಿ ವಾ, ಕಿಮೇತ್ಥ ಸದ್ದಸತ್ಥಂ ಕರಿಸ್ಸತಿ, ಪಾಳಿ ಏವ ಪಮಾಣಂ, ತಸ್ಮಾ ಮಯಂ ಲೋಕವೋಹಾರಕುಸಲಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಪಾಳಿನಯಞ್ಞೇವ ಗಹೇತ್ವಾ ಇಮಂ **ಪಚ**ಧಾತುಂ **ದಿವಾದಿ**ಗಣೇಪಿ ಪಕ್ಖಿಪಿಸ್ಸಾಮ। ತಥಾ ಹಿ **ಧಮ್ಮಪಾಲಾಚರಿಯ ಅನುರುದ್ಧಾಚರಿಯಾ**ದೀಹಿ ಅಭಿಸಙ್ಖತಾ **ದಿವಾದಿ**ಗಣಿಕಪ್ಪಯೋಗಾ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ --

> ಞಾಣಯುತ್ತವರಂ ತತ್ಥ, ದತ್ವಾ ಸನ್ಧಿಂ ತಿಹೇತುಕಂ।
> ಪಚ್ಛಾ ಪಚ್ಚತಿ ಪಾಕಾನಂ, ಪವತ್ತೇ ಅಟ್ಠಕೇ ದುವೇ॥

ಅಸಙ್ಖಾರಂ ಸಸಙ್ಖಾರ-ವಿಪಾಕಾನಿ ಚ ಪಚ್ಚತಿ

ಇಚ್ಚೇವಮಾದಯೋ। ಏತ್ಥ ಪನ ತೇಸಂ ಇದಮೇವ ಪಾಳಿಯಾ ನ ಸಮೇತಿ। ಯೇ **ಚುರಾದಿ**ಗಣಮ್ಹಿ ಸಕಮ್ಮಕಭಾವೇನ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ ಚ ಅಕಮ್ಮಕಭಾವೇನ ಪವತ್ತಸ್ಸ **ಭೂ**ಧಾತುಸ್ಸೇವ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಸಕಮಕಸ್ಸಪಿ ಸತೋ **ದಿವಾದಿ**ಗಣಂ ಪತ್ವಾ ಅಕಮ್ಮಕಭೂತಸ್ಸ **ಪಚ**ಧಾತುಸ್ಸ ಸಕಮ್ಮಕತ್ತಮಿಚ್ಛನ್ತಿ। ಏತಞ್ಹಿ ಸಾಟ್ಠಕಥೇ ತೇಪಿಟಕೇ ಬುದ್ಧವಚನೇ ಕುತೋ ಲಬ್ಭಾ, ತಸ್ಮಾ ಭಗವತೋ ಪಾವಚನೇ ಸೋತೂನಂ ಸಂಸಯಸಮುಗ್ಘಾಟತ್ಥಂ ಏತ್ಥ ಇಮಂ ನೀತಿಂ ಪಟ್ಠಪೇಮ -

> ವಿನಾಪಿ ಉಪಸಗ್ಗೇನ, ಗಣನಾನತ್ತಯೋಗತೋ।

ಸಕಮ್ಮಾಕಮ್ಮಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಧಾತೂ **ಪಚಭಿದಾ**ದಯೋ॥

ಪುರಿಸೋ ಓದನಂ ಪಚತಿ। ಸ ಭೂತಪಚನಿಂ ಪಚಿ। ಓದನೋ ಪಚ್ಚತಿ। ಕಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚತಿ। ವೀಹಿಸೀಸಂ ಪಚ್ಚತಿ। ರುಕ್ಖಫಲಾನಿ ಪಚ್ಚನ್ತಿ। ನಾಗೋ ಪಾಕಾರಂ ಭಿನ್ದತಿ। ತಳಾಕಪಾಳಿ ಭಿಜ್ಜತಿ। ಭಿಜ್ಜನಧಮ್ಮಂ ಭಿಜ್ಜತಿ। ಏತ್ಥ ಚ **ಸಯಂ**ಸದ್ದಂ ಅಜ್ಝಾಹರಿತ್ವಾ "ಸಯಮೇವ ಓದನೋ ಪಚ್ಚತೀ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತೇಪಿ "ಪುರಿಸೋ ಸಯಮೇವ ಪಾಣಂ ಹನತಿ। ಭಗವಾ ಸಯಮೇವ ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ ಅಬುಜ್ಝೀ"ತಿ ಪಯೋಗೇಸು ಪರಸ್ಸ ಆಣತ್ತಿಸಮ್ಭೂತಹನನಕ್ರಿಯಾಪಟಿಸೇಧಮಿವ ಪರೋಪದೇಸಸಮ್ಭೂತಬುಜ್ಝನಕ್ರಿಯಾಪಟಿಸೇಧನಮಿವ ಚ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಕ್ರಿಯಾಪಟಿಸೇಧನವಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಯೋ **ಸಯಂ**ಸದ್ದವಸೇನ ಕಮ್ಮಕತ್ತುಭಾವಪರಿಕಪ್ಪೋ, ತಂ ನ ಪಮಾಣಂ। **ಸಯಂ**ಸದ್ದೋ ಹಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಅತ್ಥೇಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ, ನ ಕೇವಲಂ "ಸಯಮೇವ ಪೀಯತೇ ಪಾನೀಯ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಕಮ್ಮತ್ಥೇಯೇವ, ತಸ್ಮಾ ಸಾಸನಾನುರೂಪೇನ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ ನಯಞ್ಞೂಹಿ।

ವಿನಾಪಿ ಉಪಸಗ್ಗೇನ, ವಿನಾಪಿ ಚ ಗಣನ್ತರಂ।
ಸಕಮ್ಮಾಕಮ್ಮಕಾ ಹೋನ್ತಿ, ಅತ್ಥತೋ **ದಿವು**ಆದಯೋ॥

ಕಾಮಗುಣೇಹಿ ದಿಬ್ಬತಿ। ಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತೇ ದಿಬ್ಬತಿ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಗಣನ್ತರಞ್ಚೋಪಸಗ್ಗಂ, ವಿನಾಪಿ ಅತ್ಥನಾನತಂ।
ಪಯೋಗತೋ ಸಕಮ್ಮಾ ಚ, ಅಕಮ್ಮಾ ಚ **ಗಮಾ**ದಯೋ॥

ಪುರಿಸೋ ಮಗ್ಗಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಗಮ್ಭೀರೇಸುಪಿ ಅತ್ಥೇಸು ಞಾಣಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಧಮ್ಮಂ ಚರತಿ। ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಚರತಿ।

ಗಣನ್ತರಞ್ಚೋಪಸಗ್ಗಂ, ಪಯೋಗಞ್ಚತ್ಥನಾನತಂ।
ವಿನಾಪಿ ತಿವಿಧಾ ಹೋನ್ತಿ, **ದಿಸಾ**ದೀ ರೂಪಭೇದತೋ॥

ಪಾಸಾದಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಪಾಸಾದಂ ದಕ್ಖತಿ ಪಾಸಾದೋ ದಿಸ್ಸತಿ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಸಭಾವತೋ ಸಕಮ್ಮಾ ತು, **ರುದ**ಧಾತಾದಯೋ ಮತಾ।
ಸಭಾವತೋ ಅಕಮ್ಮಾ ಚ, **ನನ್ದ**ಧಾತಾದಯೋ ಮತಾ॥

ಮತಂ ವಾ ಅಮ್ಮ ರೋದನ್ತಿ, ಇಧ ನನ್ದತಿ ಪೇಚ್ಚ ನನ್ದತಿ।

ಉಪಸಗ್ಗವಸೇನೇಕೇ, ಸಕಮ್ಮಾಪಿ ಅಕಮ್ಮಕಾ।
ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ತಥೇಕಚ್ಚೇ, ಅಕಮ್ಮಾಪಿ ಸಕಮ್ಮಕಾ॥

ಏಕಚ್ಚೇ ತುಪಸಗ್ಗೇಹಿ, ಸಕಮ್ಮಾ ಚ ಸಕಮ್ಮಕಾ।
ಅಕಮ್ಮಕಾ ಅಕಮ್ಮಾ ಚ, ಏಸತ್ಥೋಪೇತ್ಥ ದೀಪಿತೋ।

ಪುರಿಸೋ ಗಾಮಾ ನಿಗ್ಗಚ್ಛತಿ, ಧನಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ, ಪುರಿಸೋ ಪಾಣಂ ಅಭಿಭವತಿ, ಹಿಮವತಾ ಪಭವನ್ತಿ ಮಹಾನದಿಯೋ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಪಯೋಗಾನಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ತತ್ಥ ಯದಿ ಸಾಸನೇ **ಪಚಧಾತುಸ್ಸ** ಕಮ್ಮನಿ ರೂಪಂ ಸಿಯಾ, "ಪುರಿಸೇನ ಕಮ್ಮಂ ಕರಿಯತೀ"ತಿ ಪಯೋಗೋ ವಿಯ "ಪುರಿಸೇನ ಓದನೋ ಪಚಿಯತೀ"ತಿ ಪಯೋಗೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ। ಯೇ ಪನ ಗರೂ "ತಯಾ ಪಚ್ಚತೇ ಓದನೋ"ತಿಆದೀನಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತೇ ಸದ್ದಸತ್ಥನಯಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ವದನ್ತಿ ಮಞ್ಞೇ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಯುತ್ತಾನಿ ಚೇ, ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ। ಕಾರಿತೇ "ಪುರಿಸೋ ಪುರಿಸೇನ ಪುರಿಸಂ ವಾ ಓದನಂ ಪಾಚೇತಿ, ಪಾಚಯತಿ, ಪಾಚಾಪೇತಿ, ಪಾಚಾಪಯತಿ। ಪುರಿಸೇನ ಪುರಿಸೋ ಓದನಂ ಪಾಚಿಯತಿ, ಪಾಚಯಿಯತಿ, ಪಾಚಾಪಿಯತಿ, ಪಾಚಾಪಯಿಯತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। "ಯಥಾ ದಣ್ಡೇನ ಗೋಪಾಲೋ, ಗಾವಂ ಪಾಚೇತಿ ಗೋಚರ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಅಞ್ಞೋಪಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಪಚಂ, ಪಚನ್ತೋ, ಪಚನ್ತೀ, ಪಚಮಾನೋ, ಪಚಮಾನಾ। ಪಾತಬ್ಬಂ, ಪಚಿತಂ, ಪಚಿತಬ್ಬಂ, ಪಚನೀಯಂ, ಪಚಿತುಂ, ಪಚಿತ್ವಾ। ಏತ್ಥ ಚ "ಇಮಸ್ಸ ಮಂಸಞ್ಚ ಪಾತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಪಯೋಗೋ ಉದಾಹರಣಂ। "ಪಚತಿ, ಪಚನ್ತಿ। ಪಚಸೀ"ತಿಆದಿ ಪದಕ್ಕಮೋ ಸುಬೋಧೋ।

ಸಿಚ ಛರಣೇ। ಸೇಚತಿ, ಸೇಕೋ, **"ಉಭತೋಭಾಸಾ"**ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಇಮಾನಿ **ಚಕಾರನ್ತಧಾತು**ರೂಪಾನಿ।

ಛಕಾರನ್ತಧಾತು

ಪರಸ್ಸಭಾಸಾದಿಭಾವಂ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ಧಾತುನಂ ಇತೋ।
ಪರಂ ನ ಬ್ಯಾಕರಿಸ್ಸಂ ಸೋ, ಸಾಸನೇ ಈರಿತೋ ನ ಹಿ॥

ಛು ಛೇದನೇ। ಛೋತಿ। ಛೋತ್ವಾನ ಮೋಳಿಂ ವರಗನ್ಧವಾಸಿತಂ। ಅಚ್ಛೋಚ್ಛುಂವತ ಭೋ ರುಕ್ಖಂ।

ಮಿಲೇಛ ಅವಿಯತ್ತಾಯಂ ವಾಚಾಯಂ। ಮಿಲೇಚ್ಛತಿ, ಮಿಲಕ್ಖು। ಪಚ್ಚನ್ತಿಮೇಸು ಜನಪದೇಸು ಪಚ್ಚಾಜಾತೋ ಹೋತಿ ಮಿಲಕ್ಖೂಸು ಅವಿಞ್ಞಾತಾರೇಸು।

ವಛಿ ಇಚ್ಛಾಯಂ। ವಞ್ಛತಿ। ವಞ್ಛಿತಂ ಧನಂ।

ಅಛಿ ಆಯಾಮೇ। ಅಞ್ಛತಿ। ದೀಘಂ ವಾ ಅಞ್ಛನ್ತೋ ದೀಘಂ ಅಞ್ಛಾಮೀತಿ ಪಜಾನಾತಿ।

ಹುಚ್ಛ ಕೋಟಿಲ್ಲೇ। ಹುಚ್ಛತಿ।

ಮುಚ್ಛ ಮೋಹಮುಚ್ಛಾಸು। ಮುಚ್ಛತಿ। ಮುಚ್ಛಿತೋ ವಿಸವೇಗೇನ, ವಿಸಞ್ಞೀ ಸಮಪಜ್ಜಥ। ಮುಚ್ಛಾ, ಮುಚ್ಛಿತ್ವಾ।

ಫುಛ ವಿಸರಣೇ ಫೋಛತಿ।

ಯುಛ ಪಮಾದೇ। ಯುಚ್ಛತಿ।

ಉಛಿ ಉಞ್ಛೇ। **ಉಞ್ಛೋ** ಪರಿಯೇಸನಂ। ಉಞ್ಛತಿ। ಉಞ್ಛಾಚರಿಯಾಯ ಈಹಥ।

ಉಛ ಪಿಪಾಸಾಯಂ। ಉಛತಿ।

ಪುಚ್ಛ ಪಞ್ಹೇ ಪುಚ್ಛತಿ। ಪುಚ್ಛಿತಾ, ಪುಚ್ಛಕೋ, ಪುಟ್ಠೋ, ಪುಚ್ಛಿತೋ, ಪುಚ್ಛಾ। ಭಿಕ್ಖು ವಿನಯಧರಂ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಪುಚ್ಛಿ, ಪುಚ್ಛಿತುಂ। ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಪುಚ್ಛಾ ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾಪುಚ್ಛಾ ದಿಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಾಪುಚ್ಛಾ ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಾಪುಚ್ಛಾ ಅನುಮತಿಪುಚ್ಛಾ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾತಿ। ತಾಸಂ ನಾನತ್ತಂ **ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿ**ಯಾದಿತೋ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ವಿಚ್ಛ ಗತಿಯಂ। ವಿಚ್ಛತಿ। ವಿಚ್ಛಿಕಾ।

ವಚ್ಛು ಭೇದನೇ। ವುಚ್ಛತಿ। ವುತ್ತಾ, ವುತ್ತವಾ, ವುತ್ತಸಿರೋ। **ವ**ಕಾರಗತಸ್ಸ **ಅ**ಕಾರಸ್ಸ ಉತ್ತಂ।

ವುತ್ತಸದ್ದೋ ಕೇಸೋಹರಣೇಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ "ಕಾಪಟಿಕೋ ಮಾಣವೋ ದಹರೋ ವುತ್ತಸಿರೋ"ತಿಆದೀಸು। ಏತ್ಥ ಚ **ಸಿರ**ಸದ್ದೇನ ಸಿರೋರುಹಾ ವುತ್ತಾ ಯಥಾ **ಮಞ್ಚ**ಸದ್ದೇನ ಮಞ್ಚಟ್ಠಾ, **ಚಕ್ಖು**ಸದ್ದೇನ ಚ ಚಕ್ಖುನಿಸ್ಸಿತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ। ರೋಪಿತೇಪಿ "ಯಥಾ ಸಾರದಿಕಂ ಬೀಜಂ, ಖೇತ್ತೇ ವುತ್ತಂ ವಿರೂಹತೀ"ತಿಆದೀಸು। ಕಥಿತೇಪಿ "ವುತ್ತಮಿದಂ ಭಗವತಾ, ವುತ್ತಮರಹತಾ"ತಿಆದಿಸು। ಅತ್ರಿದಂ ವುಚ್ಚತಿ -

> **ವಚ್ಛುವಪವಚ**ವಸಾ, **ವುತ್ತ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ।
> ಕೇಸೋಹಾರೇ ರೋಪಿತೇ ಚ, ಕಥಿತೇ ಚ ಯಥಾಕ್ಕಮನ್ತಿ॥

ಅಪರೋ ನಯೋ - **ವುತ್ತ**ಸದ್ದೋ "ನೋ ಚ ಖೋ ಪಟಿವುತ್ತ"ನ್ತಿಆದೀಸು ವಾಪಸಮೀಕರಣೇ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಪನ್ನಲೋಮೋ ಪರದತ್ತವುತ್ತೋ"ತಿಆದೀಸು ಜೀವಿತವುತ್ತಿಯಂ। "ಪಣ್ಡುಪಲಾಸೋ ಬನ್ಧನಾ ಪವುತ್ತೋ"ತಿಆದೀಸು ಅಪಗಮೇ। "ಗೀತಂ ಪವುತ್ತಂ ಸಮೀಹಿತ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಪಾವಚನವಸೇನ ಪವತ್ತಿತೇ। ಲೋಕೇ ಪನ "ವುತ್ತೋ ಪಾರಾಯನೋ"ತಿಆದೀಸು ಅಜ್ಝೇನೇ ದಿಸ್ಸತಿ, ಅತ್ರಿದಂ ವುಚ್ಚತಿ

> "ವಾಪಸಮೀಕರಣೇ ಚ, ಅಥೋ ಜೀವಿತವುತ್ತಿಯಂ।
> ಅಪಗಮೇ ಪಾವಚನ-ವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಿತೇ।
> ಅಜ್ಝೇನೇ ಚೇವಮೇತೇಸು, **ವುತ್ತ**ಸದ್ದೋ ಪದಿಸ್ಸತೀ"ತಿ॥

ಅಪರೋಪಿ ನಯೋ - **ವುತ್ತ**ಸದ್ದೋ ಸಉಪಸಗ್ಗೋಚ ಅನುಪಸಗ್ಗೋ ಚ ವಪನೇ ವಾಪಸಮೀಕರಣೇ ಕೇಸೋಹಾರೇ ಜೀವಿತವುತ್ತಿಯಂ ಪಮುತ್ತಭಾವೇ ಪಾವಚನವಸೇನ ಪವತ್ತಿತೇ ಅಜ್ಝೇನೇ ಕಥನೇತಿ ಏವಮಾದೀಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ತಥಾ ಹೇಸ -

> "ಗಾವೋ ತಸ್ಸ ಪಜಾಯನ್ತಿ, ಖೇತ್ತೇ ವುತ್ತಂ ವಿರೂಹತಿ।
> ವುತ್ತಾನಂ ಫಲಮಸ್ನಾತಿ, ಯೋ ಮಿತ್ತಾನಂ ನ ದುಬ್ಭತೀ"ತಿ

ಆದೀಸು ವಪನೇ ಆಗತೋ। "ನೋ ಚ ಖೋ ಪಟಿವುತ್ತ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಅಟ್ಠದನ್ತಕಾದೀಹಿ ವಾಪಸಮೀಕರಣೇ। "ಕಾಪಟಿಕೋ ಮಾಣವೋ ದಹರೋ ವುತ್ತಸಿರೋ"ತಿಆದೀಸು ಕೇಸೋಹರಣೇ। "ಪನ್ನಲೋಮೋ ಪರದತ್ತವುತ್ತೋ ಮಿಗಭೂತೇನ ಚೇತಸಾ ವಿಹರತೀ"ತಿಆದೀಸು ಜೀವಿತವುತ್ತಿಯಂ। "ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಪಣ್ಡುಪಲಾಸೋ ಬನ್ಧನಾ ಪವುತ್ತೋ ಅಭಬ್ಬೋ ಹರಿತತ್ಥಾಯಾ"ತಿಆದೀಸು ಬನ್ಧನತೋ ಪಮುತ್ತಭಾವೇ। "ಯೇಸಮಿದಂ ಏತರಹಿ ಪೋರಾಣಂ ಮನ್ತಪದಂ ಗೀತಂ ಪವುತ್ತಂ ಸಮೀಹಿತ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಪಾವಚನಭಾವೇನ ಪವತ್ತಿತೇ। ಲೋಕೇ ಪನ "ವುತ್ತೋ ಗಣೋ, ವುತ್ತೋ ಪಾರಾಯನೋ"ತಿಆದೀಸು ಅಜ್ಝೇನೇ। "ವುತ್ತಂ ಖೋ ಪನೇತಂ ಭಗವತಾ, ಧಮ್ಮದಾಯಾದಾ ಮೇ ಭಿಕ್ಖವೇ ಭವಥ, ಮಾ ಆಮಿಸದಾಯಾದಾ"ತಿಆದೀಸು ಕಥನೇ। ಅತ್ರಿದಂ ವುಚ್ಚತಿ -

> **ವಪ ವತು ವಚ್ಛುವಚ**-ಧಾತೂನಂ ವಸತೋ ಮತೋ।
> ಸೋಪಸಗ್ಗೋ ನೋಪಸಗ್ಗೋ, **ವುತ್ತ**ಸದ್ದೋ ಯಥಾರಹಂ॥

ವಪನೇ ಚ ವಾಪಸಮೀ-ಕರಣೇ ಮುಣ್ಡತಾಯ ಚ।
ಜೀವವುತ್ಯಂ ಪಮುತ್ತತ್ಥೇ, ವಸಾ ಪಾವಚನಸ್ಸ ತು।
ಪವತ್ತಿತೇ ಚ ಅಜ್ಝೇನೇ, ಕಥನೇ ಚಾತಿ ಲಕ್ಖಯೇ।

ತಚ್ಛ ತನುಕರಣೇ। ತಚ್ಛತಿ। ತಚ್ಛಕೋ ದಾರುಂ।

ಛಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಜಕಾರನ್ತಧಾತು

ಜಿಜಯೇ। ಜೇತಿ। ಜಯತಿ, ಪರಾಜಯತಿ। ಧಮ್ಮಂ ಚರನ್ತೋ ಸಾಮಿಕಂ ಪರಾಜೇತಿ। ಧಮ್ಮಂ ಚರನ್ತೋ ಪರಜ್ಜತಿ। ರಾಜಾನಂ ಜಯಾಪೇಸುಂ। ಜಯಾಪೇತ್ವಾ। ಏತ್ಥ **ಜಯಾಪೇಸು**ನ್ತಿ “ಜಯತು ಭವ”ನ್ತಿ ಆಸೀಸವಚನಂ ವದಿಂಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ಜಯನಂ, ಜಿತಂ, ಜಯೋ, ವಿಜಿತಂ, ಜಿನೋ, ಜೇತಾ, ಜೇತೋ, ಜಿತೋ ಮಾರೋ, ಮಾರಂ ಜಿತೋ, ಜಿತವಾ, ಜಿತಾವೀ, ವಿಜಿತಾವೀ, ಮಾರಜಿ, ಲೋಕಜಿ, ಓಧಿಜಿನೋ, ಅನೋಧಿಜಿನೋ, ಜಿತೋ। ವಿಜಿತೋ, ಜೇತುಂ, ವಿಜೇತುಂ, ಜಿತ್ವಾ, ವಿಜಿತ್ವಾ। ಇಮಸ್ಸ ಪನ ಧಾತುಸ್ಸ **ಕಿಯಾದಿ**ಗಣಂ ಪತ್ತಸ್ಸ “ಜಿನಾತಿ ಜಿನಿತ್ವಾ”ತ್ಯಾದೀನಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ಜಿ ಅಭಿಭವನೇ। ಜೇತಿ। ಜಿನೋ। ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ ರೂಪಾನಿ। ಏತ್ಥ ಚ “ತುಮ್ಹೇಹಿ ಆನನ್ದ ಸಪ್ಪುರಿಸೇಹಿ ವಿಜಿತಂ, ಪಚ್ಛಿಮಾ ಜನತಾಸಾಲಿಮಂಸೋದನಂ ಅತಿಮಞ್ಞಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಪಾಳಿ ಅಭಿಭವನತ್ಥಸಾಧಕಾ। ಏತ್ಥ ಹಿ **ವಿಜಿತ**ನ್ತಿ ಅಧಿಭೂತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಜು ಗತಿಯಂ। ಏತ್ಥ ಸೀಘಗತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಜವತಿ। ಜವನಂ, ಜವೋ, ಜವಂ, ಜವನ್ತೋ, ಜವನಚಿತ್ತಂ, ಜವನಪಞ್ಞೋ, ಜವನಹಂಸೋ। ಮನೋಜವಂ ಗಚ್ಛತಿ ಯೇನಕಾಮಂ।

ಜೇಖಯೇ। ಜೀಯತಿ। **ಏ**ಕಾರಸ್ಸ **ಈಯಾ**ದೇಸೋ। ಸಾಸನಾನುರೂಪೇನ “ಕಿಂ ಮಂ ಧನೇನ ಜೀಯೇಥಾ”ತಿ ಹಿ ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ। ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ಪನ “ಜಾಯತೀ”ತಿ ರೂಪಂ ವದನ್ತಿ।

ಸಜ್ಜ ಗತಿಯಂ। ಸಜ್ಜತಿ।

ಕುಜು ಖುಜು ಥೇಯ್ಯಕರಣೇ। ಕೋಜತಿ। ಖೋಜತಿ।

ವಜ ಗತಿಯಂ। **ಧಜ ಧಜಿ** ಚ। ವಜತಿ। ಅಬ್ಬಜತಿ। ಮನುಸ್ಸತ್ತಞ್ಚ ಅಬ್ಬಜೇ। ವಜೋ, ವಜನಂ, ಪವಜನಂ, ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ, ಪಬ್ಬಜಿತೋ, ಪಬ್ಬಾಜಿತೋ।

ಸಕಾ ರಟ್ಠಾ ಪಬ್ಬಾಜಿತೋ, ಅಞ್ಞಂ ಜನಪದಂ ಗತೋ।
ಮಹನ್ತಂ ಕೋಟ್ಠಂ ಕಯಿರಾಥ, ದುರುತ್ತಾನಂ ನಿಧೇತವೇ॥

ಧಜತಿ। ಧಜೋ। ಧಞ್ಜತಿ। ಧಞ್ಜನಂ। ಏತ್ಥ **ಧಜೋ**ತಿ ಕೇತು। **ಧಞ್ಜನ**ನ್ತಿ ಗಮನಂ।

ಅಜ ಖೇಪನೇ ಚ। ಗತಿಅಪೇಕ್ಖಕೋಯೇವ **ಚ**ಕಾರೋ। ಅಜತಿ। ಅಜೋ। ಏತ್ಥ **ಅಜೋ**ತಿ ಏಳಕೋ। ಇಮಾನಿ ಪನಸ್ಸ ಪರಿಯಾಯವಚನಾನಿ “ಅಜೋ ಏಳಕೋ ಉರಬ್ಭೋ ಅವಿ ಮೇಣ್ಡೋ”ತಿ। ತತ್ಥ **ಉರಬ್ಭೋ**ತಿ ಏಳಕೋ, ಯೋ “ಅಜೋ”ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅವೀ**ತಿ ರತ್ತಲೋಮೋ ಏಳಕೋ। **ಮೇಣ್ಡೋ**ತಿ ಕುಟಿಲಸಿಙ್ಗೋ ಏಳಕೋ। ತಥಾ ಹಿ **ಜನಕಜಾತಕೇ** ಅಜರಥತೋ

ಮೇಣ್ಡರಥಾ ವಿಸುಂ ವುತ್ತಾ। ಅಪಿಚ **ಅಜೇಳಕನ್ತಿ** ಅಜತೋ ಏಳಕಸ್ಸ ವಿಸುಂ ವಚನತೋ **ಏಳಕ**ಸದ್ದೇನ ಮೇಣ್ಡೋಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬೋ, **ಮಹೋಸಧಜಾತಕಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ** ಮೇಣ್ಡೇಳಕಾನಂ ನಿಬ್ಬಿಸೇಸತಾ ವುತ್ತಾತಿ।

ಅಜ್ಜ ಸಜ್ಜ ಅಜ್ಜನೇ। ಅಜ್ಜನಂ ಅಜ್ಜನಕ್ರಿಯಾ। ಅಜ್ಜತಿ। ಸಜ್ಜತಿ।

ಕಜ್ಜ ಬ್ಯಥನೇ। ಬ್ಯಥನಂ ಹಿಂಸಾ। ಕಜ್ಜತಿ।

ಖಜ್ಜ ಮಜ್ಜನೇ ಚ। ಮಜ್ಜನಂ ಸುದ್ಧಿ। ಬ್ಯಥನಾಪೇಕ್ಖೋ **ಚಕಾರೋ**। ಖಜ್ಜತಿ। ಖಜ್ಜೂರೋ।

ಖಜ ಮನ್ಥೇ। ಮನ್ಥೋ ವಿಲೋಳನಂ। ಖಜತಿ।

ಖಜಿ ಗತಿವೇಕಲ್ಲೇ। ಕಿಸ್ಸ ಭನ್ತೇ ಅಯ್ಯೋ ಖಞ್ಜತೀತಿ। ಉಭೋ ಖಞ್ಜಾ। ಖಞ್ಜನಂ, ಖಞ್ಜಿತುಂ, ಖಞ್ಜಿತ್ವಾ।

ಖಜ ಕಮ್ಪನೇ। ಖಜತಿ। ಏಜಾ। ಏತ್ಥ ಚ **ಏಜಾ**ತಿ ಲಾಭಾದಿಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಏಜತಿ ಕಮ್ಪತೀತಿ ಏಜಾ, ಬಲವತಣ್ಹಾಯೇತಂ ನಾಮಂ।

ಬುಜ ವಜಿರನಿಬ್ಬೇಸೇ। ವಜಿರನಿಗ್ಘೋಸೇತಿ ಕೇಚಿ ವಿದೂ ವದನ್ತಿ। ಬೋಜತಿ।

ಖಿಜ ಕುಜಿ ಗುಜಿ ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೇ। ಖಿಜತಿ। ಕುಞ್ಜತಿ। ಗುಞ್ಜತಿ।

ಲಜ ಲಾಜ ತಜ್ಜ ಭಸ್ಸನೇ। ಲಜತಿ। ಲಾಜತಿ। ತಜ್ಜತಿ।

ಲಜಿ ದಿತ್ತಿಯಞ್ಚ। ಭಸ್ಸನಾಪೇಕ್ಖೋ **ಚಕಾರೋ**। ಲಞ್ಜತಿ। ತತಿಯೋ ನಯಲಞ್ಜಕೋ। ಲಞ್ಜೇತಿ ಪಕಾಸೇತಿ ಸುತ್ತತ್ಥನ್ತಿ ಲಞ್ಜಕೋ।

ಜಜ ಜಜಿ ಯುದ್ಧೇ। ಯುಜ್ಝನಂ **ಯುದ್ಧಂ**। ಜಜತಿ। ಜಞ್ಜತಿ।

ತುಜ ಹಿಂಸಾಯಂ। ತೋಜತಿ।

ತುಜಿ ಬಲನೇ ಚ। ಬಲನಂ ಬಲನಕ್ರಿಯಾ। ಹಿಂಸಾಪೇಕ್ಖಕೋ **ಚಕಾರೋ**। ತುಞ್ಜತಿ।

ಗಜ ಕುಜಿ ಮುಜಿ ಗಜ್ಜ ಸದ್ದತ್ಥಾ। ಗಜತಿ। ಕುಞ್ಜತಿ। ಮುಞ್ಜತಿ। ಗಜೋ ಗಜ್ಜತಿ, ಮೇಘೋ ಗಜ್ಜತಿ। ಯತ್ಥ ದಾಸೋ ಆಮಜಾತೋ, ಠಿತೋ ಥುಲ್ಲಾನಿ ಗಜ್ಜತಿ। ಮಣಿ ಗಜ್ಜತಿ। ಞಾಣಗಜ್ಜನಂ ಗಜ್ಜತಿ। ಗಜ್ಜಿತುಂ ಸಮತ್ಥೋ। ಗಜ್ಜಿತಾ। ಗಜ್ಜಿತ್ವಾ। ತತ್ಥ **ಗಜೋ**ತಿ ಹತ್ಥೀ। ಹತ್ಥಿಸ್ಸ ಹಿ ಅನೇಕಾನಿ ನಾಮಾನಿ -

> ಹತ್ಥೀ ನಾಗೋ ಗಜೋ ದನ್ತೀ, ಕುಞ್ಜರೋ ವಾರಣೋ ಕರೀ।
> ಮಾತಙ್ಗೋ ದ್ವಿರದೋ ಸಟ್ಠಿ-ಹಾಯನೋ'ನೇಕಪೋ ಇಭೋ॥
>
> ಥಮ್ಭೋ ರಮ್ಮೋ ದ್ವಿಪೋ ಚೇವ, ಹತ್ಥಿನೀ ತು ಕರೇಣುಕಾ।
> ಹತ್ಥಿಪೋತೋ ಹತ್ಥಿಚ್ಛಾಪೋ, ಭಿಙ್ಕೋ ಚ ಕಲಭೋ ಭವೇ॥

ಚಜ ಚಾಗೇ। ಚಜತಿ। ಪರಿಚ್ಚಜತಿ। ಚಾಗೋ। ಪರಿಚ್ಚಾಗೋ। ಚಜನಂ। ಚಜಂ, ಚಜನ್ತೋ। ಚಜಮಾನೋ।

ಸನ್ಜ ಸಙ್ಗೇ। ಸಙ್ಗೋ ಲಗನಂ। ಸಞ್ಜತಿ। ಸತ್ತೋ। ಸಜನಂ, ಸತ್ತಿ। ಆಸತ್ತಿ। ಸಜಿತುಂ। ಸಜಿತ್ವಾ।

ಈಜ ಗತಿಯಂ। ಈಜತಿ।

ಭಜಿ ಭಜ್ಜನೇ। **ಭಜ್ಜನಂ** ತಾಪಕರಣಂ। ತಿಲಾನಿ ಭಜ್ಜತಿ। ಪುರಿಸೇನ ಭಜ್ಜಮಾನಾನಿ ತಿಲಾನಿ।

ಏಜ ಭೇಜ ಭಾಜ ದಿತ್ತಿಯಂ। **ದಿತ್ತಿ** ಸೋಭಾ। ಏಜತಿ। ಭೇಜತಿ। ಭಾಜತಿ।

ತಿಜ ನಿಸಾನೇ, ಖಮಾಯಞ್ಚ। **ನಿಸಾನಂ** ತಿಕ್ಖತಾಕರಣಂ। **ಖಮಾ** ಖನ್ತಿ। ತೇಜತಿ। ತಿತಿಕ್ಖತಿ। ತೇಜನೋ। ತೇಜೋ। ತತ್ಥ **ತೇಜನೋ**ತಿ ಕಣ್ಡೋ ಸರೋ ಉಸು। **ತೇಜೋ**ತಿ ಸೂರಿಯೋ। ಅಥ ವಾ **ತೇಜೋ**ತಿ ತೇಜನಂ ಉಸ್ಮಾ ಉಣ್ಹತ್ತಂ ತಾಪೋ। **ತೇಜೋ**ತಿ ವಾ ಆನುಭಾವೋ ಪಭಾವೋ।

ಸಞ್ಜ ಪರಿಸ್ಸಗ್ಗೇ, ಆಲಿಙ್ಗನಂ **ಪರಿಸ್ಸಗ್ಗೋ**। ಸಞ್ಜತಿ।

ಖಜಿ ದಾನೇ, ಗತಿಯಞ್ಚ। ಖಞ್ಜತಿ। ಖಞ್ಜನಂ।

ರಾಜ ದಿತ್ತಿಯಂ ಭಾಜ ಚ। ರಾಜತಿ। ಭಾಜತಿ। ರಾಜಾ। ರಾಜಿನೀ। ವನರಾಜಿ। ರಾಜಿತ್ವಾ। ವಿರಾಜಿತ್ವಾ। ಅತ್ರ ವಿಞ್ಞಾನಮತ್ಥವಿವರಣೇ ಕೋಸಲ್ಲಜನನತ್ಥಂ ಸಿಲೋಕಂ ರಚಯಾಮ -

ಮ'ಹಾ'ರಾಜ ಮಹಾರಾಜ, ಮಹಾರಾಜ ಮಮೇವ'ಹಿ।
ನೇ'ತಸ್ಸ ಇತಿ ವತ್ವಾನ, ದ್ವೇ ಜನಾ ಕಲಹಂ ಕರುಂ॥

ಏತ್ಥ ಚ ಪಠಮಪಾದಸ್ಸ ದುತಿಯಪದೇ "ಮೇ ಅಹಿ **ಮಹೀ**"ತಿ ಭೇದೋ "ಪುತ್ತಾ ಮೇ ಅತ್ಥಿ ಪುತ್ತಾ ಮತ್ಥೀ"ತಿ ವಿಯ। "ಮಹಿ ಅರಾಜ ಮಹಾರಾಜಾ"ತಿ ಚ ಭೇದೋ "ಯೋಪಿ ಅಯಂ ಯೋಪಾಯ"ನ್ತಿ ವಿಯ। ಏತ್ಥ **ಅರಾಜ**ಸದ್ದೋ "ಅತಿಕರಮಕರಾಚರಿಯಾ"ತಿ ಏತ್ಥ **ಅಕರೀ**ತಿ ಅತ್ಥವಾಚಕೋ **ಅಕರ**ಸದ್ದೋ ವಿಯ ಆಖ್ಯಾತಪರೋಕ್ಖಾವಿಭತ್ತಿಕೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಅರಾಜ** ವಿರೋಚೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಂ ಪನ ಗಾಥಾಯ ಪಿಣ್ಡತ್ಥೋ **"ಮಹಾರಾಜ** ಮೇ ಅಹಿ ಅರಾಜ, ಮಮ ಏವ ಅಹಿ ಅರಾಜ, ನ ಏತಸ್ಸ ಇತಿ ವತ್ವಾ **ದ್ವೇ** ಅಹಿತುಣ್ಡಿಕಜನಾ ಕಲಹಂ ಕರಿಂಸೂ"ತಿ।

ರನ್ಜ ರಾಗೇ। ಭಿಕ್ಖು ಚೀವರಂ ರಜತಿ। ಸತ್ತೋ ರೂಪಾದೀಸು ರಞ್ಜತಿ। ರಜನಂ। ರಜಕೋ। ರಾಗೋ। ವಿರಾಗೋ। ಹಲಿದ್ದಿರಾಗೋ। ರಾಜಾ। ರಾಜಿನೀ। ಇಮಸ್ಸ ಚ **ದಿವಾದಿ**ಗಣಂ ಪತ್ತಸ್ಸ "ರಜ್ಜತಿ ವಿರಜ್ಜತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ರಜನ**ನ್ತಿ ರಜನವತ್ಥು। **ರಜಕೋ**ತಿ ರಜಕಾರೋ ವತ್ಥಧೋವನಕೋ। **ರಾಗೋ**ತಿ ರಜ್ಜನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ತೇನ, ಸಯಂ ವಾ ರಞ್ಜತಿ, ರಞ್ಜನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ಏತನ್ತಿ ರಾಗೋ, ತಣ್ಹಾ। ಇಮಾನಿ ಪನ ತದಭಿಧಾನಾನಿ -

ರಾಗೋ ಲೋಭೋ ತಸಿಣಾ ಚ, ತಣ್ಹಾ ಏಜಾ ವಿಸತ್ತಿಕಾ।
ಸತ್ತಿ ಆಸತ್ತಿ ಮುಚ್ಛಾ ಚ, ಲುಬ್ಭಿತತ್ತಞ್ಚ ಲುಬ್ಭನಾ॥

ಕಾಮೋ ನಿಕಾಮನಾ ಇಚ್ಛಾ, ನಿಕನ್ತಿ ಚ ನಿಯನ್ತಿ ಚ।
ವನಞ್ಚ ವನಥೋ ಚೇವ, ಅಪೇಕ್ಖಾ ಭವನೇತ್ತಿ ಚ॥

ಅನುರೋಧೋ ಚ ಸಾರಾಗೋ, ಸಜ್ಜೋ ಪಜ್ಜೋ ಚ ಸಿಬ್ಬಿನೀ।
ನನ್ದೀರಾಗೋ ಅನುನಯೋ, ಗೇಧೋ ಸಞ್ಜನನೀ ತಥಾ।
ಜನಿಕಾ ಪಣಿಧಿ ಚೇವ, ಅಜ್ಝೋಸಾನನ್ತಿನೇಕಧಾ॥

ವಿರಾಗೋತಿ ಮಗ್ಗೋ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ। **ರಾಜಾ**ತಿ ಪಥವಿಸ್ಸರೋ। ಏತ್ಥ ಧಾತುದ್ವಯವಸೇನ ನಿಬ್ಬಚನಾನಿ ನಿಯ್ಯನ್ತೇ। ನಾನಾಸಮ್ಪತ್ತೀಹಿ ರಾಜತಿ ದಿಬ್ಬತಿ ವಿರೋಚತೀತಿ **ರಾಜಾ**। ದಾನಞ್ಚ ಪಿಯವಚನಞ್ಚ ಅತ್ಥಚರಿಯಾ ಚ ಸಮಾನತ್ತತಾ ಚಾತಿ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಸಙ್ಗಹವತ್ಥೂಹಿ ಅತ್ತನಿ ಮಹಾಜನಂ ರಞ್ಜೇತೀತಿಪಿ **ರಾಜಾ**। **ರಾಜಿನೀ**ತಿ ರಾಜಭರಿಯಾ। ತೇಸಂ ಅಭಿಧಾನಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತೇ ಸಹಾಭಿಧಾನನ್ತರೇಹಿ -

ರಾಜಾ ಭೂಪತಿ ದೇವೋ ಚ, ಮನುಜಿನ್ದೋ ದಿಸಮ್ಪತಿ।
ಪತ್ಥಿವೋ ಜಗತಿಪಾಲೋ, ಭೂಭುಜೋ ಪಥವಿಸ್ಸರೋ॥

ರಟ್ಠಾಧಿಪೋ ಭೂಮಿಪಾಲೋ, ಮನುಸ್ಸಿನ್ದೋ ಜನಾಧಿಪೋ।
ನರಿನ್ದೋ ಖತ್ತಿಯೋ ಚೇವ, ಖೇತ್ತಸ್ಸಾಮಿ ಪಭಾವಕೋ॥

ಮುದ್ಧಾಭಿಸಿತ್ತೋ ರಾಜಾತಿ, ಕಥಿತೋ ಇತರೋ ಪನ।
ರಾಜಞ್ಞೋ ಖತ್ತಿಯೋ ಚಾತಿ, ವುತ್ತೋ ಖತ್ತಿಯಜಾತಿಕೋ॥

ಮುದ್ಧಾಭಿಸಿತ್ತೋ ಅನುರಾಜಾ, ಉಪರಾಜಾತಿ ಭಾಸಿತೋ।
ಚತುದ್ದೀಪೀ ರಾಜರಾಜಾ, ಚಕ್ಕವತ್ತೀತಿ ಭಾಸಿತೋ॥

ರಾಜಿನೀ ಉಪರೀ ದೇವೀ, ಮಹೇಸೀ ಭೂಭುಜಙ್ಗನಾ।
ಖತ್ತಿಯಾ ರಾಜಪದುಮೀ, ಖತ್ತಿಯಾನೀ ಚ ಖತ್ತಿಯೀ।
ಇತ್ಥಾಗಾರನ್ತು ಓರೋಧೋ, ಉಪರೀತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ॥

ಭಜ ಸೇವಾಯಂ। ಭಜತಿ। ಭಜನಾ। ಸಮ್ಭಜನಾ। ಭತ್ತಿ। ಸಮ್ಭತ್ತಿ। ಭತ್ತಾ।

ಯಜ ದೇವಪೂಜಸಙ್ಗತಕರಣದಾನಧಮ್ಮೇಸು। **ದೇವಪೂಜ**ಗ್ಗಹಣೇನ ಬುದ್ಧಾದಿಪೂಜಾ ಗಹಿತಾ। **ಸಙ್ಗತಕರಣಂ** ಸಮೋಧಾನಕರಣಂ। ತಥಾ ಹಿ **ಅಧಿಮುತ್ತತ್ಥೇರವತ್ಥುಮ್ಹಿ** "ಯದತ್ಥಿ ಸಙ್ಗತಂ ಕಿಞ್ಚಿ, ಭವೋ ವಾ ಯತ್ಥ ಲಬ್ಭತೀ"ತಿ ಗಾಥಾಯಂ **ಸಙ್ಗತ**ಸದ್ದೇನ ಸಮೋಧಾನಂ ವುತ್ತಂ। **ದಾನಂ** ಪರಿಚ್ಚಾಗೋ। **ಧಮ್ಮೋ** ಝಾನಸೀಲಾದಿ। ಏತೇಸ್ವತ್ಥೇಸು **ಯಜ**ಧಾತು ವತ್ತತಿ। ಪುಪ್ಫೇಹಿ ಬುದ್ಧಂ ಯಜತಿ। ದೇವತಂ ಯಜತಿ। ದೇವಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಭಗವಾ ಯಜಿಯತಿ। ಇಜ್ಜತಿ। ಯಿಟ್ಠಂ। ಯಞ್ಞೋ। ಯಾಗೋ। ಧಮ್ಮಯಾಗೋ। ಯಜಮಾನೋ ಸಕೇ ಪುರೇ। ಯಿಟ್ಠುಂ, ಯಜಿತುಂ। ಪುಥುಯಞ್ಞಂ ಯಜಿತ್ವಾನ। ಸೋಳಸಪರಿಕ್ಖಾರಂ ಮಹಾಯಞ್ಞಂ ಕತ್ತುಕಾಮೋ।

ಮಜ್ಜ ಸಂಸುದ್ಧಿಯಂ। ಮಜ್ಜತಿ। ಬಾಹಿರಂ ಪರಿಮಜ್ಜತಿ। ಭೂಮಿಂ ಸಮ್ಮಜ್ಜತಿ। ಮಜ್ಜನಂ। ಸಮ್ಮಜ್ಜನೀ।

ನಿಞ್ಜಿ ಸುದ್ಧಿಯಂ। ನಿಞ್ಜತಿ। ಪನಿಞ್ಜತಿ। ನಿಞ್ಜಿತುಂ। ಪನಿಞ್ಜಿತುಂ। ನಿಞ್ಜಿತ್ವಾ। ಪನಿಞ್ಜಿತ್ವಾ। ಅಯಂ ಪನ ಪಾಳಿ "ತತೋ ತ್ವಂ ಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನ ಉಟ್ಠಾಯಾಸನಾ ಉದಕೇನ ಅಕ್ಖೀನಿ ಪನಿಞ್ಜಿತ್ವಾ ದಿಸಾ ಅನುಲೋಕೇಯ್ಯಾಸೀ"ತಿ।

ನಿಜಿ ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೇ। ನಿಞ್ಜತಿ।

ಭಜ ಪಾಕೇ। ತಿಲಾನಿ ಭಜ್ಜತಿ। ಭಜ್ಜಮಾನಾ ತಿಲಾನಿ ಚ।

ಉಜು ಅಜ್ಜವೇ। **ಅಜ್ಜವಂ** ಉಜುಭಾವೋ। ಓಜತಿ। ಉಜು।

ಸಜ ವಿಸ್ಸಗ್ಗಪರಿಸ್ಸಜ್ಜನಬ್ಭುಕ್ಕಿರಣೇಸು। ಸಜತಿ। ಲೋಕ್ಯಂ ಸಜನ್ತಂ ಉದಕಂ।

ರುಜ ಭಙ್ಗೇ। ರುಜತಿ। ರುಜಾ। ರೋಗೋ। ಏತ್ಥ **ರುಜಾತಿ** ಬ್ಯಾಧಿ ರುಜನಟ್ಠೇನ। **ರೋಗೋತಿ** ರುಜತಿ ಭಞ್ಜತಿ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾನೀತಿ ರೋಗೋ, ಬ್ಯಾಧಿಯೇವ, ಯೋ "ಆತಙ್ಕೋ"ತಿಪಿ "ಆಬಾಧೋ"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಭುಜ ಕೋಟಿಲ್ಲೇ। **ಆಪುಬ್ಬೋ** ಅಙ್ಗತ್ಥೇಸು ಚ। ಉರಗೋ ಭುಜತಿ। ಆಭುಜತಿ। ಭಿಕ್ಖು ಪಲ್ಲಙ್ಕಂ ಆಭುಜತಿ, ಊರುಬದ್ಧಾಸನಂ ಬನ್ಧತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮಹಾಸಮುದ್ದೋ ಆಭುಜತಿ, ಆವಟ್ಟತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಓಸಕ್ಕತೀ"ತಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ। "ವಣ್ಣದಾನ"ನ್ತಿ ಆಭುಜತಿ, ಮನಸಿ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮೂಲಾನಿ ವಿಭುಜತೀತಿ **ಮೂಲವಿಭುಜೋ,** ರಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ **ವಿಭುಜತೀತಿ** ಛಿನ್ದತಿ। ಭೋಗೋ। ಭೋಗೀ। ಆಭೋಗೋ। ಆಭುಜಿತ್ವಾ। ಏತ್ಥ ಚ **ಭೋಗೋತಿ** ಭುಜಯತಿ ಕುಟಿಲಂ ಕರಿಯತೀತಿ ಭೋಗೋ, ಅಹಿಸರೀರಂ। **ಭೋಗೀತಿ** ಸಪ್ಪೋ।

ರಜಿ ವಿಜ್ಝನೇ। ನಾಗೋ ದನ್ತೇಹಿ ಭೂಮಿಂ ರಞ್ಜತಿ। ಆರಞ್ಜತಿ। ಏತ್ಥ ಚ "ತಥಾಗತರಞ್ಜಿತಂ ಇತಿಪೀ"ತಿ ನೇತ್ತಿಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ "ಇದಂ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಗಹಿತಂ ಸಾಸನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ತಥಾಗತಗನ್ಧಹತ್ಥಿನೋ ಮಹಾವಜಿರಞಾಣಸಙ್ಖಾತಞಾಣದನ್ತೇಹಿ ರಞ್ಜಿತಂ ಆರಞ್ಜಿತಂ, ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಞ್ಜನಟ್ಠಾನನ್ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ। **ರಞ್ಜಿತನ್ತಿ** ಹಿ ರಞ್ಜತಿ ವಿಜ್ಝತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ರುಞ್ಜಿತಂ, ರಞ್ಜನಟ್ಠಾನಂ। "ಇದಂ ನೇಸಂ ಪದಕ್ಕನ್ತ"ನ್ತಿಆದಿಮ್ಹಿ ವಿಯ ಏತಸ್ಸ ಸದ್ದಸ್ಸ ಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ಅಧಿಕರಣತ್ಥಸಮ್ಭವತೋ।

ವಿಜೀ ಭಯಚಲನೇಸು। **ಈ**ಕಾರನ್ತೋಯಂ ಧಾತು, ತೇನಸ್ಸ ಸನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮಾನಿ ರೂಪಾನಿ ನ ಸನ್ತಿ। ವೇಜತಿ। ವೇಗೋ। ಧಮ್ಮಸಂವೇಗೋ। ಸಂವಿಗೋ ವೇಗೇನ ಪಲಾಯಿ। ನದೀವೇಗೋ। ಊಮಿವೇಗೋ , ವಾತವೇಗೋ। ಏತ್ಥ **ಧಮ್ಮಸಂವೇಗೋತಿ** ಸಹೋತ್ತಪ್ಪಂ ಞಾಣಂ। "ವೇಗೋ, ಜವೋ, ರಯೋ"ತಿ ಇಮೇ ಏಕತ್ಥಾ। **ದಿವಾದಿ**ಗಣಂ ಪನ ಪತ್ತಸ್ಸ "ವಿಜ್ಜತಿ ಸಂವಿಜ್ಜತಿ ಉಬ್ಬಿಜ್ಜತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ ದ್ವಿಗಣಿಕತ್ತಾ।

ಲಜ್ಜ ಲಜ್ಜನೇ। ಲಜ್ಜತಿ। ಲಜ್ಜಾ। **ಲಜ್ಜಾತಿ** ಹಿರೀ। ಯಾ "ವಿರಿಳನಾ"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ವಳಜಿ ಪರಿಭೋಗೇ। ವಳಞ್ಜತಿ।

ಕುಜ್ಜ ಅಧೋಮುಖೀಕರಣೇ। ಕುಜ್ಜತಿ। ನಿಕುಜ್ಜತಿ। ಉಕ್ಕುಜ್ಜತಿ। ಪಟಿಕುಜ್ಜತಿ। ನಿಕುಜ್ಜಿತಂ ವಾ ಉಕ್ಕುಜ್ಜೇಯ್ಯ। ಅಞ್ಞಿಸ್ಸಾ ಪಾತಿಯಾ ಪಟಿಕುಜ್ಜತಿ। ಅವಕುಜ್ಜೋ ನಿಪಜ್ಜಹಂ। ತತ್ಥ **ಕುಜ್ಜತಿ ನಿಕುಜ್ಜತೀತಿ** ಇಮಾನಿ "ಚರತಿ ವಿಚರತೀ"ತಿ ಪದಾನಿ ವಿಯ ಸಮಾನತ್ಥಾನಿ, ಅಧೋಮುಖಂ ಕರೋತೀತಿ ಹಿ ಅತ್ಥೋ। **ಉಕ್ಕುಜ್ಜತೀತಿ** ಉಪರಿಮುಖಂ ಕರೋತಿ। **ಪಟಿಕುಜ್ಜತೀತಿ** ಮುಖೇ ಮುಖಂ ಠಪೇತಿ।

ಮುಜ್ಜ ಓಸೀದನೇ। ಮುಜ್ಜತಿ। ನಿಮುಜ್ಜತಿ। ನಿಮುಗ್ಗೋ। ಉಮ್ಮುಗ್ಗೋ।

ಓಪುಜಿ ವಿಲಿಮ್ಪನೇ। ಗೋಮಯೇನ ಪಥವಿಂ ಓಪುಞ್ಜತಿ।

ಜಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಝಕಾರನ್ತಧಾತು

ಝೇ ಚಿನ್ತಾಯಂ। ಝಾಯತಿ, ನಿಜ್ಝಾಯತಿ, ಉಪನಿಜ್ಝಾಯತಿ, ಉಜ್ಝಾಯತಿ, ಸಜ್ಝಾಯತಿ। ಝಾನಂ, ನಿಜ್ಝಾನಂ, ಉಪನಿಜ್ಝಾನಂ, ಉಜ್ಝಾಯನಂ, ಸಜ್ಝಾಯನಂ। ನಿಜ್ಝತ್ತಿ। ಉಪಜ್ಝಾ, ಉಪಜ್ಝಾಯೋ। ಝಾಯೀ, ಅಜ್ಝಾಯಕೋ।

ತತ್ಥ ಝಾಯನನ್ತಿ ದುವಿಧಂ ಝಾಯನಂ ಸೋಭನಮಸೋಭನಞ್ಚ। ತೇಸು ಸೋಭನಂ "ಝಾಯೀ ತಪತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ। ಝಾಯಾಮಿ ಅಕುತೋಭಯೋ"ತಿಆದೀಸು ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಸೋಭನಂ ಪನ "ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಝಾಯನ್ತೋ ನಿಸೀದಿ। ಅಧೋಮುಖೋ ಪಜ್ಝಾಯನ್ತೋ ನಿಸೀದೀ"ತಿಆದೀಸು ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಝಾಯೀತಿ** ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನೇನ ವಾ ಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನೇನ ವಾ ಝಾಯನಸೀಲೋ ಚಿನ್ತನಸೀಲೋ। ಝಾಯೀ ಝಾನವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಜ್ಝಾಯಕೋತಿ** ಇದಂ "ನ ದಾನಿಮೇ ಝಾಯನ್ತಿ, ನ ದಾನಿಮೇ ಝಾಯನ್ತೀತಿ ಖೋ ವಾಸೇಟ್ಠ ಅಜ್ಝಾಯಕಾ ಅಜ್ಝಾಯಕಾತ್ವೇವ ತತಿಯಂ ಅಕ್ಖರಂ ಉಪನಿಬ್ಬತ್ತ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಪಠಮಕಪ್ಪಿಕಕಾಲೇ ಝಾನವಿರಹಿತಾನಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಗರಹವಚನಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ಇದಾನಿ ಪನ ತಂ ಅಜ್ಝಾಯತೀತಿ **ಅಜ್ಝಾಯಕೋ,** ಮನ್ತೇ ಪರಿವತ್ತೇತೀತಿ ಇಮಿನಾ ಅತ್ಥೇನ ಪಸಂಸಾವಚನಂ ಕತ್ವಾ ವೋಹರನ್ತೀತಿ। ಅಯಂ ಪನತ್ಥೋ "**ಅಧಿ**ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಇ ಅಜ್ಝಯನೇ"ತಿ ಧಾತುಸ್ಸ ವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಏವಂ **ಅಧಿ**ಪುಬ್ಬಸ್ಸ **ಇ**ಧಾತುಸ್ಸ ವಸೇನ ಇಮಸ್ಸ ಧಾತುಸ್ಸ ಅತ್ಥಪರಿವತ್ತನಂ ಭವತಿ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಅಜ್ಝಾಯಕೋ ಮನ್ತಧರೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಝೇ ದಿತ್ತಿಯಂ। ದೀಪೋ ಝಾಯತಿ, ದಾರೂನಿ ಝಾಯನ್ತಿ। ಏತ್ಥ **ಝಾಯತೀ**ತಿ ಜಲತಿ। **ಝಾಯನಜಲನ**ಸದ್ದಾ ಹಿ ಏಕತ್ಥಾ।

ಜಜ್ಝ ಪರಿಭಾಸನತಜ್ಜನೇಸು। ಜಜ್ಝತಿ।

ಉಜ್ಝ ಉಸ್ಸಗ್ಗೇ। ಉಸ್ಸಗ್ಗೋ ಛಡ್ಡನಂ। ಉಜ್ಝತಿ। ಉಜ್ಝಿತಂ।

ಝಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಞಕಾರನ್ತಧಾತು

ಞಾ ಅವಬೋಧನೇ। "ಞಾತಿ, ಞನ್ತಿ, ಞಾಸಿ। ಞಾತು, ಞನ್ತು। ಞೇಯ್ಯ, ಞೇಯ್ಯು"ನ್ತಿಆದೀನಿ ಯಥಾಪಾವಚನಂ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ। ಞಾತಿ, ಞಾತಕೋ, ಅಞ್ಞೋ, ಞತ್ತಂ, ಞತ್ತಿ, ಪಞ್ಞತ್ತಿ, ವಿಞ್ಞತ್ತಿ, ಸಞ್ಞತ್ತಿ, ಸಞ್ಞಾ, ಸಞ್ಞಾಣಂ, ಪಞ್ಞಾ, ಪಞ್ಞಾಣಂ, ಞಾಣಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ।

ತತ್ಥ **ಞಾತೀತಿ** ಜಾನಾತಿ। ಪುನ **ಞಾತೀತಿ** ಬನ್ಧು। ಸೋ ಹಿ "ಅಯಂ ಅಮ್ಹಾಕ"ನ್ತಿ ಞಾತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಞಾತೀತಿ। ಏವಂ ಞಾತಕೋ। **ಅಞ್ಞೋತಿ** ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಾದಯೋ ಅತ್ಥೇ ನ ಞಾತಿ ನ ಜಾನಾತೀತಿ ಅಞ್ಞೋ, ಅವಿದ್ವಾ ಬಾಲೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಞತ್ತನ್ತಿ** ಜಾನನಭಾವೋ। "ಯಾವದೇವ ಅನತ್ಥಾಯ, ಞತ್ತಂ ಬಾಲಸ್ಸ ಜಾಯತೀ"ತಿ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। **ಸಞ್ಞಾಣನ್ತಿ** ಚಿಹನಂ। ಕಾರಿತೇ "ಞಾಪೇತಿ ಸಞ್ಞಾಪೇತಿ ವಿಞ್ಞಾಪಯತೀ"ತಿಆದೀನಿ ಭವನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ "ಅಞ್ಞಾತಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ಅತ್ತತ್ಥಂ ವಾ ಪರತ್ಥಂ ವಾ ಞಸ್ಸತಿ। ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಏಕಚ್ಚೇ ನಬ್ಭಞ್ಞಂಸು, ಏಕಚ್ಚೇ ಅಬ್ಭಞ್ಞಂಸೂ"ತಿ ಪಾಳಿಯೋ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಞಾತೀ**ತಿಆದೀನಿ ಆಖ್ಯಾತಿಕಪದಾನಿ ದಿಟ್ಠಾನಿಯೇವ ಹೋನ್ತಿ ನಯವಸೇನ। ತಥಾ ಹಿ **ಅಞ್ಞಾತೀತಿ** ಏತ್ಥ **ಆ**ಇತಿ ಉಪಸಗ್ಗೋ, ಸೋ ಪರಸ್ಸಕ್ಖರಸ್ಸ ಸಞ್ಞೋಗುಚ್ಚಾರಣಿಚ್ಛಾಯ ರಸ್ಸಂ ಕತ್ವಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। **ಞಾತೀತಿ** ಸಾಸನೇ ಆಖ್ಯಾತಿಕಪದಂ ದಿಟ್ಠಂ, ತಸ್ಮಾಯೇವ "ಞಾತಿ, ಞನ್ತಿ। ಞಾಸೀ"ತಿಆದಿನಾ ಪದಮಾಲಾಕರಣೇ ನತ್ಥೇವ ದೋಸೋ।

ಞಾ ಮಾರಣತೋಸನನಿಸಾನೇಸು। ಮಾರಣಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯುಪಚ್ಛೇದಕರಣಂ। **ತೋಸನಂ** ತುಟ್ಠಿ। **ನಿಸಾನಂ** ತಿಕ್ಖತಾ। ಞತ್ತಿ। ಮನುಞ್ಞಂ। ಪಞ್ಞತ್ತಿ।

ಏತ್ಥ **ಞತ್ತೀ**ತಿ ಮಾರೇತೀತಿ ವಾ ತೋಸೇತೀತಿ ವಾ ನಿಸೇತೀತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಞ್ಚ **ಞತ್ತಿ**ಸದ್ದೋ "ವತ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಾಚಾ"ತಿ ಏತ್ಥ **ವತ್ತಿ**ಸದ್ದೋ ವಿಯ ಆಖ್ಯಾತಿಕಪದನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಥಾ **ಆದತ್ತೇ**ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಭತ್ತಿಭೂತಸ್ಸ **ತೇ**ಸದ್ದಸ್ಸ ವಿಯ ವಿಭತ್ತಿಭೂತಸ್ಸ **ತಿ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಸಞ್ಞೋಗಭಾವೋ ಚ ಧಾತುಅನ್ತಸ್ಸರಸ್ಸ ರಸ್ಸತ್ತಞ್ಚ। **ಮನುಞ್ಞನ್ತಿ** ಮನಂ ಆಭುಸೋ ಞೇತಿ ತೋಸೇತೀತಿ

ಮನುಞ್ಞಂ। ಅಯಮತ್ಥೋ **ಮನಸದ್ದೂಪಪದಸ್ಸ ಆಪುಬ್ಬಸ್ಸಿಮಸ್ಸ ಞಾಧಾತುಸ್ಸ** ವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಪವತ್ತಿನಿವಾರಣೇನ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಞತ್ತಿ ಮಾರಣಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ಧಮ್ಮಂ ಸುಣನ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಚಿತ್ತೇ ಅನೇಕವಿಧೇನ ಸೋಮನಸ್ಸುಪ್ಪಾದನಂ। ಅತಿಖಿಣಬುದ್ಧೀನಂ ಅನೇಕವಿಧೇನ ಞಾಣತಿಖಿಣಕರಣಞ್ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮ, ತಥಾ ಸೋತೂನಂ ಚಿತ್ತತೋಸನೇನ ಚಿತ್ತನಿಸಾನೇನ ಚ ಪಞ್ಞಾಪನಂ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಇತಿ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ **ಚ**ವಗ್ಗನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ

ಸಮತ್ತಾನಿ।

ಟಕಾರನ್ತಧಾತು

ಇದಾನಿ ಟವಗ್ಗನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತೇ -

ಸೋಟು ಗಬ್ಬೇ। **ಗಬ್ಬಂ** ದಬ್ಬನಂ। ಸೋಟತಿ।

ಯೋಟು ಸಮ್ಬನ್ಧೇ। ಯೋಟತಿ।

ಮೇಟು ಮಿಲೇಟು ಉಮ್ಮಾದೇ। ಮೇಟತಿ। ಮಿಲೇಟತಿ।

ಕಟ ವಸ್ಸಾವರಣೇಸು। ಕಟತಿ।

ಸಟ ಪರಿಭಾಸನೇ। ಸಟತಿ।

ಲಟ ಬಾಲ್ಯೇ ಚ। ಪುಬ್ಬಾಪೇಕ್ಖಾಯ **ಚ**ಕಾರೋ। ಲಟತಿ। ಲಾಟೋ।

ಸಟ ರುಜಾವಿಸರಣಗತ್ಯಾವಸಾನೇಸು। **ರುಜಾ** ಪೀಳಾ। **ವಿಸರಣಂ** ವಿಪ್ಫರಣಂ। **ಗತ್ಯಾವಸಾನಂ** ಗತಿಯಾ ಅವಸಾನಂ ಓಸಾನಂ ಅಭಾವಕರಣಂ, ನಿಸೀದನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸಟತಿ। ಸಾಟೋ ವುಚ್ಚತಿ ಸಾಟಕೋ।

ವಟ ವೇಧನೇ। ವಟತಿ। ವಟೋ। ವಾಟೋ।

ಖಿಟ ಉತ್ತಾಸನೇ। ಖೇಟತಿ, ಆಖೇಟಕೋ, ಖೇಟೋ, ಉಕ್ಖೇಟಿತೋ, ಸಮುಕ್ಖೇಟಿತೋ।

ಸಿಟ ಅನಾದರೇ। ಸೇಟತಿ।

ಜಟ ಘಟ ಸಙ್ಘಾತೇ। ಜಟತಿ। ಜಟಾ, ಜಟಿಲೋ, ಜಟೀ। ಅನ್ತೋಜಟಾ ಬಹಿಜಟಾ, ಜಟಾಯ ಜಟಿತಾ ಪಜಾ। ಕಾರಿತೇ "ಸೋ ಇಮಂ ವಿಜಟಯೇ ಜಟಂ। ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ವಿಜಟೇತಿ ನಾಮಾ"ತಿ ಪಯೋಗೋ।

ಭಟ ಭತ್ತಿಯಂ। ಭಟತಿ। ಭಟೋ। ವೇತನಂ ಭಟಕೋ ಯಥಾ।

ತಟ ಉಸ್ಸಯೇ। **ಉಸ್ಸಯೋ** ಆರೋಹೋ ಉಬ್ಬೇಧೋ। ತಟತಿ। ತಟೋ, ಗಿರಿತಟೋ, ನದೀತಟೋ, ತಟೀ, ತಟಂ।

ಖಟ ಕಂಸೇ। ಖಟತಿ। ಖಟೋ।

ನಟ ನತಿಯಂ। ನಟತಿ। ನಟೋ, ನಾಟಕಂ।

ಪಿಟ ಸದ್ದಸಙ್ಘಾಟೇಸು। ಪೇಟತಿ। ಪೇಟಕೋ, ಪಿಟಕಂ। **ಪಿಟಕಸದ್ದೋ** "ಮಾ ಪಿಟಕಸಮ್ಪದಾನೇನಾ"ತಿಆದೀಸು ಪರಿಯತ್ತಿಯಂ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಅಥ ಪುರಿಸೋ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯ ಕುದಾಲಪಿಟಕಂ ಆದಾಯಾ"ತಿಆದೀಸು ಯಸ್ಮಿಂ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಭಾಜನೇ।

ಹಟ ದಿತ್ತಿಯಂ। ಹಟತಿ। ಹಾಟಕಂ, ಹಟಕಂ। ಯಂ ಜಾತರೂಪಂ **ಹಟಕ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಸಟ ಅವಯವೇ। ಸಟತಿ।

ಲುಟ ವಿಲೋಠನೇ। ಲೋಟತಿ।

ಚಿಟ ಪೇಸನೇ। ಚೇಟತಿ। ಚೇಟಕೋ।

ವಿಟ ಸದ್ದೇ। ವೇಟತಿ। ವೇಟಕೋ।

ಅಟ ಪಟ ಇಟ ಕಿಟ ಕಟ ಗತಿಯಂ। ಅಟತಿ। ಪಟತಿ। ಏಟತಿ। ಕೇಟತಿ। ಕಟತಿ। ಪಟೋ ಇಚ್ಚೇವ ನಾಮಿಕಪದಂ ದಿಟ್ಠಂ। ಪಟತಿ ಜಿಣ್ಣಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಪಟೋ। **ಪಟೋ**ತಿ ವತ್ಥಂ। ವತ್ಥಸ್ಸ ಹಿ ಅನೇಕಾನಿ ನಾಮಾನಿ –

ಪಟೋ ಚೋಳೋ ಸಾಟಕೋ ಚ, ವಾಸೋ ವಸನಮಂಸುಕಂ।
ದುಸ್ಸಮಚ್ಛಾದನಂ ವತ್ಥಂ, ಚೇಲಂ ವಸನಿ ಅಮ್ಬರಂ॥

ಮುಟ ಪಮದ್ದನೇ। ಮೋಟತಿ।

ಚುಟ ಅಪ್ಪೀಭಾವೇ। ಚೋಟತಿ।

ವಟಿ ವಿಭಾಜನೇ। ವಟತಿ। ವಣ್ಟೋ।

ರುಟಿ ಲುಟಿ ಥೇಯ್ಯೇ। ರುಣ್ಟತಿ। ಲುಣ್ಟತಿ। ರುಣ್ಟಕೋ। ಲುಣ್ಟಕೋ।

ಫುಟ ವಿಸರಣೇ ಫೋಟತಿ। ಫೋಟೋ।

ಚೇಟ ಚೇಟಾಯಂ। ಚೇಟತಿ। ಚೇಟಕೋ।

ಘುಟ ಪರಿವತ್ತನೇ। ಘೋಟತಿ।

ರುಟ ಲುಟ ಪಟಿಘಾತೇ। ರೋಟತಿ। ಲೋಟತಿ।

ಘಟ ಚೇತಾಯಂ। ಘಟತಿ। ಘಟೋ। **ಘಟೋ** ವುಚ್ಚತಿ ಕುಮ್ಭೋ। ಇಮಾನಿ ತದಭಿಧಾನಾನಿ –

ಘಟೋ ಕುಮ್ಭೋ ಘಟೀ ಕುಮ್ಭೀ, ತುಣ್ಡಿಕಿರೋ ತು ಉಕ್ಖಲೀ।
ಮಹನ್ತಭಾಜನಂ ಚಾಟಿ, ಅತಿಖುದ್ದಂ ಕುಟ್ಟಂ ಭವೇ।

ಚಟ ಭಟ ಪರಿಭಾಸನೇ ದೇಟ ಚ। ಚಟತಿ। ಭಟತಿ। ದೇಟತಿ।

ಕುಟ ಕೋಟಿಲ್ಲೇ। ಕುಟತಿ। ಪಟಿಕುಟತಿ।

ಪುಟ ಸಂಕಿಲೇಸನೇ। ಪುಟತಿ।

ಚುಟ ಛುಟ ಕುಟ ಛೇದನೇ। ಚುಟತಿ। ಛುಟತಿ। ಕುಟತಿ।

ಫುಟ ವಿಕಸನೇ। ಫುಟತಿ।

ಮುಟ ಅಗ್ಗಿಸದ್ದಪಕ್ಖೇಪಮದ್ದನೇಸು। ಮುಟತಿ।

ತುಟ ಕಲಹಕಮ್ಮನಿ। ತುಟತಿ।

ಘುಟ ಪಟಿಘಾತೇ। ಘುಟತಿ। ಘೋಟಕೋ।

ಟಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಠಕಾರನ್ತಧಾತು

ಠಾ ಗತಿನಿವತ್ತಿಯಂ। ಗತಿನಿವತ್ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ಗಮನಸ್ಸುಪಚ್ಛೇದೋ। ಠಾತಿ, ಠನ್ತಿ। ತಿಟ್ಠತಿ। ಪತಿಟ್ಠಾತಿ। ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ। ಅಧಿಟ್ಠೇತಿ। ಸಣ್ಠಾತಿ। ಸಣ್ಠಹತಿ। ಅಧಿಟ್ಠಹತಿ। ಉಪಟ್ಠಹತಿ। ಠಾತು। ತಿಟ್ಠತು। ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ। ಅಟ್ಠ, ಅಟ್ಠು। ಅಟ್ಠಾ, ಅಟ್ಠೂ, ಅಟ್ಠಾಸಿ, ಅಟ್ಠಂಸು। ಯಾವಸ್ಸ ಕಾಯೋ ಠಸ್ಸತಿ। ತಿಟ್ಠಿಸ್ಸತಿ। ಉಪಸ್ಸುತಿ ತಿಟ್ಠಿಸ್ಸಥ। ಅಟ್ಠಿಸ್ಸಾ, ಅಟ್ಠಿಸ್ಸಂಸು। ಅತಿಟ್ಠಿಸ್ಸಾ, ಅತಿಟ್ಠಿಸ್ಸಂಸು। ಠಾತುಂ, ಉಪಟ್ಠಾತುಂ। ಉಪಟ್ಠಹಿತುಂ। ಅಧಿಟ್ಠಾತುಂ। ಅಧಿಟ್ಠಹಿತುಂ। ಠತ್ವಾ, ಅಧಿಟ್ಠಿತ್ವಾ। ಉಪಟ್ಠಹಿತ್ವಾ, ಅಧಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ। ಠಾನಂ, ಠಿತಿ, ಸಣ್ಠಿತಿ, ಅವಟ್ಠಿತಿ। ಸಣ್ಠಾನಂ, ಪಟ್ಠಾನಂ। ಉಪಟ್ಠಾಕೋ, ಠಿತೋ। ಪಬ್ಬತಟ್ಠೋ ಭೂಮಟ್ಠೋ। ಉಪಟ್ಠಹಂ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ತತ್ಥ **ಠಾನಸದ್ದೋ** ಇಸ್ಸರಿಯಠಿತಿಖಣಕಾರಣೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ। "ಕಿಂ ಪನಾಯಸ್ಮಾ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ ಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಇಮಂ ಠಾನಂ ಪತ್ತೋ"ತಿಆದೀಸು ಹಿ ಇಸ್ಸರಿಯೇ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಠಾನಕುಸಲೋ ಹೋತಿ ಅಕ್ಖಣವೇಧೀ"ತಿಆದೀಸು ಠಿತಿಯಂ। "ಠಾನಸೋಪೇತಂ ತಥಾಗತಂ ಪಟಿಭಾತೀ"ತಿಆದೀಸು ಖಣೇ। "ಠಾನಞ್ಚ ಠಾನಸೋ ಞತ್ವಾ ಅಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಅಟ್ಠಾನಸೋ"ತಿಆದೀಸು ಕಾರಣೇ। ಕಾರಣಞ್ಹಿ ಯಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಫಲಂ ತಿಟ್ಠತಿ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿಭಾವೇನ, ತಸ್ಮಾ **ಠಾನನ್ತಿ** ವುಚ್ಚತಿ।

> ಇಸ್ಸರಿಯೇ ಠಿತಿಯಞ್ಚ, ಖಣಸ್ಮಿಮ್ಪಿ ಚ ಕಾರಣೇ।
> ಚತೂಸ್ವತ್ಥೇಸು ಏತೇಸು, **ಠಾನಸದ್ದೋ** ಪವತ್ತತೀತಿ॥

ಠೇ ಸದ್ದಸಙ್ಘಾತೇಸು। ಠೀಯತಿ।

ಠೇ ವೇಠನೇ। ಠಾಯತಿ।

ಪಠ ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯಂ। ಧಮ್ಮಂ ಪಠತಿ। ಪಾಠೋ, ನಕ್ಖತ್ತಪಾಠಕೋ, ಸೋ ಹೋರಪಾಠಕಂ ಪುಚ್ಛಿ। ಸಬ್ಬಪಾಠೀ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಪಠಿತುಂ, ಪಠಿತವೇ, ಪಠಿತ್ವಾ, ಪಠಿತ್ವಾನ, ಪಠಿತುನ, ಪಠಿಯ, ಪಠಿಯಾನ।

ಏವಂವಿಧಂ **ತುಂಪಚ್ಚಯನ್ತಾದಿವಿಭಾಗಂ** ಸಬ್ಬತ್ಥ ಯಥಾರಹಂ ವತ್ತುಕಾಮಾಪಿ ಗನ್ಥ ವಿತ್ಥಾರಭಯೇನ ನ ವದಾಮ। ಅವುತ್ತೋಪಿ ಈದಿಸೋ ವಿಭಾಗೋ ನಯಾನುಸಾರೇನ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಯತ್ಥ ಪನ ಪಾಳಿನಿದಸ್ಸನಾದಿವಿಸೇಸೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ, ತತ್ಥೇವೇತಂ ದಸ್ಸೇಸ್ಸಾಮ।

ವಠ ಥೂಲಿಯೇ। ವಠತಿ। ವಠರೋ। **ವಠರೋ**ತಿ ಥೂಲಘನಸರೀರಸ್ಮಿಂ ವತ್ತಬ್ಬವಚನಂ। ತಥಾ ಹಿ **ವಿನಯಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "**ವಠರೋ**ತಿ ಥೂಲೋ, ಥೂಲೋ ಚ ಘನಸರೀರೋ ಚಾಯಂ ಭಿಕ್ಖೂತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಮಠ ನಿವಾಸೇ। ಮಠತಿ। ಮಠೋ।

ಕಠ ಕಿಚ್ಛಜೀವನೇ। ಕಠತಿ। ಕಠೋ।

ರಠ ಪರಿಭಾಸನೇ। ರಠತಿ।

ಸಾಠ ಬಲಕ್ಕಾರೇ। **ಬಲಕ್ಕಾರೋ** ನಾಮ ಅತ್ತನೋ ಬಲೇನ ಯಥಾಜ್ಝಾಸಯಂ ದಬ್ಬಲಸ್ಸ ಅಭಿಭವನಂ। ಸಾಠತಿ। ಸಾಠೋ।

ಉಠ ರುಠ ಲುಠ ಉಪಘಾತೇ। ಓಠತಿ। ರೋಠತಿ। ಲೋಠತಿ।

ಪಿಠ ಹಿಂಸಾಸಂಕಿಲೇಸೇಸು। ಪೇಠತಿ। ಪಿಠರೋ।

ಸಠ ಕೇತವೇ ಚ। ಪುಬ್ಬತ್ಥೇಸು ಚಕಾರೋ। ಸಠತಿ। ಸಠೋ **ಸಠೋ**ತಿ ಕೇರಾಟಿಕೋ ವುಚ್ಚತಿ।

ಸುಠ ಗತಿಪಟಿಘಾತೇ। ಗಮನಪಟಿಹನನಂ **ಗತಿಪಟಿಘಾತೋ**। ಸೋಠತಿ।

ಕುಠಿ ಲುಠಿ ಆಲಸ್ಸಿಯೇ ಚ। ಚಕಾರೋ ಪುಬ್ಬತ್ಥೇ ಚ। ಕುಣ್ಠತಿ। ಕುಣ್ಠೋ। ಲುಣ್ಠತಿ। ಲುಣ್ಠೋ।

ಸುಠಿ ಸೋಸನೇ। ಸುಣ್ಠತಿ।

ರುಠಿ ಲುಠಿ ಅಠಿ ಗತಿಯಂ। ರುಣ್ಠತಿ। ಲುಣ್ಠತಿ। ಅಣ್ಠತಿ।

ವೇಠ ವೇಠನೇ। ವೇಠತಿ, ನಿಬ್ಬೇಠತಿ। ವೇಠನಂ, ನಿಬ್ಬೇಠನಂ।

ವಠಿ ಏಕಚರಿಯಾಯಂ। ವಣ್ಠತಿ।

ಮಠ ಕುಠಿ ಸೋಕೇ। ಮಠತಿ। ಕುಣ್ಠತಿ।

ಏಠ ಹೇಠ ವಿಬಾಧಾಯಂ। ಏಠತಿ। ಹೇಠತಿ। ವಿಹೇಠತಿ। ವಿಹೇಠನಂ।

ಲುಠ ಪಟಿಘಾತೇ। ಲೋಠತಿ।

ಪಠ ವಿಖ್ಯಾನೇ। ಪಠತಿ।

ಲುಠ ಸಂಕಿಲೇಸೇ। ಲೋಠತಿ।

ಠಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಡಕಾರನ್ತಧಾತು

ಡಿ ವಿಹಾಯಸಗತಿಯಂ ಗಮನಮತ್ತೇ ಚ। ಡೇತಿ, ಡಯತಿ। ಡೇಮಾನೋ। ಉಚ್ಚೇ ಸಕುಣ ಡೇಮಾನ। ಯೇ ಮಂ ಪುರೇ ಪಚ್ಚುಡ್ಡೇನ್ತಿ।

ಡಿ ಖಿಪನುಡ್ಡನೇಸು। ಡೇತಿ। ಉಡ್ಡೇತಿ।

ಇತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಪಾಸಣ್ಡಾ, ದಿಟ್ಠೀಸು ಪಸೀದನ್ತಿ ತೇ।
ನ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಂ ರೋಚೇಮಿ, ನ ತೇ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಕೋವಿದಾ॥

ಏತ್ಥ ಚ **ಪಾಸಣ್ಡಾ**ತಿ ಪಾಸಂ ಡೇನ್ತೀತಿ ಪಾಸಣ್ಡಾ, ಸತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತೇಸು ದಿಟ್ಠಿಪಾಸಂ ಖಿಪನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ತಣ್ಹಾಪಾಸಂ ದಿಟ್ಠಿಪಾಸಞ್ಚ ಡೇನ್ತಿ ಉಡ್ಡೇನ್ತೀತಿ ಪಾಸಣ್ಡಾ।

ಮುಡಿ ಕಣ್ಡನೇ। ಮುಣ್ಡತಿ। ಕುಮಾರಂ ಮುಣ್ಡಿಂಸು। ಮುಣ್ಡೋ।

ಚುಡ್ಡ ಹಾವಕರಣೇ। ಚುಡ್ಡತಿ।

ಅಡ್ಡ ಅಭಿಯೋಗೇ। ಅಡ್ಡತಿ।

ಗಡಿ ವದನೇಕದೇಸೇ। ಗಣ್ಡತಿ। ಗಣ್ಡೋ।

ಹುಡಿ ಪಿಡಿ ಸಙ್ಘಾತೇ। ಹುಣ್ಡತಿ। ಪಿಣ್ಡತಿ। ಪಿಣ್ಡೋ।

ಹಿಡಿ ಗತಿಯಂ। ಹಿಣ್ಡತಿ, ಆಹಿಣ್ಡತಿ।

ಕುಡಿ ದಾಹೇ। ಕುಣ್ಡತಿ। ಕುಣ್ಡೋ।

ವಡಿ ಮಡಿ ವೇಠನೇ। ವಣ್ಡತಿ। ಮಣ್ಡತಿ। ಮಣ್ಡಲಂ।

ಭಡಿ ಪರಿಭಾಸನೇ। ಭಣ್ಡತಿ। ಭಣ್ಡನಂ। ಭಣ್ಡೋ।

ಮಡಿ ಮಜ್ಜನೇ। ಮಣ್ಡತಿ। ಮಣ್ಡನಂ।

ತುಡಿ ತೋಳನೇ। ತುಣ್ಡತಿ। ತುಣ್ಡೋ। ತುಣ್ಡೇನಾದಾಯ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ।

ಭುಡಿ ಭರಣೇ। ಭುಣ್ಡತಿ।

ಚಡಿ ಕೋಪೇ। ಚಣ್ಡತಿ। ಚಣ್ಡೋ। ಚಣ್ಡಾಲೋ, ಚಣ್ಡಿಕ್ಕಂ।

ಸಡಿ ರುಜಾಯಂ। ಸಣ್ಡತಿ। ಸಣ್ಡೋ।

ತಡಿ ತಾಳನೇ। ತಣ್ಡತಿ। ವಿತಣ್ಡಾ।

ಪಡಿ ಗತಿಯಂ। ಪಣ್ಡತಿ। ಪಣ್ಡಾ, ಪಣ್ಡಿತೋ। ಏತ್ಥ **ಪಣ್ಡಾ**ತಿ ಪಞ್ಞಾ। ಸಾ ಹಿ ಸುಖುಮೇಸುಪಿ ಅತ್ಥೇಸು ಪಣ್ಡತಿ ಗಚ್ಛತಿ ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಪೀಳನಾದಿಕಮ್ಪಿ ಆಕಾರಂ ಜಾನಾತೀತಿ "ಪಣ್ಡಾ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪಣ್ಡಿತೋ**ತಿ ಪಣ್ಡಾಯ ಇತೋ ಗತೋ ಪವತ್ತೋತಿ ಪಣ್ಡಿತೋ। ಅಥ ವಾ ಸಞ್ಜಾತಾ ಪಣ್ಡಾ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಪಣ್ಡಿತೋ**। ಪಣ್ಡತಿ ಞಾಣಗತಿಯಾ ಗಚ್ಛತೀತಿಪಿ **ಪಣ್ಡಿತೋ**। ತಥಾ ಹಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ವುತ್ತಂ "ಪಣ್ಡನ್ತೀತಿ **ಪಣ್ಡಿತಾ**। ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕತ್ಥೇಸು ಞಾಣಗತಿಯಾ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ"ತಿ।

ಗಡಿ ಮದೇ। ಗಣ್ಡತಿ।

ಖಡಿ ಮನ್ಥೇ। ಖಣ್ಡತಿ। ಖಣ್ಡಿತೋ, ಖಣ್ಡೋ।

ಲಡಿ ಜಿವ್ಹಾಮಥನೇ। ಲಣ್ಡತಿ। ಲಣ್ಡೋ।

ಡಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಢಕಾರನ್ತಧಾತು

ವಡ್ಢ ವಡ್ಢನೇ। ವಡ್ಢತಿ। ಸಿರಿವಡ್ಢಕೋ, ಧನವಡ್ಢಕೋ, ವಡ್ಢಿತೋ, ಬುಡ್ಢೋ। ಏತ್ಥ ಚ **ವಕಾರಸ್ಸ** ಬಕಾರೋ, **ಅಕಾರಸ್ಸ ಉಕಾರೋ**।

ಕಡ್ಢ ಆಕಡ್ಢನೇ। ಕಡ್ಢತಿ, ಆಕಡ್ಢತಿ, ನಿಕಡ್ಢತಿ। ಅಕಾಮಾ ಪರಿಕಡ್ಢನ್ತಿ, ಉಲೂಕಞ್ಞೇವ ವಾಯಸಾ।

ಇಮಾನಿ **ಢ**ಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಣಕಾರನ್ತಧಾತು

ಅಣ ರಣ ವಣ ಭಣ ಮಣ ಕಣ ಸದ್ದೇ। ಅಣತಿ। ಅಣಕೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ। ರಣತಿ। ರಣಂ। ವಣತಿ। ವಾಣಕೋ। ಭಣತಿ। ಭಾಣಕೋ। ಮಣತಿ। ಮಣಿಕೋ। ಕಣತಿ। ಕಾಣೋ। ತತ್ಥ **ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಂ ಅಣತೀತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ, ಮನ್ತೇ ಸಜ್ಝಾಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಕ್ಖರಚಿನ್ತಕಾ ಪನ "ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ಅಪಚ್ಚಂ **ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ**"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಅರಿಯಾ ಪನ ಬಾಹಿತಪಾಪತ್ತಾ **ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ**ತಿ।

> ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಸೋತ್ತಿಯೋ ವಿಪ್ಪೋ, ಭೋವಾದೀ ಬ್ರಹ್ಮಬನ್ಧು ಚ।
> ಬ್ರಹ್ಮಸೂನು ದ್ವಿಜೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ, ಕಮಲಾಸನಸೂನು ಚ।

ರಣಸದ್ದೋ "ಸರಣಾ ಧಮ್ಮಾ ಅರಣಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು ಕಿಲೇಸೇಸು ವತ್ತತಿ। ಕಿಲೇಸಾ ಹಿ ರಣನ್ತಿ ಕನ್ದನ್ತಿ ಏತೇಹೀತಿ **ರಣಾ**ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

> "ಧನುಗ್ಗಹೋ ಅಸದಿಸೋ, ರಾಜಪುತ್ತೋ ಮಹಬ್ಬಲೋ।
> ಸಬ್ಬಾಮಿತ್ತೇ ರಣಂ ಕತ್ವಾ, ಸಂಯಮಂ ಅಜ್ಝುಪಾಗಮೀ"ತಿ

ಏತ್ಥ ಯುದ್ಧೇ ವತ್ತತಿ। **ರಣಂ ಕತ್ವಾ**ತಿ ಹಿ ಯುದ್ಧಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ತಿಣಞ್ಚ ಕಟ್ಠಞ್ಚ ರಣಂ ಕರೋನ್ತಾ, ಧಾವಿಂಸು ತೇ ಅಟ್ಠದಿಸಾ ಸಮನ್ತತೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಚುಣ್ಣವಿಚುಣ್ಣಕರಣೇ ವತ್ತತಿ। **ರಣಂ ಕರೋನ್ತಾ**ತಿ ಹಿ ಚುಣ್ಣವಿಚುಣ್ಣಂ ಕರೋನ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ

ಅತ್ಥವಿವರಣಮ್ಪಿ ಸದ್ದಸಙ್ಖಾತಮತ್ಥಂ ಅನ್ತೋಯೇವ ಕತ್ವಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯತ್ಥವಸೇನ ಕತಂ, ನ ಧಾತುನಾನತ್ಥವಸೇನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ಧಾತೂನಮತ್ಥಾತಿಸಯಯೋಗೋಪಿ ಭವತಿ, ತೇನ ಏವಂ ಅತ್ಥವಿವರಣಂ ಕತನ್ತಿಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಭಣ ಭಣನೇ। ಪರಿತ್ತಂ ಭಣತಿ, ವಚನಂ ಭಣತಿ। ದೀಘಭಾಣಕೋ, ಪಿಯಭಾಣೀ, ಭಾಣವಾರೋ। ಏತ್ಥ ಭಾಣವಾರೋತಿ -

"ಅಟ್ಠಕ್ಖರಾ ಏಕಪದಂ, ಏಕಾ ಗಾಥಾ ಚತುಪ್ಪದಂ।
ಗಾಥಾ ಚೇಕಾಮತೋ ಗನ್ಥೋ, ಗನ್ಥೋ ಬಾತ್ತಿಂಸತಕ್ಖರೋ।

ಬಾತ್ತಿಂಸಕ್ಖರಗನ್ಥಾನಂ, ಪಞ್ಞಾಸಂ ದ್ವಿಸತಂ ಪನ।
ಭಾಣವಾರೋ ಮತೋ ಏಕೋ, ಸ್ವಟ್ಠಕ್ಖರಸಹಸ್ಸಕೋ"ತಿ॥

ಏವಂ ಅಟ್ಠಕ್ಖರಸಹಸ್ಸಪರಿಮಾಣೋ ಪಾಠೋ ವುಚ್ಚತಿ।

ಓಣಂ ಅಪನಯನೇ। ಓಣತಿ।

ಸೋಣ ವಣ್ಣಗತೀಸು। ಸೋಣತಿ, ಸೋಣೋ।

ಸೋಣ ಸಿಲೋಣ ಸಙ್ಘಾತೇ। ಸೋಣತಿ। ಸಿಲೋಣತಿ।

ಘಿಣಿ ಘುಣಿ ಘಣಿ ಗಹಣೇ। ಘಿಣ್ಣತಿ। ಘುಣ್ಣತಿ। ಘಣ್ಣತಿ।

ಘುಣ ಘುಣ್ಣ ಗಮನೇ। ಘೋಣತಿ। ಘುಣ್ಣತಿ।

ಪಣ ಬ್ಯವಹಾರೇ, ಥುತಿಯಞ್ಚ। ಪಣತಿ ವಾಣಿಜೋ, ವೋಹಾರಂ ಕರೋತಿ ಇಚ್ಚತ್ಥೋ। ಸದ್ಧೋ ಬುದ್ಧಂ ಪಣತಿ, ಥೋಮಯತಿ ಇಚ್ಚತ್ಥೋ, ಆಪಣಂ, ಸಾಪಣೋ ಗಾಮೋ।

ಗಣ ರಣ ಗತಿಯಂ। ಗಣತಿ। ರಣತಿ।

ಚಣ ಸಣ ದಾನೇ। ಚಣತಿ। ಸಣತಿ।

ಫಣ ಗತಿಯಂ। ಫಣತಿ। ಫಣಂ।

ವೇಣು ಞಾಣಚಿನ್ತಾನಿಸಾಮನೇಸು। ವೇಣತಿ।

ಪೀಣ ಪೀಣನೇ। ಪೀಣನಂ ಪರಿಪುಣ್ಣತಾ। ಪೀಣತಿ। ಪೀಣೋ ದಿವಾ ನ ಭುಞ್ಜತಿ, ಪೀಣೋರಕ್ಖಂಸಬಾಹು।

ಮಿಣ ಹಿಂಸಾಯಂ। ಮಿಣತಿ।

ದುಣ ಗತಿಯಞ್ಚ। ಹಿಂಸಾಪೇಕ್ಖಕೋ **ಚಕಾರೋ।** ದುಣತಿ।

ಸಣ ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೇ। ಸಣತಿ। ಸಣತೇವ ಬ್ರಹ್ಮಾರಞ್ಞಂ। **ಸಣತೇವಾತಿ** ನದತಿ ವಿಯ।

ತುಣ ಕೋಟಿಲ್ಲೇ। ತೋಣತಿ।

ಪುಣ ನಿಪುಣೇ। ಪುಣತಿ, ನಿಪುಣತಿ। ನಿಪುಣಧಮ್ಮೋ। ಏತ್ಥ ಚ **ನಿಪುಣಸಣ್ಹಸುಖುಮಸದ್ದಾ** ವೇವಚನಸದ್ದಾ **ಕುಸಲಛೇಕದಕ್ಖ**ಸದ್ದಾ ವಿಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಮುಣ ಪಟಿಞ್ಞಾಣೇ। ಮುಣತಿ।

ಕುಣ ಸದ್ದೋಪಕರಣೇ। ಕೋಣತಿ।

ಚುಣ ಛೇದನೇ। ಚೋಣತಿ।

ಮಣ ಚಾಗೇ। ವೇರಂ ಮಣತೀತಿ **ವೇರಮಣಿ**।

ಫುಣ ವಿಕಿರಣೇ ವಿಧುನನೇ ಚ। ಫುಣತಿ। ಅಙ್ಗಾರಕಾಸುಂ ಅಪರೇ ಫುಣನ್ತಿ।

ಇಮಾನಿ ಣಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಇತಿ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ **ಟವಗ್ಗನ್ತ**ಧಾತುರೂಪಾನಿ

ಸಮತ್ತಾನಿ।

ತಕಾರನ್ತಧಾತು

ಅಥ ತವಗ್ಗನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತೇ -

ತೇ ಪಾಲನೇ। **ಪಾಲನಂ** ರಕ್ಖಣಂ। ತಾಯತಿ। ತಾಣಂ, ಗೋತ್ತಂ, ನಕ್ಖತ್ತಂ। ಅಘಸ್ಸ ತಾತಾ। ಕಿಚ್ಛೇನಾಧಿಗತಾ ಭೋಗಾ, ತೇ ತಾತೋ ವಿಧಮಿ ಧಮಂ। ತತ್ಥ **ಗೋತ್ತ**ನ್ತಿ ಗಂ ತಾಯತೀತಿ ಗೋತ್ತಂ। "ಗೋತಮೋ ಕಸ್ಸಪೋ"ತಿ ಹಿ ಆದಿನಾ ಪವತ್ತಮಾನಂ ಗಂ ವಚನಂ ಬುದ್ಧಿಞ್ಚ ತಾಯತಿ ಏಕಂಸಿಕವಿಸಯತಾಯ ರಕ್ಖತೀತಿ ಗೋತ್ತಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಬುದ್ಧಿ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೇನ ಅತ್ಥೇನ ವಿನಾ ನ ವತ್ತತಿ, ತಥಾ ಅಭಿಧಾನಂ ಅಭಿಧೇಯ್ಯಭೂತೇನ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಗೋತ್ತಸಙ್ಖಾತೋ ಅತ್ಥೋ ತಾನಿ ತಾಯತಿ ರಕ್ಖತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕೋ ಪನ ಸೋತಿ? ಅಞ್ಞಕುಲಪರಮ್ಪರಾಸಾಧಾರಣಂ ತಸ್ಸ ಕುಲಸ್ಸ ಆದಿಪುರಿಸಸಮ್ಮುದಿತಂ ತಂಕುಲಪರಿಯಾಪನ್ನಸಾಧಾರಣಂ ಸಾಮಞ್ಞರೂಪಂ।

ನಕ್ಖತ್ತನ್ತಿ ವಿಸಮಗತಿಯಾ ಅಗನ್ತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ವೀಥಿಯಾವ ಗಮನೇನ ನಕ್ಖನಂ ಗಮನಂ ತಾಯತಿ ರಕ್ಖತೀತಿ ನಕ್ಖತ್ತಂ, ತಂ ಪನ ಅಸ್ಸಯುಜಾದಿವಸೇನ ಸತ್ತವೀಸತಿವಿಧಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಅಸ್ಸಯುಜೋ ಭರಣೀ ಕತ್ತಿಕಾ ರೋಹಣೀ ಮಿಗಸಿರೋ ಅದ್ದಾ ಪುನಬ್ಬಸು ಫುಸ್ಸೋ ಅಸ್ಸಲಿಸೋ ಮಾಘೋ ಪುಬ್ಬಫಗ್ಗುಣೀ ಉತ್ತರಫಗ್ಗುಣೀ ಹತ್ಥೋ ಚಿತ್ತಂ ಸ್ವಾತಿ ವಿಸಾಖಾ ಅನುರಾಧಾ ಜೇಟ್ಠಾ ಮೂಲಂ ಪುಬ್ಬಾಸಳ್ಹಂ ಉತ್ತರಾಸಳ್ಹಂ ಸಾವಣಂ ಧನಸಿಟ್ಠಾ ಸತಭಿಸತ್ತಂ ಪುಬ್ಬಭದ್ದಪದಂ ಉತ್ತರಭದ್ದಪದಂ ರೇವತೀ ಚಾತಿ **ಸತ್ತವೀಸತಿ ನಕ್ಖತ್ತಾನಿ**। ತಾನಿ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಗಮನಟ್ಠಾನಂ ಈಸಕಮ್ಪಿ ನ ವಿಜಹನ್ತಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಸೀಘಂ ಕಿಞ್ಚಿ ದನ್ಧಂ, ಕದಾಚಿ ಸೀಘಂ, ಕದಾಚಿ ದನ್ಧಂ, ಏತ್ತೋ ಇತೋ ಚಾತಿ ಏವಂ ವಿಸಮಗತಿಯಾ ಅಗನ್ತ್ವಾ ಯನ್ತಚಕ್ಕೇ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಯೋಜಿತಾನಿ ವಿಯ ಸಮಪ್ಪಮಾಣಗತಿಯಾ ಅತ್ತನೋ ವೀಥಿಯಾವ ಗಚ್ಛನ್ತಾನಿ ಮಣ್ಡಲಾಕಾರೇನ ಸಿನೇರುಂ ಪರಿವತ್ತನ್ತಿ। ಏವಂ ಇಮಾನಿ ನಕ್ಖನಂ ಗಮನಂ ತಾಯನ್ತಿ ರಕ್ಖನ್ತೀತಿ ನಕ್ಖತ್ತಾನೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಪೋರಾಣಾ ಪನ **ಖರ**ಧಾತುವಸೇನ "ನಕ್ಖರನ್ತಿ ನ ನಸ್ಸನ್ತೀತಿ **ನಕ್ಖತ್ತಾನೀ**"ತಿ

ಆವೋಚುಂ, “ನಕ್ಖತ್ತಂ ಜೋತಿ ರಿಕ್ಖಂ ತಂ” ಇಚ್ಚೇತಾನಿ ನಕ್ಖತ್ತತಾರಕಾನಂ ನಾಮಾನಿ। “ಉಳು ತಾರಾ ತಾರಕಾ”ತಿ ಇಮಾನಿ ಪನ ಸಬ್ಬಾಸಮ್ಪಿ ತಾರಕಾನಂ ಸಾಧಾರಣನಾಮಾನಿ। **ಓಸಧೀ**ತಿ ಪನ ತಾರಕಾವಿಸೇಸಸ್ಸ ನಾಮಂ।

ಚಿತಿ ಸಞ್ಞಾಣೇ। ಸಞ್ಞಾಣಂ ಚಿಹನಂ ಲಕ್ಖಣಕರಣಂ। ಚೇತತಿ। ಚಿಹನಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಈಕಾರನ್ತವಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ ಅಸ್ಮಾ ಧಾತುತೋ **ಸಕಿ ಸಙ್ಕಾಯ**ನ್ತಿ ಧಾತುತೋ ವಿಯ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೋ ನ ಹೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಈದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು।

ಪತ ಗತಿಯಂ। ಪತತಿ। ಪಪತತಿ ಪಪಾತಂ, ಪಪತೇಯ್ಯಾಹಂ। ಪಾಪತ್ತಂ ನಿರಯಂ ಭುಸಂ। **ಅಹಂ**ಸದ್ದೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ, ಪಾಪತ್ತಂ ಪಪತಿತೋಸ್ಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಾಪತ್ಥ ನಿರಯಂ ಭುಸಂ, ಸೋಕುಮಾರೋತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ, ಪಾಪತ್ಥ ಪಪತಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪರೋಕ್ಖಾಪದಞ್ಹಿಏತಂ ದ್ವಯಂ। “ಪಾವದಂ ಪಾವದಾ”ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಉಪಸಗ್ಗಪದಸ್ಸ ದೀಘಭಾವೋ, ತತೋ **ಅಂ**ಸದ್ದಸ್ಸ **ತ್ತಂ**ಆದೇಸೋ, **ಅ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಚ **ತ್ಥಾ**ದೇಸೋ ಭವತಿ। ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ ಹಿ ಪಾಳಿನಯೋ।

ಅತ ಸಾತಚ್ಚಗಮನೇ। ಸಾತಚ್ಚಗಮನಂ ನಿರನ್ತರಗಮನಂ। ಅತತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ **ಅತ**ಧಾತು ಸಾತಚ್ಚಗಮನತ್ಥವಾಚಿಕಾ, ತಸ್ಮಾ ಭವಾಭವಂ ಧಾವನ್ತೋ ಜಾತಿಜರಾಬ್ಯಾಧಿಮರಣಾದಿಭೇದಂ ಅನೇಕವಿಹಿತಂ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಅತತಿ ಸತತಂ ಗಚ್ಛತಿ ಪಾಪುಣಾತಿ ಅಧಿಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ತಾತಿಪಿ ನಿಬ್ಬಚನಮಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ। ಅತ್ಥನ್ತರವಸೇನ ಪನ “ಅಹಿತೋ ಅಹಂಮಾನೋ ಏತ್ಥಾತಿ ಅತ್ತಾ, ಅತ್ತಭಾವೋ”ತಿ ಚ “ಸುಖದುಕ್ಖಂ ಅದತಿ ಅನುಭವತೀತಿ ಅತ್ತಾ”ತಿ ಚ “ಅತ್ತಮನೋತಿ ಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸೇನ ಗಹಿತಮನೋ”ತಿ ಚ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಯಥಾ ಯಥಾ ಅತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ತಥಾ ತಥಾ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಗಹೇತಬ್ಬತೋತಿ।

ಚುತ ಆಸೇಚನೇ ಖರಣೇ ಚ। ಚೋತತಿ।

ಅತಿ ಬನ್ಧನೇ। ಅನ್ತತಿ। ಅನ್ತಂ। ಅನ್ತಿಯತಿಬನ್ಧಿಯತಿ ಅನ್ತಗುಣೇನಾತಿ **ಅನ್ತಂ।** ಇಧ **ಅನ್ತ** ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ ವುಚ್ಚತೇ “ಅನ್ತಂ ಅನ್ತಗುಣಂ ಉದರಿಯ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಕಾರನ್ತೋಗಧಂ ಕುಣಪನ್ತಂ ಅನ್ತಂ ನಾಮ। “ಕಾಯಬನ್ಧನಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ಜೀರತಿ। ಹರಿತನ್ತಂ ವಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ಅನ್ತಿಮಮರಿಯಾದನ್ತೋ ಅನ್ತೋ ನಾಮ। “ಅನ್ತಮಿದಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಜೀವಿಕಾನ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಲಾಮಕನ್ತೋ। “ಸಕ್ಕಾಯೋ ಏಕೋ ಅನ್ತೋ”ತಿ ಏತ್ಥ ಕೋಟ್ಠಾಸನ್ತೋ। “ಏಸೇವನ್ತೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯಸಙ್ಖಯಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ಕೋಟನ್ತೋ। ಇಚ್ಚೇವಂ -

ಕುಣಪನ್ತಂ ಅನ್ತಿಮಞ್ಚ, ಮರಿಯಾದೋ ಚ ಲಾಮಕಂ।
ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಕೋಟಿ'ಮೇ ಅತ್ಥೋ, ಅನ್ತಸದ್ದೇನ ಭಾಸಿತಾ॥

ಕಿತ ನಿವಾಸೇ ರೋಗಾಪನಯನೇ ಚ। ಕೇತತಿ। ಸಾಕೇತಂ ನ ಗರಂ, ನಿಕೇತೋ, ನಿಕೇತಂ ಪಾವಿಸಿ। ಆಮೋದಮಾನೋ ಗಚ್ಛತಿ ಸನ್ನಿಕೇತಂ। ತಿಕಿಚ್ಛತಿ, ಚಿಕಿಚ್ಛತಿ, ಚಿಕಿಚ್ಛಾ, ಚಿಕಿಚ್ಛಕೋ। ತತ್ಥ **ಸಾಕೇತ**ನ್ತಿ ಸಾಯಂ ಗಹಿತವಸನಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಸಾಕೇತಂ, **ಯಂ**ಸದ್ದಲೋಪೋ।

ಯತ ಪತಿಯತನೇ। ಪತಿಯತನಂ ವಾಯಾಮಕರಣಂ। ಯತತಿ। ಯತಿ, ಯತವಾ, ಪಯತನಂ, ಆಯತನಂ, ಲೋಕಾಯತಂ। ಏತ್ಥ **ಆಯತನ**ನ್ತಿ ಆಯತನತೋ ಆಯತನಂ, ಚಕ್ಖುರೂಪಾದೀನಿ। ಏತಾನಿ ಹಿ ತಂದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಸೇನ ಸೇನ ಅನುಭವನಾದಿಕಿಚ್ಚೇನ ಆಯತನ್ತಿ ಉಟ್ಠಹನ್ತಿ ಘಟನ್ತಿ ವಾಯಮನ್ತಿ ಏತೇಸೂತಿ “ಆಯತನಾನೀ”ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಪನ **ನೀತನು**ಧಾತೂನಂ ವಸೇನಪಿ ಆಯತನಸದ್ದತ್ಥೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ, ಸೋ ಉತ್ತರಿ ಆವಿಭವಿಸ್ಸತಿ।

ಆಯತನಸದ್ದೋ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನೇ ಆಕರೇ ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನೇ ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸೇ ಕಾರಣೇ ಚ। ತಥಾ ಹಿ “ಲೋಕೇ ಇಸ್ಸರಾಯತನಂ ವಾಸುದೇವಾಯತನ”ನ್ತಿಆದೀಸು ನಿವಾಸಟ್ಠಾನೇ **ಆಯತನ**ಸದ್ದೋ ವತ್ತತಿ। “ಸುವಣ್ಣಾಯತನಂ

ರಜತಾಯತನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಆಕರೇ। ಸಾಸನೇ ಪನ "ಮನೋರಮೇ ಆಯತನೇ, ಸೇವನ್ತಿ ನಂ ವಿಹಙ್ಗಮಾ"ತಿಆದೀಸು ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನೇ। "ದಕ್ಖಿಣಾಪಥೋ ಗುನ್ನಂ ಆಯತನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸೇ। "ತತ್ರ ತತ್ರೇವ ಸಕ್ಖಿಭಬ್ಬತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ ಸತಿ ಸತಿಆಯತನೇ"ತಿಆದೀಸು ಕಾರಣೇ ವತ್ತತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೋ ಚ ನಾನಾಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

> ನಿವಾಸೇ ಆಕಾರೇ ಚೇವ, ಜಾತಿದೇಸೇ ಚ ಕಾರಣೇ।
> ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನೇ ಚ, **ಆಯತನ**ರವೋ ಗತೋ॥

ಲೋಕಾಯತಂ ನಾಮ "ಸಬ್ಬಂ ಉಚ್ಛಿಟ್ಠಂ, ಸಬ್ಬಂ ನುಚ್ಛಿಟ್ಠಂ। ಸೇತೋ ಕಾಕೋ, ಕಾಳೋ ಬಕೋ ಇಮಿನಾ ಚ ಇಮಿನಾ ಚ ಕಾರಣೇನಾ"ತಿ ಏವಮಾದಿನಿರತ್ಥಕಕಾರಣಪಟಿಸಂಯುತ್ತಂ ತಿತ್ಥಿಯಸತ್ಥಂ, ಯಂ ಲೋಕೇ "ವಿತಣ್ಡಸತ್ಥ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಯಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ಅಸಮಧುರೋ ವಿಧುರಪಣ್ಡಿತೋ "ನ ಸೇವೇ ಲೋಕಾಯತಿಕಂ, ನೇತಂ ಪಞ್ಞಾಯ ವಡ್ಢನ"ನ್ತಿ ಆಹ। ಆಯತಿಂ ಹಿತಂ ತೇನ ಲೋಕೋ ನ ಯತತಿ ನ ಈಹತೀತಿ ಲೋಕಾಯತಂ, ಕಿನ್ತಂ? ವಿತಣ್ಡಸತ್ಥಂ। ತಞ್ಹಿ ಗನ್ಥಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಸತ್ತಾ ಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯಾಯ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ। ಅಞ್ಞತ್ಥಾಪಿ ಹಿ ಏವಂ ವುತ್ತಂ "**ಲೋಕಾಯತಸಿಪ್ಪ**ನ್ತಿ 'ಕಾಕೋ ಸೇತೋ, ಅಟ್ಠೀನಂ ಸೇತತ್ತಾ, ಬಲಾಕಾ ರತ್ತಾ, ಲೋಹಿತಸ್ಸ ರತ್ತತ್ತಾ'ತಿ ಏವಮಾದಿನಯಪ್ಪವತ್ತಂ ಪರಲೋಕನಿಬ್ಬಾನಾನಂ ಪಟಿಸೇಧಕಂ ವಿತಣ್ಡಸತ್ಥಸಿಪ್ಪ"ನ್ತಿ।

ಯುತ ಜುತ ಭಾಸನೇ। ಭಾಸನಂ ಉದೀರಣಂ। ಯೋತತಿ। ಜೋತತಿ।

ಜುತದಿತ್ತಿಯಂ। ಜೋತತಿ, ವಿಜ್ಜೋತತಿ। ಜುತಿ, ಜೋತಿ। ಕಾರಿತೇ "ಜೋತೇತಿ, ಜೋತಯಿತ್ವಾನ ಸದ್ಧಮ್ಮ"ನ್ತಿ ಪಯೋಗಾ। ಏತ್ಥ ಚ **ಜುತೀ**ತಿ ಆಲೋಕೋ ಸಿರಿ ವಾ। **ಜೋತೀ**ತಿ ಪತಾಪೋ। ಅಥ ವಾ **ಜೋತೀ**ತಿ ಚನ್ದಾದೀನಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತ **ಸಿರಿಮಾವಿಮಾನ ವತ್ಥುಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಜೋತೀತಿ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯನಕ್ಖತ್ತತಾರಕಾನಂ ಸಾಧಾರಣನಾಮ"ನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ "ಜೋತಿ ಜೋತಿಪರಾಯಣೋ"ತಿ ವಚನತೋ ಯೋ ಕೋಚಿ ಜೋತತಿ ಖತ್ತಿಯಕುಲಾದೀಸು ಜಾತತ್ತಾ ಚ ರೂಪಸೋಭಾಯುತ್ತತ್ತಾ ಚ, ಸೋ "ಜೋತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಸಿತ ವಣ್ಣೇ। ಸಿತಧಾತು ಸೇತವಣ್ಣೇ ವತ್ತತಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪೇತ್ಥ ವಣ್ಣಸಾಮಞ್ಞಂ ವುತ್ತಂ, ತಥಾಪಿ ಇಧ ನೀಲಪೀತಾದೀಸು ಸೇತವಣ್ಣೋಯೇವ ಗಹೇತಬ್ಬೋ ಪಯೋಗದಸ್ಸನವಸೇನ। ಸೇತತಿ। ಸೇತಂ ವತ್ಥಂ। ವಾಚ್ಚಲಿಙ್ಗತ್ತಾ ಪನ **ಸೇತ**ಸದ್ದೋ ತಿಲಿಙ್ಗೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

> **ಸೇತಂ ಸಿತಂ ಸುಚಿ ಸುಕ್ಕಂ, ಪಣ್ಡರಂ ಧವಲಮ್ಪಿ ಚ।**
> **ಅಕಣ್ಹಂ ಗೋರಮೋದಾತಂ, ಸೇತನಾಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ಹಿ॥**

ವತು ವತ್ತನೇ। ವತ್ತತಿ, ಪವತ್ತತಿ, ಸಂವತ್ತತಿ, ಅನುವತ್ತತಿ, ಪರಿವತ್ತತಿ। ಪವತ್ತಂ।

ಕಿಲೋತ ಅದ್ದಭಾವೇ। ಅದ್ದಭಾವೋ ತಿನ್ತಭಾವೋ। ಕಿಲೋತತಿ, ಪಕಿಲೋತತಿ, ತೇಮೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಾರಿತೇ ಪಕಿಲೋತೇತಿ, ಪಕಿಲೋತಯತಿ। ಉಣ್ಹೋದಕಸ್ಮಿಂ ಪಕಿಲೋತಯಿತ್ವಾ, ತೇಮೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವತ ಯಾಚನೇ। ವತತಿ।

ಕಿತ ಞಾಣೇ। ಕೇತತಿ। ಕೇತನಂ, ಕೇತಕೋ, ಸಙ್ಕೇತೋ।

ಕತಿ ಸುತ್ತಜನನೇ। ಸುತ್ತಂ ಕನ್ತತಿ।

ಕತಿ ಭೇದನೇ। ಮಂಸಂ ಕನ್ತತಿ, ವಿಕನ್ತತಿ, ಅಯೋಕನ್ತೋ। ಸಲ್ಲಕನ್ತೋ ಮಹಾವೀರೋ। ಮಾ ನೋ ಅಜ್ಜ ವಿಕನ್ತಿಂಸು, ರಞ್ಞೋ ಸೂದಾ ಮಹಾನಸೇ।

ಚತೀ ಹಿಂಸಾಗನ್ಥೇಸು। ಈಕಾರನ್ತತ್ತಾ ಇಮಸ್ಮಾ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೋ ನ ಹೋತಿ। ಚತತಿ।

ತಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಥಕಾರನ್ತಧಾತು

ಥಾ ಗತಿನಿವತ್ತಿಯಂ। ಥಾತಿ। ಅವತ್ಥಾ, ವವತ್ಥಾನಂ, ವವತ್ಥಿತಂ, ವನಥೋ। "ಛೇತ್ವಾ ವನಂ ವನಥಞ್ಚಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಮಹನ್ತಾ ರುಕ್ಖಾ ವನಂ ನಾಮ, ಖುದ್ದಕಾ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ವನೇ ಠಿತತ್ತಾ ವನಥೋ ನಾಮ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

ಥು ಥುತಿಯಂ। ಥವತಿ, ಅಭಿತ್ಥವತಿ। ಥವನಾ, ಅಭಿತ್ಥವನಾ, ಥುತಿ, ಅಭಿತ್ಥುತಿ।

ಯದಿ ಹಿ ರೂಪಿನೀ ಸಿಯಾ, ಪಞ್ಞಾ ಮೇ ವಸುಮತೀ ನ ಸಮೇಯ್ಯ।
ಅನೋಮದಸ್ಸಿಸ್ಸ ಭಗವತೋ, ಫಲಮೇತಂ ಞಾಣಥವನಾಯ॥

ತೇಹಿ ಥುತಿಪ್ಪಸತ್ಥೋ ಸೋ, ಯೇನಿದಂ ಥವಿತಂ ಞಾಣಂ, ಬುದ್ಧಸೇಟ್ಠೋ ಚ ಥೋಮಿತೋ। ತತ್ರ **ಥವನಾ**ತಿ ಪಸಂಸನಾ। ಪಸಂಸಾಯ ಹಿ ಅನೇಕಾನಿ ನಾಮಾನಿ।

ಥವನಾ ಚ ಪಸಂಸಾ ಚ, ಸಿಲಾಘಾ ವಣ್ಣನಾ ಥುತಿ।
ಪನುತಿ ಥೋಮನಾ ವಣ್ಣೋ, ಕತ್ಥನಾ ಗುಣಕಿತ್ತನಂ।

ಥೇ ಸದ್ದಸಙ್ಘಾತೇಸು। ಥೀಯತಿ, ಪತಿತ್ಥೀಯತಿ। ಥೀ। ಅತ್ರಿಮಾ ಪಾಳಿಯೋ - ಅಭಿಸಜ್ಜತಿ ಕುಪ್ಪತಿ ಬ್ಯಾಪಜ್ಜತಿ ಪತಿತ್ಥೀಯತಿ, ಕೋಪಞ್ಚ ದೋಸಞ್ಚ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಞ್ಚ ಪಾತುಕರೋತಿ। ಥಿಯೋ ನಂ ಪರಿಭಾಸಿಂಸೂತಿ। ತತ್ರ "ಥೀಯತಿ ಪತಿತ್ಥೀಯತೀ"ತಿಮಾನಿ **ಏಕಾರಸ್ಸೀಯಾ**ದೇಸವಸೇನ ಸಮ್ಭೂತಾನಿ। ಥೀಯತಿ ಸಙ್ಘಾತಂ ಗಚ್ಛತಿ ಗಬ್ಭೋ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ಥೀ**। ಆಚರಿಯಾ ಪನ **ಇತ್ಥೀ**ಸದ್ದಸ್ಸೇವ ಏವಂ ನಿಬ್ಬಚನಂ ವದನ್ತಿ, ನ **ಥೀ**ಸದ್ದಸ್ಸ।

ಗಬ್ಭೋ ಥೀಯತಿ ಏತಿಸ್ಸಾ, ಇತಿ **ಥೀ** ಇತಿ ನೋ ರುಚಿ।
ಗಬ್ಭೋ ಥೀಯತಿ ಏತಿಸ್ಸಾ, ಇತಿ **ಇತ್ಥೀ**ತಿ ಆಚರಿಯಾ॥

ತೇಸಂ ಸುದುಕ್ಕರೋವಾದೇ, "ಇತ್ಥೀ"ತಿ ಪದಸಮ್ಭವೋ।
ಅಯಂ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಪತ್ತೋ, ನಿಚ್ಛಯಂ ಭೋ ಸುಣಾಥ ಮೇ॥

ಥೀಸದ್ದೇನ ಸಮಾನತ್ಥೋ, **ಇತ್ಥೀ**ಸದ್ದೋ ಯತೋ ತತೋ।
ಥೀಸದ್ದೇ ಲಬ್ಭಮಾನತ್ಥಂ, **ಇತ್ಥೀ**ಸದ್ದಮ್ಹಿ ರೋಪಿಯ॥

ಅಪ್ಪಾನಂ ಬಹುತಾ ಞಾಯೇ, ಗಹಿತೇ ಸತಿ ಯುಜ್ಜತಿ।
ತಥಾ ಹಿ "ದ್ವೇ ದುವೇ, ತಣ್ಹಾ, ತಸಿಣಾ"ತಿ ನಿದಸ್ಸನಂ॥

> ಅಥ ವಾ ಪನ “ಇತ್ಥೀ”ತಿ-ಇದಂ ವಣ್ಣಾಗಮಾದಿತೋ।
> ನಿರುತ್ತಿಲಕ್ಖಣೇನಾಪಿ, ಸಿಜ್ಝತೀತಿ ಪಕಾಸಯೇ॥
>
> ಇಚ್ಛತೀತಿ ನರೇ ಇತ್ಥೀ, ಇಚ್ಛಾಪೇತೀತಿ ವಾ ಪನ।
> ಇದಂ ನಿಬ್ಬಚನಞ್ಚಾಪಿ ಞೇಯ್ಯಂ ನಿಬ್ಬಚನತ್ಥಿನಾ॥

ಅತ್ರಿಮಾನಿ ಇತ್ಥೀನಮಭಿಧಾನಾನಿ -

> ಇತ್ಥೀ ಥೀ ವನಿತಾ ನಾರೀ, ಅಬಲಾ ಭೀರು ಸುನ್ದರೀ।
> ಕನ್ತಾ ಸೀಮನಿನೀ ಮಾತು-ಗಾಮೋ ಪಿಯಾ ಚ ಕಾಮಿನೀ॥
>
> ರಮಣೀ ಪಮದಾ ದಯಿತಾ, ಲಲನಾ ಮಹಿಲಾ'ಙ್ಗನಾ।
> ತಾಸಂಯೇವ ಚ ನಾಮಾನಿ, ಅವತ್ಥಾತೋ ಇಮಾನಿಪಿ॥
>
> ಗೋರೀ ಚ ದಾರಿಕಾ ಕಞ್ಞಾ, ಕುಮಾರೀ ಚ ಕುಮಾರಿಕಾ।
> ಯುವತೀ ತರುಣೀ ಮಾಣ-ವಿಕಾ ಥೇರೀ ಮಹಲ್ಲಿಕಾ॥

ತಥಾ ಹಿ ಅಟ್ಠವಸ್ಸಿಕಾ **ಗೋರೀ**ತಿಪಿ **ದಾರಿಕಾ**ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ದಸವಸ್ಸಿಕಾ **ಕಞ್ಞಾ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅನಿಬ್ಬಿದ್ಧಾ ವಾ ಯೋಬ್ಬನಿತ್ಥೀ ಕಞ್ಞಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ದ್ವಾದಸವಸ್ಸಿಕಾ **ಕುಮಾರೀ**ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ **ಕುಮಾರಿಕಾ**ತಿಪಿ। ಅಥೋ ಜರಂ ಅಪ್ಪತ್ತಾ **ಯುವತೀ**ತಿಪಿ **ತರುಣೀ**ತಿಪಿ **ಮಾಣವಿಕಾ**ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಜರಂ ಪತ್ತಾ ಪನ **ಥೇರೀ**ತಿಪಿ **ಮಹಲ್ಲಿಕಾ**ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪುರಿಸೇಸುಪಿ ಅಯಂ ನಯೋ ಯಥಾರಹಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಕಿಞ್ಚಾಪೇತ್ಥ ಏವಂ ನಿಯಮೋ ವುತ್ತೋ, ತಥಾಪಿ ಕತ್ಥಚಿ ಅನಿಯಮವಸೇನಪಿ ವೋಹಾರೋ ಪವತ್ತತಿ। ತಥಾ ಹಿ “ರಾಜಾ ಕುಮಾರಮಾದಾಯ, ರಾಜಪುತ್ತೀ ಚ ದಾರಿಕ”ನ್ತಿ ಚ “ಅಚ್ಛಾ ಕಣ್ಹಾಜಿನಂ ಕಞ್ಞ”ನ್ತಿ ಚ ಇಮಾಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಾಳೀನಂ ವಸೇನ ಯಾ ಇತ್ಥೀ **ದಾರಿಕಾ**ಸದ್ದೇನ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ಸಾ **ಕಞ್ಞಾ**ಸದ್ದೇನಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಜಾತಾ। ಯಾಪಿ ಚ **ಕಞ್ಞಾ**ಸದ್ದೇನ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ಸಾಪಿ **ದಾರಿಕಾ**ಸದ್ದೇನ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಜಾತಾ। ತಥಾ “ರಾಜಾ ಕುಮಾರಮಾದಾಯ, ರಾಜಪುತ್ತೀ ಚ ದಾರಿಕ”ನ್ತಿ ಚ “ಕುಮಾರಿಯೇ ಉಪಸೇನಿಯೇ, ನಿಚ್ಚಂ ನಿಗಳಮಣ್ಡಿತೇ”ತಿ ಚ ಇಮಾಸಂ ಪನ ಪಾಳೀನಂ ವಸೇನ ಯಾ ಇತ್ಥೀ **ದಾರಿಕಾ**ಸದೇನ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ಸಾ **ಕುಮಾರಿಕಾ**ಸದ್ದೇನಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಜಾತಾ। ಯಾ ಚ ಪನ **ಕುಮಾರೀ**ಸದ್ದೇನ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ಸಾಪಿ **ದಾರಿಕಾ**ಸದ್ದೇನ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಜಾತಾ। ಅಪಿಚೇತ್ಥ “ರಾಜಕಞ್ಞಾ ರುಚಾ ನಾಮಾ”ತಿ ಚ “ತತೋ ಮದ್ದಿಮ್ಪಿ ನ್ಹಾಪೇಸುಂ, ಸಿವಿಕಞ್ಞಾ ಸಮಾಗತಾ”ತಿ ಚ ಇಮಾಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಾಳೀನಂ ದಸ್ಸನತೋ ಯಾ ಅನಿಬ್ಬಿದ್ಧಾ ವಾ ಹೋತು ನಿಬ್ಬಿದ್ಧಾ ವಾ, ಯಾವ ಜರಂ ನ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತಾವ ಸಾ ಕಞ್ಞಾಯೇವ ನಾಮಾತಿಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಕೇಚೇತ್ಥ ವದೇಯ್ಯುಂ - ಯಂ ತುಮ್ಹೇಹಿ “ಅಟ್ಠವಸ್ಸಿಕಾ ಗೋರೀತಿಪಿ ದಾರಿಕಾತಿಪಿ ವುಚ್ಚತೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏತಸ್ಮಿಂ ಪನ ವಚನೇ “ಯದಾಹಂ ದಾರಕೋ ಹೋಮಿ, ಜಾತಿಯಾ ಅಟ್ಠವಸ್ಸಿಕೋ”ತಿ ವಚನತೋ ಅಟ್ಠವಸ್ಸೋ ದಾರಕೋ ಹೋತು, “ತತ್ಥದ್ದಸಕುಮಾರಂ ಸೋ, ರಮಮಾನಂ ಸಕೇ ಪುರೇ”ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ಪುತ್ತದಾರೇಹಿ ಸಂವದ್ಧೋ ವೇಸ್ಸನ್ತರಮಹಾರಾಜಾ ಕಥಂ “ಕುಮಾರೋ”ತಿ ವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ ದ್ವಾದಸವಸ್ಸಾತಿಕ್ಕನ್ತತ್ತಾ? ಯುಜ್ಜತೇವ ಭಗವತೋ ಇಚ್ಛಾವಸೇನ। ಭಗವಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಿಸ್ಸರತ್ತಾ ವೋಹಾರಕುಸಲತಾಯ ಚ ಯಂ ಯಂ ವೇನೇಯ್ಯಜನಾನುರೂಪಂ ದೇಸನಂ ದೇಸೇತುಂ ಇಚ್ಛತಿ, ತಂ ತಂ ದೇಸೇತಿ ಏವ, ತಸ್ಮಾ ಭಗವತಾ ತಸ್ಸ ಮಾತಾಪಿತೂನಂ ಅತ್ಥಿತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಕುಮಾರಪರಿಹಾರೇನ ವದ್ಧಿತತ್ತಞ್ಚ ಏವಂ ದೇಸನಾ ಕತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಆಯಸ್ಮಾ ಕುಮಾರಕಸ್ಸಪೋ ಕುಮಾರಪರಿಹಾರೇನ ವದ್ಧಿತತ್ತಾ ಮಹಲ್ಲಕೋಪಿ ಸಮಾನೋ ಕುಮಾರಕಸ್ಸಪೋತ್ವೇವ ವೋಹರಿಯತಿ।

“ನ ವಾಯಂ ಕುಮಾರಕೋ ಮತ್ತಮಞ್ಞಾಸೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಸಿರಸ್ಮಿಂ ಪಲಿತೇಸು ಜಾತೇಸುಪಿ ಆಯಸ್ಮನ್ತಂ ಆನನ್ದಂ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಸ್ಸಪೋ ತಸ್ಮಿಂ ಥೇರೇ ಅಧಿಮತ್ತವಿಸ್ಸಾಸೋ ಹುತ್ವಾ ಕೋಮಾರವಾದೇನ ಓವದನ್ತೋ **ಕುಮಾರಕೋತಿ** ಅವೋಚಾತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಉದಾನಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ “ಸತ್ತಾ ಜಾತದಿವಸತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಪಞ್ಚದಸವಸ್ಸಂ, ತಾವ **ಕುಮಾರಕಾ, ಬಾಲಾತಿ** ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತತೋ ಪರಂ ವೀಸತಿವಸ್ಸಾನಿ **ಯುವಾನೋ**”ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಮನ್ಥ ಮತ್ಥ ವಿಲೋಳನೇ। ಮನ್ಥತಿ। ಮನ್ಥಞ್ಚ ಮಧುಪಿಣ್ಡಿಕಞ್ಚ ಆದಾಯ। ಅಭಿಮತ್ಥತಿ ದುಮ್ಮೇಧಂ ವಜಿರಂವಮ್ಹಮಯಂ ಮಣಿಂ। ಸಿನೇರುಂ ಮತ್ಥಂ ಕತ್ವಾ।

ಕುಥಿ ಪುಥಿ ಲುಥಿ ಹಿಂಸಾಸಂಕಿಲೇಸೇಸು। ಕುನ್ಥತಿ। ಕುನ್ಥೋ, ಕುನ್ಥಕಿಪಿಲ್ಲಿಕಂ। ದಿಸ್ವಾನ ಪತಿತಂ ಸಾಮಂ, ಪುತ್ತಕಂ ಪಂಸುಕುನ್ಥಿತಂ। ಪುನ್ಥತಿ। ಲುನ್ಥತಿ।

ನಾಥ ಯಾಚನೋಪತಾಪಿಸ್ಸರಿಯಾಸೀಸಾಸು। ನಾಥಧಾತು ಯಾಚನೇ ಉಪತಾಪೇ ಇಸ್ಸರಿಯೇ ಆಸೀಸನೇ ಚಾತಿ ಚತೂಸ್ವತ್ಥೇಸು ವತ್ತತಿ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ “**ನಾಥತೀ**ತಿ ನಾಥೋ, ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಹಿತಸುಖಂ ಆಸೀಸತಿ ಪತ್ಥೇತಿ, ಪರಸನ್ತಾನಗತಂ ವಾ ಕಿಲೇಸಬ್ಯಸನಂ ಉಪತಾಪೇತಿ, ‘‘ಸಾಧು ಭಿಕ್ಖವೇ ಭಿಕ್ಖು ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಅತ್ತಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖೇಯ್ಯಾ’ತಿಆದಿನಾ ತಂ ತಂ ಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಯಾಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಪರಮೇನ ಚಿತ್ತಿಸ್ಸರಿಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಸಬ್ಬಸತ್ತೇ ವಾ ಗುಣೇಹಿ ಈಸತಿ ಅಭಿಭವತೀತಿ ಪರಮಿಸ್ಸರೋ ಭಗವಾ ‘ನಾಥೋ’ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ನಾಥತೀತಿ ನಾಥೋ”ತಿ। ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ಪನ ತೇಸು ಚತೂಸು ಅತ್ಥೇಸು **ನಾಥ ನಾಧ** ಇತಿ ಧಾತುದ್ವಯಂ ಪಠನ್ತಿ। **ಅತ್ತನೋಭಾಸತ್ತಾ** ಪನ ತಸ್ಸ “ನಾಥತೇ ನಾಧತೇ”ತಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ “ಯದಿ ಯಾಚನತ್ಥೇನ ನಾಥತೀತಿ ನಾಥೋ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಯೋ ಕೋಚಿ ಯಾಚಕೋ ದಲಿದ್ದೋ, ಸೋ ಏವ ನಾಥೋ ಸಿಯಾ। ಯೋ ಪನ ಅಯಾಚಕೋ ಸಮಿದ್ಧೋ, ಸೋ ನ ನಾಥತಿ ನ ಯಾಚತೀತಿ ಅನಾಥೋ ಸಿಯಾ”ತಿ? ನ, **ನಾಥ**ಸದ್ದೋ ಹಿ ಯಾಚನತ್ಥಾದೀಸು ಪವತ್ತಮಾನೋ ಲೋಕಸಙ್ಕೇತವಸೇನ ಉತ್ತಮಪುರಿಸೇಸು ನಿರೂಳ್ಹೋ, ಭಗವಾ ಚ ಉತ್ತಮೇಸು ಸಾತಿಸಯಂ ಉತ್ತಮೋ, ತೇನ ತಂ ತಂ ಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಯಾಚತೀತಿ **ನಾಥ**ಸದ್ದಸ್ಸತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। **ಅನಾಥ**ಸದ್ದೋ ಪನ ಇತ್ತರಜನೇಸು ನಿರೂಳ್ಹೋ, ಸೋ ಚ ಖೋ “ನ ನಾಥೋತಿ ಅನಾಥೋ। ನತ್ಥಿ ನಾಥೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ವಾ ಅನಾಥೋ”ತಿ ದಬ್ಬಪಟಿಸೇಧವಸೇನ, ನ ಪನ “ನ ನಾಥತಿ ನ ಯಾಚತೀತಿ ಅನಾಥೋ”ತಿ ಧಾತುಅತ್ಥಪಟಿಸೇಧವಸೇನ। ಯೋ ಹಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸರಣಂ ಗತಿ ಪತಿಟ್ಠಾ ಹೋತಿ, ಸೋ ನಾಥೋ, ಯೋ ಚ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಸರಣಂ ಗತಿ ಪತಿಟ್ಠಾ ನ ಹೋತಿ, ನಾಪಿ ಅತ್ತನೋ ಅಞ್ಞೋ ಸರಣಂ ಗತಿ ಪತಿಟ್ಠಾ ಹೋತಿ, ಸೋ ಅನಾಥೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಸಙ್ಕೇತವಸೇನ। ತಥಾ ಹಿ “ಸಙ್ಕೇತವಚನಂ ಸಚ್ಚಂ, ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿಕಾರಣ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಮಸ್ಸ ಪನತ್ಥಸ್ಸ ಆವಿಭಾವತ್ಥಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ “ಲೋಕನಾಥೋ ತುವಂ ಏಕೋ, ಸರಣಂ ಸಬ್ಬಪಾಣಿನ”ನ್ತಿ ಚ “ಅನಾಥಾನಂ ಭವಂ ನಾಥೋ”ತಿ ಚ –

“ಏವಾಹಂ ಚಿನ್ತಯಿತ್ವಾನ, ನೇಕಕೋಟಿಸತಂ ಧನಂ।
ನಾಥಾನಾಥಾನಂ ದತ್ವಾನ, ಹಿಮವನ್ತಮುಪಾಗಮಿ”ನ್ತಿ ಚ

ಪಾಳಿಯೋ ನಿದಸ್ಸನಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಾಸನೇ ಚ ಲೋಕೇ ಚ ಯಾಚಕೋ “ನಾಥೋ”ತಿ ನ ವುಚ್ಚತಿ, ಅಯಾಚಕೋ ಚ “ಅನಾಥೋ”ತಿ। ಲೋಕಸ್ಸ ಪನ ಸರಣಂ “ನಾಥೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಸ್ಸ ಸರಣಂ ನ ವಿಜ್ಜತಿ, ಸೋ “ಅನಾಥೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಥಾ ಸಮಿದ್ಧೋ “ನಾಥೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಅಸಮಿದ್ಧೋ “ಅನಾಥೋ”ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಪಞ್ಞವತಾ ಸಬ್ಬೇಸು ಠಾನೇಸು ಧಾತುಅತ್ಥಮತ್ತೇನ ಲೋಕಸಮಞ್ಞಂ ಅನತಿಧಾವಿತ್ವಾ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಅಯಞ್ಚ ನೀತಿ ಸಾಧುಕಂ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಾ।

ವಿಥು ಯಾಚನೇ। ವೇಥತಿ।

ಸಥ ಸೇಥಿಲ್ಲೇ। ಸಥತಿ। ಸಥಲೋ ಹಿ ಪರಿಬ್ಬಾಜೋ, ಭಿಯ್ಯೋ ಆಕಿರತೇ ರಜಂ। ಸಿಥಿಲೋತಿಪಿ ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ। ತದಾ **ಥಿ**ಕಾರೋ ಮುದ್ಧಜೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ಕಥಿ ಕೋಟಿಲ್ಲೇ। ಕನ್ಥತಿ।

ಕತ್ಥ ಸಿಲಾಘಾಯಂ। ಕತ್ಥತಿ, ವಿಕತ್ಥತಿ। ಕತ್ಥನಾ, ವಿಕತ್ಥನಾ। ತತ್ಥ **ಕತ್ಥತೀ**ತಿ ಪಸಂಸತಿ। **ವಿಕತ್ಥತೀ**ತಿ ವಿರೂಪಂ ಕತ್ಥತಿ ಅಭೂತವತ್ಥುದೀಪನತೋ। ಏತ್ಥ ಚ "ಬಹುಮ್ಪಿ ಸೋ ವಿಕತ್ಥೇಯ್ಯ, ಅಞ್ಞಂ ಜನಪದಂ ಗತೋ"ತಿ ಚ "ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಕತ್ಥೀ ಹೋತಿ ವಿಕತ್ಥೀ, ಸೋ ಕತ್ಥತಿ 'ಅಹಮಸ್ಮಿ ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ ವಾ ವತ್ತಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ ವಾ ವಿಕತ್ಥತೀ'ತಿ" ಚ ಆದಯೋ ಪಯೋಗಾ।

ಬ್ಯಥ ದುಕ್ಖಭಯಚಲನೇಸು। ಬ್ಯಥತಿ। ಭನ್ತಾ ಬ್ಯಥಿತಮಾನಸಾ। ತತೋ ಕುಮಾರಾಬ್ಯಥಿತಾ, ಸುತ್ವಾ ಲುದ್ದಸ್ಸ ಭಾಸಿತಂ। ಇತ್ಥೇತಂ ದ್ವಯಂ ಚಲಞ್ಚೇವ ಬ್ಯಥಞ್ಚ।

ಸುಥ ಕುಥ ಕಥ ಹಿಂಸಾಯಂ। ಸೋಥತಿ। ಕೋಥತಿ। ಕಥತಿ।

ಪಥ ಗತಿಯಂ। ಪಥತಿ। ಪಥೋ। **ಪಥೋ**ತಿ ಮಗ್ಗೋ। ಸೋ ದುವಿಧೋ ಮಹಾಜನೇನ ಪದಸಾ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬೋ ಪಕತಿಮಗ್ಗೋ ಚ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಿಕೇಹಿ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬೋ ಪಟಿಪದಾಸಙ್ಖಾತೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಚಾತಿ। ತತ್ಥ ಪಕತಿಮಗ್ಗೋ ಉಪ್ಪನ್ನಕಿಚ್ಚಾಕಿಚ್ಚೇಹಿ ಜನೇಹಿ ಪಥಿಯತಿ ಗಚ್ಛಿಯತೀತಿ ಪಥೋ, ಪಟಿಪದಾ ಪನ ಅಮತಮಹಾಪುರಂ ಗನ್ತುಕಾಮೇಹಿ ಕುಲಪುತ್ತೇಹಿ ಸದ್ಧಾಪಾಥೇಯ್ಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಥಿಯತಿ ಪಟಿಪಜ್ಜಿಯತೀತಿ ಪಥೋ। ಅಥ ವಾ ಪಾಥೇತಿ ಕಾರಕಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಗಮೇತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಮ್ಪಾಪೇತೀತಿ ವಾ ಪಥೋ , ಪಟಿಪದಾಯೇವ। ಮಗ್ಗಾಭಿಧಾನಂ **ಚುರಾದಿ**ಗಣೇ **ಮಗ್ಗ**ಧಾತುಕಥನಟ್ಠಾನೇ ಕಥೇಸ್ಸಾಮ।

ಕಥ ನಿಪ್ಪಾಕೇ। ಕಥತಿ।

ಮಥ ವಿಲೋಥನೇ। ಮಥತಿ।

ಪೋಥ ಪರಿಯಾಯನಭಾವೇ। ಪೋಥತಿ। ಪೋಥಕೋ। ಪೋಥೇತೀತಿ ಅಯಂ **ಚುರಾದಿ**ಗಣೇಪಿ ವತ್ತತಿ। ತೇನ "ಸಮನ್ತಾ ಅನುಪರಿಯೇಯ್ಯುಂ, ನಿಪ್ಪೋಥೇನ್ತಾ ಚತುದ್ದಿಸಾ"ತಿ ಪಯೋಗೋ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಗೋತ್ಥ ವಂಸೇ। ಗೋತ್ಥತಿ। ಗೋತ್ಥುಲೋ, ಗೋತ್ಥು।

ಪುಥು ವಿತ್ಥಾರೇ। ಪೋಥತಿ। ಪುಥವೀ।

ಥಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ದಕಾರನ್ತಧಾತು

ದಾ ದಾನೇ। ಆಪುಬ್ಬೋ ಗಹಣೇ। ಸದ್ಧೋ ದಾನಂ ದದಾತಿ ದೇತಿ, ಸೀಲಂ ಆದದಾತಿ ಆದೇತಿ। ಇಮಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ ತದ್ದೀಪಕತ್ತಾ। ಸದ್ಧೋ ಅಸ್ಸದ್ಧಂ ದಾನಂ ದಾಪೇತಿ, ಸೀಲಂ ಆದಪೇತಿ, ಸಮಾದಪೇತಿ। ಯೇ ಧಮ್ಮಮೇವಾದಪಯನ್ತಿ ಸನ್ತೋ। ಇಮಾನಿ ಕಾರಿತಪದಾನಿ ಹೇತುಕತ್ತುಪದಾನೀತಿ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ತದ್ದೀಪಕತ್ತಾ। ಸದ್ಧೇನ ದಾನಂ ದೀಯತಿ, ಸೀಲಂ ಆದೀಯತಿ,

ಸಮಾದೀಯತಿ, ಇಮಾನಿ ಕಮ್ಮಪದಾನಿ ತದ್ದೀಪಕತ್ತಾ। ಅಯಞ್ಚ **ದಾ ದಾನೇ**ತಿ ಧಾತು ಸಾಸನಾನುರೂಪಸುತಿವಸೇನ **ದಿವಾದಿ**ಗಣಂ ಪತ್ವಾ **ಸುಪನಕ್ರಿಯಂ** ವದನ್ತೋ "ದಾಯತಿ ನಿದ್ದಾಯತಿ ನಿದ್ದಾ"ತಿ ಸನಾಮಪದಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ ಜನಯತಿ। **ದಾನಮವಖಣ್ಡನಞ್ಚ** ವದನ್ತೋ "ದಿಯತಿ ದಾನಂ ದಾತ್ತ"ನ್ತಿ ಸನಾಮಪದಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ ಜನಯತಿ। **ಸುದ್ಧಿಂ**ವದನ್ತೋ "ದಾಯತಿ ವೇದಾಯತಿ ವೋದಾನ"ನ್ತಿ ಸನಾಮಪದಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ ಜನಯತಿ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ **ದಾನಂ** ವದನ್ತೋ **ಆಪುಬ್ಬ**ವಸೇನ **ಗಹಣಞ್ಚ** ವದನ್ತೋ "ದದಾತಿ ದೇತಿ ಆದದಾತಿ ಆದೇತಿ ದಾನಂ ಆದಾನ"ನ್ತಿ ಸನಾಮಪದಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ ಜನಯತಿ। ತಥಾ ಕುಚ್ಛಿತಗಮನಂ ವದನ್ತೋ "ದಾತಿ ಸುದ್ದಾತಿ ಸುದ್ದೋ ಸುದ್ದೀ"ತಿ ಸನಾಮಪದಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ ಜನಯತೀತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ, ಏವಮಞ್ಞತ್ರಾಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ವಿಸೇಸೋ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ ನಯಞ್ಞೂಹಿ।

ಇದಾನಿಸ್ಸ ನಾಮಪದಾನಿ **ತು**ಮನ್ತಾದೀನಿ ಬ್ರೂಮ। "ದಾನಂ, ದೇಯ್ಯಂ, ದಾತಬ್ಬಂ, ಬ್ರಹ್ಮದೇಯ್ಯಂ, ದಿನ್ನಂ, ದಾಯಕೋ, ದಾಯಿಕಾ, ದಕ್ಖಿಣಾ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ, "ದಾತುಂ, ಪದಾತುಂ, ದಾತವೇ, ಪದಾತವೇ, ದತ್ವಾ, ದತ್ವಾನ, ದದಾತುನ, ದದಿತ್ವಾ, ದದಿತ್ವಾನ, ದದಿಯ, ದಜ್ಜಾ, ದದಿಯಾನ, ಆದಾತುಂ, ಆದಾಯ, ಆದಿಯ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ತತ್ಥ **ದಾನ**ನ್ತಿ ದಾತಬ್ಬಂ, ದದನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಅತ್ಥೇ ನ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮೋ ದಾನಚೇತನಾ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ತತ್ಥ **ದಿನ್ನ**ಸದ್ದೋಯೇವ ಕಥಿಯತಿ, ನ **ದತ್ತ**ಸದ್ದೋತಿ? ಅಕಥನೇ ಕಾರಣಮತ್ಥಿ। "ದಾನಂ ದಿನ್ನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಹಿ **ದಿನ್ನ**ಸದ್ದಟ್ಠಾನೇ **ದತ್ತ**ಸದ್ದೋ ನ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ಕಥಿಯತಿ।

ಗುಣಭೂತೋ **ದತ್ತ**ಸದ್ದೋ, ನ ದಿಟ್ಠೋ ಜಿನಭಾಸಿತೇ।
"ಮನಸಾ ದಾನಂ ಮಯಾ ದಿನ್ನಂ", ಇತಿ **ದಿನ್ನ**ಪದಂ ವಿಯ॥

"ದೇವದತ್ತೋ ಯಞ್ಞದತ್ತೋ, ದತ್ತೋ" ಇತಿ ಚ ಆದಿಕೋ।
ಪಣ್ಣತ್ತಿವಚನೇ ದಿಟ್ಠೋ, ಸಮಾಸಬ್ಯಾಸತೋ ಪನ॥

ತಸ್ಮಾ "ದೇವದತ್ತೋ"ತಿಆದೀಸು "ದೇವೇನ ದಿನ್ನೋ"ತಿ ಸಮಾಸಂ ಕತ್ವಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಚನತ್ತಾ **ದಿನ್ನ**ಸದ್ದಸ್ಸ **ದತ್ತಾ**ದೇಸೋ ಕಾತಬ್ಬೋ ಸಾಸನಾನುರೂಪೇನ। ಉಪರಿ ಹಿ "ದಿನ್ನಸ್ಸ ದತ್ತೋ ಕ್ವಚಿ ಪಣ್ಣತ್ತಿಯ"ನ್ತಿ ಲಕ್ಖಣಂ ಪಸ್ಸಿಸ್ಸಥ। ಅಯಮೇವ ಹಿ ಸಾಸನೇ ನೀತಿ ಅವಿಲಙ್ಘನೀಯಾ। ಇದಂ ಪನೇತ್ಥ ವವತ್ಥಾನಂ -

ಸಕ್ಕಟೇ **ದತ್ತ**ಸದ್ದೋವ, **ದಿನ್ನ**ಸದ್ದೋ ನ ದಿಸ್ಸತಿ।
ಬ್ಯಾಸಮ್ಹಿ **ದಿನ್ನ**ಸದ್ದೋವ, **ದತ್ತ**ಸದ್ದೋ ನ ಪಾಳಿಯಂ॥

"ಮನಸಾ ದಾನಂ ಮಯಾ ದಿನ್ನಂ, ದಾನಂ ದಿನ್ನೋ"ತಿಆದಿಸು।
"ಧಮ್ಮದಿನ್ನಾ ಮಹಾಮಾಯಾ", ಇಚ್ಚಾದೀಸು ಚ ಪಾಳಿಸು॥

ಇತಿ ಬ್ಯಾಸಸಮಾಸಾನಂ, ವಸಾ ದ್ವೇಧಾ ಪವತ್ತತಿ।
ದಿನ್ನಸದ್ದೋತಿ ದೀಪೇಯ್ಯ, ನ ಸೋ ಸಕ್ಕಟಭಾಸಿತೇ॥

ಗುಣಭೂತೋ **ದತ್ತ**ಸದ್ದೋ, ಅಸಮಾಸಮ್ಹಿ ಕೇವಲೋ।
ನ ದಿಸ್ಸತಿ ಮುನಿಮತೇ, **ದಿನ್ನ**ಸದ್ದೋವ ಕೇವಲೋ॥

> ತೇನೇವ **ದಿನ್ನ**ಸದ್ದಸ್ಸ, **ದತ್ತಾ**ದೇಸೋ ಕತೋ ಮಯಾ।
> “ದತ್ತಂ ಸಿರಪ್ಪದಾನ”ನ್ತಿ, ಕವಯೋ ಪನ ಅಬ್ರವುಂ॥
>
> ಏದಿಸೋ ಪಾಳಿಯಂ ನತ್ಥಿ, ನಯೋ ತಸ್ಮಾ ನ ಸೋ ವರೋ।
> “ದತ್ತೋ”ತಿ ಭೂರಿದತ್ತಸ್ಸ, ಸಞ್ಞಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿಯಂ ಗತಾ॥
>
> “ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೋ ಬುದ್ಧದತ್ತೋ, ದತ್ತೋ” ಇತಿ ಹಿ ಸಾಸನೇ।
> ಪಣ್ಣತ್ತಿಯಂ **ದತ್ತ**ಸದ್ದೋ, ಅಸಮಾಸಸಮಾಸಿಕೋ॥
>
> “ಪರದತ್ತಭೋಜನ”ನ್ತಿ, ಏವಮಾದೀಸು ಪಾಳಿಸು।
> ಸಮಾಸೇ ಗುಣಭೂತೋಯಂ, **ದತ್ತ**ಸದ್ದೋ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ॥
>
> “ಮನಸಾ ದಾನಂ ಮಯಾ ದಿನ್ನಂ, ದಾನಂ ದಿನ್ನೋ”ತಿಆದಿಸು।
> ಗುಣಭೂತೋ **ದಿನ್ನ**ಸದ್ದೋ, ಅಸಮಾಸಮ್ಹಿ ದಿಸ್ಸತಿ॥
>
> “ದಿನ್ನಾದಾಯೀ ಧಮ್ಮದಿನ್ನಾ”, ಇಚ್ಚೇವಮಾದೀಸು ಪನ।
> ಸಮಾಸೇ ಗುಣಪಣ್ಣತ್ತಿ-ಭಾವೇನೇಸ ಪದಿಸ್ಸತಿ॥

ಕೋಚಿ ಪನ ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ಗರು ಏವಂ ಸದ್ದರಚನಮಕಾಸಿ -

> “ಯಸ್ಸಙ್ಕುರೇಹಿ ಜಿಮುತಮ್ಬುಜಲೋದಿತೇಹಿ,
> ವಾತೇರಿತೇಹಿ ಪತಿತೇಹಿ ಸುಣೇಹಿ ತೇಹಿ॥
>
> ಜೇನನ್ತಚೀವರಮಸೋಭಥ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತಂ,
> ವನ್ದಾಮಿ ತಂ ಚಲದಲಂ ವರಬೋಧಿರುಕ್ಖ”ನ್ತಿ॥

ಏತ್ಥ ಚ **ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಸಕ್ಕಟಭಾಸಾತೋ ನಯಂ ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ನ ಪಾಳಿತೋ। ಪಾಳಿನಯಞ್ಹಿಪತ್ವಾ “ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತಿಯ”ನ್ತಿ ವಾ “ಬ್ರಹ್ಮದಿನ್ನ”ನ್ತಿ ವಾ “ದೇವದತ್ತಿಯ”ನ್ತಿ ವಾ “ದೇವದಿನ್ನ”ನ್ತಿ ವಾ ರೂಪೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ “ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ಚ ಮದ್ದೀ ಚ ಸಮ್ಮೋದಮಾನಾ ಸಕ್ಕದತ್ತಿಯೇ ಅಸ್ಸಮೇ ವಸಿಂಸೂ”ತಿ ಪಾಳಿನಯಾನುರೂಪೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಪಾಠೋ ದಿಸ್ಸತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏತ್ಥೇವಂ ವದಾಮ -

> “**ದತ್ತ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಠಾನಮ್ಹಿ, “ದತ್ತಿಯ”ನ್ತಿ ರವೋ ಗತೋ।
> ದೇವದತ್ತಿಯಪತ್ತೋ ಚ, ಅಸ್ಸಮೋ ಸಕ್ಕದತ್ತಿಯೋ”ತಿ॥

ಅಯಂ ನೀತಿ ಸಾಧುಕಂ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಾ। ಅತ್ರ ಪನ ಪರಿಪುಣ್ಣಾಪರಿಪುಣ್ಣವಸೇನ ಯಥಾರಹಂ ಪದಕ್ಕಮೋ ಭವತಿ।

ದದಾತಿ, ದದನ್ತಿ। ದದಾಸಿ, ದದಾಥ। ದದಾಮಿ, ದದಾಮ। ದದಾತು, ದದನ್ತು। ದದಾಹಿ, ದದಾಥ। ದದಾಮಿ, ದದಾಮ, ದದಾಮಸೇ। ದದೇಯ್ಯ, ದದೇ, ದಜ್ಜಾ। ದಜ್ಜಾ ಸಪ್ಪುರಿಸೋ ದಾನಂ। ದದೇಯ್ಯುಂ, ದಜ್ಜುಂ। ಪಿತಾ ಮಾತಾ ಚ ತೇ ದಜ್ಜುಂ। ದದೇಯ್ಯಾಸಿ, ದಜ್ಜಾಸಿ, ದಜ್ಜೇಸಿ ಇಚ್ಚಪಿ। ದಜ್ಜಾಸಿ ಅಭಯಂ ಮಮ। ಮಾತರಂ ಕೇನ ದೋಸೇನ, ದಜ್ಜಾಸಿ ದಕರಕ್ಖಿನೋ। ಸೀಲವನ್ತೇಸು ದಜ್ಜೇಸಿ, ದಾನಂ ಮದ್ದಿ ಯಥಾರಹಂ। ದದೇಯ್ಯಾಥ, ದಜ್ಜಾಥ। ದದೇಯ್ಯಾಮಿ, ದಜ್ಜಾಮಿ, ದದೇಯ್ಯಾಮ, ದಜ್ಜಾಮ।

ದದೇಥ, ದದೇರಂ। ದದೇಥೋ, ದದೇಯ್ಯಾವ್ಹೋ, ದಜ್ಜಾವ್ಹೋ। ದದೇಯ್ಯಂ, ದಜ್ಜಂ। ನೇವ ದಜ್ಜಂ ಮಹೋಸಧಂ। ದದೇಯ್ಯಾಮ್ಹೇ, ದಜ್ಜಾಮ್ಹೇ। ಅಯಮಸ್ಮಾಕಂ ಖನ್ತಿ। ಗರೂನಂ ಪನ ಖನ್ತಿ ಅಞ್ಞಥಾ ಭವತಿ। ತಥಾ ಹಿ -

ಗರೂ "ದಜ್ಜತಿ ದಜ್ಜನ್ತಿ", ಇತಿಆದಿನಯೇನ ತು।
ಅಟ್ಠನ್ನಮ್ಪಿ ವಿಭತ್ತೀನಂ, ವಸೇನಾಹು ಪದಕ್ಕಮಂ॥

ಪಾಳಿಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ, ತಞ್ಚೇ ಯುಜ್ಜತಿ ಗಣ್ಹಥ।
ನ ಹಿ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನ, ಪಾಳಿಯೋ ಪಟಿಭನ್ತಿ ನೋ॥

ತತ್ಥ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಖನ್ತಿಯಾ "ದಜ್ಜಾ ದಜ್ಜ"ನ್ತಿಆದೀನಿ **ಯ್ಯ**ಕಾರಸಹಿತೇಯೇವ ಸತ್ತಮಿಯಾ ಪದರೂಪೇ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ। "ದಜ್ಜಾ ಸಪ್ಪುರಿಸೋ ದಾನ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ "ದಜ್ಜಾ ಇದಂ "ದದೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಪದರೂಪಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇತ್ವಾ **ಯ್ಯ**ಕಾರೇ ಪರೇ ಸರಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ ತತೋ ತಿಣ್ಣಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಾನಂ ಸಂಯೋಗಞ್ಚ ತೀಸುಸಞ್ಞೋಗಬ್ಯಞ್ಜನೇಸು ದ್ವಿನ್ನಂ ಸರೂಪಾನಮೇಕಸ್ಸ ಲೋಪಞ್ಚ ದ್ಯಕಾರಸಞ್ಞೋಗಸ್ಸ ಚ **ಜ**ಕಾರದ್ವಯಂ ಕತ್ವಾ ತತೋ ದೀಘವಸೇನುಚ್ಚಾರಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಅನಿಮಿತ್ತಂ ದೀಘಭಾವಂ ಕತ್ವಾ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಸಾಸನಸ್ಸಾನುರೂಪೋ ವಣ್ಣಸನ್ಧಿ ಭವತಿ। ದುವಿಧೋ ಹಿ ಸನ್ಧಿ ಪದಸನ್ಧಿ ವಣ್ಣಸನ್ಧೀತಿ। ತೇಸು ಯತ್ಥ ಪದಚ್ಛೇದೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಸೋ ಪದಸನ್ಧಿ। ಯಥಾ? ತತ್ರಾಯಂ। ಯತ್ಥ ಪನ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ಸೋ ವಣ್ಣಸನ್ಧಿ। ಯಥಾ? ಅತ್ರಜೋ। ಯಥಾ ಚ ಸುಗತೋ, ಯಥಾ ಚ ಪದ್ಧಾನಿ। ಏವಂ ದುವಿಧೇಸು ಸನ್ಧೀಸು "ದಜ್ಜಾ"ತಿ ಅಯಂ ವಣ್ಣಸನ್ಧಿ ಏವ।

ಅಪರೋಪಿ ರೂಪನಯೋ ಭವತಿ **ತ್ವಾ**ಪಚ್ಚಯನ್ತವಸೇನ -

"ಅಯಂ ಸೋ ಇನ್ದಕೋ ಯಕ್ಖೋ, ದಜ್ಜಾ ದಾನಂ ಪರಿತ್ತಕಂ।
ಅತಿರೋಚತಿ ಅಮ್ಹೇಹಿ, ಚನ್ದೋ ತಾರಗಣೇ ಯಥಾ"ತಿ

ದಸ್ಸನತೋ। ಏತ್ಥ ಹಿ **ದಜ್ಜಾ**ತಿ ದತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ಪನ **ದತ್ವಾ**ಸದ್ದೇನ ಸಮಾನತ್ಥಂ "ದದಿಯ್ಯ" ಇತಿ ಪದರೂಪಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇತ್ವಾ **ಯ್ಯ**ಕಾರೇ ಪರೇ ಸರಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ ಸಞ್ಞೋಗೇಸು ಸರೂಪಲೋಪಞ್ಚ ತತೋ ದ್ಯಕಾರಸಞ್ಞೋಗಸ್ಸ **ಜ್ಜ**ಕಾರದ್ವಯಂ ದೀಘತ್ತಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತಿ॥

ಅಥಾಪರೋಪಿ ರೂಪನಯೋ ಭವತಿ ಕಮ್ಮನಿ **ಯ**ಪಚ್ಚಯವಸೇನ। ತಥಾ ಹಿ "ಪೇತಾನಂ ದಕ್ಖಿಣಂ ದಜ್ಜಾ"ತಿ ಚ "ದಕ್ಖಿಣಾ ದಜ್ಜಾ"ತಿ ಚ ದ್ವೇ ಪಾಠಾ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ **ದಜ್ಜಾ**ತಿ ದಾತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ ಕಮ್ಮನಿ **ಯ**ಪಚ್ಚಯವಸೇನ। ಇಧ ಪನ **ದಾ**ಧಾತುತೋ **ಯ**ಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ ಧಾತುಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಞ್ಚ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ರಸ್ಸತ್ತಞ್ಚ ತತೋ **ಯ**ಕಾರೇ ಪರೇ ಸರಲೋಪಂ ಸಞ್ಞೋಗಭಾವಞ್ಚ **ಜ್ಜ**ಕಾರದ್ವಯಞ್ಚ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗತ್ತಾ **ಆ**ಪಚ್ಚಯಾದಿಞ್ಚ ಕತ್ವಾ "ದಜ್ಜಾ"ತಿ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತಿ। ಏವಂ "ದಜ್ಜಾ ದದೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಚ "ದಜ್ಜಾ ದದಿಯ್ಯ ದತ್ವಾ"ತಿ ಚ "ದಜ್ಜಾ ದಾತಬ್ಬಾ"ತಿ ಚ ಏತಾನಿ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಪರಿಯಾಯವಚನಾನಿ ಭವನ್ತಿ। "ದಜ್ಜುಂ। ದಜ್ಜಾಸಿ, ದಜ್ಜಾಥ। ದಜ್ಜಾಮಿ, ದಜ್ಜಾಮ। ದಜ್ಜಾವ್ಹೋ, ದಜ್ಜ"ನ್ತಿ ಏತಾನಿಪಿ "ದದೇಯ್ಯುಂ ದದೇಯ್ಯಾಸೀ"ತಿಆದಿನಾ ಪದರೂಪಾನಿ ಪತಿಟ್ಠಪೇತ್ವಾ **ಯ್ಯ**ಕಾರೇ ಪರೇ ಸರಲೋಪಂ ಸಞ್ಞೋಗೇಸು ಸರೂಪಲೋಪಂ **ದ್ಯ**ಕಾರಸಮಞ್ಞೋಗಸ್ಸ **ಜ್ಜ**ಕಾರದ್ವಯಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ನಿಪ್ಫಜ್ಜನ್ತಿ। ಏತೇಸು **ದಜ್ಜಾಸೀ**ತಿ ಯಂ ರೂಪಂ ತಸ್ಸಾವಯವಸ್ಸ **ಆ**ಕಾರಸ್ಸ **ಏ**ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ಅಪರಮ್ಪಿ "ದಜ್ಜೇಸೀ"ತಿ ರೂಪಂ ಭವತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏಸ ನಯೋ ಅಞ್ಞತ್ರಾಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ।

ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಾನುಭಾವಸ್ಸ ಹಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಪಾಳಿನಯೋ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋಯೇವ ಹೋತಿ, ಗಮ್ಭೀರೋ ದುಕ್ಖೋಗಾಳ್ಹೋ, ನ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಲಕ್ಖಣೇನ ಸಾಧೇತಬ್ಬೋ, ಯಥಾತನ್ತಿ ವಿರಚಿತೇಹೇವ ಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಸಾಧೇತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ "ಖತ್ತಿಯಾ ತಿತ್ಥಿಯಾ

ಚೇತಿಯಾನೀ"ತಿಆದೀಸು **ಯ**ಕಾರೇ ಪರೇ ಸರಲೋಪೋ ಭವತಿ, ತೇನ "ಅಥೇತ್ಥೇಕಸತಂ ಖತ್ಯಾ। ಏವಮ್ಪಿ ತಿತ್ಥ್ಯಾ ಪುಥುಸೋ ವದನ್ತಿ। ಆರಾಮರುಕ್ಖಚೇತ್ಯಾನೀ"ತಿ ಪಯೋಗಾ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತಥಾ "ಸಾಕಚ್ಛತಿ ತಚ್ಛ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ "ಸಹ ಕಥಯತೀ"ತಿವಾ "ಸಂಕಥಯತೀ"ತಿ ವಾ "ತಥ್ಯ"ನ್ತಿ ಚ ಪದರೂಪಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇತ್ವಾ **ಸಹ**ಸದ್ದಸ್ಸ **ಹ**ಕಾರಲೋಪಂ, **ಸಂ**ಸದ್ದೇ ಚ ನಿಗ್ಗಹೀತಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ **ಸ**ಕಾರಗತಸ್ಸ ಸರಸ್ಸ ದೀಘಂ ಕತ್ವಾ **ಯ**ಕಾರೇ ಪರೇ ಸರಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ ತತೋ **ಥ್ಯ**ಕಾರಸಞ್ಞೋಗಸ್ಸ **ಚ್ಛ**ಯುಗಂ ಕತ್ವಾ ವಿಸಭಾಗಸಞ್ಞೋಗೇ ಏಕೋ ಏಕಸ್ಸ ಸಭಾಗತ್ತಮಾಪಜ್ಜತಿ। ತೇನ "ಸಾಕಚ್ಛತಿ ತಚ್ಛ"ನ್ತಿ ರೂಪಾನಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಾಕಚ್ಛಿಂಸು। ಕಾಲೇನ ಧಮ್ಮಸಾಕಚ್ಛಾ। ಭೂತಂ ತಚ್ಛಂ। ಯಥಾತಥಿಯಂ ವಿದಿತ್ವಾಪಿ ಧಮ್ಮಂ, ಸಮ್ಮಾ ಸೋ ಲೋಕೇ ಪರಿಬ್ಬಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಸವಿಕಪಾನಿ ಪಯೋಗಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। "ನಜ್ಜಾ"ತಿಆದೀಸುಪಿ "ನದಿಯಾ"ತಿಆದೀನಿ ಪದರೂಪಾನಿ ಪತಿಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ವಣ್ಣಸನ್ಧಿವಸೇನ **ಯ**ಕಾರೇ ಪರೇ ಲೋಪವಿಧಿ ಲಬ್ಭತಿಯೇವ। ವಿವಿಧೋ ಹಿ ಸಾಸನಾನುಕೂಲೋ ರೂಪನಿಪ್ಫಾದನುಪಾಯೋ, ಉಪರಿ ಚ ಏತೇಸಂ ಸಾಧನತ್ಥಂ "ಸರಲೋಪೋ ಯಮನರಾದೀಸೂ"ತಿಆದೀನಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತತ್ಥ -

"ದಜ್ಜಾ ದಜ್ಜು"ನ್ತಿಆದೀನಿ, ಸತ್ತಮೀನಂ ವಸೇನ ಮೇ।
ವುತ್ತಾನಿ ಯೋಗಿರಾಜಸ್ಸ, ಸಾಸನತ್ಥಂ ಮಹೇಸಿನೋ॥

ಅತ್ರಿದಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯೇಹಿ "ಮಾತರಂ ತೇನ ದೋಸೇನ, ದಜ್ಜಾಹಂ ದಕರಕ್ಖಿನೋ"ತಿ ಏತ್ಥ **ದಜ್ಜ**ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ "ದಮ್ಮೀ"ತಿ ವತ್ತಮಾನಾವಸೇನ ವಿವರಣಂ ಕತಂ, ತಥಾಪಿ ಸತ್ತಮೀಪಯೋಗೋಯೇವ। ಆಚರಿಯಾ ಹಿ "ಸತ್ತಮೀಪಯೋಗೋ ಅಯ"ನ್ತಿ ಜಾನನ್ತಾಪಿ "ಕದಾಚಿ ಅಞ್ಞೇ ಪರಿಕಪ್ಪತ್ಥಮ್ಪಿ ಗಣ್ಹೇಯ್ಯು"ನ್ತಿ ಆಸಙ್ಕಾಯ ಏವಂ ವಿವರಣಮಕಂಸು। ತಥಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತೇಹಿ "ಅನಾಪರಾಧಕಮ್ಮನ್ತಂ, ನ ದಜ್ಜಂ ದಕರಕ್ಖಿನೋ"ತಿ ಏತ್ಥ **ನ ದಜ್ಜ**ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ "ನಾಹಂ ದಕರಕ್ಖಸ್ಸ ದಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀವಸೇನ ವಿವರಣಂ ಕತಂ, ತಥಾಪಿ ಸತ್ತಮೀಪಯೋಗೋಯೇವ, ಅನಾಗತಂ ಪನ ಪಟಿಚ್ಚ ವತ್ತಬ್ಬತ್ಥತ್ತಾ ಏವಂ ವಿವರಣಂ ಕತಂ। "ನೇವ ದಜ್ಜಂ ಮಹೋಸಧ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ "ನ ತ್ವೇವ ದದೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಸತ್ತಮೀಪಯೋಗವಸೇನೇವ ವಿವರಣಂ ಕತನ್ತಿ। ಏವಂ ದಜ್ಜಂಪದಸ್ಸ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಇದಾನಿ ಪರೋಕ್ಖಾದಿವಸೇನ ಪದಕ್ಕಮೋ ಕಥಿಯತಿ। "ದದ, ದದೂ। ದದೂ"ತಿ ಚ ಇದಂ "ನಾರದೋ ಇತಿ ನಾಮೇನ, ಕಸ್ಸಪೋ ಇತಿ ಮಂ ವಿದೂ"ತಿಆದೀಸು **ವಿದೂ**ಸದ್ದೇನ ಸಮಂ। ದದೇ, ದದಿತ್ಥ, ದದಂ, ದದಿಮ್ಹ। ದದಿತ್ಥ, ದದಿರೇ। ದದಿತ್ಥೋ, ದದಿವ್ಹೋ।

ಏತ್ಥ ಚ **ದದಿತ್ಥೋ**ತಿ ಇದಂ "ಸಜ್ಜಿಗ್ಘಿತ್ಥೋ ಮಯಾ ಸಹ। ಮಾ ಕಿಸಿತ್ಥೋ ಮಯಾ ವಿನಾ। ಮಾ ನಂ ಕಲಲೇ ಅಕ್ಕಮಿತ್ಥೋ"ತಿಆದೀಸು "ಸಜ್ಜಿಗ್ಘಿತ್ಥೋ"ತಿಆದೀಹಿ ಸಮಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ಸದಿಸತಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ। ದದಂ, ದದಿಮ್ಹೇ। ಪರೋಕ್ಖಾಸಹಿಭರೂಪಾನಿ।

ಅದದಾ, ಅದದೂ। ಅದದೇ, ಅದದತ್ಥ। ಅದದಂ, ಅದದಮ್ಹ। ಅದದತ್ಥ, ಅದದತ್ಥುಂ। ಅದದಸೇ, ಅದದವ್ಹಂ। ಅದದಿಂ ಅದದಮ್ಹಸೇ। ಇತಿ ಅನಕಾರಪುಬ್ಬಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ "ಯೇಸಂ ನೋ ನ ದದಮ್ಹಸೇ"ತಿ ದಸ್ಸನತೋ। ಹಿಯ್ಯತ್ತನೀಸಹಿತರೂಪಾನಿ।

ಅದದಿ, ಅದದುಂ, ಅದದಿಂಸು। ಅದದೋ, ಅದದಿತ್ಥ। ಅದದಿಂ, ಅದದಿಮ್ಹಾ। ಅದದಾ, ಅದದೂ। ಅದದಸೇ, ಅದದಿವ್ಹಂ। ಅದದಂ, ಅದದಿಮ್ಹೇ। ಅಜ್ಜತನೀಸಹಿತರೂಪಾನಿ।

"ದದಿಸ್ಸತಿ, ದದಿಸ್ಸನ್ತಿ" ಇಚ್ಚಾದಿ ಸಬ್ಬಂ ನೇಯ್ಯಂ। ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀಸಹಿತರೂಪಾನಿ।

“ಅದದಿಸಾ, ದದಿಸ್ಸಾ, ಅದದಿಸ್ಸಂಸು, ದದಿಸ್ಸಂಸು” ಇಚ್ಚಾದಿ ಚ ಸಬ್ಬಂ ನೇಯ್ಯಂ। ಕಾಲಾತಿಪತ್ತಿಸಹಿತರೂಪಾನಿ।

ಅಪರಾನಿಪಿ ವತ್ತಮಾನಾದಿಸಹಿತರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ದೇತಿ, ದೇನ್ತಿ। ದೇಸಿ, ದೇಥ। ದೇಮಿ, ದಮ್ಮಿ, ದೇಮ, ದಮ್ಮ। ದೇತು, ದೇನ್ತು। ದೇಹಿ, ದೇಥ। ದೇಮಿ, ದಮ್ಮಿ, ದೇಮ, ದಮ್ಮ। ಅತ್ತನೋಪದಾನಿ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧಾನಿ। ಸತ್ತಮೀನಯೋ ಚ ಪರೋಕ್ಖಾನಯೋ ಚ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧೋ। ಹಿಯ್ಯತ್ತನೀನಯೋ ಪನ ಅಜ್ಜತನೀನಯೋ ಚ ಕೋಚಿ ಕೋಚಿ ಪಸಿದ್ಧೋ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತತ್ತಾ, ಸಕ್ಕಾ ಚ “ಅದಾ, ಅದೂ, ಅದೋ, ಅದ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಯೋಜೇತುಂ। ತಥಾ ಹಿ ನಯೋ ದಿಸ್ಸತಿ। ಅದಾ ದಾನಂ ಪುರಿನ್ದದೋ। ವರಞ್ಚೇಮೇ ಅದೋ ಸಕ್ಕ। ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ಅದಂ ಗಜಂ। ಅದಾಸಿಮೇ। ಅದಂಸು ತೇ ಮಮೋಕಾಸಂ। ಅದಾಸಿಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇ ತದಾತಿ। “ದಸ್ಸತಿ, ದಸ್ಸನ್ತಿ” ಇಚ್ಚಾದಿ ಸಬ್ಬಂ ನೇಯ್ಯಂ। “ಅದಸ್ಸಾ, ದಸ್ಸಾ, ಅದಸ್ಸಂಸು, ದಸ್ಸಂಸು, ದಸ್ಸಿಂಸು” ಇಚ್ಚಾದಿ ಚ ಸಬ್ಬಂ ನೇಯ್ಯಂ।

ತಥಾ ಆದದಾತಿ, ಆದದನ್ತಿ। ಆದದಾಸಿ, ಆದದಾಥ। ಆದದಾಮಿ, ಆದದಾಮ। **ಕಚ್ಚಾಯನಮತೇ** “ಆದತ್ತೇ”ತಿ ಅತ್ತನೋಪದಂ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ “ಆದದಾತು, ಆದದೇಯ್ಯ” ಇಚ್ಚಾದಿ ಸಬ್ಬಂ ನೇಯ್ಯಂ। ಆದೇತು ಆದೇಯ್ಯ ಇಚ್ಚಾದಿ ಯಥಾರಹಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಏವಮೇವ ಚ “ದಾಪೇತಿ, ಆದಾಪೇತೀ”ತಿಆದೀನಿಪಿ ಯಥಾರಹಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ದಾ ಕುಚ್ಛಿತೇ ಗಮನೇ। ದಾತಿ। ಸುದ್ದಾತಿ। ಸುದ್ದೋ, ಸುದ್ದೀ। ತತ್ಥ **ಸುದ್ದೋ**ತಿ ಸುದ್ದಾತೀತಿ ಸುದ್ದೋ, ಪರಪೋಥನಾದಿಲುದ್ದಾಚಾರಕಮ್ಮುನಾ ದಾರುಕಮ್ಮಾದಿಖುದ್ದಾಚಾರಕಮ್ಮುನಾ ಚ ಲಹುಂ ಲಹುಂ ಕುಚ್ಛಿತಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹಿ **ಸು** ಇತಿ ಸೀಘತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ, **ದಾ** ಇತಿ ಗರಹತ್ಥೋ ಧಾತು ಕುಚ್ಛಿತಗತಿವಾಚಕತ್ತಾ। ಸುದ್ದಸ್ಸ ಭರಿಯಾ **ಸುದ್ದೀ।**

ದು ಗತಿಯಂ। ದವತಿ। ದುಮೋ। ಏತ್ಥ ಚ ದವತಿ ಗಚ್ಛತಿ ಮೂಲಕ್ಖನ್ಧಸಾಖಾವಿಟಪಪತ್ತಪಲ್ಲವಪುಪ್ಫಫಲೇಹಿ ವುದ್ಧಿಂ ವಿರೂಳ್ಹಿಂ ವೇಪುಲ್ಲಂ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ **ದುಮೋ।**

ದೇ ಸೋಧನೇ। ಸೋಧನಂ ಪರಿಯೋದಾಪನಂ। ದಾಯತಿ। ದಾಯನಂ। ಯಥಾ ಗಾಯತಿ, ಗಾಯನಂ। ದಾಯಿತುಂ, ದಾಯಿತ್ವಾ, ಧಾತಾವಯವಸ್ಸೇಕಾರಸ್ಸ **ಆಯಾ**ದೇಸೋ। “ದಾತುಂ, ದತ್ವಾ” ಇಚ್ಚಪಿ ರೂಪಾನಿ।

ತತ್ರ **ದಾತು**ನ್ತಿ ಸೋಧೇತುಂ। **ದತ್ವಾ**ತಿ ಸೋಧೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ “ಬಾಲೋ ಅಬ್ಯತ್ತೋ ನಪ್ಪಟಿಬಲೋ ಅನುಯುಞ್ಜಿಯಮಾನೋ ಅನುಯೋಗಂ ದಾತು”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ದಾತು**ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ ಸೋಧೇತುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕೇಚಿ “ದಾನತ್ಥ”ನ್ತಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಯುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಯೋ ಪರೇಹಿ ಅನುಯುಞ್ಜಿಯತಿ, ಸೋ ಅನುಯೋಗಂ ದೇತಿ ನಾಮಾತಿ। ತಸ್ಮಾ “ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಅನುಯೋಗಂ ದತ್ವಾ ಬಾರಾಣಸಿಂ ಪಚ್ಚಾಗಚ್ಛೇ”ತಿಆದೀಸುಪಿ **ಅನುಯೋಗಂ ದತ್ವಾ**ತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಸೋಧೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋಯೇವ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯೇಹಿ “ಅನುಯೋಗದಾಪನತ್ಥ”ನ್ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ಏಸೋಯೇವತ್ಥೋ ವಿಭಾವಿತೋ। ಕಥಂ? **ಅನುಯೋಗದಾಪನತ್ಥ**ನ್ತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಸೋಧಾಪೇತುಂ। ವಿಮದ್ದಕ್ಖಮಞ್ಹಿ ಸೀಹನಾದಂ ನದನ್ತೋ ಅತ್ಥತೋ ಅನುಯೋಗಂ ಸೋಧೇತಿ ನಾಮ, ಅನುಯುಞ್ಜನ್ತೋ ಚ ನಂ ಸೋಧಾಪೇತಿ ನಾಮಾತಿ। ಇದಮ್ಪಿ ಚ ತೇಹಿ ವುತ್ತಂ। **ದಾತು**ನ್ತಿ ಸೋಧೇತುಂ। ಕೇಚಿ “ದಾನತ್ಥ”ನ್ತಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಯುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಯೋ ಸೀಹನಾದಂ ನದತಿ, ಸೋ ಏವ ತತ್ಥ ಅನುಯೋಗಂ ದೇತೀತಿ। ಸಮನ್ತಪಟ್ಠಾನಮಹಾಪಕರಣ ಸಂವಣ್ಣನಾಯಮ್ಪಿ ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯೇಹಿ “**ದಾನಂ ದತ್ವಾ**ತಿ ತಂ ಚೇತನಂ ಪರಿಯೋದಾಪೇತ್ವಾ”ತಿ ಸೋಧನತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। ದುಲ್ಲಭಾ ಅಯಂ ನೀತಿ ಸಾಧುಕಂ ಚಿತ್ತೇ ಠಪೇತಬ್ಬಾ।

ದೇ ಪಾಲನೇ। ದೀಯತಿ। ದಾನಂ, ಉದ್ದಾನಂ ದಾಯಿತುಂ, ದಾಯಿತ್ವಾ। ತತ್ಥ **ದಾನ**ನ್ತಿ ದುಗ್ಗತಿತೋ ದಾಯತಿ ರಕ್ಖತೀತಿ ದಾನಂ, ದಾನಚೇತನಾ। **ಉದ್ದಾನ**ನ್ತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಕ್ಖಮಾನಸ್ಸ ವಾ ವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣಭಾವೇನ ನಸ್ಸಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಉದ್ಧಂ ದಾನಂ ರಕ್ಖಣಂ ಉದ್ದಾನಂ, ಸಙ್ಗಹವಚನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ **ಉದ್ದಾನ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಛುದ್ದಾನಾದಿಕಂ ಉದ್ದಾನಂ।

ಖಾದ ಭಕ್ಖನೇ। ಖಾದತಿ। ಖಾದಿಕಾ, ಖಾದನಂ, ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಖಾದಿಕಾ। ಪುಬ್ಬಫಲಖಾದಿಕಾ, ಖಜ್ಜಂ, ಖಾದನೀಯಂ, ಖನ್ಧಾ।

ತತ್ಥ **ಖಜ್ಜ**ನ್ತಿ ಪೂವೋ। **ಖಾದನೀಯ**ನ್ತಿ ಪೂವಫಲಾಫಲಾದಿ। "ಖಾದನೀಯಂ ವಾ ಭೋಜನೀಯಂ ವಾ"ತಿ ವಿಸುಂ ಭೋಜನೀಯಸ್ಸ ವಚನತೋ ಖಾದನಂ ನಾಮ ಖಜ್ಜಸ್ಸ ವಾ ಖಾದನೀಯಸ್ಸ ವಾ ಭಕ್ಖನಂ। ಅಪಿಚ ಹಿಂಸಾಪಿ "ಖಾದನ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಜಾತಿಜರಾಬ್ಯಾಧಿದುಕ್ಖಾದೀಹಿ ಖಜ್ಜನ್ತೀತಿ **ಖನ್ಧಾ,** ರೂಪವೇದನಾಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಾನಿ। "ಚೀವರಾನಿ ನಸ್ಸನ್ತಿಪಿ ಡಯ್ಹನ್ತಿಪಿ ಉನ್ದೂರೇಹಿಪಿ ಖಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ **ಖಜ್ಜ**ನ್ತಿ ಸದ್ದೋ ಕಮ್ಮತ್ಥೋ।

ಬದ ಥೇರಿಯೇ। ಥಿರಭಾವೋ **ಥೇರಿಯಂ,** ಯಥಾ ದಕ್ಖಿಯಂ। ಬದತಿ। ಬದರೀ, ಬದರಂ। ಅತ್ರಿದಂ ವುಚ್ಚತಿ -

ಕಕ್ಕನ್ಧು ಬದರೀ ಕೋಲೀ, ಕೋಲಂ ಕುಲವಮಿಚ್ಚಪಿ।
ತೇನಿಲಂ ಬದರಞ್ಞಾತಿ, ನಾಮಂ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಕೋಲಿಯಾತಿ॥

ಖದ ಥಿತಿಹಿಂಸಾಸು ಚ। ಥೇರಿಯಾಪೇಕ್ಖಾಯ **ಚ**ಕಾರೋ। ಖದತಿ। ಖದಿರೋ।

ಗದ ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯಂ। ಗದತಿ। ಆಗದನಂ, ತಥೋ ಆಗದೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ತಥಾಗತೋ। ಸುಟ್ಠು ಗದತೀತಿ ಸುಗದೋ।

ರದ ವಿಲೇಖನೇ। ರದತಿ। ರದನೋ, ರದೋ, ದಾಠಾರದೋ। ಅತ್ರ **ರದನೋ**ತಿ ದನ್ತೋ।

ನದ ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೇ। ಸೀಹೋ ನದತಿ, ಪಣದತಿ। ನಾದೋ, ನದೀ। ಪಬ್ಬತೇಸು ವನಾದೀಸು ನದತೀತಿ **ನದೀ**। **ನದ ಇ** ಇತಿ ಧಾತುದ್ವಯವಸೇನ ಪನ "ನದನ್ತೀ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ನದೀ**"ತಿಪಿ ನಿಬ್ಬಚನಂ ವದನ್ತಿ।

ಕೇಚೇತ್ಥ ವದೇಯ್ಯುಂ ಯಾ ಪನೇಸಾ "ನದ ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೇ"ತಿ ಧಾತು ತುಮ್ಹೇಹಿ ವುತ್ತಾ, ಸಾ ಕಿಂನಿಚ್ಚಮಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೇಯೇವ ವತ್ತತಿ, ಉದಾಹು ಕತ್ಥಚಿ ವಿಯತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ವಾಚಾಯಂ ವತ್ತತೀ"ತಿ? ನಿಚ್ಚಮಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೇಯೇವ ವತ್ತತೀತಿ। ಯಜ್ಜೇವಂ "ಸೀಹೋ ನದತೀ"ತಿಆದೀಸು ತಿರಚ್ಛಾನಗತಾದಿಸದ್ದಭಾವೇನ ಅವಿಭಾವಿತತ್ಥತಾಯ **ನದ**ಸದ್ದೋ ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೋ ಹೋತು, "ಸೀಹೋ ವಿಯ ಅಯಂ ಪುರಿಸೋ ನದತೀ"ತಿಆದೀಸು ಪನ ಮನುಸ್ಸಭಾಸಾಪಿ ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೋ ಸಿಯಾತಿ? ತನ್ನ ವಿಯತ್ತಾಪಿ ಸಮಾನಾ ಮನುಸ್ಸಭಾಸಾ ಸೀಹೋ ವಿಯಾತಿ ಏವಂ ಸಮುಪೇಕ್ಖಾವಸೇನ **ಸೀಹ**ಪದತ್ಥಸ್ಸಾಪೇಕ್ಖನತೋ **ನದ**ಸದ್ದೇನ ನಿದ್ದಿಸಿಯತಿ , ನ ಪುರಿಸಾಪೇಕ್ಖನವಸೇನ। ಯಥಾ ಹಿ ವಲಾಹಕೂಪಮಾವಸೇನ ಕಥಿತಂ, "ಕಥಞ್ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಗಜ್ಜಿತಾ ಚ ವಸ್ಸಿತಾ ಚ **ಹೋತೀ**"ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಗಜ್ಜನಂ ವಸ್ಸನಞ್ಚ ಪುಗ್ಗಲೇ ಅಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ವಲಾಹಕಸ್ಸ ಗಜ್ಜನವಸ್ಸನಸದಿಸತಾಯ ಭಾಸನಕರಣಕ್ರಿಯಾಯೂಪಲಬ್ಭನತೋ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ **ಹೋತಿ,** ಏವಮೇವ ನಿಬ್ಭಯಭಾವೇನ ಸೀಹನಾದಸದಿಸಿಯಾ ವಾಚಾಯ ನಿಚ್ಛರಣತೋ ಸೀಹೋ ವಿಯ ನದತೀತಿ ಅವಿಭಾವಿತತ್ಥವನ್ತೇನ **ನದ**ಸದ್ದೇನ ಮನುಸ್ಸಭಾಸಾಪಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ **ಹೋತಿ**।

ಏತ್ಥ ಚ ಅಮ್ಬಫಲೂಪಮಾದಯೋಪಿ ಆಹರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ। ನ ಹಿ ಪಕ್ಕಾಮಕತಾದೀನಿ ಪುಗ್ಗಲೇಸು ವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಅಥ ಖೋ ಅಮ್ಬಫಲಾದೀಸು ಏವ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಭಗವತಾ ಅಞ್ಞೇನಾಕಾರೇನ ಸದಿಸತ್ತಂ ವಿಭಾವೇತುಂ ಅಮ್ಬಫಲೂಪಮಾದಯೋ ವುತ್ತಾ, ಏವಮೇವ **ನದ**ಸದ್ದೋ ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದಭಾವೇನ ತಿರಚ್ಛಾನಗತಸದ್ದಾದೀಸು ಏವ ವತ್ತಬ್ಬೋಪಿ ಅತ್ಥನ್ತರವಿಭಾವನತ್ಥಂ "ಸೀಹೋ ವಿಯ ನದತೀ"ತಿಆದೀಸು ಮನುಸ್ಸಭಾಸಾಯಮ್ಪಿ ರೂಳ್ಹಿಯಾ ವುತ್ತೋ, ನ ಸಭಾವತೋ। ತಥಾ ಹಿ ಸಭಾವತೋ **ನದ**ಸದ್ದೇನಪಿ **ವಸ್ಸಿತ**ಸದ್ದಾದೀಹಿಪಿ ಮನುಸ್ಸಭಾಸಾ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ ನ **ಹೋತೀ**ತಿ। ಯದಿ ಏವಂ -

"ಸುವಿಜಾನಂ ಸಿಙ್ಗಾಲಾನಂ, ಸಕುಣಾನಞ್ಚ ವಸ್ಸಿತಂ।
ಮನುಸ್ಸವಸ್ಸಿತಂ ರಾಜ, ದುಬ್ಬಿಜಾನತರಂ ತತೋ"ತಿ

ಏತ್ಥ ಕಸ್ಮಾ **ವಸ್ಸಿತ**ಸದ್ದೇನ ಮನುಸ್ಸಭಾಸಾ ನಿದ್ದಿಸಿಯತೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ ಮನುಸ್ಸಭಾಸಾಪಿ **ವಸ್ಸಿತ**ಸದ್ದೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ದಿಸ್ಸತಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಸಾ "ಸುವಿಜಾನಂ ಸಿಙ್ಗಾಲಾನಂ, ಸಕುಣಾನಞ್ಚ ವಸ್ಸಿತ"ನ್ತಿ **ವಸ್ಸಿತ**ಸದ್ದವಸೇನ ಪಯೋಗಸ್ಸ ವಚನತೋ ತದನುರೂಪಂ ನಿದ್ದಿಸಿತುಂ ಅರಹತೀತಿ ಮನ್ತ್ವಾ **ವಸ್ಸಿತ**ಸದ್ದಸದಿಸೀ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। ನ ಹಿ "ಮನುಸ್ಸೋ ವಸ್ಸತೀ"ತಿಆದಿನಾ ವಿಸುಂ ಪಯೋಗಾ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, "ಸಕುಣೋ ವಸ್ಸತಿ, ಕೂಜತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಪನ ಪಯೋಗಾ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಸಙ್ಗಾಮಂ ಓತರಿತ್ವಾನ, ಸೀಹನಾದಂ ನದಿ ಕುಸೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಯಥಾರಹಂ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಏವಂ **ನದ**ಧಾತು ಸಭಾವತೋ ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೇಯೇವ **ಹೋತಿ**, ನ ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅದ್ದ ಗತಿಯಂ ಯಾಚನೇ ಚ। ಅದ್ದತಿ।

ನದ್ದ ಗದ್ದ ಸದ್ದೇ। ನದ್ದತಿ। ಗದ್ದತಿ।

ತದ್ದ ಹಿಂಸಾಯಂ। ತದ್ದತಿ।

ಕದ್ದ ಕುಚ್ಛಿತೇ ಸದ್ದೇ। ಕದ್ದತಿ। ಕದ್ದಮೋ।

ಖದ್ದ ದಂಸನೇ। ದಂಸನಮಿಹ ದನ್ತಸುಕತಕತ್ತಿಕಾ ಕ್ರಿಯಾ ಅಭಿಧೀಯತೇ। ಸಭಾವತ್ತಾ ಧಾತುಯಾ ಸಾಧನಪ್ಪಯೋಗಸಮವಾಯೀ। ಖದ್ದತಿ।

ಅದಿ ಬನ್ಧನೇ। ಅನ್ದತಿ। ಅನ್ದು। **ಅನ್ದು**ಸದ್ದೋಪನೇತ್ಥ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ ಪಾಳಿಯಂ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಪ್ಪಯೋಗದಸ್ಸನತೋ "ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ವಾಸೇಟ್ಠ ಅಯಂ ಅಚಿರವತೀ ನದೀ ಪೂರಾ ಉದಕಸ್ಸ ಸಮತಿತ್ತಿಕಾ ಕಾಕಪೇಯ್ಯಾ, ಅಥ ಪುರಿಸೋ ಆಗಚ್ಛೇಯ್ಯ ಪಾರತ್ಥಿಕೋ ಪಾರಗವೇಸೀ ಪಾರಗಾಮೀ ಪಾರಂ ತರಿತುಕಾಮೋ, ಸೋ ಓರಿಮತೀರೇ ದಳ್ಹಾಯ ಅನ್ದುಯಾ ಪಚ್ಛಾಬಾಹಂ ಗಾಳ್ಹಬನ್ಧನಬನ್ಧೋ"ತಿ। ತತ್ರ **ಅನ್ದೂ**ತಿ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಬನ್ಧನಂ ವಾ। "ಯಥಾ ಅನ್ದುಘರೇ ಪುರಿಸೋ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಬನ್ಧನವಿಸೇಸೋ ವಾ, "ಅನ್ದುಬನ್ಧನಾದೀನಿ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪಲಾಯಿಂಸೂ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಅಪಿಚ ಅನ್ದನಟ್ಠೇನ ಬನ್ಧನಟ್ಠೇನ ಅನ್ದು ವಿಯಾತಿಪಿ **ಅನ್ದು,** ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ "ಇಮೇ ಖೋ ವಾಸೇಟ್ಠ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ ಅರಿಯಸ್ಸ ವಿನಯೇ ಅನ್ದೂತಿಪಿ ಬನ್ಧನನ್ತಿಪಿ ವುಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿ। ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮವಸೇನಾಯಂ ಧಾತು ವುತ್ತಾ। ಕತ್ಥಚಿ ಪನ ವಿಗತನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೋಪಿ ಹೋತಿ, ತಂ ಯಥಾ? "ಅವಿಜ್ಜಾ ಭಿಕ್ಖವೇ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಅನ್ವದೇವ ಅಹಿರಿಕ"ನ್ತಿ ಪಾಳಿ। ಏತ್ಥ ಅನುಅನ್ದತಿ ಅನುಬನ್ಧತೀತಿ ಅನ್ವದಿ। ಅನ್ವದಿ ಏವ **ಅನ್ವದೇವಾತಿ** ಕಿತವಿಗ್ಗಹೋ ಸನ್ಧಿವಿಗ್ಗಹೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಅನ್ವದೇವಾತಿ** ಅನುಬನ್ಧಮಾನಮೇವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಅವಿಜ್ಜಮಹಿರಿಕಂ ಅನುಬನ್ಧಮಾನಮೇವ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇದಿ ಪರಮಿಸ್ಸರಿಯೇ ಇನ್ದತಿ। ಇನ್ದನಂ, ಇನ್ದೋ।

ಏತ್ಥ **ಇನ್ದೋ**ತಿ ಅಧಿಪತಿಭೂತೋ ಯೋ ಕೋಚಿ। ಸೋ ಹಿ ಇನ್ದತಿ ಪರೇಸು ಇಸ್ಸರಿಯಂ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ **ಇನ್ದೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಪಿಚ **ಇನ್ದೋ**ತಿ ಸಕ್ಕೋ। ಸಕ್ಕಸ್ಸ ಹಿ ಅನೇಕಾನಿ ನಾಮಾನಿ -

ಸಕ್ಕೋ ಪುರಿನ್ದದೋ ಇನ್ದೋ, ವತ್ರಭೂ ಪಾಕಸಾಸನೋ।
ಸಹಸ್ಸನೇತ್ತೋ ಮಘವಾ, ದೇವರಾಜಾ ಸುಜಮ್ಪತಿ॥

ಸಹಸ್ಸಕ್ಖೋ ದಸಸತ-ಲೋಚನೋ ವಜಿರಾವುಧೋ।
ಹೂತಪತಿ ಮಹಿನ್ದೋ ಚ, ಕೋಸಿಯೋ ದೇವಕುಞ್ಜರೋ॥

ಸುರಾಧಿಪೋ ಸುರನಾಥೋ, ವಾಸವೋ ತಿದಿವಾಧಿಭೂ।
ಜಮ್ಭಾರಿ ಚೇವ ವಜಿರ-ಹತ್ಥೋ ಅಸುರಸಾಸನೋ।
ಗನ್ಧರಾಜಾ ದೇವಿನ್ದೋ, ಸುರಿನ್ದೋ ಅಸುರಾಭಿಭೂತಿ॥

ಏವಂ ಅನೇಕಾನಿ ನಾಮಾನಿ। ಏಕೋಪಿ ಹಿ ಅತ್ಥೋ ಅನೇಕಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತತಾಯ ಅನೇಕನಾಮೋ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ –

ಸಕ್ಕೋ ಮಹಾಲಿ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ ಪುಬ್ಬೇ ಮನುಸ್ಸಭೂತೋ ಸಮಾನೋ ಮಘೋ ನಾಮ ಮಾಣವೋ ಅಹೋಸಿ, ತಸ್ಮಾ "ಮಘವಾ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಕ್ಕೋ ಮಹಾಲಿ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ ಪುಬ್ಬೇ ಮನುಸ್ಸಭೂತೋ ಸಮಾನೋ ಪುರೇ ದಾನಂ ಅದಾಸಿ, ತಸ್ಮಾ "ಪುರಿನ್ದದೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಕ್ಕೋ ಮಹಾಲಿ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ ಪುಬ್ಬೇ ಮನುಸ್ಸಭೂತೋ ಸಮಾನೋ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ದಾನಂ ಅದಾಸಿ, ತಸ್ಮಾ "ಸಕ್ಕೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಕ್ಕೋ ಮಹಾಲಿ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ ಪುಬ್ಬೇ ಮನುಸ್ಸಭೂತೋ ಸಮಾನೋ ಆವಾಸಂ ಅದಾಸಿ, ತಸ್ಮಾ "ವಾಸವೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಕ್ಕೋ ಮಹಾಲಿ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ ಸಹಸ್ಸಂ ಅತ್ಥಾನಂ ಮುಹುತ್ತೇನ ಚಿನ್ತೇತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಸಹಸ್ಸಕ್ಖೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಕ್ಕಸ್ಸ ಮಹಾಲಿ ದೇವಾನಮಿನ್ದಸ್ಸ ಸುಜಾ ನಾಮ ಅಸುರಕಞ್ಞಾ ಪಜಾಪತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಸುಜಮ್ಪತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಕ್ಕೋ ಮಹಾಲಿ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ ದೇವಾನಂ ತಾವತಿಂಸಾನಂ ಇಸ್ಸರಿಯಾಧಿಪಚ್ಚಂ ರಜ್ಜಂ ಕಾರೇತಿ, ತಸ್ಮಾ "ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

ಏವಮೇಕಸ್ಸಾಪಿ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅನೇಕಾನಿ ಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ತಥಾ ಹಿ ಯೇನ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತೇನ ತಾವತಿಂಸಾಧಿಪತಿಮ್ಹಿ **ಇನ್ದ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತೋ, ನ ತೇನ ತತ್ಥ **ಸಕ್ಕಾದಿ**ಸದ್ದಾ ಪವತ್ತಾ, ಅಥ ಖೋ ಅಞ್ಞೇನ। ತಥಾ ಯೇನ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಂ **ಪಞ್ಞಾ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತೋ, ನ ತೇನ ತತ್ಥ **ವಿಜ್ಜಾದಿ**ಸದ್ದಾ। ಯೇನ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮಾನಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಭಾವೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಸ್ಮಿಂ **ಚಿತ್ತ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತೋ, ನ ತೇನ ತತ್ಥ **ವಿಞ್ಞಾಣಾದಿ**ಸದ್ದಾ। ನ ಹಿ ವಿನಾ ಕೇನಚಿ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತೇನ ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತೀತಿ। ಏಕೋಪಿ ಅತ್ಥೋ ಸಮ್ಮುತ್ಯತ್ಥೋ ಚ ಪರಮತ್ಥೋ ಚ ಅನೇಕಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತತಾಯ ಅನೇಕನಾಮೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ "ನಾಮಾನೀತಿ ವದಥ, ಕಿಂ ನಾಮಂ ನಾಮಾ"ತಿ। ವುಚ್ಚತೇ – ಈದಿಸೇ ಠಾನೇ ಅತ್ಥೇಸು ಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ "ನಾಮ"ನ್ತಿ ಗಹಿತಂ, ಯಂ "ಲಿಙ್ಗ"ನ್ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ನಾಮ"ನ್ತಿ ಚ "ಲಿಙ್ಗ"ನ್ತಿ ಚ ಸದ್ದೋಪಿ ವುಚ್ಚತಿ, "ಅಞ್ಞಂ ಸೋಭನಂ ನಾಮಂ ಪರಿಯೇಸಿಸ್ಸಾಮಿ। ಲಿಙ್ಗಞ್ಚ ನಿಪ್ಪಜ್ಜತೇ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। ಅಸಭಾವಧಮ್ಮಭೂತಂ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಂ ಅತ್ಥೇಸು ಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಮ್ಪಿ ವುಚ್ಚತಿ "ನಾಮಗೋತ್ತಂ ನ ಜೀರತಿ। ಸತಲಿಙ್ಗೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। ಇತಿ **ನಾಮ**ಸದ್ದೇನಪಿ **ಲಿಙ್ಗ**ಸದ್ದೇನಪಿ ಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಕಥನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ ನಾಮ ಲೋಕಸಙ್ಕೇತಸಿದ್ಧೋ ತಂತಂವಚನತ್ಥನಿಯತೋ ಸಾಮಞ್ಞಾಕಾರವಿಸೇಸೋತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಸೋ ಏವಂಭೂತೋಯೇವ ಸಾಮಞ್ಞಾಕಾರವಿಸೇಸೋ ನಾಮ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯಾ ವದನ್ತಿ । ಸೋ ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಸದ್ದಂ ನಾಮೇತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ನಾಮಸಞ್ಞಂ ಕರೋತೀತಿ **ನಾಮಂ,** ಪಕಾರೇಹಿ ಞಾಪನತೋ **ಪಞ್ಞತ್ತಿ** ಚ। ಸವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರಸ್ಸ ಪನ ಸದ್ದಸ್ಸ ಸಮ್ಮುತಿಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಾನಂ ಪಕಾರೇಹಿ ಞಾಪನತೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವೇ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ಸದ್ದಸ್ಸೇವ ಹಿ ಏಕನ್ತೇನ ಪಞ್ಞತ್ತಿಭಾವೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ "ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ ಚ "ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ ಚ "ನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಬಹಿದ್ಧಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ ಚ ಪಾಳಿದಸ್ಸನತೋ। ಇಧ ಪನ ಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಾಧಿಕಾರತ್ತಾ ನಾಮವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಪಕಾಸಿತೋ। ಏವಂ ಅನೇಕವಿಧಸ್ಸ ಸಾಮಞ್ಞಾಕಾರವಿಸೇಸೋತಿ ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯೇಹಿ ಗಹಿತಸ್ಸ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಏಕೋಪಿ ಞೇಯ್ಯತ್ಥೋ ಅನೇಕಲಿಙ್ಗೋತಿ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಸುಹೇಮನ್ತೋ ಪಭಿನ್ನಪಟಿಸಮ್ಭಿದೋ –

"ಸತಲಿಙ್ಗಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ, ಸತಲಕ್ಖಣಧಾರಿನೋ।

ಏಕಙ್ಗದಸ್ಸೀ ದುಮ್ಮೇಧೋ, ಸತದಸ್ಸೀವ ಪಣ್ಡಿತೋ"ತಿ॥

ಏವಂ ಸಬ್ಬಾಭಿಧಾನೇಸುಪಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಯಥಾರಹಂ ಅತ್ಥೋ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ ನಯಞ್ಞೂಹಿ।

ವಿದಿ ಅವಯವೇ। ವಿನ್ದತಿ। ಯದಿ ಅಭಿಧಾನಮತ್ಥಿ, "ವಿನ್ದೋ"ತಿ ದಿಸ್ಸತಿ। ಯಥಾ ಕಣ್ಡತಿ। ಕಣ್ಡೋ।

ಖಿದಿ ಅವಯವೇತಿ ಚನ್ದವಿದುನೋ ವದನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಮತೇ "ಖಿನ್ದತೀ"ತಿ ರೂಪಂ।

ನಿದಿ ಕುಚ್ಛಾಯಂ। ಕುಚ್ಛಾಸದ್ದೋ ಗರಹತ್ಥೋ। ನಿನ್ದತಿ। ನಿನ್ದಾ।

ಪೋರಾಣಮೇತಂ ಅತುಲ, ನೇತಂ ಅಜ್ಜತನಾಮಿವ।
ನಿನ್ದನ್ತಿ ತುಣ್ಹಿಮಾಸೀನಂ, ನಿನ್ದನ್ತಿ ಬಹುಭಾಣಿನಂ।
ಮಿತಭಾಣಿಮ್ಪಿ ನಿನ್ದನ್ತಿ, ನತ್ಥಿ ಲೋಕೇ ಅನಿನ್ದಿತೋ॥

ಅವಣ್ಣೋ ಅಗುಣೋ ನಿನ್ದಾ, ಗರಹಾ ಅಯಸೋಪಿ ಚ।
ಅಸಿಲೋಕೋ ಅಕಿತ್ತಿ ಚ, ಅಸಿಲಾಘಾ ಚ ಅತ್ಥುತಿ॥

ನನ್ದ ಸಮಿದ್ಧಿಯಂ। ಅಕಮ್ಮಿಕಾ ಧಾತು। ನನ್ದತಿ ಪುತ್ತೇಹಿ ಪುತ್ತಿಮಾ। ನನ್ದಾಯ ನುನ ಮರಣೇನ। ನನ್ದಸಿ ಸಿರಿವಾಹನ। ನನ್ದನಂ ವನಂ। **ಅಭಿಸದ್ದಯೋಗೇ ಪನಾಯಂ ಸಕಮ್ಮಕೋಪಿ। ಅಭಿನನ್ದ**ನ್ತಿ ಆಗತಂ ನಾಭಿನನ್ದನ್ತಿ ಮರಣಂ।

ಸಿರೀವ ರೂಪಿನಿಂ ದಿಸ್ವಾ, ನನ್ದಿತಂ ಆಸಿ ತಂ ಕುಲಂ।
ತೇನ ನನ್ದಾತಿ ಮೇ ನಾಮಂ, ಸುನ್ದರಂ ಪವರಂ ಅಹು॥

ರಮ್ಮಂ ವೇಳುವನಂ ಯೇನ, ನ ದಿಟ್ಠಂ ಸುಗತಾಲಯಂ।
ನ ತೇನ ನನ್ದನಂ ದಿಟ್ಠಂ, ಇತಿ ಮಞ್ಞೇ ಮಹೇಸಯಂ॥

ಯೇನ ವೇಳುವನಂ ದಿಟ್ಠಂ, ನರನನ್ದನನನ್ದನಂ।
ಸುದಿಟ್ಠಂ ನನ್ದನಂ ತೇನ, ಅಮರಿನ್ದಸುನನ್ದನಂ॥

ಚದಿ ಹಿಲಾದನೇ ದಿತ್ತಿಯಞ್ಚ। ಹಿಲಾದನಂ ಸುಖನಂ। **ದಿತ್ತಿ** ಸೋಭಾ। ಚನ್ದತಿ। ಚನ್ದನೋ, ಚನ್ದೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಚನ್ದನಸ್ಸಪಿ ಅನೇಕಾನಿ ನಾಮಾನಿ - ಚನ್ದನಂ, ಗನ್ಧಸಾರೋ, ಮಲಯಜೋ, ಸುವಣ್ಣಚನ್ದನಂ, ಹರಿಚನ್ದನಂ, ರತ್ತಚನ್ದನಂ, ಗೋಸೀತಚನ್ದನಂ। ಚನ್ದಯತಿ ಹಿಲಾದಯತಿ ಸೀತಗುಣಸಮಙ್ಗಿತಾಯ ಸತ್ತಾನಂ ಪಲಿಳಾಹಂ ವೂಪಸಮೇನ್ತಂ ಸುಖಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ **ಚನ್ದನಂ। ಚನ್ದೋ**ತಿ ಸೋಮೋ, ಸೋಪಿ ಚನ್ದಯತಿ ಹಿಲಾದಯತಿ ಸೀತಗುಣಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅತ್ತನೋ ಪಭಾಯ ಸತ್ತಾನಂ ಪರಿಳಾಹಂ ವೂಪಸಮೇನ್ತೋ ಸುಖಂ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ **ಚನ್ದೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಥ ವಾ ಚನ್ದತಿ ದಿಬ್ಬತಿ ಸಿರಿಯಾ ವಿರೋಚತೀತಿ **ಚನ್ದೋ। ಆಗಮಟ್ಠಕಥಾಸು** ಪನ "ಛನ್ದಂ ಜನೇತೀತಿ **ಚನ್ದೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸಾಪಿ ಅನೇಕಾನಿ ನಾಮಾನಿ -

ಚನ್ದೋ ನಕ್ಖತ್ತರಾಜಾ ಚ, ಇನ್ದು ಸೋಮೋ ನಿಸಾಕರೋ।
ಚನ್ದಿಮಾ ಮಾ ನಿಸಾನಾಥೋ, ಓಸಧೀ ಸೋ ನಿಸಾಪತಿ॥

ಉಳುರಾಜಾ ಸಸಙ್ಕೋ ಚ, ಹಿಮರಂಸಿ ಸಸೀಪಿ ಚ।
ದ್ವಿಜರಾಜಾ ಸಸಧರೋ, ತಾರಾಪತಿ ಹಿಮಂಸು ಚ॥

ಕುಮುದಬನ್ಧವೋ ಚೇವ, ಮಿಗಙ್ಕೋ ಚ ಕಲಾನಿಧಿ।
ಸುಧಂ ಸುಧಿ ಧೂಪಿ ಯೂಪ-ರಸ್ಮಿ ಚೇವ ಖಮಾಕರೋ।
ನಕ್ಖತ್ತೇಸೋ ಚ ರಜನೀ-ಕರೋ ಸುಬ್ಭಂಸು ಏವ ಚ॥

ತದಿ ಚೇತಾಯಂ। ತನ್ದತಿ। ತನ್ದೀ।

ಕದಿ ಕಲದಿ ಅವ್ಹಾನೇ ರೋದನೇ ಚ। ಕನ್ದತಿ, ಪಕ್ಕನ್ದತಿ। ಪಕ್ಕನ್ದುಂ, ಕನ್ದನ್ತೋ, ಕಲನ್ದಕೋ।

ಕಲಿದಿ ಪರಿದೇವನೇ। ಕಲಿನ್ದತಿ।

ಖೋದ ಪಟಿಘಾತೇ। ಖೋದತಿ।

ಖನ್ದ ಗತಿಸೋಸನೇಸು। ಖನ್ದತಿ। ಖನ್ದೋ। **ಖನ್ದೋ** ನಾಮ ಏಕೋ ದೇವೋ, ಯೋ "ಕುಮಾರೋ ಸತ್ತಿಧರೋ"ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ।

ಖುದಿ ಆಪವನೇ। ಖುನ್ದತಿ।

ಸಿದಿ ಸೀತಿಯೇ। **ಸೀತಿಯಂ** ಸೀತಿಭಾವೋ। ಸಿನ್ದತಿ। ಸೋಸಿನ್ದೋ, ಸೋತತ್ತೋ।

ವನ್ದ ಅಭಿವಾದನಥುತೀಸು। ವನ್ದತಿ, ಅಭಿವನ್ದತಿ। ಅಭಿವನ್ದನಾ, ವನ್ದನಂ, ವನ್ದಕೋ।

ಏತ್ಥ ಪನ **ವನ್ದತೀತಿ** ಪದಸ್ಸ ನಮಸ್ಸತಿ ಥೋಮೇತಿ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹಿ **ಸುತ್ತನ್ತಟೀಕಾಕಾರೋ** "**ವನ್ದೇತಿ** ವನ್ದಾಮಿ ಥೋಮೇಮಿ ವಾ"ತಿ ಆಹ।

ಭದಿ ಕಲ್ಲಾಣೇ ಸೋಖಿಯೇ ಚ। **ಕಲ್ಲಾಣಂ** ಕಲ್ಯಾಣಂ, **ಸೋಖಿಯಂ** ಸುಖಿನೋ ಭಾವೋ, ಸುಖಮಿಚ್ಚೇವತ್ಥೋ। ಭನ್ದತಿ। ಭನ್ದಕೋ, ಭದ್ದೋ, ಭದ್ರೋ।

ಮದಿ ಥುತಿಮೋದಮದಸುಪನಗತೀಸು। ಮನ್ದತಿ। ಮನ್ದೋ।

ಏತ್ಥ ಪನ **ಮನ್ದೋತಿ** ಅಞ್ಞಾಣೀಪಿ ಬಾಲದಾರಕೋಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತತ್ಥ ಅಞ್ಞಾಣೀ ಮನ್ದತಿ ಅಞ್ಞಾಣಭಾವೇನ ಅಪ್ಪಸಂಸಿತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಪುಗ್ಗಲಂ ಥೋಮೇತೀತಿ **ಮನ್ದೋ**। ಮನ್ದತಿ ಅಮೋದಿತಬ್ಬಟ್ಠಾನೇಪಿ ಮೋದತೀತಿ **ಮನ್ದೋ**। ಮನ್ದತಿ ದಾನಸೀಲಾದಿಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯಾಸು ಪಮಜ್ಜತೀತಿ **ಮನ್ದೋ**। ಮನ್ದತಿ ಅತ್ತನೋ ಚ ಪರೇಸಞ್ಚ ಹಿತಾಹಿತಂ ಅಚಿನ್ತೇನ್ತೋ ಖಾದನೀಯಭೋಜನೀಯಾದೀಹಿ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯಂ ಸಞ್ಜಾತಮೇದಂ ಕುರುಮಾನೋ ಸುಪತೀತಿ **ಮನ್ದೋ**। ಮನ್ದತಿ ಅಯುತ್ತಂ ಪರೇಸಂ ಕ್ರಿಯಂ ದಿಟ್ಠಾನುಗತಿಆಪಜ್ಜನೇನ ಗಚ್ಛತಿ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ **ಮನ್ದೋ**। ಅಥ ವಾ ಮನ್ದತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣವಸೇನ ಗಬ್ಭಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಮನ್ದೋ**। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ಭಗವತಾ "ಪುನಪ್ಪುನಂ ಗಬ್ಭಮುಪೇತಿ ಮನ್ದೋ"ತಿ। ಬಾಲದಾರಕೋ ಪನ ಮನ್ದತಿ ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಮಜಾನನ್ತೋ ಉತ್ತಾನಸೇಯ್ಯಂಪರಿವತ್ತನಸೇಯ್ಯಂ ವಾ ಸುಪತೀತಿ **ಮನ್ದೋ**। ತಥಾ ಹಿ –

"ನೋನೀತಸುಖುಮಾಲಂ ಮಂ, ಜಾತಪಲ್ಲವಕೋಮಲಂ।

> ಮನ್ದಂ ಉತ್ತಾನಸಯನಂ, ಪಿಸಾಚಭಯತಜ್ಜಿತಾ॥
>
> ಪಾದಮೂಲೇ ಮಹೇಸಿಸ್ಸ, ಸಾಯೇಸುಂ ದೀನಮಾನಸಾ।
> ಇದಂ ದದಾಮ ತೇ ನಾಥ, ಸರಣಂ ಹೋಹಿ ನಾಯಕಾ"ತಿ

ವುತ್ತಂ, ಇತಿ ಉತ್ತಾನಸಯನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಮನ್ದದಸಕಂ, ತಾವ "ಮನ್ದೋ"ತಿ "ದಾರಕೋ"ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಪ್ಪತ್ಥವಾಚಕೋಪಿ ಪನ **ಮನ್ದ**ಸದ್ದೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಪಾಟಿಪದಿಕತ್ತಾ ಇಧ ನಾಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಅಥ ವಾ ಮನ್ದತಿ ಅಪ್ಪಭಾವೇನ ಗಚ್ಛತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ನಿಪ್ಫನ್ನಪಾಟಿಪದಿಕವಸೇನಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ಮುದ ಹಾಸೇ। ಹಸನಂ **ಹಾಸೋ** ತುಟ್ಠಿ। ಮೋದತಿ, ಪಮೋದತಿ। ಸಮ್ಮೋದತಿ। ಸಮ್ಮೋದಕೋ। ಸಮ್ಮೋದಮಾನಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಮುದಿತಾ। ಮುದಾ।

ಹದ ಕರೀಸೋಸ್ಸಗ್ಗೇ। **ಕರೀಸೋಸ್ಸಗ್ಗೋ** ನಾಮ ಕರೀಸಸ್ಸ ಓಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। ಹದತಿ। ಉಹದತಿ। ಹದನೋ।

ಏತ್ಥ ಚ "ಯೇಸಂ ನೋ ಸನ್ಥತೇ ದಾರಕಾ ಉಹದನ್ತಿಪಿ ಉಮ್ಮಿಹನ್ತಿಪೀ"ತಿ ಅಯಂ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ, ತತ್ರ **ಉಹದನ್ತಿಪೀ**ತಿ ವಚ್ಚಮ್ಪಿ ಕರೋನ್ತಿ। **ಉಮ್ಮಿಹನ್ತಿಪೀ**ತಿ ಪಸ್ಸಾವಮ್ಪಿ ಕರೋನ್ತಿ। ಪಚ್ಛಿಮಪದಸ್ಸತ್ಥೋ **ಮಿಹ ಸೇಚನೇ**ತಿ ಧಾತುವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಯಂ ಪನ **ಚುರಾದಿ**ಗಣೇಪಿ ವತ್ತತಿ ದ್ವಿಗಣಿಕತ್ತಾ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಠಾನೇ "ಮುತ್ತೇತಿ ಓಹದೇತಿ ಚಾ"ತಿ **ಚರಿಯಾಪಿಟಕಪಾಳಿ**ಪ್ಪದೇಸೋ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಮುತ್ತೇತೀ**ತಿ ಪಸ್ಸಾವಂ ಕರೋತಿ। **ಓಹದೇತೀ**ತಿ ಕರೀಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಿ।

ಉದ ಮೋದೇ ಕೀಳಾಯಞ್ಚ। ಉದತಿ। ಉದಾನಂ। ಉದಗ್ಗೋ।

ತತ್ಥ **ಉದಾನ**ನ್ತಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಉದಾನಂ? ಉದಾನನಟ್ಠೇನ। ಕಿಮಿದಂ ಉದಾನನಂ ನಾಮ? ಪೀತಿವೇಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿತೋ ಉದಾಹಾರೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಯಂ ತೇಲಾದಿ ಮಿನಿತಬ್ಬವತ್ಥು ಮಾನಂಗಹೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ವಿಸ್ಸನ್ದಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛತಿ, ತಂ "ಅವಸೇಕೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಞ್ಚ ಜಲಂ ತಳಾಕಂ ಗಹೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಅಜ್ಝೋತ್ಥರಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛತಿ, ತಂ "ಓಘೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಮೇವ ಯಂ ಪೀತಿವೇಗಸಮುಟ್ಠಾಪಿತಂ ವಿತಕ್ಕವಿಪ್ಫಾರಂ ಹದಯಂ ಸನ್ಧಾರೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಸೋ ಅಧಿಕೋ ಹುತ್ವಾ ಅನ್ತೋ ಅಸಣ್ಠಹಿತ್ವಾ ವಚೀದ್ವಾರೇನ ನಿಕ್ಖಮನ್ತೋ ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕನಿರಪೇಕ್ಖೋ ಉದಾಹಾರವಿಸೇಸೋ "ಉದಾನ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಉದಗ್ಗೋ**ತಿ ಸಞ್ಜಾತಸೋಮನಸ್ಸೋ।

ಕುದ ಖುದ ಗುದ ಕೀಳಾಯಮೇವ। ಕೋದತಿ। ಖೋದತಿ। ಗೋದತಿ।

ಸೂದ ಪಗ್ಘರಣೇ। ಸೂದತಿ। ಸುತ್ತಂ। ಸೂದೋ। ರಞ್ಞೋ ಸೂದಾ ಮಹಾನಸೇ।

ಏತ್ಥ ಚ ಸುತ್ತನ್ತಿ ಸೂದತಿ ಧೇನು ವಿಯ ಖೀರಂ ಅತ್ಥೇ ಪಗ್ಘರಾಪೇತೀತಿ **ಸುತ್ತಂ,** ತೇಪಿಟಕಂ ಬುದ್ಧವಚನಂ। ಸಕಮ್ಮಿಕಧಾತುತ್ತಾ ಪನ "ಪಗ್ಘರಾಪೇತೀ"ತಿ ಕಾರಿತವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಕಥೇತುಂ ಲಬ್ಭತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಕರೋತೀ"ತಿ ಪದಸ್ಸ "ನಿಪ್ಫಾದೇತೀ"ತಿ ಅತ್ಥೋ ಕಥೇತುಂ ಲಬ್ಭತಿ। **ಸೂದೋ**ತಿ ಭತ್ತಕಾರೋ। ಯೋ "ಆಳಾರಿಕೋ, ಓದನಿಕೋ, ಸೂಪಕಾರೋ, ರಸಕೋ"ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸೂದತಿ** "ಏವಞ್ಚೇವಞ್ಚ ಕತೇ ಖಾದನೀಯಂ ವಾ ಭೋಜನೀಯಂ ವಾ ಸುಗನ್ಧಂ ಮನಾಪಂ ಸುರಸಞ್ಚ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ರನ್ಧನಕ್ರಿಯಾಯ ಸುಕುಸಲತಾಯ ರಸಂ ಪಗ್ಘರಾಪೇತಿ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ **ಸೂದೋ**।

ರಹದ ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೇ। ರಹದತಿ। ರಹದೋ।

ಹಿಲಾದಿ ಸುಖೇ ಚ। **ಚ**ಕಾರೋ ಪುಬ್ಬತ್ಥಾಪೇಕ್ಖಕೋ। ಹಿಲಾದತಿ। ಹಿಲಾದನಂ, ಹಿಲಾದೋ, ಮೇತ್ತಾಸಹಾಯಕತಸತ್ತಮಹಾಹಿಲಾದೋ।

ಸದ್ದ ಕುಚ್ಛಿತೇ ಸದ್ದೇ। ಸದ್ದತಿ।

ಮಿದ ಸ್ನೇಹೇ। ಸ್ನೇಹೋ ನಾಮ ವಸಾಸಙ್ಖಾತೋ ಸ್ನೇಹೋ ಪೀತಿಸ್ನೇಹೋತಿ ದುವಿಧೋ। ಇಧ ಪನ ವಸಾಸಙ್ಖಾತೋ ಸ್ನೇಹೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಮೇದತಿ ಮೇದೋ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಮೇದತೀ**ತಿ ಮೇದಸಹಿತೋ ಭವತಿ ಅಯಂ ಪುರಿಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮೇದೋ** ನಾಮ ಥೂಲಸ್ಸ ಸಕಲಸರೀರಂ ಫರಿತ್ವಾ ಕಿಸಸ್ಸ ಜಙ್ಘಮಂಸಾದೀನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಠಿತೋ ಪತ್ಥಿನ್ನಸಿನೇಹೋ, ಸೋ ವಣ್ಣೇನ ಹಲಿದ್ದಿವಣ್ಣೋ ಹೋತಿ। ಕಾರಿತೇ "ಮೇದೇತಿ ಮೇದಯತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ। ತಥಾ ಹಿ "ತೇ ಇಮಂ ಕಾಯಂ ಬಲಂ ಗಾಹೇನ್ತಿ ನಾಮ ಬ್ರೂಹೇನ್ತಿ ನಾಮ ಮೇದೇನ್ತಿ ನಾಮಾ"ತಿ ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ। ತತ್ಥ **ಮೇದೇನ್ತೀ**ತಿ ಸಞ್ಜಾತಮೇದಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪನ ಧಾತುಯಾ **ದಿವಾದಿ**ಗಣಂ ಪತ್ತಾಯ ಪೀತಿಸಿನೇಹತ್ಥೇ "ಮೇಜ್ಜತೀ"ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಂ ಭವತಿ। **ಚುರಾದಿ**ಗಣಂ ಪನ ಪತ್ತಾಯ "ಮೇದೇತಿ ಮೇದಯತೀ"ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಸಿದ ಮೋಚನೇ। ಸಿದತಿ। ಸೇದೋ।

ಸನ್ದ ಪಸವನೇ। ಪಸವನಂ ಸನ್ದನಂ ಅವಿಚ್ಛೇದಪ್ಪವತ್ತಿ। ಸನ್ದತಿ ಉದಕಂ। ಮಹನ್ತೋ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸನ್ದೋ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಪುಞ್ಞಾಭಿಸನ್ದೋ**ತಿ ಪುಞ್ಞಪ್ಪವಾಹೋ, ಪುಞ್ಞನದೀತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಮದ್ದ ಮದ್ದನೇ। ಮದ್ದಭಿ, ಪಮದ್ದತಿ। ಮಾರಸೇನಪ್ಪಮದ್ದನೋ। ಕಣ್ಟಕಂ ಮದ್ದತಿ।

ಕದಿ ವೇಲಮ್ಬೇ। ವಿಲಮ್ಬಭಾವೋ **ವೇಲಮ್ಬೋ।** ಕನ್ದತಿ।

ಕದ ಅವ್ಹಾನೇ ರೋದನೇ ಚ। ಕದತಿ।

ಖದಿ ಉಜ್ಝನೇ। ಛನ್ದತಿ।

ಸದ ಸಾದನೇ। ಸದತಿ। ಅಸ್ಸಾದೋ।

ಸೀದ ವಿಸರಣಗತ್ಯಾವಸಾನೇಸು। ವಿಸರಣಂ ವಿಪ್ಫರಣಂ। **ಗತ್ಯಾವಸಾನಂ** ಗಮನಸ್ಸ ಅವಸಾನಂ ಓಸಾನಂ ಅಭಾವಕರಣಂ, ನಿಸೀದನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೀದತಿ, ಲಾಬೂನಿ ಸೀದನ್ತಿ। ಸಂಸೀದತಿ, ಓಸೀದತಿ, ಪಸೀದತಿ, ವಿಪ್ಪಸೀದತಿ। ಪಸಾದೋ। ಪಸನ್ನೋ। ವಿಪ್ಪಸನ್ನೋ। ಪಸಾದಕೋ। ಪಸಾದಿತೋ। ಪಾಸಾದೋ। ಓಸೀದಾಪಕೋ। ಕುಸೀತೋ। ಆಸೀನೋ। ನಿಸಿನ್ನೋ। ನಿಸಿನ್ನಕೋ। ಸನ್ನಿಸೀವೇಸು ಪಕ್ಖಿಸು। ನಿಸೀದನಂ, ನಿಸಿನ್ನಂ। ನಿಸಜ್ಜಾ। ಗೋನಿಸಾದೋ, ಉಪನಿಸಾ। ಸೀದೇತಿ। ಸೀದಯತಿ। ಸೀದಾಪೇತಿ। ಸೀದಾಪಯತಿ। ಪಸಾದೇತಿ। ನಿಸೀದಿತುಂ। ನಿಸೀದಾಪೇತುಂ, ನಿಸಾದೇತುಂ, ನಿಸೀದಾಪೇತಿ, ನಿಸೀದಾಪೇತ್ವಾ। ಉಚ್ಚಙ್ಗೇ ಮಂ ನಿಸಾದೇತ್ವಾ, ಪಿತಾ ಅತ್ಥಾನುಸಾಸತಿ। ನಿಸೀದಿತ್ವಾತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ನಿಸೀದಿತ್ವಾ। ನಿಸೀದಿತ್ವಾನ। ನಿಸೀದಿತುನ । ನಿಸೀದಿಯ। ನಿಸೀದಿಯಾನ। ಸಂಸೀದಿತ್ವಾ। ಅವಸೀದಿತ್ವಾ। ಓಸೀದಿತ್ವಾ।

ತತ್ಥ **ಕುಸೀತೋ**ತಿ ವೀರಿಯೇನಾಧಿಗನ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅಲಾಭತೋ ಕುಚ್ಛಿತೇನಾಕಾರೇನ ಸೀದತೀತಿ ಕುಸೀತೋ। ಅಥ ವಾ ಸಯಮ್ಪಿ ಕುಚ್ಛಿತೇನಾಕಾರೇನ ಸೀದತಿ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಸೀದಾಪೇತಿ ತಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಸೀದನಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೋತಿ **ಕುಸೀತೋ**। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ –

"ಪರಿತ್ತಂ ಕಟ್ಠಮಾರುಯ್ಹ, ಯಥಾ ಸೀದೇ ಮಹಣ್ಣವೇ।
ಏವಂ ಕುಸೀತಮಾಗಮ್ಮ, ಸಾಧುಜೀವೀಪಿ ಸೀದತೀ"ತಿ।

ಕುಸೀತೋತಿ ಚೇತ್ಥ **ದ**ಸ್ಸ **ತ**ತ್ತಂ "ಸುಗತೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ "ಸತಸ್ಮೀತಿ ಹೋತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ ಚ। ತಥಾ ಹಿ ಸೀದತೀತಿ ಸತಂ, ಅನಿಚ್ಚಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಇಮಿನಾ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ ವುತ್ತಾ। **ಸತ**ಇತಿ ಚೇತ್ಥ ಅವಿಭತ್ತಿಕೋ ನಿದ್ದೇಸೋ। **ಸನ್ನಿಸೀವೇಸೂ**ತಿ ಪರಿಸ್ಸಮವಿನೋದನತ್ಥಂ ಸಬ್ಬಸೋ ನಿಸೀದನ್ತೇಸು, ವಿಸ್ಸಮಮಾನೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ, **ದ**ಕಾರಸ್ಸ **ವ**ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ನಿದ್ದೇಸೋ। **ನಿಸೀದನ**ನ್ತಿ ನಿಸೀದನಕ್ರಿಯಾ। ಮಞ್ಚಪೀಠಾದಿಕಂ ವಾ ಆಸನಂ। ತಞ್ಹಿ ನಿಸೀದನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ನಿಸೀದನ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ನಿಸಿನ್ನ**ನ್ತಿ ನಿಸೀದನಕ್ರಿಯಾ ಏವ। ಏತ್ಥ ಪನ "ಗತೇ ಠಿತೇ ನಿಸಿನ್ನೇ ಸುತ್ತೇ ಜಾಗರಿತೇ ಭಾಸಿತೇ ತುಣ್ಹೀಭಾವೇ ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರೀ ಹೋತಿ। ಮಾತುಗಾಮೇನ ಸದ್ಧಿಂ ರಹೋ ಮಞ್ಞೇ ತಯಾ ನಿಸಿನ್ನನ್ತಿ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ಉಪದಹತೀತಿಆದೀಸು ಚಸ್ಸ ಪಯೋಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಗಮನಂ ಗಭಂ, ಠಾನಂ ಠಿತಂ, ನಿಸೀದನಂ ನಿಸನ್ನಂ, ಸುಪನಂ ಸುತ್ತಂ, ಜಾಗರಣಂ ಜಾಗರಿತಂ, ಭಾಸನಂ ಭಾಸಿತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ನಿಸಜ್ಜಾ**ತಿ ನಿಸೀದನಾ। **ಗೋನಿಸಾದೋ**ತಿ ಗೋನಿಸಜ್ಜನಾ। **ಉಪನಿಸಾ**ತಿ ಉಪನಿಸೀದತಿ ಫಲಂ ಏತ್ಥಾತಿ ಉಪನಿಸಾ, ಕಾರಣಂ। **ನಿಸಾದೇತು**ನ್ತಿ ನಿಸೀದಾಪೇತುಂ। **ನಿಸಾದೇತ್ವಾ**ತಿ ನಿಸೀದಾಪೇತ್ವಾ।

ಭಾವೇ ನಪುಂಸಕೋ ಞೇಯ್ಯೋ, **ನಿಸಿನ್ನ**ನ್ತಿ ರವೋ ಪನ।
ವಾಚ್ಚಲಿಙ್ಗೋ ತಿಲಿಙ್ಗೋ ಸೋ, ಗತಾದೀಸುಪ್ಯಯಂ ನಯೋ॥

ಚದ ಯಾಚನೇ। ಯಾಚನಂ ಅಜ್ಝೇಸನಂ। ಚದತಿ।

ಮಿದ ಮೇದ ಮೇಧಾಹಿಂಸಾಸು। ಮಿದತಿ। ಮೇದತಿ।

ನಿದ ನೇದ ಕುಚ್ಛಾಸನ್ನಿಕರಿಸೇಸು। ಕುಚ್ಛಾ ಗರಹಾ। **ಸನ್ನಿಕರಿಸಂ** ವೋಹಾರವಿಸೇಸೋ। ನಿದತಿ। ನೇದತಿ।

ಬುನ್ದಿ ನಿಸಾನೇ। ನಿಸಾನಂ ತೇಜನಂ ತಿಕ್ಖತಾ। ಬುನ್ದತಿ। ಬೋನ್ದಿ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಬೋನ್ದೀ**ತಿ ಸರೀರಂ। ತಞ್ಹಿ ಬುನ್ದಾನಿ ತಿಕ್ಖಾನಿ ಪಿಸುಣಫರುಸವಾಚಾದೀನಿ ವಾ ಪಞ್ಞಾವೀರಿಯಾದೀನಿ ವಾ ಏತ್ಥ ಸನ್ತೀತಿ **ಬೋನ್ದೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಸಞ್ಞೋಗಪರತ್ತೇಪಿ **ಉಕಾರಸ್ಸೋ**ಕಾರಾದೇಸೋ, ಪಾಪಕಲ್ಯಾಣಜನವಸೇನೇಸ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಬೋನ್ದಿ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಸರೀರವಾಚಕತಾ ಪನ –

"ನಾಹಂ ಪುನ ನ ಚ ಪುನ, ನ ಚಾಪಿ ಅಪುನಪ್ಪುನಂ।
ಹತ್ಥಿಬೋನ್ದಿಂ ಪವೇಕ್ಖಾಮಿ, ತಥಾ ಹಿ ಭಯತಜ್ಜಿತೋ"ತಿಆದೀಸು

ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಇಮಾನಿಸ್ಸ ನಾಮಾನಿ –

ಕಾಯೋ ದೇಹಂ ಸರೀರಞ್ಚ, ವಪು ಬಿಮ್ಬಞ್ಚ ವಿಗ್ಗಹಂ।
ಬೋನ್ದಿ ಗತ್ತಂ ತನು ಚೇವ, ಅತ್ತಭಾವೋ ತಥೂಪಧಿ।

ಸಮುಸ್ಸಯೋತಿ ಚೇತಾನಿ, ದೇಹನಾಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ಹಿ॥

ವದ ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯಂ। ವದತಿ, ವಜ್ಜತಿ। ವದೇತಿ, ಓವದತಿ, ಓವದೇತಿ, ಪಟಿವದತಿ। ಅಭಿವದತಿ, ಅನುವದತಿ, ಉಪವದತಿ, ಅಪವದತಿ। ನಿವದತಿ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। ತತ್ಥ "ವಜ್ಜನ್ತು ಭೋನ್ತೋ ಅಮ್ಮ"ನ್ತಿ ಪಾಳಿದಸ್ಸನತೋ **ವಜ್ಜತೀತಿ** ಪದಂ ವುತ್ತಂ। ಕೇಚಿ ಪನ ಗರೂ "ವಜ್ಜೇತೀ"ತಿ ರೂಪಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತಂ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಯುತ್ತಞ್ಚೇ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, "ಉಪಾಸಕೋ ಭಿಕ್ಖುಂ ವದೇತಿ। ತೇನ ಯೋಗೇನ ಜನಕಾಯಂ, ಓವದೇತಿ ಮಹಾಮುನೀ"ತಿ ಚ ದಸ್ಸನತೋ **ವದೇತಿ ಓವದೇತೀ**ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಾನೇತಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ।

ಓವಾದೇತಿ , ವಾದಯತಿ, ವಾದಾಪೇತಿ, ವಾದಾಪಯತಿ। ವಜ್ಜೇನ್ತೋ, ವಜ್ಜಯನ್ತೋ, ಇಮಾನಿ ಹೇತುಕತ್ತುಪದಾನಿ।

ಕಮ್ಮೇ "ವದಿಯತಿ, ಓವದಿಯತಿ, ವಜ್ಜಿಯತಿ। ವದಿಯಮಾನೋ, ವಜ್ಜಮಾನೋ, ಓವದಿಯಮಾನೋ, ಓವಜ್ಜಮಾನೋ ನ ಕರೋತಿ ಸಾಸನಂ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಭವನ್ತಿ। "ವಾದೋ, ಓವಾದೋ, ಪಟಿವಾದೋ, ಪವಾದೋ, ಅಭಿವಾದನಂ, ಅನುವಾದೋ, ಉಪವಾದೋ, ಅಪವಾದೋ, ವಿವಾದೋ, ನಿವಾದನಂ, ವಜ್ಜಂ, ವದನಂ" ಇಚ್ಚೇವಮಾದೀನಿ ನಾಮಿಕಪದಾನಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

"ವದಿತುಂ, ವದಿತ್ವಾ, ವಿವದಿತ್ವಾ" ಇಚ್ಚೇವಮಾದೀನಿ ಚ **ತು**ಮನ್ತಾದೀನಿ ಪದಾನಿ।

ತತ್ಥ **ವಾದೋ**ತಿ ಕಥಾ। ವದಿತಬ್ಬಂ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ **ವಜ್ಜಂ,** ಕಿಂ ತಂ? ವಚನಂ। ಏತೇನ ಸಚ್ಚವಜ್ಜೇನ, ಸಮಙ್ಗಿನೀ ಸಾಮಿಕೇನ ಹೋಮೀತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ವಚನಂ "ವಜ್ಜ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವದನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ವದನಂ,** ಮುಖಂ। ಮುಖಸ್ಸ ಹಿ ಇಮಾನಿ ನಾಮಾನಿ -

ವದನಂ ಲಪನಂ ತುಣ್ಡಂ, ಮುಖ ಮಸ್ಸಞ್ಚ ಆನನಂ।
ಸೂಕರಾದಿಮುಖಂ ತುಣ್ಡ-ಮಿತಿ ಞೇಯ್ಯಂ ವಿಸೇಸತೋ॥

ತತ್ರ **ವದತೀ**ತಿ ಪಿತಾ ಪುತ್ತಂ ವದತಿ। ಅಪಿಚ **ವದತೀ**ತಿ ಭೇರೀ ವದತಿ, ನಾದಂ ಮುಞ್ಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ **ವಜ್ಜತೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ।

ತತ್ರಾಯಂ ಪದಮಾಲಾ, ವದತಿ, ವದನ್ತಿ। ವದಸಿ, ವದಥ। ವದಾಮಿ, ವದಾಮ। ವದತೇ, ವದನ್ತೇ। ವದಸೇ, ವದವ್ಹೇ। ವದೇ, ವದಮ್ಹೇ।

ವದತು, ವದನ್ತು। ವದಾಹಿ, ವದ, ವದಥ। ವದಾಮಿ, ವದಾಮ। ವದತಂ, ವದನ್ತಂ। ವದಸ್ಸು, ವದವ್ಹೋ। ವದೇ, ವದಾಮಸೇ।

ವಜ್ಜತಿ, ವಜ್ಜನ್ತಿ। ವಜ್ಜಸಿ, ವಜ್ಜಥ। ವಜ್ಜಾಮಿ, ವಜ್ಜಾಮ। ವಜ್ಜತೇ, ವಜ್ಜನ್ತೇ। ವಜ್ಜಸೇ, ವಜ್ಜವ್ಹೇ। ವಜ್ಜೇ, ವಜ್ಜಮ್ಹೇ।

ವಜ್ಜತು , ವಜ್ಜನ್ತು। ವಜ್ಜಾಹಿ, ವಜ್ಜ, ವಜ್ಜಥ। ವಜ್ಜಾಮಿ, ವಜ್ಜಾಮ। ವಜ್ಜತಂ, ವಜ್ಜನ್ತಂ। ವಜ್ಜಸ್ಸು, ವಜ್ಜವ್ಹೋ। ವಜ್ಜೇ, ವಜ್ಜಾಮ್ಹಸೇ। ಇಮಾ ದ್ವೇ ಪದಮಾಲಾ **ವದ**ಧಾತುಸ್ಸ **ವಜ್ಜಾ**ದೇಸವಸೇನ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅತ್ರಾಯಂ ಸುಖುಮತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯೋ, "ಮಾನುಸ್ಸಕಾ ಚ ದಿಬ್ಬಾ ಚ, ತೂರಿಯಾ ವಜ್ಜನ್ತಿ ತಾವದೇ"ತಿ ಪಾಳಿ। ಏತ್ಥ **ವಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ಇದಂ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಂ ತದ್ದೀಪಕತ್ತಾ। ಕಿಂ ವಿಯ?

"ಉದೀರಯನ್ತು ಸಙ್ಖಪಣವಾ, ವದನ್ತು ಏಕಪೋಕ್ಖರಾ।
ನದನ್ತು ಭೇರೀ ಸನ್ನದ್ಧಾ, ವಗ್ಗೂ ವದನ್ತು ದುನ್ದುಭೀ"ತಿ

ಏತ್ಥ “ಉದೀರಯನ್ತು ವದನ್ತು”ಆದೀನಿ ವಿಯ। ತಥಾ ಹಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ “ವಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ವಜ್ಜಿಂಸೂತಿ ಅತೀತವಚನೇ ವತ್ತಮಾನವಚನಂ ವೇದಿತಬ್ಬ”ನ್ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಸೇನ ವಿವರಣಂ ಕತಂ, ತಸ್ಮಾ ಈದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು **ವದ**ಧಾತುಸ್ಸ **ವಜ್ಜಾ**ದೇಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

> “ಸಙ್ಖಾ ಚ ಪಣವಾ ಚೇವ, ಅಥೋಪಿ ದಿಣ್ಡಿಮಾ ಬಹೂ।
> ಅನ್ತಲಿಕ್ಖಮ್ಹಿ ವಜ್ಜನ್ತಿ, ದಿಸ್ವಾನಚ್ಛೇರಕಂ ನಭೇ”ತಿ

ಏತ್ಥ ಪನ **ವಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ಹೇತುಕತ್ತುಪದಂ ತದ್ದೀಪಕತ್ತಾ। ತಞ್ಚ ಖೋ ವಣ್ಣಸನ್ಧಿವಿಸಯತ್ತಾ **ವಾದಯನ್ತೀ**ತಿ ಕಾರಿತಪದರೂಪೇನ ಸಿದ್ಧಂ। ತಥಾ ಹಿ “ವಾದಯನ್ತೀ”ತಿ ಪದರೂಪಂ ಪತಿಟ್ಠಪೇತ್ವಾ **ಯ**ಕಾರೇ ಪರೇ ಸರಲೋಪೋ ಕತೋ, **ದ್ಯ**ಕಾರಸಞ್ಞೋಗಸ್ಸ **ಜ್ಜ**ಕಾರದ್ವಯಂ ಪುಬ್ಬಕ್ಖರಸ್ಸ ರಸ್ಸತ್ತಞ್ಚ ಭವತಿ। ತೇನಾಹ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ “ವಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ವಾದಯನ್ತೀ”ತಿ ಹೇತುಕತ್ತುವಸೇನ ವಿವರಣಂ। ತಥಾ ಹಿ “ದೇವತಾ ನಭೇ ಅಚ್ಛೇರಕಂ ಭಗವತೋ ಯಮಕಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ ದಿಸ್ವಾ ಅನ್ತಲಿಕ್ಖೇ ಏತಾನಿ ಸಙ್ಖಪಣವಾದೀನಿ ತೂರಿಯಾನಿ ವಾದಯನ್ತೀ”ತಿ ಹೇತುಕತ್ತುವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ ಭವತಿ, ತಸ್ಮಾ ಈದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು **ವದ**ಸ್ಸ **ವಜ್ಜಾ**ದೇಸೋ ನ ಭವತಿ।

ಕೇಚೇತ್ಥ ವದೇಯ್ಯುಂ “ಅನ್ತಲಿಕ್ಖಮ್ಹಿ ವಜ್ಜನ್ತಿ, ದಿಸ್ವಾನಚ್ಛೇರಕಂ ನಭೇ”ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ “ವಜ್ಜನ್ತೀ”ತಿ ಪದಂ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಮೇವ, ನ ಹೇತುಕತ್ತುಪದಂ **“ವಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ವಾದಯನ್ತೀ”ತಿ ವಿವರಣೇ ಕತೇಪಿ, ತಥಾ ಹಿ “ಯೇ ಕೇಚಿಮೇ ದಿಟ್ಠಿಪರಿಬ್ಬಸಾನಾ, “ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚ”ನ್ತಿ ವಿವಾದಯನ್ತೀ”ತಿ ಚ “ಏವಮ್ಪಿ ವಿಗ್ಗಯ್ಹ ವಿವಾದಯನ್ತೀ”ತಿ ಚ ಏವಮಾದೀಸು **ವದನ್ತಿ**ಪದೇನ ಸಮಾನತ್ಥಂ “ವಾದಯನ್ತೀ”ತಿ ಪದಞ್ಚ ಸಾಸನೇ ದಿಟ್ಠ”ನ್ತಿ? ತನ್ನ, “ದಿಸ್ವಾ”ತಿ ದಸ್ಸನಕ್ರಿಯಾವಚನತೋ। ನ ಹಿ ಸಙ್ಖಪಣವಾದೀನಂ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಾದಿದಸ್ಸನಂ ಉಪಪಜ್ಜತಿ ದಸ್ಸನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಾವತೋತಿ। ಸಚ್ಚಂ, ತಥಾಪಿ –

> “ರಾದನ್ತೇ ದಾರಕೇ ದಿಸ್ವಾ, ಉಬ್ಬಿದ್ಧಾ ವಿಪುಲಾ ದುಮಾ।
> ಸಯಮೇವೋನಮಿತ್ವಾನ, ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ ದಾರಕೇ”ತಿ

ಏತ್ಥ ವಿಯ ಉಪಚರಿತತ್ತಾ ಉಪಪಜ್ಜತೇವ ದಸ್ಸನವಚನಂ। ತಸ್ಮಾ “ವಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವಾದಯನ್ತೀ”ತಿ ವಿವರಣಂ ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಸೇನ ಕತನ್ತಿ? ತನ್ನ, ಹೇಟ್ಠಾ –

> “ಸಙ್ಗೀತಿಯೋ ಚ ವತ್ತನ್ತಿ, ಅಮ್ಬರೇ ಅನಿಲಞ್ಜಸೇ।
> ಚಮ್ಮನದ್ಧಾನಿ ವಾದೇನ್ತಿ, ದಿಸ್ವಾನಚ್ಛೇರಕಂ ನಭೇ”ತಿ

ಇಮಿಸ್ಸಾ ಗಾಥಾಯ **“ವಾದೇನ್ತೀ**ತಿ ವಾದಯನ್ತಿ ದೇವತಾ”ತಿ ಸಪಾಠಸೇಸಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿವರಣಸ್ಸ ಹೇತುಕತ್ತುವಸೇನ ಕತತ್ತಾ। ಅಥಾಪಿ ವದೇಯ್ಯುಂ “ಸಙ್ಖಾ ಚ ಪಣವಾ ಚೇವ, ಅಥೋಪಿ ದಿಣ್ಡಿಮಾ ಬಹೂ”ತಿ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನವಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ **ವಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ಪದಂ ಕಮ್ಮವಾಚಕಪದ”ನ್ತಿ ಚೇ? ತಮ್ಪಿ ನ, ಕಮ್ಮವಸೇನ ವಿವರಣಸ್ಸ ಅಕತತ್ತಾ, ಕತ್ತುವಸೇನ ಪನ ಕತತ್ತಾತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ।

ಅಯಮೇತ್ಥ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ದ್ವಿಗಣಿಕೋ **ವದ**ಧಾತು **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಿಕೋ ಚ **ಚುರಾದಿ**ಗಣಿಕೋ ಚ। ಸೋ ಹಿ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ ವತ್ತನ್ತೋ “ವದತಿ ವಜ್ಜತೀ”ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಾನಿ ಜನೇತ್ವಾ “ವಾದೇತಿ, ವಾದಯತಿ, ವಾದಾಪೇತಿ, ವಾದಾಪಯತೀ”ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಾನಿ ಜನೇತಿ, **ಚುರಾದಿ**ಗಣೇ ಪನ “ವಾದೇತಿ, ವಾದಯತೀ”ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಾನಿ ಜನೇತ್ವಾ “ವಾದಾಪೇತಿ, ವಾದಾಪಯತೀ”ತಿ ಚ ದ್ವೇ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಾನಿ ಜನೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಾಸನೇ “ವಾದೇನ್ತಿ ವಾದಯನ್ತೀ”ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। “ವದೇಯ್ಯ, ವದೇಯ್ಯುಂ” ಇಚ್ಚಾದಿ ಸಬ್ಬಂ ನೇಯ್ಯಂ। “ವಜ್ಜೇಯ್ಯ, ವಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ” ಇಚ್ಚಾದಿ ಚ ಸಬ್ಬಂ ನೇಯ್ಯಂ **ವಜ್ಜಾ**ದೇಸವಸೇನ।

ಅಥ ವಾ ವದೇಯ್ಯ, ವದೇಯ್ಯುಂ, ವಜ್ಜುಂ। ಪಿತಾ ಮಾತಾ ಚ ತೇ ದಜ್ಜುನ್ತಿ ಪದಮಿವ। ಏತ್ಥ ಚ "ವಜ್ಜುಂ ವಾ ತೇ ನ ವಾ ವಜ್ಜುಂ, ನತ್ಥಿ ನಾಸಾಯ ರೂಹನಾ"ತಿ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। ವದೇಯ್ಯುಂ ವಾನ ವದೇಯ್ಯುಂವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ವದೇಯ್ಯಾಸಿ, ವಜ್ಜಾಸಿ, ವಜ್ಜೇಸಿ ಇಚ್ಚಪಿ। ವುತ್ತೋ ವಜ್ಜಾಸಿ ವನ್ದನಂ। ವಜ್ಜೇಸಿ ಖೋ ತ್ವಂ ವಾಮೂರಂ। ವದೇಯ್ಯಾಥ, ವಜ್ಜಾಥ। ಅಮ್ಹಂ ಅರೋಗಂ ವಜ್ಜಾಥ। ವದೇಯ್ಯಾಮಿ, ವಜ್ಜಾಮಿ, ವದೇಯ್ಯಾಮ, ವಜ್ಜಾಮ। ವದೇಥ, ವದೇರಂ। ವದೇಥೋ, ವದೇಯ್ಯಾವ್ಹೋ, ವಜ್ಜಾವ್ಹೋ। ವದೇಯ್ಯಂ, ವಜ್ಜಂ, ವದೇಯ್ಯಾಮ್ಹೇ, ವಜ್ಜಾಮ್ಹೇ। ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ ಇಧಾಪಿ **ಯಕಾರೇ** ಪರೇ ಸರಲೋಪೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಇದಾನಿ ಪರೋಕ್ಖಾದಿರೂಪಾನಿ ಕಥಯಾಮ। ವದ, ಪಾವದ, ಯಥಾ ಬಭುವ। **ದಕಾರಲೋಪೇ** "ಪಾವ" ಇತಿಪಿ ರೂಪಂ ಭವತಿ, "ಪಟಿಪಂ ವದೇಹಿ ಭದ್ದನ್ತೇ"ತಿ ಏತ್ಥ "ಪಟಿಪ"ನ್ತಿ ಪದಂ ವಿಯ। ತಥಾ ಹಿ "ಯೋ ಆತುಮಾನಂ ಸಯಮೇವ ಪಾವ" ಇತಿ ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ। ಏತ್ಥ ಪಸದ್ದೋ ಉಪಸಗ್ಗೋ ದೀಘಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತೋ "ಪಾವದತಿ ಪಾವಚನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ, **ಪಾವಾತಿ** ಚ ಇದಂ ಅತೀತವಚನಂ, **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ ಅತೀತವಚನಂ ಇದನ್ತಿ ಜಾನನ್ತೋಪಿ ಗರು ವತ್ತಮಾನವಚನವಸೇನ "ಪಾವಾತಿ ವದತೀ"ತಿ ವಿವರಣಮಕಾಸಿ ಈದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು ಕಾಲವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ।

ಆಯಸ್ಮಾಪಿ ಚ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ ನಿದ್ದೇಸೇ "ಯೋ ಆತುಮಾನಂ ಸಯಮೇವ ಪಾವಾ"ತಿ ಪದಂ ನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ **ಆತುಮಾ** ವುಚ್ಚತಿ ಅತ್ತಾ, **ಸಯಮೇವ ಪಾವಾತಿ** ಸಯಮೇವ ಅತ್ತಾನಂ ಪಾವದತಿ, "ಅಹಮಸ್ಮಿ ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋ"ತಿ ವಾ "ವತಸಮ್ಪನ್ನೋ"ತಿ ವಾತಿ ವತ್ತಮಾನವಚನೇನ ಅತ್ಥಂ ನಿದ್ದಿಸಿ। ಅಥ ವಾ **ಪಾವಾತಿ** ಇದಂ ನ ಕೇವಲಂ **ವದ**ಧಾತುವಸೇನೇವ ನಿಪ್ಫನ್ನಂ, ಅಥ ಖೋ **ಉ**ಧಾತುವಸೇನಪಿ। ತಥಾ ಹಿ ಇದಂ **ಪ**ಪುಬ್ಬಸ್ಸ **ಉ**ಸದ್ದೇ ಇತಿ ಧಾತುಸ್ಸ ಪಯೋಗೇ **ಉ**ಕಾರಸ್ಸ **ಓ**ಕಾರಾದೇಸಂ ಕತ್ವಾ ತತೋ ಪರೋಕ್ಖಾಭೂತೇ **ಅ**ಕಾರೇ ಪರೇ **ಓ**ಕಾರಸ್ಸ **ಆವಾ**ದೇಸಂ ತತೋ ಚ ಸನ್ಧಿಕಿಚ್ಚಂ ಕತ್ವಾ ಸಿಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಉ**ಧಾತುಸ್ಸ **ವದ**ಧಾತುಯಾ ಸಮಾನತ್ಥತ್ತಾ ತನ್ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಸ್ಸ ಚ **ವದ**ಧಾತುಯಾ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪೇನ ಸಮಾನರೂಪತ್ತಾ "ಸಯಮೇವ ಅತ್ತಾನಂ ಪಾವದತೀ"ತಿ **ವದ**ಧಾತುವಸೇನ ನಿದ್ದಿಸೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಇದಾನಿ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಾ ಪದಮಾಲಾ ಘಟೀಯತಿ। ವದ, ವದು। ವದೇ, ವದಿತ್ಥ, ವದಂ, ವದಿಮ್ಹ। ವದಿತ್ಥ, ವದಿರೇ। ವದಿತ್ಥೋ, ವದಿವ್ಹೋ। ವದಿಂ, ವದಿಮ್ಹೇ। ಪಾವದ, ಪಾವ ಇಚ್ಚಪಿ। ಪಾವದು। ಪಾವದೇ, ಪಾವದಿತ್ಥ। ಪಾವದಂ, ಪಾವದಿಮ್ಹ। ಪಾವದಿತ್ಥ, ಪಾವದಿರೇ। ಪಾವದಿತ್ಥೋ, ಪಾವದಿವ್ಹೋ। ಪಾವದಿಂ, ಪಾವದಿಮ್ಹೇ। ತಥಾ "ವಜ್ಜ, ವಜ್ಜು" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಪರೋಕ್ಖಾರೂಪಾನಿ।

"ಅವದಾ, ಅವದೂ। ಅವಜ್ಜಾ, ಅವಜ್ಜೂ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಹಿಯ್ಯತ್ತನೀರೂಪಾನಿ।

"ಅವದಿ, ವದಿ, ಅವದುಂ, ವದುಂ, ಅವದಿಂಸು, ವದಿಂಸು। ಅವಜ್ಜಿ, ವಜ್ಜಿ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಅಜ್ಜತನೀರೂಪಾನಿ।

"ವದಿಸ್ಸತಿ, ವದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ವಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ವಜ್ಜಿಸ್ಸನ್ತಿ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀರೂಪಾನಿ।

"ಅವದಿಸ್ಸಾ, ವದಿಸ್ಸಾ, ಅವಜ್ಜಿಸ್ಸಾ, ವಜ್ಜಿಸ್ಸಾ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಕಾಲಾತಿಪತ್ತಿರೂಪಾನಿ। ಸೇಸಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಾನಿ। ಯಾ ಪನೇತ್ಥ **ವದ**ಧಾತು ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯಂ ವುತ್ತಾ, ಸಾ ಕತ್ಥಚಿ "ವದನ್ತಂ ಏಕಪೋಕ್ಖರಾ। ಭೇರಿವಾದಕೋ"ತಿಆದೀಸು ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೇಪಿ ವತ್ತತಿ ಉಪಚರಿತವಸೇನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ವಿದ ಞಾಣೇ। ಞಾಣಂ ಜಾನನಂ। ವಿದತಿ। ವೇದೋ। ವಿದೂ। ಕಾರಿತೇ "ವೇದೇತಿ। ವೇದಯತಿ। ಸಯಂ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾ ಪವೇದೇತಿ। ವೇದಯನ್ತಿ ಚ ತೇ ತುಟ್ಠಿಂ, ದೇವಾ ಮಾನುಸಕಾ ಉಭೋ"ತಿ ಪಯೋಗಾ। ತತ್ಥ **ಪವೇದೇತೀತಿ** ಬೋಧೇತಿ ಞಾಪೇತಿ ಪಕಾಸೇತಿ। **ವೇದೋತಿ** ವಿದತಿ ಸುಖುಮಮ್ಪಿ ಕಾರಣಂ ಆಜಾನಾತೀತಿ ವೇದೋ, ಪಞ್ಞಾಯೇತಂ ನಾಮಂ। "ವೇದೇಹಮುನೀ"ತಿ ಏತ್ಥ

ಹಿ ಞಾಣಂ **ವೇದೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ವೇದೋ**ತಿ ವಾ ವೇದಗನ್ಥಸ್ಸಪಿ ನಾಮಂ ವಿದನ್ತಿ ಜಾನನ್ತಿ ಏತೇನ ಉಚ್ಚಾರಿತಮತ್ತೇನ ತದಾಧಾರಂ ಪುಗ್ಗಲಂ "ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಅಯ"ನ್ತಿ, ವಿದನ್ತಿ ವಾ ಏತೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಅತ್ತನಾ ಕತ್ತಬ್ಬಕಿಚ್ಚನ್ತಿ **ವೇದೋ**। ಸೋ ಪನ ಇರುವೇದಯಜುವೇದಸಾಮವೇದವಸೇನ ತಿವಿಧೋ। ಆಥಬ್ಬಣವೇದಂ ಪನ ಪಣೀತಜ್ಝಾಸಯಾ ನ ಸಿಕ್ಖನ್ತಿ ಪರೂಪಘಾತಸಹಿತತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ **ಪಾಳಿಯಂ** "ತಿಣ್ಣಂ ವೇದಾನಂ ಪಾರಗೂ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತೇಯೇವ "ಛನ್ದೋ, ಮನ್ತೋ, ಸುತೀ"ತಿ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

> ಪಞ್ಞಾಯಂ ತುಟ್ಠಿಯಂ ವೇದೇ, **ವೇದ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ।
> ಪಾವಕೇಪಿ ಚ ಸೋ ದಿಟ್ಠೋ, ಜಾತಸದ್ದಪುರೇಚರೋ।
>
> ಪಚ್ಚಾನುಗೇ **ಜಾತ**ಸದ್ದೇ, ಸತಿ ತುಟ್ಠಜನೇಪಿ ಚ।
> "ವೇದಗೂ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ವಿದಿತೇಸು ಚ॥

ವಿದೂತಿ ಪಣ್ಡಿತಮನುಸ್ಸೋ। ಸೋ ಹಿ ಯಥಾಸಭಾವತೋ ಕಮ್ಮಞ್ಚ ಫಲಞ್ಚ ಕುಸಲಾದಿಭೇದೇ ಚ ಧಮ್ಮೇ ವಿದತೀತಿ "ವಿದೂ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ರುದ ಅಸ್ಸುವಿಮೋಚನೇ, ಸಕಮ್ಮಿಕವಸೇನಿಮಿಸ್ಸಾ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ರೋದತಿ, ರುದತಿ ಇಚ್ಚಪಿ। ರುಣ್ಣಂ। ರುದಿತಂ। ರೋದನಂ। ರೋದನ್ತೋ। ರೋದಮಾನೋ। ರೋದನ್ತೀ। ರೋದಮಾನಾ। ರುದಮುಖಾ। ರುದಂ। ರುದನ್ತೋ।

ತತ್ಥ **ರೋದತೀ**ತಿ ಕಿಂ ರೋದತಿ? ಮತಂ ಪುತ್ತಂ ವಾ ಭಾತರಂ ವಾ ರೋದತಿ। ತತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ "ನಾಹಂ ಭನ್ತೇ ಏತಂ ರೋದಾಮಿ, ಯಂ ಮಂ ಭನ್ತೇ ಭಗವಾ ಏವಮಾಹ"। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ - "ಯಂ ಮಂ ಭನ್ತೇ ಭಗವಾ ಏವಮಾಹ, ಅಹಂ ಏತಂ ಭಗವತೋ ಬ್ಯಾಕರಣಂ ನ ಪರೋದಾಮಿ ನ ಪರಿದೇವಾಮಿ ನ ಅನುತ್ಥುನಾಮೀ'ತಿ ಏವಂ ಸಕಮ್ಮಿಕವಸೇನತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ನ ಅಸ್ಸುಮುಞ್ಚನಮತ್ತೇನ।

> 'ಮತಂ ವಾ ಅಮ್ಮ ರೋದನ್ತಿ, ಯೋ ವಾ ಜೀವಂ ನ ದಿಸ್ಸತಿ।
> ಜೀವನ್ತಂ ಅಮ್ಮ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಕಸ್ಮಾ ಮಂ ಅಮ್ಮ ರೋದಸೀ'ತಿ

ಅಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಪಯೋಗೋ"ತಿ ಇದ**ಮಟ್ಠಕಥಾ**ವಚನಂ। ಇದಂ ಪನ **ಟೀಕಾ**ವಚನಂ - "ಯಥಾ ಸಕಮ್ಮಕಾ ಧಾತುಸದ್ದಾ ಅತ್ಥವಿಸೇಸವಸೇನ ಅಕಮ್ಮಕಾ ಹೋನ್ತಿ 'ವಿಬುದ್ಧೋ ಪುರಿಸೋ ವಿಬುದ್ಧೋ ಕಮಲಸಣ್ಡೋ'ತಿ, ಏವಂ ಅತ್ಥವಿಸೇಸವಸೇನ ಅಕಮ್ಮಕಾಪಿ ಸಕಮ್ಮಕಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ 'ನ ಪರಿದೇವಾಮಿ ನ ಅನುತ್ಥುನಾಮೀ'ತಿ ಆಹ। **ಅನುತ್ಥುನ**ಸದ್ದೋ ಸಕಮ್ಮಕವಸೇನ ಪಯುಜ್ಜತಿ 'ಪುರಾಣಾನಿ ಅನುತ್ಥುನ'ನ್ತಿಆದೀಸು। **ಅಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಪಯೋಗೋ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಗಾಥಾಯ ಅನುತ್ಥುನನಂ ರುದನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತೀ"ತಿ।

ದಲಿದ್ದ ದುಗ್ಗತಿಯಂ। ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಗತಿ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ **ದುಗ್ಗತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಅತ್ಥೋ "ಅಪಾಯಂ ದುಗ್ಗತಿಂವಿನಿಪಾತಂ ನಿರಯಂ ಉಪಪಜ್ಜತೀ"ತಿಆದೀಸು ಯುಜ್ಜತಿ, ಇಧ ಪನ ಇದಂ ಅತ್ಥಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞೋ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಕಥಂ **ದುಗ್ಗತೀ**ತಿ? ದುಕ್ಖೇನ ಕಿಚ್ಛೇನ ಗತಿ ಗಮನಂ ಅನ್ನಪಾನಾದಿಲಾಭೋ ದುಗ್ಗತೀತಿ। ದಲಿದ್ದತಿ। ದಲಿದ್ದೋ, ದಲಿದ್ದೀ, ದಾಲಿದ್ದಿಯಂ। ತತ್ಥ **ದಲಿದ್ದತೀ**ತಿ ಸಬ್ಬಂ ಇಚ್ಛಿತಿಚ್ಛಿತಂ ಪರಂ ಯಾಚಿತ್ವಾ ಏವ ದುಕ್ಖೇನ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ, ನ ಅಯಾಚಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದುಲಿದ್ದೋ**ತಿ ದುಗ್ಗತಮನುಸ್ಸೋ। **ದಲಿದ್ದೀ**ತಿ ದುಗ್ಗತಾ ನಾರೀ। ದಲಿದ್ದಸ್ಸ ಭಾವೋ **ದಾಲಿದ್ದಿಯಂ**। ಏತ್ಥ ಚ ಸಬ್ಬಮೇವ "ದಲಿದ್ದತೀ"ತಿ ಲೋಕಿಕಪ್ಪಯೋಗದಸ್ಸನತೋ "ದಲಿದ್ದತೀ"ತಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಂ ವಿಭಾವಿತಂ। ಸಾಸನೇ ಪನ ತಂ ಕ್ರಿಯಾಪದಂ ನ ಆಗತಂ, "ದಲಿದ್ದೋ ದಲಿದ್ದೀ"ತಿ ನಾಮಪದಾನಿಯೇವ ಆಗತಾನಿ।

ಅನಾಗತಮ್ಪಿ ತಂ “ನಾಥತೀ”ತಿ ಪದಮಿವ ಸಾಸನಾನುಲೋಮತ್ತಾ ಗಹೇತಬ್ಬಮೇವ। ಗರೂ ಪನ ಕಚ್ಚಾಯನಮತವಸೇನ **ದಲ ದುಗ್ಗತಿಮ್ಹೀ**ತಿ ದುಗ್ಗತಿವಾಚಕ**ದಲ**ಧಾತುತೋ **ಇದ್ದ**ಪಚ್ಚಯಂ ಕತ್ವಾ “ದಲಿದ್ದೋ”ತಿ ನಾಮಪದಂ ದಸ್ಸೇಸುಂ।

ತುದ ಬ್ಯಥನೇ। ತುದತಿ, ವಿತುದತಿ। ಕಮ್ಮನಿ “ತುಜ್ಜತಿ, ವಿತುಜ್ಜಮಾನೋ, ವೇದನಾಭಿಭುನ್ನೋ”ತಿ ರೂಪಾನಿ।

ತುದನ್ತಿ ವಾಚಾಹಿ ಜನಾ ಅಸಞ್ಞತಾ,
ಸರೇಹಿ ಸಙ್ಗಾಮಗತಂವ ಕುಞ್ಜರಂ।
ಸುತ್ವಾನ ವಾಕ್ಯಂ ಫರುಸಂ ಉದೀರಿತಂ,
ಅಧಿವಾಸಯೇ ಭಿಕ್ಖು ಅದುಟ್ಠಚಿತ್ತೋ।

ನುದ ಪೇರಣೇ। ಪೇರಣಂ ಚುಣ್ಣಿಕರಣಂ ಪಿಸನಂ, ನುದತಿ, ಪನುದತಿ। ಪನುದನಂ।

ವಿದಿ ಲಾಭೇ। ವಿನ್ದತಿ। ಉಟ್ಠಾತಾ ವಿನ್ದತೇ ಧನಂ। ಗೋವಿನ್ದೋ।

ಖಿದಿ ಪರಿಘಾತೇ। ಪರಿಘಾತಂ ಸಮನ್ತತೋ ಹನನಂ। ಖಿನ್ದತಿ।

ದಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಧಕಾರನ್ತಧಾತು

ಧಾ ಧಾರಣೇ। ದಧಾತಿ, ವಿದಧಾತಿ। ಯಂ ಪಣ್ಡಿತೋ ನಿಪುಣಂ ಸಂವಿಧೇತಿ। ನಿಧಿಂ ನಿಧೇತಿ। ನಿಧಿ ನಾಮ ನಿಧೀಯತಿ। ತಾವ ಸುನಿಹಿತೋ ಸನ್ತೋ। ಯತೋ ನಿಧಿಂ ಪರಿಹರಿ। ನಿದಹತಿ। ಕುಹಿಂ ದೇವ ನಿದಹಾಮಿ। ಪರಿದಹತಿ। ಯೋ ವತ್ಥಂ ಪರಿದಹಿಸ್ಸತಿ। ಧಸ್ಸತಿ। ಪರಿಧಸ್ಸತಿ। ಬಾಲೋತಿ ಪರಂ ಪದಹತಿ। ಸಕ್ಯಾ ಖೋ ಅಮ್ಬಟ್ಠ ರಾಜಾನಂ ಉಕ್ಕಾಕಂ ಪಿತಾಮಹಂ ದಹನ್ತಿ। ಸದ್ದಹತಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಬೋಧಿಂ। ಸದ್ಧಾ, ಸದ್ದಹನಾ, ಸದ್ಧಾತಬ್ಬಂ, ಸದ್ದಹಿತಬ್ಬಂ, ಸದ್ಧಾಯಿಕೋ, ಪಚ್ಚಯಿಕೋ। ಸದ್ಧೇಯ್ಯವಚಸಾ ಉಪಾಸಿಕಾ। ಸದ್ದಹಿತುಂ, ಸದ್ದಹಿತ್ವಾ। ವಿಸೇಸಾಧಾನಂ। ಸೋತಾವಧಾನಂ। ಸೋತಂ ಓದಹತಿ। ಓಹಿತಸೋತೋ। ಸೋತಂ ಓದಹಿತ್ವಾ। ಮಚ್ಚುಧೇಯ್ಯಂ, ಮಾರಧೇಯ್ಯಂ, ನಾಮಧೇಯ್ಯಂ, ಧಾತು, ಧಾತಾ, ವಿಧಾತಾ। ವಿಧಿ। ಅಭಿಧಾನಂ, ಅಭಿಧೇಯ್ಯಂ, ನಿಧಾನವತೀ ವಾಚಾ, ಆಧಾನಗಾಹೀ, ಸನ್ಧಿ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ವಿಪುಬ್ಬೋ **ಧಾ ಕರೋತ್ಯತ್ಥೇ, ಅಭಿ**ಪುಬ್ಬೋ ತು **ಭಾಸನೇ।**
ನ್ಯಾಸಂಪುಬ್ಬೋ ಯಥಾಯೋಗಂ, **ನ್ಯಾಸಾರೋಪನಸನ್ಧಿಸು॥**

ಇಮಸ್ಮಾ ಪನ **ಧಾ**ಧಾತುತೋ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ **ಅಪಿ** ಇಚ್ಚುಪಸಗ್ಗಸ್ಸ **ಅಕಾರೋ** ಕ್ವಚಿ ನಿಚ್ಚಂ ಲೋಪಂ ಪಪ್ಪೋತಿ, ಕ್ವಚಿ ನಿಚ್ಚಂ ಲೋಪಂ ನ ಪಪ್ಪೋತಿ। ಅತ್ರ ಲೋಪೋ ವುಚ್ಚತೇ, ದ್ವಾರಂ ಪಿದಹತಿ, ದ್ವಾರಂ ಪಿದಹನ್ತೋ, ಪಿದಹಿತುಂ, ಪಿದಹಿತ್ವಾ, ಏವಂ **ಅಕಾರಲೋಪೋ** ಭವತಿ। ದ್ವಾರಂ ಅಪಿದಹಿತ್ವಾ, ಏವಂ **ಅಕಾರಲೋಪೋ** ನ ಭವತಿ। ಏತ್ಥ ಹಿ **ಅಕಾರೋ ಅಪಿ**ಉಪಸಗ್ಗಸ್ಸ ಅವಯವೋ ನ ಹೋತಿ। ಕಿನ್ತಿ ಚೇ? ಪಟಿಸೇಧತ್ಥವಾಚಕೋ ನಿಪಾತೋಯೇವ, ಉಪಸಗ್ಗಾವಯವೋ ಪನ ಅದಸ್ಸನಂ ಗತೋ, ಅಯಂ ನಿಚ್ಚಾಲೋಪೋ। ಏವಂ **ಧಾ**ಧಾತುತೋ ಪುಬ್ಬಸ್ಸ **ಅಪಿ** ಇಚ್ಚುಪಸಗ್ಗಸ್ಸ **ಅಕಾರೋ** ಕ್ವಚಿ ನಿಚ್ಚಂ ಲೋಪಂ ಪಪ್ಪೋತಿ, ಕ್ವಚಿ ನಿಚ್ಚಂ ಲೋಪಂ ನ ಪಪ್ಪೋತಿ। ಇದಂ ಅಚ್ಛರಿಯಂ ಇದಂ ಅಬ್ಭುತಂ। ಯತ್ರ ಹಿ ನಾಮ ಭಗವತೋ ಪಾವಚನೇ ಏವರೂಪಪೋಪಿ ನಯೋ ಸನ್ದಿಸ್ಸತಿ ವಿಞ್ಞೂನಂ ಹದಯವಿಮ್ಹಾಪನಕರೋ, ಯೋ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಧಾತುಮ್ಹಿ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಉಪಸಗ್ಗೇ

ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವತ್ಥೇ ಕ್ವಚಿ ಲೋಪಾಲೋಪವಸೇನ ವಿಭಜಿತುಂ ಲಬ್ಭತಿ। ಇದಾನಿ ಮಯಂ ಸೋತೂನಂ ಪರಮಕೋಸಲ್ಲಜನನತ್ಥಂ ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಆಕಾರಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಕರೋನ್ತಾ ತದಾಕಾರವತಿಂ ಜಿನವರಪಾಳಿಂ ಆನಯಾಮ -

"ಗಙ್ಗಂ ಮೇ ಪಿದಹಿಸ್ಸನ್ತಿ, ನ ತಂ ಸಕ್ಕೋಮಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ।
ಅಪಿಧೇತುಂ ಮಹಾಸಿನ್ಧುಂ, ತಂ ಕಥಂ ಸೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ।
ನ ತೇ ಸಕ್ಕೋಮಿ ಅಕ್ಖಾತುಂ, ಅತ್ಥಂ ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಪುಚ್ಛಿತೋ॥

ಚಿತ್ತತ್ಥಸಾಧನಿಂ ಏತಂ, ಗಾಥಂ **ಸಮ್ಭವಜಾತಕೇ**।
ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಭವಮಿಚ್ಛನ್ತೋ, ಕರೇ ಚಿತ್ತೇ ಸುಮೇಧಸೋ"ತಿ॥

ಧು ಗತಿಥೇರಿಯೇಸು। **ಗತಿ** ಗಮನಂ, **ಥೇರಿಯಂ** ಥಿರಭಾವೋ। ಧವತಿ। ಧುವಂ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಧುವ**ನ್ತಿ ಥಿರಂ। "ನಿಚ್ಚೋ ಧುವೋ ಸಸ್ಸತೋ ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ, ತಸ್ಮಾ **ಧುವ**ನ್ತಿ ಥಿರಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಧಮ್ಮಜಾತಂ। ಅಥ ವಾ **ಧುವ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಗತಿಥೇರಿಯತ್ಥವಸೇನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸೇವ ಅಧಿವಚನಂ ಭವಿತುಮರಹತಿ। ತಞ್ಹಿ ಜಾತಿಜರಾಬ್ಯಾಧಿಮರಣಸೋಕಾದಿತೋ ಮುಚ್ಚಿತುಕಾಮೇಹಿ ಧವಿತಬ್ಬಂ ಗನ್ತಬ್ಬನ್ತಿ **ಧುವಂ,** ಉಪ್ಪಾದವಯಾಭಾವೇನ ವಾ ನಿಚ್ಚಸಭಾವತ್ತಾ ಧವತಿ ಥಿರಂ ಸಸ್ಸತಂ ಭವತೀತಿ **ಧುವಂ**। ಯಞ್ಹಿ ಸನ್ಧಾಯ ಭಗವತಾ "ಧುವಞ್ಚ ವೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ ಧುವಗಾಮಿನಿಞ್ಚ ಪಟಿಪದ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಧುವ**ಸದ್ದೋ "ವಚನಂ ಧುವಸಸ್ಸತ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಥಿರೇ ವತ್ತತಿ। "ಧುವಞ್ಚ ಭಿಕ್ಖವೇ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ನಿಬ್ಬಾನೇ। "ಧುವಂ ಬುದ್ಧೋ ಭವಿಸ್ಸಸೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಏಕಂಸೇ ನಿಪಾತಪದಭಾವೇನ ವತ್ತತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಧೂ ವಿಧೂನನೇ। **ಊ**ಕಾರಸ್ಸ **ಊ**ವತ್ತಂ। ಧೂವತಿ। ಧೂವಿತಾ, ಧೂವಿತಬ್ಬಂ। ರಸ್ಸತ್ತೇ "ಧುತೋ, ಧುತವಾ" ಇಚ್ಚಪಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ಧೇ ಪಾನೇ। ಧಯತಿ, ಧೀಯತಿ। ಧೇನ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಧೇನೂ**ತಿ ಧಯತಿ ಪಿವತಿ ಇತೋ ಖೀರಂ ಪೋತಕೋತಿ ಧೇನು, "ಗೋಧೇನು, ಅಸ್ಸಧೇನು, ಮಿಗಧೇನೂ"ತಿ **ಧೇನು**ಸದ್ದೋ ಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ ಸಪೋತಿಕಾಸು ತಿರಚ್ಛಾನಗತಿತ್ಥೀಸು ವತ್ತತಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಗಾವಿಯಂ ವತ್ತತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಸತ್ತ ಧೇನುಸತೇ ದತ್ವಾ"ತಿ ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಸಿಧು ಗತಿಯಂ ಸೇಧತಿ, ನಿಸೇಧತಿ, ಪಟಿಸೇಧತಿ। ಸಿದ್ಧೋ, ಪಸಿದ್ಧೋ, ನಿಸಿದ್ಧೋ, ಪಟಿಸಿದ್ಧೋ, ಪಟಿಸೇಧಿತೋ, ಪಟಿಸೇಧಕೋ, ಪಟಿಸೇಧೋ, ಪಟಿಸೇಧಿತುಂ, ಪಟಿಸೇಧಿತ್ವಾ। ಇಧ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯಬಲತ್ತಾ ಉಪಸಗ್ಗಾನಂ ತಂಯೋಗೇ **ಸಿಧು**ಧಾತುಸ್ಸ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾ ಅತ್ಥಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಏವಮೇವ।

ಸಿಧು ಸತ್ಥೇ ಮಙ್ಗಲ್ಯೇ ಚ। **ಸತ್ಥಂ** ಸಾಸನಂ, **ಮಙ್ಗಲ್ಯಂ** ಪಾಪವಿನಾಸನಂ ವುದ್ಧಿಕಾರಣಂ ವಾ। ಸೇಧತಿ। ಸಿದ್ಧೋ, ಪಸಿದ್ಧೋ, ಪಸಿದ್ಧಿ।

ದಧ ಧಾರಣೇ। ಜನಸ್ಸ ತುಟ್ಠಿಂ ದಧತೇತಿ **ದಧಿ**। ಧಕಾರಸ್ಸ **ಹ**ಕಾರತ್ತೇ "ದಹತೀ"ತಿ ರೂಪಂ। ಅಯಂ ಇತ್ಥೀ ಇಮಂ ಇತ್ಥಿಂ ಅಯ್ಯಿಕಂ ದಹತಿ। ಇಮೇ ಪುರಿಸಾ ಇಮಂ ಪುರಿಸಂ ಪಿತಾಮಹಂ ದಹನ್ತಿ। ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾದಹಾತಬ್ಬಂ। ಸಮಾದಹಂ ಚಿತ್ತಂ।

ಏಧ ವುದ್ಧಿಯಂ ಲಾಭೇ ಚ। ಏಧತಿ। ಏಧೋ, ಸುಖೇಧಿತೋ। ಗಮ್ಭೀರೇ ಗಾಧಮೇಧತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಏಧೋ**ತಿ ಏಧತಿ। ವಡ್ಢತಿ ಏತೇನ ಪಾವಕೋತಿ ಏಧೋ। ಇನ್ಧನಂ, ಉಪಾದಾನಂ। **ಸುಖೇಧಿತೋ**ತಿ ಸುಖೇನ ಏಧಿತೋ, ಸುಖಸಂವಡ್ಢಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಗಾಧಮೇಧತೀ**ತಿ ಗಾಧಂ ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ಏಧತಿ ಲಭತಿ।

ಬದ್ಧ ಸಂಹರಿಸೇ। ಸಂಹರಿಸೋ ವಿನಿಬದ್ಧಕ್ರಿಯಾ। ಬದ್ಧತಿ, ವಿನಿಬದ್ಧತಿ। ವಿನಿಬದ್ಧಾ।

ಗಾಧ ಪತಿಟ್ಠಾನಿಸ್ಸಯಗನ್ಥೇಸು। ಗಾಧತಿ। ಗಾಧಂ ಕತ್ವಾ। ಗಮ್ಭೀರತೋ ಅಗಾಧಂ।

ಬಾಧ ವಿಲೋಳನೇ ಬಾಧತಿ, ವಿಬಾಧತಿ। ಆಬಾಧೋ। ಆಬಾಧತಿ ಚಿತ್ತಂ ವಿಲೋಳೇತೀತಿ **ಆಬಾಧೋ**।

ನಾಧ ಯಾಚನಾದೀಸು। ನಾಧತಿ। ನಾಧನಂ।

ಬನ್ಧ ಬನ್ಧನೇ ಬನ್ಧತಿ। ಬನ್ಧನಕೋ, ಬನ್ಧೋ, ಬನ್ಧಾಪಿತೋ, ಪಟಿಬನ್ಧೋ, ಬನ್ಧನಂ, ಬನ್ಧೋ, ಸಮ್ಬನ್ಧನಂ, ಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ಪಬನ್ಧೋ, ಬನ್ಧು।

ತತ್ಥ **ಬನ್ಧನ**ನ್ತಿ ಬನ್ಧನ್ತಿ ಸತ್ತೇ ಏತೇನಾತಿ ಬನ್ಧನಂ, ಸಙ್ಖಲಿಕಾದಿ। "ಅಯಂ ಅಮ್ಹಾಕಂ ವಂಸೋ"ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ **ಬನ್ಧು, ಥೇರಗಾಥಾಸಂವಣ್ಣನಾಯಂ** ಪನ "ಪೇಮಬನ್ಧನೇನ ಬನ್ಧೂ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ದಧಿ ಅಸೀಘಚಾರೇ। ಅಸೀಘಚಾರೋ ಅಸೀಘಪ್ಪವತ್ತಿ। ದನ್ಧತಿ। ದನ್ಧೋ, ದನ್ಧಪಞ್ಞೋ। ಯೋ ದನ್ಧಕಾಲೇ ತರತಿ, ತರಣೀಯೇ ಚ ದನ್ಧತಿ।

ವದ್ಧ ವದ್ಧನೇ। ವದ್ಧತಿ। ವದ್ಧಿ, ವುದ್ಧಿ, ವದ್ಧೋ, ವುದ್ಧೋ, ಜಾತಿವುದ್ಧೋ, ಗುಣವುದ್ಧೋ, ವಯೋವುದ್ಧೋ।

> ಯೇ ವುದ್ಧಮಪಚಾಯನ್ತಿ, ನರಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಕೋವಿದಾ।
> ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಪಾಸಂಸಾ, ಸಮ್ಪರಾಯೇ ಚ ಸುಗ್ಗತಿಂ॥

ಸಧು ಸದ್ದಕುಚ್ಛಿಯಂ। ಸಧತಿ।

ಪಿಳಧಿ ಅಲಙ್ಕಾರೇ। ಪಿಳನ್ಧತಿ। ಪಿಳನ್ಧನಂ।

> ಪಿಳನ್ಧನಮಲಙ್ಕಾರೋ, ಮಣ್ಡನಞ್ಚ ವಿಭೂಸನಂ।
> ಪಸಾಧನಞ್ಚಾಭರಣಂ, ಪರಿಯಾಯಾ ಇಮೇ ಮತಾ॥

ಮೇಧ ಹಿಂಸಾಯಂ ಸಙ್ಗಮೇ ಚ। ಮೇಧತಿ। ಮೇಧಾ, ಮೇಧಾವೀ। ಅತ್ರ **ಮೇಧಾ**ತಿ ಅಸನಿ ವಿಯ ಸಿಲುಚ್ಚಯೇ ಕಿಲೇಸೇ ಮೇಧತಿ ಹಿಂಸತೀತಿ ಮೇಧಾ। ಮೇಧತಿ ವಾ ಸಿರಿಯಾ ಸೀಲಾದೀಹಿ ಚ ಸಪ್ಪುರಿಸಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಹ ಗಚ್ಛತಿ ನ ಏಕಿಕಾ ಹುತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತೀತಿ **ಮೇಧಾ,** ಪಞ್ಞಾಯೇತಂ ನಾಮಂ। ತಥಾ ಹಿ –

> "ಪಞ್ಞಾ ಹಿ ಸೇಟ್ಠಾ ಕುಸಲಾ ವದನ್ತಿ,
> ನಕ್ಖತ್ತರಾಜಾರಿವ ತಾರಕಾನಂ।
> ಸೀಲಂ ಸಿರೀ ಚಾಪಿ ಸತಞ್ಚ ಧಮ್ಮೋ,
> ಅನ್ವಾಯಿಕಾ ಪಞ್ಞವತೋ ಭವನ್ತೀ"ತಿ

ವುತ್ತಂ। **ಮೇಧಾವೀ**ತಿ ಧಮ್ಮೋಜಪಞ್ಞಾಯ ಚ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ।

ಸಧು ಮಧು ಉನ್ದೇ। ಸಧತಿ। ಮಧತಿ। ಮಧು।

ಬುಧ ಬೋಧನೇ। ಬೋಧತಿ। ಬುದ್ಧೋ। ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾನೋ। ಸಮ್ಬುದ್ಧಂ। ಅಸಮ್ಬುದ್ಧಂ। ಬೋಧಿ। **ದಿವಾದಿ**ಗಣೇಪಿ ಅಯಂ ದಿಸ್ಸತಿ। ತತ್ರಹಿ "ಬುಜ್ಝತೀ"ತಿ ರೂಪಂ, ಇಧ ಪನ "ಬೋಧತೀ"ತಿ ರೂಪಂ। "ಯೋ ನಿನ್ದಂ ಅಪಬೋಧತೀ"ತಿ ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ। ಕಾರಿತೇ ಪನ "ಬೋಧೇತಿ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ಯುಧ ಸಮ್ಪಹಾರೇ। ಯೋಧತಿ। ಯೋಧೋ। ಯೋಧೇಥ ಮಾರಂ ಪಞ್ಞಾವುಧೇನ। ಯುದ್ಧಂ। ಚರಣಾಯುಧೋ, ಚರಣಾವುಧೋ ವಾ। ಆವುಧಂ। **ದಿವಾದಿ**ಗಣಿಕಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ "ಯುಜ್ಝತೀ"ತಿ ರೂಪಂ।

ದೀಧಿ ದಿತ್ತಿವೇಧನೇಸು। ದೀಧತಿ। ದೀಧಿತಿ। ಏತ್ಥ ಚ **ದೀಧಿತೀ**ತಿ ರಸ್ಮಿ। ಅನೇಕಾನಿ ಹಿ ರಸ್ಮಿನಾಮಾನಿ।

ರಸ್ಮಿ ಆಭಾ ಪಭಾ ರಂಸಿ, ದಿತ್ತಿ ಭಾ ರುಚಿ ದೀಧಿತಿ।
ಮರೀಚಿ ಜುತಿ ಭಾಣ್ವ'ಸು, ಮಯೂಖೋ ಕಿರಣೋ ಕರೋ।
ನಾಗಧಾಮೋ ಚ ಆಲೋಕೋ, ಇಚ್ಚೇತೇ ರಸ್ಮಿವಾಚಕಾ॥

ಚಕಾರನ್ತರೂಪಾನಿ।

ನಕಾರನ್ತಧಾತು

ನೀ ನಯೇ। ನೇತಿ, ನಯತಿ, ವಿನೇತಿ। ವಿನೇಯ್ಯ ಹದಯೇ ದರಂ। ಆನೇತಿ। ಆನಯತಿ। ನೇತಾ। ವಿನೇತಾ। ನಾಯಕೋ। ನೇಯ್ಯೋ । ವೇನೇಯ್ಯೋ। ವೇನಯಿಕೋ। ವಿನೀತೋ ಪುರಿಸೋ। ನೀಯಮಾನೇ ಪಿಸಾಚೇನ, ಕಿನ್ನು ತಾತ ಉದಿಕ್ಖತಿ। ನೀಯನ್ತೋ। ನೇತ್ತಂ। ನೇತ್ತಿ। ಭವನೇತ್ತಿ ಸಮೂಹತಾ। ನೇತ್ತಿಕೋ। ಉದಕಞ್ಹಿ ನಯನ್ತಿ ನೇತ್ತಿಕಾ। ನೇತ್ತಾ। ನೇತ್ತೇ ಉಜುಂ ಗತೇ ಸತಿ। ನಯೋ। ವಿನಯೋ। ಆಯತನಂ। ನೇತುಂ। ವಿನೇತುಂ। ನೇತ್ವಾ। ವಿನೇತ್ವಾ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ತತ್ಥ **ನೇತ್ತ**ನ್ತಿ ಸಮವಿಸಮಂ ದಸ್ಸೇನ್ತಂ ಅತ್ತಭಾವಂ ನೇತೀತಿ ನೇತ್ತಂ, ಚಕ್ಖು। **ನೇತ್ತೀ**ತಿ ನೇನ್ತಿ ಏತಾಯ ಸತ್ತೇತಿ ನೇತ್ತಿ, ರಜ್ಜು। **ಭವನೇತ್ತೀ**ತಿ ಭವರಜ್ಜು, ತಣ್ಹಾಯೇತಂ ನಾಮಂ। ತಾಯ ಹಿ ಸತ್ತಾ ಗೋಣಾ ವಿಯ ಗೀವಾಯ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ತಂ ತಂ ಭವಂ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಭವನೇತ್ತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ನೇತ್ತಿಕಾ**ತಿ ಕಸ್ಸಕಾ। **ನೇತ್ತಾ**ತಿ ಗವಜೇಟ್ಠಕೋ ಯೂಥಪತಿ। **ನಯೋ**ತಿ ನಯನಂ ಗಮನಂ ನಯೋ, ಪಾಳಿಗತಿ। ಅಥ ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ನೇತಬ್ಬೋತಿ **ನಯೋ,** ಸದಿಸಭಾವೇನ ನೇತಬ್ಬಾಕಾರೋ। ನೀಯತೀತಿ **ನಯೋ,** ತಥತ್ತನಯಾದಿ। ನೀಯತಿ ಏತೇನಾತಿ **ನಯೋ,** ಅನ್ತದ್ವಯವಿವಜ್ಜನನಯಾದಿ।

ತಥಾ ಹಿ ಛಬ್ಬಿಧೋ ನಯೋ ತಥತ್ತನಯೋ ಪತ್ತಿನಯೋ ದೇಸನಾನಯೋ ಅನ್ತದ್ವಯವಿವಜ್ಜನನಯೋ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯನಯೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯನಯೋತಿ। ತೇಸು **ತಥತ್ತನಯೋ** ಅನ್ತದ್ವಯವಿವಜ್ಜನನಯೇನ ನೀಯತಿ, **ಪತ್ತಿನಯೋ** ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯನಯೇನ, **ದೇಸನಾನಯೋ** ಅಧಿಪ್ಪಾಯನಯೇನ ನೀಯತಿ। ಏತ್ಥಾದಿಮ್ಹಿ ತಿವಿಧೋ ನಯೋ ಕಮ್ಮಸಾಧನೇನ ನೀಯತೀತಿ "ನಯೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಪಚ್ಛಿಮೋ ಪನ ತಿವಿಧೋ ನಯೋ ಕರಣಸಾಧನೇನ ನೀಯತಿ ಏತೇನ ತಥತ್ತಾದಿನಯತ್ತಯಮಿತಿ "ನಯೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಪಪಞ್ಚಿಯಮಾನೇ ಗನ್ಥವಿತ್ಥಾರೋ ಸಿಯಾತಿ ವಿತ್ಥಾರೋ ನ ದಸ್ಸಿತೋ।

ಅಪರೋಪಿ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ ನಯೋ ಏಕತ್ತನಯೋ ನಾನತ್ತನಯೋ ಅಬ್ಯಾಪಾರನಯೋ ಏವಂಧಮ್ಮತಾನಯೋತಿ।

ವಿನೇತಿ ಸತ್ತೇ ಏತ್ಥ, ಏತೇನಾತಿ ವಾ **ವಿನಯೋ**। ಕಾಯವಾಚಾನಂ ವಿನಯನತೋಪಿ ವಿನಯೋ। **ಆಯತನ**ನ್ತಿ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಪವತ್ತಂ ಅತೀವ ಆಯತಂ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಯಾವ ನ ನಿವತ್ತತಿ, ತಾವ ನಯತೇವ ಪವತ್ತತೇವಾತಿ ಆಯತನಂ।

ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ। "ಆಯತನನ್ತಿ ಅಸ್ಸಾನಂ ಕಮ್ಬೋಜೋ ಆಯತನಂ, ಗುನ್ನಂ ದಕ್ಖಿಣಾಪಥೋ ಆಯತನ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಞ್ಜಾತಿಟ್ಠಾನಂ ಆಯಅನಂ ನಾಮ। "ಮನೋರಮೇ ಆಯತನೇ, ಸೇವನ್ತಿ ನಂ ವಿಹಙ್ಗಮಾ।

ಛಾಯಂ ಛಾಯತ್ಥಿನೋ ಯನ್ತಿ, ಫಲತ್ಥಂ ಫಲಭೋಜಿನೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಂ। "ಪಞ್ಚಿಮಾನಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ವಿಮುತ್ತಾಯತನಾನೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಕಾರಣಂ। ಅಞ್ಞೇಪಿ ಪನ ಪಯೋಗಾ **ಯತ ಪತಿಯತನೇ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಕಾಸಿತಾ।

ನೀ ಪಾಪನೇ। ನೇತಿ, ನಯತಿ। ನಯನಂ।

ನು ಥುತಿಯಂ। ನೋತಿ, ನವತಿ। ನುತೋ।

ಥನ ಪನ ಧನ ಸದ್ದೇ। ಥನತಿ। ಪನತಿ। ಧನತಿ।

ಕನ ದಿತ್ತಿಕನ್ತೀಸು। ಕನತಿ। ಕಞ್ಞಾ। ಕನಕಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ಯೋಬ್ಬನಿಭಾವೇ ಠಿತತ್ತಾ ರೂಪವಿಲಾಸೇನ ಕನತಿ ದಿಪ್ಪತಿ ವಿರೋಚತೀತಿ **ಕಞ್ಞಾ**। ಅಥ ವಾ ಕನಿಯತಿ ಕಾಮಿಯಭಿ ಅಭಿಪತ್ಥಿಯತಿ ಪುರಿಸೇಹೀತಿಪಿ **ಕಞ್ಞಾ,** ಯೋಬ್ಬನಿತ್ಥೀ। **ಕನಕ**ನ್ತಿ ಕನತಿ, ಕನೀಯತೀತಿ ವಾ **ಕನಕಂ,** ಸುವಣ್ಣಂ। ಸುವಣ್ಣಸ್ಸ ಹಿ ಅನೇಕಾನಿ ನಾಮಾನಿ।

ಸುವಣ್ಣಂ ಕನಕಂ ಹೇಮಂ, ಕಞ್ಚನಂ ಹಟಕಮ್ಪಿ ಚ।
ಜಾತರೂಪಂ ತಪನೀಯಂ, ವಣ್ಣಂ ತಬ್ಭೇದಕಾ ಪನ।
ಜಮ್ಬುನದಂ ಸಿಙ್ಗಿಕಞ್ಚ, ಚಾಮಿಕರನ್ತಿ ಭಾಸಿತಾ॥

ವನ ಸನ ಸಮ್ಭತ್ತಿಯಂ। ವನತಿ। ವನಂ। ಸನತಿ।

ತತ್ಥ ವನನ್ತಿ। ತಂ ಸಮ್ಭಜನ್ತಿ ಮಯೂರಕೋಕಿಲಾದಯೋ ಸತ್ತಾತಿ **ವನಂ,** ಅರಞ್ಞಂ। ವನತಿ ಸಮ್ಭಜತಿ ಸಂಕಿಲೇಸಪುಗ್ಗಲನ್ತಿ **ವನಂ,** ತಣ್ಹಾ।

ಮನ ಅಬ್ಭಾಸೇ। ಮನತಿ। ಮನೋ।

ಮಾನ ವೀಮಂಸಾಯಂ, ವೀಮಂಸತಿ। ವೀಮಂಸಾ।

ಜನ ಸುನ ಸದ್ದೇ। ಜನತಿ। ಸುನತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ "ಕಸ್ಮಾ ತೇ ಏಕೋ ಭುಜೋ ಜನತಿ, ಏಕೋ ತೇ ನ ಜನತೀ ಭುಜೋ"ತಿ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಜನತೀ**ತಿ ಸುನತಿ ಸದ್ದಂ ಕರೋತಿ।

ಖನು ಅವದಾರಣೇ ಖನತಿ। ಸುಖಂ। ದುಕ್ಖಂ। ಖತೋ ಆವಾಟೋ।

ತತ್ಥ **ಸುಖನ್ತಿ** ಸುಟ್ಠು ದುಕ್ಖಂ ಖನತೀತಿ ಸುಖಂ। ದುಟ್ಠು ಖನತಿ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಸುಖನ್ತಿ **ದುಕ್ಖಂ**। ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಹಿ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ, ದ್ವಿಧಾ ಚಿತ್ತಂ ಖನತೀತಿ ವಾ **ದುಕ್ಖಂ**। **ಚುರಾದಿ**ಗಣವಸೇನ ಪನ "ಸುಖಯತೀತಿ ಸುಖಂ, ದುಕ್ಖಯತೀತಿ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಚನಾನಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ। ಸಮಾಸಪಅವಸೇನ "ಸುಕರಂ ಖಮಸ್ಸಾತಿ **ಸುಖಂ,** ದುಕ್ಕರಂ ಖಮಸ್ಸಾತಿ **ದುಕ್ಖ"**ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಚನಾನಿಪಿ ವಿವಿಧಾ ಹಿ ಸದ್ದಾನಂ ಬ್ಯುಪ್ಪತ್ತಿ ಪವತ್ತಿ ನಿಮಿತ್ತಞ್ಚ।

ದಾನ ಅವಖಣ್ಡನೇ। ದಾನತಿ। ಅಪದಾನಂ।

ಸಾನ ತೇಜನೇ। **ತೇಜನಂ** ನಿಸಾನಂ। ಸಾನತಿ।

ಹನ ಹಿಂಸಾಗತೀಸು। ಏತ್ಥ ಪನ **ಹಿಂಸಾ**ವಚನೇನ ಫರುಸಾಯ ವಾಚಾಯ ಪೀಳನಞ್ಚ ದಣ್ಡಾದೀಹಿ ಪಹರಣಞ್ಚ ಗಹಿತಂ, ತಸ್ಮಾ **ಹನ ಹಿಂಸಾಪಹರಣಗತೀಸೂತಿ** ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ "ರಾಜಾನೋ ಚೋರಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಹನೇಯ್ಯುಂ ವಾ ಬನ್ಧೇಯ್ಯುಂ ವಾ"ತಿ। ಪಾಠಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಸಂವಣ್ಣೇನ್ತೇಹಿ **"ಹನೇಯ್ಯು**ನ್ತಿ ಪೋಥೇಯ್ಯುಞ್ಚೇವ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯುಞ್ಚಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಛೇದನಂ ನಾಮ ಹತ್ಥಪಾದಾದಿಛೇದನಂ ವಾ ಸೀಸಚ್ಛೇದವಸೇನ ಮಾರಣಂ ವಾ। **ಹನಸ್ಸ ವಧಾ**ದೇಸೋ **ಘಾತಾ**ದೇಸೋ ಚ ಭವತಿ, ಹನ್ತಿ ಹನತಿ, ಹನನ್ತಿ। ಹನಸಿ, ಹನಥ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ನೇಯ್ಯಂ।

ಹಿಂಸಾದಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ಅತ್ಥಾ ಲಬ್ಭನ್ತಿ। "ಹನ್ತಿ ಹತ್ಥೇಹಿ ಪಾದೇಹೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ **ಹನ್ತೀ**ತಿ ಪಹರತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಕುದ್ಧೋ ಹಿ ಪಿತರಂ ಹನ್ತಿ। ವಿಕ್ಕೋಸಮಾನಾ ತಿಬ್ಬಾಹಿ, ಹನ್ತಿ ನೇಸಂ ವರಂ ವರ"ನ್ತಿ। ಏತ್ಥ **ಹನ್ತೀ**ತಿ ಮಾರೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ವಧತಿ, ವಧೇತಿ, ಘಾತೇತಿ" ಇಚ್ಚಪಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ತತ್ಥ "ವಧತಿ ನ ರೋದತಿ, ಆಪತ್ತಿ ದುಕ್ಕಟಸ್ಸ। ಅತ್ತಾನಂ ವಧಿತ್ವಾ ವಧಿತ್ವಾ ರೋದತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಧೋ ಪಹರಣಂ। ಪಾಣಂ ವಧೇತಿ। ಪಾಣವಧೋ। "ಏಸ ವಧೋ ಖಣ್ಡಹಾಲಸ್ಸ। ಸತ್ತೇ ಘಾತೇತೀ"ತಿ ಚ ಆದೀಸು ವಧೋ ಮಾರಣಂ।

"ಉಪಾಹನಂ, ವಧೂ"ತಿ ಚ ಏತ್ಥ **ಹನವಧ**ಸದ್ದತ್ಥೋಗಮನಂ। "ಪುರಿಸಂ ಹನತಿ। ಸೀತಂ ಉಣ್ಹಂ ಪಟಿಹನತಿ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಕತ್ತುಪದಾನಿ। ದೇವದತ್ತೋ ಯಞ್ಞದತ್ತೇನ ಹಞ್ಞತಿ। ತತೋ ವಾತಾತಪೇ ಘೋರೇ, ಸಞ್ಜಾತೇ ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ। ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಸ್ಸೇಕಾರತ್ತಂ, ಯಥಾ "ವನಪ್ಪಗುಮ್ಬೇ"ತಿ। ವಿಹಾರೇನಾತಿ ಪದಂ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ, ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಕಮ್ಮಪದಾನಿ। ಹನ್ತಾ। ಹತೋ। ವಧಕೋ। ವಧೂ। ಆಘಾತೋ। ಉಪಘಾತೋ। ಘಾತಕೋ। ಪಟಿಘೋ। ಸಙ್ಘೋ। ಬ್ಯಗ್ಘೋ। ಸಕುಣಗ್ಘಿ। ಹನ್ತುಂ, ಹನಿತುಂ, ಹನ್ತ್ವಾ, ಹನಿತ್ವಾ। ವಜ್ಝೇತ್ವಾ, ವಧಿತ್ವಾ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಸನಾಮಿಕಾನಿ ತುಮನ್ತಾದಿಪದಾನಿ।

ತತ್ಥ **ಉಪಾಹನ**ನ್ತಿ ತಂ ತಂ ಠಾನಂ ಉಪಹನನ್ತಿ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಿ ತತೋ ಚ ಆಹನನ್ತಿ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಉಪಾಹನಂ। **ವಧೂ**ತಿ ಕಿಲೇಸವಸೇನ ಸುನಖಮ್ಪಿ ಉಪಗಮನಸೀಲಾತಿ ವಧೂ, ಸಬ್ಬಾಸಂ ಇತ್ಥೀನಂ ಸಾಧಾರಣಮೇತಂ। ಅಥ ವಾ **ವಧೂ**ತಿ ಸುಣಿಸಾ। ತಥಾ ಹಿ "ತೇನ ಹಿ ವಧು ಯದಾ ಉತುನೀ ಅಹೋಸಿ, ಪುಪ್ಫಂ ತೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ಅಥ ಮೇ ಆರೋಚೇಯ್ಯಾಸೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ವಧೂತಿ ಸುಣಿಸಾ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಾ ಪನ "ಅಯಂ ನೋ ಪುತ್ತಸ್ಸ ಭರಿಯಾ"ತಿ ಸಸ್ಸುಸಸುರೇಹಿ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಾ ಜಾನಿತಬ್ಬಾತಿ **ವಧೂ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಗತ್ಯತ್ಥಾನಂ ಕತ್ಥಚಿ ಬುದ್ಧಿಯತ್ಥಕಥನತೋ ಅಯಮತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತೇವ। "ಸುಣ್ಹಾ, ಸುಣಿಸಾ, ವಧೂ" ಇಚ್ಚೇತೇ ಪರಿಯಾಯಾ। **ಸಙ್ಘೋ**ತಿ ಭಿಕ್ಖುಸಮೂಹೋ। ಸಮಗ್ಗಂ ಕಮ್ಮಂ ಸಮುಪಗಚ್ಛತೀತಿ ಸಙ್ಘೋ, ಸುಟ್ಠು ವಾ ಕಿಲೇಸೇ ಹನ್ತಿ ತೇನ ತೇನ ಮಗ್ಗಾಸಿನಾ ಮಾರೇತೀತಿಪಿ ಸಙ್ಘೋ, ಪುಥುಜ್ಜನಾರಿಯವಸೇನ ವುತ್ತಾನೇತಾನಿ। ವಿವಿಧೇ ಸತ್ತೇ ಆಹನತಿ ಭುಸೋ ಘಾತೇತೀತಿ **ಬ್ಯಗ್ಘೋ**। ಸೋ ಏವ "ವಿಯಗ್ಘೋ, ವಗ್ಘೋ"ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಪರಮ್ಪಿ ಪುಣ್ಡರೀಕೋತಿ ತಸ್ಸ ನಾಮಂ। ದುಬ್ಬಲೇ ಸಕುಣೇ ಹನ್ತೀತಿ **ಸಕುಣಗ್ಘಿ,** ಸೇನೋ, ಅಯಂ ಪನ **ಹನ**ಧಾತು **ದಿವಾದಿ**ಗಣೇ "ಪಟಿಹಞ್ಞತೀ"ತಿ ಅಕಮ್ಮಕಂ ಕತ್ತುಪದಂ ಜನೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ವೋಹಾರೋ ಲೋಕಿಯೇ ಸೋತೇ ಪಟಿಹಞ್ಞತೀ"ತಿಆದಿಕಾ ಪಾಳಿಯೋ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಅನ ಪಾಣನೇ। **ಪಾಣನಂ** ಸಸನಂ। ಅನತಿ। ಆನಂ, ಪಾನಂ। “ತತ್ಥ **ಆನ**ನ್ತಿ ಅಸ್ಸಾಸೋ। **ಪಾನ**ನ್ತಿ ಪಸ್ಸಾಸೋ। ಏತೇಸು **ಅಸ್ಸಾಸೋ**ತಿ ಬಹಿ ನಿಕ್ಖಮನವಾತೋ। **ಪಸ್ಸಾಸೋ**ತಿ ಅನ್ತೋ ಪವಿಸನವಾತೋ”ತಿ **ವಿನಯಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ವುತ್ತಂ, **ಸುತ್ತನ್ತಟ್ಠಕಥಾಸು** ಪನ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಆಗತಂ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಗಬ್ಭಸೇಯ್ಯಕಾನಂ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿತೋ ನಿಕ್ಖಮನಕಾಲೇ ಪಠಮಂ ಅಬ್ಭನ್ತರವಾತೋ ಬಹಿ ನಿಕ್ಖಮತಿ, ಪಚ್ಛಾ ಬಾಹಿರವಾತೋ ಸುಖುಮಂ ರಜಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅಬ್ಭನ್ತರಂ ಪವಿಸನ್ತೋ ತಾಲುಂ ಆಹಚ್ಚ ನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ **ವಿನಯಟ್ಠಕಥಾಯಂ** “ಅಸ್ಸಾಸೋತಿ ಬಹಿ ನಿಕ್ಖಮನವಾತೋ, ಪಸ್ಸಾಸೋತಿ ಅನ್ತೋ ಪವಿಸನವಾತೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತೇಸು ದ್ವೀಸು ನಯೇಸು ವಿನಯನಯೇನ ಅನ್ತೋ ಉಟ್ಠಿತಸಸನಂ **ಅಸ್ಸಾಸೋ,** ಬಹಿ ಉಟ್ಠಿತಸಸನಂ **ಪಸ್ಸಾಸೋ**। ಸುತ್ತನ್ತನಯೇನ ಪನ ಬಹಿ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾಪಿ ಅನ್ತೋ ಸಸನತೋ **ಅಸ್ಸಾಸೋ**। ಅನ್ತೋ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾಪಿ ಬಹಿ ಸಸನತೋ **ಪಸ್ಸಾಸೋ**। ಅಯಮೇವ ಚ ನಯೋ “ಅಸ್ಸಾಸಾದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಂ ಸತಿಯಾ ಅನುಗಚ್ಛತೋ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಿಕ್ಖೇಪಗತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಕಾಯೋಪಿ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಸಾರದ್ಧಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ ಇಞ್ಜಿತಾ ಚ ಫನ್ದಿತಾ ಚಾ”ತಿ, “ಪಸ್ಸಾಸಾದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಂ ಸತಿಯಾ ಅನುಗಚ್ಛತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ವಿಕ್ಖೇಪಗತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಕಾಯೋಪಿ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಸಾರದ್ಧಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ ಇಞ್ಜಿತಾ ಚ ಫನ್ದಿತಾ ಚಾ”ತಿ ಇಮಾಯ **ಪಾಳಿಯಾ** ಸಮೇತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಧನ ಧಞ್ಞೇ। ಧನನಂ **ಧಞ್ಞಂ,** ಸಿರಿಪುಞ್ಞಪಞ್ಞಾನಂ ಸಮ್ಪದಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಧಾತುಅತ್ಥೋ ಹಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಭಾವವಸೇನ ಕಥಿಯತಿ ಠಪೇತ್ವಾ **ವಕ್ಕರುಕ್ಖತಚೇ**ತಿ ಏವಮಾದಿಪ್ಪಭೇದಂ। ಯಥಾ ಭಾವತ್ಥೇ ವತ್ತಮಾನೇನ **ಯ**ಪಚ್ಚಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ **ನ**ಕಾರಸ್ಸ **ಯ್ಯ**ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ಥೇನನಂ **ಥೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಮಿಧ **ಯ**ಪಚ್ಚಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ **ನ**ಕಾರಸ್ಸ **ಞ್ಞ**ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ ಧನನಂ **ಧಞ್ಞ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಧನಿನೋ ವಾ ಭಾವೋ **ಧಞ್ಞಂ,** ತಸ್ಮಿಂ ಧಞ್ಞೇ। ಧನ್ತಿ, ಧನತಿ। ಧನಿತಂ। ಧಞ್ಞಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ **ಧಞ್ಞ**ಸದ್ದೇನ ಸಿರಿಪುಞ್ಞಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪದಾ ಗಹಿತಾ, ತಸ್ಮಾ “ಧಞ್ಞಪುಞ್ಞಲಕ್ಖಣಸಮ್ಪನ್ನಂ ಪುತ್ತಂ ವಿಜಾಯೀ”ತಿಆದೀಸು **ಧಞ್ಞ**ಸದ್ದೇನ ಸಿರಿಪಞ್ಞಾವ ಗಹೇತಬ್ಬಾ ಪುಞ್ಞಸ್ಸ ವಿಸುಂ ವಚನತೋ।

> “ನದತೋ ಪರಿಸಾಯನ್ತೇ, ವಾದಿತಬ್ಬಪಹಾರಿನೋ।
> ಯೇ ತೇ ದಕ್ಖನ್ತಿ ವದನಂ, ಧಞ್ಞಾ ತೇ ನರಪುಙ್ಗವ॥
>
> ದೀಘಙ್ಗುಲೀ ತಮ್ಬನಖೇ, ಸುಭೇ ಆಯತಪಣ್ಹಿಕೇ।
> ಯೇ ಪಾದೇ ಪಣಮಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇಪಿ ಧಞ್ಞಾ ಗುಣನ್ಧರ॥
>
> ಮಧುರಾನಿ ಪಹಟ್ಠಾನಿ, ದೋಸಗ್ಘಾನಿ ಹಿತಾನಿ ಚ।
> ಯೇತೇವಾಕ್ಯಾನಿ ಸೋಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇಪಿ ಧಞ್ಞಾನರುತ್ತಮಾ”ತಿ

ಏವಮಾದೀಸು ಪನ **ಧಞ್ಞ**ಸದ್ದೇನ ಪುಞ್ಞಸಮ್ಪದಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾ, ಪುಞ್ಞಸಮ್ಪದಾಯ ವಾ ಸದ್ಧಿಂ ಸಿರಿಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪದಾಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ಇದಮೇತ್ಥ ನಿಬ್ಬಚನಂ “ಧಞ್ಞಂ ಸಿರಿಪುಞ್ಞಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪದಾ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ **ಧಞ್ಞಾ”**ತಿ। “ಧಞ್ಞಂ ಮಙ್ಗಲಸಮ್ಮತ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ತು “ಉತ್ತಮರತನಂ ಇದ”ನ್ತಿ ಧನಾಯಿತಬ್ಬಂ ಸದ್ಧಾಯಿತಬ್ಬನ್ತಿ **ಧಞ್ಞಂ,** ಸಿರಿಸಮ್ಪನ್ನಂ ಪುಞ್ಞಸಮ್ಪನ್ನಂ ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪನ್ನನ್ತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ ಯುಜ್ಜತಿ। “ಧಞ್ಞಂ ಧನಂ ರಜತಂ ಜಾತರೂಪ”ನ್ತಿ ಚ ಆದೀಸು “ನತ್ಥಿ ಧಞ್ಞಸಮಂ ಧನ”ನ್ತಿ ವಚನತೋ ಧನಾಯಿತಬ್ಬನ್ತಿ **ಧಞ್ಞಂ,** ಕಿಂ ತಂ? ಪುಬ್ಬಣ್ಣಂ। ಅಪಿಚ ಓಸಧಿವಿಸೇಸೋಪಿ **ಧಞ್ಞ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಧನ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಚ ಪನ ಸಮಾಸವಸೇನ “ಅಧನೋ, ನಿದ್ಧನೋ”ತಿ ಚ ನತ್ಥಿ ಧನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೇನ ದಲಿದ್ದಪುಗ್ಗಲೋ ವುಚ್ಚತಿ। “ನಿಧನಂ ಯಾತೀ”ತಿಏತ್ಥ ತು ಕಮ್ಪನತ್ಥವಾಚಕಸ್ಸ **ಧೂ**ಧಾತುಸ್ಸ ವಸೇನ ವಿನಾಸೋ **ನಿಧನ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

ಮುನ ಗತಿಯಂ। ಮುನತಿ।

ಚಿನೇ ಮಞ್ಞನಾಯಂ। ಅಲುತ್ತನ್ತೋಯಂ ಧಾತು, ಯಥಾ ಗಿಲೇ, ಯಥಾ ಚ ಮಿಲೇ। ಚಿನಾಯತಿ, ಓಚಿನಾಯತಿ। "ಸಬ್ಬೋ ತಂ ಜನೋ ಓಚಿನಾಯತೂ"ತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। **ಓಚಿನಾಯತ**ತಿ ಅವಮಞ್ಞತೂತಿ।

ಇತಿ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ **ತ**ವಗ್ಗನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ

ಸಮತ್ತಾನಿ।

ಪಕಾರನ್ತಧಾತು

ಇದಾನಿ ಪವಗ್ಗನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತೇ -

ಪಾ ಪಾನೇ। **ಪಾನಂ** ಪಿವನಂ। "ಪಾತಿ, ಪಾನ್ತಿ। ಪಾತು, ಪಾನ್ತು" ಇಚ್ಚಾದಿ ಯಥಾರಹಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಖಿಪ್ಪಂ ಗೀವಂ ಪಸಾರೇಹಿ, ನ ತೇ ದಸ್ಸಾಮಿ ಜೀವಿತಂ।
ಅಯಞ್ಹಿತೇ ಮಯಾ ರೂಳ್ಹೋ, ಸರೋ ಪಾಸ್ಸತಿ ಲೋಹಿತನ್ತಿ॥

ಅತ್ರ ಹಿ **ಪಾಸ್ಸತೀ**ತಿ ಪಿವಿಸ್ಸತಿ। "ಪಾಸ್ಸತಿ, ಪಾಸ್ಸನ್ತಿ। ಪಾಸ್ಸಸಿ, ಪಾಸ್ಸಥ। ಪಾಸ್ಸಾಮಿ, ಪಾಸ್ಸಾಮ" ಇಚ್ಚಾದಿನಾ, "ಅಪಸ್ಸಾ, ಅಪಸ್ಸಂಸು" ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ಚ ನಯೇನ ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ ನಯಞ್ಞೂಹಿ। **ಕೋ** ಹಿ ಸಮತ್ಥೋ ಸಬ್ಬಾನಿ ಬುದ್ಧವಚನಸಾಗರೇ ವಿಚಿತ್ರಾನಿ ವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣರೂಪನ್ತರರತನಾನಿ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಾಸುಪಿ ಧಾತೂಸು ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಗಹಣೂಪಾಯಮತ್ತಮೇವ ದಸ್ಸಿತಂ। ಪಿವತಿ, ಪಿವನ್ತಿ। ಪಿವಂ, ಪಿವನ್ತೋ, ಪಿವಮಾನೋ, ಪಿವಂ ಭಾಗಿರಸೋದಕಂ। ಕಾರಿತೇ ಕುಮಾರಂ ಖೀರಂ ಪಾಯೇತಿ। ಮುಹುತ್ತಂ ತಣ್ಹಾಸಮನಂ, ಖೀರಂ ತ್ವಂ ಪಾಯಿತೋ ಮಯಾ। ಕಮ್ಮೇ ಪೀಯತಿ, ಪೀತಂ। **ತು**ಮಾದೀಸು "ಪಾತುಂ, ಪಿವಿತುಂ, ಪಿತ್ವಾ, ಪಿವಿತ್ವಾ, ಪಾಯೇತ್ವಾ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಠಾನೇಸು ಪಾಳಿನಯಾನುರೂಪೇನ ಸದ್ದರೂಪಾನಿ ಏವಮೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಪಾ ರಕ್ಖಣೇ। ಪಾತಿ। ನಿಪಾತಿ। ಪಿತಾ, ಗೋಪೋ।

ಪಾ ಪೂರಣೇ। ಪಾತಿ, ವಿಪ್ಪಾತಿ। ವಿಪ್ಪೋ।

ವಿಪ್ಪೋತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ। ಸೋ ಹಿ ವಿಪ್ಪೇತಿ ಪೂರೇತಿ ವಿಸಿಟ್ಠೇನ ವೇದುಚ್ಚಾರಣಾದಿನಾ ಅತ್ತನೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕಮ್ಮೇನ ಲೋಕಸ್ಸ ಅಜ್ಝಾಸಯಂ ಅತ್ತನೋ ಚ ಹದಯೇ ವೇದಾನೀತಿ **ವಿಪ್ಪೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಜಾತೋ ವಿಪ್ಪಕುಲೇ ಅಹ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ "ವಿಪ್ಪೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಸ ಕುಲಂ **ವಿಪ್ಪಕುಲ**ನ್ತಿ।

ಪೂ ಪವನೇ। ಪವತಿ। ಪುತ್ತೋ, ಪುಞ್ಞಂ। ಏತ್ಥ **ಪುತ್ತೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಕುಲಂ ಪವತಿ ಸೋಧೇತೀತಿ ಪುತ್ತೋ। **ಕಿಯಾದಿ**ಗಣಂ ಪನ ಪತ್ವಾ "ಪುನಾತೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ಪುತ್ತೋ'ತ್ರಜೋ ಸುತೋ ಸೂನು,
ತನುಜೋ ತನಯೋ'ರಸೋ।
ಪುತ್ತನತ್ತಾದಯೋ ಚಾಥ,
ಅಪಚ್ಚನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚರೇ॥

ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಮ್ಹಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ, ಪುತ್ತೀತಿ ಅತ್ರಜಾತಿ ಚ।
ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸೇಸಟ್ಠಾನೇಸು, ಯಥಾರಹಮುದೀರಯೇ।
ಪಾಳಿಯಞ್ಹಿ ಅತ್ರಜಾತಿ, ಇತ್ಥೀ ಪುತ್ತೀ ಕಥಿಯತಿ।

ಏತ್ಥ ಪನ -

"ತತೋ ದ್ವೇ ಸತ್ತರತ್ತಸ್ಸ, ವೇದೇಹಸ್ಸತ್ರಜಾ ಪಿಯಾ।
ರಾಜಕಞ್ಞಾ ರುಚಾ ನಾಮ, ಧಾತಿಮಾತರಮಬ್ರವೀ"ತಿ

ಅಯಂ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। "ಪುತ್ತೀ, ಧೀತಾ, ದುಹಿತಾ, ಅತ್ತಜಾ"ತಿ ಇಚ್ಚೇತೇ ಪರಿಯಾಯಾ। ಏವಂ ಅತ್ರಜಾತಿ ಇತ್ಥಿವಾಚಕಸ್ಸ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ **ಸುತ**ಸದ್ದಾದೀಸುಪಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗನಯೋ ಲಬ್ಭಮಾನಾಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ ಲೋಕೇ "ವೇಸ್ಸೋ, ಸುದ್ದೋ, ನರೋ, ಕಿಂಪುರಿಸೋ" ಇಚ್ಚಾದೀನಂ ಯುಗಳಭಾವೇನ "ವೇಸ್ಸೀ, ಸುದ್ದೀ, ನಾರೀ, ಕಿಂಪುರಿಸೀ"ತಿಆದೀನಿ ಇತ್ಥಿವಾಚಕಾನಿ ಲಿಙ್ಗಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। "ಪುರಿಸೋ ಪುಮಾ" ಇಚ್ಚಾದೀನಂ ಪನ ಯುಗಳಭಾವೇನ ಇತ್ಥಿವಾಚಕಾನಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಾನಿ ನ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। **ಪುಞ್ಞ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಕಂ ಪವತಿ ಸೋಧೇತೀತಿ ಪುಞ್ಞಂ। **ಕಿಯಾದಿ**ಗಣಂ ಪನ ಪತ್ವಾ ಪುನಾತೀತಿ **ಪುಞ್ಞ**ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ಅಞ್ಞೋ ಅತ್ಥೋಪಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ನಿರುತ್ತಿಲಕ್ಖಣಸ್ಸಿತೋ।
ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಚನಂ ಞೇಯ್ಯಂ, ಜನಪೂಜಾದಿತೋ ಇಧ॥

ಪರಂ ಪುಜ್ಜಭವಂ ಜನೇತೀತಿ **ಪುಞ್ಞಂ**। ಸದಾ ಪೂಜಿತಂ ವಾ ಜನೇತೀತಿ **ಪುಞ್ಞಂ**। ಜನಂ ಅತ್ತಕಾರಂ ಪುನಾತೀತಿ **ಪುಞ್ಞಂ**। ಅಸೇಸಂ ಅಪುಞ್ಞಂ ಪುನಾತೀತಿ **ಪುಞ್ಞಂ**।

ಕಲ್ಯಾಣಂ ಕುಸಲಂ ಪುಞ್ಞಂ, ಸುಭಮಿಚ್ಚೇವ ನಿದ್ದಿಸೇ।
ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕುಸಲಸ್ಸಾಧಿ-ವಚನಂ ವಚನೇ ಪಟು॥

ಪೇ ಗತಿಯಂ। ಪೇತಿ, ಪೇನ್ತಿ। ಪೇಸಿ, ಪೇಥ। ಇಧ ಭಿಕ್ಖವೇ ಏಕಚ್ಚೋ ಅಸ್ಸಖಳುಙ್ಕೋ ಪೇಹೀತಿ ವುತ್ತೋ ವಿದ್ಧೋ ಸಮಾನೋ ಚೋದಿತೋ ಸಾರಥಿನಾ ಪಚ್ಛತೋ ಪಟಿಸಕ್ಕತಿ, ಪಿಟ್ಠಿತೋ ರಥಂ ಪಟಿವತ್ತೇತಿ। ಉಮ್ಮಗ್ಗಂ ಗಣ್ಹಾತಿ, ಉಬ್ಬಟುಮಂ ರಥಂ ಕರೋತಿ।

ಪೇ ವುದ್ಧಿಯಂ ಪಯತಿ। ಪಾಯೋ, ಅಪಾಯೋ। ಏತ್ಥ **ಅಪಾಯೋ**ತಿ ನತ್ಥಿ ಪಾಯೋ ವುದ್ಧಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಅಪಾಯೋ। **ಅಯ**ಧಾತುವಸೇನಪಿ ಅತ್ಥೋ ನೇತಬ್ಬೋ, ಅಯತೋ ವುದ್ಧಿತೋ, ಸುಖತೋ ವಾ ಅಪೇತೋತಿ **ಅಪಾಯೋ,** ನಿರಯತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಪೇತ್ತಿವಿಸಯಅಸುರಕಾಯಾ।

ಪೇ ಸೋಸನೇ। ಪಾಯತಿ, ಪಯತಿ ವಾ। ನಿಪಕೋ। ಏತ್ಥ **ನಿಪಕೋ** ನಿಪಯತಿ ವಿಸೋಸೇತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ, ತತೋ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ನಿಪಾತಿ ರಕ್ಖತೀತಿ ನಿಪಕೋ, ಸಮ್ಪಜಾನೋ।

ಗುಪ ರಕ್ಖಣೇ। ಗೋಪತಿ। ಗೋಪಕೋ।

ನಗರಂ ಯಥಾ ಪಚ್ಚನ್ತಂ, ಗುತ್ತಂ ಸಾನ್ತರಬಾಹಿರಂ।

ಏವಂ ಗೋಪೇಥ ಅತ್ತಾನಂ, ಖಣೋ ವೇ ಮಾ ಉಪಚ್ಚಗಾ।

ಗೋಪೇಥಾತಿ ಗೋಪೇಯ್ಯ ರಕ್ಖೇಯ್ಯ।

ವಪ ಸನ್ತಾನೇ। ವಪತಿ।

ಸಪ ಸಮವಾಯೇ। ಸಪತಿ।

ಚುಪ ಮನ್ದಗತಿಯಂ। ಚೋಪತಿ।

ತುಪ ಹಿಂಸಾಯಂ। ತೋಪತಿ। ತುಪ್ಪತಿ।

ಗುಪ ಗೋಪನಜಿಗುಚ್ಛನೇಸು। ಗೋಪತಿ, ಜಿಗುಚ್ಛತಿ। ಜಿಗುಚ್ಛಂ, ಜಿಗುಚ್ಛಮಾನೋ। ಜೇಗುಚ್ಛೀ। ಜಿಗುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ಕಪು ಹಿಂಸಾತಕ್ಕಲಗನ್ಧೇಸು। ಕಪ್ಪತಿ। ಕಪ್ಪೂರೋ।

ಕಪು ಸಾಮತ್ಥಿಯೇ। ಇದಂ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಕಪ್ಪತಿ। ನೇತಂ ಅಮ್ಹೇಸು ಕಪ್ಪತಿ।

ಕಪ ಕರುಣಾಯಂ। ಕಪತಿ। ಕಪಣೋ, ಕಾಪಞ್ಞಂ। ತತ್ಥ **ಕಪತೀತಿ** ಕರುಣಾಯತಿ, **ಕಾಪಞ್ಞನ್ತಿ** ಕಪಣಭಾವೋ।

ಸಪ ಅಕ್ಕೋಸೇ। ಸಪತಿ। ಸಪಥೋ, ಅಭಿಸಪಥೋ, ಅಭಿಸಪಿತೋ, ಸಪನಕೋ।

ವಪ ಬೀಜನಿಕ್ಖೇಪೇ। ಬೀಜಂ ವಪತಿ। ವಾಪಕೋ। ವಾಪಿತಂ ಧಞ್ಞಂ। ವುತ್ತಂ ಬೀಜಂ ಪುರಿಸೇನ। ಬೀಜಂ ವಪ್ಪತಿ। ವಪ್ಪಮಙ್ಗಲಂ।

ಸುಪ ಸಯನೇ। ಸುಪತಿ। ಸುಖಂ ಸುಪನ್ತಿ ಮುನಯೋ, ಯೇ ಇತ್ಥೀಸು ನ ಬಜ್ಝರೇ। ಸುತ್ತೋ ಪುರಿಸೋ, ಸುಪನಂ, ಸುತ್ತಂ।

ಖಿಪ ಪೇರಣೇ। **ಪೇರಣಂ** ಚುಣ್ಣಿಕರಣಂ ಪಿಸನಂ। ಖೇಪತಿ। ಖೇಪಕೋ।

ಖಿಪ ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೇ। ಖಿಪತಿ। ಖಿಪಿತಸದ್ದೋ। ಯದಾ ಚ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇನ್ತೋ, ಖಿಪಿ ಲೋಕಗ್ಗನಾಯಕೋ।

ಖಿಪ ಛಡ್ಡನೇ। ಖಿಪತಿ, ಉಕ್ಖಿಪತಿ, ವಿಕ್ಖಿಪತಿ, ಅವಖಿಪತಿ, ಸಂಖಿಪತಿ। ಖಿತ್ತಂ, ಉಕ್ಖಿತ್ತಂ, ಪಕ್ಖಿತ್ತಂ, ವಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ಓಪ ನಿಟ್ಠುಭನೇ। **ನಿಟ್ಠುಭನಂ** ಖೇಳಪಾತನಂ। ಓಪತಿ। ಓಸಧಂ ಸಙ್ಖರಿತ್ವಾ ಮುಖೇ ಖೇಳಂ ಓಪಿ।

ಲಿಪಿ ಉಪಲೇಪೇ। ಲೇಪತಿ। ಲಿತ್ತಂ ಪರಮೇನ ತೇಜಸಾ।

ಖಿಪಿ ಗತಿಯಂ। ಖಿಮ್ಪತಿ।

ಡಿಪ ಖೇಪೇ। ಡೇಪತಿ।

ನಿದಪಿ ನಿದಮ್ಪನೇ। **ನಿದಮ್ಪನಂ** ನಾಮ ಸಸ್ಸರುಕ್ಖಾದೀಸು ವೀಹಿಸೀಸಂ ವಾ ವರಕಸೀಸಂ ವಾ ಅಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಖುದ್ದಕಸಾಖಂ ವಾ ಅಭಞ್ಜಿತ್ವಾ ಯಥಾಠಿತಮೇವ ಹತ್ಥೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಆಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಬೀಜಮತ್ತಸ್ಸೇವ ವಾ ಪಣ್ಣಮತ್ತಸ್ಸೇವ ವಾ ಗಹಣಂ। ಪುರಿಸೋ ವೀಹಿಸೀಸಂ ನಿದಮ್ಪತಿ, ರುಕ್ಖಪತ್ತಂ ನಿದಮ್ಪತಿ। ನಿದಮ್ಪಕೋ, ನಿದಮ್ಪಿತಂ, ನಿದಮ್ಪಿತುಂ, ನಿದಮ್ಪಿತ್ವಾ।

ತಪ ದಿತ್ತಿಯಂ। **ದಿತ್ತಿ** ವಿರೋಚನಂ। ದಿವಾ ತಪತಿಆದಿಚ್ಚೋ।

ತಪ ಉಬ್ಬೇಗೇ। ಉಬ್ಬೇಗೋ ಉತ್ರಾಸೋ ಭೀರುತಾ। ತಪತಿ, ಉತ್ತಪತಿ। ಓತ್ತಪ್ಪಂ, ಓತ್ತಪ್ಪಿಯಂ ಧನಂ।

ತಪ ಧೂಪ ಸನ್ತಾಪೇ। ತಪತಿ। ತಪೋಧನಂ, ಆತಾಪೋ। ಆತಾಪೀ। ಆತಪಂ। ಧೂಪತಿ, ಸನ್ಧೂಪನೋ, ಕಮ್ಮೇ ತಾಪಿಯತಿ। ಧೂಪಿಯತಿ। ಭಾವೇ ತಾಪನಂ, ತಾಪೋ, ಪರಿತಾಪೋ, ಸನ್ತಾಪೋ। ಧೂಪನಂ।

ಪಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಫಕಾರನ್ತಧಾತು

ಪುಪ್ಫ ವಿಕಸನೇ। ಅಕಮ್ಮಕೋ ಚಾಯಂ ಸಕಮ್ಮಕೋ ಚ। ಪುಪ್ಫತಿ। ಪುಪ್ಫಂ, ಪುಪ್ಫನಂ, ಪುಪ್ಫಿತೋ, ಪುಪ್ಫಿತುಂ, ಪುಪ್ಫಿತ್ವಾ। ಪುಪ್ಫನ್ತಿ ಪುಪ್ಫಿನೋ ದುಮಾ। ಥಲಜಾ ದಕಜಾ ಪುಪ್ಫಾ, ಸಬ್ಬೇ ಪುಪ್ಫನ್ತಿ ತಾವದೇ। ಮಞ್ಜೂಸಕೋ ನಾಮ ರುಕ್ಖೋ ಯತ್ತಕಾನಿ ಉದಕೇ ವಾ ಥಲೇ ವಾ ಪುಪ್ಫಾನಿ, ಸಬ್ಬಾನಿ ಪುಪ್ಫತಿ।

ತುಫ ಹಿಂಸಾಯಂ। ತೋಫತಿ।

ದಫ ದಫಿ ವಪ್ಫ ಗತಿಯಂ। ದಫತಿ। ದಮ್ಫತಿ। ವಪ್ಫತಿ।

ದಿಫ ಕಥನಯುದ್ಧನಿನ್ದಾಹಿಂಸಾದಾನೇಸು। ದೇಫತಿ। ದೇಫೋ।

ತಫ ತಿತ್ತಿಯಂ। ತಿತ್ತಿ ತಪ್ಪನಂ, ತಫತಿ।

ದುಫ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ। ಉಪಕ್ಕಿಲಿಸ್ಸನಂ **ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೋ।** ದೋಫತಿ।

ಗುಫ ಗನ್ಥೇ। ಗನ್ಥೋ ಗನ್ಥಿಕರಣಂ। ಗೋಫತಿ।

ಫಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಬಕಾರನ್ತಧಾತು

ಭಬ್ಬ ಹಿಂಸಾಯಂ। ಭಬ್ಬತಿ। ಭಬ್ಬೋ।

ಪಬ್ಬ ವಬ್ಬ ಮಬ್ಬ ಕಬ್ಬ ಖಬ್ಬ ಗಬ್ಬ ಸಬ್ಬ ಚಬ್ಬ ಗತಿಯಂ। ಪಬ್ಬತಿ। ವಬ್ಬತಿ। ಮಬ್ಬತಿ। ಕಬ್ಬತಿ। ಖಬ್ಬತಿ। ಗಬ್ಬತಿ। ಸಬ್ಬತಿ। ಚಬ್ಬತಿ।

ಅಬ್ಬ ಸಬ್ಬ ಹಿಂಸಾಯಞ್ಚ। ಗತ್ಯಾಪೇಕ್ಖಾಯ **ಚಕಾರೋ।** ಅಬ್ಬತಿ। ಸಬ್ಬತಿ।

ಕುಬಿ ಅಚ್ಛಾದನೇ। ಕುಬ್ಬತಿ।

ಲುಬಿ ತುಬಿ ಅದ್ದನೇ। ಲುಮ್ಬತಿ। ತುಮ್ಬತಿ। ಲುಮ್ಬಿನೀವನಂ। ಉದಕತುಮ್ಬೋ। ಅಥೋಪಿ ದ್ವೇ ಚ ತುಮ್ಬಾನಿ।

ಚುಬಿ ವದನಸಂಯೋಗೇ। ಪುತ್ತಂ ಮುದ್ಧನಿ ಚುಮ್ಬತಿ। ಮುಖೇ ಚುಮ್ಬತಿ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ "ಯದಿ ವದನಸಂಯೋಗೇ **ಚುಬಿ**ಧಾತು ವತ್ತತಿ, ಕಥಂ **ಅಮ್ಬುಧರಬಿನ್ದುಚುಮ್ಬಿತಕೂಟೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅವದನೇ ಅವಿಞ್ಞಾಣಕೇ ಪಬ್ಬತಕೂಟೇ ಅಮ್ಬುಧರಬಿನ್ದೂನಂ ಚುಮ್ಬನಂ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ತಂ ಪನ ಚುಮ್ಬನಾಕಾರಸದಿಸೇನಾಕಾರೇನ ಸಮ್ಭವಂ ಚೇತಸಿ ಠಪೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ಯಥಾ ಅದಸ್ಸನಸಮ್ಭವೇಪಿ

ದಸ್ಸನಸದಿಸೇನಾಕಾರೇನ ಸಮ್ಭೂತತ್ತಾ “ರೋದನ್ತೇ ದಾರಕೇ ದಿಸ್ವಾ, ಉಬ್ಬಿದ್ಧಾ ವಿಪುಲಾ ದುಮಾ”ತಿ ಅಚಕ್ಖುಕಾನಮ್ಪಿ ರುಕ್ಖಾನಂ ದಸ್ಸನಂ ವುತ್ತಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಚುಮ್ಬನಾಕಾರಸದಿಸೇನಾಕಾರೇನ ಸಮ್ಭೂತತ್ತಾ ಅವದನಾನಮ್ಪಿ ಅಮ್ಬುಧರಬಿನ್ದೂನಂ ಚುಮ್ಬನಂ ವುತ್ತಂ। ಸಭಾವತೋ ಪನ ಅವಿಞ್ಞಾಣಕಾನಂ ದಸ್ಸನಚುಮ್ಬನಾದೀನಿ ಚ ನತ್ಥಿ, ಸವಿಞ್ಞಾಣಕಾನಂಯೇವ ತಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಅಯಂ ನಯೋ **ಕಮು ಪದವಿಕ್ಖೇಪೇ**ತಿಆದೀಸುಪಿ ನೇತಬ್ಬೋ।

ಉಬ್ಬಿ ತುಬ್ಬಿ ಥುಬ್ಬಿ ದುಬ್ಬಿ ಧುಬ್ಬಿ ಹಿಂಸತ್ಥಾ। ಉಬ್ಬತಿ। ತುಬ್ಬತಿ। ಥುಬ್ಬತಿ। ದುಬ್ಬತಿ। ದುಬ್ಬಾ। ಧುಬ್ಬತಿ। ಏತ್ಥ **ದುಬ್ಬಾ**ತಿ ದಬ್ಬತಿಣಂ, ಯಂ “ತಿರಿಯಾ ನಾಮ ತಿಣಜಾತೀ”ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಂ। ಏತ್ಥ ಚ **ದುಬ್ಬಾ**ತಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ, **ದಬ್ಬ**ನ್ತಿ ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಮುಬ್ಬಿ ಬನ್ಧನೇ। ಮುಬ್ಬತಿ।

ಕುಬ್ಬಿ ಉಗ್ಗಮೇ। ಕುಬ್ಬತಿ।

ಪುಬ್ಬ ಪಬ್ಬ ಸಬ್ಬ ಪೂರಣೇ। ಪುಬ್ಬತಿ। ಪಬ್ಬತಿ। ಸಬ್ಬತಿ। ಏತ್ತ ಸಿಯಾ “ನನು ಭೋ **ಪುಬ್ಬಸಬ್ಬ**ಸದ್ದಾ ಸಬ್ಬನಾಮಾನಿ, ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತೇ ಧಾತುಚಿನ್ತಾಯಂ ಗಹಿತಾ”ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಸಬ್ಬನಾಮೇಸು ಚ **ತು**ಮನ್ತಾದಿವಿರಹಿತೇಸು ಚ ನಿಪಾತೇಸು ಉಪಸಗ್ಗೇಸು ಚ ಧಾತುಚಿನ್ತಾ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ಇಮಾನಿ ಪನ ಸಬ್ಬನಾಮಾನಿ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಕೇವಲಂ ಸುತಿಸಾಮಞ್ಞೇನ ಸಬ್ಬನಾಮಾನಿ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ತೇನ ತೇ ತಬ್ಭಾವಮುತ್ತತ್ತಾ ಧಾತುಚಿನ್ತಾಯಂ ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯೇಹಿ ಗಹಿತಾ “ಪುಬ್ಬತಿ ಸಬ್ಬತೀ”ತಿ ಪಯೋಗದಸ್ಸನತೋತಿ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ಬುದ್ಧವಚನೇ ಏತಾನಿ ರೂಪಾನಿ ನ ಸನ್ತೀತಿ? ಅನಾಗಮನಭಾವೇನ ನ ಸನ್ತಿ, ನ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಭಾವೇನ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಬುದ್ಧವಚನೇಸು ಏತಾನಿ ರೂಪಾನಿ ನ ಸನ್ತಿ, ತಥಾಪಿ ಪೋರಾಣೇಹಿ ಅನುಮತಾ ಪುರಾಣಭಾಸಾತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ, ಯಥಾ “ನಾಥತೀತಿ ನಾಥೋ”ತಿ ಏತ್ಥ “ನಾಥತೀ”ತಿ ರೂಪಂ ಬುದ್ಧವಚನೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಇಮಾನಿಪಿ। ತಸ್ಮಾ ವೋಹಾರೇಸು ವಿಞ್ಞೂನಂ ಕೋಸಲ್ಲತ್ಥಾಯ ಸಾಸನೇ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ಸಾಸನಾನುರೂಪಾ ಲೋಕಿಕಪ್ಪಯೋಗಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾತಿ “ಪುಬ್ಬತಿ ಸಬ್ಬತೀ”ತಿ ರೂಪಾನಿ ಗಹಿತಾನಿ। ಏಸ ನಯೋ ಅಞ್ಞೇಸುಪಿ ಠಾನೇಸು ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಚಮ್ಬು ಅದನೇ। ಚಮ್ಬತಿ।

ಕಬ್ಬ ಖಬ್ಬ ಗಬ್ಬ ದಬ್ಬೇ। **ದಬ್ಬೋ** ಅಹಙ್ಕಾರೋ। ಕಬ್ಬತಿ। ಖಬ್ಬತಿ। ಗಬ್ಬತಿ।

ಅಬಿ ದಬಿ ಸದ್ದೇ। ಅಮ್ಬತಿ। ಅಮ್ಬಾ, ಅಮ್ಬು। ದಮ್ಬತಿ।

ಲಬಿ ಅವಸಂಸನೇ। **ಅವಸಂಸನಂ** ಅವಲಮ್ಬನಂ। ಲಮ್ಬತಿ, ವಿಲಮ್ಬತಿ, ಬ್ಯಾಲಮ್ಬತಿ। ನೀಚೇ ಚೋ'ಲಮ್ಬತೇ ಸೂರಿಯೋ। ಆಲಮ್ಬತಿ । ಆಲಮ್ಬನಂ, ತದಾಲಮ್ಬನಂ, ತದಾಲಮ್ಬಣಂ, ತದಾಲಮ್ಬಂ ವಾ। ಲಾಬು। ಅಲಾಬು ವಾ, **ಅಕಾರೋ** ಹಿ ತಬ್ಭಾವೇ।

ಬಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಭಕಾರನ್ತಧಾತು

ಭಾ ದಿತ್ತಿಯಂ। ಚನ್ದೋ ಭಾತಿ, ಪಞ್ಞಾ ಮಂ ಪಟಿಭಾತಿ। ರತ್ತಿ ವಿಭಾತಿ। ಭಾಣು, ಪಟಿಭಾನಂ। ವಿಭಾತಾ ರತ್ತಿ।

ಭೀ ಭಯೇ। ಭಾಯತಿ। ಭಯಂ, ಭಯಾನಕೋ, ಭೀಮೋ, ಭೀಮಸೇನೋ, ಭೀರು, ಭೀರುಕೋ, ಭೀರುಕಜಾತಿಕೋ। ಕಾರಿತೇ “ಭಾಯೇತಿ, ಭಾಯಯತಿ, ಭಾಯಾಪೇತಿ, ಭಾಯಾಪಯತೀ”ತಿ ರೂಪಾನಿ।

ಸಭು ಸಮ್ಭು ಹಿಂಸಾಯಂ। ಸಭತಿ। ಸಮ್ಭತಿ।

ಸುಮ್ಭ ಭಾಸನೇ ಚ। **ಚ**ಕಾರೋ ಹಿಂಸಾಪೇಕ್ಖಕೋ। ಸುಮ್ಭತಿ। ಸುಮ್ಭೋ। ಕುಸುಮ್ಭೋ।

ಏತ್ಥ **ಸುಮ್ಭೋ**ತಿ ಆವಾಟೋ। "ಸುಮ್ಭಂ ನಿಕ್ಖನಾಹೀ"ತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ। **ಕುಸುಮ್ಭೋ**ತಿ ಖುದ್ದಕಆವಾಟೋ, "ಪಬ್ಬತಕನ್ದರಪದರಸಾಖಾಪರಿಪೂರಾ ಕುಸುಮ್ಭೇ ಪರಿಪೂರೇನ್ತೀ"ತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ।

ಅಬ್ಭ ವಬ್ಭ ಮಬ್ಭ ಗತಿಯಂ। ಅಬ್ಭತಿ। ಅಬ್ಭೋ। ವಬ್ಭತಿ। ಮಬ್ಭತಿ।

ಏತ್ಥ **ಅಬ್ಭೋ**ತಿ ಮೇಘೋ। ಸೋ ಹಿ ಅಬ್ಭತಿ ಅನೇಕಸತಪಟಲೋ ಹುತ್ವಾ ಗಚ್ಛತೀತಿ "ಅಬ್ಭೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ವಿಜ್ಜುಮಾಲೀ ಸತಕ್ಕಕೂ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸತಕ್ಕಕೂ**ತಿ ಚ ಅನೇಕಸತಪಟಲೋ। ಏತ್ಥ ಚ **ಅಬ್ಭ**ಸದ್ದೋ ತಿಲಿಙ್ಗಿಕೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ ಅಯಂ "ಅಬ್ಭುಟ್ಠಿತೋವ ಸ ಯಾತಿ, ಸ ಗಚ್ಛಂ ನ ನಿವತ್ತತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗೋ। "ಅಬ್ಭಾ, ಮಹಿಕಾ, ಧೂಮೋ, ರಜೋ, ರಾಹೂ"ತಿ ಏತ್ಥ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೋ। "ಅಬ್ಭಾನಿ ಚನ್ದಮಣ್ಡಲಂ ಛಾದೇನ್ತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗೋ।

ಇಮಾನಿ ಪನ ಮೇಘಸ್ಸ ನಾಮಾನಿ -

> ಮೇಘೋ ವಲಾಹಕೋ ಲಜ್ಜೀ, ಜೀಮೂತೋ ಅಮ್ಬುದೋ ಘನೋ।
> ಧಾರಾಧರೋ ಅಮ್ಬುಧರೋ, ಪಜ್ಜುನ್ನೋ ಹಿಮಗಬ್ಭಕೋ॥

ಯಭ ಮೇಥುನೇ। ಮಿಥುನಸ್ಸ ಜನದ್ವಯಸ್ಸ ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ **ಮೇಥೂನಂ,** ತಸ್ಮಿಂ ಮೇಥುನೇ **ಯಭ**ಧಾತು ವತ್ತತಿ। ಯಭತಿ। ಯಾಭಸ್ಸಂ।

ಏತ್ಥ ಚ "ಮೇಥುನ"ನ್ತಿ ಏಸಾ ಸಬ್ಭಿವಾಚಾ, ಲಜ್ಜಾಸಮ್ಪನ್ನೇಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ವತ್ತಬ್ಬಭಾಸಾಭಾವತೋ। ತಥಾ ಹಿ "ಮೇಥುನೋ ಧಮ್ಮೋ ನ ಪಟಿಸೇವಿತಬ್ಬೋ"ತಿ ಚ "ನ ಮೇ ರಾಜಾ ಸಖಾ ಹೋತಿ, ನ ರಾಜಾ ಹೋತಿ ಮೇಥುನೋ"ತಿ ಚ ಸೋಭನೇ ವಾಚಾವಿಸಯೇ ಅಯಂ ಭಾಸಾ ಆಗತಾ। "ಯಭತೀ"ತಿಆದಿಕಾ ಪನ ಭಾಸಾ "ಸಿಖರಣೀ"ತಿಆದಿಕಾ ಭಾಸಾ ವಿಯ ಅಸಬ್ಭಿವಾಚಾ। ನ ಹಿ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಸಮ್ಪನ್ನೋ ಲೋಕಿಯಜನೋಪಿ ಈದಿಸಿಂ ವಾಚಂ ಭಾಸತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಅಧಿಮತ್ತುಕ್ಕಂಸಗತಹಿರೋತ್ತಪ್ಪೋಪಿ ಭಗವಾ ಮಹಾಕರುಣಾಯ ಸಞ್ಚೋದಿತಹದಯೋ ಲೋಕಾನುಕಮ್ಪಾಯ ಪರಿಸಮಜ್ಝೇ ಅಭಾಸಿ। ಅಹೋ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಮಹಾಕರುಣಾತಿ।

ಇಮಾನಿ ಪನ ಮೇಥುನಧಮ್ಮಸ್ಸ ನಾಮಾನಿ -

> ಸಂವೇಸನಂ ನಿದ್ಧುವನಂ, ಮೇಥುನಂ ಸೂರತಂ ರತಂ।
> ಬ್ಯಥಯೋ ಗಾಮಧಮ್ಮೋ ಚ, ಯಾಭಸ್ಸಂ ಮೋಹನಂ ರತಿ॥
>
> ಅಸದ್ಧಮ್ಮೋ ಚ ವಸಲ-ಧಮ್ಮೋ ಮೀಳ್ಹಸುಖಮ್ಪಿ ಚ।
> ದ್ವಯಂದ್ವಯಸಮಾಪತ್ತಿ, ದ್ವನ್ದೋ ಗಮ್ಮೋ'ದಕನ್ತಿಕೋ॥

ಸಿಭ ವಿಭ ಕತ್ಥನೇ। ಸಿಭತಿ। ವಿಭತಿ।

ದೇಭ ಅಭಿ ದಭಿ ಸದ್ದೇ। ದೇಭತಿ। ಅಮ್ಭತಿ। ಅಮ್ಭೋ। ದಮ್ಭತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಅಮ್ಭೋ** ವುಚ್ಚತಿ ಉದಕಂ। ತಞ್ಹಿ ನಿಜ್ಜೀವಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ಓಘಕಾಲಾದೀಸು ವಿಸ್ಸನ್ದಮಾನಂ ಅಮ್ಭತಿ ಸದ್ದಂ ಕರೋತೀತಿ **ಅಮ್ಭೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಇಮಾನಿಸ್ಸ ನಾಮಾನಿ -

ಪಾನೀಯಂ ಉದಕಂ ತೋಯಂ, ಜಲಂ ಪಾತೋ ಚ ಅಮ್ಬು ಚ।
ದಕಂ ಕಂ ಸಲಿಲಂ ವಾರಿ, ಆಪೋ ಅಮ್ಭೋ ಪಪಮ್ಪಿ ಚ॥

ನೀರಞ್ಚ ಕೇಪುಕಂ ಪಾನಿ, ಅಮತಂ ಏಲಮೇವ ಚ,
ಆಪೋನಾಮಾನಿ ಏತಾನಿ, ಆಗತಾನಿ ತತೋ ತತೋ॥

ಏತ್ಥ ಚ "ವಾಲಗ್ಗೇಸು ಚ ಕೇಪುಕೇ। ಪಿವಿತಞ್ಚ ತೇಸಂ ಭುಸಂ ಹೋತಿ ಪಾನೀ"ತಿಆದಯೋ ಪಯೋಗಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾ।

ಥಭಿ ಖಭಿ ಪಟಿಬದ್ಧೇ ಥಮ್ಭತಿ, ವಿತ್ಥಮ್ಭತಿ। ಖಮ್ಭತಿ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭತಿ। ಥಮ್ಭೋ। ಥದ್ಧೋ, ಉಪತ್ಥಮ್ಭೋ। ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿನೀ। ವಿಕ್ಖಮ್ಭೋ। ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಕಿಲೇಸೋ।

ಜಭ ಜಭಿ ಗತ್ತವಿನಾಮೇ। ಜಭತಿ। ಜಮ್ಭತಿ, ವಿಜಮ್ಭತಿ। ವಿಜಮ್ಭನಂ, ವಿಜಮ್ಭಿತಾ। ವಿಜಮ್ಭನ್ತೋ, ವಿಜಮ್ಭಮಾನೋ, ವಿಜಮ್ಭಿತೋ।

ಸಬ್ಭ ಕಥನೇ। ಸಬ್ಭತಿ।

ವಬ್ಭ ಭೋಜನೇ। ವಬ್ಭತಿ।

ಗಬ್ಭ ಧಾರಣೇ। ಗಬ್ಭತಿ। ಗಬ್ಭೋ।

ಏತ್ಥ **ಗಬ್ಭೋ**ತಿ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ ಕುಚ್ಛಿಗತಪುತ್ತೋಪಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಯಮೇಕರತ್ತಿಂ ಪಠಮಂ, ಗಬ್ಭೇ ವಸತಿ ಮಾಣವೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಮಾತುಕುಚ್ಛಿ "ಗಬ್ಭೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಗಬ್ಭೋ ಮೇ ದೇವ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ। ಗಬ್ಭೋ ಚ ಪತಿತೋ ಛಮಾ"ತಿ ಚ ಏತ್ಥ ಪನ ಕುಚ್ಛಿಗತಪುತ್ತೋ। ಅಪಿಚ **ಗಬ್ಭೋ**ತಿ ಆವಾಸವಿಸೇಸೋ। "ಗಬ್ಭಂ ಪವಿಟ್ಠೋ"ತಿಆದೀಸು ಹಿ ಓವರಕೋ "ಗಬ್ಭೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ರಭ ರಾಭಸ್ಸೇ। ಆಪುಬ್ಬೋ **ರಭ ಹಿಂಸಾಕರಣವಾಯಮನೇಸು**। **ರಾಭಸ್ಸಂ** ರಾಭಸಭಾವೋ। ತಂಸಮಙ್ಗೀನೋ ಪನ ಪಾಳಿಯಂ "ಚಣ್ಡಾ ರುದ್ಧಾ ರಭಸಾ"ತಿ ಏವಂ ಆಗತಾ।

ತತ್ಥ **ರಭಸಾ**ತಿ ಕರಣುತ್ತರಿಯಾ। ರಭತಿ, ಆರಭತಿ, ಸಮಾರಭತಿ, ಆರಮ್ಭತಿ। ರಭಸೋ। ಆರಮ್ಭೋ। ಸಮಾರಮ್ಭೋ, ಆರಭನ್ತೋ। ಸಮಾರಭನ್ತೋ। ಆರದ್ಧಂ ಮೇ ವೀರಿಯಂ। ಸಾರಮ್ಭಂ। ಅನಾರಮ್ಭಂ। ಸಾರಮ್ಭೋ ತೇ ನ ವಿಜ್ಜತಿ। ಪಕಾರಣಾರಮ್ಭೋ। ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೋ। ಆರಭಿತುಂ। ಆರಭಿತ್ವಾ। ಆರಬ್ಭ।

ಏತ್ಥ **ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೋ**ತಿ ವೀರಿಯಸಙ್ಖಾತೋ ಆರಮ್ಭೋ। **ಆರಮ್ಭ**ಸದ್ದೋ ಕಮ್ಮೇ ಆಪತ್ತಿಯಂ ಕ್ರಿಯಾಯ ವೀರಿಯೇ ಹಿಂಸಾಯ ವಿಕೋಪನೇತಿ ಅನೇಕೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ಆಗತೋ।

"ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ದುಕ್ಖಂ ಸಮ್ಭೋತಿ, ಸಬ್ಬಂ ಆರಮ್ಭಪಚ್ಚಯಾ।

ಆರಮ್ಭಾನಂ ನಿರೋಧೇನ, ನತ್ಥಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ"ತಿ

ಏತ್ಥ ಹಿ ಕಮ್ಮಂ ಆರಮ್ಭೋತಿ ಆಗತಂ। "ಆರಮ್ಭತಿ ಚ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರೀ ಚ ಹೋತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಆಪತ್ತಿ। "ಮಹಾಯಞ್ಞಾ ಮಹಾರಮ್ಭಾ, ನ ತೇ ಹೋನ್ತಿ ಮಹಪ್ಫಲಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಯೂಪುಸ್ಸಾಪನಾದಿಕ್ರಿಯಾ। "ಆರಮ್ಭಥ ನಿಕ್ಕಮಥ, ಯುಞ್ಜಥ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇ"ತಿ ಏತ್ಥ ವೀರಿಯಂ। "ಸಮಣಂ ಗೋತಮಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪಾಣಂ ಆರಮ್ಭನ್ತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿಂಸಾ। "ಬೀಜಗಾಮಭೂತಗಾಮಸಮಾರಮ್ಭಾ ಪಟಿವಿರತೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಛೇದನಭಞ್ಜನಾದಿಕಂ ವಿಕೋಪನಂ। ಇಚ್ಚೇವಂ -

ಕಮ್ಮೇ ಆಪತ್ತಿಯಞ್ಚೇವ, ವೀರಿಯೇ ಹಿಂಸಾಕ್ರಿಯಾಸು ಚ।
ವಿಕೋಪನೇ ಚ **ಆರಮ್ಭ**-ಸದ್ದೋ ಹೋತೀತಿ ನಿದ್ದಿಸೇ।

ಲಭ ಲಾಭೇ। ಲಭತಿ, ಲಬ್ಭತಿ। ಲಾಭೋ, ಲದ್ಧಂ, ಅಲತ್ಥ, ಅಲತ್ಥುಂ।

ಸುಭ ದಿತ್ತಿಯಂ। ಸೋಭತಿ। ಸೋಭಾ, ಸೋಭನಂ, ಸೋಭಿತೋ।

ಖುಭ ಸಞ್ಚಲನೇ। ಖೋಭತಿ, ಸಙ್ಖೋಭತಿ। ಹತ್ಥಿನಾಗೇ ಪದಿನ್ನಮ್ಹಿ, ಖುಬ್ಭಿತ್ಥ ನಗರಂ ತದಾ। ಖೋಭಾ, ಸಙ್ಖೋಭೋ।

ನಭ ತುಭ ಹಿಂಸಾಯಂ। ನಭತಿ। ತುಭತಿ।

ಸಮ್ಭ ವಿಸ್ಸಾಸೇ। ಸಮ್ಭತಿ। ಸಮ್ಭತ್ತಿ, ಸಮ್ಭತ್ತೋ।

ಲುಭ ವಿಮೋಹನೇ। ಲೋಭತಿ, ಪಲೋಭತಿ। ಥುಲ್ಲಕುಮಾರೀಪಲೋಭನಂ। ಕಾರಿತೇ ಪನ "ಲೋಭೇತಿ, ಪಲೋಭೇತಿ, ಪಲೋಭೇತ್ವಾ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। **ದಿವಾದಿ**ಗಣಂ ಪನ ಪತ್ವಾ ಗಿದ್ಧಿಯತ್ಥೇ "ಲುಬ್ಭತೀ"ತಿ ರೂಪಂ ಭವತಿ।

ದಭಿ ಗನ್ಥನೇ। ದಮ್ಭತಿ। ದಮ್ಭನಂ।

ರುಭಿ ನಿವಾರಣೇ। ರುಮ್ಭತಿ, ಸನ್ನಿರುಮ್ಭತಿ। ಸನ್ನಿರುಮ್ಭೋ, ಸನ್ನಿರುಮ್ಭಿತ್ವಾ।

ಉಭ ಉಬ್ಭ ಉಮ್ಭ ಪೂರಣೇ। ಉಭತಿ। ಉಬ್ಭತಿ। ಉಮ್ಭತಿ। ಉಭನಾ। ಉಬ್ಭನಾ। ಉಮ್ಭನಾ। ಓಭೋ। ಕೇಟುಭಂ। ಉಬ್ಭಂ। ಕುಮ್ಭೋ। ಕುಮ್ಭೀ। ಕಾರಿತೇ "ಓಭೇತಿ। ಉಬ್ಭೇತಿ। ಉಮ್ಭೇತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ಕೇಟುಭ**ನ್ತಿ ಕ್ರಿಯಾಕಪ್ಪವಿಕಪ್ಪೋ ಕವೀನಂ ಉಪಕಾರಿಯಸತ್ಥಂ। ಇದಂ ಪನೇತ್ಥ ನಿಬ್ಬಚನಂ ಕಿಟೇತಿ ಗಮೇತಿ ಕ್ರಿಯಾದಿವಿಭಾಗಂ, ತಂ ವಾ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನತೋ ಕೇಟೇನ್ತೋ ಗಮೇನ್ತೋ ಓಭೇತಿ ಪೂರೇತೀತಿ ಕೇಟುತಂ **ಕಿಟಉಭ**ಧಾತುವಸೇನ। ಉಬ್ಭತಿ ಉಬ್ಭೇತಿ ಪೂರೇತೀತಿ **ಉಬ್ಭಂ,** ಪೂರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚರಿಯಾಪಿಟಕೇಪಿ** ಹಿ ಈದಿಸೀ ಸದ್ದಗತಿ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಂ ಯಥಾ? "ಮಹಾದಾನಂ ಪವತ್ತೇಸಿ, ಅಚ್ಚುಬ್ಭಂ ಸಾಗರೂಪಮ"ನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಚ **ಅಚ್ಚುಬ್ಭ**ನ್ತಿ ಅತಿವಿಯ ಯಾಚಕಾನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಂ ಪೂರಣಂ। **ಅಕ್ಖುಮ್ಭ**ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ಕುಮ್ಭೋ**ತಿ ಕಂ ವುಚ್ಚತಿ ಉದಕಂ, ತೇನ ಉಬ್ಭೇತಬ್ಬೋತಿ ಕುಮ್ಭೋ, ಸೋ ಏವ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗವಸೇನ ಕುಮ್ಭೀ। ಏತ್ಥ ಚ "ಕುಮ್ಭೀ ಧೋವತಿ ಓನತೋ"ತಿ ಪಯೋಗೋ।

ಕುಮ್ಭಸದ್ದೋ ಘಟೇ ಹತ್ಥಿ-ಸಿರೋಪಿಣ್ಡೇ ದಸಮ್ಭಣೇ।
ಪವತ್ತತೀತಿ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ, ವಿಞ್ಞುನಾ ನಯದಸ್ಸಿನಾ॥

ಭಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಮಕಾರನ್ತಧಾತು

ಮಾ ಮಾನೇ ಸದ್ದೇ ಚ। ಮಾತಿ। ಮಾತಾ। ಏತ್ಥ **ಮಾತಾ**ತಿ ಜನಿಕಾ ವಾ ಚೂಳಮಾತಾ ವಾ ಮಹಾಮಾತಾ ವಾ।

ಮೂ ಬನ್ಧನೇ। ಮವತಿ। **ಕಿಯಾದಿ**ಗಣಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ "ಮುನಾತೀ"ತಿ ರೂಪಂ।

ಮೇ ಪಟಿದಾನಆದಾನೇಸು। ಮೇತಿ, ಮಯತಿ। ಮೇಧಾ।

ಏತ್ಥ **ಮೇಧಾ**ತಿ ಪಞ್ಞಾ। ಸಾ ಹಿ ಸುಖುಮಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಂ ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಖಿಪ್ಪಮೇವ ಮೇತಿ ಚ ಧಾರೇತಿ ಚಾತಿ ಮೇಧಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏತ್ಥ ಪನ **ಮೇತೀ**ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಥಾ ಹಿ **ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ** ವುತ್ತಂ "ಅಸನಿ ವಿಯ ಸಿಲುಚ್ಚಯೇ ಕಿಲೇಸೇ ಮೇಧತಿ ಹಿಂಸತೀತಿ ಮೇಧಾ, ಖಿಪ್ಪಂ ಗಹಣಧಾರಣಟ್ಠೇನ ವಾ ಮೇಧಾ"ತಿ। ಸಙ್ಗಮತ್ಥವಾಚಕಸ್ಸ ಪನ **ಮೇಧ**ಧಾತುಸ್ಸ ವಸೇನ ಮೇಧತಿ ಸೀಲಸಮಾಧಿಆದೀಹಿ ಸದ್ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಿರಿಯಾ ಚ ಸಙ್ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಮೇಧಾ**ತಿ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

"ದ್ವಿಧಾತುಯೇಕಧಾತುಯಾ , ದ್ವಿರತ್ಥವತಿಯಾಪಿ ಚ।
ಮೇಧಾಸದ್ದಸ್ಸ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ, ಜಞ್ಞಾ ಸುಗತಸಾಸನೇ"ತಿ॥

ಓಮಾ ಸಾಮತ್ಥಿಯೇ। **ಸಾಮತ್ಥಿಯಂ** ಸಮತ್ಥಭಾವೋ। ಅಲುತ್ತನ್ತೋಯಂ ಧಾತು, ಓಮಾತಿ, ಓಮನ್ತಿ।

ಅತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ "ಓಮಾತಿ ಭನ್ತೇ ಭಗವಾ ಇದ್ಧಿಯಾ ಮನೋಮಯೇನ ಕಾಯೇನ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತು"ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಓಮಾತೀ**ತಿ ಪಹೋತಿ ಸಕ್ಕೋತಿ।

ತಿಮು ಅದ್ದಭಾವೇ। **ಅದ್ದಭಾವೋ** ತಿನ್ತಭಾವೋ। ತೇಮತಿ। ತಿನ್ತೋ, ತೇಮಿಯೋ। ತೇಮಿತುಕಾಮಾ ತೇಮಿಂಸು।

ಏತ್ಥ **ತೇಮಿಯೋ**ತಿ ಏವಂನಾಮಕೋ ಕಾಸಿರಞ್ಞೋ ಪುತ್ತೋ ಬೋಧಿಸತ್ತೋ। ಸೋ ಹಿ ರಞ್ಞೋ ಚೇವ ಮಹಾಜನಸ್ಸ ಚ ಹದಯಂ ತೇಮೇನ್ತೋ ಅದ್ದಭಾವಂ ಪಾಪೇನ್ತೋ ಸೀತಲಭಾವಂ ಜನೇನ್ತೋ ಜಾತೋತಿ "ತೇಮಿಯೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ನಿತಮಿ ಕಿಲಮನೇ। ನಿತಮ್ಮತಿ। ಹದಯಂ ದಯ್ಹತೇ ನಿತಮ್ಮಾಮಿ।

ಚಮು ಛಮು ಜಪು ಝಮು ಉಮು ಜಿಮು ಅದನೇ। ಚಮತಿ। ಚಮೂ। **ಚಮೂ**ತಿ ಸೇನಾ। ಛಮತಿ। ಜಮತಿ। ಝಮತಿ। ಉಮತಿ। ಜೇಮತಿ।

ಕಮು ಪದವಿಕ್ಖೇಪೇ। **ಪದವಿಕ್ಖೇಪೋ** ಪದಸಾ ಗಮನಂ। ಇದಂ ಪನ ವೋಹಾರಸೀಸಮತ್ತಂ ವಚನಂ, ತಸ್ಮಾ "ನಾಸ್ಸ ಕಾಯೇ ಅಗ್ಗಿ ವಾ ವಿಸಂ ವಾ ಸತ್ಥಂ ವಾ ಕಮತೀ"ತಿಆದೀಸು ಅಪದವಿಕ್ಖೇಪತ್ಥೋಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಕಮತಿ। ಚಙ್ಕಮತಿ, ಅತಿಕ್ಕಮತಿ। ಅಭಿಕ್ಕಮತಿ। ಪಟಿಕ್ಕಮತಿ। ಪಕ್ಕಮತಿ। ಪರಕ್ಕಮತಿ। ವಿಕ್ಕಮತಿ। ನಿಕ್ಕಮತಿ। ಸಙ್ಕಮತಿ। ಸಙ್ಕಮನಂ। ಸಙ್ಕನ್ತಿ। ಕಮನಂ। ಚಙ್ಕಮನಂ। ಅತಿಕ್ಕಮೋ। ಅಭಿಕ್ಕಮೋ। ಪಟಿಕ್ಕಮೋ। ಪಕ್ಕಮೋ। ವಿಕ್ಕಮೋ। ನಿಕ್ಕಮೋ। ಅತಿಕ್ಕನ್ತೋ ಪುರಿಸೋ। ಅಭಿಕ್ಕನ್ತಾ ರತ್ತಿ। ನಿಕ್ಖಮತಿ। ಅಭಿನಿಕ್ಖಮತಿ। ಕಾರಿತೇ ನಿಕ್ಖಾಮೇತಿ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನಾಯಂ ಧಾತು **ಚುರಾದಿ**ಗಣಂ ಪತ್ವಾ ಇಚ್ಛಾಕನ್ತಿ ಯತ್ಥೇಸು ವತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾ ತೇಪಿ ಅತ್ಥೇ ಉಪಸಗ್ಗವಿಸೇಸಿತೇ ಕತ್ವಾ ಇಧ **ಅಭಿಕ್ಕನ್ತ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರಂ ವತ್ತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅವತ್ವಾ ಉಪರಿ **ಚುರಾದಿ**ಗಣೇಯೇವ ಕಥೇಸ್ಸಾಮ।

ಯಮು ಉಪರಮೇ। ಉಪರಮೋ ವಿರಮನಂ। ಯಮಭಿ। ಯಮೋ। "ಪರೇ ಚ ನ ವಿಜಾನನ್ತಿ, ಮಯಮೇತ್ಥ ಯಮಾಮಸೇ"ತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಯಮಾಮಸೇತಿ** ಉಪರಮಾಮ, ನಸ್ಸಾಮ, ಮರಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನಮ ಬಹುತ್ತೇ ಸದ್ದೇ। ಬಹುತ್ತೋ ಸದ್ದೋ ನಾಮ ಉಗ್ಗತಸದ್ದೋ। ನಮತಿ।

ಅಮ ದಮ ಹಮ್ಮ ಮಿಮ ಥಮ ಗತಿಮ್ಹಿ। ಅಮತಿ। ದಮತಿ। ಹಮ್ಮತಿ। ಮಿಮತಿ। ಥಮತಿ। ಥಮಾ।

ಛಮಾತಿ ಪಥವೀ। **ಛಮಾ**ಸದ್ದೋ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, "ನ ಛಮಾಯಂ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ಆಸನೇ ನಿಸಿನ್ನಸ್ಸ ಅಗಿಲಾನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮೀತಿ ಸಿಕ್ಖಾ ಕರಣೀಯಾ"ತಿ ಚ "ಛಮಾಯಂ ಪರಿವತ್ತಾಮಿ ವಾರಿಚರೋವ ಘಮ್ಮೇ"ತಿ ಚ ಪಯೋಗದಸ್ಸನತೋ। ಸೋ ಚ ಖೋ ಸತ್ತಹಿ ಅಟ್ಠಹಿ ವಾ ವಿಭತ್ತೀಹಿ ದ್ವೀಸು ಚ ವಚನೇಸು ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಛಮನ್ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಛಮಾ।

ಧಮ ಸದ್ದಗ್ಗಿಸಂ ಯೋಗೇಸು। ಧಮಧಾತು ಸದ್ದೇ ಚ ಮುಖವಾತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅಗ್ಗಿಸಂಯೋಗೇ ಚ ವತ್ತತಿ। ತತ್ಥ ಪಠಮತ್ಥೇ "ಸಙ್ಖಂ ಧಮತಿ। ಸಙ್ಖಧಮಕೋ। ಭೇರಿಂ ಧಮತಿ। ಭೇರಿಧಮಕೋ। ಧಮೇ ಧಮೇ ನಾತಿಧಮೇ"ತಿ ಪಯೋಗೋ। ದುತಿಯತ್ಥೇ "ಅಗ್ಗಿಂ ಧಮತಿ। ಸಮುಟ್ಠಾಪೇತಿ ಅತ್ತಾನಂ, ಅಣುಂ ಅಗ್ಗಿಂವ ಸನ್ಧಮ"ನ್ತಿ ಪಯೋಗೋ।

ಭಾಮ ಕೋಧೇ। ಭಾಮತಿ।

ನಮು ನಮನೇ। ನಮತಿ। ನಮೋ। ನತಂ, ನಮನಂ। ನತಿ। ನಮಂ। ನಮಮಾನೋ। ನಮನ್ತೋ। ನಮಿತೋ। ನಾಮಂ। ನಾಮಿತಂ। ನಮಿತುಂ। ನತ್ವಾ, ನತ್ವಾನ। ನಮಿತ್ವಾ, ನಮಿತ್ವಾನ, ನಮಿತುನ। ಕಾರಿತೇ "ನಾಮೇತಿ, ನಾಮಯತಿ। ನಾಮೇತ್ವಾ। ನಾಮಯಿತ್ವಾ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ತತ್ರ ಹಿ "ನಮತಿ ನಮಿತ್ವಾ"ತಿ ಏವಂಪಕಾರಾನಿ ಪದಾನಿ ನಮನತ್ಥೇ ವನ್ದನಾಯಞ್ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ, "ನಮೋ ನತ್ವಾ"ತಿ ಏವಂಪಕಾರಾನಿ ಪನ ವನ್ದನಾಯಮೇವ। ಅತ್ರಾಯಮುಪಲಕ್ಖಣಮತ್ತಾ ಪಯೋಗರಚನಾ -

> ರುಕ್ಖೋ ಫಲೀ ಫಲಭಾರಗರುತಾಯ ನಮಿತ್ವಾನ ಭಿಜ್ಜತಿ।
> ವುದ್ಧೋ ಜರಾಜಜ್ಜರತಾಯ ನಮತಿ ನಮಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛತಿ।
> ಸದ್ಧೋ ಬುದ್ಧಂ ನಮತಿ ನಮಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛತಿ।
> ನಮೋ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸತ್ಥಾರಂ ನತ್ವಾನ ಅಗಮಾಸೀತಿ।

ಏತ್ಥ **ನಮೋತಿ** ಪದಂ ನಿಪಾತೇಸುಪಿ ಲಬ್ಭತಿ। ತೇನ ಹಿ ಪಚ್ಚತ್ತೋಪಯೋಗವಚನಾನಿ ಅಭಿನ್ನರೂಪಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ "ದೇವರಾಜ ನಮೋ ತ್ಯತ್ಥು। ನಮೋ ಕತ್ವಾ ಮಹೇಸಿನೋ"ತಿ। ಉಪಸಗ್ಗೇಹಿಪಿ ಅಯಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ "ಪಣಮತಿ, ಪಣಾಮೋ, ಉಣ್ಣಮತಿ, ಉಣ್ಣತಿ" ಇಚ್ಚಾದಿನಾ।

ಖಮು ಸಹನೇ। ಖಮತಿ। ಖನ್ತಿ। ಖಮೋ, ಖಮನಂ, ಏವಂ ಭಾವೇ। ಕತ್ತರಿ ಪನ "ಖನ್ತಾ। ಖಮಿತಾ। ಖಮೋ ಹೋತಿ ಸೀತಸ್ಸಪಿ ಉಣ್ಹಸ್ಸಪೀ"ತಿ ಪಯೋಗಾ।

ಸಮ ಅದಸ್ಸನೇ। ಸಮತಿ, ವೂಪಸಮತಿ ಅಗ್ಗಿ।

ಯಮ ಪರಿವೇಸನೇ। ಯಮತಿ। ಯಮೋ। ಯಮರಾಜಾ।

ಸಮ ಸದ್ದೇ। ಸಮತಿ।

ಸಮ ಥಮ ವೇಲಮ್ಹೇ। ಸಮತಿ। ಥಮತಿ।

ವಾಯಮ ಈಹಾಯಂ। ವಾಯಮತಿ। ವಾಯಾಮೋ।

ಗಮು ಗತಿಯಂ। ಗಚ್ಛತಿ। ಗಮಕೋ। ಗತೋ। ಗತಿ। ಗಮನಂ। ಕಾರಿತೇ "ಗಮೇತಿ, ಗಮಯತಿ, ಗಚ್ಛಾಪೇತೀ"ತಿಆದೀನಿ ಭವನ್ತಿ।

ರಮು ಕೀಳಾಯಂ। ರಮತಿ। ವಿರಮತಿ। ಪಟಿವಿರಮತಿ। ಉಪರಮತಿ। ಆರತಿ। ವಿರತಿ। ಪಟಿವಿರತಿ। ಉಪರತಿ। ವೇರಮಣಿ। ವಿರಮಣಂ। ರತಿ। ರಮಣಂ। ರತೋ। ಆರತೋ ವಿರತೋ ಪಟಿವಿರತೋ। ಉಪರತೋ, ಉಪರಮೋ। ಆರಾಮೋ।

ವಮು ಉಗ್ಗಿರಣೇ। ವಮತಿ। ವಮಥು। ವಮ್ಮಿಕೋ।

ಧೀರತ್ಥು ತಂ ವಿಸಂ ವನ್ತಂ, ಯಮಹಂ ಜೀವಿತಕಾರಣಾ।
ವನ್ತಂ ಪಚ್ಚಾವಮಿಸ್ಸಾಮಿ, ಮತಂ ಮೇ ಜೀವಿತಾ ವರಂ॥

ತತ್ಥ **ವಮ್ಮಿಕೋತಿ** ವಮತೀತಿ, ವನ್ತಕೋತಿ, ವನ್ತುಸ್ಸಯೋತಿ, ವನ್ತಸಿನೇಹಸಮ್ಬನ್ಧೋತಿ ವಮ್ಮಿಕೋ। ಸೋ ಹಿ ಅಹಿನಕುಲಉನ್ದೂರಘರಗೋಳಿಕಾದಯೋ ನಾನಪ್ಪಕಾರೇ ಪಾಣಕೇ ವಮತೀತಿ ವಮ್ಮಿಕೋ। ಉಪಚಿಕಾಹಿ ವನ್ತಕೋತಿ ವಮ್ಮಿಕೋ। ಉಪಚಿಕಾಹಿ ವಮಿತ್ವಾ ಮುಖತುಣ್ಡಕೇನ ಉಕ್ಖಿತ್ತಪಂಸುಚುಣ್ಣೇನ ಕಟಿಪ್ಪಮಾಣೇನಪಿ ಪೋರಿಸಪ್ಪಮಾಣೇನಪಿ ಉಸ್ಸಿತೋತಿ ವಮ್ಮಿಕೋ। ಉಪಚಿಕಾಹಿ ವನ್ತಖೇಳಸಿನೇಹೇನ ಆಬದ್ಧತಾಯ ಸತ್ತಸತ್ತಾಹಂ ದೇವೇ ವಸ್ಸನ್ತೇಪಿ ನ ವಿಪ್ಪಕಿರಯತಿ, ನಿದಾಘೇಪಿ ತತೋ ಪಂಸುಮುಟ್ಠಿಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಮಿಂ ಮುಟ್ಠಿನಾ ಪೀಳಿಯಮಾನೇ ಸಿನೇಹೋವ ನಿಕ್ಖಮತಿ, ಏವಂ ವನ್ತಸಿನೇಹಸಮ್ಬನ್ಧೋತಿ ವಮ್ಮಿಕೋ।

ಏತ್ಥ ಪನ "ಭಗವಾ, ಹಿಮವಾ"ತಿಆದೀನಿ ಪದಾನಿ ನ ಕೇವಲಂ **ವನ್ತು**ಪಚ್ಚಯವಸೇನೇವ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬಾನಿ, ಅಥ ಖೋ **ವಮುಧಾತು**ವಸೇನಪಿ ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬಾನಿ, ತೇನಾಹ **ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಕಾರಕೋ** "ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತೀಸು ಭವೇಸು ತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಾತಂ ಗಮನಮನೇನ ವನ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ "ಭವೇಸು ವನ್ತಗಮನೋ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ **ಭವ**ಸದ್ದತೋ **ಭ**ಕಾರಂ, **ಗಮನ**ಸದ್ದತೋ **ಗ**ಕಾರಂ, **ವನ್ತ**ಸದ್ದತೋ **ವ**ಕಾರಞ್ಚ ದೀಘಂ ಕತ್ವಾ ಆದಾಯ **ಭಗವಾತಿ** ವುಚ್ಚತಿ, ಯಥಾ ಲೋಕೇ 'ಮೇಹನಸ್ಸ ಖಸ್ಸ ಮಾಲಾ'ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಮೇಖಲಾ"ತಿ ವದತಾ ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ ಸದ್ದಸಿದ್ಧಿ ದಸ್ಸಿತಾ।

ಏತ್ಥ, ಸಿಯಾ "ವಿಸಮಮಿದಂ ನಿದಸ್ಸನಂ, ಯೇನ 'ಮೇಹನಸ್ಸ ಖಸ್ಸ ಮಾಲಾ'ತಿ ಏತ್ಥ **ಮೇ**ಕಾರ**ಖ**ಕಾರ**ಲಾ**ಕಾರಾನಂ ಕಮತೋ ಗಹಣಂ ದಿಸ್ಸತಿ, "ಭವೇಸು ವನ್ತಗಮನೋ'ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ **ಭ**ಕಾರ**ವ**ಕಾರ**ಗ**ಕಾರಾನಂ ಕಮತೋ ಗಹಣಂ ನ ದಿಸ್ಸತೀ"ತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ಇಧ ಪನ "ಅಗ್ಗಾಹಿತೋ, ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಗುಣಸದ್ದಸ್ಸ ಪರನಿಪಾತವಸೇನ "ಭವೇಸು ಗಮನವನ್ತೋ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇಪಿ ಏವಮವತ್ವಾ ಸದ್ದಸತ್ಥೇ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಗುಣಸದ್ದಾನಂ ಪುಬ್ಬನಿಪಾತಭಬ್ಬಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂನಂ ಕೇಸಞ್ಚಿ ವಿಞ್ಞೂನಂ ಮನಂ ತೋಸೇತುಂ "ಭಗವಾ"ತಿ ಪದೇ ಅಕ್ಖರಕ್ಕಮಂ ಅನಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಅತ್ಥಮತ್ತನಿದಸ್ಸನವಸೇನ "ಆಹಿತಗ್ಗಿ, ಸಮ್ಪನ್ನವಿಜ್ಜಾಚರಣೋ"ತಿಆದೀನಿ ವಿಯ ಪುಬ್ಬನಿಪಾತವಸೇನ "ಭವೇಸು ವನ್ತಗಮನೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಈದಿಸಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಠಾನೇ "ಆಹಿತಗ್ಗೀ"ತಿ ವಾ "ಅಗ್ಗಾಹಿತೋ"ತಿ ವಾ "ಛಿನ್ನಹತ್ಥೋ"ತಿ ವಾ "ಹತ್ಥಚ್ಛಿನ್ನೋ"ತಿ ವಾ ಪದೇಸು ಯಥಾ ತಥಾ ಠಿತೇಸುಪಿ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅಯುತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಮಾನತ್ಥತ್ತಾ ತೇಸಂ ಸದ್ದಾನಂ।

ವೇದಜಾತೋತಿಆದೀಸು ಪನ ಠಾನೇಸು ಅತ್ಥೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಂ ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ "ಭಗವಾ"ತಿ ಪದಸ್ಸ **ವಮುಧಾತು**ವಸೇನಪಿ ನಿಪ್ಫತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ, **ತಟ್ಟೀಕಾಯಮ್ಪಿ** ಚ ದಸ್ಸಿತಾ "ಭಗೇ ವಮೀತಿ ಭಗವಾ। ಭಾಗೇ ವಮೀತಿ ಭಗವಾ"ತಿ। ನಿಬ್ಬಚನಂ ಪನ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ - ಭಗಸಙ್ಖಾತಂ ಸಿರಿಂ ಇಸ್ಸರಿಯಂ ಯಸಞ್ಚ ವಮಿ ಉಗ್ಗಿರಿ ಖೇಳಪಿಣ್ಡಂ ವಿಯ ಅನಪೇಕ್ಖೋ

ಛಡ್ಡಯೀತಿ **ಭಗವಾ**। ಅಥ ವಾ ಭಾನಿ ನಾಮ ನಕ್ಖತ್ತಾನಿ, ತೇಹಿ ಸಮಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತೀತಿ ಭಗಾ, ಸಿನೇರುಯುಗನ್ಧರಉತ್ತರಕುರುಹಿಮವನ್ತಾದಿಭಾಜನಲೋಕಾ, ವಿಸೇಸಸನ್ನಿಸ್ಸಯಸೋಭಾಕಪ್ಪಟ್ಠಿಯಭಾವತೋ। ತೇಪಿ ಭಗವಾ ವಮಿ ತನ್ನಿವಾಸಿಸತ್ತಾವಾಸಸಮತಿಕ್ಕಮನತೋ ತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನೇನ ಪಜಹೀತಿ **ಭಗವಾ**।

ಚಕ್ಕವತ್ತಿಸಿರಿಂ ಯಸ್ಮಾ, ಯಸಂ ಇಸ್ಸರಿಯಂ ಸುಖಂ।
ಪಹಾಸಿ ಲೋಕಚಿತ್ತಞ್ಚ, ಸುಗತೋ ಭಗವಾ ತತೋ॥

ತಥಾ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತಾದಿಭೇದೇ ಧಮ್ಮಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಸಬ್ಬಂ ಪಪಞ್ಚ ಸಬ್ಬಂ ಯೋಗಂ ಸಬ್ಬಂ ಗನ್ಥಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಂಯೋಜನಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಅಮತಂ ಧಾತುಂ ಸಮಧಿಗಚ್ಛನ್ತೋ ವಮಿ ಉಗ್ಗಿರಿ ಅನಪೇಕ್ಖೋ ಛಡ್ಡಯಿ ನ ಪಚ್ಚಾವಮೀತಿ **ಭಗವಾ**। ಅಥ ವಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ಸಾವಜ್ಜಾನವಜ್ಜೇ ಹೀನಪ್ಪಣೀತೇ ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಸಪ್ಪಟಿಭಾಗೇ ಧಮ್ಮೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಮುಖೇನ ವಮಿ ಉಗ್ಗಿರಿ ಅನಪೇಕ್ಖೋ ಪರಿಚ್ಚಜಿ ಪಜಹೀತಿ **ಭಗವಾ**।

ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತಾದೀ, ಧಮ್ಮಭೇದಾ ಮಹೇಸಿನಾ।
ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಾ ಯತೋ ವನ್ತಾ, ತತೋಪಿ ಬಗವಾ ಮತೋ॥

ಜಾತಕಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ **ಹಿಮವಾ**ತಿ ಪದಸ್ಸ **ವಮು**ಧಾತುವಸೇನಪಿ ನಿಪ್ಫತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ। ತಥಾ ಹಿ **ಸಮ್ಭವಜಾತಕಟ್ಠಕಥಾಯಂ** **"ಹಿಮವಾ**ತಿ ಹಿಮಪಾತಸಮಯೇ ಹಿಮಯುತ್ತೋತಿ ಹಿಮವಾ। ಗಿಮ್ಹಕಾಲೇ ಹಿಮಂ ವಮತೀತಿ ಹಿಮವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಜಾತಕಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಹಿಮವಾ"ತಿ ಪದಸ್ಸ **ವಮು**ಧಾತುವಸೇನಪಿ ನಿಪ್ಫತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ, ಅಯಂ ನಯೋ ಈದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸುಪಿ ನೇತಬ್ಬೋ। "ಗುಣವಾಗಣವಾ"ತಿಆದೀಸು ಪನ ನ ನೇತಬ್ಬೋ। ಯದಿ ನಯೇಯ್ಯ, "ಗುಣವಾ ಗಣವಾ"ತಿ ಪದಾನಂ "ನಿಗ್ಗುಣೋ ಪರಿಹೀನಗುಣೋ"ತಿ ಏವಮಾದಿಅತ್ಥೋ ಭವೇಯ್ಯ, ತಸ್ಮಾ ಅಯಂ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥಪಿ ನ ನೇತಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ "ಯದಿ "ಭಗವಾ'ತಿಆದಿಪದಾನಂ **ವಮು**ಧಾತುವಸೇನ ನಿಪ್ಫತ್ತಿ ಹೋತಿ, ಕಥಂ "ಭಗವನ್ತೋ, ಭಗವನ್ತ"ನ್ತಿಆದೀನಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತೀ"ತಿ? ಯಥಾ "ಭಗವಾ"ತಿ ಪದಂ ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ ಸಿಜ್ಝತಿ, ತಥಾ ತಾನಿಪಿ ತೇನೇವ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ। ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ ಹಿ ನಿರುತ್ತಿನಯೋ ಕೇವಲಂ ಅತ್ಥಯುತ್ತಿಪಟಿಬನ್ಧಮತ್ತೋವ, ಅತ್ಥಯುತ್ತಿಯಂ ಸತಿ ನಿಪ್ಫಾದೇತುಮಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾನಿಪಿ ರೂಪಾನಿ ಅನೇನೇವ ಸಿಜ್ಝನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಯಂ ನಿರುತ್ತಿಲಕ್ಖಣಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ತಂ ಉಪರಿ ರೂಪನಿಪ್ಫಾದನಾಧಿಕಾರೇ ಉದಾಹರಣೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪಕಾಸೇಸ್ಸಾಮ।

ಇಧ ಸಾರಮತೇ ಮುನಿರಾಜಮತೇ,
ಪರಮಂ ಪಟುತಂ ಸುಜನೋ ಪಿಹಯಂ।
ವಿಪುಲತ್ಥಧರಂ ಧನಿನೀತಿಮಿಮಂ,
ಸತತಂ ಭಜತಂ ಮತಿಸುದ್ಧಕರಂ॥

ಇತಿ ನವಙ್ಗೇ ಸಾಟ್ಠಕಥೇ ಪಿಟಕತ್ತಯೇ ಬ್ಯಪ್ಪಥಗತೀಸು ವಿಞ್ಞೂನಂ

ಕೋಸಲ್ಲತ್ಥಾಯ ಕತೇ ಸದ್ದನೀತಿಪ್ಪಕರಣೇ

ಸರವಗ್ಗಪಞ್ಚಕನ್ತಿಕೋ ನಾಮ ಧಾತುವಿಭಾಗೋ

ಪನ್ನರಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

೧೬. ಭೂವಾದಿಗಣಿಕಪರಿಚ್ಛೇದ

ಇತೋ ಪರಂ ಅವಗ್ಗನ್ತಾ, ಮಿಸ್ಸಕಾ ಚೇವ ಧಾತುಯೋ।
ವಕ್ಖಾಮಿ ಧಾತುಭೇದಾದಿ-ಕುಸಲಸ್ಸ ಮತಾನುಗಾ॥

ಯಕಾರನ್ತಧಾತು

ಯಾ ಗತಿಪಾಪುಣೇಸು। ಯಾತಿ, ಯನ್ತಿ। ಯಾತು, ಯನ್ತು। ಯೇಯ್ಯ, ಯೇಯ್ಯುಂ, ಅನುಪರಿಯೇಯ್ಯುಂ। ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಪದಮಾಲಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಯನ್ತೋ ಪುರಿಸೋ। ಯನ್ತೀ ಇತ್ಥೀ। ಯನ್ತಂ ಕುಲಂ। ಯಾನಂ, ಉಪಯಾನಂ, ಉಯ್ಯಾನಂ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ। **ದಿವಾದಿ**ಗಣಿಕಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ "ಯಾಯತಿ, ಯಾಯನ್ತೀ"ತಿಆದೀನಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ತತ್ರ **ಯಾನ**ನ್ತಿಆದೀಸು ಯನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಯಾನಂ, ರಥಸಕಟಾದಿ। ಉಪಯನ್ತಿ ಏತೇನ ಇಸ್ಸರಸ್ಸ ವಾ ಪಿಯಮನಾಪಸ್ಸ ವಾ ಸನ್ತಿಕಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಉಪಯಾನಂ,** ಪಣ್ಣಾಕಾರಂ। "ಉಪಯಾನಾನಿ ಮೇ ದಜ್ಜುಂ, ರಾಜಪುತ್ತ ತಯಿ ಗತೇ"ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಪಣ್ಣಾಕಾರಾನಿ "ಉಪಯಾನಾನೀ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಸಮ್ಪನ್ನದಸ್ಸನೀಯಪುಪ್ಫಫಲಾದಿತಾಯ ಉದ್ಧಂ ಓಲೋಕೇನ್ತಾ ಯನ್ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಉಯ್ಯಾನಂ**।

ಬ್ಯಾ ಉಮ್ಮೀಸನೇ। ಬ್ಯಾತಿ, ಬ್ಯನ್ತಿ। ಬ್ಯಾಸಿ, ಬ್ಯಾಥ। ಬ್ಯಾಮಿ, ಬ್ಯಾಮ। ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಪದಮಾಲಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ತತ್ರ ಪನಾಯಂ ಪಾಳಿ "ಯಾವ ಬ್ಯಾತಿ ನಿಮ್ಮೀಸತಿ, ತತ್ರಾಪಿ ರಸತಿಬ್ಬಯೋ"ತಿ। ತತ್ಥ **ಯಾವ ಬ್ಯಾತೀ**ತಿ ಯಾವ ಉಮ್ಮೀಸತಿ, ಪುರಾಣಭಾಸಾ ಏಸಾ, ಅಯಞ್ಹಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ಚೂಳಬೋಧಿಪರಿಬ್ಬಾಜಕೋ ಅಹೋಸಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ವೋಹಾರೋ।

ಯು ಮಿಸ್ಸನೇ ಗತಿಯಞ್ಚ। ಯೋತಿ, ಯವತಿ। ಆಯು, ಯೋನಿ।

ತತ್ಥ "ಆಯೂ"ತಿ ಆಸದ್ದೋ ಉಪಸಗ್ಗೋ। ಆಯವನ್ತಿ ಮಿಸ್ಸೀಭವನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತೇನಾತಿ **ಆಯು**। ಅಥ ವಾ ಆಯವನ್ತಿ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸತಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾತಿ **ಆಯು**। ತಥಾ ಹಿ **ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ** ವುತ್ತಂ "ಆಯವನಟ್ಠೇನ ಆಯು। ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸತಿ ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ಆಯವನ್ತಿ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಆಯೂತಿ** ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ। "ಆಯು, ಜೀವಿತಂ, ಪಾಣೋ" ಇಚ್ಚೇತೇ ಪರಿಯಾಯಾ ಲೋಕವೋಹಾರವಸೇನ। ಅಭಿಧಮ್ಮವಸೇನ ಪನ "ಠಿತಿ ಯಪನಾ ಯಾಪನಾ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ" ಇಚ್ಚೇತೇಪಿ ತೇಹೇವ ಸದ್ಧಿಂ ಪರಿಯಾಯಾ। **ಯೋನೀ**ತಿ ಅಣ್ಡಜಾದೀನಂ ಅಣ್ಡಜಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಯಾಯ ಮಿಸ್ಸೀಭಾವೋ ಹೋತಿ, ಸಾ ಯೋನಿ। ಇದಂ ಪನೇತ್ಥ ನಿಬ್ಬಚನಂ "ಯವನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸತ್ತಾ ಏಕಜಾತಿಸಮನ್ವಯೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಮಿಸ್ಸಕಾ ಹೋನ್ತೀತಿ **ಯೋನಿ"** ಇತಿ। ಏತ್ಥ ಚ **ಯೋನಿ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ ನೀಯತೇ। **ಯೋನೀ**ತಿ ಖನ್ಧಕೋಟ್ಠಾಸಸ್ಸಪಿ ಕಾರಣಸ್ಸಪಿ ಪಸ್ಸಾವಮಗ್ಗಸ್ಸಪಿ ನಾಮಂ। "ಚತಸ್ಸೋ ನಾಗಯೋನಿಯೋ। ಚತಸ್ಸೋ ಸುಪಣ್ಣಯೋನಿಯೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಖನ್ಧಕೋಟ್ಠಾಸೋ ಯೋನಿ ನಾಮ। "ಯೋನಿ ಹೇಸಾ ಭೂಮಿಜ ಫಲಸ್ಸ ಅಧಿಗಮಾಯಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಕಾರಣಂ। "ನ ಚಾಹಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ಬ್ರೂಮಿ, ಯೋನಿಜಂ ಮತ್ತಿಸಮ್ಭವ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಸ್ಸಾವಮಗ್ಗೋ। ಏತ್ಥೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ –

ಖನ್ಧಾನಞ್ಚಾಪಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ, ಮುತ್ತಮಗ್ಗೇ ಚ ಕಾರಣೇ।
ಇಮೇಸು ತೀಸು ಅತ್ಥೇಸು, **ಯೋನಿ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ॥

ಬ್ಯೇ ಸಂವರಣೇ। ಬ್ಯಾಯತಿ।

ಬ್ಯೇ ಪವತ್ತಿಯಂ। ಬ್ಯೇತಿ ಸಹಬ್ಯೋ।

ಏತ್ಥ **ಸಹಬ್ಯೋತಿ** ಸಹ ಬ್ಯೇತಿ ಸಹ ಪವತ್ತತೀತಿ ಸಹಬ್ಯೋ, ಸಹಾಯೋ, ಏಕಭವೂಪಗೋ ವಾ। ತಥಾ ಹಿ "ತಾವತಿಂಸಾನಂ ದೇವಾನಂ ಸಹಬ್ಯತಂ ಉಪಪನ್ನೋ"ತಿಆದೀಸು ಏಕಭವೂಪಗೋ "ಸಹಬ್ಯೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಹಯ ಗತಿಯಂ। ಹಯತಿ। ಹಯೋ। **ಹಯೋತಿ** ಅಸ್ಸೋ। ಸೋ ಹಿ ಹಯತಿ ಸೀಘಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಹಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಮಾನಿ ಪನಸ್ಸ ನಾಮಾನಿ -

ಅಸ್ಸೋ ತುರಙ್ಗೋ ತುರಗೋ, ವಾಜೀ ವಾಹೋ ಹಯೋಪಿ ಚ।
ತಬ್ಭೇದಾ ಸಿನ್ಧವೋ ಚೇವ, ಗೋಜೋ ಅಸ್ಸತರೋಪಿ ಚ॥

ಕಾರಣಾಕಾರಣಞ್ಞೂ ತು, ಆಜಾನೀಯೋ ಹಯುತ್ತಮೋ।
ಘೋಟಕೋ ತು ಖಳುಙ್ಕಸ್ಸೋ, ವಳವೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ।
ಅಸ್ಸಪೋತೋ ಕಿಸೋರೋತಿ, ಖಳುಙ್ಕೋತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಹರಿಯ ಗತಿಗೇಲಞ್ಞೇಸು। ಹರಿಯತಿ।

ಅಯ ವಯ ಪಯ ಮಯ ತಯ ಚಯ ರಯ ಗತಿಯಂ। ಅಯತಿ। ವಯತಿ। ಪಯತಿ। ಮಯತಿ। ತಯತಿ। ಚಯತಿ। ರಯತಿ। ಅಯೋ, ಸಮಯೋ, ವಯೋ, ಪಯೋ, ರಯೋ। **ಮಯತಯಚಯ**ಧಾತೂನಂ ನಾಮಿಕಪದಾನಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾನಿ।

ತತ್ಥ **ಅಯೋತಿ** ಕಾಳಲೋಹಂ, ಅಯತಿ ನಾನಾಕಮ್ಮಾರಕಿಚ್ಚೇಸು ಉಪಯೋಗಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅಯೋ। **ವಯೋತಿ** ಪರಮವಯಾದಿಆಯುಕೋಟ್ಠಾಸೋ, ವಯತಿ ಪರಿಹಾನಿಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವಯೋ। **ಪಯೋತಿ** ಖೀರಸ್ಸಪಿ ಉದಕಸ್ಸಪಿ ನಾಮಂ, ಪಯತಿ ಜನೇನ ಪಾತಬ್ಬಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಪಯೋ। **ರಯೋತಿ** ವೇಗೋ, ಯೋ "ಜವೋ"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಮಾ ರಯನಂ ಜವನಂ ರಯೋ। ಏತ್ಥ **ಸಮಯ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ ವುಚ್ಚತೇ ಅಹ ನಿಬ್ಬಚನೇನ। **ಸಮಯ**ಸದ್ದೋ -

ಸಮವಾಯೇ ಖಣೇ ಕಾಲೇ, ಸಮಯೇ ಹೇತುದಿಟ್ಠಿಸು।
ಪಟಿಲಾಭೇ ಪಹಾನೇ ಚ, ಪಟಿವೇಧೇ ಚ ದಿಸ್ಸತಿ॥

ತಥಾ ಹಿ "ಅಪ್ಪೇವ ನಾಮ ಸ್ವೇಪಿ ಉಪಸಙ್ಕಮೇಯ್ಯಾಮ ಕಾಲಞ್ಚ ಸಮಯಞ್ಚ ಉಪಾದಾಯಾ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಸಮವಾಯೋ ಅತ್ಥೋ। "ಏಕೋವ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಖಣೋ ಚ ಸಮಯೋ ಚ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಾಯಾ"ತಿಆದೀಸು ಖಣೋ। "ಉಣ್ಹಸಮಯೋ ಪರಿಳಾಹಸಮಯೋ"ತಿಆದೀಸು ಕಾಲೋ। "ಮಹಾಸಮಯೋ ಪವನಸ್ಮಿ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಸಮೂಹೋ। "ಸಮಯೋಪಿ ಖೋ ತೇ ಭದ್ದಾಲಿ ಅಪ್ಪಟಿವಿದ್ಧೋ ಅಹೋಸೀ"ತಿಆದೀಸು ಹೇತು। "ತೇನ ಸಮಯೇನ ಉಗ್ಗಾಹಮಾನೋ ಪರಿಬ್ಬಾಜಕೋ ಸಮಣಮುಣ್ಡಿಕಾಪುತ್ತೋ ಸಮಯಪ್ಪವಾದಕೇ ತಿನ್ದುಕಾಚೀರೇ ಏಕಸಾಲಕೇ ಮಲ್ಲಿಕಾಯ ಆರಾಮೇ ಪಟಿವಸತೀ"ತಿಆದೀಸು ದಿಟ್ಠಿ।

"ದಿಟ್ಠೇ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಯೋ ಅತ್ಥೋ, ಯೋ ಚತ್ಥೋ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕೋ।
ಅತ್ಥಾಭಿಸಮಯಾ ಧೀರೋ, ಪಣ್ಡಿತೋತಿ ಪವುಚ್ಚತೀ"ತಿ

ಆದೀಸು ಪಟಿಲಾಭೋ। "ಸಮ್ಮಾ ಮಾನಾಭಿಸಮಯಾ ಅನ್ತಮಕಾಸಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸಾ"ತಿಆದೀಸು ಪಹಾನಂ। "ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪೀಳನಟ್ಠೋ ಸಙ್ಖತಟ್ಠೋ ಸನ್ತಾಪಟ್ಠೋ ಅಭಿಸಮಯಟ್ಠೋ"ತಿಆದೀಸು ಪಟಿವೇಧೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಉಪಸಗ್ಗಾನಂ ಜೋತಕಮತ್ತತ್ತಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ

ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಾಚಕೋ **ಸಮಯ**ಸದ್ದೋ ಏವಾತಿ **ಸಮಯ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೇಪಿ ಸಉಪಸಗ್ಗೋ **ಅಭಿಸಮಯ**ಸದ್ದೋ ವುತ್ತೋ।

ತತ್ಥ ಸಹಕಾರೀಕಾರಣತಾಯ ಸನ್ನಿಜ್ಝಂ ಸಮೇತಿ ಸಮವೇತೀತಿ **ಸಮಯೋ,** ಸಮವಾಯೋ। ಸಮೇತಿ ಸಮಾಗಚ್ಛತಿ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಏತ್ಥ ತದಾಧಾರಪುಗ್ಗಲೋತಿ **ಸಮಯೋ,** ಖಣೋ। ಸಮೇನ್ತಿ ಏತ್ಥ, ಏತೇನ ವಾ ಸಙ್ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಧಮ್ಮಾ ಸಹಜಾತಧಮ್ಮೇಹಿ ಉಪ್ಪಾದಾದೀಹಿ ವಾತಿ **ಸಮಯೋ,** ಕಾಲೋ। ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿಮತ್ತತಾಯ ಅತ್ಥತೋ ಅಭೂತೋಪಿ ಹಿ ಕಾಲೋ ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿಯಾ ಅಧಿಕರಣಂ ಕರಣಂ ವಿಯ ಚ ಪರಿಕಪ್ಪನಾಮತ್ತಸಿದ್ಧೇನ ರೂಪೇನ ವೋಹರಿಯತೀತಿ। ಸಮಂ, ಸಹ ವಾ ಅವಯವಾನಂ ಅಯನಂ ಪವತ್ತಿ ಅವಟ್ಠಾನನ್ತಿ **ಸಮಯೋ,** ಸಮೂಹೋ, ಯಥಾ "ಸಮುದಾಯೋ"ತಿ। ಅವಯವಸಹಾವಟ್ಠಾನಮೇವ ಹಿ ಸಮೂಹೋ। ಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಮಾಗಮೇ ಏತಿ ಫಲಂ ಏತಸ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಪವತ್ತತಿ ಚಾತಿ **ಸಮಯೋ,** ಹೇತು, ಯಥಾ "ಸಮುದಯೋ"ತಿ। ಸಮೇತಿ ಸಂಯೋಜನಭಾವತೋ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಏತಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯೇ ಪವತ್ತತಿ, ದಳ್ಹಗ್ಗಹಣಭಾವತೋ ವಾ ಸಂಯುತ್ತಾ ಅಯನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಯಥಾಭಿನಿವೇಸಂ ಏತೇನಾತಿ **ಸಮಯೋ,** ದಿಟ್ಠಿ। ದಿಟ್ಠಿಸಂಯೋಜನೇನ ಹಿ ಸತ್ತಾ ಅತಿವಿಯ ಬಜ್ಝನ್ತಿ। ಸಮಿತಿ ಸಙ್ಗತಿ ಸಮೋಧಾನನ್ತಿ **ಸಮಯೋ,** ಪಟಿಲಾಭೋ। ಸಮಸ್ಸ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಯಾನಂ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ಯಾನಂ ಅಪಗಮೋ ಅಪ್ಪವತ್ತೀತಿ **ಸಮಯೋ,** ಪಹಾನಂ। ಞಾಣೇನ ಅಭಿಮುಖಂ ಸಮ್ಮಾ ಏತಬ್ಬೋ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬೋತಿ **ಸಮಯೋ,** ಧಮ್ಮಾನಂ ಅವಿಪರೀತೋ ಸಭಾವೋ, ಅಭಿಮುಖಭಾವೇನ ಸಮ್ಮಾ ಏತಿ ಗಚ್ಛತಿ ಬುಜ್ಝತೀತಿ **ಸಮಯೋ।** ಯಥಾಭೂತಸಭಾವಾವಬೋಧೋ। ಏವಂ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ **ಸಮಯ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ನನು ಚ ಅತ್ಥಮತ್ತಂ ಪತಿ ಸದ್ದಾ ಅಭಿನಿವಿಸನ್ತೀತಿ ನ ಏಕೇನ ಸದ್ದೇನ ಅನೇಕೇ ಅತ್ಥಾ ಅಭಿಧೀಯನ್ತೀತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ ಸದ್ದವಿಸೇಸೇ ಅಪೇಕ್ಖಿತೇ। ಸದ್ದವಿಸೇಸೇ ಹಿ ಅಪೇಕ್ಖಮಾನೇ ಏಕೇನ ಸದ್ದೇನ ಅನೇಕತ್ಥಾಭಿಧಾನಂ ನ ಸಮ್ಭವತಿ। ನ ಹಿ ಯೋ ಕಾಲತ್ಥೋ **ಸಮಯ**ಸದ್ದೋ, ಸೋಯೇವ ಸಮೂಹಾದಿಅತ್ಥಂ ವದತಿ। ಏತ್ಥ ಪನ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಅತ್ಥಾನಂ **ಸಮಯ** ಸದ್ದವಚನೀಯತಾ ಸಾಮಞ್ಞಮುಪಾದಾಯ ಅನೇಕತ್ಥತಾ **ಸಮಯ**ಸದ್ದಸ್ಸ ವುತ್ತಾ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೇ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಇತೋ ಯಾತೋ ಅಯತೋ ಚ, ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ ಸಮುದೀರಯೇ।
ವಿಞ್ಞೂ **ಸಮಯ**ಸದ್ದಸ್ಸ, ಸಮವಾಯಾದಿವಾಚಿನೋ॥

ಇತೋ ಯಾತೋ ಅಯತೋ ಚ, ಸಮಾನತ್ಥೇಹಿ ಧಾತುಹಿ।
ಏವಂ ಸಮಾನರೂಪಾನಿ, ಭವನ್ತೀತಿ ಚ ಈರಯೇ॥

ನಯ ರಕ್ಖಣೇ ಚ। ಚಕಾರೋ ಗತಿಪೇಕ್ಖಕೋ। ನಯತಿ। ನಯೋ। **ನಯೋ**ತಿ ನಯನಂ ಗಮನನ್ತಿ ನಯೋ, ಪಾಳಿಗತಿ। ನಯನ್ತಿ ವಾ ರಕ್ಖನ್ತಿ ಅತ್ಥಂ ಏತೇನಾತಿ **ನಯೋ,** ತಥತ್ತನಯಾದಿ।

ದಯ ದಾನಗತಿಹಿಂಸಾದಾನರಕ್ಖಾಸು। ದಯತಿ। ದಯಾ।

ದಯಾತಿ ಮೇತ್ತಾಪಿ ವುಚ್ಚತಿ ಕರುಣಾಪಿ। "ದಯಾಪನ್ನೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಮೇತ್ತಾ "ದಯಾ"ತಿ, ಮೇತ್ತಚಿತ್ತತಂ ಆಪನ್ನೋತಿ ಹಿ ಅತ್ಥೋ। "ಅದಯಾಪನ್ನೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಕರುಣಾ "ದಯಾ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ನಿಕ್ಕರುಣತಂ ಆಪನ್ನೋತಿ ಹಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ **ದಯಾ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಮೇತ್ತಾಕರುಣಾಸು ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಥಾ ಹಿ **ಅಭಿಧಮ್ಮಟೀಕಾಯಂ** ವುತ್ತಂ "**ದಯಾ**ಸದ್ದೋ ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಪವತ್ತತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। **ದಯಾ**ಸದ್ದೋ ಹಿ ಅನುರಕ್ಖಣತ್ಥಂ ಅನ್ತೋನೀತಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನೋ ಮೇತ್ತಾಯ ಚ ಕರುಣಾಯ ಚ ಪವತ್ತತೀ"ತಿ।

ವಚನತ್ಥೋ ಪನೇತ್ಥ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ - ದಯತಿ ದದಾತಿ ಸತ್ತಾನಂ ಅಭಯಂ ಏತಾಯಾತಿ **ದಯಾ**। ದಯತಿ ಗಚ್ಛತಿ ವಿಭಾಗಂ ಅಕತ್ವಾ ಪಾಪಕಲ್ಯಾಣಜನೇಸು ಸಮಂ ವತ್ತತಿ, ಸೀತೇನ ಸಮಂ ಫರನ್ತಂ ರಜೋಮಲಞ್ಚ ಪವಾಹೇನ್ತಂ ಉದಕಮಿವಾತಿಪಿ **ದಯಾ,** ಮೇತ್ತಾ। ದಯತಿ ವಾ ಹಿಂಸತಿ ಕಾರುಣಿಕಂ ಯಾವ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಂ ಪರಸ್ಸ ಹಿತನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ ನ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತಾವಾತಿ **ದಯಾ**। ದಯತಿ ಅನುಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ ಪಾಪಜನಮ್ಪಿ ಸಜ್ಜನೋ ಏತಾಯಾತಿಪಿ **ದಯಾ**। ದಯತಿ ಅತ್ತನೋ ಸುಖಮ್ಪಿ ಪಹಾಯ ಖೇದಂ ಗಣ್ಹಾತಿ ಸಜ್ಜನೋ ಏತಾಯಾತಿ **ದಯಾ**। ದಯನ್ತಿ ಗಣ್ಹನ್ತಿ ಏತಾಯ ಮಹಾಬೋಧಿಸತ್ತಾ ಬುದ್ಧಭಾವಾಯ ಅಭಿನೀಹಾರಕರಣಕಾಲೇ ಹತ್ಥಗತಮ್ಪಿ ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾ ಸಂಸಾರಸಾಗರತೋ ಸತ್ತೇ ಸಮುದ್ಧರಿತುಕಾಮಾ ಅನಸ್ಸಾಸಕರಂ ಅತಿಭಯಾನಕಂ ಮಹನ್ತಂ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ, ಪಚ್ಛಿಮಭವೇ ಚ ಸಹ ಅಮತಧಾತುಪಟಿಲಾಭೇನ ಅನೇಕಗುಣಸಮಲಙ್ಕತಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾತಿಪಿ **ದಯಾ,** ಕರುಣಾ। ಕರುಣಾಮೂಲಕಾ ಹಿ ಸಬ್ಬೇ ಬುದ್ಧಗುಣಾ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ದಯನ್ತಿ ಅನುರಕ್ಖನ್ತಿ ಸತ್ತೇ ಏತಾಯ, ಸಯಂ ವಾ ಅನುದಯತಿ, ಅನುದಯಮತ್ತಮೇವ ವಾ ಏತನ್ತಿ **ದಯಾ,** ಮೇತ್ತಾ ಚೇವ ಕರುಣಾ ಚ। ಕಿಞ್ಚಿ ಪಯೋಗಮೇತ್ಥ ಕಥಯಾಮ "ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಗಹಪತಿ ಗಿಜ್ಝೋ ವಾ ಕಙ್ಕೋ ವಾ ಕುಲಲೋ ವಾ ಮಂಸಪೇಸಿಂ ಆದಾಯ ದಯೇಯ್ಯ। ಪುತ್ತೇಸು ಮದ್ದೀ ದಯೇಸಿ, ಸಸ್ಸುಯಾ ಸಸುರಮ್ಹಿ ಚ। ದಯಿತಬ್ಬೋ ರಥೇಸಭ"। ತತ್ಥ **ದಯೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಉಪ್ಪತಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಗತ್ಯತ್ಥವಸೇನೇತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ದಯೇಸೀ**ತಿ ಮೇತ್ತಚಿತ್ತಂ ಕರೇಯ್ಯಾಸಿ। **ದಯಿತಬ್ಬೋ**ತಿ ಪಿಯಾಯಿತಬ್ಬೋ। ಉಭಯಮ್ಪೇತಂ ವಿವರಣಂ ರಕ್ಖಣತ್ಥಂ ಅನ್ತೋಗಧಂ ಕತ್ವಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯತ್ಥವಸೇನ ಕತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಊಯೀ ತನ್ತಸನ್ತಾನೇ। ಊಯತಿ। ಊತೋ, ಊತವಾ।

ಪೂಯೀ ವಿಸರಣೇ ದುಗ್ಗನ್ಧೇ ಚ। ಪೂಯತಿ। ಪೂತೋ, ಪೂತವಾ। ಪೂತಿಮಚ್ಛಂ ಕುಸಗ್ಗೇನ, ಯೋ ನರೋ ಉಪನಯ್ಹತಿ।

ಕನುಯೀ ಸದ್ದೇ। ಕನುಯತಿ। ಕನುತೋ, ಕನುತವಾ।

ಖಮಾಯ ವಿಧೂನನೇ। ಖಮಾಯತಿ। ಖಮಾತೋ, ಖಮಾತವಾ।

ಫಾಯಿ ಪಾಯಿ ವುದ್ಧಿಯಂ। ಫಾಯತಿ। ಫೀತೋ, ಫತವಾ।

ತತ್ಥ **ತತವನ್ತು**ಪಚ್ಚಯಾ, **ಯ**ಕಾರಲೋಪೋ, ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಸರಸ್ಸ **ಇ**ಕಾರಾದೇಸೋ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಏಸ ನಯೋ "ಪೂತೋ ಪೂತವಾ"ತಿಆದೀಸುಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಪಾಯತಿ। ಪಾಯೋ। ಅಪಾಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ನತ್ಥಿ ಪಾಯೋ ವುದ್ಧಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಅಪಾಯೋ**। ಅಥ ವಾ ಪನ ಅಯತೋ ಸುಖತೋ ಅಪೇತೋತಿ **ಅಪಾಯೋ**ತಿಪಿ ನಿಬ್ಬಚನೀಯಂ। **ಅಪಾಯೋ**ತಿ ಚ ನಿರಯೋ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೋ ಅಸುರಕಾಯೋತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಅಪಾಯಾ।

ತಾಯು ಸನ್ತಾನಪಾಲನೇಸು। ತಾಯತಿ। ತಾಯನಂ। **ದಿವಾದಿ**ಗಣೇ ಪನ **ತಾ ಪಾಲನೇ**ತಿ ಧಾತುಂ ಪಸ್ಸಥ, ತಸ್ಸ "ತಾಯತಿ ತಾಣ"ನ್ತಿ ರೂಪಾನಿ। ಉಭಯೇಸಂ ಕ್ರಿಯಾಪದಂ ಸಮಂ। **ಅ**ಕಾರ**ಯ**ಕಾರಪಚ್ಚಯಮತ್ತೇನೇವ ನಾನತ್ತಂ, ನಾಮಿಕಪದಾನಿ ಪನ ವಿಸದಿಸಾನಿ "ತಾಯನಂ, ತಾಣ"ನ್ತಿ।

ಚಾಯು ಪೂಜಾನಿಸಾಮನೇಸು। **ಪೂಜಾ** ಪೂಜನಾ। **ನಿಸಾಮನಂ** ಓಲೋಕನಂ ಸವನಞ್ಚ ವುಚ್ಚತಿ। "ಇಙ್ಘ ಮದ್ದಿ ನಿಸಾಮೇಹಿ। ನಿಸಾಮಯಥ ಸಾಧವೋ"ತಿ ಚ ಆದೀಸು ಹಿ ಓಲೋಕನಸವನಾನಿ **ನಿಸಾಮನ**ಸದ್ದೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ಅಪಿಚ ಞಾಣೇನ ಉಪಪರಿಕ್ಖಣಮ್ಪಿ ನಿಸಾಮನಮೇವಾತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಚಾಯತಿ, ಅಪಚಾಯತಿ। ಅನಗಾರೇ ಪಬ್ಬಜಿತೇ, ಅಪಚೇ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೇ। ಯೇ ವುದ್ಧಮಪಚಾಯನ್ತಿ। ಅಪಚಿತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ನಿಚ್ಚಂ ವುದ್ಧಾಪಚಾಯಿನೋ।

ಯಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ರಕಾರನ್ತಧಾತು

ರಾ ಆದಾನೇ। ರಾತಿ।

ರಿ ಸನ್ತಾನೇ। ರೇತಿ। ರೇಣು। **ರೇಣೂ**ತಿ ರಜೋ।

ರು ಗತಿಯಂ ರೋಸನೇ ಚ। ರವತಿ, ವಿರವತಿ।

ರು ಸದ್ದೇ। ರೋತಿ, ರವತಿ। ರವೋ, ಉಪರವೋ। ರುತಮನುಞ್ಞಂ ರುಚಿಯಾ ಚ ಪಿಟ್ಠಿ। **ರುತ**ನ್ತಿ ರವನಂ ರುತಂ, ಸದ್ದೋ।

ರೇ ಸದ್ದೇ। ರಾಯತಿ। ರಾ। ರತ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ **ರಾ**ತಿ ಸದ್ದೋ। **ರತ್ತೀ**ತಿ ನಿಸಾಸಙ್ಖಾತೋ ಸತ್ತಾನಂ ಸದ್ದಸ್ಸ ವೂಪಸಮಕಾಲೋ। ರಾ ತಿಯ್ಯತಿ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ರತ್ತಿ**।

ಬ್ರೂ ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯಂ। ಅಪಿ ಹನ್ತ್ವಾ ಹತೋ ಬ್ರೂತಿ।

ಬ್ರವೀತಿ, ಬ್ರುನ್ತಿ। ಬ್ರೂಸಿ, ಬ್ರೂಥ। ಬ್ರೂಮಿ, ಬ್ರೂಮ। ಬ್ರೂತೇ, ಬ್ರುವನ್ತೇ। ಬ್ರೂಸೇ, ಬ್ರುವ್ಹೇ। ಬ್ರುವೇ, ಬ್ರುಮ್ಹೇ।

ಬ್ರೂತು, ಬ್ರುವಿತು, ಬ್ರುವನ್ತು। ಬ್ರೂಹಿ, ಬ್ರೂಥ। ಬ್ರೂಮಿ, ಬ್ರೂಮ। ಬ್ರೂತಂ, ಬ್ರುವನ್ತಂ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಅಮ್ಬಟ್ಠಸುತ್ತೇ** "ಪುನ ಭವಂ ಗೋತಮೋ ಬ್ರುವಿತೂ"ತಿ ಪಾಳಿದಸ್ಸನತೋ "ಬ್ರುವಿತೂ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ನಯೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ಬ್ರುವೇಯ್ಯ, ಬ್ರುವೇ, ಬ್ರುವೇಯ್ಯುಂ। ಬ್ರುವೇಯ್ಯಾಸಿ, ಬ್ರುವೇಯ್ಯಾಥ। ಬ್ರುವೇಯ್ಯಾಮಿ, ಬ್ರುವೇಯ್ಯಾಮ। ಬ್ರುವೇಥ, ಬ್ರುವೇರಂ। ಬ್ರುವೇಥೋ, ಬ್ರುವೇಯ್ಯಾವ್ಹೋ। ಬ್ರುವೇಯ್ಯಂ। ಬ್ರುವೇಯ್ಯಾಮ್ಹೇ।

ಪಬ್ರೂತಿ। ಅನುಬ್ರೂತಿ। ಪಬ್ರೂತು, ಅನುಬ್ರೂತು। ಪಬ್ರುವೇಯ್ಯ, ಅನುಬ್ರುವೇಯ್ಯ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ **ಪಅನು**ಉಪಸಗ್ಗೇಹಿಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಪದಮಾಲಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ।

ಆಹ, ಆಹು। ಬ್ರವೇ, ಬ್ರವಿತ್ಥ, ಬ್ರವಿರೇ। ಬ್ರವಿತ್ಥೋ, ಬ್ರವಿವ್ಹೋ। ಬ್ರವಿಂ, ಬ್ರವಿಮ್ಹೇ। ಪರೋಕ್ಖಾವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ।

ಅಬ್ರವಾ , ಅಬ್ರವೂ। ಅಬ್ರವೋ, ಅಬ್ರವತ್ಥ। ಅಬ್ರವಂ, ಅಬ್ರವಮ್ಹಾ। ಅಬ್ರವತ್ಥ, ಅಬ್ರವತ್ಥುಂ। ಅಬ್ರವಸೇ, ಅಬ್ರವ್ಹಂ। ಅಬ್ರವಿಂ, ಅಬ್ರವಿಮ್ಹಸೇ। ಹಿಯ್ಯತ್ತನೀವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ।

ಅಬ್ರವಿ, ಅಬ್ರವುಂ। ಅಬ್ರವೋ, ಅಬ್ರವಿತ್ಥ। ಅಬ್ರವಿಂ, ಅಬ್ರವಿಮ್ಹಾ। ಅಬ್ರವಾ, ಅಬ್ರವೂ। ಅಬ್ರವಸೇ, ಅಬ್ರವಿವ್ಹಂ। ಅಬ್ರವಂ, ಅಬ್ರವಿಮ್ಹೇ। ಅಜ್ಜತನೀವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ।

ಬ್ರುವಿಸ್ಸತಿ, ಬ್ರುವಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಅಬ್ರವಿಸ್ಸಾ, ಅಬ್ರವಿಸ್ಸಂಸು। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ನೇತಬ್ಬಂ। ಕಮ್ಮಪದಂ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧಂ। ಸಚೇ ಪನ ಸಿಯಾ, "ಬ್ರೂಯತೀ"ತಿ ಸಿಯಾ "ಲುಯತಿ, ಲೂಯತೀ"ತಿ ಪದಾನಿ ವಿಯ।

ಜೀರ ಬ್ರೂಹನೇ। ಬ್ರೂಹನಂ ವಡ್ಢನಂ। ಜೀರತಿ। ಜೀರಂ। ಜೀರಮಾನೋ। ಜೀರಣಂ। ಅಪ್ಪಸ್ಸುತಾಯಂ ಪುರಿಸೋ, ಬಲಿಬದ್ದೋವ ಜೀರತಿ।

ಪೂರ ಪೂರಣೇ। ಪೂರತಿ। ಪೂರತೋವ ಮಹೋದಧಿ। ಸಬ್ಬೇ ಪೂರೇನ್ತು ಸಙ್ಕಪ್ಪಾ। ಪೂರಿತುಂ, ಪೂರಿತ್ವಾ, ಪೂರಂ, ಪೂರಿತಂ। ಪುಣ್ಣಂ, ಪರಿಪುಣ್ಣಂ। ಸಮ್ಪುಣ್ಣಂ, ಪೂರಣಂ। ಪೂರಣೋ ಕಸ್ಸಪೋ। ಕಾರಿತೇ "ಪಾರಮಿಯೋ ಪೂರೇತಿ, ಪೂರಯತಿ, ಪೂರಾಪೇತಿ, ಪೂರಾಪಯತಿ। ಪೂರೇತ್ವಾ, ಪೂರಯಿತ್ವಾ, ಪೂರಾಪೇತ್ವಾ, ಪೂರಾಪಯಿತ್ವಾ, ಪರಿಪೂರೇತ್ವಾ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಭವನ್ತಿ।

ಘೋರ ಗತಿಪಟಿಘಾತೇ। ಗತಿಪಟಿಘಾತಂ ಗತಿಪಟಿಹನನಂ। ಘೋರತಿ।

ಧೋರ ಗತಿಚಾತುರಿಯೇ। ಗತಿಚಾತುರಿಯಂ ಗತಿಛೇಕಭಾವೋ। ಧೋರೇತಿ।

ಸರ ಗತಿಯಂ। ಸರತಿ, ವಿಸರತಿ, ಉಸ್ಸರತಿ। ಉಸ್ಸಾರಣಾ। ಸರೋ। ಸಂಸಾರೋ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ। ತತ್ಥ **ಸರೋತಿ** ರಹದೋ। **ಸಂಸಾರೋತಿ** ವಟ್ಟಂ, ಯೋ "ಭವೋ"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಚರ ಚರಣೇ। ಚರತಿ, ವಿಚರತಿ, ಅನುಚರತಿ, ಸಞ್ಚರತಿ।

ಚರ ಗತಿಭಕ್ಖನೇಸು। ಚರತಿ, ವಿಚರತಿ, ಅನುಚರತಿ, ಸಞ್ಚರತಿ, ಪಟಿಚರತಿ। ಚರಿಯಾ। ಚರಿತಾ। ಚಾರೋ। ವಿಚಾರೋ। ಅನುವಿಚಾರೋ। ಉಪವಿಚಾರೋ। ಚರಣಂ। ಚಾರಕೋ। ಓಚರಕೋ। ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ತತ್ಥ **ಚರತೀ**ತಿ ಗಚ್ಛತಿ, ಭಕ್ಖತಿ ವಾ। ತಥಾ ಹಿ **ಚರ**ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಖಾದನ್ತೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ ಗರೂ। **ಪಟಿಚರತೀ**ತಿ ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತಿ। **ಚಾರಕೋ**ತಿ ತಂಪವೇಸಿತಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಸುಖಂ ಚರತಿ ಭಕ್ಖತೀತಿ ಚಾರಕೋ, ರೋಧೋ। **ಓಚರಕೋ**ತಿ ಅಧೋಚಾರೀ। **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ**ನ್ತಿ ದಾನಮ್ಪಿ ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಮ್ಪಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೋಪಿ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಪಿ ಮೇಥುನವಿರತಿಪಿ ಸದಾರಸನ್ತೋಸೋಪಿ ಉಪೋಸಥೋಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋಪಿ ಸಕಲಂ ಸಾಸನಮ್ಪಿ ಅಜ್ಝಾಸಯೋಪಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಕಿನ್ತೇ ವತಂ ಕಿಂ ಪನ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ,
ಕಿಸ್ಸ ಸುಚಿಣ್ಣಸ್ಸ ಅಯಂ ವಿಪಾಕೋ।
ಇದ್ಧಿಜುತಿಬಲವೀರಿಯೂಪಪತ್ತಿ,
ಇದಞ್ಚ ತೇ ನಾಗ ಮಹಾವಿಮಾನಂ॥

ಅಹಞ್ಚ ಭರಿಯಾ ಚ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ,
ಸದ್ಧಾ ಉಭೋ ದಾನಪತೀ ಅಹುಮ್ಹಾ।
ಓಪಾನಭೂತಂ ಮೇ ಘರಂ ತದಾಸಿ,
ಸನ್ತಪ್ಪಿತಾ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಚ॥

ತಂ ಮೇ ವತಂ ತಂ ಪನ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ,
ತಸ್ಸ ಸುಚಿಣ್ಣಸ್ಸ ಅಯಂ ವಿಪಾಕೋ।
ಇದ್ಧಿಜುತಿಬಲವೀರಿಯೂಪಪತ್ತಿ,
ಇದಞ್ಚ ಮೇ ಧೀರ ಮಹಾವಿಮಾನ"ನ್ತಿ

ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ **ಪುಣ್ಣಕಜಾತಕೇ** ದಾನಂ "ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

"ಕೇನ ಪಾಣಿ ಕಾಮದದೋ, ಕೇನ ಪಾಣಿ ಮಧುಸ್ಸವೋ।
ಕೇನ ತೇ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನ, ಪುಞ್ಞಂ ಪಾಣಿಮ್ಹಿ ಇಜ್ಝತಿ॥

ತೇನ ಪಾಣಿ ಕಾಮದದೋ, ತೇನ ಪಾಣಿ ಮಧುಸ್ಸವೋ।
ತೇನ ಮೇ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನ, ಪುಞ್ಞಂ ಪಾಣಿಮ್ಹಿ ಇಜ್ಝತೀ"ತಿ

ಇಮಸ್ಮಿಂ **ಅಙ್ಕುರಪೇತವತ್ಥುಮ್ಹಿ** ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಂ "ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। "ಇದಂ ಖೋ ತಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಿತ್ತಿರಿಯಂ ನಾಮ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಅಹೋಸೀ"ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ **ತಿತ್ತಿರಜಾತಕೇ** ಸಿಕ್ಖಾಪದಂ "ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। "ತಂ ಖೋ ಪನ ಪಞ್ಚಸಿಖ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ನೇವ ನಿಬ್ಬಿದಾಯ ನ ವಿರಾಗಾಯ…ಪೇ॰… ಯಾವದೇವ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೂಪಪತ್ತಿಯಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ **ಮಹಾಗೋವಿನ್ದಸುತ್ತೇ** ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾ "ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। "ಏಕಸ್ಮಿಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಸ್ಮಿಂ, ಸಹಸ್ಸಂ ಮಚ್ಚುಹಾಯಿನೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ "ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। "ಪರೇ ಅಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಮಯಮೇತ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿನೋ ಭವಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ **ಸಲ್ಲೇಖಸುತ್ತೇ** ಮೇಥುನವಿರತಿ "ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾ।

ಮಯಞ್ಚ ಭರಿಯಾ ನಾತಿಕ್ಕಮಾಮ,
ಅಮ್ಹೇ ಚ ಭರಿಯಾ ನಾತಿಕ್ಕಮನ್ತಿ।
ಅಞ್ಞತ್ರ ತಾಹ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಚರಾಮ।
ತಸ್ಮಾ ಹಿ ಅಮ್ಹಂ ದಹರಾ ನ ಮೀಯರೇ"ತಿ

ಮಹಾಧಮ್ಮಪಾಲಜಾತಕೇ ಸದಾರಸನ್ತೋಸೋ "ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೋ।

ಹೀನೇನ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನ, ಖತ್ತಿಯೇ ಉಪಪಜ್ಜತಿ।
ಮಜ್ಝಿಮೇನ ಚ ದೇವೇಸು, ಉತ್ತಮೇನ ವಿಸುಜ್ಝತೀ"ತಿ

ಏವಂ **ನಿಮಿಜಾತಕೇ** ಅವೀತಿಕ್ಕಮವಸೇನ ಕತೋ ಉಪೋಸಥೋ "ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೋ। "ಇದಂ ಖೋ ಪನ ಪಞ್ಚಸಿಖ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಏಕನ್ತನಿಬ್ಬಿದಾಯ ವಿರಾಗಾಯ…ಪೇ॰… ಅಯಮೇವ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ"ತಿ **ಮಹಾಗೋವಿನ್ದಸುತ್ತಸ್ಮಿಂ**ಯೇವ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ "ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೋ। "ತಯಿದಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಇದ್ಧಞ್ಚೇವ ಫೀತಞ್ಚ ವಿತ್ಥಾರಿಕಂ ಬಾಹುಜಞ್ಞಂ ಪುಥುಭೂತಂ ಯಾವದೇವ ಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಸುಪ್ಪಕಾಸಿತ"ನ್ತಿ **ಪಾಸಾದಿಕಸುತ್ತೇ** ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಗಹಂ ಸಕಲಂ ಸಾಸನಂ "ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

"ಅಪಿ ಅತರಮಾನಾನಂ, ಫಲಾಸಾವ ಸಮಿಜ್ಝತಿ।
ವಿಪಕ್ಕಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೋಸ್ಮಿ, ಏವಂ ಜಾನಾಹಿ ಗಾಮಣೀ"ತಿ

ಏತ್ಥ ಅಜ್ಝಾಸಯೋ "ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೋ। ಇಚ್ಚೇವಂ -

ದಾನಂ ವೇಯ್ಯಾವಟಿಯಞ್ಚ, ಸಿಕ್ಖಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಕಾ।
ಧಮ್ಮಕ್ಖಾನಂ ಮೇಥುನತಾ-ವಿರತಿ ಚ ಉಪೋಸಥೋ॥

> ಸದಾರೇಸು ಚ ಸನ್ತೋಸೋ, ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಚ ಸಾಸನಂ।
> ಅಜ್ಝಾಸಯೋ ಚಿಮೇ **ಬ್ರಹ್ಮ-ಚರಿಯ**ಸದ್ದೇನ ವುಚ್ಚರೇ॥

ಹುರ ಕೋಟಿಲ್ಲೇ। ಹುರತಿ।

ಸರ ಸದ್ದೋಪತಾಪೇಸು। ಸರತಿ। ಸರೋ, ಸರಣಂ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಸರೋ**ತಿ ಸದ್ದೋಪಿ ವುಚ್ಚತಿ ಉಸುಪಿ। **ಸರಣ**ನ್ತಿ ಸರತಿ ಉಪತಾಪೇತಿ ಹಿಂಸತಿ ಸರಣಗತಾನಂ ತೇನೇವ ಸರಣಗಮನೇನ ಭಯಂ ಸನ್ತಾಪಂ ದುಕ್ಖಂ ದುಗ್ಗತಿಂ ಪರಿಕಿಲೇಸಞ್ಚಾತಿ ಸರಣಂ, ಬುದ್ಧಾದಿರತನತ್ತಯಂ। ಅಥ ವಾ ಸದ್ಧಾ ಪಸನ್ನಾ ಮನುಸ್ಸಾ "ಅಮ್ಹಾಕಂ ಸರಣಮಿದ"ನ್ತಿ ಸರನ್ತಿ ಚಿನ್ತೇನ್ತಿ, ತಂ ತತ್ಥ ಚ ವಾಚಂ ನಿಚ್ಛರನ್ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಚಾತಿಪಿ **ಸರಣಂ।**

ಸರ ಚಿನ್ತಾಯಂ। ಸರತಿ, ಸುಸರತಿ ಇಚ್ಚಪಿ ಪಯೋಗೋ। ಅಪ್ಪಕ್ಖರಾನಞ್ಹಿ ಬಹುಭಾವೋ ಅಞ್ಞಥಾಭಾವೋ ಚ ಹೋತಿ, ಯಥಾ "ದ್ವೇ, ದುವೇ, ತಣ್ಹಾ ತಸಿಣಾ, ಪಮ್ಹಂ, ಪಖುಮ"ನ್ತಿ। ಅನುಸ್ಸರತಿ, ಪಟಿಸ್ಸರತಿ। ಸರನ್ತಿ ಏತಾಯ ಸತ್ತಾ, ಸಯಂ ವಾ ಸರತಿ, ಸರಣಮತ್ತಮೇವ ವಾ ಏತನ್ತಿ **ಸತಿ।** ಅನುಸ್ಸತಿ, ಪಟಿಸ್ಸತಿ। ಸರತೀತಿ ಸತೋ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಸರತೀತಿ **ಪಟಿಸ್ಸತೋ।**

ದ್ವರ ಸಂವರಣೇ। ಸಂವರಣಂ ರಕ್ಖಣಾ। ದ್ವರತಿ। ದ್ವಾರಂ। ದ್ವಿಸದ್ದೂಪಪದಅರಧಾತುವಸೇನಪಿ ಇದಂ ರೂಪಂ ಸಿಜ್ಝತಿ। ತತ್ರಿಮಾನಿ ನಿಬ್ಬಚನಾನಿ - ದ್ವರನ್ತಿ ಸಂವರನ್ತಿ ರಕ್ಖನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ದ್ವಾರಂ,** ಅಥ ವಾ ದ್ವೇ ಕವಾಟಾ ಅರನ್ತಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿಪಿ **ದ್ವಾರ**ನ್ತಿ। ಗೇಹದ್ವಾರಮ್ಪಿ ಕಾಯದ್ವಾರಾದೀನಿಪಿ ಉಪಾಯೋಪಿ ದ್ವಾರನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಾಳಿಯಂ ತು "ದ್ವಾರಂ ದ್ವಾರಾ"ತಿ ಚ ಇತ್ಥಿನಪುಂಸಕವಸೇನ **ದ್ವಾರ**ಸದ್ದೋ ವುತ್ತೋ। ತಥಾ ಹಿ "ದ್ವಾರಮ್ಪಿ ಸುರಕ್ಖಿತಂ ಹೋತೀ"ತಿ ಚ "ದ್ವಾರಾಪೇಸಾ"ತಿ ಚ ತಸ್ಸ ದ್ವಿಲಿಙ್ಗತಾ ವುತ್ತಾ।

ಗರ ಘರ ಸೇಚನೇ। ಗರತಿ। ಘರತಿ। ಘರಂ।

ಧೂರ ಹುಚ್ಛನೇ। ಹುಚ್ಛನ ಕೋಟಿಲ್ಲಂ। ಧೂರತಿ।

ತರ ಪ್ಲವನಸರಣೇಸು। ತರತಿ। ತರಣಂ। ತಿತ್ಥಂ। ತಿಣ್ಣೋ। ಉತ್ತಿಣ್ಣೋ। ಓತಿಣ್ಣೋ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ। ತತ್ಥ **ತರಣಂ** ವುಚ್ಚತಿ ನಾವಾ, ತರತಿ ಉದಕಪಿಟ್ಠೇ ಪ್ಲವತಿ, ತರನ್ತಿ ಉತ್ತರನ್ತಿ ವಾ ನದಿಂ ಏತೇನಾತಿ ಅತ್ಥೇನ।

> ನಾವಾ ಪ್ಲವೋ ತರಂ ಪೋತೋ, ತರಣಂ ಉತ್ತರಂ ತಥಾ।
> ಜಲಯಾನನ್ತಿ ಏತಾನಿ, ನಾವಾನಾಮಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ತು॥

ತರ ಸಮ್ಭಮೇ। ಸಮ್ಭಮೋ ಅನವಟ್ಠಾನಂ। ತರತಿ। ತರಿತೋ। ತುರಙ್ಗೋ।

ಏತ್ಥ ಚ "ಸೋ ಮಾಸಖೇತ್ತಂ ತರಿತೋ ಅವಾಸರಿ"ನ್ತಿ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ತರಿತೋ**ತಿ ತುರಿತೋ ಸಮ್ಭಮನ್ತೋ। **ಅವಾಸರಿ**ನ್ತಿ ಉಪಗಚ್ಛಿಂ ಉಪವಿಸಿಂ ವಾ।

ಜರ ರೋಗೇ। ಏತ್ಥ ಜರರೋಗೋಯೇವ **"ರೋಗೋ"**ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ ಪಯೋಗವಸೇನ। **ಜರ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಹಿ ಜರರೋಗೇ ಪವತ್ತನಿಯಮನತ್ಥಂ "ರೋಗೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಅಞ್ಞೋ ರೋಗೋ ಇಧ **ರೋಗ**ಸದ್ದೇನ ನ ವುಚ್ಚತಿ। ಜರತಿ। ಜರೋ। ಸಜ್ಜರೋ। ಪಜ್ಜರರೋಗೋ। ಜರೇನ ಪೀಳಿತಾ ಮನುಸ್ಸಾ। ಯತ್ಥ ತು ಅಯಂ ವಯೋಹಾನಿವಾಚಕೋ , ತತ್ಥ ಪಯೋಗೇ "ಜೀರತಿ, ಜರಾ"ತಿ ಚಸ್ಸ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ದರ ಭಯೇ। ದರತಿ। ದರೀ। "ಬೀಲಾಸಯಾ ದರೀಸಯಾ"ತಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ದರೀತಿ** ಭಾಯಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ದರೀ।

ದರ ಆದರಾನಾದರೇಸು। ದರತಿ, ಆದರತಿ, ಅನಾದರತಿ। ಆದರೋ, ಅನಾದರೋ।

ಏತ್ಥ ಚ **ದರತೀತಿ** ದರಂ ಕರೋತೀತಿ ಚ ಅನಾದರಂ ಕರೋತೀತಿ ಚ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಹಿ **ಆರಕಾ**ಸದ್ದೋ ದೂರಾಸನ್ನವಾಚಕೋ, ತಥಾಯಮ್ಪಿ **ದರ**ಧಾತು ಆದರಾನಾದರವಾಚಕೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ದರ**ಸದ್ದೋ ಚ ಕಾಯದರಥೇ ಚಿತ್ತದರಥೇ ಕಿಲೇಸದರಥೇ ಚ ವತ್ತತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ -

ಆದಿತ್ತಂ ವತ ಮಂ ಸನ್ತಂ, ಘತಸಿತ್ತಂವ ಪಾವಕಂ।
ವಾರಿನಾ ವಿಯ ಓಸಿಞ್ಚಿ, ಸಬ್ಬಂ ನಿಬ್ಬಾಪಯೇ ದರ"ನ್ತಿ

ಏತ್ಥ ಕಾಯದರಥೇ ಚಿತ್ತದರಥೇ ಚ ವತ್ತತಿ। "ವೀತದ್ದರೋ ವೀತಸೋಕೋ ವೀತಸಲ್ಲೋ, ಸಯಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಯ ಅಭಾಸಿ ಬುದ್ಧೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಕಿಲೇಸದರಥೇ ವತ್ತತಿ। **ವೀತದ್ದರೋತಿ** ಹಿ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೇನ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ವಿಗತಕಿಲೇಸದರಥೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನರ ನಯನೇ। ನರತಿ। ನರೋ, ನಾರೀ।

ಏತ್ಥ **ನರೋತಿ** ಪುರಿಸೋ। ಸೋ ಹಿ ನರತಿ ನೇತೀತಿ ನರೋ। ಯಥಾ ಪಠಮಪಕತಿಭೂತೋ ಸತ್ತೋ ದತರಾಯ ಪಕತಿಯಾ ಸೇಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಪುರಿ ಉಚ್ಚಾಟ್ಠಾನೇ ಸೇತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಪುರಿಸೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ನಯನಟ್ಠೇನ ನರೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪುತ್ತಭಾತುಭೂತೋಪಿ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಮಾತುಜೇಟ್ಠಭಗಿನೀನಂ ನೇತುಟ್ಠಾನೇ ತಿಟ್ಠತಿ, ಪಗೇವ ಇತರೋ ಇತರಾಸಂ। **ನಾರೀತಿ** ನರೇನ ಯೋಗತೋ, ನರಸ್ಸಾಯನ್ತಿ ವಾ ನಾರೀ। ಅಪರಮ್ಪೇತ್ಥ **ನರ**ಸದ್ದಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಚನಂ, ನರಿಯತಿ ಸಕೇನ ಕಮ್ಮೇನ ನಿಯ್ಯತೀತಿ **ನರೋ,** ಸತ್ತೋ ಮನುಸ್ಸೋ ವಾ। "ಕಮ್ಮೇನ ನಿಯ್ಯತೇಟ ಲೋಕೋ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ನರ**ಸದ್ದಸ್ಸ ತಾವ ಪುರಿಸವಚನೇ "ನರಾ ಚ ಅಥ ನಾರಿಯೋ"ತಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। ಸತ್ತಮನುಸ್ಸವಚನೇ ಪನ "ಬುದ್ಧೋ ಅಯಂ ಏದಿಸಕೋ ನರುತ್ತಮೋ। ಆಮೋದಿತಾ ನರಮರೂ"ತಿ ಚ ನಿದಸ್ಸನಂ, ತಸ್ಮಾ "ನರೋತಿ ಪುರಿಸೋ, ನರೋತಿ ಸತ್ತೋ, ನರೋತಿ ಮನುಸ್ಸೋ"ತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಅತ್ಥೋ ಸಂವಣ್ಣೇತಬ್ಬೋ।

ಹರ ಹರಣೇ। ಹರಣಂ ಪವತ್ತನಂ। ಹರತಿ। ಸಾವತ್ಥಿಯಂ ವಿಹರತಿ। ವಿಹಾಸಿ। ವಿಹಂಸು। ವಿಹರಿಸ್ಸತಿ। ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ವಿಹಿಸ್ಸತಿ। ವೋಹರತಿ। ಸಂವೋಹರತಿ॰ ಸಬ್ಬೋ ಹರತಿ ವಾ। ರೂಪಿಯಸಂವೋಹಾರೋ, ರೂಪಿಯಸಬ್ಬೋಹಾರೋ ವಾ। ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ। ಪೀತಿಪಾಮೋಜ್ಜಹಾರೋ। ವಿಹಾರೋ। ವೋಹಾರೋ। ಅಭಿಹಾರೋ। ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನೀಹರತಿ। ಸಾಸನೇ ವಿಹರಂ, ವಿಹರನ್ತೋ, ವಿಹರಮಾನೋ। ವಿಹಾತಬ್ಬಂ, ವಿಹರಿತುಂ। ವಿಹರಿತ್ವಾ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ತತ್ಥ **ಪಾಟಿಹಾರಿಯ**ನ್ತಿ ಸಮಾಹಿತೇ ಚಿತ್ತೇ ವಿಗತೂಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ ಕತಕಿಚ್ಚೇನ ಪಚ್ಛಾ ಹರಿತಬ್ಬಂ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ। **ಪಟೀತಿ** ಹಿ ಅಯಂ ಸದ್ದೋ "ಪಚ್ಛಾ"ತಿ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ಬೋಧೇತಿ "ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಪವಿಟ್ಠಮ್ಹಿ, ಅಞ್ಞೋ ಆಗಞ್ಛಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। **ವಿಹಾರೋತಿ** ಠಾನನಿಸಜ್ಜಾದಿನಾ ವಿಹರನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ವಿಹಾರೋ, ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಆವಾಸೋ। ವಿಹರಣಂ ವಾ ವಿಹಾರೋ, ವಿಹರಣಕ್ರಿಯಾ। **ವೋಹಾರೋತಿ** ಬ್ಯವಹಾರೋಪಿ ಪಣ್ಣತ್ತಿಪಿ ವಚನಮ್ಪಿ ಚೇತನಾಪಿ। ತತ್ಥ

ಯೋ ಹಿ ಕೋಚಿ ಮನುಸ್ಸೇಸು, ವೋಹಾರಂ ಉಪಜೀವತಿ।
ಏವಂ ವಾಸೇಟ್ಠ ಜಾನಾತಿ, ವಾಣಿಜೋ ಸೋ ನಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ"ತಿ॥

ಅಯಂ **ಬ್ಯವಹಾರವೋಹಾರೋ** ನಾಮ। "ಸಙ್ಖ್ಯಾ ಸಮಞ್ಞಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ವೋಹಾರೋ"ತಿ ಅಯಂ **ಪಣ್ಣತ್ತಿವೋಹಾರೋ** ನಾಮ। ತಥಾ ತಥಾ ವೋಹರನ್ತಿ ಪರಾಮಸನ್ತೀತಿ ಅಯಂ **ವಚನವೋಹಾರೋ** ನಾಮ। "ಅಟ್ಠ ಅರಿಯವೋಹಾರಾ, ಅಟ್ಠ ಅನರಿಯವೋಹಾರಾ"ತಿ ಅಯಂ **ಚೇತನಾವೋಹಾರೋ** ನಾಮ। ಇಚ್ಚೇವಂ -

> ಬ್ಯವಹಾರೇ ವಚನೇ ಚ, ಪಣ್ಣತ್ತಿಚೇತನಾಸು ಚ।
> **ವೋಹಾರ**ಸದ್ದೋ ಚತೂಸು, ಇಮೇಸ್ವತ್ಥೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ॥

ಹರ ಅಪನಯನೇ। ಅಪನಯನಂ ನೀಹರಣಂ। ದೋಸಂ ಹರತಿ। ನೀಹರತಿ। ನೀಹಾರೋ, ಪರಿಹರತಿ। ಪರಿಹಾರೋ। ರಜೋಹರಣಂ। ಸಬ್ಬದೋಸಹರೋ ಧಮ್ಮೋ। ಭಗವತೋ ಚ ಸಾಸನಸ್ಸ ಚ ಪಟಿಪಕ್ಖೇ ತಿತ್ಥಿಯೇ ಹರತೀತಿ **ಪಾಟಿಹಾರಿಯಂ**। ಮತ್ತಾವಣ್ಣಭೇದೇನೇತ್ಥ "ಪಾಟಿಹೇರಂ ಪಾಟಿಹೀರಂ ಪಾಟಿಹಾರಿಯ"ನ್ತಿ ತೀಣಿ ಪದರೂಪಾನಿ, ಭವನ್ತಿ।

ಹರ ಆದಾನೇ। ಅದಿನ್ನಂ ಹರತಿ। ಹರಿಸ್ಸತಿ। ಹಾಹಿತಿ ಇಚ್ಚಪಿ। "ಖರಾಜಿನಂ ಪರ ಸುಞ್ಚ, ಖಾರಿಕಾಜಞ್ಚ ಹಾಹಿತೀ"ತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ। ಆಹರತಿ, ಅವಹರತಿ, ಸಂಹರತಿ, ಅಪಹರತಿ, ಉಪಹರತಿ, ಪಹರತಿ, ಸಮ್ಪಹರತಿ, ಸಮಾಹರತಿ। ಮನೋಹರೋ ಪಾಸಾದೋ। ಪರಸ್ಸಹರಣಂ। ಆಹಾರೋ, ಅವಹಾರೋ, ಸಂಹಾರೋ, ಉಪಹಾರೋ, ಸಮ್ಪಹಾರೋ, ಸಮಾಹಾರೋ। ಹರಿಯ್ಯತಿ, ಆಹರಿಯ್ಯತಿ। ಆಹರಿಯ್ಯನ್ತಿ। ಆಹಟಂ, ಹರಿತುಂ, ಆಹರಿತುಂ, ಆಹರಿತ್ವಾ, ಆಹರಿತ್ವಾನ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಧರ ಧರಣೇ। ಧರಣಂ ವಿಜ್ಜಮಾನತಾ। ಧರತಿ। ಧರತೇ ಸತ್ಥುಸಾಸನಂ।

ಧರ ಅವಿದ್ಧಂಸನೇ। ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಿಚ್ಚಂ ಧರತಿ।

ಖರ ಖಯೇ। ಖರತಿ। ಖರಣಂ। ನಕ್ಖರನ್ತಿ ನ ಖಿಯ್ಯನ್ತೀತಿ **ಅಕ್ಖರಾನಿ**। ನಕ್ಖರನ್ತಿ ನ ನಸ್ಸನ್ತೀತಿ **ನಕ್ಖತ್ತಾನೀ**ತಿ ಪೋರಾಣಾ।

ಜಾಗರನಿದ್ದಕ್ಖಯೇ ಜಾಗರತಿ। ಜಾಗರೋ, ಜಾಗರಣಂ, ಜಾಗರಂ। ದೀಘಾ ಜಾಗರತೋ ರತ್ತಿ। ಜಾಗರಮಾನೋ। ಅಯಞ್ಚ ಧಾತು **ತನಾದಿ**ಗಣಂ ಪತ್ವಾ "ಜಾಗರೋತಿ, ಪಟಿಜಾಗರೋತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ಜನೇತಿ।

ಈರ ವಚನೇ ಗತಿಕಮ್ಪನೇಸು ಚ। ಈರತಿ। ಈರಿತಂ। ಏರಿತಂ। ಸಮೀರಣೋ। ಜಿನೇರಿತೋ ಧಮ್ಮೋ। ಕುಪ್ಪನ್ತಿ ವಾತಸ್ಸಪಿ ಏರಿತಸ್ಸ।

ತತ್ಥ **ಸಮೀರಣೋ**ತಿ ವಾತೋ। ಸೋ ಹಿ ಸಮೀರತಿ ವಾಯತಿ, ಸಮೀರೇತಿ ಚ ರುಕ್ಖಸಾಖಾಪಣ್ಣಾದೀನಿ ಸುಟ್ಠು ಕಮ್ಪೇತೀತಿ "ಸಮೀರಣೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಹರೇ ಲಜ್ಜಾಯಂ। ಅಲುತ್ತನ್ತೋಯಮೇಕಾರನ್ತೋ ಧಾತು, **ಗಿಲೇ ಪೀತಿಕ್ಖಯೇ**ತಿ ಧಾತು ವಿಯ। ಹರಾಯತಿ। ಹರಾಯನಂ। ಅಟ್ಟೀಯಾಮಿ ಹರಾಯಾಮಿ।

ಏತ್ಥ **ಹರಾಯತೀ**ತಿ ಲಜ್ಜತಿ, ಹಿರಿಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪರ ಪಾಲನಪೂರಣೇಸು। "ಪರತಿ, ಪರಮೋ"ತಿಮಸ್ಸ ರೂಪಾನಿ, **ನರ ನಯನೇ**ತಿ ಧಾತುಸ್ಸ "ನರತಿ ನರೋ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ವಿಯ।

ತತ್ಥ **ಪರತೀ**ತಿ ಪಾಲೇತಿ, ಪೂರತಿ ವಾ। ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಸೇನಿದಂ ಪದಂ ವುತ್ತಂ। ಹೇತುಕತ್ತುವಸೇನ ಹಿ "ಪಾರೇತಿ ಪಾರಯತೀ"ತಿಆದೀನಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। **ಪರಮೋ**ತಿ ಪಾಲಕೋ ಪೂರಕೋ ವಾ। ಏತ್ಥ ಚ "ಪಾರಮೀ"ತಿ ಪದಂ ಏತಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ಸಾಧಕಂ। ತಥಾ ಹಿ **ಪಾರಮೀ**ತಿ ಪರತಿ, ಪಾರೇತಿ ಚಾತಿ ಪರಮೋ, ದಾನಾದೀನಂ ಗುಣಾನಂ ಪಾಲಕೋ ಪೂರಕೋ ಚ ಮಹಾಬೋಧಿಸತ್ತೋ। ಪರಮಸ್ಸ ಇದಂ, ಪರಮಸ್ಸ ವಾ ಭಾವೋ, ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಪಾರಮೀ, ದಾನಾದಿಕ್ರಿಯಾ। ಗರೂಹಿ ಪನ "ಪೂರೇತೀತಿ ಪರಮೋ, ದಾನಾದೀನಂ ಗುಣಾನಂ ಪೂರಕೋ ಪಾಲಕೋ ಚಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ವೀಮಂಸಿತಬಂ।

ವರ ವರಣೇ। ವರತಿ। ವಾರಣೋ, ವರುಣೋ।

ಗಿರ ನಿಗ್ಗಿರಣೋ। ನಿಗ್ಗಿರಣಂ ಪಗ್ಘರಣಂ। ಗಿರತಿ, ಗಿರಿ।

ಏತ್ಥ **ಗಿರೀ**ತಿ ಪಬ್ಬತಾ, ಯೋ 'ಸೇಲೋ"ತಿಆದೀಹಿ ಅನೇಕೇಹಿ ನಾಮೇಹಿ ಕಥಿಯತಿ। ಸೋ ಹಿ ಸನ್ಧಿಸಙ್ಘಾತೇಹಿ ಪಬ್ಬೇಹಿ ಚಿತತ್ತಾ ಪಬ್ಬಮಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಪಬ್ಬತೋ। ಹಿಮವಮನಾದಿವಸೇನ ಜಲಸ್ಸ ಸಾರಭೂತಾನಂ ಭೇಸಜ್ಜಾದಿವತ್ಥೂನಞ್ಚ ಗಿರಣತೋ **ಗಿರೀ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಇಮಾನಿ ಪನಸ್ಸ ನಾಮಾನಿ -

ಪಬ್ಬತೋ ಅಚಲೋ ಸೇಲೋ, ನಗೋ ಗಿರಿ ಮಹೀಧರೋ।
ಅದ್ದಿ ಸಿಲುಚ್ಚಯೋ ಚಾತಿ, ಗಿರಿಪಣ್ಣತ್ತಿಯೋ ಇಮಾ॥

ಸುರ ಇಸ್ಸರಿಯದಿತ್ತೀಸು। ಸುರತಿ। ಸುರೋ, ಅಸುರೋ।

ತತ್ರ **ಸರೋ**ತಿ ಸುರತಿ ಈಸತಿ ದೇವಿಸ್ಸರಿಯಂ ಪಾಪುಣಾತಿ ವಿರೋಚತಿ ಚಾತಿ ಸುರೋ। ಸುನ್ದರಾ ರಾ ವಾಚಾ ಅಸ್ಸಾತಿ ವಾ **ಸುರೋ,** ದೇವೋ। ದೇವಾಭಿಧಾನಾನಿ **ದಿವಾದಿ**ಗಣೇ ಪಕಾಸೇಸ್ಸಾಮ। **ಅಸುರೋ**ತಿ ದೇವೋ ವಿಯ ನ ಸುರತಿ ನ ಈಸತಿ ನ ವಿರೋಚತಿ ಚಾತಿ ಅಸುರೋ। ಸುರಾನಂ ವಾ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಮಿತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖಾ ಅಮಿತ್ತಾ ವಿಯಾತಿ **ಅಸುರೋ,** ದಾನವೋ, ಯೋ "ಪುಬ್ಬದೇವೋ"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಹಿ **ಕುಮ್ಭಜಾತಕೇ** ವುತ್ತಂ -

"ಯಂ ವೇ ಪಿವಿತ್ವಾ ಪುಬ್ಬದೇವಾ ಪಮತ್ತಾ,
ತಿದಿವಾ ಚುತಾ ಸಸ್ಸತಿಯಾ ಸಮಾಯಾ।
ತಂ ತಾದಿಸಂ ಮಜ್ಜಮಿಮಂ ನಿರತ್ಥಂ,
ಜಾನಂ ಮಹಾರಾಜ ಕಥಂ ಪಿವೇಯ್ಯಾ"ತಿ॥

ಸಗಾಥಾವಗ್ಗಸಂವಣ್ಣನಾಯಂ ಪನ "ನ ಸುರಂ ಪಿವಿಮ್ಹ, ನ ಸುರಂ ಪಿವಿಮ್ಹಾ'ತಿ ಆಹಂಸು, ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಅಸುರಾ ನಾಮ ಜಾತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಇಮಾನಿ ತದಭಿಧಾನಾನಿ -

ಅಸುರೋ ಪುಬ್ಬದೇವೋ ಚ, ದಾನವೋ ದೇವತಾರಿ ತು।
ನಾಮಾನಿ ಅಸುರಾನನ್ತಿ, ಇಮಾನಿ ನಿದ್ದಿಸೇ ವಿದೂ॥

ಪಾಕೋ ಇತಿ ತು ಯಂ ನಾಮಂ, ಏಕಸ್ಸ ಅಸುರಸ್ಸ ತು।

> ಪಣ್ಣತ್ತೀತಿಪಿ ಏಕಚ್ಚೇ, ಗರವೋ ಪನ ಅಬ್ರವುಂ॥

ಕುರ ಸದ್ದೇ ಅಕ್ಕೋಸೇ ಚ। ಕುರತಿ। ಕುರರೋ, ಕುರರೀ। ಕುಮ್ಮೋ, ಕುಮ್ಮೀ।

ಖುರ ಛೇದನೇ ವಿಲೇಖನೇ ಚ। ಖುರತಿ। ಖುರೋ।

ಮುರ ಸಂವೇಠನೇ। ಮುರತಿ। ಮುರೋ, ಮೋರೋ।

ಘುರ ಅಭಿಮತ್ತ ಸದ್ದೇಸು। ಘುರತಿ। ಘೋರೋ।

ಪುರ ಅಗ್ಗಗಮನೇ। **ಅಗ್ಗಗಮನಂ** ನಾಮ ಪಧಾನಗಮನಂ, ಪಠಮಮೇವ ಗಮನಂ ವಾ। ಪುರತಿ। ಪುರಂ, ಪುರೀ। ಅವಾಪುರತಿ। ಅವಾಪುರೇತಂ ಅಮತಸ್ಸ ದ್ವಾರಂ। ಅವಾಪುರಣಂ ಆದಾಯ ಗಚ್ಛತಿ।

ತತ್ಥ **ಪುರ**ನ್ತಿ ರಾಜಧಾನೀ। ತಥಾ ಹಿ "ನಗರಂ ಪುರಂ ಪುರೀ ರಾಜಧಾನೀ"ತಿ ಏತೇ ಪರಿಯಾಯಾ। "ಏಸೋ ಆಳಾರಿಕೋ ಪೋಸೋ, ಕುಮಾರೀ ಪುರಮನ್ತರೇ"ತಿಆದೀಸು ಪನ ಗೇಹಂ "ಪುರ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪಧಾನತಾಯ ಪುರತೋ ಪುರತೋ ಗಮನೇನ ಗನ್ತಬ್ಬನ್ತಿ **ಪುರಂ,** ರಾಜಧಾನೀ ಚೇವ ಗೇಹಞ್ಚ। **ಅವಾಪುರಣ**ನ್ತಿ ಅವಾಪುರನ್ತಿ ವಿವರನ್ತಿ ದ್ವಾರಂ ಏತೇನಾತಿ ಅವಾಪುರಣಂ, ಯಂ "ಕುಞ್ಚಿಕಾ"ತಿಪಿ "ತಾಳೋ"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅವಾಪುರತೀ**ತಿಆದೀಸು **ಅವ ಆ**ಇಚ್ಚುಭೋ ಉಪಸಗ್ಗಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಫರ ಫರಣೇ। **ಫರಣಂ** ನಾಮ ಬ್ಯಾಪನಂ ಗಮನಂ ವಾ। ಸಮಂ ಫರತಿ ಸೀತೇನ। ಆಹಾರತ್ಥಂ ಫರತಿ। ಫರಣಂ।

ಗರ ಉಗ್ಗಮೇ। ಗರತಿ। ಗರು।

ಗರೂತಿ ಮಾತಾಪಿತಾದಯೋ ಗಾರವಯುತ್ತಪುಗ್ಗಲಾ। ತೇ ಹಿ ಗರನ್ತಿ ಉಗ್ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಉಗ್ಗತಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತೀತಿ **ಗರೂ**ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಅಪಿಚ ಪಾಸಾಣಚ್ಛತ್ತಂ ವಿಯ ಭಾರಿಯಟ್ಠೇನ **ಗರೂ**ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಗರು**ಸದ್ದೋ "ಇದಮಾಸನಂ ಅತ್ರ ಭವಂ ನಿಸೀದತು, ಭವಞ್ಹಿ ಮೇ ಅಞ್ಞತರೋ ಗರೂನ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಮಾತಾಪಿತೂಸು ದಿಸ್ಸತಿ। "ಸನರಾಮರಲೋಕಗರು"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಬ್ಬಲೋಕಾಚರಿಯೇ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಮ್ಹಿ। ಅಪಿಚ **ಗರು**ಸದ್ದೋ ಅಞ್ಞೇಸ್ವತ್ಥೇಸುಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ। ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಏಕತೋ ಕತ್ವಾ ಅತ್ರಿದಂ ವುಚ್ಚತಿ -

> ಮಾತಾಪಿತಾಚರಿಯೇಸು, ದುಜ್ಜರೇ ಅಲಹುಮ್ಹಿ ಚ।
> ಮಹನ್ತೇ ಚುಗ್ಗತೇ ಚೇವ, ನಿಭೇಕಾದಿಕರೇಸು ಚ।
> ತಥಾ ವಣ್ಣವಿಸೇಸೇಸು, **ಗರು**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ॥

ಕೇಚಿ ಪನಾಚರಿಯಾ "ಗರು ಗರೂ"ತಿ ಚ ದ್ವಿಧಾ ಗಹೇತ್ವಾ ಭಾರಿಯವಾಚಕತ್ತೇ **ಗರು**ಸದ್ದೋ ಠಿತೋ। ಆಚರಿಯವಾಚಕತ್ತೇ ಪನ **ಗುರು**ಸದ್ದೋತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಪಾಳಿವಿಸಯೇ ಹಿ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಅತ್ಥಾನಂ ವಾಚಕತ್ತೇ **ಗರು**ಸದ್ದೋಯೇವ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ, **ಅ**ಕಾರಸ್ಸ **ಆ**ಕಾರಭಾವೇ "ಗಾರವ"ನ್ತಿ ಸವುದ್ಧಿಕಸ್ಸ ತದ್ಧಿತನ್ತಪದಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ। ಸಕ್ಕಟಭಾಸಾವಿಸಯೇ ಪನ **ಗುರು**ಸದ್ದೋಯೇವ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ, **ಉ**ಕಾರಸ್ಸ ವುದ್ಧಿಭಾವೇ ಅಞ್ಞಥಾ ತದ್ಧಿತನ್ತಪದಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ।

ಮರ ಪಾಣಚಾಗೇ। ಮರತಿ। ಮತ್ತುಂ। ಮರಿತ್ವಾ। ಹೇತುಕತ್ತರಿ "ಪುರಿಸೋ ಪುರಿಸಂ ಮಾರೇತಿ, ಮಾರಯತಿ। ಪುರಿಸೋ ಪುರಿಸೇನ ಪುರಿಸಂ ಮಾರಾಪೇತಿ, ಮಾರಾಪಯತಿ। ಪುರಿಸೋ ಪುರಿಸಂ ಮಾರೇತುಂ ಮಾರೇತ್ವಾ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ರೂಪಾನಿ। ಮಚ್ಚೋ। ಮರು। ಮರಣಂ, ಮಚ್ಚು। ಮಟ್ಟು। ಮಾರೋ।

ತತ್ಥ **ಮತ್ತುನ್ತಿ** ಮರಿತುಂ। ತಥಾ ಹಿ **ಅಲೀನಸತ್ತುಜಾತಕೇ** “ಯೋ ಮತ್ತುಮಿಚ್ಛೇ ಪಿತುನೋ ಪಮೋಕ್ಖಾ”ತಿ ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ। **ಮಚ್ಚೋತಿ** ಮರಿತಬ್ಬಸಭಾವತಾಯ “ಮಚ್ಚೋ”ತಿ ಲದ್ಧನಾಮೋ ಸತ್ತೋ । **ಮರೂತಿ** ದೀಘಾಯುಕೋಪಿ ಸಮಾನೋ ಮರಣಸೀಲೋತಿ ಮರು, ದೇವೋ। **ಮರಣನ್ತಿ** ಚುತಿ।

> ಮರಣಂ ಅನ್ತಕೋ ಮಚ್ಚು, ಹಿನ್ದಂ ಕಾಲೋ ಚ ಮಟ್ಟು ಚ।
> ನಿಕ್ಖೇಪೋ ಚುತಿ ಚೇತಾನಿ, ನಾಮಾನಿ ಮರಣಸ್ಸ ವೇ॥

ಮಾರೋತಿ ಸತ್ತಾನಂ ಕುಸಲಂ ಮಾರೇತೀತಿ ಮಾರೋ, ಕಾಮದೇವೋ।

ಇಮಾನಿಸ್ಸ ನಾಮಾನಿ -

> ಮಾರೋ ನಮುಚಿ ಕಣ್ಹೋ ಚ, ವಸವತ್ತಿ ಪಜಾಪತಿ।
> ಪಮತ್ತಬನ್ಧು ಮದ್ದನೋ, ಪಾಪಿಮಾ ದಬ್ಬಕೋಪಿ ಚ।
> ಕನ್ದಪ್ಪೋ ಚ ರತಿಪತಿ, ಕಾಮೋ ಚ ಕುಸುಮಾಯುಧೋ॥

ಅಞ್ಞೇ ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ನಾಮಾನಿ ವದನ್ತಿ, ತಾನಿ ಸಾಸನಾನುಲೋಮಾನಿ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಇಧ ನ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಸು** ಪನ “ಮಾರೋ, ನಮುಚಿ, ಕಣ್ಹೋ, ಪಮತ್ತಬನ್ಧೂ”ತಿ ಚತ್ತಾರೋವ ನಾಮಾನಿ ಆಗತಾನಿ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಮಾರೋತಿ** ದೇವಪುತ್ತಮಾರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಪಞ್ಚ ಮಾರಾ ಕಿಲೇಸಮಾರೋ ಖನ್ಧಮಾರೋ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಮಾರೋ ಮಚ್ಚುಮಾರೋ ದೇವಪುತ್ತಮಾರೋತಿ।

ಧರ ಅವತ್ಥಾನೇ। ಧರತಿ।

ಭರ ಪೋಸನೇ। ಭರತಿ। ಭರಿತೋ, ಭತ್ತಾ।

ಥರ ಸನ್ಥರಣೇ। ಥರತಿ, ಸನ್ಥರತಿ। ಸನ್ಥರಣಂ।

ದರ ವಿದಾರಣೇ। ಭೂಮಿಂ ದರತಿ। ಕುದಾಲೋ।

ದರ ದಾಹೇ। ಕಾಯೋ ದರತಿ। ದರೋ, ದರಥೋ।

ತಿರ ಅಧೋಗತಿಯಂ। ತಿರತಿ। ತಿರಚ್ಛಾನೋ, ತಿರಚ್ಛಾ ವಾ।

ಅರ ಗತಿಯಂ। ಅರತಿ। ಅತ್ಥಂ, ಅತ್ಥೋ, ಉತು।

ಏತ್ಥ **ಅತ್ಥಂ** ವುಚ್ಚತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ತಂ ತಂ ಸತ್ತಕಿಚ್ಚಂ ಅರತಿ ವತ್ತೇತೀತಿ **ಉತು**।

ರಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಲಕಾರನ್ತಧಾತು

ಲಾ ಆದಾನೇ। ಲಾತಿ। ಲಾನಂ, ಗರುಳೋ, ಸೀಹಳೋ, ರಾಹುಲೋ, ಕುಸಲಂ, ಬಾಲೋ, ಮಹಲ್ಲಕೋ, ಮಹಲ್ಲಿಕಾ।

ತತ್ರ **ಗರುಳೋ**ತಿ ಗರುಂ ಲಾತಿ ಆದದಾತಿ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಗರುಳೋ, ಯೋ "ಸುಪಣ್ಣೋ, ದಿಜಾಧಿಪೋ, ನಾಗಾರಿ, ಕರೋಟೀ"ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸೀಹಳೋ**ತಿ ಸೀಹಂ ಲಾತಿ ಆದದಾತಿ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಸೀಹಳೋ, ಪುಬ್ಬಪುರಿಸೋ। ತಬ್ಬಂಸೇ ಜಾತಾ ಏತರಹಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ **ಸೀಹಳಾ** ನಾಮ ಜಾತಾ।

ರಾಹುಲೋತಿಆದೀಸು ಪನ ರಾಹು ವಿಯ ಲಾತಿ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ **ರಾಹುಲೋ,** ಕೋ ಸೋ? ಸಿಕ್ಖಾಕಾಮೋ ಆಯಸ್ಮಾ ರಾಹುಲಭದ್ದೋ ಬುದ್ಧಪುತ್ತೋ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಜಾತದಿವಸೇ ಸುದ್ಧೋದನಮಹಾರಾಜಾ "ಪುತ್ತಸ್ಸ ಮೇ ತುಟ್ಠಿಂ ನಿವೇದೇಥಾ"ತಿ ಉಯ್ಯಾನೇ ಕೀಳನ್ತಸ್ಸ ಬೋಧಿಸತ್ತಸ್ಸ ಸಾಸನಂ ಪಹಿಣಿ। ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ತಂ ಸುತ್ವಾ "ರಾಹು ಜಾತೋ ಬನ್ಧನಂ ಜಾತ"ನ್ತಿ ಆಹ। ಪುತ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಜಾಯನಂ ರಾಹುಗ್ಗಹೋ ವಿಯ ಹೋತಿ। ತಣ್ಹಾಕಿಲಿಸ್ಸನತಾಪಾದನತೋ ಬಾಳ್ಹೇನ ಚ ಸಙ್ಖಲಿಕಾದಿಬನ್ಧನೇನ ಬನ್ಧಂ ವಿಯ ಹೋತಿ ಮುಚ್ಚಿತುಂ ಅಪ್ಪದಾನತೋತಿ "ರಾಹು ಜಾತೋ ಬನ್ಧನಂ ಜಾತ"ನ್ತಿ ಆಹ। ರಾಜಾ "ಕಿಂ ಮೇ ಪುತ್ತೋ ಅವಚಾ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ತಂ ವಚನಂ ಸುತ್ವಾ "ಇತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಮೇ ನತ್ತಾ 'ರಾಹುಲೋ' ತ್ವೇವ ಹೋತೂ"ತಿ ಆಹ, ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಕುಮಾರೋ ರಾಹುಲೋ ನಾಮ ಜಾತೋ।

ಮಹಾಪದಾನಸುತ್ತಟೀಕಾಯಞ್ಹಿ "ರಾಹು ಜಾತೋ"ತಿ ಏತ್ಥ **"ರಾಹೂ**ತಿ ರಾಹುಗ್ಗಹೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಪನ "ರಾಹುಲೋ"ತಿ ವಚನಸ್ಸತ್ಥಂ ಪಾಕಟಂ ಕಾತುಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯತ್ಥವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಕೇವಲೋ "ರಾಹೂ"ತಿ ಸದ್ದೋ "ರಾಹುಗ್ಗಹೋ"ತಿ ಅತ್ಥಂ ವದತಿ, ಅಥ ಖೋ **ಜಾತ**ಸದ್ದಸಮ್ಬನ್ಧಂ ಲಭಿತ್ವಾ ವದತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ರಾಹು ಜಾತೋ"ತಿ ಬೋಧಿಸತ್ತೇನ ವುತ್ತವಚನಸ್ಸ "ರಾಹುಗ್ಗಹೋ ಜಾತೋ"ತಿ ಅತ್ಥೋ ಭವತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸುದ್ಧೋದನಮಹಾರಾಜಾ "ಮಮ ನತ್ತಾ ರಾಹು ವಿಯ ಲಾತೀತಿ ರಾಹುಲೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ"ತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ "ರಾಹುಲೋತ್ವೇವ ಹೋತೂ"ತಿ ಆಹಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಕೇಚಿ ಪನ "ರಾಹುಲೋ ಜಾತೋ ಬನ್ಧನಂ ಜಾತ"ನ್ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ಕತ್ಥಚಿ ಪೋತ್ಥಕೇ ಚ ಲಿಖನ್ತಿ, ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ, ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅಯುತ್ತಿತೋ ಟೀಕಾಯ ಚ ಸದ್ಧಿಂವಿರೋಧತೋ। ನ ಹಿ "ರಾಹುಲೋ"ತಿ ಕುಮಾರಸ್ಸ ನಾಮಂ ಪಠಮಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ, ಪಚ್ಛಾಯೇವ ಪನ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಅಯ್ಯಕೇನ ದಿನ್ನತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ತದಾ ಬೋಧಿಸತ್ತೇನ "ರಾಹುಲೋ ಜಾತೋ"ತಿ ವತ್ತುಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಯಥಾ ಹಿ ಅನಭಿಸಿತ್ತೇ ಅರಾಜಿನಿ ಪುಗ್ಗಲೇ "ಮಹಾರಾಜಾ"ತಿ ವೋಹಾರೋ ನಪ್ಪವತ್ತತಿ। **ಟೀಕಾಯಞ್ಚ** "ರಾಹೂತಿ ರಾಹುಗ್ಗಹೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಥಾಪಿ ತೇಸಂ ಸಿಯಾ "ರಾಹುಲೋ ಜಾತೋ ಬನ್ಧನಂ ಜಾತ"ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾ ಏವ ಟೀಕಾಯಂ "ರಾಹುಗ್ಗಹೋ"ತಿ ಭಾವವಸೇನ **ಲಾ**ಸದ್ದೇನ ಸಮಾನತ್ಥೋ ಆದಾನತ್ಥೋ **ಗಹ**ಸದ್ದೋ ವುತ್ತೋತಿ ಏವಮ್ಪಿ ನುಪಪಜ್ಜತಿ, "ರಾಹುಲಾನಂ ಜಾತಂ ಬನ್ಧನಂ ಜಾತ"ನ್ತಿ ಪಾಠಸ್ಸ ವತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ। **ರಾಹುಲೋ**ತಿ ಹಿ ಇದಂ ಪದಂ "ಸೀಹಳೋ"ತಿ ಪದಂ ವಿಯ ದಬ್ಬವಾಚಕಂ, ನ ಕದಾಚಿಪಿ ಭಾವವಾಚಕಂ, ತಸ್ಮಾ "ರಾಹುಲೋ ಜಾತೋ ಬನ್ಧನಂ ಜಾತ"ನ್ತಿ ಏತಂ ಏಕಚ್ಚೇಹಿ ದುರೋಪಿತಂ ಪಾಠಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ "ರಾಹು ಜಾತೋ ಬನ್ಧನಂ ಜಾತ"ನ್ತಿ ಅಯಮೇವ ಪಾಠೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ, ಸಾರತೋ ಚ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬೋ ಸುಪರಿಸುದ್ಧೇಸು ಅನೇಕೇಸು ಪೋತ್ಥಕೇಸು ದಿಟ್ಠತ್ತಾ, ಪೋರಾಣೇಹಿ ಚ ಗಮ್ಭೀರಸುಖುಮಞಾಣೇಹಿ ಆಚರಿಯಪಚಾರಿಯೇಹಿ ಪಠಿತತ್ತಾ।

ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಸಾಧಿಪ್ಪಾಯಾ ಅತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನಾ - **ರಾಹು ಜಾತೋ**ತಿ ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ಪುತ್ತಸ್ಸ ಜಾತಸಾಸನಂ ಸುತ್ವಾ ಸಂವೇಗಪ್ಪತ್ತೋ "ಇದಾನಿ ಮಮ ರಾಹು ಜಾತೋ"ತಿ ವದತಿ, ಮುಚ್ಚಿತುಂ ಅಪ್ಪದಾನವಸೇನ ಮಮ ಗಹಣತ್ಥಂ ರಾಹು ಉಪ್ಪನ್ನೋತಿ ಹಿ ಅತ್ಥೋ। **ಬನ್ಧನಂ ಜಾತ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ "ಮಮ ಬನ್ಧನಂ ಜಾತ"ನ್ತಿ ವದತಿ। ತಥಾ ಹಿ **ಟೀಕಾಯಂ** ವುತ್ತಂ "ರಾಹೂತಿ ರಾಹುಗ್ಗಹೋ"ತಿ। ತತ್ಥ **ರಾಹುಗ್ಗಹೋ**ತಿ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಗಹೋ, ರಾಹು ಏವ ಗಹೋ ರಾಹುಗ್ಗಹೋ, ಮಮ ಗಾಹಕೋ ರಾಹು ಜಾತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಗಹಣಂ ಗಹೋ, ರಾಹುನೋ ಗಹೋ **ರಾಹುಗ್ಗಹೋ,** ರಾಹುಗ್ಗಹಣಂ ಮಮ ಜಾತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುತ್ತೋ ಹಿ ರಾಹುಸದಿಸೋ। ಪಿತಾ ಚನ್ದಸದಿಸೋ ಪುತ್ತರಾಹುನಾ ಗಹಿತತ್ತಾ।

ಏಕಚ್ಚೇ ಪನ "ರಾಹುಲೋತ್ವೇವ ಹೋತೂ"ತಿ ಇಮಂ ಪದೇಸಂ ದಿಸ್ವಾ "ರಾಹು ಜಾತೋ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಇಮಿನಾ ನ ಸಮೇತಿ, "ರಾಹುಲೋ ಜಾತೋ"ತಿ ವುತ್ತೇಯೇವ ಪನ ಸಮೇತೀತಿ ಮಞ್ಞಮಾನಾ ಏವಂ ಪಾಠಂ ಪಠನ್ತಿ ಲಿಖನ್ತಿ ಚ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಅನುಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪಠಿತೋ ದುರೋಪಿತೋ ಪಾಠೋ ನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ, ಯಥಾವುತ್ತೋ ಪೋರಾಣಕೋ ಪೋರಾಣಾಚರಿಯೇಹಿ ಅಭಿಮತೋ ಪಾಠೋಯೇವ ಆಯಸ್ಮನ್ತೇಹಿ ಗಹೇತಬ್ಬೋ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಯುತ್ತಿತೋ, ಟೀಕಾಯ ಚ ಸದ್ಧಿಂ ಅವಿರೋಧತೋತಿ।

ತತ್ಥ **ಕುಸಲ**ನ್ತಿ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಪಾಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಾನತೋ ತನುಕರಣತೋ ಞಾಣಂ **ಕುಸಂ** ನಾಮ, ತೇನ ಕುಸೇನ ಲಾತಬ್ಬಂ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬನ್ತಿ **ಕುಸಲಂ**। **ಬಾಲೋ**ತಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಸಙ್ಖಾತೇ ದ್ವೇ ಅನತ್ಥೇ ದೇವದತ್ತಕೋಕಾಲಿಕಾದಯೋ ವಿಯ ಲಾತಿ ಆದದಾತೀತಿ **ಬಾಲೋ**। ಇಮಾನಿ ಪನ ತಂನಾಮಾನಿ -

> ಬಾಲೋ ಅವಿದ್ವಾ ಅಞ್ಞೋ ಚ, ಅಞ್ಞಾಣೀ ಅವಿಚಕ್ಖಣೋ।
> ಅಪಣ್ಡಿತೋ ಅಕುಸಲೋ, ದುಮ್ಮೇಧೋ ಕುಮತಿ ಜಳೋ॥

> ಏಳಮೂಗೋ ಚ ನಿಪ್ಪಞ್ಞೋ, ದುಮ್ಮೇಧೀ ಅವಿದೂ ಮಗೋ।
> ಅವಿಞ್ಞೂ ಅನ್ಧಬಾಲೋ ಚ, ದುಪ್ಪಞ್ಞೋ ಚ ಅವಿದ್ದಸು॥

ಮಹಲ್ಲಕೋತಿ ಮಹತ್ತಂ ಲಾತಿ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಮಹಲ್ಲಕೋ, ಜಿಣ್ಣಪುರಿಸೋ। ಇಮಾನಿಸ್ಸ ನಾಮಾನಿ -

> ಜಿಣ್ಣೋ ಮಹಲ್ಲಕೋ ವುದ್ಧೋ, ಬುದ್ಧೋ ವುಡ್ಢೋ ಚ ಕತ್ತರೋ।
> ಥೇರೋ ಚಾತಿ ಇಮೇ ಸದ್ದಾ, ಜಿಣ್ಣಪಞ್ಞತ್ತಿಯೋ ಸಿಯುಂ॥

ತಥಾ ಹಿ -

> "ದುರೇ ಅಪಸ್ಸಂ ಥೇರೋವ, ಚಕ್ಖುಂ ಯಾಚಿತುಮಾಗತೋ"।
> ಏವಮಾದೀಸು ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, **ಥೇರ**ಸದ್ದೋ ಮಹಲ್ಲಕೇ॥

ಇಮಾನಿ ಪನ ನಾಮಾನಿ ಇತ್ಥಿಯಾ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗವಸೇನ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ -

> ಜಿಣ್ಣಾ ಮಹಲ್ಲಿಕಾ ವುದ್ಧೀ, ಬುದ್ಧೀ ವುಡ್ಢೀ ಚ ಕತ್ತರಾ।
> ಥೇರೀ ಚಾತಿ ಇಮೇ ಸದ್ದಾ, ನಾಮಂ ಜಿಣ್ಣಾಯ ಇತ್ಥಿಯಾ।

ದಲ ಫಲ ವಿಸರಣೇ। ದಲತಿ। ಫಲತಿ। ದಲಿತೋ ರುಕ್ಖೋ। ಫಲಿತೋ ಭೂಮಿಭಾಗೋ।

ಅಲ ಭೂಸನೇ। ಅಲತಿ। ಅಲಙ್ಕಾರೋ, ಅಲಙ್ಕತೋ, ಅಲಙ್ಕತಂ। "ಸಾಲಙ್ಕಾನನಯೋಗೇಪಿ, ಸಾಲಙ್ಕಾನನವಜ್ಜಿತಾ"ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಞ್ಹಿ ಕವೀನಂ ಕಬ್ಬರಚನಾಯಂ **ಅಲಙ್ಕ**ಸದ್ದೋ ಭೂಸನವಿಸೇಸಂ ವದತಿ। ಕೇಚಿ ಪನೇತ್ಥ **ಅಲ ಭೂಸನಪರಿಯಾಪನವಾರನೇಸೂ**ತಿ ಧಾತುಂ ಪಠನ್ತಿ, "ಅಲತೀ"ತಿ ಚ ರೂಪಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಮಯಂ ಪನ **ಅಲ**ಧಾತುಸ್ಸ ಪರಿಯತ್ತಿನಿವಾರಣತ್ಥವಾಚಕತ್ತಂ ನ ಇಚ್ಛಾಮ ಪಯೋಗಾದಸ್ಸನತೋ। ನಿಪಾತಭೂತೋ ಪನ **ಅಲಂ**ಸದ್ದೋ ಪರಿಯತ್ತಿನಿವಾರಣತ್ಥವಾಚಕೋ ದಿಸ್ಸತಿ "ಅಲಮೇತಂ ಸಬ್ಬಂ। ಅಲಂ ಮೇ ತೇನ ರಜ್ಜೇನಾ"ತಿಆದೀಸು।

ಮೀಲ ನಿಮೇಲನೇ। ಮೀಲತಿ, ನಿಮೀಲತಿ, ಉಮ್ಮೀಲತಿ। ನಿಮೀಲನಂ।

ಬಿಲ ಪತಿಟ್ಠಮ್ಹೇ। ಬಿಲತಿ।

ನೀಲ ವಣ್ಣೇ। ನೀಲವತ್ಥಂ।

ಸೀಲ ಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ। ಸೀಲತಿ। ಸೀಲಂ, ಸೀಲನಂ।

ಏತ್ಥ **ಸೀಲನ್ತಿ** ಸೀಲನಟ್ಠೇನ ಸೀಲಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ **ವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗೇ** "ಸೀಲನ್ತಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಸೀಲಂ? ಸೀಲನಟ್ಠೇನ ಸೀಲಂ, ಕಿಮಿದಂ ಸೀಲನಂ ನಾಮ? ಸಮಾಧಾನಂ ವಾ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದೀನಂ ಸುಸೀಲ್ಯವಸೇನ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಪಧಾರಣಂ ವಾ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಆಧಾರಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತದೇವ ಹಿ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥದ್ವಯಂ ಸದ್ದಲಕ್ಖಣವಿದೂ ಅನುಜಾನನ್ತಿ। ಅಞ್ಞೇ ಪನ 'ಸಿರಟ್ಠೋ ಸೀಲಟ್ಠೋ, ಸೀತಲಟ್ಠೋ ಸೀಲಟ್ಠೋ'ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ನಯೇನೇತ್ಥ ಅತ್ಥಂ ವಣ್ಣೇನ್ತೀ"ತಿ। ತತ್ಥ "ಅತ್ಥದ್ವಯಂ ಸದ್ದಲಕ್ಖಣ ವಿದೂ ಅನುಜಾನನ್ತೀ"ತಿ ಇದಂ **"ಸೀಲ** ಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ **ಸೀಲ** ಉಪಧಾರಣೇ"ತಿ ದ್ವಿಗಣಿಕಸ್ಸ **ಸೀಲ**ಧಾತುಸ್ಸ ಅತ್ಥೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಇಮಸ್ಸ ಹಿ **ಚುರಾದಿ**ಗಣಂ ಪತ್ತಸ್ಸ ಉಪಧಾರಣೇ "ಸೀಲೇತಿ, ಸೀಲಯತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ, ಉಪಧಾರೇತೀತಿಪಿ ತೇಸಂ ಅತ್ಥೋ। ಇಧ ಪನ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಿಕತ್ತಾ ಸಮಾಧಾನತ್ಥೇ "ಸೀಲತೀ"ತಿ ರೂಪಂ ಭವತಿ, ಸಮಾಧಿಯತೀತಿ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ। ಪುನಪಿ ಏತ್ಥ ಸೋತೂನಂ ಸುಖಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ನಿಬ್ಬಚನಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತೇ। ಸೀಲತಿ ಸಮಾಧಿಯತಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಾದೀನಂ ಸುಸೀಲ್ಯವಸೇನ ನ ವಿಪ್ಪಕಿರತೀತಿ **ಸೀಲಂ।** ಅಥ ವಾ ಸೀಲನ್ತಿ ಸಮಾದಹನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಏತೇನಾತಿ **ಸೀಲಂ।** ಇಮಾನಿ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಿಕವಸೇನ ನಿಬ್ಬಚನಾನಿ। **ಚುರಾದಿ**ಗಣಿಕವಸೇನ ಪನ ಸೀಲೇತಿ ಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ ಉಪಧಾರೇತಿ ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವೇನ ಭುಸೋ ಧಾರೇತೀತಿ **ಸೀಲಂ।** ಸೀಲೇನ್ತಿ ವಾ ಏತೇನ ಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ ಉಪಧಾರೇನ್ತಿ ಭುಸೋ ಧಾರೇನ್ತಿ ಸಾಧವೋತಿ **ಸೀಲನ್ತಿ** ನಿಬ್ಬಚನಾನಿ।

ಕಿಲ ಬನ್ಧೇ। ಕಿಲತಿ। ಕಿಲಂ।

ಕೂಲ ಆವರಣೇ। ಕುಲತಿ। ಕೂಲಂ। ವಹೇ ರುಕ್ಖೇ ಪಕೂಲಜೇ। ಕೂಲಂ ಬನ್ಧತಿ। ನದೀಕೂಲೇ ವಸಾಮಹಂ। ಕೂಲತಿ ಆವರತಿ ಉದಕಂ ಬಹಿ ನಿಕ್ಖಮಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ **ಕೂಲಂ।**

ಸೂಲ ರುಜಾಯಂ। ಸೂಲತಿ। ಸೂಲಂ। ಕಣ್ಣಸೂಲಂ ನ ಜನೇತಿ।

ತೂಲ ನಿಕ್ಕರೀಸೇ। ನಿಕ್ಕರೀಸಂ ನಾಮ ಕರೀಸಮತ್ತೇನಪಿ ಅಮಿನೇತಬ್ಬತೋ ಲಹುಭಾವೋಯೇವ। ತೂಲತಿ। ತೂಲಂ ಭಟ್ಠಂವ ಮಾಲುತೋ।

ಪುಲ ಸಙ್ಘಾತೇ। ಪುಲತಿ। ಪಞ್ಚಪುಲಿ।

ಮೂಲ ಪತಿಟ್ಠಾಯಂ ಮೂಲತಿ। ಮೂಲಂ। **ಮೂಲ**ಸದ್ದೋ "ಮೂಲಾನಿ ಉದ್ಧರೇಯ್ಯ ಅನ್ತಮಸೋ ಉಸ್ಸೀರನಾಳಿಮತ್ತಾನಿಪೀ"ತಿಆದೀಸು ಮೂಲಮೂಲೇ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಲೋಭೋ ಅಕುಸಲಮೂಲ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಅಸಾಧಾರಣಹೇತುಮ್ಹಿ। "ಯಾವಮಜ್ಝನ್ಹಿಕೇ ಕಾಲೇ ಛಾಯಾ ಫರತಿ, ನಿವಾತೇ ಪಣ್ಣಾನಿ ಪತನ್ತಿ, ಏತ್ತಾವತಾ ರುಕ್ಖಮೂಲ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಸಮೀಪೇ। ಅತ್ರಿದಂ ವುಚ್ಚತಿ –

> ಮೂಲಮೂಲೇ **ಮೂಲ**ಸದ್ದೋ, ಪದಿಸ್ಸತಿ ತಥೇವ ಚ।
> ಅಸಾಧಾರಣಹೇತುಮ್ಹಿ, ಸಮೀಪಮ್ಹಿ ಚ ವತ್ತತಿ॥

ಫಲ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಂ। ರುಕ್ಖೋ ಫಲತಿ। ರುಕ್ಖಫಲಾನಿ ಭುಞ್ಜನ್ತಾ। ಮಹಪ್ಫಲಂ ಮಹಾನಿಸಂಸಂ। ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ। ತತ್ಥ **ಫಲನ್ತಿ** ಮಹಾನಿಬ್ಬತ್ತಿಕಂ।

ಫಲ ಭೇದೇ। ಫಲತಿ। ಮುದ್ಧಾ ತೇ ಫಲತು ಸತ್ತಧಾ। ಪಾದಾ ಫಲಿಂಸು। ತತ್ಥ **ಫಲತೂತಿ** ಭಜ್ಜಿತು।

ಫಲ ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೇ। ಅಸನೀ ಫಲತಿ। ದ್ವೇಮೇ ಭಿಕ್ಖವೇ ಅಸನಿಯಾ ಫಲನ್ತಿಯಾ ನ ಸನ್ತಸನ್ತಿ। **ಫಲನ್ತಿಯಾತಿ** ಸದ್ದಂ ಕರೋನ್ತಿಯಾ।

ಚುಲ್ಲ ಹಾವಕರಣೇ। ಹಾವಕರಣಂ ವಿಲಾಸಕರಣಂ। ಚುಲ್ಲತಿ।

ಫುಲ್ಲ ವಿಕಸನಭೇದೇಸು। ಫುಲ್ಲತಿ। ಫುಲ್ಲಂ। ಫುಲ್ಲಿತೋ ಕಿಂಸುಕೋ। ಸುಫುಲ್ಲಿತಮರವಿನ್ದವನಂ।

ಅಸೀತಿಹತ್ಥಮುಬ್ಬೇಧೋ, ದೀಪಙ್ಕರೋ ಮಹಾಮುನಿ।
ಸೋಭತಿ ದೀಪರುಕ್ಖೋವ, ಸಾಲರಾಜಾವ ಫುಲ್ಲಿತೋ॥

ಖಣ್ಡಫುಲ್ಲಪಟಿಸಙ್ಖರಣಂ।

ಚಿಲ್ಲ ಸೇಥಿಲ್ಲೇ। ಸಿಥಿಲಭಾವೋ **ಸೇಥಿಲ್ಲಂ**। ಚಿಲ್ಲತಿ।

ವೇಲು ಚೇಲು ಕೇಲು ಖೇಲು ಪೇಲು ಬೇಲು ಸೇಲು ಸಲ ತಿಲ ಗತಿಯಂ। ವೇಲತಿ। ಚೇಲತಿ। ಕೇಲತಿ। ಖೇಲತಿ। ಪೇಲತಿ। ಬೇಲತಿ। ಸೇಲತಿ। ಸಲತಿ। ತಿಲತಿ। ಚೇಲಂ, ಬೇಲಕೋ। ಏತ್ಥ **ಚೇಲನ್ತಿ** ವತ್ಥಂ। **ಪೇಲಕೋತಿ** ಸಸೋ।

ಖಲ ಚಲನೇ। ಖಲತಿ। ಖಲೋ। **ಖಲೋತಿ** ದುಜ್ಜನೋ ಅಸಾಧು ಅಸಪ್ಪುರಿಸೋ ಪಾಪಜನೋ।

ಖಲ ಸಞ್ಚಿನನೇ। ಖಲತಿ। ಖಲಂ। **ಖಲನ್ತಿ** ವೀಹಿಟ್ಠಪನೋಕಾಸಭೂತಂ ಭೂಮಿಮಣ್ಡಲಂ। ತಞ್ಹಿ ಖಲನ್ತಿ ಸಞ್ಚಿನನ್ತಿ ರಾಸಿಂ ಕರೋನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಧಞ್ಞಾನೀತಿ ಖಲನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಖಲಂ ಸಾಲಂ ಪಸುಂ ಖೇತ್ತಂ, ಗನ್ತಾ ಚಸ್ಸ ಅಭಿಕ್ಖಣ"ನ್ತಿ ಪಯೋಗೋ।

ಗಿಲ ಅಜ್ಝೋಹರಣೇ। ಗಿಲತಿ। ಗಿಲಮಕ್ಖಂ ಪುರಿಸೋ ನ ಬುಜ್ಝತಿ।

ಗಲ ಅದನೇ। ಗಲತಿ। ಗಲೋ। ಗಲನ್ತಿ ಅದನ್ತಿ ಅಜ್ಝೋಹರನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಗಲೋ। **ಗಲೋತಿ** ಗೀವಾ ವುಚ್ಚತಿ।

ಸಲ ಸಲ್ಲ ಆಸುಗತಿಯಂ। ಆಸುಗತಿ ಸೀಘಗಮನಂ। ಸಲತಿ। ಸಲ್ಲತಿ। ಸಲ್ಲಂ। ಏತ್ಥ ಚ "ಸಲ್ಲಂ ಉಸು ಸರೋ ಸಲ್ಲೋ ಕಣ್ಡೋ ತೇಜನೋ"ತಿ ಪರಿಯಾಯಾ ಏತೇ।

ಖೋಲ ಗತಿಪಟಿಘಾತೇ। ಖೋಲತಿ।

ಗಿಲೇ ಪೀತಿಕ್ಖಯೇ। ಗಿಲಾಯತಿ। ಗಿಲಾನೋ, ಗೇಲಞ್ಞಂ। **ಗಿಲಾನೋತಿ** ಅಕಲ್ಲಕೋ। **ವಿನಯೇಪಿ** ಹಿ ವುತ್ತಂ "ನಾಹಂ ಅಕಲ್ಲಕೋ"ತಿ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಞ್ಚ "ನಾಹಂ ಅಕಲ್ಲಕೋತಿ** ನಾಹಂ ಗಿಲಾನೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಮಿಲೇ ಗತ್ತವಿನಾಮೇ। ಮಿಲಾಯತಿ। ಮಿಲಾಯನೋ, ಮಿಲಾಯನ್ತೋ, ಮಿಲಾಯಮಾನೋ।

ಕೇಲೇ ಮಮಾಯನೇ। ಮಮಾಯನಂ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನ "ಮಮ ಇದ"ನ್ತಿ ಗಹಣಂ। ಕೇಲಾಯತಿ। ತ್ವಂ ಕಂ ಕೇಲಾಯತಿ।

ಸಲ ಚಲನೇ ಸಂವರಣೇ ಚ, ವಲ ವಲ್ಲ ಚಲನೇ ಚ। ಸಂವರಣಾಪೇಕ್ಖಾಯಂ **ಚಕಾರೋ**। ಸಲತಿ। ಕುಸಲಂ। ವಲತಿ। ವಲ್ಲತಿ। ವಲ್ಲೂರೋ।

ತತ್ಥ **ಕುಸಲ**ನ್ತಿ ಕುಚ್ಛಿತೇ ಪಾಪಧಮ್ಮೇ ಸಲಯತಿ ಚಲಯತಿ ಕಮ್ಪೇತಿ ವಿದ್ಧಂಸೇತೀತಿ ಕುಸಲಂ। ಕುಚ್ಛಿತಂ ಅಪಾಯದ್ವಾರಂ ಸಲನ್ತಿ ಸಂವರನ್ತಿ ಪಿದಹನ್ತಿ ಸಾಧವೋ ಏತೇನಾತಿ ಕುಸಲಂ। ವಲ್ಲನ್ತಿ ಸಂವರನ್ತಿ ರಕ್ಖನ್ತಿ ಇತೋ ಕಾಕಸೇನಾದಯೋ ಸತ್ತೇ ಅಖಾದನತ್ಥಾಯಾತಿ **ವಲ್ಲೂರೋ**।

ಮಲ ಮಲ್ಲ ಧಾರಣೇ। ಮಲತಿ। ಮಲಂ। ಮಲ್ಲತಿ। ಮಲ್ಲೋ।

ಭಲ ಭಲ್ಲ ಪರಿಭಾಸನಹಿಂಸಾದಾನೇಸು। ಭಲತಿ। ಭಲ್ಲತಿ।

ಕಲ ಸಙ್ಖ್ಯಾನೇ। ಕಲತಿ। ಕಲಾ, ಕಾಲೋ।

ಏತ್ಥ **ಕಲಾ**ತಿ ಸೋಳಸಭಾಗಾದಿಭಾಗೋ। **ಕಾಲೋ**ತಿ "ಏತ್ತಕೋ ಅತಿಕ್ಕನ್ತೋ"ತಿಆದಿನಾ ಕಲಿತಬ್ಬೋ ಸಙ್ಖ್ಯಾತಬ್ಬೋತಿ ಕಾಲೋ, ಪುಬ್ಬಣ್ಹಾದಿಸಮಯೋ।

ಕಲ್ಲ ಅಸದ್ದೇ। ಅಸದ್ದೋ। ನಿಸ್ಸದ್ದೋ। ಕಲ್ಲತಿ।

ಜಲ ದಿತ್ತಿಯಂ। ಜಲತಿ। ಜಲಂ, ಜಲನ್ತೋ, ಪಜ್ಜಲನ್ತೋ, ಜಲಮಾನೋ।

ಕೋ ಏತಿ ಸಿರಿಯಾ ಜಲಂ। ಜಲಂವ ಯಸಸಾ ಅಟ್ಠಾ, ದೇವದತ್ತೋತಿ ಮೇ ಸುತಂ। ಸದ್ಧಮ್ಮಪಜ್ಜೋತೋ ಜಲಿತೋ।

ಹುಲ ಚಲನೇ। ಹುಲತಿ। ಹಲೋ। **ಹಲೋ**ತಿ ಫಾಲೋ, ಸೋ ಹಿ ಹೋಲೇತಿ ಭೂಮಿಂ ಭಿನ್ದನ್ತೋ ಮತ್ತಿಕಖಣ್ಡಂ ಚಾಲೇತೀತಿ "ಹಲೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ **ಉ**ಕಾರಸ್ಸ **ಅ**ಕಾರಂ ಕತ್ವಾ।

ಚಲ ಕಮ್ಪನೇ। ಚಲತಿ। ಚಲಿತೋ, ಅಚಲೋ। ಮಹನ್ತೋ ಭೂಮಿಚಾಲೋ। ಚಲನಂ, ಚಾಲೋ।

ಜಲ ಧಞ್ಞೇ। ಜಲತಿ। ಜಲಂ।

ಟಲ ಟುಲ ವೇಲಮ್ಬೇ। ಟಲತಿ। ಟುಲತಿ।

ಥಲ ಠಾನೇ। ಥಲತಿ। ಥಲೋ। **ಥಲೋ**ತಿ ನಿರುದಕಪ್ಪದೇಸೋ। ಪಬ್ಬಜ್ಜಾನಿಬ್ಬಾನೇಸುಪಿ ತಂಸದಿಸತ್ತಾ ತಬ್ಬೋಹಾರೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಲೋಕೇ ಉದಕೋಘೇನ ಅನೋತ್ಥರಣಟ್ಠಾನಂ "ಥಲೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಕಿಲೇಸೋಘೇನ ಅನೋತ್ಥರಣೀಯತ್ತಾ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ "ಥಲೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, "ತಿಣ್ಣೋ ಪಾರಙ್ಗತೋ ಥಲೇ ತಿಟ್ಠತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ।

ಫಾಲ ವಿಲೇಖನೇ। ಫಾಲತಿ ಭೂಮಿಂ ವಿಲೇಖತಿ ಭಿನ್ದತೀತಿ **ಫಾಲೋ**।

ನಲ ಗನ್ಧೇ। ನಲತಿ।

ಬಲ ಪಾಣನೇ। ಇಹ **ಪಾಣನಂ** ಜೀವನಂ ಸಸನಞ್ಚ। ಬಲತಿ। ಬಲಂ, ಬಾಲೋ।

ಏತ್ಥ ಬಲನ್ತಿ ಜೀವಿತಂ ಕಪ್ಪೇನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಬಲಂ, ಕಾಯಬಲಭೋಗಬಲಾದಿಕಂ ಬಲಂ। ಅಥ ವಾ ಬಲನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾಜೀವನಂ ಜೀವನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಬಲಂ,** ಸದ್ಧಾದಿಕಂ ಬಲಂ। **ಆಗಮಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ "ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯೇ ನ ಕಮ್ಪತೀತಿ ಸದ್ಧಾಬಲ"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ದಳ್ಹಟ್ಠೇನ ಬಲನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾನಂ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಅಕಮ್ಪನಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ಧಾತೂನಂ ಅತ್ಥಾತಿಸಯಯೋಗತೋ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾದೀನಂ ಅಭಿಭವನೇನ ಸದ್ಧಾದಿಬಲಾನಂ ಅಭಿಭವನತ್ಥೋಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬೋ "ಅಬಲಾ ನಂ ಬಲಿಯನ್ತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ। **ಬಾಲೋತಿ** ಬಲತಿ ಅಸ್ಸಸತಿ ಚೇವ ಪಸ್ಸಸತಿ ಚಾತಿ ಬಾಲೋ, ಅಸ್ಸಸಿತಪಸ್ಸಸಿತಮತ್ತೇನ ಜೀವತಿ, ನ ಸೇಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾಜೀವಿತೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ವುತ್ತಂ "ಬಲನ್ತೀತಿ ಬಾಲಾ, ಅಸ್ಸಸಿತಪಸ್ಸಸಿತಮತ್ತೇನ ಜೀವನ್ತಿ, ನ ಪಞ್ಞಾಜೀವಿತೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ"ತಿ। ಪಞ್ಞಾಜೀವಿನೋಯೇವ ಹಿ ಜೀವಿತಂ **ಸೇಟ್ಠಂ** ನಾಮ। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ "ಪಞ್ಞಾಜೀವಿಂ ಜೀವಿತಮಾಹು ಸೇಟ್ಠ"ನ್ತಿ।

ಪುಲ ಮಹತ್ತೇ। ಪುಲತಿ। ವಿಪುಲಂ।

ಕುಲ ಸಙ್ಖಾನೇ ಬನ್ಧುಮ್ಹಿ ಚ। ಕೋಲತಿ। ಕುಲಂ, ಕೋಲೋ।

ಸಲ ಗಮನೇ। ಸಲತಿ।

ಕಿಲ ಪೀತಿಯ ಕೀಳನೇಸು। ಪೀತಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಪೀತಿಯಂ** ಯಥಾ ದಕ್ಖಿಯಂ। **ಕೀಳನಂ** ಕೀಳಾಯೇವ। ಕಿಲತಿ।

ಇಲ ಕಮ್ಪನೇ। ಇಲತಿ। ಏಲಂ, ಏಲಾ। ಏತ್ಥ **ಏಲಂ** ವುಚ್ಚತಿ ದೋಸೋ। ಕೇನಟ್ಠೇನ? ಕಮ್ಪನಟ್ಠೇನ। **ದೋಸೋತಿ** ಚೇತ್ಥ ಅಗುಣೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ನ ಪಟಿಘೋ। "ನೇಲಙ್ಗೋ ಸೇತಪಚ್ಛಾದೋ"ತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ।

ಅಪಿಚ **ಏಲಂ** ವುಚ್ಚತಿ ಉದಕಂ। ತಥಾ ಹಿ "ಏಲಮ್ಬುಜಂ ಕಣ್ಟಕಿಂ ವಾರಿಜಂ ಯಥಾ"ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥಂ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೋ ಆಯಸ್ಮಾ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ "ಏಲಂ ವುಚ್ಚತಿ ಉದಕ"ನ್ತಿ ಆಹ। **ಏಲಾತಿ** ಲಾಲಾ ವುಚ್ಚತಿ "ಏಲಮೂಗೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ। ಅಪಿಚ **ಏಲಾತಿ** ಖೇಳೋ ವುಚ್ಚತಿ "ಸುತ್ವಾ ನೇಲಪತಿಂ ವಾಚಂ, ವಾಳಾ ಪನ್ಥಾ ಅಪಕ್ಕಮು"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ। ಏತ್ಥ **ನೇಲಪತಿಂ ವಾಚನ್ತಿ** ಖೇಳಬಿನ್ದುನಿಪಾತವಿರಹಿತಂ ವಚನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಲಾಲಾಖೇಳವಾಚಕಸ್ಸ ತು **ಏಲಾ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅಞ್ಞಂ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ ಪರಿಯೇಸಿತಬ್ಬಂ। ಅನೇಕಪ್ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಾ ಹಿ ಸದ್ದಾ। ಕಿಂ ವಾ ಅಞ್ಞೇನ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತೇನ, **ಇಲ ಕಮ್ಪನೇತಿ** ಏವಂ ವುತ್ತಂ ಕಮ್ಪನಂ ಏವ ಲಾಲಾಖೇಳವಾಚಕಸ್ಸ **ಏಲಾ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಇಲನ್ತಿ ಜಿಗುಚ್ಛಿತಬ್ಬಭಾವೇನ ಕಮ್ಪೇನ್ತಿ ಹದಯಚಲನಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿ ಜನಾ ಏತ್ಥಾತಿ ಏಲಾತಿ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಸಮಾನಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಾಯೇವ ಹಿ ಸದ್ದಾ ಲೋಕಸಙ್ಕೇತವಸೇನ ನಾನಾಪದತ್ಥವಾಚಕಾಪಿ ಭವನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ? ಹಿನೋತಿ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಹೇತು,** ಸಪ್ಪತಿ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಸಪ್ಪೋ,** ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಗೋತಿ**। ತಥಾ ಅಸಮಾನಪ್ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಾಯೇವ ಸಮಾನಪದತ್ಥವಾಚಕಾಪಿ ಭವನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ? ರಞ್ಜತೀತಿ **ರಾಜಾ,** ಭೂಮಿಂ ಪಾಲೇತೀತಿ **ಭೂಮಿಪಾಲೋ,** ನರೇ ಇನ್ದತೀತಿ **ನರಿನ್ದೋತಿ**। ಏಸ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪಿ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ।

ಇಲ ಗತಿಯಂ। ಇಲತಿ।

ಹಿಲ ಹಾವಕರಣೇ। ಹೇಲತಿ।

ಸಿಲ ಉಞ್ಛೇ। ಸಿಲತಿ।

ತಿಲ ಸಿನೇಹನೇ। ತಿಲತಿ। ತಿಲಂ, ತೇಲಂ, ತಿಲೋ।

ಚಿಲ ವಸನೇ। ಚಿಲತಿ।

ವಲ ವಿಲಾಸನೇ। ವಲತಿ।

ಪಿಲ ಗಹಣೇ। ಪಿಲತಿ।

ಮಿಲ ಸಿನೇಹನೇ। ಮಿಲತಿ।

ಫುಲ ಸಞ್ಚಲೇ ಫರಣೇ ಚ। ಫುಲತಿ।

ಲಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ವಕಾರನ್ತಧಾತು

ವಾ ಗತಿಗನ್ಧನೇಸು। ವಾತಿ। ವಾತೋ।

ವೀ ಪಜನಕನ್ತಿ ಅಸನಖಾದನ ಗತೀಸು। ಪಜನಂ ಚಲನಂ। **ಕನ್ತಿ** ಅಭಿರುಚಿ। **ಅಸನಂ** ಭತ್ತಪರಿಭೋಗೋ। **ಖಾದನಂ** ಪೂವಾದಿಭಕ್ಖನಂ। **ಗತಿ** ಗಮನಂ। ವೇತಿ।

ವೇ ತನ್ತಸನ್ತಾನೇ। ವಾಯತಿ। ತನ್ತವಾಯೋ।

ವೇ ಸೋಸನೇ। ವಾಯತಿ।

ಥಿವು ಖಿವು ನಿದಸ್ಸನೇ। ಥೇವತಿ। ಖೇವತಿ।

ಥಿವು ದಿತ್ತಿಯಂ। ಥೇವತಿ। ಮಧುಮಧುಕಾ ಥೇವನ್ತಿ।

ಜೀವ ಪಾಣಧಾರಣೇ। ಜೀವತಿ। ಜೀವಿತಂ, ಜೀವೋ, ಜೀವಿಕಾ। ಅತ್ಥಿ ನೋ ಜೀವಿಕಾ ದೇವ, ಸಾ ಚ ಯಾದಿಸಕೀದಿಸಾ। ಜೀವಿತಂ ಕಪ್ಪೇತಿ।

ಪಿವ ಮಿವ ತಿವ ನಿವ ಥೂಲಿಯೇ। ಪಿವತಿ। ಪಿವರೋ। ಮಿವತಿ। ತಿವತಿ। ನಿವತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಪಿವರೋ**ತಿ ಕಚ್ಛಪೋ, ಯೋ ಕೋಚಿ ವಾ ಥೂಲಸರೀರೋ। ತಥಾ ಹಿ "ಪಿವರೋ ಕಚ್ಛಪೇ ಥೂಲೇ"ತಿ ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯೇಹಿ ವುತ್ತಂ।

ಅವ ಪಾಲನೇ। ಅವತಿ। ಬುದ್ಧೋ ಮಮ ಅವತಂ।

ಭವ ಗತಿಯಂ। ಸವತಿ।

ಕವ ವಣ್ಣೇ। ಕವತಿ।

ಖಿವು ಮದೇ। ಖಿವತಿ।

ಧೋವು ಧೋವನೇ। ಧೋವತಿ।

ದೇವು ದೇವ ದೇವನೇ। ದೇವತಿ ಆದೇವತಿ, ಪರಿದೇವತಿ, ಆದೇವೋ, ಪರಿದೇವೋ, ಆದೇವನಾ, ಪರಿದೇವನಾ, ಆದೇವಿತತ್ತಂ, ಪರಿದೇವಿತತ್ತಂ।

ಸೇವು ಕೇವು ಖೇವು ಗೇವು ಗಿಲೇವು ಮೇವು ಮಿಲೇವು ಸೇಚನೇ। ಸೇವತಿ। ಕೇವತಿ। ಖೇವತಿ। ಗೇವತಿ। ಗಿಲೇವತಿ। ಮೇವತಿ ಮಿಲೇವತಿ।

ದೇವು ಪ್ಲುತಗತಿಯಂ। ಪ್ಲುತಗತಿ ಪರಿಪ್ಲುತಗಮನಂ। ದೇವತಿ।

ಧಾತು ಗತಿಸುದ್ಧಿಯಂ। ಧಾವತಿ, ವಿಧಾವತಿ। ಆಧಾವತಿ, ಪರಿಧಾವತಿ। ಧಾವಕೋ।

ಚಿವು ಆದಾನಸಂವರೇಸು। ಚಿವತಿ।

ಚೇವಿ ಚೇತನಾತುಲ್ಯೇ। ಚೇವತಿ।

ವಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಸಕಾರನ್ತಧಾತು

ಸಾ ಪಾಕೇ। ಸಾತಿ।

ಸಿ ಸೇವಾಯಂ। ಸೇವತಿ। ಸೇವನಾ, ಸೇವಕೋ, ಸೇವಿತೋ, ಸಿವೋ, ಸಿವಂ।

ನಿಹೀಯತಿ ಪುರಿಸೋ ನಿಹೀನಸೇವೀ,
ನ ಚ ಹಾಯೇಥ ಕದಾಚಿ ತುಲ್ಯಸೇವೀ।
ಸೇಟ್ಠಮುಪಗಮಂ ಉದೇತಿ ಖಿಪ್ಪಂ,
ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಉತ್ತರಿತರಂ ಭಜೇಥ।

ಸಿ ಗತಿಬುದ್ಧೀಸು। ಸೇತಿ, ಅತಿಸೇತಿ। ಅತಿಸಿತುಂ, ಅತಿಸಿತ್ವಾ, ಸೇತು।

ಸೀ ಸಯೇ। ಸಯೋ ಸುಪನಂ। ಸೇತಿ। ಸಯತಿ। ಸೇನಂ। ಸಯನಂ।

ಸು ಗತಿಯಂ। ಸವತಿ। ಪಸವತಿ। ಪಸುತೋ, ಸುತೋ।

ಏತ್ಥ **ಸುತೋತಿ** ದೂತೋ, "ವಿತ್ತಿಞ್ಹಿ ಮಂ ವಿನ್ದತಿ ಸುತ ದಿಸ್ವಾ"ತಿ "ದೇವಸುತೋ ಚ ಮಾತಲೀ"ತಿ ಚ ಇಮಾನಿ ತತ್ಥ ಪಯೋಗಾನಿ।

ಸು ಸವನೇ। ಸವನಂ ಸನ್ದನಂ। ಸವತಿ। ಆಸವೋ।

ಸೂ ಪಸವೇ। ಪಸವೋ ಜನನಂ। ಸವತಿ, ಪಸವತಿ। ಸುತ್ತಂ।

ಏತ್ಥ ಪನ **ಸುತ್ತನ್ತಿ** ಅತ್ಥೇ ಸವತಿ ಜನೇತೀತಿ ಸುತ್ತಂ, ತೇಪಿಟಕಂ ಬುದ್ಧವಚನಂ, ತದಞ್ಞಮ್ಪಿ ವಾ ಹತ್ಥಿಸುತ್ತಾದಿ ಸುತ್ತಂ।

ಸೂ ಪಾಣಗಬ್ಭವಿಮೋಚನೇಸು। ಸೂತಿ। ಪಸೂತಿ। ಪಸೂತೋ।

ಸು ಪೇರಣೇ। ಸುತಿ।

ಸೇ ಖಯೇ। ಸೀಯತಿ। ಏಕಾರಸ್ಸೀಯಾದೇಸೋ।

ಸೇ ಪಾಕೇ। ಸೇತಿ।

ಸೇ ಗತಿಯಂ। ಸೇತಿ। ಸೇತು।

ಹಿಂಸ ಹಿಂಸಾಯಂ। ಹಿಂಸತಿ। ಹಿಂಸಕೋ, ಹಿಂಸನಾ, ಹಿಂಸಾ।

ಇಸ್ಸ ಇಸ್ಸಾಯಂ। ಇಸ್ಸತಿ। ಪುರಿಸಪರಕ್ಕಮಸ್ಸ ದೇವಾ ನ ಇಸ್ಸನ್ತಿ। ಇಸ್ಸಾ, ಇಸ್ಸಾಯನಾ।

ನಮಸ್ಸ ವನ್ದನಾನತಿಯಂ। ವನ್ದನಾನತಿ ನಾಮ ವನ್ದನಾಸಙ್ಖಾತಂ ನಮನಂ, ಸಕಮ್ಮಕೋಯೇವಾಯಂ ಧಾತು, ನ ನಮುಧಾತು ವಿಯ ಸಕಮ್ಮಕೋ ಚೇವ ಅಕಮ್ಮಕೋ ಚ। ನಮಸ್ಸತಿ।

ಘುಸ ಸದ್ದೇ। ಘುಸತಿ, ಘೋಸತಿ। ಪಟಿಘೋಸೋ, ನಿಗ್ಘೋಸೋ, ವಚೀಘೋಸೋ।

ಚುಸ ಪಾನೇ। ಚುಸತಿ।

ಪುಸ ಬುದ್ಧಿಯಂ। ಪುಸತಿ। ಪೋಸೋ। ಸಮ್ಬೀಳೇ ಮಮ ಪೋಸನಂ। **ಪೋಸನನ್ತಿ** ವಡ್ಢನಂ।

ಮುಸ ಥೇಯ್ಯೇ। ಥೇನನಂ **ಥೇಯ್ಯಂ** ಚೋರಿಕಾ। ಮುಸತಿ। ದುದ್ದಿಕ್ಖೋ ಚಕ್ಖುಮುಸನೋ। ಮುಸಲೋ।

ಪುಸ ಪಸವೇ। ಪುಸತಿ।

ವಾಸಿ ಭೂಸ ಅಲಙ್ಕಾರೇ। ವಾಸತಿ। ಭೂಸತಿ, ವಿಭೂಸತಿ। ಭೂಸನಂ, ವಿಭೂಸನಂ।

ಉಸ ರುಜಾಯಂ। ಉಸತಿ।

ಇಸ ಉಞ್ಛೇ। ಏಸತಿ। ಇಸಿ।

ಏತ್ಥ ಪನ ಸೀಲಾದಯೋ ಗುಣೇ ಏಸನ್ತೀತಿ **ಇಸಯೋ,** ಬುದ್ಧಾದಯೋ ಅರಿಯಾ ತಾಪಸಪಬ್ಬಜ್ಜಾಯ ಚ ಪಬ್ಬಜಿತಾ ನರಾ। "ಇಸಿ ತಾಪಸೋ ಜಟಿಲೋ ಜಟೀ ಜಟಾಧರೋ"ತಿ ಏತೇ ತಾಪಸಪರಿಯಾಯಾ।

ಕಸ ವಿಲೇಖನೇ। ಕಸತಿ, ಕಸ್ಸತಿ। ಕಸ್ಸಕೋ, ಆಕಾಸೋ।

ಏತ್ಥ **ಕಸ್ಸಕೋ**ತಿ ಕಸಿಕಾರಕೋ। **ಆಕಾಸೋ**ತಿ ನಭಂ। ತಞ್ಹಿ ನ ಕಸ್ಸತೀತಿ **ಆಕಾಸೋ**। ಕಸಿತುಂ ವಿಲೇಖಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಾನಿ ತದಭಿಧಾನಾನಿ -

ಆಕಾಸೋ ಅಮ್ಬರಂ ಅಬ್ಭಂ, ಅನ್ತಲಿಕ್ಖ'ಮಘಂ ನಭಂ।
ವೇಹಾಸೋ ಗಗನಂ ದೇವೋ, ಖ'ಮಾದಿಚ್ಚಪಥೋಪಿ ಚ॥

ತಾರಾಪಥೋ ಚ ನಕ್ಖತ್ತ-ಪಥೋ ರವಿಪಥೋಪಿ ಚ।
ವೇಹಾಯಸಂ ವಾಯುಪಥೋ, ಅಪಥೋ ಅನಿಲಞ್ಜಸಂ॥

ಕಸ ಸಿಸ ಜಸ ಝುಸ ವಸ ಮಸ ದಿಸ ಜುಸ ಯುಸ ಹಿಂಸತ್ಥಾ। ಕಸತಿ। ಸಿಸತಿ। ಜಸತಿ। ಝುಸತಿ। ವಸತಿ। ಮಸತಿ। ಮಸಕೋ। ಓಮಸತಿ, ಓಮಸವಾದೋ। ದಿಸತಿ। ಜುಸತಿ। ಯೂಸತಿ।

ತತ್ಥ **ಓಮಸತೀ**ತಿ ವಿಜ್ಝತಿ। **ಓಮಸವಾದೋ**ತಿ ಪರೇಸಂ ಸೂಚಿಯಾ ವಿಯ ವಿಜ್ಝನವಾದೋ। **ಮಸಕೋ**ತಿ ಮಕಸೋ।

ಭಸ್ಸ ಭಸ್ಸನೇ। **ಭಸ್ಸ**ನ್ತಿ ಕಥನಂ ವುಚ್ಚತಿ "ಆವಾಸೋ ಗೋಚರೋ ಭಸ್ಸಂ। ಭಸ್ಸಕಾರಕ"ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। ಭಸ್ಸತಿ। ಭಟ್ಠಂ। **ಭಟ್ಠ**ನ್ತಿ ಭಾಸಿತಂ, ವಚನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಪನ -

"ಸುಭಾಸಿತಾ ಅತ್ಥವತೀ, ಗಾಥಾಯೋ ತೇ ಮಹಾಮುನಿ।
ನಿಜ್ಝತ್ತೋಮ್ಹಿ ಸುಭಟ್ಠೇನ, ತ್ವಞ್ಚ ಮೇ ಸರಣಂ ಭವಾ"ತಿ

ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ನಿಜ್ಝತ್ತೋ**ತಿ ನಿಜ್ಝಾಪಿತೋ ಧಮ್ಮೋಜಪಞ್ಞಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಗತೋ ಅಮ್ಹಿ। **ಸುಭಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಸುಭಾಸಿತೇನ।

ಜಿಸು ನಿಸು ವಿಸು ಮಿಸು ವಸ್ಸ ಸೇಚನೇ। ಜೇಸತಿ। ನೇಸತಿ। ವೇಸತಿ। ಮೇಸತಿ। ದೇವೋ ವಸ್ಸತಿ।

ಮರಿಸು ಸಹನೇ ಚ। **ಚ**ಕಾರೋ ಸೇಚನಾಪೇಕ್ಖಕೋ। ಮರಿಸತಿ।

ಪುಸ ಪೋಸನೇ। ಪೋಸತಿ। ಪೋಸೋ। ಕಮ್ಮಚಿತ್ತಉತುಆಹಿಆರೇಹಿ ಪೋಸಿಯತೀತಿ **ಪೋಸೋ**। "ಅಞ್ಞೇಪಿ ದೇವೋ ಪೋಸೇತೀ"ತಿ ದಸ್ಸನತೋ ಪನ **ಚುರಾದಿ**ಗಣೇಪಿ ಇಮಂ ಧಾತುಂ ವಕ್ಖಾಮ।

ಪಿಸು ಸಿಲಿಸು ಪುಸು ಪಲುಸು ಉಸು ಉಪದಾಹೇ। ಪೇಸತಿ। ಸಿಲೇಸತಿ। ಸಿಲೇಸೋ। ಪೋಸತಿ। ಪಲೋಸತಿ। ಓಸತಿ। ಉಸು।

ಘಸು ಸಂಹರಿಸೇ। **ಸಂಹರಿಸೋ** ಸಙ್ಘಟ್ಟನಂ। ಘಸ್ಸತಿ।

ಹಸು ಆಲಿಙ್ಗೇ। **ಆಲಿಙ್ಗೋ** ಉಪಗೂಹನಂ। ಹಸ್ಸತಿ।

ಹಸ ಹಸನೇ। ಹಸತಿ। ಅಸ್ಸಾ ಹಸನ್ತಿ, ಆಜಾನೀಯಾ ಹಸನ್ತಿ, ಪಹಸತಿ, ಉಹಸತಿ। ಕಾರಿತೇ "ಹಾಸೇತಿ"ಇಚ್ಚಾದಿ, ಉಹಸಿಯಮಾನೋ, ಹಾಸೋ, ಪಹಾಸೋ, ಹಸನಂ, ಪಹಸನಂ, ಹಸಿತಂ। **ಹಕಾರಲೋಪೇನ** ಮನ್ದಹಸನಂ "ಸಿತ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ "ಸಿತಂ ಪಾತ್ವಾಕಾಸೀ"ತಿಆದೀಸು।

ತತ್ಥ **ಉಹಸತೀ**ತಿ ಅವಹಸತಿ। **ಉದಸಿಯಮಾನೋ**ತಿ ಅವಹಸಿಯಮಾನೋ। ತತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ "ಇಧ ಭಿಕ್ಖುಂ ಅರಞ್ಞಗತಂ ವಾ ರುಕ್ಖಮೂಲಗತಂ ವಾ ಸುಞ್ಞಾಗಾರಗತಂ ವಾ ಮಾತುಗಾಮೋ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ಉಹಸತಿ" ಇತಿ ಚ "ಸೋ ಮಾತುಗಾಮೇನ

ಉಹಸಿಯಮಾನೋ” ಇತಿ ಚ। **ಹಾಸೋತಿ** ಹಸನಂ ವಾ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ವಾ “ಹಾಸೋ ಮೇ ಉಪಪಜ್ಜಥಾ”ತಿಆದೀಸು ವಿಯ।

ತುಸ ಹಸ ಹಿಸ ರಸ ಸದ್ದೇ। ತುಸತಿ, ಹಸತಿ, ಹಿಸತಿ, ರಸತಿ, ರಸಿತಂ। ಅತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ “ಭೇರಿಯೋ ಸಬ್ಬಾ ವಜ್ಜನ್ತು, ವೀಣಾ ಸಬ್ಬಾ ರಸನ್ತು ತಾ” ಇತಿ।

ರಸ ಅಸ್ಸಾದನೇ। ರಸತಿ। ರಸೋ।

ರಸ ಅಸ್ಸಾದಸಿನೇಹೇಸು। ರಸತಿ। ರಸೋ।

ರಸ ಹಾನಿಯಂ। ರಸತಿ। ರಸನಂ, ರಸೋ।

ಅತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ -

“ನಹೇವ ಠಿತ ನಾ’ಸೀನಂ, ನ ಸಯಾನಂ ನ ಪದ್ಧಗುಂ।
ಯಾವ ಬ್ಯಾತಿ ನಿಮೀಸತಿ, ತತ್ರಾಪಿ ರಸತಿಬ್ಬಯೋ”ತಿ॥

ತತ್ಥ **ರಸತಿಬ್ಬಯೋತಿ** ಸೋ ಸೋ ವಯೋ ರಸತಿ ಪರಿಹಾಯತಿ, ನ ವಡ್ಢತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಲಸ ಸಿಲೇಸನಕೀಳನೇಸು। ಲಸತಿ। ಲಾಸೋ। ಲಸೀ ಚ ತೇ ನಿಪ್ಪಲಿತಾ। **ಲಸಿ** ವುಚ್ಚತಿ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಂ। **ನಿಪ್ಪಲಿತಾತಿ** ನಿಕ್ಖನ್ತಾ।

ನಿಸ ಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ। ಸಮಾಧಿ ಸಮಾಧಾನಂ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ। ನೇಸತಿ।

ಮಿಸ ಮಸ ಸದ್ದೇ ರೋಸೇ ಚ। ಮೇಸತಿ। ಮಸತಿ। ಮೇಸೋ। ಮಸಕೋ।

ಪಿಸಿ ಪೇಸು ಗತಿಯಂ। ಪಿಸತಿ। ಪೇಸತಿ।

ಸಸು ಹಿಂಸಾಯಂ। ಸಸತಿ। ಸತ್ಥಂ। **ಸತ್ಥಂ** ವುಚ್ಚತಿ ಅಸಿ।

ಸಂಸ ಥುತಿಯಞ್ಚ। ಚಕಾರೋ ಹಿಂಸಾಪೇಕ್ಖಾಯ। ಸಂಸತಿ, ಪಸಂಸತಿ। ಪಸಂಸಾ, ಪಸಂಸನಾ। ಪಸತ್ಥೋ ಭಗವಾ। ಪಸಂಸಮಾನೋ, ಪಸಂಸಿತೋ, ಪಸಂಸಕೋ, ಪಸಂಸಿತಬ್ಬೋ, ಪಸಂಸನೀಯೋ, ಪಾಸಂಸೋ, ಪಸಂಸಿತ್ವಾ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ದಿಸ ಪೇಕ್ಖನೇ। ಏತಿಸ್ಸಾ ಪನ ನಾನಾರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ - “ದಿಸ್ಸತಿ ಪದಿಸ್ಸತಿ” ಇಚ್ಚಾದಿ **ಅಕಮ್ಮಕಂ।** “ಪಸ್ಸತಿ ದಕ್ಖತಿ”ಇಚ್ಚಾದಿ **ಸಕಮ್ಮಕಂ।**

ದಿಸ್ಸತು, ಪಸ್ಸತು, ದಕ್ಖತು। ದಿಸ್ಸೇಯ್ಯ, ಪಸ್ಸೇಯ್ಯ, ದಕ್ಖೇಯ್ಯ। ದಿಸ್ಸೇ, ಪಸ್ಸೇ, ದಕ್ಖೇ। ದಿಸ್ಸ, ಪಸ್ಸ, ದಕ್ಖ। ಅದಿಸ್ಸಾ, ಅಪಸ್ಸಾ। ಅದ್ದಾ ಸೀದನ್ತರೇ ನಗೇ। ಅದ್ದಕ್ಖಾ, ಅದ್ದಕ್ಖುಂ, ಅದಸ್ಸುಂ। ಅದಸ್ಸಿ, ಅಪಸ್ಸಿ, ಅದಕ್ಖಿ।

ದಸ್ಸಿಸ್ಸತಿ, ಪಸ್ಸಿಸ್ಸತಿ, ದಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ। ಅದಸ್ಸಿಸ್ಸಾ, ಅಪಸ್ಸಿಸ್ಸಾ, ದಕ್ಖಿಸ್ಸಾ। ಏವಂ ವತ್ತಮಾನಪಞ್ಚಮಿಯಾದಿವಸೇನ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಾನಿ। **ಕಾರಿತೇ** “ದಸ್ಸೇತಿ ದಸ್ಸಯತೀ”ತಿ ರೂಪಾನಿ। ಕಮ್ಮೇ “ಪಸ್ಸಿಯತಿ” ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ದಿಸಾ। ಪಸ್ಸೋ। ಪಸ್ಸಂ। ಪಸ್ಸಿತಾ। ದಸ್ಸೇತಾ। ದಸ್ಸನಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾ, ಞಾಣದಸ್ಸನನ್ತಿ ನಾಮಿಕಪದಾನಿ। ತದತ್ಥೇ ಪನ ತುಮತ್ಥೇ ಚ "ದಕ್ಖಿತಾಯೇ"ತಿ ರೂಪಂ। "ಆಗತಾಮ್ಹ ಇಮಂ ಧಮ್ಮಸಮಯಂ, ದಕ್ಖಿತಾಯೇ ಅಪರಾಜಿತಸಙ್ಘ"ನ್ತಿ ಹಿ ಪಾಳಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಪಾಳಿಪ್ಪದೇಸೇ "ದಕ್ಖಿತಾಯೇ"ತಿ ಇದಂ ತದತ್ಥೇ ತುಮತ್ಥೇ ವಾ ಚತುತ್ಥಿಯಾ ರೂಪಂ। ತಥಾ ಹಿ **ದಕ್ಖಿತಾಯೇ**ತಿ ಇಮಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಾಯಾತಿ ವಾ ಪಸ್ಸಿತುನ್ತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। **ದಿಸಾ**ತಿಆದೀಸು ಪನ ಪುರತ್ಥಿಮಾದಿಭೇದಾಪಿ ದಿಸಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾಹ -

"ದಿಸಾ ಚತಸ್ಸೋ ವಿದಿಸಾ ಚತಸ್ಸೋ,
ಉದ್ಧಂ ಅಧೋ ದಸ ದಿಸತಾ ಇಮಾಯೋ।
ಕತಮಂ ದಿಸಂ ತಿಟ್ಠತಿ ನಾಗರಾಜಾ,
ಯಮದ್ದಸಾ ಸುಪಿನೇ ಛಬ್ಬಿಸಾಣ"ನ್ತಿ॥

ಮಾತಾಪಿತಾದಯೋಪಿ। ಯಥಾಹ -

"ಮಾತಾಪಿತಾ ದಿಸಾ ಪುಬ್ಬಾ, ಆಚರಿಯಾ ದಕ್ಖಿಣಾ ದಿಸಾ।
ಪುತ್ತದಾರಾ ದಿಸಾ ಪಚ್ಛಾ, ಮಿತ್ತಾಮಚ್ಚಾ ಚ ಉತ್ತರಾ।

ದಾಸಕಮ್ಮಕರಾ ಹೇಟ್ಠಾ, ಉದ್ಧಂ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ।
ಏತಾ ದಿಸಾ ನಮಸ್ಸೇಯ್ಯ, ಅಲಮತ್ತೋ ಕುಲೇ ಗಿಹೀ"ತಿ।

ಪಚ್ಚಯದಾಯಕಾಪಿ। ಯಥಾಹ - "ಅಗಾರಿನೋ ಅನ್ನದಪಾನವತ್ಥದಾ, ಅವ್ಹಾಯಿಕಾ ನಮ್ಪಿ ದಿಸಂ ವದನ್ತೀ"ತಿ।

ನಿಬ್ಬಾನಮ್ಪಿ। ಯಥಾಹ -

"ಏತಾದಿಸಾ ಪರಮಾ ಸೇತಕೇತು,
ಯಂ ಪತ್ವಾ ನಿದ್ದುಕ್ಖಾ ಸುಖಿನೋ ಭವನ್ತೀ"ತಿ।

ಏವಂ **ದಿಸಾ**ಸದ್ದೇನ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಅತ್ಥರೂಪಂ ಞತ್ವಾ ಇದಾನಿಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಚನಮೇವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ದಿಸ್ಸತಿ ಚನ್ದಾವಟ್ಟನಾದಿವಸೇನ "ಅಯಂ ಪುರಿಮಾ ಅಯಂ ಪಚ್ಛಿಮಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ **ದಿಸಾ,** ಪುರತ್ಥಿಮದಿಸಾದಯೋ। ತಥಾ "ಇಮೇ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಗರುಟ್ಠಾನ'ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾತಿ **ದಿಸಾ,** ಮಾತಾಪಿತಾದಯೋ। ದಿಸ್ಸನ್ತಿ ಸಕಾಯ ಪುಞ್ಞಕ್ರಿಯಾಯ ಇಮೇ ದಾಯಕಾತಿ ಪಞ್ಞಾಯನ್ತೀತಿ **ದಿಸಾ,** ಪಚ್ಚಯದಾಯಕಾ। ದಿಸ್ಸತಿ ಉಪ್ಪಾದವಯಾಭಾವೇನ ನಿಚ್ಚಧಮ್ಮತ್ತಾ ಸಬ್ಬಕಾಲಮ್ಪಿ ವಿಜ್ಜತೀತಿ **ದಿಸಾ,** ನಿಬ್ಬಾನಂ। **ಪಸ್ಸೋ**ತಿ ಕಾರಣಾಕಾರಣಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಪಸ್ಸೋ। ಏವಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ **ಪಸ್ಸಂ**। ಅತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ -

"ಪಸ್ಸತಿ ಪಸ್ಸೋ ಪಸ್ಸನ್ತಂ, ಅಪಸ್ಸನ್ತಮ್ಪಿ ಪಸ್ಸತಿ।
ಅಪಸ್ಸನ್ತೋ ಅಪಸ್ಸನ್ತಂ, ಪಸ್ಸನ್ತಮ್ಪಿ ನ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ॥

ಪಸ್ಸತೀತಿ **ಪಸ್ಸಿತಾ**। ದಸ್ಸೇತೀತಿ **ದಸ್ಸಿತಾ**। **ದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ದಸ್ಸನಕ್ರಿಯಾ। ಅಪಿಚ **ದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ। ತಞ್ಹಿ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ ದಸ್ಸನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ "ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ವಚನತೋ **ದಸ್ಸನಂ** ನಾಮ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ। ಕಸ್ಮಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೋ ದಸ್ಸನಂ? ಪಠಮಂ ನಿಬ್ಬಾನದಸ್ಸನತೋ। ನನು ಗೋತ್ರಭೂ ಪಠಮತರಂ ಪಸ್ಸತೀತಿ? ನೋ ನ ಪಸ್ಸತಿ,

ದಿಸ್ವಾ ಕತ್ತಬ್ಬಕಿಚ್ಚಂ ಪನ ನ ಕರೋತಿ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಅಪ್ಪಹಾನತೋ, ತಸ್ಮಾ "ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ರಾಜಾನಂ ದಿಸ್ವಾಪಿ ಪಣ್ಣಾಕಾರಂ ದತ್ವಾ ಕಿಚ್ಚನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಾ ಅದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಅಜ್ಜಾಪಿ ರಾಜಾನಂ ನ ಪಸ್ಸಾಮೀತಿ ವದನ್ತೋ ಗಾಮವಾಸೀ ನಿದಸ್ಸನಂ।

ವಿಪಸ್ಸನಾತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಖನ್ಧಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಕಂ ಞಾಣಂ। **ಞಾಣದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಿ ಮಗ್ಗೋಪಿ ಫಲಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಮ್ಪಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಮ್ಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ಸಮಾನೋ ಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಆರಾಧೇತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಞಾಣದಸ್ಸನಂ ನಾಮ। "ಞಾಣದಸ್ಸನಾಯ ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನೀಹರತಿ ಅಭಿನಿನ್ನಾಮೇತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ। "ಅಭಬ್ಬಾ ತೇ ಞಾಣದಸ್ಸನಾಯ ಅನುತ್ತರಾಯ ಸಮ್ಬೋಧಾಯಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಮಗ್ಗೋ, "ಅಯಮಞ್ಞೋ ಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮೋ ಅಲಮರಿಯಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸೇಸೋ ಅಧಿಗತೋ ಫಾಸುವಿಹಾರೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಫಲಞಾಣಂ। "ಞಾಣಞ್ಚ ಪನ ಮೇ ದಸ್ಸನಂ ಉದಪಾದಿ, ಅಕುಪ್ಪಾ ಮೇ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ಅಯಮನ್ತಿಮಾ ಜಾತಿ, ನತ್ಥಿ ದಾನಿ ಪುನಬ್ಭವೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ। "ಞಾಣಞ್ಚ ಪನ ಮೇ ದಸ್ಸನಂ ಉದಪಾದಿ ಸತ್ತಾಹಕಾಲಙ್ಕತೋ ಆಳಾರೋ ಕಾಲಾಮೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ। ಏತ್ಥೇತಂ ಭವತಿ –

"ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಪಿ ಮಗ್ಗೋಪಿ, ಫಲಞ್ಚಾಪಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ।
ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಮ್ಪಿ, ಞಾಣಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾಪಿ ಚ।
ಞಾಣದಸ್ಸನಸದ್ದೇನ, ಇಮೇ ಅತ್ಥಾ ಪವುಚ್ಚರೇ"ತಿ॥

ದಂಸ ದಂಸನೇ। ದಂಸತಿ, ವಿದಂಸತಿ। ದನ್ತೋ। ಕಾರಿತೇ ಆಲೋಕಂ ವಿದಂಸೇತಿ।

ಏಸ ಬುದ್ಧಿಯಂ। ಏಸತಿ।

ಸಂಸ ಕಥನೇ। ಸಂಸತಿ। ಯೋ ಮೇ ಸಂಸೇ ಮಹಾನಾಗಂ।

ಕಿಲಿಸ ಬಾಧನೇ। ಕಿಲಿಸತಿ। ಕಿಲೇಸೋ।

ಏತ್ಥ ಬಾಧನಟ್ಠೇನ ರಾಗಾದಯೋಪಿ "ಕಿಲೇಸಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ದುಕ್ಖಮ್ಪಿ। ಏತೇಸು ದುಕ್ಖವಸೇನ –

"ಇದಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯಂ ಲದ್ಧಾ, ಪುಬ್ಬೇ ಕಿಲೇಸಮತ್ತನೋ।
ಆನನ್ದಿಯಂ ವಿಚರಿಂಸು, ರಮಣೀಯೇ ಗಿರಿಬ್ಬಜೇ"ತಿ

ಪಯೋಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ದಿವಾದಿ**ಗಣಂ ಪನ ಪತ್ತಸ್ಸ "ಕಿಲಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ರೂಪಂ।

ವಸ ಸಿನೇಹನೇ। ವಸತಿ। ವಸಾ।

ಏತ್ಥ ಚ **ವಸಾ** ನಾಮ ವಿಲೀನಸಿನೇಹೋ। ಸಾ ವಣ್ಣತೋ ನಾಳಿಕೇರತೇಲವಣ್ಣಾ। ಆಚಾಮೇ ಆಸಿತ್ತತೇಲವಣ್ಣಾತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ।

ಈಸ ಹಿಂಸಾಗತಿದಸ್ಸನೇಸು। ಈಸತಿ। ಈಸೋ।

ಭಾಸಬ್ಯತ್ತಾಯಂ ವಾಚಾಯಂ। ಭಾಸತಿ। ಭಾಸಾ, ಭಾಸಿತಂ, ಭಾತಾ। ಪರಿಭಾಸತಿ। ಪರಿಭಾಸಾ, ಪರಿಭಾಸಕೋ।

ತತ್ರ ಭಾಸನ್ತಿ ಅತ್ಥಂ ಏತಾಯಾತಿ **ಭಾಸಾ,** ಮಾಗಧಭಾಸಾದಿ। **ಭಾಸಿತ**ನ್ತಿ ವಚನಂ। ವಚನತ್ಥೋ ಹಿ **ಭಾಸಿತ**ಸದ್ದೋ ನಿಚ್ಚಂ ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯಥಾ "ಸುತ್ವಾ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಾಸಿತ"ನ್ತಿ। ವಾಚ್ಚಲಿಙ್ಗೋ ಪನ **ಭಾಸಿತ**ಸದ್ದೋ ತಿಲಿಙ್ಗೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯಥಾ "ಭಾಸಿತೋ ಧಮ್ಮೋ, ಭಾಸಿತಂ ಚತುಸಚ್ಚಂ, ಭಾಸಿತಾ ವಾಚಾ"ತಿ। ಪುಬ್ಬೇ ಭಾಸತೀತಿ **ಭಾತಾ,** ಜೇಟ್ಠಭಾತಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸೋ ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ಜಾತತ್ತಾ ಏವಂ ವತ್ತುಂಲಭತಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ **ಭಾತು**ಸದ್ದೋ "ಭಾತಿಕಸತಂ, ಸತ್ತಭಾತರೋ। ಭಾತರಂ ಕೇನ ದೋಸೇನ, ದುಜ್ಜಾಸಿ ದಕರಕ್ಖಿನೋ"ತಿಆದೀಸು ಜೇಟ್ಠಕನಿಟ್ಠಭಾತೂಸು ವತ್ತತಿ, ತಥಾಪಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಜೇಟ್ಠಕೇ ನಿರೂಳ್ಹೋ, "ಭಾತಾ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತೇ ಜೇಟ್ಠಭಾತಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕತ್ಥಚಿ ಠಾನೇ "ಕನಿಟ್ಠಭಾತಾ"ತಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।

ನನು ಚ ಭೋ ಕತ್ಥಚಿ "ಜೇಟ್ಠಭಾತಾ"ತಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ತಂ ಪನ **ಭಾತಾ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಕನಿಟ್ಠೇಪಿ ವತ್ತನತೋ ಪಾಕಟೀಕರಣತ್ಥಂ "ಜೇಟ್ಠಭಾತಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ಹಿ ಹರಿಣೇಸು ವತ್ತಮಾನಸ್ಸ **ಮಿಗ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಕದಾಚಿ ಅವಸೇಸಚತುಪ್ಪದೇಸುಪಿ ವತ್ತನತೋ "ಹರಿಣಮಿಗೋ"ತಿ ವಿಸೇಸೇತ್ವಾ ವಾಚಂ ಭಾಸನ್ತಿ, ಏವಂ ಸಮ್ಪದಮಿದಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಥಾ ಚ ಗೋಹತ್ಥಿಮಹಿಂಸಅಚ್ಛಸೂಕರಸಸಬಿಳಾರಾದೀಸು ಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ **ಮಿಗ**ಸದ್ದೇ ವತ್ತಮಾನೇಪಿ "ಮಿಗಚಮ್ಮಂ ಮಿಗಮಂಸ"ನ್ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ "ಹರಿಣಸ್ಸಾ"ತಿ ವಿಸೇಸನಸದ್ದಂ ವಿನಾಪಿ "ಹರಿಣಮಿಗಚಮ್ಮಂ ಹರಿಣಮಿಗಮಂಸ"ನ್ತಿ ವಿಸೇಸತ್ಥಾಧಿಗಮೋ ಹೋತಿ, ಏತ್ಥ ನ ಗೋಹತ್ಥಿಆದೀನಂ ಚಮ್ಮಂ ವಾ ಮಂಸಂ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ತಥಾ "ಮಿಗಮಂಸಂ ಖಾದನ್ತೀ"ತಿ ವಚನಸ್ಸ ಗೋಹತ್ಥಿಆದೀನಂ ಮಂಸಂ ಖಾದನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ನ ಸಮ್ಭವತಿ, ಏವಮೇವ ಕತ್ಥಚಿ ವಿನಾಪಿ **ಜೇಟ್ಠಕ**ಇತಿ ವಿಸೇಸನಸದ್ದಂ "ಭಾತಾ"ತಿ ವುತ್ತೇಯೇವ "ಜೇಟ್ಠಕಭಾತಾ"ತಿ ಅತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ। ನನು ಚ ಭೋ "ಮಿಗಚಮ್ಮಂ, ಮಿಗಮಂಸ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಚಮ್ಮಮಂಸ**ಸದ್ದೇಹೇವ ವಿಸೇಸತ್ಥಾಧಿಗಮೋ ಹೋತೀತಿ? ನ ಹೋತಿ, **ಮಿಗ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಇವ **ಚಮ್ಮಮಂಸ**ಸದ್ದಾನಂ ಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ ವತ್ತನತೋ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಕೇನ ವಿಸೇಸತ್ಥಾಧಿಗಮೋ ಹೋತೀತಿ ಚೇ? ಲೋಕಸಙ್ಕೇತವಸೇನ, ತಥಾ ಹಿ **ಮಿಗ**ಸದ್ದೇ ಚ **ಚಮ್ಮ**ಸದ್ದಾದೀಸು ಚ ಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ ವತ್ತಮಾನೇಸುಪಿ ಲೋಕಸಙ್ಕೇತೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಗೋಹತ್ಥಿಆದೀನಂ ಚಮ್ಮಾದೀನಿ ನ ಞಾಯನ್ತಿ ಲೋಕೇನ, ಅಥ ಖೋ ಹರಿಣಚಮ್ಮಾದೀನಿಯೇವ ಞಾಯನ್ತಿ। "ಸಙ್ಕೇತವಚನಂ ಸಚ್ಚಂ, ಲೋಕಸಮ್ಮುತಿ ಕಾರಣ"ನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಗಿಲೇಸು ಅನ್ವಿಚ್ಛಾಯಂ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಇಚ್ಛಾ **ಅನ್ವಿಚ್ಛಾ।** ಗಿಲೇಸತಿ।

ಯೇಸು ಪಯತನೇ। ಯೇಸತಿ।

ಜೇಸು ನೇಸು ಏಸು ಹೇಸು ಗತಿಯಂ। ಜೇಸತಿ। ನೇಸತಿ। ಏಸತಿ। ಹೇಸತಿ। ಧಾತ್ವನ್ತಸ್ಸ ಪನ ಸಞ್ಞೋಗವಸೇನ "ಜೇಸ್ಸತಿ, ನೇಸ್ಸತೀ"ತಿಆದೀನಿಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ। ಜೇಸ್ಸಮಾನೋ। ಜೇಸ್ಸಂ, ಜೇಸ್ಸನ್ತೋ। ಏತ್ಥ ಚ –

> "ಯಥಾ ಆರಞ್ಞಕಂ ನಾಗಂ, ದನ್ತಿಂ ಅನ್ವೇತಿ ಹತ್ಥಿನೀ।
> ಜೇಸ್ಸನ್ತಂ ಗಿರಿದುಗ್ಗೇಸು, ಸಮೇಸು ವಿಸಮೇಸು ಚಾ"ತಿ

ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ।

ದೇಸು ಹೇಸು ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೇ। ದೇಸತಿ। ಹೇಸತಿ।

ಕಾಸ ಸದ್ದಕುಚ್ಛಾಯಂ। ಕಾಸತಿ, ಉಕ್ಕಾಸತಿ। ಕಾಸೋ। ಕಾಸಂ ಸಾಸಂ ದರಂ ಬಲ್ಯಂ, ಖೀಣಮೇಧೋ ನಿಗಚ್ಛತಿ।

ಕಾಸು ಭಾಸು ದಿತ್ತಿಯಂ। ದಿತ್ತೀತಿ ಪಾಕಟತಾ, ವಿರಾಜನತಾ ವಾ। ಕಾಸತಿ, ಪಕಾಸತಿ। ಪಕಾಸತಿ ತೇಜೋ। ದೂರೇ ಸನ್ತೋ ಪಕಾಸೇನ್ತಿ। ಭಾಸತಿ। ಪಭಾಸತಿ ಮಿದಂ ಬ್ಯಮ್ಹಂ। ಪಕಾಸೋ। ಕಾಸು ಓಭಾಸೋ।

ತತ್ರ ಪಕಾಸತೀತಿ **ಪಕಾಸೋ,** ಪಾಕಟೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತುಚ್ಛಭಾವೇನ ಪುಞ್ಜಭಾವೇನ ವಾ ಕಾಸತಿ ಪಕಾಸತಿ ಪಾಕಟಾ ಹೋತೀತಿ **ಕಾಸು**। "ಕಾಸು" ಇತಿ ಆವಾಟೋಪಿ ವುಚ್ಚತಿ ರಾಸಿಪಿ।

"ಕಿಂನು ಸನ್ತರಮಾನೋವ, ಕಾಸುಂ ಖನಸಿ ಸಾರಥಿ।
ಪುಟ್ಠೋ ಮೇ ಸಮ್ಮ ಅಕ್ಖಾಹಿ, ಕಿಂಕಾಸುಯಾ ಕರಿಸ್ಸಸೀ"ತಿ

ಏತ್ಥ ಹಿ ಆವಾಟೋ ಕಾಸು ನಾಮ। "ಅಙ್ಗಾರಕಾಸುಂ ಅಪರೇ ಫುಣನ್ತಿ, ನರಾ ರುದನ್ತಾ ಪರಿದಡ್ಢಗತ್ತಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ರಾಸಿ। ಕಾರಿತೇ - ಪಕಾಸೇತೀತಿ ಪಕಾಸಕೋ। ಓಭಾಸೇತೀತಿ ಓಭಾಸಕೋ। ಕಮ್ಮೇ ಪಕಾಸಿಯತೀತಿ ಪಕಾಸಿತೋ। ಏವಂ ಭಾಸಿತೋ। ಭಾವೇ - ಕಾಸನಾ। ಸಙ್ಕಾಸನಾ। ಪಕಾಸನಾ। **ತು**ಮನ್ತಾದಿತ್ತೇ "ಪಕಾಸಿತುಂ, ಪಕಾಸೇತುಂ, ಓಭಾಸಿತುಂ, ಓಭಾಸೇತುಂ। ಪಕಾಸಿತ್ವಾ, ಪಕಾಸೇತ್ವಾ, ಓಭಾಸಿತ್ವಾ, ಓಭಾಸೇತ್ವಾ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ತದ್ಧಿತೇ ಭಾಸು ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಭಾಸುರೋ, ಪಭಸ್ಸರೋ ಯೋ ಕೋಚಿ। ಭಾಸುರೋತಿ ವಾ ಕೇಸರಸೀಹೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ **ಭಾಸು**ಸದ್ದೋ **"ರಾಜ ದಿತ್ತಿಯ"**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ರಾಜ**ಸದ್ದೋ ವಿಯ ವಿರಾಜನವಾಚಕೋ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ರೂಪಸಿರಿಯಾ ವಿರಾಜನಸಮ್ಪನ್ನತಾಯ ಭಾಸು ವಿರಾಜನತಾ ಏತಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ **ಭಾಸುರೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಚನಂ ಞೇಯ್ಯಂ।

ನಾಸು ರಾಸು ಸದ್ದೇ। ನಾಸತಿ। ರಾಸತಿ। ನಾಸಾ, ನಾಸಿಕಾ।

ತತ್ರ **ನಾಸಾ**ತಿ ಹತ್ಥಿಸೋಣ್ಡಾಪಿ ನಾಸಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ "ಸಚೇ ಮಂ ನಾಗನಾಸೂರೂ, ಓಲೋಕೇಯ್ಯ ಪಭಾವತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। ಮನುಸ್ಸಾದೀನಂ ನಾಸಿಕಾಪಿ ನಾಸಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ "ಯೋ ತೇ ಹತ್ಥೇ ಚ ಪಾದೇ ಚ, ಕಣ್ಣನಾಸಞ್ಚ ಛೇದಯೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। ನಾಸನ್ತಿ ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದಂ ಕರೋನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ನಾಸಾ। ನಾಸಾ ಏವ **ನಾಸಿಕಾ**। ಯತ್ಥ ನಿಬ್ಬಚನಂ ನ ವದಾಮ, ತತ್ಥ ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯತ್ತಾ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧತ್ತಾ ವಾ ನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಅವುತ್ತಮ್ಪಿ ಪಯೋಗವಿಚಕ್ಖಣೇಹಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಅತ್ರಿದಂ ವುಚ್ಚತಿ -

ನಾಸಾ ಸೋಣ್ಡಾ ಕರೋ ಹತ್ಥೋ,
ಹತ್ಥಿದಬ್ಬೇ ಸಮಾ ಮತಾ।
ನಾಸಾ ಚ ನಾಸಿಕಾ ಚ ದ್ವೇ,
ನರಾದೀಸು ಸಮಾ ಮತಾ"ತಿ॥

ನಸ ಕೋಟಿಲ್ಲೇ। ನಸತಿ।

ಭಿಸಿ ಭಯೇ। ಭಿಂಸತಿ। ಭಿಂಸನಕೋ। ತದಾಸಿ ಯಂ ಭಿಂಸನಕಂ। ಭೇಸ್ಮಾಕಾಯೋ।

ಆಸಿಸಿ ಇಚ್ಛಾಯಂ। ಆಪುಬ್ಬೋ **ಸಿಸಿ** ಇಚ್ಛಾಯಂ ವತ್ತತಿ। ಆಸಿಸತಿ। ಆಸಿಸತೇವ ಪುರಿಸೋ। ಆಸಿಸನಾ। ಆಸಿಸತ್ತಂ। ಆಸಿಸನ್ತೋ, ಆಸಿಸಮಾನೋ, ಆಸಮಾನೋ। "ಸುಗ್ಗತಿಮಾಸಮಾನಾ"ತಿ ಪಾಳಿ ಏತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ।

ಗಸು ಅದನೇ। ಗಸತಿ।

ಘುಸೀ ಕನ್ತಿಕರಣೇ। ಈಕಾರನ್ತೋಯಂ, ತೇನ ಇತೋ ನ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೋ। ಘುಸತಿ।

ಪಂಸು ಭಂಸು ಅವಸಂಸನೇ। ಪಂಸತಿ। ಭಂಸತಿ।

ಧಂಸು ಗತಿಯಂ। ಧಂಸತಿ। ರಜೋ ನುದ್ಧಂಸತಿ ಉದ್ಧಂ।

ಪಸ ವಿತ್ಥಾರೇ। ಪಸತಿ। ಪಸು।

ಕುಸ ಅವ್ಹಾನೇ ರೋದನೇ ಚ। ಕೋಸತಿ, ಪಕ್ಕೋಸತಿ। ಪಕ್ಕೋಸಕೋ, ಪಕ್ಕೋಸಿತೋ, ಪಕ್ಕೋಸನಂ।

ಕಸ್ಸ ಗತಿಯಂ। ಕಸ್ಸತಿ, ಪರಿಕಸ್ಸತಿ। ಪಟಿಕಸ್ಸತಿ। ಮೂಲಾಯ ಪಟಿಕಸ್ಸೇಯ್ಯ। **ಪಟಿಕಸ್ಸೇಯ್ಯಾತಿ** ಆಕಡ್ಢೇಯ್ಯ, ಮೂಲಾಪತ್ತಿಯಂಯೇವ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಸ ದಿತ್ಯಾದಾನೇಸು ಚ। ಚಕಾರೋ ಗತಿಪೇಕ್ಖಕೋ। ಅಸತಿ।

ದಿಸ ಆದಾನಸಂವರಣೇಸು। ದಿಸ್ಸತಿ ಪುರಿಸೋ।

ದಾಸು ದಾನೇ। ದಾಸತಿ।

ರೋಸ ಭಯೇ। ರೋಸತಿ। ರೋಸಕೋ।

ಭೇಸು ಚಲನೇ। ಭೇಸತಿ।

ಪಸ ಬಾಧನಫಸ್ಸನೇಸು। ಪಸತಿ। ಪಾಸೋ, ನಾಗಪಾಸೋ, ಹತ್ಥಪಾಸೋ।

ಲಸ ಕನ್ತಿಯಂ। ಲಸತಿ, ಅಭಿಲಸತಿ, ವಿಲಸತಿ। ಲಾಸೋ, ವಿಲಾಸೋ, ವಿಲಸನಂ।

ಚಸ ಭಕ್ಖಣೇ। ಚಸತಿ।

ಕಸ ಹಿಂಸಾಯಂ। ಕಸತಿ।

ತಿಸ ತಿತ್ತಿಯಂ। ತಿತ್ತಿ ತಪ್ಪನಂ ಪರಿಪುಣ್ಣತಾ ಸುಹಿತತಾ। ತಿಸತಿ। ತಿತ್ತಿ।

ವಸ ನಿವಾಸೇ। ವಸತಿ, ವಸಿಯತಿ, ವಚ್ಛತಿ। ವತ್ಥು, ವತ್ಥಂ, ಪರಿವಾಸೋ, ನಿವಾಸೋ, ಆವಾಸೋ, ಉಪವಾಸೋ, ಉಪೋಸಥೋ, ವಿಪ್ಪವಾಸೋ, ಚಿರಪ್ಪವಾಸೀ, ಚಿರಪ್ಪವುತ್ಥೋ, ವಸಿತ್ವಾ, ವತ್ತುಂ, ವಸಿತುಂ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ಅತ್ರ **ಉಪವಾಸೋತಿ** ಅನ್ನೇನ ವಜ್ಜಿತೋ ವಾಸೋ ಉಪವಾಸೋ। **ಉಪೋಸಥೋತಿ** ಉಪವಸನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಉಪೋಸಥೋ, ಉಪವಸನ್ತಿ ಸೀಲೇನ ವಾ ಅನಸನೇನ ವಾ ಉಪೇತಾ ಹುತ್ವಾ ವಸನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ - "ಆಯಾಮಾವುಸೋ ಕಪ್ಪಿನ ಉಪೋಸಥಂ ಗಮಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿಆದೀಸು ಪಾತಿಮೋಕ್ಖುದ್ದೇಸೋ ಉಪೋಸಥೋ। "ಏವಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತೋ ಖೋ ವಿಸಾಖೇ ಉಪೋಸಥೋ ಉಪವುತ್ಥೋ"ತಿಆದೀಸು ಸೀಲಂ। "ಸುದ್ಧಸ್ಸ ವೇ ಸದಾ ಫಗ್ಗು, ಸುದ್ಧಸ್ಸುಪೋಸಥೋ ಸದಾ"ತಿಆದೀಸು ಉಪವಾಸೋ। "ಉಪೋಸಥೋ ನಾಮ ನಾಗರಾಜಾ"ತಿಆದೀಸು ಪಞ್ಞತ್ತಿ। "ನ ಭಿಕ್ಖವೇ ತದಹುಪೋಸಥೇ ಸಭಿಕ್ಖುಕಾ ಆವಾಸಾ"ತಿಆದೀಸು ಉಪವಸಿತಬ್ಬದಿವಸೋತಿ।

ವಸ ಕನ್ತಿಯಂ। ವಚ್ಛತಿ। ಜಿನವಚ್ಛಯೋ।

ಸಸ ಸುಸನೇ। ಸಸತಿ। ಸಸೋ।

ಸಸ ಪಾಣನೇ। ಸಸತಿ। ಸತೋವ ಅಸ್ಸಸತಿ, ಸತೋವ ಪಸ್ಸಸತಿ। ಸಸೋ, ಸಸನಂ। ಅಸ್ಸಾಸೋ ಪಸ್ಸಾಸೋ ಅಸ್ಸಸನ್ತೋ ಪಸ್ಸಸನ್ತೋ।

ಅಸ ಭುವಿ। ಅತ್ಥಿ। ಅಸ।

ಏತ್ಥ **ಅತ್ಥೀತಿ** ಆಖ್ಯಾತಪದಂ। ನ ಅತ್ಥಿ ಖೀರಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀ। ಅತ್ಥಿತಾ, ಅತ್ಥಿಭಾವೋ, "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರತನಂ ಅತ್ಥೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ನಿಪಾತಪದಂ। ತಸ್ಮಾ **ಅತ್ಥೀತಿ** ಪದಂ ಆಖ್ಯಾತನಿಪಾತವಸೇನ ದುವಿಧನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಅಸ**ಇತಿ ಅವಿಭತ್ತಿಕಂ ನಾಮಿಕಪದಂ। ಏತ್ಥ ಚ "ಅಸಸ್ಮೀತಿ ಹೋತೀ"ತಿ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಅತ್ಥೀತಿ** ಅಸ, ನಿಚ್ಚಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಇಮಿನಾ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ ವುತ್ತಾ।

ತತ್ರಾಯಂ ಪದಮಾಲಾ - "ಅತ್ಥಿ, ಸನ್ತಿ। ಅಸಿ, ಅತ್ಥ। ಅಸ್ಮಿ, ಅಸ್ಮ, ಅಮ್ಹಿ, ಅಮ್ಹ" ಇಚ್ಚೇತಾನಿ ಪಸಿದ್ಧಾನಿ। "ಅತ್ಥು, ಸನ್ತು। ಆಹಿ, ಅತ್ಥ। ಅಸ್ಮಿ, ಅಸ್ಮ ಅಮ್ಹಿ, ಅಮ್ಹ" ಇಚ್ಚೇತಾನಿ ಚ, "ಸಿಯಾ, ಅಸ್ಸ, ಸಿಯುಂ, ಅಸ್ಸು, ಸಿಯಂಸು। ಅಸ್ಸ, ಅಸ್ಸಥ। ಸಿಯಂ, ಅಸ್ಸ, ಅಸ್ಸಾಮ" ಇಚ್ಚೇತಾನಿ ಚ ಪಸಿದ್ಧಾನಿ।

ಏತ್ಥ ಪನ "ತೇಸಞ್ಚ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸಮಗ್ಗಾನಂ ಸಮ್ಮೋದಮಾನಾನಂ…ಪೇ॰… ಸಿಯಂಸು ದ್ವೇ ಭಿಕ್ಖೂ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ನಾನಾವಾದಾ"ತಿ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ । ತತ್ಥ **ಸಿಯಂಸೂತಿ** ಭವೇಯ್ಯುಂ। **ಅಭಿಧಮ್ಮೇತಿ** ವಿಸಿಟ್ಠೇ ಧಮ್ಮೇ।

ಇದಾನಿ **ಸಿಯಾ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ ಪಭೇದೋ ಚ ವುಚ್ಚತೇ। **ಸಿಯಾತಿ** ಏಕಂಸೇ ಚ ವಿಕಪ್ಪನೇ ಚ "ಪಥವೀಧಾತು ಸಿಯಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾ, ಸಿಯಾ ಬಾಹಿರಾ"ತಿ ಏಕಂಸೇ। "ಸಿಯಾ ಅಞ್ಞತರಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಆಪತ್ತಿವೀತಿಕ್ಕಮೋ"ತಿ ವಿಕಪ್ಪನೇ।

ಸಿಯಾತಿ ಏಕಮಾರಖ್ಯಾತಪದಂ, ಏಕಮಬ್ಯಯಪದಂ। ಆಖ್ಯಾತತ್ತೇ ಏಕವಚನನ್ತಂ, ಅಬ್ಯಯತ್ತೇ ಯಥಾಪಾವಚನಂ। "ಪುತ್ತಾ ಮತ್ಥಿ ಧನಾ ಮತ್ಥೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೀತಿ ಅಬ್ಯಯಪದಮಿವ ಏಕವಚನನ್ತಮ್ಪಿ ಬಹುವಚನನ್ತಮ್ಪಿ ಭವತಿ। ತಸ್ಸಾಖ್ಯಾತತ್ತೇ ಪಯೋಗೋವಿದಿತೋವ। ಅಬ್ಯಯತ್ತೇ ಪನ "ಸುಖಂ ನ ಸುಖಸಹಗತಂ, ಸಿಯಾ ಪೀತಿಸಹಗತ"ನ್ತಿ "ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಿಯಾ ಪರಿತ್ತಾರಮ್ಮಣಾ"ತಿ ಚ ಏಕವಚನಬಹುವಚನಪ್ಪಯೋಗಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಏತ್ಥ ಧಾತುಯಾ ಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ। ಪರೋಕ್ಖಾಯಂ "ಇತಿಹ ಅಸ ಇತಿಹ ಅಸಾ"ತಿ ದಸ್ಸನತೋ **ಅಸ** ಇತಿ ಪದಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಹಿಯ್ಯತ್ತನೀರೂಪಾನಿ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧಾನಿ। ಅಜ್ಜತನಿಯಾ ಪನ "ಆಸಿ, ಆಸಿಂಸು, ಆಸುಂ। ಆಸಿ, ಆಸಿತ್ಥ। ಆಸಿಂ, ಆಸಿಮ್ಹಾ" ಇಚ್ಚೇತಾನಿ ಪಸಿದ್ಧಾನಿ। ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿಯಾ "ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ। ಕಾಲಾತಿಪತ್ತಿಯಾ "ಅಭವಿಸ್ಸಾ, ಅಭವಿಸ್ಸಂಸು" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಭವನ್ತಿ।

ಸಾಸ ಅನುಸಿಟ್ಠಿಯಂ। ಸಾಸತಿ, ಅನುಸಾಸತಿ। ಕಮ್ಮನ್ತಂ ವೋ ಸಾಸತಿ, ಸಾಸನಂ, ಅನುಸಾಸನಂ, ಅನುಸಾಸನೀ, ಅನುಸಿಟ್ಠಿ, ಸತ್ಥಾ, ಸತ್ಥಂ, ಅನುಸಾಸಕೋ, ಅನುಸಾಸಿಕಾ।

ತತ್ರ **ಸಾಸನನ್ತಿ** ಅಧಿಸೀಲಾದಿಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಗಹಿತಸಾಸನಂ, ಪರಿಯತ್ತಿಪಟಿಪತ್ತಿಪಟಿವೇಧಸಙ್ಖಾತಂ ವಾ ಸಾಸನಂ। ತಞ್ಹಿ ಸಾಸತಿ ಏತೇನ, ಏತ್ಥ ವಾತಿ "ಸಾಸನ"ನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚತಿ। ಅಪಿಚ **ಸಾಸನನ್ತಿ** "ರಞ್ಞೋ ಸಾಸನಂ ಪೇಸೇತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಪಾಪೇತಬ್ಬವಚನಂ। ತಥಾ ಸಾಸನನ್ತಿ ಓವಾದೋ, ಯೋ "ಅನುಸಾಸನೀ"ತಿ ಚ, "ಅನುಸಿಟ್ಠೀ"ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। **ಸತ್ಥಾತಿ** ತಿವಿಧಯಾನಮುಖೇನ ಸದೇವಕಂ ಲೋಕಂ ಸಾಸತೀತಿ ಸತ್ಥಾ, ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಪರಮತ್ಥೇಹಿ ಯಥಾರಹಂ ಸತ್ತೇ ಅನುಸಾಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸತ್ಥನ್ತಿ** ಸದ್ದೇ ಚ ಅತ್ಥೇ ಚ ಸಾಸತಿ ಆಚಿಕ್ಖತಿ ಏತೇನಾತಿ ಸತ್ಥಂ। ಕಿಂತಂ? ಬ್ಯಾಕರಣಂ।

ಈಸ ಇಸ್ಸರಿಯೇ। **ಇಸ್ಸರಿಯಂ** ಇಸ್ಸರಭಾವೋ। ಈಸತಿ। ವಙ್ಗೀಸೋ, ಜನಪದೇಸೋ, ಮನುಜೇಸೋ।

ತತ್ರ **ವಙ್ಗೀಸೋ**ತಿ ವಾಚಾಯ ಈಸೋ ಇಸ್ಸರೋತಿ ವಙ್ಗೀಸೋ। ಕೋ ಸೋ? ಆಯಸ್ಮಾ ವಙ್ಗೀಸೋ ಅರಹಾ। ಆಹ ಚ ಸಯಮೇವ –

"ವಙ್ಗೇ ಜಾತೋತಿ ವಙ್ಗೀಸೋ, ವಚನೇ ಇಸ್ಸರೋತಿ ಚ।
'ವಙ್ಗೀಸೋ' ಇತಿ ಮೇ ನಾಮಂ, ಅಭವೀ ಲೋಕಸಮ್ಮತ"ನ್ತಿ।

ಆಸ ಉಪವೇಸನೇ। ಉಪವೇಸನಂ ನಿಸೀದನಂ "ಆಸನೇ ಉಪವಿಟ್ಠೋ ಸಜ್ಝೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ। ಆಸತಿ। ಅಚ್ಛತಿ। ಆಸೀನೋ। ಆಸನಂ। ಉಪಾಸತಿ। ಉಪಾಸಕೋ।

ತತ್ಥ **ಆಸನ**ನ್ತಿ ಆಸತಿ ನಿಸೀದತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಆಸನಂ, ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ನಿಸೀದನಯೋಗ್ಗಂ ಮಞ್ಚಪೀಠಾದಿ।

ಕಸೀ ಗತಿಸೋಸನೇಸು। ಈಕಾರನ್ತೋಯಂ ಧಾತು, ತೇನಿತೋ ನ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೋ। ಕಸತಿ।

ನಿಸೀ ಚುಮ್ಬನೇ। ನಿಸತಿ।

ದಿಸೀ ಅಪ್ಪೀತಿಯಂ। ಧಮ್ಮಂ ದೇಸ್ಸತಿ। ದಿಸೋ। ದಿಟ್ಠೋ। ದೇಸ್ಸೀ। ದೇಸ್ಸೋ। ದೇಸ್ಸಿಯೋ।

ತತ್ರ **ದಿಸೋ**ತಿ ಚ **ದಿಟ್ಠೋ**ತಿ ಚ ಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತಸ್ಸಾಧಿವಚನಮೇತಂ। ಸೋ ಹಿ ಪರೇ ದೇಸ್ಸತಿ ನಪ್ಪಿಯಾಯತಿ, ಪರೇಹಿ ವಾ ದೇಸ್ಸಿಯತಿ ಪಿಯೋ ನ ಕರಿಯತೀತಿ "ದಿಸೋ"ತಿ ಚ "ದಿಟ್ಠೋ"ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಥ ವಾ **ದಿಸೋ**ತಿ ಚೋರೋ ವಾಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತೋ ವಾ। **ದಿಟ್ಠೋ**ತಿ ಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತೋಯೇವ। ಅತ್ರಿಮೇ ಪಯೋಗಾ –

"ದಿಸೋ ದಿಸಂ ಯಂ ತಂ ಕಯಿರಾ, ವೇರೀ ವಾ ಪನ ವೇರಿನಂ।
ಮಿಚ್ಛಾಪಣಿಹಿತಂ ಚಿತ್ತಂ, ಪಾಪಿಯೋ ನಂ ತತೋ ಕರೇ"ತಿ ಚ॥

"ದಿಸಾ ಹಿ ಮೇ ಧಮ್ಮಕಥಂ ಸುಣನ್ತೂ"ತಿ ಚ, "ದಿಸಾ ಹಿ ಮೇ ತೇ ಮನುಸ್ಸೇ ಭಜನ್ತು ಯೇ ಧಮ್ಮಮೇವಾದಪಯನ್ತಿ ಸನ್ತೋ"ತಿ ಚ,

"ಯಸ್ಸೇತೇ ಚತುರೋ ಧಮ್ಮಾ, ವಾನರಿನ್ದ ಯಥಾ ತವ।
ಸಚ್ಚಂ ಧಮ್ಮೋ ಧಿತಿ ಚಾಗೋ, ದಿಟ್ಠಂ ಸೋ ಅತಿವತ್ತತೀ"ತಿ ಚ॥

ದೇಸ್ಸೀತಿ ದೇಸ್ಸನಸೀಲೋ ಅಪ್ಪಿಯಾಯನಸೀಲೋತಿ ದೇಸ್ಸೀ। "ಧಮ್ಮಕಾಮೋ ಭವಂ ಹೋತಿ, ಧಮ್ಮದೇಸ್ಸೀ ಪರಾಭವೋ"ತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಪಯೋಗನಿದಸ್ಸನಂ। **ದೇಸ್ಸೋ**ತಿ ಅಪ್ಪಿಯೋ, ತಥಾ ದೇಸ್ಸಿಯೋತಿ। ಏತ್ಥ ಚ –

"ನ ಮೇ ದೇಸ್ಸಾ ಉಭೋ ಪುತ್ತಾ, ಮದ್ದಿದೇವೀ ನ ದೇಸ್ಸಿಯಾ।
ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಪಿಯಂ ಮಯ್ಹಂ, ತಸ್ಮಾ ಪಿಯೇ ಅದಾಸಹ"ನ್ತಿ ಚ,

"ನ ಮೇ ಸಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೀ ದೇಸ್ಸಾ, ನಪಿ ಮೇ ಬಲಂ ನ ವಿಜ್ಜತೀ"ತಿ ಚ,

"ಮಾತಾ ಪಿತಾ ನ ಮೇ ದೇಸ್ಸಾ, ನಪಿ ದೇಸ್ಸಂ ಮಹಾಯಸಂ।
ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಪಿಯಂ ಮಯ್ಹಂ, ತಸ್ಮಾ ವತಮಧಿಟ್ಠಹಿ"ನ್ತಿ ಚ

ಪಯೋಗಾ। ಸಬ್ಬತ್ಥ **ಮೇತಿ** ಚ **ಮಯ್ಹನ್ತಿ** ಚ ಸಾಮಿವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಇಮಾನಿ ಪನ ಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತಸ್ಸ ನಾಮಾನಿ -

"ಪಚ್ಚಮಿತ್ತೋ ರಿಪು ದಿಟ್ಠೋ, ದಿಸೋ ವೇರೀ ಚ ಸತ್ತ'ರಿ।
ಅಮಿತ್ತೋ ಚ ಸಪತ್ತೋ ಚ, ಏವಂ ಪಣ್ಣತ್ತಿಕಾರಿಸೂ"ತಿ॥

ಏಸು ಗತಿಯಂ। ಏಸತಿ।

ಭಸ್ಸ ಭಸ್ಸನದಿತ್ತೀಸು। **ಭಸ್ಸನಂ** ವಚನಂ। **ದಿತ್ತಿ** ಸೋಭಾ। ಭಸ್ಸತಿ। ಭಸ್ಸಂ, ಪಭಸ್ಸರಂ।

ಧಿಸ ಸದ್ದೇ। ಧಿಸತಿ।

ದಿಸ ಅತಿಸಜ್ಜನೇ। ದಿಸತಿ, ಉಪದಿಸತಿ, ಸನ್ದಿಸತಿ, ನಿದ್ದಿಸತಿ, ಪಚ್ಚಾದಿಸತಿ, ಪಟಿಸನ್ದಿಸತಿ, ಉದ್ದಿಸತಿ। ದೇಸೋ, ಉದ್ದೇಸೋ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ಪಿಸು ಅವಯವೇ। ಪಿಸತಿ।

ಇಸಿ ಗತಿಯಂ। ಇಸತಿ।

ಫುಸ ಸಮ್ಫಸ್ಸೇ। ಫುಸತಿ। ಫಸ್ಸೋ, ಫುಸನಾ, ಸಮ್ಫುಸನಾ, ಸಮ್ಫುಸಿತತ್ತಂ। ಏವರೂಪೋ ಕಾಯಸಮ್ಫಸ್ಸೋ ಅಹೋಸಿ। ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಫುಸಿತಂ। ದೇವೋ ಚ ಏಕಮೇಕಂ ಫುಸಾಯತಿ। ಫುಟ್ಠುಂ, ಫುಸಿತುಂ, ಫುಸಿತ್ವಾ, ಫುಸಿತ್ವಾನ, ಫುಸಿಯ, ಫುಸಿಯಾನ। ಫುಸ್ಸ ಫುಸ್ಸ ಬ್ಯನ್ತಿಂ ಕರೋತಿ।

ತತ್ರ **ಫಸ್ಸೋತಿ** ಆರಮ್ಮಣಂ ಫುಸನ್ತಿ ಏತೇನ, ಸಯಂ ವಾ ಫುಸತಿ, ಫುಸನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ಏತನ್ತಿ ಫಸ್ಸೋ, ಆರಮ್ಮಣೇ ಫುಸನಲಕ್ಖಣೋ ಧಮ್ಮೋ।

ರುಸ ರಿಸ ಹಿಂಸಾಯಂ। ರೋಸತಿ। ರಿಸತಿ। ಪುರಿಸೋ।

ಏತ್ಥ ಚ "ಪುಂ ವುಚ್ಚತಿ ನಿರಯೋ, ತಂ ರಿಸತೀತಿ **ಪುರಿಸೋ**"ತಿ ಆಚರಿಯಾ ವದನ್ತಿ।

ರಿಸ ಗತಿಯಂ। ರೇಸತಿ।

ವಿಸ ಪವೇಸನೇ। ವಿಸತಿ, ಪವಿಸತಿ। ಪವೇಸೋ, ಪವೇಸನಂ, ನಿವೇಸನಂ, ಪವಿಸಂ। ಏತ್ಥ **ನಿವೇಸನಂ** ವುಚ್ಚತಿ ಗೇಹಂ।

ಮಸ ಆಮಸನೇ। ಮಸತಿ, ಆಮಸತಿ, ಪರಾಮಸತಿ। ಪರಾಮಾಸೋ, ಪರಾಮಸನಂ।

ಏತ್ಥ **ಪರಾಮಾಸೋತಿ** ಪರತೋ ಆಮಸತೀತಿ ಪರಾಮಾಸೋ, ಅನಿಚ್ಚಾದಿಧಮ್ಮೇ ನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಪರಾಮಾಸೋ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಕುಮ್ಮಗ್ಗೋ ಮಿಚ್ಛಾಪಥೋ"ತಿಆದೀನಿ ಬಹೂನಿ ವೇವಚನಪದಾನಿ ಅಭಿಧಮ್ಮತೋ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಇಸು ಇಚ್ಛಾಯಂ। ಇಚ್ಛತಿ, ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛತಿ। ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛನಂ, ಇಚ್ಛಾ, ಅಭಿಚ್ಛಾ, ಇಚ್ಛಂ, ಇಚ್ಛಮಾನೋ।

ವೇಸು ದಾನೇ। ವೇಚ್ಛತಿ, ಪವೇಚ್ಛತಿ, ಪವೇಚ್ಛೇತಿ। ಪವೇಚ್ಛಂ, ಪವೇಚ್ಛನ್ತೋ।

ನಿಸ ಬದ್ಧಾಯಂ। **ಬದ್ಧಾತಿ** ವಿನಿಬದ್ಧೋ, ಅಹಙ್ಕಾರಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ನಿಸತಿ।

ಜುಸಿ ಪೀತಿಸೇವನೇಸು। ಜೋಸತಿ।

ಇಸ ಪರಿಯೇಸನೇ। ಏಸತಿ। ಇಸಿ, ಇಟ್ಠಂ, ಅನಿಟ್ಠಂ, ಏಸಂ, ಏಸಮಾನೋ।

ಸಂಕಸೇ ಅಚ್ಛನೇ। **ಅಚ್ಛನಂ** ನಿಸೀದನಂ। ಸಙ್ಕಸಾಯತಿ।

ಸಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಹಕಾರನ್ತಧಾತು

ಹಾ ಚಾಗೇ। ಜಹತಿ, ವಿಜಹತಿ। ವಿಜಹನಂ, ಜಹಿತುಂ, ಜಹಾತವೇ, ಜಹಿತ್ವಾ, ಜಹಾಯ।

ಮ್ಹೀ ಈಸಂಹಸನೇ। ಮ್ಹಯತೇ, ಉಮ್ಹಯತೇ ವಿಮ್ಹಯತೇ।

ತತ್ಥ **ಮ್ಹಯತೇತಿ** ಸಿತಂ ಕರೋತಿ। **ಉಮ್ಹಯತೇತಿ** ಪಹಟ್ಠಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ವಿಮ್ಹಯತೇತಿ** ವಿಮ್ಹಯನಂ ಕರೋತಿ। ತತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ "ನ ನಂ ಉಮ್ಹಯತೇ ದಿಸ್ವಾ। ಪೇಕ್ಖಿತೇನ ಮ್ಹಿತೇನ ಚ। ಮ್ಹಿತಪುಬ್ಬಂವ ಭಾಸತಿ। ಯದಾ ಉಮ್ಹಯಮಾನಾ ಮಂ, ರಾಜಪುತ್ತೀ ಉದಿಕ್ಖತಿ। ಉಮ್ಹಾಪೇಯ್ಯ ಪಭಾವತೀ। ಪಮ್ಹಾಪೇಯ್ಯ ಪಭಾವತೀ"ತಿ।

ತತ್ಥ **ಉಮ್ಹಯಮಾನಾತಿ** ಪಹಟ್ಠಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಹಸಮಾನಾ। **ಉಮ್ಹಾಪೇಯ್ಯಾತಿ** ಸಿತವಸೇನ ಪಹಂಸೇಯ್ಯ। **ಪಮ್ಹಾಪೇಯ್ಯಾತಿ** ಮಹಾಹಸಿತವಸೇನ ಪರಿಹಾಸೇಯ್ಯ।

ಹು ದಾನೇ। ಹವತಿ। ಹುತಿ।

ಹು ಪಸಜ್ಜಕರಣೇ। **ಪಸಜ್ಜಕರಣಂ** ಪಕಾರೇನ ಸಜ್ಜನಕ್ರಿಯಾ। ಹವತಿ। ಹುತೋ, ಹುತವಾ, ಹುತಾವೀ, ಆಹುತಿ।

ಹೂ ಸತ್ತಾಯಂ। ಹೋತಿ, ಹೋನ್ತಿ। ಹೋಸಿ, ಹೋಥ। ಹೋಮಿ, ಹೋಮ। ಪಹೋತಿ, ಪಹೋನ್ತಿ। ಪಹೂತಂ, ಪಹೂತಾ, ಕುತೋ ಪಹೂತಾ ಕಲಹಾ ವಿವಾದಾ। ಹೋನ್ತೋ, ಹೋನ್ತಾ, ಹೋನ್ತಂ, ಪಹೋನ್ತೋ। ಪಚ್ಛಾಸಮಣೇನ ಹೋತಬ್ಬಂ। ಹೋತುಂ ಹೋತುಯೇ, ಪಹೋತುಂ, ಹುತ್ವಾನ। ವತ್ತಮಾನಾವಿಭತ್ತಿರೂಪಾದೀನಿ। ಏತ್ಥ ಪಸಿದ್ಧರೂಪಾನೇವ ಗಹಿತಾನಿ।

ಹೋತು, ಹೋನ್ತು। ಹೋಸಿ, ಹೋಥ। ಹೋಮಿ, ಹೋಮ। ಪಞ್ಚಮೀವಿಭತ್ತಿರೂಪಾನಿ। ಏತ್ಥಾಪಿ ಪಸಿದ್ಧರೂಪಾನೇವ ಗಹಿತಾನಿ।

ಹುವೇಯ್ಯ, ಹುವೇಯ್ಯುಂ। ಹುವೇಯ್ಯಾಸಿ, ಹುವೇಯ್ಯಾಥ। ಹುವೇಯ್ಯಾಮಿ, ಹುವೇಯ್ಯಾಮ। ಹುವೇಥ, ಹುವೇರಂ। ಹುವೇಥೋ, ಹುವೇಯ್ಯಾವ್ಹೋ। ಹುವೇಯ್ಯಂ, ಹುವೇಯ್ಯಾಮ್ಹೇ। ಸತ್ತಮಿಯಾ ರೂಪಾನಿ। ಏತ್ಥ ಪನ "ಉಪಕೋ ಆಜೀವಕೋ 'ಹುವೇಯ್ಯ ಪಾವುಸೋ'ತಿ ವತ್ವಾ ಸೀಸಂ ಓಕಮ್ಪೇತ್ವಾ ಉಮ್ಮಗ್ಗಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಕ್ಕಮೀ"ತಿ **ಪಾಳಿಯಂ ಹುವೇಯ್ಯಾತಿ** ಪದಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ ನಯವಸೇನ 'ಹುವೇಯ್ಯ, ಹುವೇಯ್ಯು'ನ್ತಿಆದೀನಿ ವುತ್ತಾನಿ। **ಹುಪೇಯ್ಯಾತಿಪಿ** ಪಾಠೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ಯಥಾ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾ। ತಬ್ಬಸೇನ "ಹುಪೇಯ್ಯ, ಹುಪೇಯ್ಯುಂ । ಹುಪೇಯ್ಯಾಸೀ"ತಿಆದಿನಾ **ವಕಾರಸ್ಸ** ಪಕಾರಾದೇಸಭೂತಾನಿ ರೂಪಾನಿಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಹೇಯ್ಯ, ಹೇಯ್ಯುಂ। ಹೇಯ್ಯಾಸಿ, ಹೇಯ್ಯಾಥ। ಹೇಯ್ಯಾಮಿ, ಹೇಯ್ಯಾಮ। ಹೇಥ, ಹೇರಂ। ಹೇಥೋ, ಹೇಯ್ಯಾವ್ಹೋ। ಹೇಯ್ಯಂ, ಹೇಯ್ಯಾಮ್ಹೇ। ಇಮಾನಿ ಅಟ್ಠಕಥಾನಯೇನ ಗಹಿತರೂಪಾನಿ। ಏತ್ಥ ಪನ "ನ ಚ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೋತಿ। ಸಚೇ ಹೇಯ್ಯ, ಉಪ್ಪಾದಸ್ಸಾಪಿ ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಾಪುಣೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ನಿದಸ್ಸನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಹುವ, ಹುವು। ಹುವೇ, ಹುವಿತ್ಥ। ಹುವಂ, ಹುವಿಮ್ಹ। ಹುವಿತ್ಥ, ಹೋಥ ಇಚ್ಚಪಿ ಸಞ್ಞೋಗತಕಾರಲೋಪೇನ ಅಹೋಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾಹಿ "ಕಸಿರಾ ಜೀವಿಕಾ ಹೋಥಾ"ತಿ ಪದಸ್ಸತ್ಥಂ ವಣ್ಣೇನ್ತೇಹಿ "ದುಕ್ಖಾ ನೋ ಜೀವಿಕಾ ಅಹೋಸೀ"ತಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ॥ ಹುವಿರೇ। ಹುವಿತ್ಥೋ, ಹುವಿವ್ಹೋ। ಹುವಿಂ, ಹುವಿಮ್ಹೇ। ಪರೋಕ್ಖಾಯ ರೂಪಾನಿ।

ಅಹುವಾ, ಅಹುವೂ। ಅಹುವೋ, ಅಹುವತ್ಥ। ಅಹುವಂ, ಅಹುವಮ್ಹ। ಅಹುವತ್ಥ, ಅಹುವತ್ಥುಂ। ಅಹುವಸೇ, ಅಹುವವ್ಹಂ। ಅಹುವಿಂ, ಅಹುವಮ್ಹಸೇ। ಹಿಯ್ಯತ್ತನೀರೂಪಾನಿ।

ಏತ್ಥ **ಅಹುವಮ್ಹಸೇತಿ** ಮಯಂ ಭವಮ್ಹಸೇತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಅಕರಮ್ಹಸ ತೇ ಕಿಚ್ಚಂ, ಯಂ ಬಲಂ ಅಹುವಮ್ಹಸೇ"ತಿ **ಪಾಳಿಯಂ** ಪನ "ಅಹುವ ಅಮ್ಹಸೇ" ಇತಿ ವಾ ಪದಚ್ಛೇದೋ ಕಾತಬ್ಬೋ "ಅಹು ಅಮ್ಹಸೇ"ತಿ ವಾ। ಪಚ್ಛಿಮನಯೇ **ವಕಾರಾಗಮೋ** "ಅಹುವಾ"ತಿ ಚ "ಅಹೂ"ತಿ ಚ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಅಹೋಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಮ್ಹನ್ತಿ** ಅಮ್ಹಾಕಂ। **ಸೇತಿ** ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಅಮ್ಹಾಕಂ ಯಂ ಬಲಂ ಅಹೋಸಿ, ಮಯಂ ತೇನ ಬಲೇನ ತವ ಕಿಚ್ಚಂ ಅಕರಮ್ಹಾತಿ।

ಅಹೋಸಿ, ಅಹುಂ, ಅಹೇಸುಂ। ಅಹುವೋ, ಅಹುವಿತ್ಥ। ಅಹೋಸಿತ್ಥಇಚ್ಚಪಿ। ಅಹೋಸಿಂ, ಅಹುವಾಸಿಂ ಇಚ್ಚಪಿ, ಅಹೋಸಿಮ್ಹಾ, ಅಹುಮ್ಹಾ । ಅಹುವಾ, ಅಹುವು, ಅಹುವಸೇ, ಅಹುವಿವ್ಹಂ। ಅಹುವಂ, ಅಹುಂ ಇಚ್ಚಪಿ। ಅಹುವಿಮ್ಹೇ। ಅಜ್ಜತನಿಯಾ ರೂಪಾನಿ।

ಏತ್ಥ "ಅಹಂ ಕೇವಟ್ಟಗಾಮಸ್ಮಿಂ, ಅಹುಂ ಕೇವಟ್ಟದಾರಕೋ"ತಿ ದಸ್ಸನತೋ "ಅಹು"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಅಹೋಸಿನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಅಹಂ ಭದನ್ತೇ ಅಹುವಾಸಿಂ ಪುಬ್ಬೇ ಸುಮೇಧನಾಮಸ್ಸ ಜಿನಸ್ಸ ಸಾವಕೋ"ತಿ ದಸ್ಸನತೋ "ಅಹುವಾಸಿ"ನ್ತಿ ಇಚ್ಚೇವತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹಿ **ಅನೇಕವಣ್ಣವಿಮಾನವತ್ಥುಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥಂ ವಣ್ಣೇನ್ತೇಹಿ **ಅಹುವಾಸಿನ್ತಿ** ಅಹೋಸಿನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ಪಕಾಸಿತೋ।

"ಹೇಸ್ಸತಿ, ಹೇಹಿಸ್ಸತಿ, ಹೇಹಿತಿ, ಹೋಹಿತೀ"ತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿಯಾ ಮಾತಿಕಾಪದಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಇದಾನಿ ತಾನಿ ವಿಭಜಿಸ್ಸಾಮಿ - ಹೇಸ್ಸಾತಿ, ಹೇಸ್ಸನ್ತಿ। ಹೇಸ್ಸಸಿ, ಹೇಸ್ಸಥ। ಹೇಸ್ಸಾಮಿ, ಹೇಸ್ಸಾಮ। ಹೇಸ್ಸತೇ, ಹೇಸ್ಸನ್ತೇ। ಹೇಸ್ಸಸೇ, ಹೇಸ್ಸವ್ಹೇ। ಹೇಸ್ಸಂ, ಹೇಸ್ಸಾಮ್ಹೇ। ಇಮಾನಿ "ಅನಾಗತಮ್ಹಿ ಅದ್ಧಾನೇ, ಹೇಸ್ಸಾಮ ಸಮ್ಮುಖಾ ಇಮ"ನ್ತಿ ದಸ್ಸನತೋ ವುತ್ತಾನಿ।

ಹೇಹಿಸ್ಸತಿ, ಹೇಹಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಹೇಹಿಸ್ಸಸಿ। ಸೇಸಂ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಹೋಹಿಸ್ಸತಿ, ಹೋಹಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಹೋಹಿಸ್ಸಸಿ। ಸೇಸಂ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಹೇಹಿತಿ, ಹೇಹಿನ್ತಿ। ಹೇಹಿಸಿ। ಸೇಸಂ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಹೋಹಿತಿ, ಹೋಹಿನ್ತಿ। ಹೋಹಿಸಿ। ಸೇಸಂ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ। ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿಯಾ ರೂಪಾನಿ।

ಅಹುವಿಸ್ಸಾ, ಅಹುವಿಸ್ಸಂಸು। ಅಹುವಿಸ್ಸಸೇ, ಅಹುವಿಸ್ಸಥ। ಅಹುವಿಸ್ಸಂ, ಅಹುವಿಸ್ಸಮ್ಹಾ। ಅಹುವಿಸ್ಸಥ, ಅಹುವಿಸ್ಸಿಸು। ಅಹುವಿಸ್ಸಸೇ , ಅಹುವಿಸ್ಸವ್ಹೇ। ಅಹುವಿಸ್ಸಿಂ, ಅಹುವಿಸ್ಸಾಮ್ಹಸೇ। ಕಾಲಾತಿಪತ್ತಿರೂಪಾನಿ।

ವ್ಹೇ ಅವ್ಹಾಯನೇ ಬದ್ಧಾಯಂ ಸದ್ದೇ ಚ। **ಅವ್ಹಾಯನಂ** ಪಕ್ಕೋಸನಂ। **ಬದ್ಧಾ**ತಿ ಅಹಙ್ಕಾರೋ, ಘಟ್ಟನಂ ವಾ ಸಾರಮ್ಭಕರಣಂ ವಾ। **ಸದ್ದೋ** ರವೋ। ವ್ಹೇತಿ, ವ್ಹಾಯತಿ, ಅವ್ಹೇತಿ, ಅವ್ಹಾಯತಿ, ಅವ್ಹಾಸಿ ಇಚ್ಚಪಿ। ಕಚ್ಚಾಯನೋ ಮಾಣವಕೋಸ್ಮಿ ರಾಜ, ಅನೂನನಾಮೋ ಇತಿ ಮವ್ಹಯನ್ತಿ। **ಆಸದ್ದೋ** ಉಪಸಗ್ಗೋವ, ಸೋ ಸಞ್ಞೋಗಪರತ್ತಾ ರಸ್ಸೋ ಜಾತೋ। ಅವ್ಹಿತೋ। ಅನವ್ಹಿತೋ ತತೋ ಆಗಾ। ಅವ್ಹಾ, ಅವ್ಹಾಯನಾ। ವಾರಣವ್ಹಯನಾ ರುಕ್ಖಾ। ಕಾಮವ್ಹೇ ವಿಸಯೇ। ಕುಮಾರೋ ಚನ್ದಸವ್ಹಯೋ।

> “ಸತ್ತತನ್ತಿಂ ಸುಮಧುರಂ,
> ರಾಮಣೇಯ್ಯಂ ಅವಾಚಯಿಂ।
> ಸೋ ಮಂ ರಙ್ಗಮ್ಹಿ ಅವ್ಹೇತಿ,
> ಸರಣಂ ಮೇ ಹೋಹಿ ಕೋಸಿಯಾ”ತಿ॥

ಏತ್ಥ **ಅವ್ಹೇತೀ**ತಿ ಸಾರಮ್ಭವಸೇನ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಸಙ್ಘಟ್ಟತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಸಮಾಗತೇ ಏಕಸತಂ ಸಮಗ್ಗೇ, ಅವ್ಹೇತ್ಥ ಯಕ್ಖೋ ಅವಿಕಮ್ಪಮಾನೋ”ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಸಾರಮ್ಭವಸೇನ ಘಟ್ಟನಂ ಅವ್ಹಾಯನಂ ನಾಮ।

> “ತತ್ಥ ನಚ್ಚನ್ತಿ ಗಾಯನ್ತಿ, ಅವ್ಹಾಯನ್ತಿ ವರಾವರಂ।
> ಅಚ್ಛರಾ ವಿಯ ದೇವೇಸು, ನಾರಿಯೋ ಸಮಲಙ್ಕತಾ”ತಿ

ಏತ್ಥ ಪನ **ಅವ್ಹಾಯನ್ತಿ ವರಾವರ**ನ್ತಿ ವರತೋ ವರಂ ನಚ್ಚಞ್ಚ ಗೀತಞ್ಚ ಕರೋನ್ತಿಯೋ ಸಾರಮ್ಭಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಪಞ್ಹ ಪುಚ್ಛಾಯಂ। ಭಿಕ್ಖು ಗರುಂ ಪಞ್ಹಂ ಪಞ್ಹತಿ। ಪಞ್ಹೋ। ಅಯಂ ಪನ ಪಾಳಿ “ಪರಿಪುಚ್ಛತಿ ಪರಿಪಞ್ಹತಿ ಇದಂ ಭನ್ತೇ ಕಥಂ ಇಮಸ್ಸ ಕೋ ಅತ್ಥೋ”ತಿ। **ಪಞ್ಹ**ಸದ್ದೋ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। “ಪಞ್ಹೋ ಮಂ ಪಟಿಭಾತಿ, ತಂ ಸುಣಾ”ತಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಪ್ಪಯೋಗದಸ್ಸನತೋ। ಕತ್ಥಚಿ ಪನ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೋಪಿ ಭವತಿ ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗೋಪಿ। ತಥಾ ಹಿ “ಪಞ್ಹಾ ಮೇಸಾ ಕುಸಲೇಹಿ ಚಿನ್ತಿತಾ। ಕೋಣ್ಡಞ್ಞ ಪಞ್ಹಾನಿ ವಿಯಾಕರೋಹೀ”ತಿ ತದ್ದೀಪಿಕಾ ಪಾಳಿಯೋ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ವಾ ತತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಪಞ್ಹ ಇಚ್ಛಾಯಂ। ಪಞ್ಹತಿ। ಪಞ್ಹೋ। ಏತ್ಥ ಚ **ಪಞ್ಹೋ**ತಿ ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತೋ ಅತ್ಥೋ। ಇದಂ ಪನೇತ್ಥ ನಿಬ್ಬಚನಂ ಪಞ್ಹೀಯತಿ ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛೀಯತಿ ಸೋತಿ **ಪಞ್ಹೋ**ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ “ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಮ್ಹಿ ಪಞ್ಹೇ”ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ **ನೇತ್ತಿಪಾಳಿಯಾ** ಅತ್ಥಂ ಸಂವಣ್ಣೇನ್ತೇನ **“ಪಞ್ಹೇ**ತಿ ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತೇ ಅತ್ಥೇ”ತಿ।

ಮಿಹ ಸೇಚನೇ। ಮಿಹತಿ, ಉಮ್ಮಿಹತಿ। ಮೇಘೋ, ಮೇಹನಂ।

ತತ್ಥ **ಉಮ್ಮಿಹತೀ**ತಿ ಪಸ್ಸಾವಂ ಕರೋತಿ। **ಮೇಘೋ**ತಿ ಮಿಹತಿ ಸಿಞ್ಚತಿ ಲೋಕಂ ವಸ್ಸಧಾರಾಹೀತಿ ಮೇಘೋ, ಪಜ್ಜುನ್ನೋ। **ಮೇಹನ**ನ್ತಿ ಇತ್ಥೀನಂ ಗುಯ್ಹಟ್ಠಾನಂ।

ದಹ ಭಸ್ಮೀಕರಣೇ ಧಾರಣೇ ಚ। ಆಗಾರಾನಿ ಅಗ್ಗಿ ದಹತಿ। ಅಯಂ ಪುರಿಸೋ ಇಮಂ ಇತ್ಥಿಂ ಅಯ್ಯಿಕಂ ದಹತಿ, ಮಮ ಅಯ್ಯಿಕಾತಿ ಧಾರೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಅಯಂ ಇತ್ಥೀ ಅಯ್ಯಿಕಾ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅತ್ರ ಪನಾಯಂ ಪಾಳಿ “ಸಕ್ಯಾ ಖೋ ಅಮ್ಬಟ್ಠ ರಾಜಾನಂ ಉಕ್ಕಾಕಂ ಪಿತಾಮಹಂ ದಹನ್ತೀ”ತಿ। ಅಗ್ಗಿನಾ ದಡ್ಢಂ ಗೇಹಂ, ದಯ್ಹತಿ, ದಯ್ಹಮಾನಂ। **ದಸ್ಸ ಡಾದೇಸೇ** “ಡಹತೀ”ತಿ ರೂಪಂ। “ಡಹನ್ತಂ ಬಾಲಮನ್ವೇತಿ, ಭಸ್ಮಾಛನ್ನೋವ ಪಾವಕೋ”ತಿಆದಯೋ ಪಯೋಗಾ ಏತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ಚಹ ಪರಿಸಕ್ಕನೇ। ಚಹತಿ।

ರಹ ಚಾಗೇ। ರಹತಿ। ರಹೋ, ರಹಿತೋ।

ರಹಿ ಗತಿಯಂ। ರಹತಿ। ರಹೋ, ರಹಂ।

ದಹಿ ಬಹಿ ವುದ್ಧಿಯಂ। ದಹತಿ। ಬಹತಿ।

ಬಹಿ ಸದ್ದೇ ಚ। ಚಕಾರೋ ವುದ್ಧಾಪೇಕ್ಖೋ। ಬಹತಿ।

ತುಹಿ ದುಹಿ ಅದ್ದನೇ। ತುಹತಿ। ದುಹತಿ।

ಅರಹ ಮಹ ಪೂಜಾಯಂ। ಅರಹತಿ। ಅರಹಂ, ಅರಹಾ। ಮಹತಿ।

ಮಹನಂ, ಮಹೋ। ವಿಹಾರಮಹೋ। ಚೇತಿಯಮಹೋ।

ತತ್ರ ನಿಕ್ಕಿಲೇಸತ್ತಾ ಏಕನ್ತದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಭಾವೇನ ಅತ್ತನೋ ಕತಪೂಜಾಸಕ್ಕಾರಾದೀನಂ ಮಹಪ್ಫಲಭಾವಕರಣೇನ ಅರಹಣೀಯೋ ಪೂಜನೀಯೋತಿ **ಅರಹಾ,** ಖೀಣಾಸವೋ।

ಈಹ ಚೇತಾಯಂ। ಈಹತಿ। ಈಹಾ। **ಈಹಾ** ವುಚ್ಚತಿ ವೀರಿಯಂ।

ವಹ ಮಹ ಬುದ್ಧಿಯಂ। ವಹತಿ, ಮಹತಿ।

ಅಹಿ ಪಿಲಹಿ ಗತಿಯಂ। ಅಹತಿ। ಪಿಲಹತಿ, ಅಹಿ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಅಹೀ**ತಿ ನಿಪ್ಫಾದೋಪಿ ಸಮಾನೋ ಅಹತಿ ಗಚ್ಛತಿ ಗನ್ತುಂ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ ಅಹಿ।

ಗರಹ ಕಲಹ ಕುಚ್ಛನೇ। ಗರಹತಿ। ಗರಹಾ, ಕಲಹತಿ, ಕಲಹೋ।

ವರಹ ವಲಹ ಪಧಾನಿಯೇ ಪರಿಭಾಸನಹಿಂಸಾದಾನೇಸು ಚ। ವರಹತಿ। ವಲಹತಿ। ವರಾಹೋ।

ಏತ್ಥ ಚ **ವರಾಹೋ**ತಿ ಸೂಕರೋಪಿ ಹತ್ಥೀಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಏಣೇಯ್ಯಾ ಚ ವರಾಹಾ ಚ। ಮಹಾವರಾಹೋವ ನಿವಾಪಪುಟ್ಠೋ"ತಿಆದೀಸು ಸೂಕರೋ "ವರಾಹೋ"ತಿ ನಾಮೇನ ವುಚ್ಚತಿ। "ಮಹಾವರಾಹಸ್ಸ ನದೀಸು ಜಗ್ಗತೋ, ಭಿಸಂ ಘಸಮಾನಸ್ಸಾ"ತಿಆದೀಸು ಪನ ಹತ್ಥೀ "ವರಾಹೋ"ತಿ ನಾಮೇನ ವುಚ್ಚತಿ। **ಮಹಾವರಾಹಸ್ಸಾ**ತಿ ಹಿ ಮಹಾಹತ್ಥಿನೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವೇಹು ಜೇಹು ವಾಹು ಪಯತನೇ। ವೇಹತಿ, ಜೇಹತಿ। ವಾಹತಿ। ವಾಹನೋ।

ವಾಹನೋ ವುಚ್ಚತಿ ಅಸ್ಸೋ। ಸೋ ಹಿ ವಾಹನ್ತಿ ಸಙ್ಗಾಮಾದೀಸು ಕಿಚ್ಚೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಪಯತನ್ತಿ ವೀರಿಯಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಏತೇನಾತಿ **ವಾಹನೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ದಾಹು ನಿದ್ದಕ್ಖಯೇ। ದಾಹತಿ।

ಊಹ ವಿತಕ್ಕೇ। ಊಹತಿ, ಆಯೂಹತಿ, ವಿಯೂಹತಿ, ಬ್ಯೂಹತಿ ಅಪೋಹತಿ। ಊಹನಂ, ಆಯೂಹನಂ, ಬ್ಯೂಹೋ, ಅಪೋಹೋ।

ತತ್ಥ **ಊಹತೀ**ತಿ ವಿತಕ್ಕೇತಿ, **ಆಯೂಹತೀ**ತಿ ವಾಯಮತಿ, **ವಿಯೂಹತೀ**ತಿ ಪಂಸುಂ ಉದ್ಧರತಿ। ಏವಂ **ಬ್ಯೂಹತೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ। **ಅಪೋಹತೀ**ತಿ ಛಡ್ಡೇತಿ, ಅಥ ವಾ ವಿವೇಚೇತಿ।

ಗಾಹು ವಿಲೋಳನೇ। ಗಾಹತಿ। ಗಾಹೋ, ಚನ್ದಗ್ಗಾಹೋ, ಸೂರಿಯಗ್ಗಾಹೋ, ನಕ್ಖತ್ತಗ್ಗಾಹೋ।

ಗಹ ಗಹಣೇ। ಗಹತಿ, ಪಗ್ಗಹತಿ। ಆಹುತಿಂಪಗ್ಗಹಿಸ್ಸಾಮಿ। ಪಗ್ಗಹೋ, ಪಗ್ಗಾಹೋ।

ಪಗ್ಗಹೋತಿ ಪತ್ತೋ। **ಪಗ್ಗಾಹೋ**ತಿ ವೀರಿಯಂ।

ಸಹ ಪರಿಸಹನೇ। **ಪರಿಸಹನಂ** ಖನ್ತಿ। ಸಹತಿ। ಸಹೋ, ಅಸಹೋ, ಅಸಯ್ಹೋ।

ರುಹ ಚಮ್ಮನಿ ಪಾತುಭಾವೇ। ರುಹತಿ। ರುಕ್ಖೋ।

ಮಾತು ಮಾನೇ। ಮಾಹತಿ।

ಗುಹೂ ಸಂವರಣೇ। ಗುಹತಿ ನಿಗ್ಗುಹತಿ। ಗುಹೋ, ಗುಯ್ಹಕೋ।

ವಹ ಪಾಪುಣೇ। ವಹತಿ। ವಾರಿವಹೋ।

ದುಹ ಪಪೂರಣೇ। ದುಹತಿ, ದೋಹತಿ। ದುಯ್ಹಮಾನಾ ಗಾವೀ।

ದಿಹ ಉಪಚಯೇ। ದೇಹತಿ। ದೇಹೋ। **ದೇಹೋ**ತಿ ಸರೀರಂ।

ಲಿಹ ಅಸ್ಸಾದನೇ। ಲೇಹತಿ, ಪಲೇಹತಿ। ಲೇಹನೀಯಂ। ಅತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ "ಸುನಖಾ ಹಿಮಸ್ಸ ಪಲಿಹಿಂಸು ಪಾದೇ"ತಿ। ಅಯಂ ಪನತ್ಥೋ - ಸುನಖಾ ಇಮಸ್ಸ ಕುಮಾರಸ್ಸ ಪಾದತಲೇ ಅತ್ತನೋ ಜಿವ್ಹಾಯ ಪಲಿಹಿಂಸೂತಿ।

ಓಹ ಚಾಗೇ। ಓಹತಿ। ಸಬ್ಬಮನತ್ಥಂ ಅಪೋಹತಿ। ಅಪೋಹೋ।

ಬ್ರಹ್ಮ ಉಗ್ಗಮೇ। ಬ್ರಹತಿ। ಬ್ರಹಾ।

ದಹ ಥಹ ಹಿಂಸತ್ಥಾ। ದಹತಿ। ಥಹತಿ।

ಬ್ರೂಹ ವಡ್ಢನೇ। ಉಪರೂಪರಿ ಬ್ರೂಹತೀತಿ **ಬ್ರಹ್ಮಾ**। ಕಾರಿತೇ "ವಿವೇಕಮನುಬ್ರೂಹೇತುಂ ವಟ್ಟತೀ"ತಿ ಪಯೋಗೋ।

ಬ್ರಹ್ಮಾತಿ ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಗುಣವಿಸೇಸೇಹಿ ಬ್ರೂಹಿತೋತಿ ಬ್ರಹ್ಮಾ। **ಬ್ರಹ್ಮಾ**ತಿ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾಪಿ ವುಚ್ಚತಿ ತಥಾಗತೋಪಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಪಿ ಮಾತಾಪಿತರೋಪಿ ಸೇಟ್ಠಮ್ಪಿ। "ಸಹಸ್ಸೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ದ್ವಿಸಹಸ್ಸೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು ಹಿ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ "ಬ್ರಹ್ಮಾ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಬ್ರಹ್ಮಾತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಥಾಗತಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ತಥಾಗತೋ।

"ತಮೋನುದೋ ಬುದ್ಧೋ ಸಮನ್ತಚಕ್ಖು,
ಲೋಕನ್ತಗೂ ಸಬ್ಬಭವಾತಿವತ್ತೋ।
ಅನಾಸವೋ ಸಬ್ಬದುಕ್ಖಪ್ಪಹೀನೋ,

ಸಚ್ಚವ್ಹಯೋ ಬ್ರಹ್ಮೇ ಉಪಾಸಿತೋ ಮೇ"ತಿ

ಏತ್ಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ। "ಬ್ರಹ್ಮಾತಿ ಮಾತಾಪಿತರೋ, ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯಾತಿ ವುಚ್ಚರೇ"ತಿ ಏತ್ಥ ಮಾತಾಪಿತರೋ। "ಬ್ರಹ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತೇತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಸೇಟ್ಠಂ। ಏತ್ಥೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

"ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮನಿ ವಿಪ್ಪೇ ಚ, ಅಥೋ ಮಾತಾಪಿತೂಸು ಚ।
ತಥಾಗತೇ ಚ ಸೇಟ್ಠೇ ಚ, **ಬ್ರಹ್ಮ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತೀ"ತಿ॥

ಅಪರೋ ನಯೋ - **ಬ್ರಹ್ಮಾ**ತಿ ತಿವಿಧಾ ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಸಮ್ಮುತಿಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ಉಪಪತ್ತಿಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ವಿಸುದ್ಧಿಬ್ರಹ್ಮಾನೋತಿ।

"ಸಮ್ಪನ್ನಂ ಸಾಲಿಕೇದಾರಂ, ಸುವಾ ಭುಞ್ಜನ್ತಿ ಕೋಸಿಯ।
ಪಟಿವೇದೇಮಿ ತೇ ಬ್ರಹ್ಮೇ, ನ ನೇ ವಾರೇತುಮುಸ್ಸಹೇ,
ಪರಿಬ್ಬಜ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮೇ, ಪಚನ್ತಞ್ಞೇಪಿ ಪಾಣಿನೋ"ತಿ ಚ

ಏವಮಾದೀಸು ಹಿ **ಬ್ರಹ್ಮ**ಸದ್ದೇನ ಸಮ್ಮುತಿಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ವುತ್ತಾ।

"ಅಪಾರುತಾ ತೇಸಂ ಅಮತಸ್ಸ ದ್ವಾರಾ,
ಯೇ ಸೋತವನ್ತೋ ಪಮುಞ್ಚನ್ತು ಸದ್ಧಂ।
ವಿಹಿಂಸಸಞ್ಞೀ ಪಗುಣಂ ನ ಭಾಸಿಂ,
ಧಮ್ಮಂ ಪಣೀತಂ ಮನುಜೇಸು ಬ್ರಹ್ಮೇ,

ಅಥ ಖೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಹಮ್ಪತೀ"ತಿ ಚ ಏವಮಾದೀಸು **ಬ್ರಹ್ಮ**ಸದ್ದೇನ ಉಪಪತ್ತಿಬ್ರಹ್ಮಾ। "ಬ್ರಹ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತೇತೀ"ತಿಆದಿವಚನತೋ **ಬ್ರಹ್ಮ**ನ್ತಿ ಅರಿಯಧಮ್ಮೋ ವುಚ್ಚತಿ। ತತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಅವಿಸೇಸೇನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅರಿಯಾ ವಿಸುದ್ಧಿಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ನಾಮ ಪರಮತ್ಥಬ್ರಹ್ಮತಾಯ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನ "ಬ್ರಹ್ಮಾತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಥಾಗತಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನ"ನ್ತಿ ವಚನತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಉತ್ತಮಬ್ರಹ್ಮಾ ನಾಮ ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೇಹಿ ಗುಣೇಹಿ ಉಕ್ಕಂಸಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತಿತೋ। ಏತ್ಥೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

"ಸಮ್ಮುತಿಯುಪಪತ್ತೀನಂ, ವಿಸುದ್ಧೀನಂ ವಸೇನ ಚ।
ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ ತಿವಿಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ಉತ್ತಮೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ"ತಿ॥

ಧಿಮ್ಹ ನಿಟ್ಠುಭನೇ। ಧಿಮ್ಹೇತಿ। "ಪಟಿವಾಮಗತಂ ಸಲ್ಲಂ, ಪಸ್ಸ ಧಿಮ್ಹಾಮಿ ಲೋಹಿತ"ನ್ತಿ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ।

ತತ್ಥ **ಧಿಮ್ಹಾಮೀ**ತಿ ನಿಟ್ಠುಭಾಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಹಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಳಕಾರನ್ತಧಾತು

ಬಿಳ ಅಕ್ಕೋಸೇ। ಬೇಳತಿ। ಬಿಳಾರೋ।

ಕೀಳ ವಿಹಾರೇ। ಕೀಳತಿ। ಕೀಳಾ।

ಅಳ ಉಗ್ಗಮೇ। ಅಳತಿ। ವಾಳೋ।

ಲಳ ವಿಲಾಸೇ। ಲಳತಿ। ಲಳಿತೋ ಅಸ್ಸೋ।

ಕಳ ಮದೇ ಕಕ್ಕಸ್ಸೇ ಚ। ಕಕ್ಕಸ್ಸಂ ಕಸ್ಸಸಿಯಂ ಫರುಸಭಾವೋ। ಕಳತಿ।

ತುಳ ತೋಳನೇ। ತೋಳತಿ।

ಹುಳ ಹೋಳ ಗತಿಯಂ। ಹುಳತಿ। ಹೋಳತಿ।

ರೋಳ ಅನಾದರೇ। ರೋಳತಿ।

ಲೋಳ ಉಮ್ಮಾದೇ। ಲೋಯತಿ।

ಹೇಳ ಹೋಳ ಅನಾದರೇ। ಹೇಳತಿ। ಹೋಳತಿ।

ವಾಳ ಆಲಪೇ। ವಾಳತಿ।

ದಾಳ ಧಾಳ ವಿಸರಣೇ। ದಾಳತಿ। ಧಾಳತಿ।

ಹಳ ಸಿಲಾಘಾಯಂ। ಹಳತಿ।

ಹೀಳ ಅನಾದರೇ। ಹೀಳತಿ। ಹೀಳಾ, ಹೀಳಿಕೋ, ಹೀಳಿತೋ।

ಕಳ ಸೇಚನೇ। ಕಳತಿ। ಕಳನಂ।

ಹೇಳ ವೇಠನೇ। ಹೇಳತಿ।

ಈಳ ಥುತಿಯಂ। ಈಳತಿ।

ಜುಳ ಗತಿಯಂ। ಜುಳತಿ, ಜೋಳತಿ।

ಪುಳ ಮುಳ ಸುಖನೇ। ಪುಳತಿ। ಮುಳತಿ।

ಗುಳ ರಕ್ಖಾಯಂ। ಗುಳತಿ। ಗುಳೋ।

ಜುಳ ಬನ್ಧನೇ। ಜುಳತಿ।

ಕುಳ ಘಸನೇ। ಕುಳತಿ।

ಖುಳ ಬಾಲ್ಯೇ ಚ। ಚಕಾರೋ ಘಸನಾಪೇಕ್ಖಕೋ। ಖುಳತಿ।

ಸುಳ ಬುಳ ಸಂವರಣೇ। ಸುಳತಿ। ಬುಳತಿ।

ಪುಳ ಸಙ್ಘಾತೇ। ಪುಳತಿ। ಪುಳಿನಂ।

ಸಳ ಅಬ್ಯತ್ತಸದ್ದೇ। ಸಳತಿ। ಸಾಳಿಕೋ, ಸಾಳಿಕಾ।

"ಉಸಭೋವ ಮಹೀ ನದತಿ,
ಮಿಗರಾಜಾವ ಕೂಜತಿ।
ಸುಸುಮಾರೋವ ಸಳತಿ,
ಕಿಂ ವಿಪಾಕೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ನಿದಸ್ಸನಂ।

ಇಮಾನಿ **ಳ**ಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಇತಿ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ **ಅ**ವಗ್ಗನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ ಸಮತ್ತಾನಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ ಧಾತುಯೋ ಪಕಾಸಿತಾ।

ಇದಾನಿ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಿಕಧಾತೂನಂಯೇವ ಕಾಚಿ ಅಸಮಾನಸುತಿಕಾ, ಕಾಚಿ ಅಸಮಾನನ್ತಿಕಾ। ತಾಸು ಕಾಚಿ ಸಮಾನತ್ಥವಸೇನ ಸಮೋಧಾನೇತ್ವಾ ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯೇಹಿ ವುತ್ತಾ, ತಾಯೇವ ಧಾತುಯೋ ಏಕದೇಸೇನ ರೂಪವಿಭಾವನಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಪಕಾಸಯಿಸ್ಸಾಮ। ತಂ ಯಥಾ?

ಹೂ ಭೂ ಸತ್ತಾಯಂ ಹೋತಿ, ಭವತಿ। ಪಹೋತಿ, ಪಭವತಿ। ಹುವೇಯ್ಯ ಪಾವುಸೋ। ಸಚೇ ಉಪ್ಪಾದೋ ಹೇಯ್ಯ। ಅಜೇಸಿ ಯಕ್ಖೋ ನರವೀರಸೇಟ್ಠಂ, ತತ್ಥಪ್ಪನಾದೋ ತುಮುಲೋ ಬಹೂವ। ಅಮ್ಬಾ'ಯಂ ಅಹುವಾ ಪುರೇ। ಅಹು ರಾಜಾ ವಿದೇಹಾನಂ। ಪಹೂತಂ ಮೇ ಧನಂ ಸಕ್ಕ। ಪಹೂತಮರಿಯೋ ಪಕರೋತಿ ಪುಞ್ಞಂ। ಪಹೂತವಿತ್ತೋ ಪುರಿಸೋ। ಪಹೂತಜಿವ್ಹೋ ಭಗವಾ। ಪಿಯಪ್ಪಭೂತಾ ಕಲಹಾ ವಿವಾದಾ। ಪಚ್ಛಾಸಮಣೇನ ಹೋತಬ್ಬಂ। ಭವಿತಬ್ಬಂ। ಹೋತುಂ, ಹೇತುಯೇ, ಭವಿತುಂ। ಹುತ್ವಾ, ಹುತ್ವಾನ। ಭವಿತ್ವಾ, ಭವಿತ್ವಾನ।

ಏತ್ಥ ಪನ "ಅತ್ಥಿ ಹೇಹಿತಿ ಸೋ ಮಗ್ಗೋ, ನ ಸೋ ಸಕ್ಕಾ ನ ಹೇತುಯೇ"ತಿ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ನಹೇತುಯೇ**ತಿ ಅಭವಿತುಂ। **ಹೂ**ಧಾತುತೋ **ತುಂ**ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ **ತವೇ**ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಾ **ತುಯೇ** ಆದೇಸೋ, **ಊ**ಕಾರಸ್ಸ ಚ **ಏ**ಕಾರಾದೇಸೋ ಕತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ಹೇತುಭಾವಾಯ **ನ** ನ ಸಕ್ಕಾತಿಪಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಂ ಪನತ್ಥೋ ಇಧ ನಾಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಪುರಿಮೋಯೇವತ್ಥೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ **ಹೋತಿ**ಸ್ಸ ಧಾತುನೋ ಪಯೋಗಭಾವಾಯ ಉದಾಹರಿತಪದಸ್ಸತ್ಥಭಾವತೋ। ತತ್ಥ **ಪಹೋತೀ**ತಿ ಇದಂ ವತ್ಥಂ ವಿಪುಲಭಾವೇನ ಚೀವರಂ ಕಾತುಂ ಪಹೋತಿ, ನೋ ನಪ್ಪಹೋತಿ। **ಪಹೋತೀ**ತಿ ವಾ ಪುರಿಸೋ ಅರಯೋ ಜೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಅಥ ವಾ **ಪಹೋತೀ**ತಿ ಹೋತಿ। **ಪಭವತೀ**ತಿ ಸನ್ದತಿ। **ಪಹೂತ**ನ್ತಿ ವಿಪುಲಂ, ಮಹನ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಹೂತವಿತ್ತೋ**ತಿ ವಿಪುಲವಿತ್ತೋ ಮಹದ್ಧನೋ। **ಪಹೂತಜಿವ್ಹೋ**ತಿ ಸುಪುಥುಲಸುದೀಘಸುಮುದುಕಜಿವ್ಹೋ, **ಪಿಯಪ್ಪಭೂತಾ**ತಿ ಪಿಯತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ।

ಗಮು ಸಪ್ಪ ಗತಿಯಂ। ಗಚ್ಛತಿ, ಗಮತಿ, ಘಮ್ಮತಿ, ಆಗಚ್ಛತಿ, ಉಗ್ಗಚ್ಛತಿ, ಅತಿಗಚ್ಛತಿ, ಪಟಿಗಚ್ಛತಿ, ಅವಗಚ್ಛತಿ, ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ, ಅನುಗಚ್ಛತಿ, ಉಪಗಚ್ಛತಿ, ಅಪಗಚ್ಛತಿ, ವಿಗಚ್ಛತಿ, ನಿಗಚ್ಛತಿ, ನಿಗ್ಗಚ್ಛತಿ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। "ಸಮುಗ್ಗಚ್ಛತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಉಪಸಗ್ಗದ್ವಯವಸೇನಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। ಸಪ್ಪತಿ, ಸಂಸಪ್ಪತಿ, ಪರಿಸಪ್ಪತಿ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ತತ್ಥ **ಗಮತೀ**ತಿ ಗಚ್ಛತಿ। ಕಾರಿತೇ "ದೇವದತ್ತಂ ಗಮೇತಿ ಗಮಯತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। "ಅಪಾಯಂ ಗಮೇತೀತಿ ಅಪಾಯಗಮನೀಯ"ನ್ತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ। **ಚುರಾದಿ**ಗಣಂ ಪತ್ತಸ್ಸ **ಆ**ಪುಬ್ಬಸ್ಸ ಇಮಸ್ಸ "ಆಗಮೇತಿ, ಆಗಮಯತಿ, ಆಗಮೇನ್ತೋ,

ಆಗಮಯಮಾನೋ"ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ಆಗಮೇತೀ**ತಿ ಮುಹುತ್ತಂ ಅಧಿವಾಸೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಘಮ್ಮತೀ**ತಿ ಗಚ್ಛತಿ। **ಆಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಆಯಾತಿ। **ಉಗ್ಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಉಯ್ಯಾತಿ ಉದ್ಧಂ ಗಚ್ಛತಿ। **ಅತಿಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛತಿ। **ಪಟಿಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಪುನ ಗಚ್ಛತಿ। **ಅವಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಜಾನಾತಿ। **ಅಧಿಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಲಭತಿ ಜಾನಾತಿ ವಾ। **ಅನುಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಪಚ್ಛತೋ ಗಚ್ಛತಿ। **ಉಪಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಸಮೀಪಂ ಗಚ್ಛತಿ। **ಅಪಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಅಪೇತಿ। **ವಿಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ವಿಗಮತಿ। **ನಿಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಲಭತಿ। "ಯಸಂ ಪೋಸೋ ನಿಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ಇದಂ ನಿದಸ್ಸನಂ। **ನಿಗ್ಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ನಿಕ್ಖಮತಿ। **ಸಪ್ಪತೀ**ತಿ ಗಚ್ಛತಿ। **ಸಂಸಪ್ಪತೀ**ತಿ ಸಂಸರನ್ತೋ ಗಚ್ಛತಿ। **ಪರಿಸಪ್ಪತೀ**ತಿ ಸಮನ್ತತೋ ಗಚ್ಛತಿ।

ಇದಾನಿ ಪನ ವಿಞ್ಞೂನಂ ಸಾಟ್ಠಕಥೇ ತೇಪಿಟಕೇ ಬುದ್ಧವಚನೇ ಪರಮಕೋಸಲ್ಲಜನನತ್ಥಂ ಸಪ್ಪಯೋಗಂ ಪದಮಾಲಂ ಕಥಯಾಮ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ? ಸೋ ಗಚ್ಛತಿ, ತೇ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಗಚ್ಛರೇ। ತ್ವಂ ಗಚ್ಛಸಿ, ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛಥ। ಅಹಂ ಗಚ್ಛಾಮಿ, ಮಯಂ ಗಚ್ಛಾಮ। ಸೋ ಗಚ್ಛತೇ, ತೇ ಗಚ್ಛನ್ತೇ। ತ್ವಂ ಗಚ್ಛಸೇ, ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛವ್ಹೇ। ಅಹಂ ಗಚ್ಛೇ, ಮಯಂ ಗಚ್ಛಾಮ್ಹೇ। ವತ್ತಮಾನಾಯ ರೂಪಾನಿ।

ಸೋ ಗಚ್ಛತು, ತೇ ಗಚ್ಛನ್ತು। ತ್ವಂ ಗಚ್ಛಾಹಿ, ಗಚ್ಛ, ಗಚ್ಛಸ್ಸು, ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛಥ। ಅಹಂ ಗಚ್ಛಾಮಿ, ಮಯಂ ಗಚ್ಛಾಮ। ಸೋ ಗಚ್ಛತಂ, ತೇ ಗಚ್ಛನ್ತಂ। ತ್ವಂ ಗಚ್ಛಸ್ಸು, ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛವ್ಹೋ। ಅಹಂ ಗಚ್ಛೇ, ಮಯಂ ಗಚ್ಛಾಮಸೇ। ಪಞ್ಚಮಿಯಾ ರೂಪಾನಿ।

ಸೋ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಗಚ್ಛೇ, ತೇ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯುಂ। ತ್ವಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾಸಿ, ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾಥ। ಅಹಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾಮಿ, ಮಯಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾಮ, ಗಚ್ಛೇಮು। ಸೋ ಗಚ್ಛೇಥ, ತೇ ಗಚ್ಛೇರಂ। ತ್ವಂ ಗಚ್ಛೇಥೋ, ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾವ್ಹೋ। ಅಹಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಂ, ಮಯಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾಮ್ಹೇ। ಸತ್ತಮಿಯಾ ರೂಪಾನಿ।

ಸೋ ಗಚ್ಛ, ತೇ ಗಚ್ಛು। ತ್ವಂ ಗಚ್ಛೇ, ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛಿತ್ಥ, ಗಞ್ಛಿತ್ಥ। ಅಹಂ ಗಚ್ಛಂ, ಮಯಂ ಗಚ್ಛಿಮ್ಹ, ಗಞ್ಛಿಮ್ಹ। ಸೋ ಗಚ್ಛಿತ್ಥ, ಗಞ್ಛಿತ್ಥ, ತೇ ಗಚ್ಛಿರೇ। ತ್ವಂ ಗಚ್ಛಿತ್ಥೋ, ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛಿವ್ಹೋ। ಅಹಂ ಗಚ್ಛಿಂ, ಗಞ್ಛಿಂ, ಮಯಂ ಗಚ್ಛಿಮ್ಹೇ। ಪರೋಕ್ಖಾಯ ರೂಪಾನಿ।

ಸೋ ಅಗಚ್ಛಾ, ತೇ ಅಗಚ್ಛೂ। ತ್ವಂ ಅಗಚ್ಛೇ, ತುಮ್ಹೇ ಅಗಚ್ಛಥ। ಅಹಂ ಅಗಚ್ಛಂ, ಮಯಂ ಅಗಚ್ಛಮ್ಹಾ। ಸೋ ಅಗಚ್ಛಥ, ತೇ ಅಗಚ್ಛತ್ಥುಂ। ತ್ವಂ ಅಗಚ್ಛಸೇ, ತುಮ್ಹೇ ಅಗಚ್ಛಿವ್ಹಂ। ಅಹಂ ಅಗಚ್ಛಂ, ಮಯಂ ಅಗಚ್ಛಿಮ್ಹೇ। ಅಜ್ಜತನಿಯಾ ರೂಪಾನಿ।

ಸೋ ಗಚ್ಛಿಸ್ಸತಿ, ತೇ ಗಚ್ಛಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತ್ವಂ ಗಚ್ಛಿಸ್ಸಸಿ, ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛಿಸ್ಸಥ। ಅಹಂ ಗಚ್ಛಿಸ್ಸಾಮಿ, ಮಯಂ ಗಚ್ಛಿಸ್ಸಾಮ। ಸೋ ಗಚ್ಛಿಸ್ಸತೇ, ತೇ ಗಚ್ಛಿಸ್ಸನ್ತೇ। ತ್ವಂ ಗಚ್ಛಿಸ್ಸಸೇ, ತುಮ್ಹೇ ಗಚ್ಛಿಸ್ಸವ್ಹೇ। ಅಹಂ ಗಚ್ಛಿಸ್ಸಂ, ಮಯಂ ಗಚ್ಛಿಸ್ಸಾಮ್ಹೇ। ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿಯಾ ರೂಪಾನಿ।

ಸೋ ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸಾ, ತೇ ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸಂಸು। ತ್ವಂ ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸೇ, ತುಮ್ಹೇ ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸಥ। ಅಹಂ ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸಂ, ಮಯಂ ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸಾಮ್ಹಾ। ಸೋ ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸಥ, ತೇ ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸಿಸು। ತ್ವಂ ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸಸೇ, ತುಮ್ಹೇ ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸವ್ಹೇ। ಅಹಂ ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸಂ, ಮಯಂ ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸಾಮ್ಹಸೇ। ಕಾಲಾತಿಪತ್ತಿಯಾ ರೂಪಾನಿ।

ತತ್ಥ ಅಜ್ಜತನಿಯಾ ಕಾಲಾತಿಪತ್ತಿಯಾ ಚ **ಅಕಾರಾಗಮಂ** ಸಬ್ಬೇಸು ಪುರಿಸೇಸು ಸಬ್ಬೇಸು ವಚನೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಮ್ಪಿ ಸಾಸನೇ ಅನಿಯತಂ ಹುತ್ವಾ ಲಬ್ಭತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ "ಅಗಚ್ಛಿ, ಗಚ್ಛಿ, ಅಗಚ್ಛಿಸ್ಸಾ, ಗಚ್ಛಿಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ರೂಪಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಗಮತಿ, ಗಮನ್ತಿ। ಗಮತು, ಗಮನ್ತು। ಗಮೇಯ್ಯ। ಗಮೇಯ್ಯುಂ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಇದಾನಿ ಪರೋಕ್ಖಾಹಿಯ್ಯತ್ತನಜ್ಜತನೀಸು ವಿಸೇಸೋ ವುಚ್ಚತೇ - ಸೋ ಪುರಿಸೋ ಮಗ್ಗಂ ಗ, ಸಾ ಇತ್ಥೀ ಘರ'ಮಾಗ। ತೇ ಮಗ್ಗಂ ಗು, ತಾ ಘರ'ಮಾಗು। **ಏಕಾರಸ್ಸ ಅಕಾರಾದೇಸಂ** ತ್ವಂ ಮಗ್ಗಂ ಗ, ತ್ವಂ ಘರ"ಮಾಗ। ತುಮ್ಹೇ ಮಗ್ಗಂ ಗುತ್ಥ, ತುಮ್ಹೇ

ಘರ’ಮಾಗುತ್ಥ। ಅಹಂ ಮಗ್ಗಂ ಗಂ, ಅಹಂ ಘರ’ಮಾಗಂ। ಅಹಂ ತಂ ಪುರಿಸಂ ಅನ್ವಗಂ, ಮಯಂ ಮಗ್ಗಂ ಗುಮ್ಹ, ಮಯಂ ಘರಂ ಆಗುಮ್ಹ, ಮಯಂ ತಂ ಪುರಿಸಂ ಅನ್ವಗುಮ್ಹ। ಅಯಂ ತಾವ ಪರೋಕ್ಖಾಯ ವಿಸೇಸೋ।

“ಸೋ ಮಗ್ಗಂ ಅಗಮಾ, ತೇ ಮಗ್ಗಂ ಅಗಮೂ” ಇಚ್ಚಾದಿ ಹಿಯ್ಯತ್ತನಿಯಾ ರೂಪಂ। “ಸೋ ಅಗಮಿ, ತೇ ಅಗಮುಂ, ತೇ ಗುಂ” ಇಚ್ಚಾದಿ ಅಜ್ಜತನಿಯಾ ರೂಪಂ।

ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ಪದರೂಪಾನಿ ಪಾಕಟೀಕರಣತ್ಥಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸುತ್ತಂ ಕಥಯಾಮ - “ಸೋಪಾಗಾ ಸಮಿತಿಂ ವನಂ। ಅಥೇತ್ಥ ಪಞ್ಚಮೋ ಆಗಾ। ಆಗುಂ ದೇವಾ ಯಸಸ್ಸಿನೋ। ಮಾಹಂ ಕಾಕೋವ ದುಮ್ಮೇಧೋ, ಕಾಮಾನಂ ವಸಮನ್ವಗಂ। ಅಗಮಾ ರಾಜಗಹಂ ಬುದ್ಧೋ। ವಙ್ಕಂ ಅಗಮು ಪಬ್ಬತಂ। ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಉಪಗಚ್ಛು ಮ”ನ್ತಿ ಏವಮಾದೀನಿ ಭವನ್ತಿ।

ಗ ಗು ಗ ಗುತ್ಥ ಗಂ ಗುಮ್ಹ, ಅಗು ಅಗಮು ಅಗಮುಂ।
ಅಗಮಾ’ಗಮಿ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ಆದಿಭೇದಂ ಮನೇ ಕರೇ॥

ಇದಾನಿ ನಾಮಿಕಪದಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತೇ - ಗತೋ, ಗನ್ತಾ, ಗಚ್ಛಂ, ಗಚ್ಛನ್ತೀ, ಗಚ್ಛನ್ತಂ ಕುಲಂ, ಸಹಗತಂ, ಗತಿ, ಗಮನಂ, ಗಮೋ, ಆಗಮೋ, ಅವಗಮೋ, ಗನ್ತಬ್ಬಂ, ಗಮನೀಯಂ, ಗಮ್ಮಂ, ಗಮ್ಮಮಾನಂ, ಗಮಿಯಮಾನಂ, ಗೋ, ಮಾತುಗಾಮೋ, ಹಿಙ್ಗು, ಜಗು, ಇನ್ದಗೂ, ಮೇಧಗೋ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ, ಕಾರಿತೇ - ಗಚ್ಛಾಪೇತಿ, ಗಚ್ಛಾಪಯತಿ, ಗಚ್ಛೇತಿ, ಗಚ್ಛಯತಿ, ಗಮ್ಮೇತಿ। ಕಮ್ಮೇ - ಗಮ್ಮತಿ, ಗಮಿಯತಿ, ಅಧಿಗಮ್ಮತಿ, ಅಧಿಗಮಿಯತಿ। **ತು**ಮನ್ತಾದಿತ್ತೇ “ಗನ್ತುಂ, ಗಮಿತುಂ, ಗನ್ತ್ವಾ, ಗನ್ತ್ವಾನ, ಗಮಿತ್ವಾ, ಗಮಿತ್ವಾನ, ಗಮಿಯ, ಗಮಿಯಾನ, ಗಮ್ಮ, ಆಗಮ್ಮ, ಆಗನ್ತ್ವಾ, ಅಧಿಗಮ್ಮ, ಅಧಿಗನ್ತ್ವಾ” ಇಚ್ಚಾದೀನಿ । **ಸಪ್ಪ**ಧಾತುಸ್ಸ ಪನ “ಸಪ್ಪೋ, ಸಪ್ಪಿನೀ, ಪೀಠಸಪ್ಪೀ, ಸಪ್ಪಿ” ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ಸಹಗತ**ಸದ್ದೋ ತಬ್ಭಾವೇ ವೋಕಿಣ್ಣೇ ನಿಸ್ಸಯೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಸಂಸಟ್ಠೇತಿ ಇಮೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ತತ್ಥ “ಯಾಯಂ ತಣ್ಹಾ ಪೋನೋಬ್ಭವಿಕಾ ನನ್ದಿರಾಗಸಹಗತಾ”ತಿ ತಬ್ಭಾವೇ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ನನ್ದಿರಾಗಭೂತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಯಾಯಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ವೀಮಂಸಾ ಕೋಸಜ್ಜಸಹಗತಾ ಕೋಸಜ್ಜಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ”ತಿ ವೋಕಿಣ್ಣೇ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಅನ್ತರನ್ತರಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೇನ ಕೋಸಜ್ಜೇನ ವೋಕಿಣ್ಣಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। “ಅಟ್ಠಿಕಸಞ್ಞಾಸಹಗತಂ ಸತಿಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಂ ಭಾವೇತೀ”ತಿ ನಿಸ್ಸಯೇ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಅಟ್ಠಿಕಸಞ್ಞಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅಟ್ಠಿಕಸಞ್ಞಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಲಾಭೀ ಹೋತಿ ರೂಪಸಹಗತಾನಂ ವಾ ಸಮಾಪತ್ತೀನಂ ಅರೂಪಸಹಗತಾನಂ ವಾ”ತಿ ಆರಮ್ಮಣೇ, ರೂಪಾರೂಪಾರಮ್ಮಣಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಇದಂ ಸುಖಂ ಇಮಾಯ ಪೀತಿಯಾ ಸಹಗತಂ ಸಹಜಾತಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತ”ನ್ತಿ ಸಂಸಟ್ಠೇ, ಇಮಿಸ್ಸಾ ಪೀತಿಯಾ ಸಂಸಟ್ಠನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

ತಬ್ಭಾವೇ ಚೇವ ವೋಕಿಣ್ಣೇ, ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣೇಸು ಚ।
ಸಂಸಟ್ಠೇ ಚ **ಸಹಗತ**-ಸದ್ದೋ ದಿಸ್ಸತಿ ಪಾಳಿಸು।

ಗತೀತಿ ಗತಿಗತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಗಭಿ ಅಜ್ಝಾಸಯಗತಿ ವಿಭವಗತಿ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಗತಿ ಞಾಣಗತೀತಿ ಬಹುವಿಧಾ ಗತಿ ನಾಮ।

ತತ್ಥ “ತಂ ಗತಿಂ ಪೇಚ್ಚ ಗಚ್ಛಾಮೀ”ತಿ ಚ “ಯಸ್ಸ ಗತಿಂ ನ ಜಾನನ್ತಿ, ದೇವಾ ಗನ್ಧಬ್ಬಮಾನುಸಾ”ತಿ ಚ ಅಯಂ **ಗತಿಗತಿ**ನಾಮ। “ಇಮೇಸಂ ಖೋ ಅಹಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಸೀಲವನ್ತಾನಂ ನೇವ ಜಾನಾಮಿ ಗತಿಂವಾ ಅಗತಿಂವಾ”ತಿ ಅಯಂ **ನಿಬ್ಬತ್ತಿಗತಿ** ನಾಮ। “ಏವಂ ಖೋ ತೇ ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮೇ ಗತಿಞ್ಚ ಜಾನಾಮಿ ಜುತಿಞ್ಚ ಜಾನಾಮೀ”ತಿ ಅಯಂ **ಅಜ್ಝಾಸಯಗತಿ** ನಾಮ। “ವಿಭವೋ ಗತಿ ಧಮ್ಮಾನಂ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅರಹತೋ ಗತೀ”ತಿ ಅಯಂ **ವಿಭವಗತಿ** ನಾಮ। “ದ್ವೇ ಗತಿಯೋ ಭವನ್ತಿ ಅನಞ್ಞಾ”ತಿ ಅಯಂ **ನಿಪ್ಫತ್ತಿಗತಿ** ನಾಮ। “ತಂ ತತ್ಥ ಗತಿಮಾ ಧಿಭಿಮಾ”ತಿ ಚ “ಸುನ್ದರಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗತೋ”ತಿ ಚ ಅಯಂ **ಞಾಣಗತಿ** ನಾಮ। ಏತ್ಥೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

ಗತಿಗತ್ಯಞ್ಞ ನಿಬ್ಬತ್ಯಂ, ವಿಭವಜ್ಝಾಸಯೇಸು ಚ।
ನಿಪ್ಫತ್ತಿಯಞ್ಞ ಞಾಣೇ ಚ, **ಗತಿಸದ್ದೋ** ಪವತ್ತತಿ॥

ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಗೋ**। ಮಾತುಯಾ ಸಮಭಾವಂ ಮಿಸ್ಸೀಭಾವಞ್ಞ ಗಚ್ಛತಿ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ **ಮಾತುಗಾಮೋ**। ರೋಗಂ ಹಿಂಸನ್ತಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಹಿಙ್ಗು**।

ಇಮಾನಿ ತಸ್ಸ ನಾಮಾನಿ

ಹಿಙ್ಗು ಹಿಙ್ಗುಜತುಚ್ಚೇವ, ತಥಾ ಹಿಙ್ಗುಸಿಪಾಟಿಕಾ।
ಹಿಙ್ಗುಜಾತೀತಿ ಕಥಿತಾ, **ವಿನಯಟ್ಠಕಥಾಯ** ಹಿ॥

ಜಗೂತಿ ಚುತಿತೋ ಜಾತಿಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಜಗು। ಇನ್ದ್ರಿಯೇನ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಇನ್ದಗೂ**। ಅಥ ವಾ ಇನ್ದಭೂತೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಇನ್ದಗು**। "ಹಿನ್ದಗೂ"ತಿಪಿ ಪಾಳಿ। ತತ್ಥ **ಹಿನ್ದ**ನ್ತಿ ಮರಣಂ। ತಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಹಿನ್ದಗೂ**। ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಸತ್ತಾಧಿವಚನಂ, ಲಿಙ್ಗತೋ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗಂ। **ಮೇಧಗೋ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯಞ್ಞ ಪರಞ್ಞ ಮೇಧಮಾನೋ ಹಿಂಸಮಾನೋ ಗಚ್ಛತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಮೇಧಗೋ, ಕಲಹೋ। "ತತೋ ಸಮ್ಮನ್ತಿ ಮೇಧಗಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಕಲಹೋ **ಮೇಧಗ**ಸದ್ದೇನ ಭಗವತಾ ವುತ್ತೋ। ಗಮಿತ್ವಾತಿ ಏತ್ಥ -

"ಇಸಿವ್ಹಯಂ ಗಮಿತ್ವಾನ, ವಿನಿತ್ವಾ ಪಞ್ಚವಗ್ಗಿಯೇ।
ತತೋ ವಿನೇಸಿ ಭಗವಾ, ಗನ್ತ್ವಾ ಗನ್ತ್ವಾ ತಹಿಂ ತಹಿ"ನ್ತಿ

ಅಯಂ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। **ಸಪ್ಪೋ**ತಿ ಸಪ್ಪತೀತಿ ಸಪ್ಪೋ, ಸಂಸಪ್ಪನ್ತೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ "ಯೋ ಕಾಮೇ ಪರಿವಜ್ಜೇತಿ, ಸಪ್ಪಸ್ಸೇವ ಪದಾಸಿರೋ"ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ **ಪಾಳಿಯಾ** ನಿದ್ದೇಸೇ "**ಸಪ್ಪೋ** ವುಚ್ಚತಿ ಅಹಿ। ಕೇನಟ್ಠೇನ ಸಪ್ಪೋ? ಸಂಸಪ್ಪನ್ತೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಸಪ್ಪೋ**। ಭುಜನ್ತೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಭುಜಗೋ**। ಉರೇನ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಉರಗೋ**। ಪನ್ನಸಿರೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಪನ್ನಗೋ**। ಸರೀರೇನ ಸಪ್ಪತೀತಿ **ಸರೀಸಪೋ**। ಬಿಲೇ ಸಯತೀತಿ **ಬಿಲಾಸಯೋ**। ದಾಠಾ ತಸ್ಸ ಆವುಧೋತಿ **ದಾಠಾವುಧೋ**। ವಿಸಂ ತಸ್ಸಘೋರನ್ತಿ **ಘೋರವಿಸೋ**। ಜಿವ್ಹಾ ತಸ್ಸ ದುವಿಧಾತಿ **ದುಜಿವ್ಹೋ**। ದ್ವೀಹಿ ಜಿವ್ಹಾಹಿ ರಸಂ ಸಾಯತೀತಿ **ದ್ವಿರಸಞ್ಞೂ**"ತಿ। **ಸಪ್ಪಿನೀ**ತಿ ಉರಗೀ। **ಪೀಠಸಪ್ಪೀ**ತಿ ಪೀಠೇನ ಸಪ್ಪತಿ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಪೀಠಸಪ್ಪೀ,** ಪಙ್ಗುಳೋ। **ಸಪ್ಪೀ**ತಿ ಯೋ ನ ಪರಿಭುಞ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಬಲಾಯುವಡ್ಢನತ್ಥಂ ಸಪ್ಪತಿ ಗಚ್ಛತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ **ಸಪ್ಪಿ,** ಘತಂ।

ಸಕ್ಕ ಟೇಕ ಲಙ್ಘ ಗತ್ಯತ್ಥಾ। ಸಕ್ಕತಿ, ನಿಸಕ್ಕತಿ, ಪರಿಸಕ್ಕತಿ। ನಿಸಕ್ಕೋ, ಪರಿಸಕ್ಕನಂ। ಟೇಕತಿ। ಟೇಕಾ। ಲಙ್ಘತಿ, ಉಲ್ಲಙ್ಘತಿ, ಓಲಙ್ಘತಿ, ಲಙ್ಘಕೋ, ಉಲ್ಲಙ್ಘಿಕಾ ಪೀತಿ।

ಕೇ ರೇ ಗೇ ಸದ್ದೇ। ಕಾಯತಿ। ರಾಯತಿ। ಗಾಯತಿ। ಜಾತಕಂ। ರಾ। ಗೀತಂ। ಕಾಯಿತುಂ। ರಾಯಿತುಂ, ಗಾಯಿತುಂ। ಕಾಯಿತ್ವಾ। ರಾಯಿತ್ವಾ। ಗಾಯಿತ್ವಾ।

ತತ್ಥ **ಜಾತಕ**ನ್ತಿ ಜಾತಂ ಭೂತಂ ಅತೀತಂ ಅತ್ತನೋ ಚರಿತಂ ಕಾಯತಿ ಕಥೇತಿ ಭಗವಾ ಏತೇನಾತಿ ಜಾತಕಂ। ಜಾತಕಪಾಳಿ ಹಿ ಇಧ ಜಾತಕನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞತ್ರ ಪನ ಜಾತಂ ಏವಂ ಜಾತಕನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ತಥಾ ಹಿ **ಜಾತಕ**ಸದ್ದೋ ಪರಿಯತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ವತ್ತತಿ "ಇತಿವುತ್ತಕಂ ಜಾತಕಂ ಅಬ್ಭುತಧಮ್ಮ"ನ್ತಿಆದೀಸು, ಜಾತಿಯಮ್ಪಿ ವತ್ತತಿ "ಜಾತಕಂ ಸಮೋಧಾನೇಸೀ"ತಿಆದೀಸು। **ರಾ** ವುಚ್ಚತಿ ಸದ್ದೋ। **ಗೀತ**ನ್ತಿ ಗಾಯನಂ।

ಖೇ ಜೇ ಸೇ ಖಯೇ। ಖಾಯತಿ। ಜಾಯತಿ। ಸಾಯತಿ। ಖಯಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏತ್ಥ ಪನ ಸಿಯಾ "ನನು ಚ ಭೋ **ಖಾಯತೀ**ತಿ ಪದಸ್ಸ ಖಾದತೀತಿ ವಾ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ ಭವತಿ, ತಥಾ **ಜಾಯತೀ**ತಿ ಪದಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, **ಸಾಯತೀ**ತಿ ಪದಸ್ಸ ರಸಂ ಅಸ್ಸಾದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಭೋ ಕಸ್ಮಾ ಇಧ ಏವಂ ಅತ್ಥೋ ತುಮ್ಹೇಹಿ ಕಥಿಯತೀ"ತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ಧಾತೂನನ್ತು ಅನೇಕತ್ಥತ್ತಾ ಏವಂ ಅತ್ಥೋ ಕಥೇತುಂ ಲಬ್ಭತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಅಪ್ಪಸ್ಸುತಾಯಂ ಪುರಿಸೋ, ಬಲಿಬದ್ದೋವ ಜೀರತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ **ಜೀರತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಸದ್ದೋ ಜರಂ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಅತ್ಥಂ ಅವತ್ವಾ ವಡ್ಢತೀತಿ ಅತ್ಥಮೇವ ವದತಿ, ಏವಂ ಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಗು ಘು ಕು ಉ ಸದ್ದೇ। ಗವತಿ। ಘವತಿ। ಕವತಿ। ಅವತಿ।

ಖು ರು ಕು ಸದ್ದೇ। ಖೋತಿ। ರೋತಿ। ಕೋತಿ।

ಚು ಜು ಪು ಪ್ಲು ಗಾ ಸೇ ಗತಿಯಂ। ಚವತಿ। ಜವತಿ। ಪವತಿ। ಪ್ಲವತಿ। ಗಾತಿ। ಸೇತಿ। ಚವನಂ, ಚುತಿ। ಜವನಂ, ಜವೋ। ಪವನಂ, ಪ್ಲವನಂ। ಗಾನಂ। ಸೇತು। ಪೋತೋ। ಪ್ಲವೋ।

ಏತ್ಥ **ಗಾನ**ನ್ತಿ ಗಮನಂ। **ಪೋತೋ**ತಿ ಪವತಿ ಗಚ್ಛತಿ ಉದಕೇ ಏತೇನಾತಿ ಪೋತೋ, ನಾವಾ। ತಥಾ ಪ್ಲವತಿ ನ ಸೀದತೀತಿ **ಪ್ಲವೋ,** ನಾವಾ ಏವ। "ಭಿನ್ನಪ್ಲವೋ ಸಾಗರಸ್ಸೇವ ಮಜ್ಝೇ"ತಿ ಹಿ **ಜಾತಕಪಾಳಿ** ದಿಸ್ಸತಿ। "ನಾವಾ, ಪೋತೋ, ಪ್ಲವೋ, ಜಲಯಾನಂ, ತರಣ"ನ್ತಿ ನಾವಾಭಿಧಾನಾನಿ।

ಧೇ ಥೇ ಸದ್ದಸಙ್ಘಾತೇಸು। ಧಾಯತಿ। ಥಾಯತಿ। ಭಾವೇ - ಧಿಯತಿ, ಥಿಯತಿ। ಇತ್ಥೀ। ಥೀ।

ದೇ ತೇ ಪಾಲನೇ। ದಾಯತಿ। ದಯಾ। ತಾಣಂ।

ರಾ ಲಾ ಆದಾನೇ। ರಾತಿ। ಲಾತಿ।

ಅತಿ ಅದಿ ಬನ್ಧನೇ। ಅನ್ತತಿ। ಅನ್ದತಿ। ಅನ್ತಂ। ಅನ್ದು।

ಜುತಸುಭ ರುಚ ದಿತ್ತಿಯಂ। ಜೋತತಿ। ಸೋಭತಿ। ರೋಚತಿ, ವಿರೋಚತಿ।

ಅಕ ಅಗ ಕುಟಿಲಾಯಂ ಗತಿಯಂ। ಅಕತಿ। ಅಗತಿ।

ನಾಥ ನಾಧ ಯಾಚನೋಪತಾಪಿಸ್ಸರಿಯಾಸೀಸಾಸು। ನಾಥತಿ। ನಾಧತಿ।

ಸಲ ಹುಲ ಚಲ ಕಮ್ಪನೇ। ಸಲತಿ। ಹುಲತಿ। ಚಲತಿ। ಕುಸಲಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ಕುಚ್ಛಿತೇ ಪಾಪಕೇ ಧಮ್ಮೇ ಸಲಯತೀತಿ **ಕುಸಲಂ,** ಹೇತುಕತ್ತುವಸೇನಿದಂ ನಿಬ್ಬಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ **ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ** "ಕುಚ್ಛಿತೇ ಪಾಪಕೇ ಧಮ್ಮೇ ಸಲಯನ್ತಿ ಚಲಯನ್ತಿ ಕಮ್ಪೇನ್ತಿ ವಿದ್ಧಂಸೇನ್ತೀತಿ ಕುಸಲಾ"ತಿ ಹೇತುಕತ್ತುವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಕಥಿತೋ। ಇದಂ **ಸಲ**ಧಾತುವಸೇನ **ಕುಸಲ**ಸದ್ದಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಚನಂ। ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಧಾತೂನಂ ವಸೇನ **ಕುಸಲ**ಸದ್ದಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಚನಂ ಭವತಿ। ತಥಾ ಹಿ **ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ** ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ನಿಬ್ಬಚನಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। ಕಥಂ? "ಕುಚ್ಛಿತೇನ ವಾ ಆಕಾರೇನ ಸಯನ್ತೀತಿ ಕುಸಾ, ತೇ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಸಙ್ಖಾತೇ ಕುಸೇ ಲುನನ್ತಿ ಛಿನ್ದನ್ತೀತಿ **ಕುಸಲಾ**। ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ವಾ ಸಾನತೋ ತನುಕರಣತೋ ಞಾಣಂ ಕುಸಂ ನಾಮ, ತೇನ ಕುಸೇನ ಲಾತಬ್ಬಾತಿ **ಕುಸಲಾ,** ಗಹೇತಬ್ಬಾ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ವಾ ಕುಸಾ ಉಭಯಭಾಗಗತಂ ಹತ್ಥಪ್ಪದೇಸಂ ಲುನನ್ತಿ, ಏವಮಿಮೇಪಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾನುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ಉಭಯಭಾಗಗತಂ ಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಂ ಲುನನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಕುಸಾ ವಿಯ ಲುನನ್ತೀತಿಪಿ

ಕುಸಲಾ"ತಿ। ಏವಂ ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ನಿಬ್ಬಚನಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। ತತ್ರ "ಧಮ್ಮಾ" ಇತಿ ಪದಾಪೇಕ್ಖಂ ಕತ್ವಾ ತದನುರೂಪಲಿಙ್ಗವಚನವಸೇನ "ಕುಸಲಾ"ತಿ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ, ಇಧ ಪನ ಸಾಮಞ್ಞನಿದ್ದೇಸವಸೇನ "ಕುಸಲ"ನ್ತಿ ನಪುಂಸಕೇಕವಚನನಿದ್ದೇಸೋ ಅಮ್ಹೇಹಿ ಕತೋ। ಪುಞ್ಞವಾಚಕೋ ಹಿ **ಕುಸಲ**ಸದ್ದೋ ಆರೋಗ್ಯವಾಚಕೋ ಚ ಏಕನ್ತೇನ ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗೋ, ಇತರತ್ಥವಾಚಕೋ ಪನ ತಿಲಿಙ್ಗಿಕೋ, ಯಥಾ ಕುಸಲೋ ಫಸ್ಸೋ, ಕುಸಲಾ ವೇದನಾ। ಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ। **ಕುಸಲ**ಸದ್ದೋ ಇಮಸ್ಮಿಂ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ **ಲಾ**ಧಾತು**ಸಲ**ಧಾತುವಸೇನ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ ಗತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಇತಿ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ ಸಮೋಧಾನಗತಧಾತುಯೋ ಸಮತ್ತಾ।

ಇಚ್ಚೇವಂ -

ವಿತ್ಥಾರತೋ ಚ ಸಙ್ಖೇಪಾ, **ಭೂವಾದೀನಂ** ಗಣೋ ಮಯಾ।
ಯೋ ವಿಭತ್ತೋ ಸಉದ್ದೇಸೋ, ಸನಿದ್ದೇಸೋ ಯಥಾರಹಂ॥

ಉಪಸಗ್ಗನಿಪಾತೇಹಿ, ನಾನಾಅತ್ಥಯುತೇಹಿ ಚ।
ಯೋಜೇತ್ವಾನ ಪದಾನೇತ್ಥ, ದಸ್ಸಿತಾನಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ॥

ಪಾಳಿನಿದಸ್ಸನಾದೀಹಿ, ದಸ್ಸಿತಾನಿ ಸಹೇವ ತು।
ತ್ಯಾದ್ಯನ್ತಾನಿ ಚ ರೂಪಾನಿ, **ಸ್ಯಾದ್ಯನ್ತಾ**ನಿ ಚ ಸಬ್ಬಸೋ॥

ಪದಾನಂ ಸದಿಸತ್ತಞ್ಚ, ತಥಾ ವಿಸದಿಸತ್ತನಂ।
ಚೋದನಾಪರಿಹಾರೇಹಿ, ಸಹಿತೋ ಚತ್ಥನಿಚ್ಛಯೋ॥

ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ'ಭಿಧಾನಞ್ಚ, ಲಿಙ್ಗತ್ತಯವಿಮಿಸ್ಸನಂ।
ಅಭಿಧೇಯ್ಯೇಕಲಿಙ್ಗೇಸು, ಸವಿಸೇಸಪದಾನಿ ಚ॥

ನಾನಾಪದಬಹುಪ್ಪದ-ಸಮೋಧಾನಞ್ಚ ದಸ್ಸಿತಂ।
ರೂಳ್ಹೀಸದ್ದಾದಯೋ ಚೇವ, ಸುವಿಭತ್ತಾ ಅನಾಕುಲಾ॥

ಸಬ್ಬನಾಮಂ ಸಬ್ಬನಾಮ-ಸದಿಸಾನಿ ಪದಾನಿ ಚ।
ನಾನಾಪದೇಹಿ ಯೋಜೇತುಂ, ದಸ್ಸಿತಾನಿ ಯಥಾರಹಂ॥

ತುಮನ್ತಾನಿ ಚ ರೂಪಾನಿ, **ತ್ವಾ**ದ್ಯನ್ತಾನಿ ಚ ವಿಞ್ಞೂನಂ।
ಪಿಟಕೇ ಪಾಟವತ್ಥಾಯ, ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಪಕಾಸಿತಂ॥

ಯೇ ಸದ್ದನೀತಿಮ್ಹಿ ಇಮಂ ವಿಭಾಗಂ,
ಜಾನನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾ ಮುನಿಸಾಸನೇ ತೇ।
ಅತ್ಥೇಸು ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ ವೀತಕಙ್ಖಾ,
ಅಚ್ಛಮ್ಭಿನೋ ಸೀಹಸಮಾ ಭವನ್ತಿ॥

ವಿಭೂತಭುತಗ್ಗಸಯಮ್ಬುಚಕ್ಕೇ ,
ಸುಭೂತಭೂರಿಂ ವದತಾ ನರಾನಂ।

ಯೋ ಸದ್ದನೀತಿಮ್ಹಿ **ಭುವಾದಿ**ಕಣ್ಡೋ,
ವುತ್ತೋ ಮಯಾ ತಂ ಭಜಥತ್ಥಕಾಮೋ॥

ಇತಿ ನವಙ್ಗೇ ಸಾಟ್ಠಕಥೇ ಪಿಟಕತ್ತಯೇ ಬ್ಯಪ್ಪಥಗತೀಸು ವಿಞ್ಞೂನಂ

ಕೋಸಲ್ಲತ್ಥಾಯ ಕತೇ ಸದ್ದನೀತಿಪ್ಪಕರಣೇ

ಪನ್ನರಸಹಿ ಪರಿಚ್ಛೇದೇಹಿ ಮಣ್ಡಿತೋ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೋ ನಾಮ

ಸೋಳಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

೧೭. ರುಧಾದಿಛಕ್ಕ

ರುಧಾದಿಗಣಿಕ

ಇತೋ ಪರಂ ಪವಕ್ಖಾಮಿ, **ರುಧಾದಿಕ**ಗಣಾದಯೋ।
ಸಾಸನಸ್ಸೋಪಕಾರಾಯ, ಗಣೇ ತು ಛಬ್ಬಿಧೇ ಕಥಂ॥

ರುಧಿ ಆವರಣೇ। ರುಧಿಧಾತು ಆವರಣೇ ವತ್ತತಿ। ಏತ್ಥ **ಆವರಣಂ** ನಾಮ ಪಿದಹನಂ ವಾ ಪರಿರುನ್ಧನಂ ವಾ ಪಲಿಬುದ್ಧನಂ ವಾ ಹರಿತುಂ ವಾ ಅಪ್ಪದಾನಂ, ಸಬ್ಬಮೇತಂ ವಟ್ಟತಿ। ರುನ್ಧತಿ, ರುನ್ಧಿತಿ, ರುನ್ಧೀತಿ, ರುನ್ಧೇತಿ, ಅವರುನ್ಧೇತಿ। ಕಮ್ಮನಿ - ಮಗ್ಗೋ ಪುರಿಸೇನ ರುನ್ಧಿಯತಿ। ರೋಧೋ, ಓರೋಧೋ, ವಿರೋಧೋ, ಪಟಿವಿರೋಧೋ, ವಿರುದ್ಧೋ, ಪಟಿವಿರುದ್ಧೋ, ಪರಿರುದ್ಧೋ। ರುನ್ಧಿತುಂ, ಪರಿರುನ್ಧಿತುಂ। ರುನ್ಧಿತ್ವಾ। ಪರಿರುನ್ಧಿತ್ವಾ।

ತತ್ರ **ರೋಧೋ**ತಿ ಚಾರಕೋ। ಸೋ ಹಿ ರುನ್ಧತಿ ಪವೇಸಿತಾನಂ ಕುರೂರಕಮ್ಮನ್ತಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಗಮನಂ ಆವರತೀತಿ **ರೋಧೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಓರೋಧೋ**ತಿ ರಾಜುಬ್ಬರೀ, ಸಾ ಪನ ಯಥಾಕಾಮಚಾರಂ ಚರಿತುಂ ಅಪ್ಪದಾನೇನ ಓರುನ್ಧಿಯತಿ ಅವರುನ್ಧಿಯತೀತಿ **ಓರೋಧೋ। ವಿರೋಧೋ**ತಿ ಅನನುಕೂಲತಾ। **ಪಟಿವಿರೋಧೋ**ತಿ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಅನನುಕೂಲತಾ। **ವಿರುದ್ಧೋ**ತಿ ವಿರೋಧಂ ಆಪನ್ನೋ। **ಪಟಿವಿರುದ್ಧೋ**ತಿ ಪಟಿಸತ್ತುಭಾವೇನ ವಿರೋಧಂ ಆಪನ್ನೋ। **ಪರಿರುದ್ಧೋ**ತಿ ಗಹಣತ್ಥಾಯ ಸಮ್ಪರಿವಾರಿತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ "ಯಥಾ ಅರೀಹಿ ಪರಿರುದ್ಧೋ, ವಿಜ್ಜನ್ತೇ ಗಮನೇ ಪಥೇ"ತಿ। **ಅವರುದ್ಧೋ**ತಿ ಪಬ್ಬಾಜಿತೋ।

ಮುಚ ಮೋಚನೇ। ಮಿಗಂ ಬನ್ಧನಾ ಮುಞ್ಚತಿ। ಮುಞ್ಚನಂ, ಮೋಚನಂ। ದುಕ್ಖಪ್ಪಮೋಚನಂ, ಮೋಚೋ।

ಮೋಚೋತಿ ಚೇತ್ಥ ಅಟ್ಠಿಕಕದಲೀರುಕ್ಖೋ। ಮುಞ್ಚಿತುಂ। ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ। ಕಾರಿತೇ "ಮೋಚೇತಿ, ಮೋಚೇತುಂ, ಮೋಚೇತ್ವಾ"ತಿಆದೀನಿ।

ರಿಚ ವಿರೇಚನೇ। ರಿಞ್ಚತಿ। ರಿಞ್ಚನಂ, ವಿರೇಚನಂ, ವಿರೇಕೋ, ವಿರೇಚಕೋ। ರಿಞ್ಚಿತುಂ। ರಿಞ್ಚಿತ್ವಾ।

ಸಿಚ ಪಗ್ಘರಣೇ। ಉದಕೇನ ಭೂಮಿಂ ಸಿಞ್ಚತಿ। ಪುತ್ತಂ ರಜ್ಜೇ ಅಭಿಸಿಞ್ಚಿ। ಅಭಿಸೇಕೋ। ಮುದ್ಧಾಭಿಸಿತ್ತೋ ಖತ್ತಿಯೋ। ಸಿಞ್ಚ ಭಿಕ್ಖು ಇಮಂ ನಾವಂ, ಸಿತ್ತಾ ತೇ ಲಹುಮೇಸ್ಸತಿ। ಸಿತ್ತಟ್ಠಾನಂ। ಸಿಞ್ಚಿತುಂ। ಸಿಞ್ಚಿತ್ವಾ।

ಯುಜ ಯೋಗೇ। ಯುಞ್ಜತಿ, ಅನುಯುಞ್ಜತಿ। ಕಮ್ಮನಿ "ಯುಞ್ಜಿಯತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ। ಕೇಚಿ "ಯುಞ್ಜತೇ"ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಯುಞ್ಜನಂ, ಸಂಯೋಗೋ, ಅನುಯೋಗೋ, ಭಾವನಾನುಯುತ್ತೋ, ಸಞ್ಞೋಗೋ, ಸಞ್ಞೋಜನಂ, ಅತ್ಥಯೋಜನಾ। ದೀಘಂ ಸನ್ತಸ್ಸ ಯೋಜನಂ। ಯುಞ್ಜಿತುಂ, ಅನುಯುಞ್ಜಿತುಂ। ಅನುಯುಞ್ಜಿತ್ವಾ। ಯೋಜೇತಿ। ತತ್ಥ **ಸಂಯೋಜನ**ನ್ತಿ ಬನ್ಧನಂ ಕಾಮರಾಗಾದಿ। **ಯೋಜನ**ನ್ತಿ -

ವಿದತ್ಥಿ ದ್ವಾದಸಙ್ಗುಲ್ಯೋ, ತದ್ದ್ವಯಂ ರತನಂ ಮತಂ।
ಸತ್ತರತನಿಕಾ ಯಟ್ಠಿ, ಉಸಭಂ ವೀಸಯಟ್ಠಿಕಂ।
ಗಾವುತಂ ಉಸಭಾಸೀತಿ, ಯೋಜನಂ ಚತುಗಾವುತಂ॥

ಭುಜ ಪಾಲನಬ್ಯವಹರಣೇಸು। ಪಾಲನಂ ರಕ್ಖಣಂ। **ಬ್ಯವಹರಣಂ** ಅಜ್ಝೋಹರಣಂ। ಭುಞ್ಜತಿ, ಪರಿಭುಞ್ಜತಿ, ಸಂಭುಞ್ಜತಿ। ದಾಸಪರಿಭೋಗೇನ ಪರಿಭುಞ್ಜಿ। ಕಾರಿತೇ "ಭೋಜೇತಿ ಭೋಜಯತೀ"ತಿಆದೀನಿ ರೂಪಾನಿ। ಭೋಜನಂ, ಸಮ್ಭೋಗೋ,

ಮಹಿಭುಜೋ, ಗಾಮಭೋಜಕೋ , ಉಪಭೋಗೋ, ಪರಿಭೋಗೋ। ಭುತ್ತೋ ಓದನೋ ಭವತಾ। ಸಚೇ ಭುತ್ತೋ ಭವೇಯ್ಯಾಹಂ। ಓದನಂ ಭುತ್ತೋ ಭುತ್ತವಾ ಭುತ್ತಾವೀ। ತುಮನ್ತಾದಿತ್ತೇ "ಭುಞ್ಜಿತುಂ, ಪರಿಭುಞ್ಜಿತುಂ, ಭೋಜೇತುಂ, ಭೋಜಯಿತುಂ, ಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ, ಭುಞ್ಜಿತ್ವಾನ, ಭುಞ್ಜಿಯ, ಭುಞ್ಜಿಯಾನ, ಭೋಜೇತ್ವಾ, ಭೋಜೇತ್ವಾನ, ಭೋಜಯಿತ್ವಾ, ಭೋಜಯಿತ್ವಾನ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ **ಪರಿ**ಸದ್ದಾದೀಹಿ ವಿಸೇಸಿತಬ್ಬಾನಿ।

ತತ್ರ **ಭುಞ್ಜತೀ**ತಿ ಭತ್ತಂ ಭುಞ್ಜತಿ, ಭೋಜನೀಯಂ ಭುಞ್ಜತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಖಾದನೀಯಂ ವಾ ಭೋಜನೀಯಂ ವಾ ಖಾದತಿ ವಾ ಭುಞ್ಜತಿ ವಾ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅಪಿಚ ಕದಾಚಿ ಖಾದನೀಯೇಪಿ "ಭುಞ್ಜತೀ"ತಿ ವೋಹಾರೋ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಫಲಾನಿ ಖುದ್ದಕಪ್ಪಾನಿ, ಭುಞ್ಜ ರಾಜ ವರಾವರ"ನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ಪರಿಭುಞ್ಜತೀ**ತಿ ಚೀವರಂ ಪರಿಭುಞ್ಜತಿ, ಪಿಣ್ಡಪಾತಂ ಪರಿಭುಞ್ಜತಿ, ಗಿಲಾನಪಚ್ಚಯಭೇಸಜ್ಜಪರಿಕ್ಖಾರಂ ಪರಿಭುಞ್ಜತಿ, ಪಟಿಸೇವತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತೇನೇವ ಚ **ಪಟಿಸೇವತೀ**ತಿ ಪರಿಭುಞ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ಸಂವಣ್ಣಿಯತಿ। ಅಪಿಚ "ಕಾಮೇ ಭುಞ್ಜತೀ"ತಿ ಚ "ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣೇ ಪರಿಭುಞ್ಜತೀ"ತಿ ಚ ದಸ್ಸನತೋ ಪನ **ಭುಞ್ಜನಪರಿಭುಞ್ಜನ**ಸದ್ದಾ ಪಟಿಸೇವನತ್ಥೇನ ಕತ್ಥಚಿ ಸಮಾನತ್ಥಾಪಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅವಗನ್ತಬ್ಬಾ। **ಸಂಭುಞ್ಜತೀ**ತಿ ಸಮ್ಭೋಗಂ ಕರೋತಿ, ಏಕತೋ ವಾಸಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ "ನನು ಚ ಭೋ ಅತ್ರ **ಭುಜ**ಧಾತು ಪಾಲನಬ್ಯವಹರಣೇಸು ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಕಥಂ ಏತ್ತಕೇಸುಪಿ ಅತ್ಥೇಸು ವತ್ತತೀ"ತಿ? ವತ್ತತೇವ, ಅನೇಕತ್ಥಾ ಹಿ ಧಾತವೋ, ತೇ ಉಪಸಗ್ಗಸಹಾಯೇ ಲಭಿತ್ವಾಪಿ ಅನೇಕತ್ಥತರಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಇತೋ ಪಟ್ಠಾಯ **ತು**ಮನ್ತಾದೀನಿ ರೂಪಾನಿ ನ ವಕ್ಖಾಮ। ಯತ್ಥ ಪನ ವಿಸೇಸೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ತತ್ಥ ವಕ್ಖಾಮ।

ಕತಿ ಭೇದನೇ। ಕನ್ತತಿ, ವಿಕನ್ತತಿ। ಸಲ್ಲಕತ್ತೋ।

ಭಿದಿ ವಿದಾರಣೇ। ಭಿನ್ದತಿ। ಅನಾಗತತ್ಥೇ ವತ್ತಬ್ಬೇ "ಭೇಜ್ಜಿಸ್ಸತಿ, ಭಿನ್ದಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ದ್ವಿಧಾ ಭವನ್ತಿ ರೂಪಾನಿ। ಪಾಪಕೇ ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ ಭಿನ್ದತೀತಿ **ಭಿಕ್ಖು**। ತೇನಾಹ -

"ನ ತೇನ ಭಿಕ್ಖು ಸೋ ಹೋತಿ, ಯಾವತಾ ಭಿಕ್ಖತೇ ಪರೇ।
ವಿಸಂ ಧಮ್ಮಂ ಸಮಾದಾಯ, ಭಿಕ್ಖು ಹೋತಿ ನ ತಾವತಾ॥

ಯೋಧ ಪುಞ್ಞಞ್ಚ ಪಾಪಞ್ಚ, ಬಾಹಿತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ।
ಸಙ್ಖಾಯ ಲೋಕೇ ಚರತಿ, ಸವೇ 'ಭಿಕ್ಖೂ'ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ॥

ಇದಞ್ಚ ಖೀಣಾಸವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ಸೇಕ್ಖಪುಥುಜ್ಜನಸಮಣಾಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ "ಭಿಕ್ಖೂ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿಯೇವ। ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದತೀತಿ **ಸಙ್ಘಭೇದಕೋ**। ದೇವದತ್ತೇನ ಸಙ್ಘೋ ಭಿನ್ನೋ.। ಭಿನ್ದಿಯತೀತಿ **ಭಿನ್ನೋ**ತಿ ಹಿ ನಿಬ್ಬಚನಂ। ನ ತೇ ಕಟ್ಠಾನಿ ಭಿನ್ನಾನಿ। ಭಿನ್ದತೀತಿ **ಭೇತ್ತಾ**।

ಭಿದಿ ದ್ವೇಧಾಕರಣೇ। ಭಿನ್ದತೀತಿ **ಭೇದಕೋ,** ಏವಂ ಭೇತ್ತಾ। ಕೇಸೇ ಭೇತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಭಿನ್ದಿಯತೀತಿ **ಭಿನ್ನೋ**। ಭಿನ್ನೋಪಿ ರುಕ್ಖೋ ಪುನದೇವ ರೂಹತಿ। ಇದಂ ಪನ **ಭಿದಿಭಿದಿ**ದ್ವಯಂ **ದಿವಾದಿ**ಗಣಂ ಪತ್ವಾ "ಭಿಜ್ಜತಿ ಭಿಜ್ಜತೀ"ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಾಚಕಂ ರೂಪದ್ವಯಂ ಜನೇತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಭಿಜ್ಜತೀತಿ **ಭಿನ್ನೋ**"ತಿಆದಿನಾ ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಸೇನಪಿ ನಿಬ್ಬಚನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ।

ತದಿ ಹಿಂಸಾನಾದರೇಸು। ತನ್ದತಿ। ತನ್ದೀ, ತದ್ದು। **ತದ್ದ**ತಿ ಕಚ್ಛು।

ಉದಿ ಪಸವಕಿಲೇದನೇಸು। **ಪಸವನಂ** ಸನ್ದನಂ। ಕಿಲೇದನಂ ತಿನ್ದತಾ। ಉನ್ದತಿ। ಉನ್ದೂರೋ, ಸಮುದ್ದೋ।

ವಿದ ಲಾಭೇ। ವಿನ್ದತಿ। ಗೋವಿನ್ದೋ, ವಿತ್ತಿ। ಏತ್ಥ **ವಿತ್ತೀ**ತಿ ಅನುಭವನಂ, ವೇದನಾ ವಾ।

ವಿದ ತುಟ್ಠಿಯಂ। ವಿನ್ದತಿ, ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ। ನಿಬ್ಬಿನ್ದನಂ। ವಿರಜ್ಜತಿ। ನಿಬ್ಬಿನ್ದೋ ಕಾಮರತಿಯಾ। ವಿತ್ತಿ, ವಿತ್ತಂ, ವೇದೋ। ಲಭತಿ ಅತ್ಥವೇದಂ ಧಮ್ಮವೇದಂ।

ಏತ್ಥ **ವಿತ್ತೀ**ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸಂ। "ವಿತ್ತಿ ಹಿ ಮಂ ವಿನ್ದತಿ ಸುತ ದಿಸ್ವಾ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ವಿತ್ತ**ನ್ತಿ ವಿತ್ತಿಜನನತ್ತಾ ವಿತ್ತಸಙ್ಖಾತಂ ಧನಂ। **ವೇದೋ**ತಿ ಗನ್ಥೋಪಿ ಞಾಣಮ್ಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸಮ್ಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ತಿಣ್ಣಂ ವೇದಾನಂ ಪಾರಗೂ"ತಿಆದೀಸು ಹಿ ಗನ್ಥೋ "ವೇದೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವೇದಗುಮಭಿಜಞ್ಞಾ ಅಕಿಞ್ಚನಂ ಕಾಮಭವೇ ಅಸತ್ತ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಞಾಣಂ। "ಯೇ ವೇದಜಾತಾ ವಿಚರನ್ತಿ ಲೋಕೇ"ತಿಆದೀಸು ಸೋಮನಸ್ಸಂ।

> ವೇದಗನ್ಥೇ ಚ ಞಾಣೇ ಚ, ಸೋಮನಸ್ಸೇ ಚ ವತ್ತತಿ।
> **ವೇದ**ಸದ್ದೋ ಇಮಂ ನಾನಾ-ಧಾತುತೋ ಸಮುದೀರಯೇ॥

ಲಿಪ ಲಿಮ್ಪನೇ। ಲಿಮ್ಪತಿ, ಲಿಮ್ಪಕೋ। ಅವಲೇಪೋ। **ಅವಲೇಪೋ**ತಿ ಅಹಙ್ಕಾರೋ।

ಲುಪ ಅಚ್ಛೇದನೇ। ಲುಮ್ಪತಿ। ವಿಲುಮ್ಪಕೋ, ವಿಲುತ್ತೋ ವಿಲೋಪೋ।

> ವಿಲುಮ್ಪತೇವ ಪುರಿಸೋ, ಯಾವಸ್ಸ ಉಪಕಪ್ಪತಿ।
> ಯದಾ ಚಞ್ಞೇ ವಿಲುಮ್ಪನ್ತಿ, ಸೋ ವಿಲುತ್ತೋ ವಿಲುಮ್ಪತೀತಿ॥

ಪಿಸ ಚುಣ್ಣನೇ। ಪಿಂಸತಿ। ಪಿಸಕೋ। ಪಿಸುಣಾ ವಾಚಾ। **ಆಗಮಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ "ಅತ್ತನೋ ಪಿಯಭಾವಂ ಪರಸ್ಸ ಚ ಸುಞ್ಞಭಾವಂ ಯಾಯ ವಾಚಾಯ ಭಾಸತಿ, ಸಾ ಪಿಸುಣಾ ವಾಚಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ನಿರುತ್ತಿಲಕ್ಖಣೇನ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಹಿಸಿ ವಿಹಿಂಸಾಯಂ। ಹಿಂಸತಿ, ವಿಹಿಂಸತಿ। ಹಿಂಸಕೋ।

> ಅಹಿಂಸಕೋತಿ ಮೇ ನಾಮಂ, ಹಿಂಸಕಸ್ಸ ಪುರೇ ಸತೋ।
> ಅಜ್ಜಾಹಂ ಸಚ್ಚನಾಮೋಮ್ಹಿ, ನ ನಂ ಹಿಂಸಾಮಿ ಕಿಞ್ಚನಂ॥

ಹಿಂಸಿತಬ್ಬಂ ಕಿಂಸತೀತಿ **ಸೀಹೋ**। ಆದಿಅನ್ತಕ್ಖರವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ ಸದ್ದಸಿದ್ಧಿ, ಯಥಾ "ಕನ್ತನಟ್ಠೇನ ತಕ್ಕ"ನ್ತಿ। ವಿಹೇಸಕೋ, ವಿಹೇಸನಂ।

ಸುಮ್ಭ ಪಹಾರೇ। ಯೋ ನೋ ಗಾವೋವ ಸುಮ್ಭತಿ। ಪರಿಸುಮ್ಭತಿ। ಸುಮ್ಭೋತಿ। ಅತ್ರಿಮೇ ಪಾಳಿತೋ ಪಯೋಗಾ -

"ಸಂಸುಮ್ಭಮಾನಾ ಅತ್ತಾನಂ, ಕಾಲಮಾಗಮಯಾಮಸೇ"ತಿ ಚ,

> "ಕೇಸಗ್ಗಹಣಮುಕ್ಖೇಪಾ, ಭೂಮ್ಯಾ ಚ ಪರಿಸುಮ್ಭನಾ।
> ದತ್ವಾ ಚ ನೋ ಪಕ್ಕಮತಿ, ಬಹುದುಕ್ಖಂ ಅನಪ್ಪಕ"ನ್ತಿ ಚ,

"ಭೂಮಿಂ ಸುಮ್ಭಾಮಿ ವೇಗಸಾ"ತಿ ಚ।

ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪನ ಅಞ್ಞಾಪಿ ವುತ್ತಾ। ತಾ ಇಧ ಅನುಪಪತ್ತಿತೋ ನ ವುತ್ತಾ। ಕೇಚೇತ್ಥ ಮಞ್ಞೇಯ್ಯುಂ, ಯಥಾ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ **"ಸಕಿ ಸಙ್ಕಾಯಂ ಖಜಿ ಗತಿವೇಕಲ್ಲೇ"**ತಿಆದೀನಂ ಧಾತೂನಂ ಪಟಿಲದ್ಧವಗ್ಗನ್ತಭಾವಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮಸ್ಸ ವಸೇನ "ಸಙ್ಕತಿ ಖಞ್ಜತೀ"ತಿ

ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ, ತಥಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ **ರುಧಾದಿ**ಗಣೇ "**ಮುಚ ಮೋಚನೇ ಕತಿ ಛೇದನೇ**"ತಿಆದೀನಂ ಧಾತೂನಂ ಪಟಿಲದ್ಧವಗ್ಗನ್ತಭಾವಸ್ಸ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮಸ್ಸ ವಸೇನ "ಮುಞ್ಚತಿ ಕನ್ತತೀ"ತಿಆದೀನಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಕೋ ಇಮೇಸಂ ತೇಸಞ್ಚ ವಿಸೇಸೋತಿ? ಏತ್ಥ ವುಚ್ಚತೇ - ಯೇ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಸ್ಮಿಂ ಅನೇಕಸ್ಸರಾ ಅಸಂಯೋಗನ್ತಾ **ಇ**ಕಾರನ್ತವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ, ತೇ ಆಖ್ಯಾತತ್ತಞ್ಚ ನಾಮಿಕತ್ತಞ್ಚ ಪತ್ವಾ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಹೇತುಕತ್ತುವಿಸಯೇಸು ಏಕನ್ತತೋ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೇನ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾ ಭವನ್ತಿ, ನ ಕತ್ಥಚಿಪಿ ತೇಸಂ ವಿನಾ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೇನ ರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿ ದಿಸ್ಸತಿ। ತಂ ಯಥಾ? ಸಙ್ಕತಿ, ಸಙ್ಕಾ, ಖಞ್ಜತಿ, ಖಞ್ಜೋ ಇಚ್ಚಾದಿ। ಅಯಂ ಅನೇಕಸ್ಸರಾನಂ **ಇ**ಕಾರನ್ತವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಂ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಿಕಾನಂ ವಿಸೇಸೋ।

ಯೇ ಚ **ರುಧಾದಿ**ಗಣಸ್ಮಿಂ ಅನೇಕಸ್ಸರಾ ಅಸಂಯೋಗನ್ತಾ **ಅ**ಕಾರನ್ತವಸೇನ ವಾ **ಉ**ಕಾರನ್ತವಸೇನ ವಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ, ತೇ ಆಖ್ಯಾತತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಿಸಯೇಯೇವ ಏಕನ್ತತೋ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೇನ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾ ಭವನ್ತಿ, ನ ಹೇತುಕತ್ತುವಿಸಯೇ। ನಾಮಿಕತ್ತಂ ಪನ ಸಹನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೇನ ವಿನಾ ಚ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೇನ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾ ಭವನ್ತಿ। ಯತ್ಥ ವಿನಾ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೇನ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾ, ತತ್ಥ ಸಸಂಯೋಗರೂಪಾಯೇವ ಭವನ್ತಿ। ತಂ ಯಥಾ? ಮುಞ್ಚತಿ, ಮುಞ್ಚಾಪೇತಿ, ಮೋಚೇತಿ, ಮೋಚಾಪೇತಿ। ಛಿನ್ದಾಪೇತಿ। ಛೇದೇತಿ, ಛೇದಾಪೇತಿ। ಛಿನ್ದನಂ, ಛೇದೋ। ಮುಞ್ಚನಂ, ಮೋಚನಂ। ಕನ್ತತಿ, ಕನ್ತನಂ, ಸಲ್ಲಕತ್ತೋ। ಪಿಟ್ಠಿಮಂಸಾನಿ ಅತ್ತನೋ, ಸಾಮಂ ಉಕ್ಕಚ್ಚ ಖಾದಸಿ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ। ತತ್ಥ **ಉಕ್ಕಚ್ಚಾ**ತಿ ಉಕ್ಕನ್ತಿತ್ವಾ, ಛಿನ್ದಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನನು ಚ ಭೋ ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಆಖ್ಯಾತನಾಮಿಕಭಾವಂ ಪತ್ವಾ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಹೇತುಕತ್ತುವಿಸಯೇಸು ಏಕನ್ತತೋ ಪಟಿಲದ್ಧನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೇಹಿ **ಸಕಿ ಖಜಿ** ಆದೀಹಿಯೇವ **ರುಧಾದಿ**ಗಣಿಕೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ನ ಪನ **ಮುಚಛಿದಿ**ಆದೀಹೀತಿ? ತನ್ನ, **ಮುಚಛಿದಿ**ಆದೀಹಿಯೇವ **ರುಧಾದಿ**ಗಣಿಕೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ **ರುಚ**ಧಾತುಯಾ ಸಮಾನಗತಿಕತ್ತಾ, ತಥಾ ಹಿ ಯಥಾ "ರುನ್ಧಿಸ್ಸ, ರುನ್ಧಯತಿ, ರುನ್ಧಾಪೇತಿ, ರುನ್ಧನಂ, ರೋಧೋ, ವಿರೋಧೋ"ತಿಆದೀಸು ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮಾನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮವಸೇನ ದ್ವಿಪ್ಪಕಾರಾನಿ ರೂಪಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಥಾ **ಮುಚಛಿದಿ**ಆದೀನಮ್ಪೀತಿ।

ನನು **ಕಚ್ಚಾಯನೇ** ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮಸ್ಸ ನಿಚ್ಚವಿಧಾನತ್ಥಂ "ರುಧಾದಿತೋ ನಿಗ್ಗಹೀತಪುಬ್ಬಞ್ಚಾ"ತಿ ಲಕ್ಖಣಂ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ತಂ ಪನ ಕ್ರಿಯಾಪದತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಚ ನಾಮಿಕಪದತ್ತಮ್ಪಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ ಭವೇಯ್ಯ, "ವಿರೋಧೋ"ತಿಆದೀನಂ ದಸ್ಸನತೋ **ವಾ**ಸದ್ದಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ನ ಚ **ವಾ**ಸದ್ದಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವುತ್ತಂ, ತೇನ ಞಾಯತಿ ಕ್ರಿಯಾಪದತ್ತಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ।

ನನು ಚ ಭೋ ಏವಂ ಸನ್ತೇ **ಸಕಿಖಜಿ**ಆದೀನಂ ನಿಚ್ಚಂ ಸನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮಕ್ರಿಯಾಪದತ್ತಂಯೇವ ಸನ್ಧಾಯ "ರುಧಾದಿತೋ ನಿಗ್ಗಹೀತಪುಬ್ಬಞ್ಚಾ"ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸಕ್ಕಾ ಮನ್ತುನ್ತಿ? ನ ಸಕ್ಕಾ, **ಸಕಿಖಜಿ**ಆದೀನಂ **ರುಧ**ಧಾತುಯಾ ಅಸಮಾನಗತಿಕತ್ತಾ ನಾಮಿಕತ್ತೇ ದ್ವಿಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ। ತಥಾ ಹಿ ಯೇಸಂ ಯಾ ನಾಮಿಕತ್ತೇ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮಾನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮವಸೇನ ದ್ವಿಪ್ಪಕಾರವನ್ತತಾ, ಸಾ ಏವ ತೇಸಂ **ರುಧಾದಿ**ಗಣಭಾವಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಂ। ತಞ್ಚ **ಸಕಿಖಜಿ**ಆದೀನಂ ನತ್ಥಿ। "ಸಙ್ಕಾ ಖಞ್ಜೋ"ತಿಆದಿನಾ ಹಿ ನಾಮತ್ತೇ ಏಕೋಯೇವ ಪಕಾರೋ ದಿಸ್ಸತಿ ಸನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೋ, "**ಕಮು ಪದವಿಕ್ಖೇಪೇ**"ಇಚ್ಚಾದೀನಂ ಪನ "ಕಮೋ, ಕಮನಂ, ಚಙ್ಕಮೋ, ಚಙ್ಕಮನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ನಾಮಿಕತ್ತೇ ದ್ವಿಪ್ಪಕಾರವನ್ತತಾಸಮ್ಭವೇಪಿ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮಸ್ಸ ಅಬ್ಭಾಸವಿಸಯೇ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಸಾ ದ್ವಿಪ್ಪಕಾರವನ್ತತಾ **ರುಧಾದಿ**ಗಣಭಾವಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಂ ನ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಬ್ಭಾಸವಿಸಯೇ ಪವತ್ತಂ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಯಾ ದ್ವಿಪ್ಪಕಾರವನ್ತತಾ, ಸಾಯೇವ **ರುಧಾದಿ**ಗಣಿಕಭಾವಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ನಯೋ ಅತೀವ ಸುಖುಮೋ ಸಮ್ಮಾ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬೋ।

ರುಧಾದೀ ಏತ್ತಕಾ ದಿಟ್ಠಾ, ಧಾತವೋ ಮೇ ಯಥಾಬಲಂ।
ಸುತ್ತೇಸ್ವಞ್ಞೇಪಿ ಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ, ಗಣ್ಹವ್ಹೋ ಅತ್ಥಯುತ್ತಿತೋತಿ॥

ದಿವಾದಿಗಣಿಕ

ದಿವು ಕೀಳಾವಿಜಿಗಿಸಾಬ್ಯವಹಾರಜುತಿಥುತಿಕನ್ತಿಗತಿಸತ್ತೀಸು। ಏತ್ಥ ಚ **ಕೀಳಾ**ತಿ ಲಳನಾ, ವಿಹಾರೋ ವಾ। **ಲಳನಾ**ತಿ ಚ ಲಳಿತಾನುಭವನವಸೇನ ರಮಣಂ। **ವಿಹಾರೋ** ಇರಿಯಾಪಥಪರಿವತ್ತನಾದಿನಾ ವತ್ತನಂ। **ವಿಜಿಗಿಸಾ**ತಿ ವಿಜಯಿಚ್ಛಾ। **ಬ್ಯವಹಾರೋ**ತಿ ವೋಹಾರೋ। **ಜುತೀ**ತಿ ಸೋಭಾ। **ಥುತೀ**ತಿ ಥೋಮನಾ। **ಕನ್ತೀ**ತಿ ಕಮನೀಯತಾ। **ಗತೀ**ತಿ ಗಮನಂ। **ಸತ್ತೀ**ತಿ ಸಾಮತ್ಥಿಯಂ। ಇಮೇಸು ಅತ್ಥೇಸು **ದಿವು**ಧಾತು ವತ್ತತಿ। ದಿಬ್ಬತಿ। ದೇವೋ। ದೇವೀ। ದೇವತಾ।

ಏತ್ಥ **ದೇವೋ**ತಿ ತಿವಿಧಾ ದೇವಾ ಸಮ್ಮುತಿದೇವಾ ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾ ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾತಿ। ತೇಸು ಮಹಾಸಮ್ಮತಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಲೋಕೇನ "ದೇವಾ"ತಿ ಸಮ್ಮತತ್ತಾ ರಾಜರಾಜಕುಮಾರಾದಯೋ **ಸಮ್ಮುತಿದೇವಾ** ನಾಮ। ದೇವಲೋಕೇ ಉಪಪನ್ನಾ **ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾ** ನಾಮ। ಖೀಣಾಸವಾ **ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾ** ನಾಮ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ "ಸಮ್ಮುತಿದೇವಾ ನಾಮ ರಾಜಾನೋ ದೇವಿಯೋ ಕುಮಾರಾ। ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾ ನಾಮ ಭುಮ್ಮದೇವೇ ಉಪಾದಾಯ ತದುತ್ತರಿದೇವಾ। ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾ ನಾಮ ಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಖೀಣಾಸವಾ"ತಿ।

ಇದಂ ಪನೇತ್ಥ ನಿಬ್ಬಚನಂ - ದಿಬ್ಬನ್ತಿ ಕಾಮಗುಣಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತಿಸ್ಸರಿಯಾದೀಹಿ ಕೀಳನ್ತಿ, ತೇಸು ವಾ ವಿಹರನ್ತೀತಿ **ದೇವಾ**। ದಿಬ್ಬನ್ತಿ ಯಥಾಭಿಲಾಸಿತಂ ವಿಸಯಂ ಅಪ್ಪಟಿಘಾತೇನ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ದೇವಾ**। ದಿಬ್ಬನ್ತಿ ಯಥಿಚ್ಛಿತನಿಪ್ಫಾದನೇ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ **ದೇವಾ**। ಅಥ ವಾ ತಂತಂಬ್ಯಸನನಿತ್ಥರಣತ್ಥಿಕೇಹಿ ಸರಣಂ ಪರಾಯಣನ್ತಿ ದೇವನೀಯಾ ಅಭಿತ್ಥವನೀಯಾತಿ **ದೇವಾ**। ಸೋಭಾವಿಸೇಸಯೋಗೇನ ಕಮನೀಯಾತಿ ವಾ **ದೇವಾ**।

ಏತ್ಥ ಚ **ಥುತಿಕನ್ತಿ** ಅತ್ಥಾ ಕಮ್ಮಸಾಧನವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, **ಕೀಳಾ**ದಯೋ ಛ ಅತ್ಥಾ ಕತ್ತುಸಾಧನವಸೇನ। ಕೇಚಿ ಪನ "ದಿವು ಕೀಳಾವಿಜಿಗಿಸಾಬ್ಯವಹಾರಜುತಿಥುತಿಗತೀಸೂ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ। ಕೇಚಿ "ಗತೀ"ತಿ ಪದಂ ವಿಹಾಯ "ಜುತಿಥುತೀಸೂ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ। ಕೇಚಿ "ಥುತೀ"ತಿ ಪದಂ ವಿಹಾಯ "ಜುತಿಗತೀಸೂ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ಕೇಚಿ ಪನ **ದಿವು**ಧಾತುಂ **"ಸತ್ತಿಥುತಿಕ"**ನ್ತಿಅತ್ಥೇಪಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತೇನಾಹ ಅಭಿಧಮ್ಮಸ್ಸ **ಅನುಟೀಕಾಕಾರೋ "ದೇವ**ಸದ್ದೋ ಯಥಾ ಕೀಳಾವಿಜಿಗಿಸಾವೋಹಾರಜುತಿಗತಿಅತ್ಥೋ, ಏವಂ ಸತ್ತಿಅಭಿತ್ಥವಕಮನತ್ಥೋಪಿ ಹೋತಿ ಧಾತುಸದ್ದಾನಂ ಅನೇಕತ್ಥಭಾವತೋ"ತಿಆದಿ।

ಇದಂ ಪನ ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಸಮ್ಮುತಿದೇವಾದೀಸು ಪಚ್ಚೇಕಂ ನಿಬ್ಬಚನಂ - ದಿಬ್ಬನ್ತಿ ಕೀಳನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯೇ ಇಸ್ಸರಿಯಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ **ದೇವಾ,** ರಾಜಾನೋ। ದಿಬ್ಬನ್ತಿ ಕೀಳನ್ತಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾಮಗುಣೇಹಿ, ಪಟಿಪಕ್ಖೇ ವಾ ವಿಜೇತುಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ವೋಹರನ್ತಿ ಚ ಲೋಕಸ್ಸ ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಂ, ಜೋತನ್ತಿ ಪರಮಾಯ ಸರೀರಜುತಿಯಾ, ಥೋಮಿಯನ್ತಿ ತಬ್ಭಾವತ್ಥಿಕೇಹಿ, ಕಾಮಿಯನ್ತಿ ದಟ್ಠುಂ ಸೋತುಞ್ಚ ಸೋಭಾವಿಸೇಸಯೋಗೇನ, ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಚ ಯಥಿಚ್ಛಿತಟ್ಠಾನಂ ಅಪ್ಪಟಿಹತಗಮನೇನ, ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ ಚ ಆನುಭಾವಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ತಂತಂಕಿಚ್ಚಂ ನಿಪ್ಫಾದೇತುನ್ತಿ **ದೇವಾ,** ಚಾತುಮಹಾರಾಜಿಕಾದಯೋ। ಕೀಳನ್ತಿ ಪರಮಾಯ ಝಾನಕೀಳಾಯ, ವಿಜೇತುಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ, ಪರಮಸುಖುಮಞಾಣವಿಸೇಸವಿಸಯಂ ಅತ್ಥಞ್ಚ ವೋಹರನ್ತಿ, ಜೋತನ್ತಿ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸದೋಸಕಲುಸಾಭಾವಾ ಪರಮವಿಸುದ್ಧಾಯ ಞಾಣಜುತಿಯಾ, ಥೋಮಿಯನ್ತಿ ಚ ವಿಞ್ಞಾತಸಭಾವೇಹಿ ಪರಮನಿಮ್ಮಲಗುಣವಿಸೇಸಯೋಗತೋ, ಕಾಮಿಯನ್ತಿ ಚ ಅನುತ್ತರಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತತಾಯ ದಟ್ಠುಂ ಸೋತುಂ ಪೂಜಿತುಞ್ಚ, ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಚ ಅಮತಮಹಾನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಪಚ್ಚಾಗಮನೀಯಾಯ ಗತಿಯಾ, ಸಕ್ಕೋನ್ತಿ ಚ ಚಿತ್ತಾಚಾರಂ ಞತ್ವಾ ತೇ ತೇ ಸತ್ತೇ ಹಿತೇ ನಿಯೋಜೇತುಂ ಅಮತಮಹಾನಿಬ್ಬಾನಸುಖೇ ಚ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತುನ್ತಿ **ದೇವಾ,** ವಿಸುದ್ಧಿದೇವಾ।

ದೇವಸದ್ದ "ವಿದ್ಧೇ ವಿಗತವಲಾಹಕೇ ದೇವೇ"ತಿಆದೀಸು ಅಜಟಾಕಾಸೇ ಆಗತೋ। "ದೇವೋ ಚ ಥೋಕಂ ಥೋಕಂ ಫುಸಾಯತೀ"ತಿಆದೀಸು ಮೇಘೇ। "ಅಯಞ್ಹಿ ದೇವ ಕುಮಾರೋ"ತಿಆದೀಸು ಖತ್ತಿಯೇ। "ಅಹಂ ದೇವ ಸಕಲಜಮ್ಬುದೀಪೇ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ರಞ್ಞೋ ಸನ್ತಿಕೇ ಕಿಞ್ಚಿ ಭಯಂ ನ ಪಸ್ಸಾಮೀ"ತಿಆದೀಸು ಇಸ್ಸರಪುಗ್ಗಲೇ। "ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾಮಗುಣೇಹಿ ಸಮಪ್ಪಿತೋ ಸಮಙ್ಗೀಭೂತೋ ಪರಿಚಾರೇತಿ ದೇವೋ ಮಞ್ಞೇ"ತಿಆದೀಸು ಉಪಪತ್ತಿದೇವೇ। "ದೇವಾತಿದೇವಂ ನರದಮ್ಮಸಾರಥಿ"ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಸುದ್ಧಿದೇವೇ ಆಗತೋ।

ದೇವೀತಿ ರಾಜಭರಿಯಾಪಿ ದೇವಧೀತಾಪಿ "ದೇವೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ದೇವಸ್ಸ ಭರಿಯಾತಿ ಹಿ ದೇವೀ, ಸಾಪಿ ಅತ್ಥತೋ "ದಿಬ್ಬತೀತಿ ದೇವೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ಯಥಾ "ಭಿಕ್ಖತೀತಿ ಭಿಕ್ಖುನೀ"ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **ವಿಮಾನವತ್ಥುಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ದಿಬ್ಬತಿ ಅತ್ತನೋ ಪುಞ್ಞಿದ್ಧಿಯಾ ಕೀಳತೀತಿ ದೇವೀ"ತಿ।

ದೇವತಾತಿ ದೇವಪುತ್ತೋಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಪಿ ದೇವಧೀತಾಪಿ। "ಅಥ ಖೋ ಅಞ್ಞತರಾ ದೇವತಾ ಅಭಿಕ್ಕನ್ತಾಯ ರತ್ತಿಯಾ ಅಭಿಕ್ಕನ್ತವಣ್ಣಾ"ತಿಆದೀಸು ಹಿ ದೇವಪುತ್ತೋ "ದೇವತಾ"ತಿ ವುತ್ತೋ "ದೇವೋಯೇವ ದೇವತಾ"ತಿ ಕತ್ವಾ, ತಥಾ "ತಾ ದೇವತಾ ಸತ್ತಸತಾ ಉಳಾರಾ, ಬ್ರಹ್ಮ ವಿಮಾನಾ ಅಭಿನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ"ತಿಆದೀಸು ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ।

"ಅಭಿಕ್ಕನ್ತೇನ ವಣ್ಣೇನ, ಯಾ ತ್ವಂ ತಿಟ್ಠಸಿ ದೇವತೇ।
ಓಭಾಸೇನ್ತೀ ದಿಸಾ ಸಬ್ಬಾ, ಓಸಧೀ ವಿಯ ತಾರಕಾ"ತಿ-

ಆದೀಸು ದೇವಧೀತಾ।

ಇಮಾನಿ ಉಪಪತ್ತಿದೇವಾನಂ ನಾಮಾನಿ -

ದೇವೋ ಸುರೋ ಚ ವಿಬುಧೋ, ನಿಜ್ಜರೋ ಅಮರೋ ಮರು।
ಸುಧಾಸೀ ತಿದಸೋ ಸಗ್ಗ-ವಾಸೀ ಅನಿಮಿಸೋಪಿ ಚ।
ದಿವೋಕೋ'ಮತಪಾಯೀ ಚ, ಸಗ್ಗಟ್ಠೋ ದೇವತಾನಿ ಚ॥

ಖಿ ಖಯೇ। ಖಿಯತಿ। ಖಯೋ। ಖಿಯನಂ। ರಾಗಕ್ಖಯೋ।

ಖಿ ನಿವಾಸೇ ಕೋಧಹಿಂಸಾಸು ಚ। ಖಿಯತಿ। ನ ಗಚ್ಛಸಿ ಯಮಕ್ಖಯಂ। ನಾಗದಾನೇನ ಖಿಯನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ಖಿಯತೀ**ತಿ ನಿವಸತಿ। **ಯಮಕ್ಖಯ**ನ್ತಿ ಯಮನಿವೇಸನಂ। **ಖಿಯನ್ತೀ**ತಿ ಕುಜ್ಝನ್ತಿ ಹಿಂಸನ್ತಿ ವಾ।

ಘಾ ಗನ್ಧೋಪಾದಾನೇ। ಘಾಯತೀತಿ **ಘಾನಂ**। ಘಾನೇನ ಗನ್ಧಂ ಘಾಯಿತುಂ ಘಾಯಿತ್ವಾ।

ರುಚ ರೋಚನೇ। **ರೋಚನಂ** ರುಚಿ। ಭತ್ತಂ ಮೇ ರುಚ್ಚತಿ। ಭತ್ತಮ್ಪಿತಸ್ಸ ನ ರುಚ್ಚತಿ। ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಮಮ ರುಚ್ಚತಿ। ರುಚ್ಚಿತುಂ, ರುಚ್ಚಿತ್ವಾ। ಕೇಚಿ ಪನ ಇಮಸ್ಮಿಂ **ದಿವಾದಿ**ಗಣೇ **"ರುಚ ದಿತ್ತಿಮ್ಹೀ"**ತಿ ಪಠನ್ತಿ। ತಂ ನ ಯುತ್ತಂ ಕತ್ಥಚಿಪಿ ದಿತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಸೋಭನತ್ಥವಾಚಕಸ್ಸ **ರುಚ**ಧಾತುನೋ "ರುಚ್ಚತೀ"ತಿ ರೂಪಾಭಾವತೋ। ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಬ್ಬಂ, ದಿತ್ತಿರುಚೀನಂ ವಾಚಕೋ **ರುಚ**ಧಾತು ಭುವಾದಿಗಣಿಕೋ। ತಸ್ಸ ಹಿ "ರೋಚತಿ, ವಿರೋಚತಿ। ಏಕತ್ತಮುಪರೋಚಿತ"ನ್ತಿ ರೂಪಾನಿಯೇವ ಭವನ್ತಿ, ನ "ರುಚ್ಚತೀ"ತಿ ರೂಪಂ। ರುಚಿಯಾಯೇವ ವಾಚಕೋ ಪನ **ದಿವಾದಿ**ಗಣಿಕೋಪಿ ಹೋತಿ **ಚುರಾದಿ**ಗಣಿಕೋಪಿ। ತಸ್ಸ ಹಿ

ದಿವಾದಿಗಣಿಕಕಾಲೇ “ಗಮನಂ ಮಯ್ಹಂ ರುಚ್ಚತೀ”ತಿ ರೂಪಂ। **ಚುರಾದಿ**ಗಣಿಕಕಾಲೇ “ಕಿಂ ನು ಜಾತಿಂ ನ ರೋಚೇಸೀ”ತಿ ರೂಪಂ। **ಆಪುಬ್ಬೋ** ಚೇ ಆಚಿಕ್ಖನೇ ವತ್ತತಿ, “ಆರೋಚೇತಿ, ಆರೋಚಯತೀ”ತಿ ರೂಪಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ಮುಚ ಮೋಕ್ಖೇ। ದುಕ್ಖತೋ ಮುಚ್ಚತಿ। ಸದ್ಧಾಯ ಅಧಿಮುಚ್ಚತಿ। ಮುತ್ತಿ, ವಿಮುತ್ತಿ, ಅಧಿಮುತ್ತಿ, ಮುಚ್ಚಮಾನೋ।

ಉಚ ಸಮವಾಯೇ। ಉಚ್ಚತಿ। ಓಕೋ, ಊಕಾ, ಉಕ್ಕಾ।

ಓಕೋತಿ ಉದಕಮ್ಪಿ ಆವಾಸೋಪಿ। “ಓಕಪುಣ್ಣೇಹಿ ಚೀವರೇಹೀ”ತಿ ಚ, “ವಾರಿಜೋವ ಥಲೇ ಖಿತ್ತೋ, ಓಕಮೋಕತಮುಬ್ಭತೋ”ತಿ ಚೇತ್ಥ ಪಯೋಗೋ। **ಊಕಾ**ತಿ ಸೀಸೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಕಿಮಿವಿಸೇಸೋ।

ಉಕ್ಕಾತಿ ದೀಪಿಕಾದಯೋ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। “ಉಕ್ಕಾಸು ಧಾರಿಯಮಾನಾಸೂ”ತಿ ಹಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ದೀಪಿಕಾ “ಉಕ್ಕಾ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। “ಉಕ್ಕಂ ಬನ್ಧೇಯ್ಯ, ಉಕ್ಕಂ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ, ಉಕ್ಕಾಮುಖಂ ಆಲಿಮ್ಪೇಯ್ಯಾ”ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಅಙ್ಗಾರಕಪಲ್ಲಂ। “ಕಮ್ಮಾರಾನಂ ಯಥಾ ಉಕ್ಕಾ, ಅನ್ತೋ ಝಾಯತಿ ನೋ ಬಹೀ”ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಕಮ್ಮಾರುದ್ಧನಂ। “ಏವಂ ವಿಪಾಕೋ ಉಕ್ಕಾಪಾತೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ವಾತವೇಗೋ “ಉಕ್ಕಾ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। “ಸಣ್ಡಾಸೇನ ಜಾತರೂಪಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಉಕ್ಕಾಮುಖೇ ಪಕ್ಖಿಪೇಯ್ಯಾ”ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಸುವಣ್ಣಕಾರಾನಂ ಮೂಸಾ “ಉಕ್ಕಾ”ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಇಚ್ಚೇವಂ -

> ದೀಪಿಕಾವಾತವೇಗೇಸು, ಕಮ್ಮಾರಾನಞ್ಚ ಉದ್ಧನೇ।
> ಮೂಸಾಯಮ್ಪಿ ಚ ಅಙ್ಗಾರ-ಕಪಲ್ಲೇ ಚಾತಿ ಪಞ್ಚಸು।
> ವಿಸಯೇಸು ಪನೇತೇಸು, **ಉಕ್ಕಾ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ।

ಭೇ ಭೇದನೇ। ಭಿಯತಿ, ಭಿಯನ್ತಿ। ಅವಚ್ಛಿತಂ, ಅವಚ್ಛಾತಂ। ಭೇತ್ವಾನ ಮೋಳಿಂ ವರಗನ್ಧವಾಸಿತಂ।

ಸಜ ಸಙ್ಗೇ। **ಸಙ್ಗೋ** ಲಗನಂ। ಸಜ್ಜತಿ। ಸಜ್ಜನಂ, ಸಜ್ಜಿತೋ, ಸತ್ತೋ।

ಯುಜ ಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ। ಸಮಾಧಾನಂ **ಸಮಾಧಿ,** ಕಾಯಕಮ್ಮಾದೀನಂ ಸಮ್ಮಾಪಯೋಗವಸೇನ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯುಜ್ಜತಿ। ಯೋಗೋ, ಯೋಗೀ।

ಏತ್ಥ **ಯೋಗೋ**ತಿ ವೀರಿಯಂ। ತಞ್ಹಿ -

> “ವಾಯಮೇಥೇವ ಪುರಿಸೋ, ನ ನಿಬ್ಬಿನ್ದೇಯ್ಯ ಪಣ್ಡಿತೋ।
> ಪಸ್ಸಾಮಿ ವೋ'ಹ'ಮತ್ತಾನಂ, ಯಥಾ ಇಚ್ಛಿಂ ತಥಾ ಅಹು”ನ್ತಿ

ವಚನತೋ ಅವಸ್ಸಂ ಕಾತುಂ ಯುಜ್ಜತಿ ಉಪಪಜ್ಜತೀತಿ **ಯೋಗೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ರಞ್ಜ ರಾಗೇ। ರಜ್ಜತಿ। ವಿರಜ್ಜತಿ। ರಜ್ಜಮಾನೋ, ರಜ್ಜಂ, ರಜ್ಜನ್ತೋ, ರಾಗೋ, ವಿರಾಗೋ, ರಜ್ಜನಂ, ವಿರಜ್ಜನಂ, ರಜನೀಯಂ। ಉಪಸಗ್ಗವಸೇನ ಅಞ್ಞೋ ಅತ್ಥೋ ಭವತಿ। ಸಮ್ಮಾ ರಟ್ಠಾ ನಿರಜ್ಜತಿ, ಅತ್ತನೋ ರಟ್ಠಾ ನಿಗ್ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತತ್ಥ **ವಿರಾಗೋ**ತಿ ವಿರಜ್ಜನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾತಿ ವಿರಾಗೋ, ನಿಬ್ಬಾನಂ ಮಗ್ಗೋ ಚ।

ವಿಜೀ ಭಯಚಲನೇಸು। ವಿಜ್ಜತಿ, ಸಂವಿಜ್ಜತಿ। ಸಂವೇಗೋ, ಸಂವೇಜನೀಯಂ। ಉಬ್ಬಿಜ್ಜತಿ। ಉಬ್ಬೇಗೋ, ಉಬ್ಬಿಗ್ಗಹದಯೋ।

ಲುಜ ವಿನಾಸೇ। ಲುಜ್ಜತೀತಿ **ಲೋಕೋ**। ಲೋಪೋ, ಲುತ್ತಿ, ಲುಜ್ಜನಂ, ಲುತ್ತೋ।

ಠಾ ಗತಿನಿವತ್ತಿಯಂ। ಠಾಯತಿ। ಠಾಯೀ, ಠಿತಿ, ಠಾನಂ, ಠಿತೋ, ತತ್ರಟ್ಠೋ, ತಿಟ್ಠಂ, ಕಪ್ಪಟ್ಠಾಯೀ, ಆಸಭಟ್ಠಾನಟ್ಠಾಯೀ।

"ಸುಖಂ ಸಯಾಮಿ ಠಾಯಾಮಿ, ಸುಖಂ ಕಪ್ಪೇಮಿ ಜೀವಿತಂ।
ಅಹತ್ಥಪಾಸೋ ಮಾರಸ್ಸ, ಅಹೋ ಸತ್ಥಾನುಕಮ್ಪಕೋ"ತಿ

ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। ಲಾಪಂ ಗೋಚರಟ್ಠಾಯಿನನ್ತಿ ಚ। ತತ್ಥ **ಠಾಯಾಮೀತಿ** ತಿಟ್ಠಾಮಿ।

ಡಿಗತಿಯಂ। ಡಿಯತಿ। ಡೇಮಾನೋ। ಡಿನೋ ವಾ। "ಉಚ್ಚೇ ಸಕುಣ ಡೇಮಾನ, ಪತ್ತಯಾನ ವಿಹಙ್ಗಮ। ವಜ್ಜೇಸಿ ಖೋ ತ್ವಂ ವಾಮೂರು"ನ್ತಿ ನಿದಸ್ಸನಂ।

ಏತ್ಥ ಡಿಯತೀತಿ **ಡೇಮಾನೋತಿ** ನಿಬ್ಬಚನಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ತಾ ಪಾಲನೇ। ತಾಯತಿ। ಅಘಸ್ಸ ತಾತಾ। ಸೋ ನೂನ ಕಪಣೋ ತಾತೋ, ಚಿರಂ ರುಜ್ಜತಿ ಅಸ್ಸಮೇ। ತಾಣಂ, ಪರಿತ್ತಂ, ಗೋತ್ತಂ। ತ್ವಂ ಖೋಸಿ ಉಪಾಸಕ ಕತಕಲ್ಯಾಣೋ ಕತಭೀರುತ್ತಾಣೋ।

ತತ್ರ **ಪರಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಮಹಾತೇಜವನ್ತತಾಯ ಸಮನ್ತತೋ ಸತ್ತಾನಂ ಭಯಂ ಉಪದ್ದವಂ ಉಪಸಗ್ಗಞ್ಚ ತಾಯತಿ ರಕ್ಖತೀತಿ ಪರಿತ್ತಂ, ಗಂ ತಾಯತೀತಿ **ಗೋತ್ತಂ**।

ನತ ಗತ್ತವಿನಾಮೇ। **ಗತ್ತವಿನಾಮೋ** ಗತ್ತವಿಕ್ಖೇಪೋ। ನಚ್ಚತಿ। ನಚ್ಚಂ। ನಿಗಣ್ಠೋ ನಾಟಪುತ್ತೋ।

ದಾ ಸೋಧನೇ। ದಾಯತಿ। ದಾನಂ। ಅನುಯೋಗದಾಪನತ್ಥಂ। ಅನುಯೋಗಂ ದತ್ವಾ। ದಾನಂ ದತ್ವಾ।

ದಾ ಸುಪನೇ। ದಾಯತಿ। ನಿದ್ದಾಯತಿ। ನಿದ್ದಾಯನಂ, ನಿದ್ದಾಯಮಾನೋ, ನಿದ್ದಾಯನ್ತೋ।

ದಾದಾನೇ। ಪುರಿಸೋ ದಾನಂ ದಾಯತಿ। **ಆಪುಬ್ಬೋ** ಗಹಣೇ। ಅದಿನ್ನಂ ಆದಿಯತಿ। ಸೀಲಂ ಸಮಾದಿಯತಿ। ಕಮ್ಮೇ - ಪುರಿಸೇನ ದಾನಂ ದೀಯತಿ, ಅದಿನ್ನಂ ಆದಿಯತಿ। ಕಾರಿತೇ - ಆದಪೇತಿ, ಸಮಾದಪೇತಿ, ಆದಪಯತಿ, ಸಮಾದಪಯತಿ, ಯೇ ಧಮ್ಮಮೇವಾದಪಯನ್ತಿ ಸನ್ತೋ।

ದಾ ಅವಖಣ್ಡನೇ। ದಿಯತಿ, ದಿಯನ್ತಿ। ಪರಿತ್ತಂ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಪರಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಸಮನ್ತತೋ ಖಣ್ಡಿತತ್ತಾ ಪರಿತ್ತಂ। ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಞ್ಹಿ ಗೋಮಯಪಿಣ್ಡಂ **ಪರಿತ್ತ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಮಾ **ಪರಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಅಪ್ಪಕಸ್ಸ ನಾಮಂ ಕಾಮಾವಚರಸ್ಸ ಚ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಪ್ಪೇಸಕ್ಖತ್ತಾ।

ದಾ ಸುದ್ಧಿಯಂ। ದಾಯತಿ। ವೋದಾಯತಿ। ವೋದಾನಂ। ಅಕಮ್ಮಕೋಯಂ ಧಾತು। ತಥಾ ಹಿ "ವೋದಾಯತಿ ಸುಜ್ಝತಿ ಏತೇನಾತಿ **ವೋದಾನಂ,** ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ"ತಿ **ನೇತ್ತಿಸಂವಣ್ಣನಾಯಂ** ವುತ್ತಂ।

ದೀ ಖಯೇ। ದೀಯತೇ। ದೀನೋ, ಆದೀನವೋ।

ತತ್ರ ದೀನೋತಿ ಪರಿಕ್ಖೀಣಞಾತಿಧನಾದಿಭಾವೇನ ದುಕ್ಖಿತೋ। **ಆದೀನವೋ**ತಿಆದೀನಂ ದುಕ್ಖಂ ವಾತಿ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ ಏತೇನಾತಿಆದೀನವೋ, ದೋಸೋ।

ದು ಪರಿತಾಪೇ। ದುಯತೇ। ದುನೋ, ದೂತೋ।

ಭಿದಿ ಭಿಜ್ಜನೇ। ಭಿಜ್ಜನಧಮ್ಮಂ ಭಿಜ್ಜತಿ। ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಭಿನ್ನೋ। ಭಿಜ್ಜನಂ ಭೇದೋ।

ಛಿದಿ ಛಿಜ್ಜನೇ। ಸುತ್ತಂ ಛಿಜ್ಜತಿ। ಛಿಜ್ಜತೀತಿ ಛಿನ್ನೋ। ಏವಂ ಛಿದ್ದಂ। ಛಿಜ್ಜನಂ ಛೇದೋ।

ಖಿದಿ ದೀನಿಯೇ। ದೀನಭಾವೋ **ದೀನಿಯಂ,** ಯಥಾ ದಕ್ಖಿಯಂ। ಖಿಜ್ಜತಿ, ಖಿನ್ನೋ, ಅಖಿನ್ನಮತಿ, ಖೇದೋ, ಖೇದಪ್ಪತ್ತೋ ಲೋಕಹಿತಾಯ ನಾಥೋ।

ಏತ್ಥ **ಖೇದಪ್ಪತ್ತೋ**ತಿ ಕಾಯಿಕದುಕ್ಖಸಙ್ಖಾತಂ ಪರಿಸ್ಸಮಂ ಪತ್ತೋ, ದುಕ್ಖಮನುಭವೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪದ ಗತಿಯಂ। ಪಜ್ಜತಿ। ಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ। ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ। ಅದ್ಧಾನಮಗ್ಗಪ್ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತಿ, ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ। ಆಪತ್ತಿಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಅಕಮ್ಮಕಮ್ಪಿ ಭವತಿ, ತೇಸಂ ಅಧಮ್ಮೋ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಪಜ್ಜೋ, ಬ್ಯಗ್ಘಪಜ್ಜೋ, ಸಮ್ಪದಾಯೋ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಪಜ್ಜೋ**ತಿ ಮಗ್ಗೋ। ಬ್ಯಗ್ಘಪಜ್ಜೇ ಸದ್ದುಲಪಥೇ ಜಾತೋತಿ **ಬ್ಯಗ್ಘಪಜ್ಜೋ,** ಏವಂನಾಮಕೋ ಕುಲಪುತ್ತೋ। ಸಮ್ಪದಿಯತಿ ಞಾಪಿಯತಿ ಧಮ್ಮೋ ಏತೇನಾತಿ **ಸಮ್ಪದಾಯೋ,** ಅಕ್ಖಾತಾ।

ವಿದ ಸತ್ತಾಯಂ। **ಸತ್ತಾ** ವಿಜ್ಜಮಾನಾಕಾರೋ। ವಿಜ್ಜತಿ, ಸಂವಿಜ್ಜತಿ। ಜಾತವೇದೋ, ವಿಜ್ಜಾ, ಅವಿಜ್ಜಾ, ವಿದಿತೋ।

ತತ್ಥ **ಜಾತವೇದೋ**ತಿ ಅಗ್ಗಿ। ಸೋ ಹಿ ಜಾತೋವ ವೇದಯತಿ ಧೂಮಜಾಲುಟ್ಠಾನೇನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ **ಜಾತವೇದೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾವಂ ವಿದಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ವಿಜ್ಜಾ, ಞಾಣಂ। **ಅವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ಖನ್ಧಾನಂ ರಾಸಟ್ಠಂ, ಆಯತನಾನಂ ಆಯತನಟ್ಠಂ, ಧಾತೂನಂ ಸುಞ್ಞಟ್ಠಂ, ಸಚ್ಚಾನಂ ತಥಟ್ಠಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠಂ ಅವಿದಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ। ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಪೀಳನಾದಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಅತ್ಥಂ ಅವಿದಿತಂ ಕರೋತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾ,** ಮೋಹೋ।

ಮದ ಉಮ್ಮಾದೇ। **ಉಮ್ಮಾದೋ** ನಾಮ ಮುಯ್ಹನಂ ವಾ ಸತಿವಿಪ್ಪವಾಸೋ ವಾ ಚಿತ್ತವಿಕ್ಖೇಪೋ ವಾ। ಮಜ್ಜತಿ, ಪಮಜ್ಜತಿ। ಮತ್ತೋ, ಸುರಾಮದಮತ್ತೋ। ಮತ್ತೋ ಅಹಂ ಮಹಾರಾಜ। ಪುತ್ತಮಂಸಾನಿ ಖಾದಯಿಂ। ಮತ್ತಹತ್ಥೀ, ಪಮತ್ತೋ, ಉಮ್ಮತ್ತೋ।

> ಅಪ್ಪಮಾದೋ ಅಮತಂ ಪದಂ, ಪಮಾದೋ ಮಚ್ಚುನೋ ಪದಂ।
> ಅಪ್ಪಮತ್ತಾ ನ ಮಿಯ್ಯನ್ತಿ, ಯೇ ಪಮತ್ತಾ ಯಥಾ ಮತಾ॥

ಮಿದ ಸಿನೇಹನೇ। ಮೇಜ್ಜತಿ। ಮೇತ್ತಾ, ಮೇತ್ತಿ, ಮಿತ್ತಂ, ಮಿತ್ತೋ।

ಅನ್ತರಧಾ ಅದಸ್ಸನೇ। **ಅನ್ತರಪುಬ್ಬೋ ಧಾ**ಧಾತು ವಿಜ್ಜಮಾನಸ್ಸ ವತ್ಥುನೋ ಅದಸ್ಸನೇ ವತ್ತತಿ। ಅನ್ತರಧಾಯತಿ। ಅನ್ತರಧಾನಂ, ಅನ್ತರಧಾಯನ್ತೋ। ಸಾ ದೇವತಾ ಅನ್ತರಹಿತಾ। ಅನ್ತರಾಪಿಧಾಯತಿ।

ಬುಧ ಅವಗಮನೇ। **ಅವಗಮನಂ** ಜಾನನಂ। ಬುಜ್ಝತಿ, ಬುದ್ಧೋ, ಬುದ್ಧಿ, ಬುದ್ಧಂ, ಬೋಧೋ, ಬೋಧಿ। ಬುಜ್ಝಿತಾ ಸಚ್ಚಾನಿ। ಸಕಲಂ ಬುದ್ಧೋ, ಬುದ್ಧವಾ, ವಿಬೋಧೇತಿ, ಬೋಧೇತಾ, ಬುದ್ಧೋ, ವಿಬುದ್ಧೋ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ತತ್ರ ಬುದ್ಧೋತಿ ಬುಜ್ಝಿತಾ ಸಚ್ಚಾನೀತಿ ಬುದ್ಧೋ, ಬೋಧೇತಾ ಪಜಾಯಾತಿ **ಬುದ್ಧೋ**। ಅಥ ವಾ ಪಾರಮಿತಾಪರಿಭಾವಿತಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಞೇಯ್ಯಂ ಅಬುಜ್ಝೀತಿ **ಬುದ್ಧೋ**। ಕೇಚಿ ಪನ ಕಮ್ಮೇನಪಿ **ಬುದ್ಧ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಸಿದ್ಧಂ ಇಚ್ಛನ್ತಾ ಏವಂ ನಿಬ್ಬಚನಂ ಕರೋನ್ತಿ "ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ವತ ಸೋ ಭಗವಾತಿ ಅಧಿಗತಗುಣವಿಸೇಸೇಹಿ ಖೀಣಾಸವೇಹಿ ಬುಜ್ಝಿತಬ್ಬೋತಿ ಬುದ್ಧೋ"ತಿ। ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನ **ನಿದ್ದೇಸೇ** ವುತ್ತನಯೇನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಬುದ್ಧೀತಿ ಬುಜ್ಝತೀತಿ **ಬುದ್ಧಿ**। ಏವಂ **ಬುದ್ಧಂ ಬೋಧೋ ಬೋಧಿ** ಚ। ಅಥ ವಾ ಬುಜ್ಝನಂ **ಬುದ್ಧಿ**। ಏವಂ **ಬೋಧೋ ಬೋಧಿ** ಚ, ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಪಞ್ಞಾಯಾಧಿವಚನಂ।

ಇದಾನಿ **ಬೋಧಿ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರಂ ವದಾಮ। **ಬೋಧೀ**ತಿ ಹಿ ರುಕ್ಖೋಪಿ ಮಗ್ಗೋಪಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಮ್ಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಮ್ಪಿ ಏವಂಪಣ್ಣತ್ತಿಕೋ ಪುಗ್ಗಲೋಪಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಥಾ ಹಿ "ಬೋಧಿರುಕ್ಖಮೂಲೇ ಪಠಮಾಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ"ತಿ ಚ, "ಅನ್ತರಾ ಚ ಬೋಧಿಂ ಅನ್ತರಾ ಚ ಗಯ"ನ್ತಿ ಚ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ರುಕ್ಖೋ ಬೋಧೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಚತೂಸು ಮಗ್ಗೇಸು ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಮಗ್ಗೋ। "ಪಪ್ಪೋತಿ ಬೋಧಿಂ ವರಭೂರಿ ಸುಮೇಧಸೋ"ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ। "ಪತ್ವಾನ ಬೋಧಿಂ ಅಮತಂ ಅಸಙ್ಖತ"ನ್ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ನಿಬ್ಬಾನಂ। "ಬೋಧಿ ಭನ್ತೇ ರಾಜಕುಮಾರೋ ಭಗವತೋ ಪಾದೇ ಸಿರಸಾ ವನ್ದತೀ"ತಿ "ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಬೋಧೀತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ ಚ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಏವಂಪಣ್ಣತ್ತಿಕೋ ಪುಗ್ಗಲೋ।

ಅತ್ರಿದಂ ವುಚ್ಚತಿ -

ರುಕ್ಖೇ ಮಗ್ಗೇ ಚ ನಿಬ್ಬಾನೇ, ಞಾಣೇ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾಯ ಚ।
ತಥಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿಯಞ್ಚೇವ, **ಬೋಧಿ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ॥

ಬುಜ್ಝತೀತಿ **ಬುಜ್ಝಿತಾ,** ಬೋಧೇತೀತಿ **ಬೋಧೇತಾ**।

ಏತ್ಥ ಚ ಕೋಚಿ ಪಯೋಗೋ **ತು**ಮನ್ತಾದೀನಿ ಚ ರೂಪಾನಿ ವುಚ್ಚನ್ತೇ - "ಗುಯ್ಹಮತ್ಥಮಸಮ್ಬುದ್ಧಂ, ಸಮ್ಬೋಧಯತಿ ಯೋ ನರೋ। ಪರಂ ಸಮ್ಬುದ್ಧುಮರಹತಿ। ಬುಜ್ಝಿತುಂ, ಬುದ್ಧುಂ, ಬುಜ್ಝಿತ್ವಾ, ಬುಜ್ಝಿತ್ವಾನ, ಬುಜ್ಝಿತುನ, ಬುದ್ಧಿಯ, ಬುದ್ಧಿಯಾನ, ಬುದ್ಧಾ, ಬುದ್ಧಾನ" ಇತಿ ಭವನ್ತಿ।

ತತ್ರ **ಅಸಮ್ಬುದ್ಧ**ನ್ತಿ ಪರೇಹಿ ಅಞ್ಞಾತಂ, "ಅಸಮ್ಬೋಧ"ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಪರೇಸಂ ಬೋಧೇತುಂ ಅಯುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮ್ಬುದ್ಧು**ನ್ತಿ ಸಂಬುಜ್ಝಿತುಂ। **ಬುದ್ಧಾ**ತಿ ಬುಜ್ಝಿತ್ವಾ, ಏವಂ **ಬುದ್ಧಾನಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ।

ಕೇಚಿ ಪನ **"ನಾಮರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದೇ** 'ಬೋಧಿಮಗ್ಗೇನ ಬುಧ್ವಾ'ತಿ ಚ, "ಬುಧ್ವಾ ಬೋಧಿತಲೇ ಯಮಾಹ ಸುಗತೋ'ತಿ ಚ **ಧ**ಕಾರ**ವ**ಕಾರಸಞ್ಞೋಗವತೋ ಪದಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ **ತ್ವಾ**ಪಚ್ಚಯನ್ತಭಾವತೋ ಚ **ಧ**ಕಾರ**ವ**ಕಾರಸಂಯೋಗವಸೇನ "ಬುಧ್ವಾ"ತಿ ಪದಸಿದ್ಧಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಪದರೂಪಸ್ಸ ಬುದ್ಧವಚನೇ ಅದಸ್ಸನತೋ ಚ, ಬುದ್ಧವಚನಸ್ಸ ಅನನುಕೂಲತಾಯ ಚ, ಪರಿಸುದ್ಧೇ ಚ ಪೋರಾಣಪೋತ್ಥಕೇ **ವ**ಕಾರಸಂಯೋಗವಿಗತಸ್ಸ "ಬೋಧಿಮಗ್ಗೇನ ಬುದ್ಧಾ"ತಿಚ, "ಬುದ್ಧಾ ಬೋಧಿತಲೇ"ತಿ ಚ ಪದಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ನ ತಾದಿಸೋ ಪಾಠೋ ಬುದ್ಧವಚನಸ್ಸ ಅನುಕೂಲೋ ಹೋತೀತಿ। ನ ಹಿ ಬುದ್ಧವಚನೇ ವಸ್ಸಸತಮ್ಪಿ ವಸ್ಸಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಪರಿಯೇಸನ್ತಾ ತಾದಿಸಂ **ವ**ಕಾರ**ಧ**ಕಾರಸಞ್ಞೋಗಪದಂ ಪಸ್ಸಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಏವಂ "ಬುಧ್ವಾ"ತಿ ಪದರೂಪಸ್ಸ ಬುದ್ಧವಚನಸ್ಸ ಅನನುಕೂಲತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತಞ್ಚ ಸಕ್ಕಟಗನ್ಥೇ ಕತಪರಿಚಯಭಾವೇನ ವಞ್ಚಿತೇಹಿ ವಿದೂಹಿ ಇಚ್ಛಿತಂ, ನ ಸದ್ಧಮ್ಮನೀತಿವಿದೂಹಿ। ಏತ್ಥ ಇಮಾನಿ ನಿದಸ್ಸನಪದಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ -

ಕೋ ಮಂ ವಿದ್ಧಾ ನಿಲೀಯತಿ। ಲದ್ಧಾ ಮಚ್ಚೋ ಯದಿಚ್ಛತಿ। ಲದ್ಧಾನ ಪುಬ್ಬಾಪರಿಯಂ ವಿಸೇಸಂ, ಅದಸ್ಸನಂ ಮಚ್ಚುರಾಜಸ್ಸ ಗಚ್ಛೇ।

ಉಮ್ಮಾದನ್ತಿಮಹಂ ದಿಟ್ವಾ, ಆಮುಕ್ಕಮಣಿಕುಣ್ಡಲಂ।
ನ ಸುಪಾಮಿ ದಿವಾರತ್ತಿಂ, ಸಹಸ್ಸಂವ ಪರಾಜಿತೋ"ತಿ।

ತತ್ಥ **ವಿದ್ಧಾ**ತಿ ವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ। **ಲದ್ಧಾ**ತಿ ಲಭಿತ್ವಾ। **ಲದ್ಧಾನಾ**ತಿ ಲಭಿತ್ವಾನ। **ದಿಟ್ವಾ**ತಿ ದಿಸ್ವಾ। ಇತಿ "ವಿದ್ಧಾ ಲದ್ಧಾ ಲದ್ಧಾನ ದಿಟ್ವಾ"ತಿ ಪದಾನಿ **ತ್ವಾ**ಪಚ್ಚಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಗತಾನಿಪಿ ಸಞ್ಞೋಗವಸೇನ **ವಕಾರ**ಪಟಿಬದ್ಧಾನಿ ನ **ಹೋ**ನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಬುದ್ಧಾ ಬುದ್ಧಾನ" ಇಚ್ಚೇತಾನಿಪಿ "ಲದ್ಧಾ ಲದ್ಧಾನ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ವಿಯ ಪರಿಹೀನ**ವಕಾರ**ಸಞ್ಞೋಗಾನಿ ಏವ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ। ಯೇ "ಬುಧ್ವಾ"ತಿ ರೂಪಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ ಪಠನ್ತಿ ಚ, ಮಞ್ಞೇ ತೇ **ತ್ವಾ**ಪಚ್ಚಯೋ ವಞ್ಚೇತಿ, ತೇನ ತೇ ವಞ್ಚನಂ ಪಾಪುಣನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾದಿಸಂ ರೂಪಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಯೋ ಸದ್ದನೀತಿಯಂ ಸದ್ದವಿನಿಚ್ಛಯೋ ವುತ್ತೋ, ಸೋಯೇವ ಆಯಸ್ಮನ್ತೇಹಿ ಸಾರತೋ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬೋ।

ಬುಧ ಬೋಧನೇ। ಸಕಮ್ಮಕಾಕಮ್ಮಕೋಯಂ ಧಾತು। ತಥಾ ಹಿ ಬೋಧನಸದ್ದುಚ್ಚಾರಣೇನ ಜಾನನಂ ವಿಕಸನಂ ನಿದ್ದಕ್ಖಯೋ ಚ ಗಹಿತೋ, ತಸ್ಮಾ **"ಬುಧ** ಞಾಣೇ, **ಬುಧ** ವಿಕಸನೇ, **ಬುಧ** ನಿದ್ದಕ್ಖಯೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ **ಹೋ**ತಿ। ಬುಜ್ಝತಿ ಭಗವಾ, ಧಮ್ಮೇ ಬುಜ್ಝತಿ, ಪಬುಜ್ಝತಿ, ಪದುಮಂ ಬುಜ್ಝತಿ। ಪುರಿಸೋ ಬುದ್ಧೋ, ಪಬುದ್ಧೋ, ಬೋಧತಿ, ಪಬೋಧತಿ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ಸಂಧಾ ಸನ್ಧಿಮ್ಹಿ। **ಸಂ**ಪುಬ್ಬೋ **ಧಾ**ಧಾತು ಸನ್ಧಿಮ್ಹಿ ವತ್ತತಿ। ನೇವಸ್ಸ ಮದ್ದೀ ಭಾಕುಟಿ, ನ ಸನ್ಧಿಯತಿ ನ ರೋದತಿ। ನ **ಸನ್ಧಿಯತೀ**ತಿ ಇದಂ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಪಕರಣೇಹಿ ಅಸಾಧಾರಣಂ **ದಿವಾದಿ**ರೂಪಂ।

ಧನು ಯಾಚನೇ। ಮಾತಾ ಹಿ ತವ ಇರನ್ಧತಿ, ವಿಧರಸ್ಸ ಹದಯಂ ಧನಿಯ್ಯತಿ। ಇದಮ್ಪಿ ಅಸಾಧಾರಣಂ **ದಿವಾದಿ**ರೂಪಂ।

ಧೀ ಅನಾದರೇ। ಧೀಯತೇ। ಧೀನೋ।

ಯುಧ ಸಮ್ಪಹಾರೇ। ಯುಜ್ಝತಿ। ಯೋಧೋ, ಯುದ್ಧಂ, ಚರಣಾಯುಧೋ, **ಯಕಾರ**ಸ್ಸ **ವಕಾರ**ಭಾವೇ "ಆವುಧ"ನ್ತಿ ರೂಪಂ। ತತ್ರ **ಚರಣಾಯುಧೋ**ತಿ ಕುಕ್ಕುಟೋ।

ಕುಧ ಕೋಪೇ। ಕುಜ್ಝತಿ। ಕೋಧೋ, ಕುಜ್ಝನಾ, ಕುಜ್ಝಿತತ್ತಂ। ಕುದ್ಧೋ ಅತ್ಥಂ ನ ಜಾನಾತಿ, ಕುದ್ಧೋ ಧಮ್ಮಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ।

ಸುಧ ಸೋಚೇಯ್ಯೇ। **ಸೋಚೇಯ್ಯಂ** ಸುಚಿಭಾವೋ। ಸುಜ್ಝತಿ। ಸುದ್ಧಿ, ವಿಸುದ್ಧಿ, ಸುಜ್ಝನಂ, ಸುದ್ಧೋ, ವಿಸುದ್ಧೋ, ಪರಿಸುದ್ಧೋ। ಕಾರಿತೇ "ಸೋಧೇತಿ, ಸೋಧಕೋ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ಸಿಧು ಸಂರಾಧನೇ। ಸಿಜ್ಝತಿ। ಸಿದ್ಧಿ।

ರಧ ಹಿಂಸಾಯಂ। ರಜ್ಝತಿ, ವಿರಜ್ಝತಿ, ಅಪರಜ್ಝತಿ। ಅಪರಾಧೋ।

ರಾಧ ಸಾಧ ಸಂಸಿದ್ಧಿಯಂ। ರಾಧಯತಿ, ಸಾಧಯತಿ। ಆರಾಧನಂ, ಸಾಧನಂ। ಸಪರಹಿತಂ ಸಾಧೇತೀತಿ **ಸಾಧು,** ಸಪ್ಪುರಿಸೋ। ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಸಾಧೇತಬ್ಬನ್ತಿ **ಸಾಧು,** ಲದ್ಧಕಂ ಸುನ್ದರಂ ದಾನಸೀಲಾದಿ।

ವಿಧ ವಿಜ್ಝನೇ। ವಿಜ್ಝತಿ। ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ಖಣ ವಿದ್ಧ, ವಿಧು, ವಿಜ್ಝನಕೋ, ವಿದ್ಧೋ, ಪಟಿವಿದ್ಧೋ, ವಿಜ್ಝನಂ, ವೇಧೋ, ಪಟಿವೇಧೋ, ವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ, ವಿದ್ಧಾ, ವಿದ್ಧಾನ। ಕೋ ಮಂ ವಿದ್ಧಾ ನಿಲೀಯತಿ।

ಇಧ ವುದ್ಧಿಯಂ। ಇಜ್ಝತಿ, ಸಮಿಜ್ಝತಿ। ಇದ್ಧಿ, ಇಜ್ಝನಂ, ಸಮಿಜ್ಝನಂ, ಇದ್ಧೋ। ತತ್ಥ **ಇದ್ಧೀ**ತಿ ಇಜ್ಝನಂ ಇದ್ಧಿ। ಇಜ್ಝನ್ತಿ ವಾ ಸತ್ತಾ ಏತಾಯ ಇದ್ಧಾ ವುದ್ಧಾ ಉಕ್ಕಂಸಗತಾ **ಹೋ**ನ್ತೀತಿ **ಇದ್ಧಿ**।

ಗಿಧು ಅಭಿಕಙ್ಖಾಯಂ। ಗಿಜ್ಝತಿ, ಗಿಜ್ಝೋ। ಗದ್ಧೋ। ಗದ್ಧಬಾಧಿಪುಬ್ಬೋ। ಕಾಮಗಿದ್ಧೋ ನ ಜಾನಾಸಿ। ಗೇಧೋ।

ರುಧಿ ಆವರಣೇ। ರುಜ್ಝತಿ, ವಿರುಜ್ಝತಿ, ಪಟಿವಿರುಜ್ಝತಿ। ವಿರೋಧಕೋ, ವಿರುದ್ಧೋ। ರೋಧೋ, ವಿರೋಧೋ, ಪಟಿವಿರೋಧೋ, ಅನುವಿರೋಧೋ।

ಅನುವಿಧಾ ಅನುಕರಣೇ। ಅನುವಿಪುಬ್ಬೋ ಧಾಧಾತು ಅನುಕ್ರಿಯಾಯಂ ವತ್ತತಿ। ಪುರಿಸೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ಕ್ರಿಯಂ ಅನುವಿಧೀಯತಿ ತತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ -

> ದೂಸಿತೋ ಗಿರಿದತ್ತೇನ, ಹಯೋ ಸಾಮಸ್ಸ ಪಣ್ಡವೋ।
> ಪೋರಾಣಂ ಪಕತಿಂ ಹಿತ್ವಾ, ತಸ್ಸೇವಾನುವಿಧೀಯತೀ”ತಿ॥

ಇದಮ್ಪಿ ಅಸಾಧಾರಣಂ **ದಿವಾದಿ**ರೂಪಂ।

ಅನುರುಧ ಕಾಮೇ। ಕಾಮೋ ಇಚ್ಛಾ। **ಅನುಪುಬ್ಬೋ ರುಧ**ಧಾತು ಇಚ್ಛಾಯಂ ವತ್ತತಿ। ಅನುರುದ್ಧೋ, ಅನುರೋಧೋ। ಅನುಸ್ಮಾತಿ ಕಿಂ ವಿರೋಧೋ।

ತತ್ಥ **ಅನುರುದ್ಧೋ**ತಿ ಅನುರುಜ್ಝತಿ ಪಣೀತಂ ಪಣೀತಂ ವತ್ಥುಂ ಕಾಮೇತೀತಿ ಅನುರುದ್ಧೋ। **ಅನುರೋಧೋ**ತಿ ಅನುಕೂಲತಾ। ಅಯಂ ಪಾಳಿ “ಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಲಾಭಂ ಅನುರುಜ್ಝತಿ, ಅಲಾಭೇ ಪಟಿವಿರುಜ್ಝತೀ”ತಿ।

ಬ್ಯಧ ತಾಳನೇ। ಬ್ಯಜ್ಝತಿ। ಬ್ಯಾಧೋ। **ಬ್ಯಾಧೋ**ತಿ ಲುದ್ದೋ। ತಂ ತಂ ಮಿಗಂ ಬ್ಯಜ್ಝತಿ ತಾಳೇತಿ ಹಿಂಸತೀತಿ **ಬ್ಯಾಧೋ**।

ಗುಧ ಪರಿವೇಠನೇ। ಗುಜ್ಝತಿ। ಗೋಧಾ।

ಮನ ಞಾಣೇ। ಮಞ್ಞತಿ, ಅವಮಞ್ಞತಿ, ಅತಿಮಞ್ಞತಿ। ಸೇಯ್ಯಾದಿವಸೇನ ಮಞ್ಞತೀತಿ **ಮಾನೋ**। “ಮಞ್ಞನಾ, ಮಞ್ಞಿತತ್ತಂ, ಮಾನೋ, ಅಹಙ್ಕಾರೋ, ಉನ್ನತಿ, ಕೇತು, ಪಗ್ಗಹೋ, ಅವಲೇಪೋ”ತಿ ಪರಿಯಾಯಾ।

ಜನ ಜನನೇ। ಸಕಮ್ಮಕೋಯಂ ಧಾತು। “ಜಞ್ಞತೀ”ತಿಮಸ್ಸ ರೂಪಂ, ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಾರಿತೇ - ಜನೇಸಿ ಫುಸ್ಸತೀ ಮಮಂ। ಜನಯತಿ, ಸುಖಂ ಜನೇತಿ, ಜನಯತೀತಿ **ಜನಕೋ,** ಪಿತಾ, ಯೋ ಕೋಚಿ ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಾ। ಪುಥು ಕಿಲೇಸೇ ಜನೇತೀತಿ **ಪುಥುಜ್ಜನೋ**। ತತ್ಥ “ಜನೇತಿ ಜನಯತೀ”ತಿ ರೂಪಾನಿ **ಚುರಾದಿ**ಗಣಂ ಪತ್ವಾ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಕರೋತೀತಿ ಹಿ ತೇಸಂ ಅತ್ಥೋ। ಹೇತುಕತ್ತುವಸೇನಪಿ ತದತ್ಥೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ “ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀ”ತಿ।

ಜನೀ ಪಾತುಭಾವೇ। ಈಕಾರನ್ತೋಯಂ ಅಕಮ್ಮಕೋ ಧಾತು, **ವಿಪುಬ್ಬೋ** ಚೇ, ಸಕಮ್ಮಕೋ। ಪುತ್ತೋ ಜಾಯತಿ, ಜಾತೋ। ಪುಥು ಕಿಲೇಸಾ ಜಾಯನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಪುಥುಜ್ಜನೋ**। ಜನನಂ ಜಾತಿ, “ಸಞ್ಜಾತಿ, ನಿಬ್ಬತ್ತಿ, ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ, ಖನ್ಧಾನಂ ಪಾತುಭಾವೋ”ತಿ ಪರಿಯಾಯಾ। ಇತ್ಥೀ ಪುತ್ತಂ ವಿಜಾಯತಿ, ಇತ್ಥೀ ಪುತ್ತಂ ವಿಜಾತಾ। ಸೋ ಪುರಿಸೋ ವಿಜಾತಮಾತುಯಾಪಿ ಅಮನಾಪೋ। ಉಪವಿಜಞ್ಞಾ ಇತ್ಥೀ। ಕಾರಿತೇ “ಜಾಪೇತಿ, ಜಾಪಯತಿ। ಅತ್ಥಜಾಪಿಕಾ ಪಞ್ಞಾ”ತಿ ರೂಪಾನಿ।

ಹನ ಹಿಂಸಾಯಂ। ಇಧ **ಹಿಂಸಾ**ವಚನೇನ ಘಟ್ಟನಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಸದ್ದೋ ಸೋತಮ್ಹಿ ಹಞ್ಞತಿ। ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ। ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ವೋಹಾರೋ ಲೋಕಿಲೇ ಸೋತೇ ಪಟಿಹಞ್ಞತಿ। ಇಮಾನಿ ಕತ್ತುಪದಾನಿ। **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಂ ಪನ ಪತ್ವಾ “ಲೋಹೇನ ವೇ ಹಞ್ಞತಿ ಜಾತರೂಪಂ, ನ ಜಾತರೂಪೇನ ಹನನ್ತಿ ಲೋಹ”ನ್ತಿ **ಪಾಳಿಯಂ** “ಹಞ್ಞತೀ”ತಿ ಪದಂ ಕಮ್ಮಪದಂ, ಜಾತರೂಪಂ ಲೋಹೇನ

ಕಮ್ಮಾರೇಹಿ ಹಞ್ಞತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಹನನ್ತೀ"ತಿ ಪದಂ ಕತ್ತುಪದಂ, ಲೋಹಂ ಜಾತರೂಪೇನ ಕಮ್ಮಾರಾ ಹನನ್ತೀತಿ ಹಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ **ಹನನಂ** ಪಹರಣನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ರೂಪ ರುಪ್ಪನೇ। ರುಪ್ಪನಂ ಕುಪ್ಪನಂ ಘಟ್ಟನಂ ಪೀಳನಂ। ರುಪ್ಪತಿ। ರೂಪಂ, ರುಪ್ಪನಂ। ಇಮಸ್ಸ ಪನ **"ರೂಪ** ರೂಪಕ್ರಿಯಾಯ"ನ್ತಿ **ಚುರಾದಿ**ಗಣೇ ಠಿತಸ್ಸ "ರೂಪೇತಿ ರೂಪಯತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ರೂಪ**ನ್ತಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ರೂಪಂ? ರುಪ್ಪನಟ್ಠೇನ ರೂಪಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ "ಕಿಞ್ಚ ಭಿಕ್ಖವೇ ರೂಪಂ? ರುಪ್ಪತೀತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಸ್ಮಾ 'ರೂಪ'ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕೇನ ರುಪ್ಪತಿ? ಸೀತೇನಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ಉಣ್ಹೇನಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ಜಿಘಚ್ಛಾಯಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ಪಿಪಾಸಾಯಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ಡಂಸಮಕಸವಾತಾತಪಸರೀಸಪಸಮ್ಫಸ್ಸೇನಪಿ ರುಪ್ಪತಿ, ರುಪ್ಪತೀತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಸ್ಮಾ 'ರುಪ'ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ।

ತತ್ಥ **ರುಪ್ಪತೀ**ತಿ ಕುಪ್ಪತಿ ಘಟ್ಟಿಯತಿ ಪೀಳಿಯತಿ, ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭಿಜ್ಜತೀ**ತಿ ವಿಕಾರಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ವಿಕಾರಾಪತ್ತಿ ಚ ಸೀತಾದಿಸನ್ನಿಪಾತೇ ವಿಸದಿಸರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿಯೇವ। ಏತ್ಥ ಚ **ಕುಪ್ಪತೀ**ತಿ ಏತೇನ ಕತ್ತುಅತ್ಥೇ ರೂಪಪದಸಿದ್ಧಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ, **ಘಟ್ಟಿಯತಿ ಪೀಳಿಯತೀ**ತಿ ಏತೇಹಿ ಕಮ್ಮತ್ಥೇ। ಕೋಪಾದಿಕ್ರಿಯಾಯೇವ ಹಿ ರುಪ್ಪನಕ್ರಿಯಾತಿ, ಸೋ ಪನ ಕತ್ತುಭೂತೋ ಕಮ್ಮಭೂತೋ ಚ ಅತ್ಥೋ ಭಿಜ್ಜಮಾನೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಥ ವಾ **ರುಪ್ಪತೀತಿ ರೂಪ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಕತ್ತುತ್ಥೇ ರೂಪಪದಸಿದ್ಧಿ ವುತ್ತಾ। ವಿಕಾರೋ ಹಿ ರುಪ್ಪನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತೇನೇವ **ಭಿಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ**ತಿ ಕಮ್ಮಕತ್ತುತ್ಥೇನ **ಭಿಜ್ಜತೀ**ತಿ ಸದ್ದೇನ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ ಯದಾ ಕಮ್ಮತ್ಥೇ "ರುಪ್ಪತೀ"ತಿ ಪದಂ, ತದಾ "ಸೀತೇನಾ"ತಿಆದಿ ಕತ್ತುಅತ್ಥೇ ಕರಣವಚನಂ। ಯದಾ ಪನ "ರುಪ್ಪತೀ"ತಿ ಪದಂ ಕತ್ತುಅತ್ಥೇ ಕಮ್ಮಕತ್ತುಅತ್ಥೇ ವಾ, ತದಾ ಹೇತುಮ್ಹಿ ಕರಣವಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ರೂಪಸದ್ದೋ ಖನ್ಧ ಭವ ನಿಮಿತ್ತ ಪಚ್ಚಯ ಸರೀರ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಾದೀಸು ಅತ್ಥೇಸು ವತ್ತತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ರೂಪಂ ಅತೀತಾನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೇ ವತ್ತತಿ। "ರೂಪೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ರೂಪಭವೇ। "ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಅರೂಪಸಞ್ಞೀ ಬಹಿದ್ಧಾರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಕಸಿಣನಿಮಿತ್ತೇ। "ಸರೂಪಾ ಭಿಕ್ಖವೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಪಾಪಕಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ನೋ ಅರೂಪಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪಚ್ಚಯೇ। "ಆಕಾಸೋ ಪರಿವಾರಿತೋ ರೂಪನ್ತ್ವೇವ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಸರೀರೇ। "ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ರೂಪೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವಣ್ಣೇ। "ರೂಪಪ್ಪಮಾಣೋ ರೂಪಪ್ಪಸನ್ನೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಸಣ್ಠಾನೇ। ಇಚ್ಚೇವಂ -

> ಖನ್ಧೇ ಭವೇ ನಿಮಿತ್ತೇ ಚ, ಸರೀರೇ ಪಚ್ಚಯೇಪಿ ಚ।
> ವಣ್ಣೇ ಸಣ್ಠಾನಆದಿಮ್ಹಿ, **ರೂಪ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ॥

ಕುಪ ಕೋಪೇ। ಕುಪ್ಪತಿ। ಕುಪ್ಪನ್ತಿ ವಾತಸ್ಸಪಿ ಏರಿತಸ್ಸ। ಕೋಪೋ, ಪಕೋಪೋ। ವಚೀಪಕೋಪಂ ರಕ್ಖೇಯ್ಯ।

ತಪ ಸನ್ತಾಪೇ। ತಪ್ಪತಿ, ಸನ್ತಪ್ಪತಿ। ಸನ್ತಾಪೋ।

ತಪ ಪೀಣನೇ। ತಪ್ಪತಿ। ತಪ್ಪನಂ।

ದಪ ಹಾಸೇ। ದಪ್ಪತಿ।

ದೀಪ ದಿತ್ತಿಯಂ। ದಿಪ್ಪತಿ। ದೀಪೋ।

ಲುಪ ಅದಸ್ಸನೇ। ಲುಪ್ಪನಂ, ಲೋಪೋ, ಲುತ್ತಿ।

ಖಿಪ ಪೇರಣೇ। ಖಿಪ್ಪತಿ। ಖಿಪ್ಪಂ।

ಲುಭ ಗಿದ್ಧಿಯಂ। ಲುಬ್ಭತಿ। ಅತ್ತನೋಯೇವ ಜಣ್ಣುಕಂ ಓಲುಬ್ಭ ತಿಟ್ಠತಿ। ಲುಬ್ಭನಂ, ಲೋಭೋ, ಲುಬ್ಭಿತ್ವಾ, ಲುಬ್ಭಿತ್ವಾನ, ಲುಬ್ಭಿಯ, ಲುಬ್ಭಿಯಾನ, ಓಲುಬ್ಭಿತ್ವಾ, ಓಲುಬ್ಭಿತ್ವಾನ, ಓಲುಬ್ಭಿಯ, ಓಲುಬ್ಭಿಯಾನ, ಲುಬ್ಭಿತುಂ, ಓಲುಬ್ಭಿತುಂ।

ತತ್ಥ **ಲೋಭೋತಿ** ಲುಬ್ಭನ್ತಿ ತೇನ ಸತ್ತಾ, ಸಯಂ ವಾ ಲುಬ್ಭತಿ, ಲುಬ್ಭನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ತನ್ತಿ ಲೋಭೋ। ಏತ್ಥ ಪನ "ಲೋಭೋ ಲುಬ್ಭನಾ ಲುಬ್ಭಿತತ್ತಂ ರಾಗೋ ತಣ್ಹಾ ತಸಿಣಾ ಮುಚ್ಛಾ ಏಜಾ ವನಂ ವನಥೋ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಲೋಭಸ್ಸ ಬಹುನಾಮಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಖುಭ ಸಞ್ಚಲನೇ। ಖುಬ್ಭತಿ, ಸಂಖುಬ್ಭತಿ। ಖುಬ್ಭಿತ್ಥನಗರಂ। ಸಙ್ಖೋಭೋ। ಕಾರಿತೇ - ಖೋಭೇತಿ, ಖೋಭಯತಿ।

ಸಮು ಉಪಸಮೇ। ಚಿತ್ತಂ ಸಮ್ಮತಿ, ಉಪಸಮ್ಮತಿ, ವೂಪಸಮ್ಮತಿ, ಸಮಣೋ, ಸನ್ತಿ, ಸನ್ತೋ।

ಏತ್ಥ **ಸಮಣೋತಿ** ಸಮ್ಮತಿ ಸನ್ತಚಿತ್ತೋ ಭವತೀತಿ ಸಮಣೋ। ಕಾರಿತವಸೇನ ಪನ ಕಿಲೇಸೇ ಸಮೇತಿ ಉಪಸಮೇತೀತಿ **ಸಮಣೋತಿ** ನಿಬ್ಬಚನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ "ಯಂ ಸಮೇತೀತಿ ಇದಂ ಅರಿಯಂ। ಸಮಯತೀತಿಧ ಸತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ದ್ವೇ ಕಾರಿತರೂಪಾನಿ।

ಸಮು ಖೇದೇ ನಿರೋಧೇ ಚ। **ಖೇದೋ**। ಕಿಲಮನಂ। **ನಿರೋಧೋ** ಅಭಾವಗಮನಂ। ಅದ್ಧಾನಮಗ್ಗಪ್ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಕಾಯೋ ಸಮ್ಮತಿ। ಅಗ್ಗಿ ಸಮ್ಮತಿ। ಸನ್ತೋ।

ಸನ್ತಸದ್ದೋ "ದೀಘಂ ಸನ್ತಸ್ಸ ಯೋಜನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಕಿಲನ್ತಭಾವೇ ಆಗತೋ। "ಅಯಞ್ಚ ವಿತಕ್ಕೋ ಅಯಞ್ಚ ವಿಚಾರೋ ಸನ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ ಸಮಿತಾ"ತಿಆದೀಸು ನಿರುದ್ಧಭಾವೇ। "ಅಧಿಗತೋ ಖೋ ಮ್ಯಾಯಂ ಧಮ್ಮೋ ಗಮ್ಭೀರೋ ದುದ್ದಸೋ ದುರನುಬೋಧೋ ಸನ್ತೋ ಪಣೀತೋ"ತಿಆದೀಸು ಸನ್ತಞಾಣಗೋಚರತಾಯಂ। "ಉಪಸನ್ತಸ್ಸ ಸದಾ ಸತೀಮತೋ"ತಿಆದೀಸು ಕಿಲೇಸವೂಪಸಮೇ। "ಸನ್ತೋ ಹವೇ ಸಬ್ಭಿ ಪವೇದಯನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು ಸಾಧೂಸು। "ಪಞ್ಚಿಮೇ ಭಿಕ್ಖವೇ ಮಹಾಚೋರಾ ಸನ್ತೋ ಸಂವಿಜ್ಜಮಾನಾ"ತಿಆದೀಸು ಅತ್ಥಿಭಾವೇ। ಏತ್ಥೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

> "ಕಿಲನ್ತತ್ತೇ ನಿರುದ್ಧತ್ತೇ, ಸನ್ತಧೀಗೋಚರತ್ತನೇ।
> ಕಿಲೇಸೂಪಸಮೇ ಚೇವ, ಅತ್ಥಿಭಾವೇ ಚ ಸಾಧುಸು।
> ಇಮೇಸು ಛಸು ಠಾನೇಸು, **ಸನ್ತ**ಸದ್ದೋ ಪನಾಗತೋ"ತಿ॥

ದಮು ದಮನೇ। ದಮ್ಮತಿ। ದನ್ತೋ, ದಮೋ, ದಮನಂ। ಕಾರಿತೇ "ಚಿತ್ತಂ ದಮೇತಿ, ದಮಯತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ।

ತತ್ಥ **ದಮೋತಿ** ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರಾದೀನಂ ಏತಂ ನಾಮಂ। "ಸಚ್ಚೇನ ದನ್ತೋ ದಮಸಾ ಉಪೇತೋ। ವೇದನ್ತಗೂ ವುಸಿತಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ "ದಮೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। "ಯದಿ ಸಚ್ಚಾ ದಮಾ ಚಾಗಾ, ಖನ್ತ್ಯಾ ಭಿಯ್ಯೋಧ ವಿಜ್ಜತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪಞ್ಞಾ "ದಮೋ"ತಿ ವುತ್ತಾ। "ದಾನೇನ ದಮೇನ ಸಂಯಮೇನ ಸಚ್ಚವಜ್ಜೇನಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಉಪೋಸಥಕಮ್ಮಂ "ದಮೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ। "ದಮುಪಸಮೇನಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಖನ್ತಿ "ದಮೋ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಇಚ್ಚೇವಂ -

> "ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ ಪಞ್ಞಾ, ಖನ್ತಿ ಚಾಪಿ ಉಪೋಸಥೋ।
> ಇಮೇ ಅತ್ಥಾ ಪವುಚ್ಚನ್ತಿ, **ದಮ**ಸದ್ದೇನ ಸಾಸನೇ"ತಿ॥

ಯಾ ಗತಿಪಾಪುಣೇಸು। ಯಾಯತಿ, ಯಾಯನ್ತಿ। ಪರಿಯಾಯೋ। ಯಾಯಮಾನೋ ಮಹಾರಾಜಾ, ಅದ್ಧಾ ಸೀದನ್ತರೇ ನಗೇ। ಯಾಯನ್ತೋ। ಯಾಯನ್ತಮನುಯಾಯತಿ। ಯಾತಾನುಯಾಯೀ। ಯಾಯಿತುಂ, ಯಾಯಿತ್ವಾ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ಏತ್ಥ **ಪರಿಯಾಯ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ ವುಚ್ಚತೇ, **ಪರಿಯಾಯ**ಸದ್ದೋ ವಾರದೇಸನಾಕಾರಣೇಸು ಸಮನ್ತತೋ ಗನ್ತಬ್ಬಟ್ಠಾನೇ ಚ ಸದಿಸೇ ಚ ವತ್ತತಿ। "ಕಸ್ಸ ನು ಖೋ ಆನನ್ದ ಅಜ್ಜ ಪರಿಯಾಯೋ ಭಿಕ್ಖುನಿಯೋ ಓವದಿತು"ನ್ತಿಆದೀಸು ಹಿ ವಾರೇ ವತ್ತತಿ। "ಮಧುಪಿಣ್ಡಿಕಪರಿಯಾಯೋತಿನಂ ಧಾರೇಹೀ"ತಿಆದೀಸು ದೇಸನಾಯಂ। "ಇಮಿನಾಪಿ ಖೋ ತೇ ರಾಜಞ್ಞ ಪರಿಯಾಯೇನ ಏವಂ ಹೋತೂ"ತಿಆದೀಸು ಕಾರಣೇ। "ಪರಿಯಾಯಪಥೋ"ತಿಆದೀಸು ಸಮನ್ತತೋ ಗನ್ತಬ್ಬಟ್ಠಾನೇ। "**ಕೋಪ**ಸದ್ದೋ ಖೋಭಪರಿಯಾಯೋ"ತಿಆದೀಸು ಸದಿಸೇ ವತ್ತತಿ। ಇಚ್ಚೇವಂ -

ಪರಿಯಾಯರವೋ ವಾರ-ದೇಸನಾಕಾರಣೇಸು ಚ।
ಸಮನ್ತತೋವ ಗನ್ತಬ್ಬ-ಟ್ಠಾನೇ ಚ ಸದಿಸೇ ಸಿಯಾ॥

ರಿ ವಸನೇ। ರಿಯತಿ।

ವಿಲೀ ವಿಲೀನಭಾವೇ। ಸಪ್ಪಿ ವಿಲೀಯತಿ। ಕಾರಿತೇ ವಿಲಾಪಯತಿ।

ವಾ ಗತಿಗನ್ಧನೇಸು। ವಾಯತಿ। ವಾಯೋ, ವಾತೋ।

ಸಿವು ತನ್ತಸನ್ತಾನೇ। ಸಿಬ್ಬತಿ, ಸಂಸಿಬ್ಬತಿ। ಸಿಬ್ಬಂ, ಸಿಬ್ಬನ್ತೋ। ಕಾರಿತೇ - ಸಿಬ್ಬೇತಿ, ಸಿಬ್ಬಯತಿ, ಸಿಬ್ಬಾಪೇತಿ, ಸಿಬ್ಬಾಪಯತಿ।

ಸಿವು ಗತಿಸೋಸನೇಸು। ಸಿಬ್ಬತಿ।

ಧಿವು ಖಿವು ನಿದಸ್ಸನೇ। ಧಿಬ್ಬತಿ। ಖಿಬ್ಬತಿ।

ಸಾ ತನುಕರಣೇ। ಸಿಯತಿ, ಸಿಯನ್ತಿ।

ಸಾ ಅನ್ತಕಮ್ಮನಿ। ಸಿಯತಿ ಅನವಸೇಸತೋ ಮಾನಂ ಸಿಯತಿ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದತೀತಿ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೋ **ಮಾನಸ**ನ್ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ।

ಸಾ ಅಸ್ಸಾದನೇ। ರಸಂ ಸಾಯತಿ। ಸಾಯಿತಂ, ಸಾಯನಂ।

ಸಿ ಪಾಣಿಪ್ಪಸವೇ। ಸೂಯತಿ, ಪಸೂಯತಿ। ಪಸೂತಾ ಗಾವೀ।

ಕುಸು ಹರಣದಿತ್ತೀಸು। ಕುಸಯತಿ।

ಸಿಲಿಸ ಆಲಿಙ್ಗನೇ। ಸಿಲಿಸ್ಸತಿ। ಸಿಲೇಸೋ।

ಕಿಲಿಸ ಉಪತಾಪೇ। ಕಿಲಿಸ್ಸತಿ, ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸತಿ। ಕಿಲೇಸೋ, ಸಂಕಿಲೇಸೋ। **ಇಕಾರಲೋಪೇ** ಕ್ಲಿಸ್ಸತಿ ಕ್ಲೇಸೋ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ। ಅಪಿಚ ಮಲೀನತಾಪಿ **ಕಿಲಿಸ**ಸದ್ದೇನ ವುಚ್ಚತಿ, ಕಿಲಿಟ್ಠವತ್ಥಂ ಪರಿದಹತಿ। "ಚಿತ್ತೇನ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠೇನ, ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸನ್ತಿ ಮಾಣವಾ"ತಿಆದೀಸು ಧಾತೂನಂ ಅನೇಕತ್ಥತಾಯ।

ಮಸ ಅಪ್ಪೀಭಾವೇ ಖಮಾಯಞ್ಚ। ಮಸ್ಸತಿ।

ಲೀಸ ಅಪ್ಪೀಭಾವೇ। ಲಿಸ್ಸತಿ। ಲೇಸೋ। “ಲಿಸ ಲೇಸನೇ”ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ ಆಚರಿಯಾ।

ತಸ ಪಿಪಾಸಾಯಂ। ತಸ್ಸತಿ, ಪರಿತಸ್ಸತಿ। ಪರಿತಸ್ಸನಾ, ತಸಿಣಾ, ತಸಿತೋ।

ದುಸ ದೋಸನೇ। ದುಸ್ಸತಿ। ದೋಸೋ, ದೋಸನಂ, ದೋಸಿತೋ।

ದುಸ ಅಪ್ಪೀತಿಯಂ। ದುಸ್ಸತಿ, ಪದುಸ್ಸತಿ। ದೋಸೋ, ಪದೋಸೋ, ದುಟ್ಠೋ, ಪದುಟ್ಠೋ, ದೂಸಕೋ, ದೂಸಿತೋ, ದೂಸನಾ।

ಅಸು ಖೇಪೇ। **ಖೇಪೋ** ಖಿಪನಂ। ಅಸ್ಸತಿ। ನಿರಸ್ಸತಿಆದಿಯತಿ ಚ ಧಮ್ಮಂ। ಇಸ್ಸಾಸೋ।

ಏತ್ಥ ಚ **ನಿರಸ್ಸತೀತಿ** ಛಡ್ಡೇತಿ ಸತ್ಥಾರಂ ತಥಾ ಧಮ್ಮಕ್ಖಾನಾದೀನಿ। **ಇಸ್ಸಾಸೋತಿ** ಉಸುಂ ಅಸ್ಸತಿ ಖಿಪತೀತಿ ಇಸ್ಸಾಸೋ, ಧನುಗ್ಗಹೋ।

ಯಸು ಪಯತನೇ। ಯಸ್ಸತಿ। ನಿಯಸಕಮ್ಮಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ಯೇನ ವಿನಯಕಮ್ಮೇನ “ನಿಸ್ಸಾಯ ತೇ ವತ್ಥಬ್ಬ”ನ್ತಿ ನಿಯಸ್ಸಿಯತಿ ಭಜಾಪಿಯತೀತಿ ನಿಯಸೋ ಬಾಲಂ, ತಂ ನಿಯಸಕಮ್ಮಂ ನಾಮ। “ಕರೋಹಿ ಮೇ ಯಕ್ಖ ನಿಯಸಕಮ್ಮ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ನಿಗ್ಗಹಕಮ್ಮಂ ನಿಯಸಕಮ್ಮಂ ನಾಮ।

ಭಸ್ಸ ಭಸ್ಸನೇ। ಭಸ್ಸತಿ। ಭಸ್ಸಂ, ಭಸ್ಸಕಾರಕೋ।

ವಸ ಸದ್ದೇ। ಸಕುಣೋ ವಸ್ಸತಿ। ಅಧಮೋ ಮಿಗಜಾತಾನಂ, ಸಿಙ್ಗಾಲೋ ತಾತ ವಸ್ಸತಿ। ಮಣ್ಡೂಕೋ ವಸ್ಸತಿ।

ನಸ ಅದಸ್ಸನೇ। ನಸ್ಸನಧಮ್ಮಂ ನಸ್ಸತಿ। ಪನಸ್ಸತಿ। ವಿನಸ್ಸತಿ। ನಸ್ಸ ವಸಲಿ, ಚರ ಪಿರೇ ವಿನಸ್ಸ। ನಟ್ಠೋ, ವಿನಟ್ಠೋ। ಕಾರಿತೇ - ನಾಸೇತಿ, ನಾಸಯತಿ।

ಸುಸ ಸೋಸನೇ। ಪಣ್ಣಂ ಸುಸ್ಸತಿ। ಕಾರಿತೇ - ವಾತೋ ಪಣ್ಣಂ ಸೋಸೇತಿ, ಸೋಸಯತಿ। ಕಮ್ಮೇ - ವಾತೇನ ಪಣ್ಣಂ ಸೋಸಿಯತಿ। ಭಾವೇ ಕ್ರಿಯಾಪದಮಪ್ಪಸಿದ್ಧಂ। ಸೋಸೋ, ಸುಕ್ಖಂ ಕಟ್ಠಂ। ಸುಸ್ಸಂ, ಸುಸ್ಸನ್ತೋ। ಸುಸ್ಸಮಾನೋ ದಹದೋ।

ತುಸ ತುಟ್ಠಿಯಂ। ತುಸ್ಸತಿ, ಸನ್ತುಸ್ಸತಿ। ಸನ್ತುಟ್ಠಿ, ಸನ್ತೋಸೋ, ತೋಸನಂ, ತುಟ್ಠಬ್ಬಂ, ತುಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ, ತುಸಿತಾ। ಕಾರಿತೇ “ತೋಸೇತಿ” ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ಹಾ ಪರಿಹಾನಿಯಂ। ಹಾಯತಿ, ಪರಿಹಾಯತಿ। ಹಾಯನ್ತಿ ತತ್ಥ ವಳವಾ। ಭಾವೇ “ಭಯಂ ವಾ ಛಮ್ಭಿತತ್ತಂ ವಾ ಲೋಮಹಂಸೋ ವಾ, ಸೋ ಪಹೀಯಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಚ “ರಾಗೋ ಪಹೀಯತೀ”ತಿ ಚ ರೂಪಂ। ಕಮ್ಮೇ ಕ್ರಿಯಾಪದಮಪ್ಪಸಿದ್ಧಂ। “ರಾಗೋ ಪಹೀಯತೀ”ತಿ ಇದಂ ಪನ “**ಹಾ** ಚಾಗೇ”ತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಿಕಧಾತುಸ್ಸ ರೂಪಂ “ರಾಗಂ ಪಜಹತೀ”ತಿ ಕತ್ತುಪದಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ।

ನಹ ಬನ್ಧನೇ। ನಯ್ಹತಿ। ಉಪನಯ್ಹತಿ। ಸನ್ನಯ್ಹತಿ। ಸನ್ನಾಹೋ। ಸನ್ನದ್ಧೋ।

ಮುಹ ವೇಚಿತ್ತೇ। ಮುಯ್ಹತಿ, ಸಮ್ಮುಯ್ಹತಿ, ಪಮುಯ್ಹತಿ। ಮೋಹೋ, ಪಮೋಹೋ। ಮೂಳ್ಹೋ। ಮೋಮೂಹೋ ಪುರಿಸೋ। ಮೋಮೂಹಂ ಚಿತ್ತಂ। ಕಾರಿತೇ - ಮೋಹೇತಿ। ಪಮೋಹಕೋ। ಏತ್ಥ ಚ **ಮೋಮೂಹೋತಿ** ಅವಿಸದತಾಯ ಮೋಮೂಹೋ,

ಮಹಾಮೂಳ್ಹೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಹ ಸುಹ ಸತ್ತಿಯಂ। ಸಯ್ಹತಿ। ಸುಯ್ಹತಿ।

ನ್ಹಾ ಸೋಚೇಯ್ಯೇ। ನ್ಹಾಯತಿ, ಅಪ್ಪಕ್ಖರಾನಂ ಬಹುಭಾವೇ ನಹಾಯತಿ। ನಹಾಯಿತ್ವಾ, ನ್ಹಾಯಿತ್ವಾ। ನಹಾನಂ, ನ್ಹಾನಂ। ಸೀಸಂ ನ್ಹಾತೋ। ಏತ್ಥ ಚ **ಸೀಸಂ ನ್ಹಾತೋ**ತಿ ಸೀಸಂ ಧೋವಿತ್ವಾ ನ್ಹಾತೋತಿ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ ಪೋರಾಣೇಹಿ ಅನುಮತತ್ತಾ।

ಸಿನಿಹ ಪೀತಿಯಂ। ಸಿನಿಯ್ಹತಿ। ಸಿನೇಹಕೋ, ಸಿನೇಹಿತೋ, ಸಿನಿದ್ಧೋ। ಪುತ್ತೇ ಸಿನೇಹೋ ಅಜಾಯಥ। **ಇ**ಕಾರಲೋಪೇನ ಸ್ನೇಹೋ। ತಥಾ ಹಿ "ನಿಸ್ನೇಹಮಭಿಕಙ್ಖಾಮೀ"ತಿ ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ।

ವಿರಿಳ ಲಜ್ಜಾಯಂ ಚೋದನೇ ಚ। ವಿರಿಳಿತೋ। ಲಜ್ಜಾವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಪಸಿದ್ಧೋ, ನ ಚೋದನಾವಸೇನ। ತಥಾ ಹಿ "**ವಿರಿಳಿತೋ**ತಿ ಲಜ್ಜಿತೋ"ತಿ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣಕಾ ಗರೂ ವದನ್ತಿ "ಲಜ್ಜನಾಕಾರಪ್ಪತ್ತೋ"ತಿ ಚ।

> **ದಿವಾದೀ** ಏತ್ತಕಾ ದಿಟ್ಠಾ, ಧಾತವೋ ಮೇ ಯಥಾಬಲಂ।
> ಸುತ್ತೇಸ್ವಞ್ಞೇಪಿ ಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ, ಗಣ್ಹವ್ಹೋ ಅತ್ಥಯುತ್ತಿತೋತಿ॥

ದಿವಾದಿಗಣೋಯಂ।

ಸ್ವಾದಿಗಣಿಕ

ಸು ಸವನೇ। "ಸುಣೋತಿ, ಸುಣಾತಿ। ಸುಣಿಂಸು। ಪಟಿಸ್ಸುಣಿ, ಪಟಿಸ್ಸುಣಿಂಸು। ಅಸ್ಸೋಸಿ, ಅಸ್ಸೋಸುಂ। ಪಚ್ಚಸ್ಸೋಸಿ, ಪಚ್ಚಸ್ಸೋಸುಂ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ, "ಸುಣಿಸ್ಸತಿ, ಸೋಸ್ಸತಿ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಚ ಭವನ್ತಿ। ಅಬ್ಭಾಸವಿಸಯೇ "ಸುಸ್ಸೂಸತಿ, ಸುಸ್ಸೂಸಾ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ। ಅನಬ್ಭಾಸವಿಸಯೇ - ಸಾವಕೋ, ಸೋತೋ, ಸುಣಂ, ಸುಣನ್ತೋ, ಸುಣಮಾನೋ, ಸುಯ್ಯಮಾನೋ, ಸವನಂ, ಸುತಂ। ಅಸುಯಿತ್ಥಾತಿ ವಾ ಸುತಂ। ಸುತವಾ, ಸೋತಂ, ಸೋಣೋ, ಸುಣಿತುಂ, ಸೋತುಂ। ಸುಣಿತ್ವಾ, ಸುಣಿಯ, ಸುಣಿಯಾನ, ಸುತ್ವಾ, ಸುತ್ವಾನ। ಕಾರಿತೇ - ಸಾವೇತಿ, ಸಾವಯತಿ। ಕಮ್ಮೇ - ಸದ್ದೋ ಸುಯ್ಯತಿ, ಸೂಯತಿ ಚ। ಭಾವೇ ಪದರೂಪಮಪ್ಪಸಿದ್ಧಂ।

ತತ್ಥ **ಸಾವಕೋ**ತಿ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕೋ, ಸೋ ದುವಿಧೋ ಆಗತಪ್ಫಲೋ ಅನಾಗತಪ್ಫಲೋ ಚ, ತತ್ಥ ಆಗತಪ್ಫಲೋ ಸವನನ್ತೇ ಅರಿಯಾಯ ಜಾತಿಯಾ ಜಾತೋತಿ "ಸಾವಕೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಇತರೋ ಗರೂನಂ ಓವಾದಂ ಸುಣಾತೀತಿ "ಸಾವಕೋ"ತಿ। ಸಾವಕೋ, ಅನ್ತೇವಾಸಿಕೋ, ಸಿಸ್ಸೋತಿ ಪರಿಯಾಯಾ।

ಏತ್ಥ **ಸುತ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರಂ ವದಾಮ ಸದ್ಧಿಂ **ಸೋತ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೇನ। **ಸುತ**ಸದ್ದೋ ಸಉಪಸಗ್ಗೋ ಅನುಪಸಗ್ಗೋ ಚ ಅನುಪಪದೇನ, **ಸುತ**ಸದ್ದೋ ಚ -

> ಗಮನೇ ವಿಸ್ಸುತೇ ತಿನ್ತೇ, ನಿಯೋಗೋ'ಪಚಿತೇಪಿ ಚ।
> ಸದ್ದೇ ಚ ಸೋತದ್ವಾರಾನು-ಸಾರಞಾತೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ॥

ತಥಾ ಹಿ "ಸೇನಾಯ ಪಸುತೋ"ತಿಆದೀಸು ಗಚ್ಛನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಸುತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಸ್ಸತೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಸ್ಸುತಧಮ್ಮಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಅವಸ್ಸುತಾ ಅವಸ್ಸುತಸ್ಸ ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾ"ತಿಆದೀಸು ತಿನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಯೇ ಝಾನಪ್ಪಸುತಾ ಧೀರಾ"ತಿಆದೀಸು ಅನುಯುತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ತುಮ್ಹೇಹಿ ಪುಞ್ಞಂ ಪಸುತಂ ಅನಪ್ಪಕ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಉಪಚಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ದಿಟ್ಠಂ ಸುತಂ ಮುತಂ

ವಿಞ್ಞಾತ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಸದ್ದೋತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಬಹುಸ್ಸುತೋ ಹೋತಿ ಸುತಧರೋ ಸುತಸನ್ನಿಚಯೋ"ತಿಆದೀಸು ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರವಿಞ್ಞಾತಧಮ್ಮಧರೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸೋತಸದ್ದೋಪಿ ಅನೇಕತ್ಥಪ್ಪಭೇದೋ। ತಥಾ ಹೇಸ -

ಮಂಸವಿಞ್ಞಾಣಞಾಣೇಸು, ತಣ್ಹಾದೀಸು ಚ ದಿಸ್ಸತಿ।
ಧಾರಾಯಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ, ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿಯಮ್ಪಿ ಚ॥

"ಸೋತಾಯತನಂ , ಸೋತಧಾತು, ಸೋತಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿಆದೀಸು **ಸೋತ**ಸದ್ದೋ ಮಂಸಸೋತೇ ದಿಸ್ಸತಿ, "ಸೋತೇನ ಸದ್ದಂ ಸುತ್ವಾ"ತಿಆದೀಸು ಸೋತವಿಞ್ಞಾಣೇ। "ದಿಬ್ಬಾಯ ಸೋತಧಾತುಯಾ"ತಿಆದೀಸು ಞಾಣಸೋತೇ। "ಯಾನಿ ಸೋತಾನಿ ಲೋಕಸ್ಮಿನ್ತಿ, ಯಾನಿ ಏತಾನಿ ಸೋತಾನಿ ಮಯಾ ಕಿತ್ತಿತಾನಿ ಪಕಿತ್ತಿತಾನಿ ಆಚಿಕ್ಖಿತಾನಿ ದೇಸಿತಾನಿ ಪಞ್ಞಪಿತಾನಿ ಪಟ್ಠಪಿತಾನಿ ವಿವರಿತಾನಿ ವಿಭತ್ತಾನಿ ಉತ್ತಾನೀಕತಾನಿ ಪಕಾಸಿತಾನಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ? ತಣ್ಹಾಸೋತೋ ದಿಟ್ಠಿಸೋತೋ ಕಿಲೇಸಸೋತೋ ದುಚ್ಚರಿತಸೋತೋ ಅವಿಜ್ಜಾಸೋತೋ"ತಿಆದೀಸು ಪಞ್ಚಸು ಧಮ್ಮೇಸು। "ಅದ್ದಸಾ ಖೋ ಭಗವಾ ಮಹನ್ತಂ ದಾರುಕ್ಖನ್ಧಂ ಗಙ್ಗಾಯ ನದಿಯಾ ಸೋತೇನ ವುಯ್ಹಮಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಉದಕಧಾರಾಯಂ। "ಅರಿಯಸ್ಸೇತಂ ಆವುಸೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅಧಿವಚನಂ, ಯದಿದಂ ಸೋತೋ"ತಿಆದೀಸು ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ। "ಪುರಿಸಸ್ಸ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಸೋತಂ ಪಜಾನಾತಿ ಉಭಯತೋ ಅಬ್ಬೋಚ್ಛಿನ್ನಂ ಇಧಲೋಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಞ್ಚ ಪರಲೋಕೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಞ್ಚಾ"ತಿಆದೀಸು ಚಿತ್ತಸನ್ತತಿಯನ್ತಿ।

ಸೋಣೋತಿ ಸುನಖೋ। ಸೋ ಹಿ ಸಾಮಿಕಸ್ಸ ವಚನಂ ಸುಣಾತೀತಿ ಸೋಣೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಇಮಾನಿ ತದಭಿಧಾನಾನಿ -

ಸುನಖೋ ಸಾರಮೇಯ್ಯೋ ಚ, ಸುಣೋ ಸೂನೋ ಚ ಕುಕ್ಕುರೋ।
ಸೋಣೋ ಸ್ವಾನೋ ಸುವಾನೋ ಚ, ಸಾಳುರೋ ಮಿಗದಂಸನೋ॥

ಸಾ ಸುನಿಧಾತಿ'ಮೇ ಸದ್ದಾ, ಪುಮಾನೇಸು ಪವತ್ತರೇ।
ಸುನಖೀ ಕುಕ್ಕುರೀ ಸೀ'ತಿ, ಇಮೇ ಇತ್ಥೀಸು ವತ್ತರೇ॥

ಸುನಖಾ ಸಾರಮೇಯ್ಯಾತಿ, ಆದಿ ಬಹುವಚೋ ಪನ।
ಪವತ್ತತಿ ಪುಮಿತ್ಥೀಸು, ಅಞ್ಞತ್ರಾಪಿ ಅಯಂ ನಯೋ।

ಕುಕ್ಕುರೋತಿ ಅಯಂ ತತ್ಥ, ಬಾಲಕಾಲೇ ರವೇನ ವೇ।
ಮಹಲ್ಲಕೇಪಿ ಸುನಖೇ, ರೂಳ್ಹಿಯಾ ಸಮ್ಪವತ್ತತಿ॥

ತಥಾ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ **ಕುಕ್ಕುರಜಾತಕೇ** "ಯೇ ಕುಕ್ಕುರಾ ರಾಜಕುಲಮ್ಹಿ ವಡ್ಢಾ, ಕೋಲೇಯ್ಯಕಾ ವಣ್ಣಬಲೂಪಪನ್ನಾ"ತಿಇಮಸ್ಮಿಂಪದೇಸೇ ಏವಮತ್ಥಂ ವಣ್ಣಯಿಂಸು "ಯೇ ಕುಕ್ಕುರಾತಿ ಯೇ ಸುನಖಾ। ಯಥಾ ಹಿ ತರುಣೋಪಿ ಪಸ್ಸಾವೋ ಪೂತಿಮುತ್ತನ್ತಿ ತದಹುಜಾತೋಪಿ ಸಿಙ್ಗಾಲೋ "ಜರಸಿಙ್ಗಾಲೋ'ತಿ, ಕೋಮಲಾಪಿ ಗಳಾಚೀಲತಾ 'ಪೂತಿಲತಾ'ತಿ, ಸುವಣ್ಣವಣ್ಣೋಪಿ ಕಾಯೋ 'ಪೂತಿಕಾಯೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಮೇವ ವಸ್ಸಸತಿಕೋಪಿ ಸುನಖೋ 'ಕುಕ್ಕುರೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಮಾ ಮಹಲ್ಲಕಾ ಕಾಯೂಪಪನ್ನಾಪಿ ತೇ 'ಕುಕ್ಕುರಾ'ತ್ವೇವ ವುತ್ತಾ"ತಿ।

ಕಿ ಹಿಂಸಾಯಂ। ಕಿಣೋತಿ, ಕಿಣಾತಿ, ಕಿಣನ್ತಿ।

ಸಕ ಸಾಮತ್ಥಿಯೇ। ಸಮತ್ಥಭಾವೋ **ಸಾಮತ್ಥಿಯಂ,** ಯಥಾ ದಕ್ಖಿಯಂ। ಸಕ್ಕುಣಾತಿ, ಸಕ್ಕುಣನ್ತಿ। ಅಸಕ್ಖಿ। ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ। ಸಕ್ಕೋ। ಸಕ್ಕೀ।

ಏತ್ಥ **ಸಕ್ಕೋತಿ** ದೇವರಾಜಾ। ಸೋ ಹಿ ಪರಹಿತಂ ಸಕಹಿತಞ್ಚ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕುಣಾತೀತಿ ಸಕ್ಕೋ। ಅಪಿಚ ಸಕ್ಯಕುಲಜಾತೋ ಯೋ ಕೋಚಿಪಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಅಥ ಖೋ ಮಹಾನಾಮೋ ಸಕ್ಕೋ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। "ಭಗವನ್ತಞ್ಚ ಪಿಙ್ಗಿಯೋ ಮಂ ಸಕ್ಕ ಸಮುದ್ಧರಾಹೀತಿ ಆಲಪಿ। ಸಕ್ಯಾ ವತ ಭೋ ಕುಮಾರಾ ಪರಮಸಕ್ಯಾ ವತ ಭೋ ಕುಮಾರಾ"ತಿ ವಚನಮುಪಾದಾಯ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸಕ್ಯಕುಲೇ ಜಾತಾ "ಸಕ್ಯಾ"ತಿ ಚ "ಸಾಕಿಯಾ"ತಿ ಚ "ಸಕ್ಕಾ"ತಿ ಚ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಏತ್ಥ **ಸ್ವಾದಿತ್ತೇ**ಪಿ ಅನೇಕಸ್ಸರಧಾತುತೋ ಏಕೋವ ಉಣಾಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ನ ಣು ಣಾಪಚ್ಚಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಖೀ ಖಯೇ। ಖೀಣೋತಿ। ಖೀಣಾತಿ। ಖೀಣಾ ಜಾತಿ। ಖೀಣೋ। ಅಯೋಗಾ ಭೂರಿಸಙ್ಖಯೋ।

ಗೇ ಸದ್ದೇ। ಗಿಣೋತಿ, ಗಿಣಾತಿ।

ಚಿ ಚಯೇ। ಣಕಾರಸ್ಸ **ನ**ಕಾರತ್ತಂ। ಪಾಕಾರಂ ಚಿನೋತಿ। ಚಿತಂ ಕುಸಲಂ। ಚೇತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ।

ರು ಉಪತಾಪೇ। ರುಣೋತಿ, ರುಣಾತಿ।

ರಾಧ ಸಾಧ ಸಂಸಿದ್ಧಿಯಂ। ರಾಧುಣಾತಿ। ಸಾಧುಣಾತಿ। ರಾಧನಂ। ಆರಾಧನಂ। ಸಾಧನಂ।

ಪೀ ಪೀತಿಯಂ। ಪೀಣೋತಿ, ಪೀಣಾತಿ। ಪೀತಿ, ಪಿಯೋ।

ಅಪ ಪಾಪುಣೇ ಸಮ್ಭು ಚ। ಪಾಪುಣೋತಿ, ಪಾಪುಣಾತಿ। ಪತ್ತೋ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಂ ಸತ್ಥಾ ಪತ್ತೋ। ಸಮ್ಪತ್ತೋ ಯಮಸಾಧನಂ। ಸಮ್ಭುಣಾತಿ, ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥಂ ಅಭಿಸಮ್ಭುಣಾತಿ। ಸಮ್ಭುಣನ್ತೋ, ಅಭಿಸಮ್ಭುಣಮಾನೋ।

ತತ್ಥ **ಪತ್ತೋತಿ ಪ**ಸದ್ದೋ ಉಪಸಗ್ಗೋ "ಪಪ್ಪೋತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ **ಪ**ಸದ್ದೋ ವಿಯ। ತಥಾ ಹಿ "ಪತ್ತೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪಾಪುಣೇತಿ ಅತ್ಥೇ **ಪ**ಪುಬ್ಬಸ್ಸ **ಅಪ**ಧಾತುಸ್ಸ **ಪ**ಕಾರೇ ಲುತ್ತೇ **ತ**ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ದ್ವಿಭಾವೋ ಭವತಿ। ತತ್ಥ **ನ ಅಭಿಸಮ್ಭುಣಾತೀ**ತಿ ನ ಸಮ್ಪಾಪುಣಾತಿ, ನ ಸಾಧೇತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ।

ಖಿಪ ಖೇಪೇ। ಖಿಪುಣಾತಿ। ಖಿಪ್ಪಂ। **ಖಿಪ್ಪ**ನ್ತಿ ಮಚ್ಛಪಞ್ಜರೋ।

ಆಪ ಬ್ಯಾಪನೇ। ಆಪುಣಾತಿ। ಆಪೋ।

ಮಿ ಪಕ್ಖೇಪನೇ। ಮಿನೋತಿ। ಮಿತ್ತೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಸಬ್ಬಗುಯ್ಹೇಸು ನಿಮಿಯತಿ ಪಕ್ಖಿಪಿಯತೀತಿ **ಮಿತ್ತೋ।** "ಮಿತ್ತೋ ಹವೇ ಸತ್ತಪದೇನ ಹೋತೀ"ತಿ ವಚನಂ ಪನ ವೋಹಾರವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ನ ಅತ್ಥವಸೇನ। ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ ಚೇ, ಯೋ ಕೋಚಿ ಅವಿಸ್ಸಾಸಿಕೋ ಅತ್ತನೋ ಪಟಿವಿರುದ್ಧೋಪಿ ಚ ಮಿತ್ತೋ ನಾಮ ಭವೇಯ್ಯ, ನ ಚೇವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಚ ಪನ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ "ಸತ್ತಪದವೀತಿಹಾರಮತ್ತೇನಪಿ ಸಹ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಸಹ ಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ

ಪಿಯವಾಚಾನಿಚ್ಛಾರಣೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಆಲಾಪಸಲ್ಲಾಪಕರಣಮತ್ತೇನ ಮಿತ್ತೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಕಿಂಕಾರಣಾ? ದಳ್ಹವಿಸ್ಸಾಸೋ ಮಿತ್ತೋ ನಾಮ ನ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಮಿತ್ತಸ್ಸ ಗುಣಪಸಂಸಾವಸೇನ ಏವಂ ವುತ್ತ"ನ್ತಿ।

ವು ಸಂವರಣೇ। ವುಣೋತಿ, ವುಣಾತಿ, ಸಂವುಣೋತಿ, ಸಂವುಣಾತಿ। ಪಣ್ಡಿತೋ ಸೀಲಸಂವುತೋ।

ಸು ಅಭಿಸವೇ। ಅಭಿಸವೋ ನಾಮ ಪೀಳನಂ ಮನ್ಥನಂ ಸನ್ಧಾನಂ ಸಿನ್ಹಾನಂ ವಾ। ಸುಣೋತಿ, ಸುಣಾತಿ।

ಸಿ ಬನ್ಧನೇ। ಸಿನೋತಿ।

ಸಿ ನಿಸಾನೇ। ಸಿಣೋತಿ, ಸಿಣಾತಿ। ನಿಸಿತಸತ್ಥಂ।

ನ ಹಿ ನೂನಾಯಂ ಸಾ ಖುಜ್ಜಾ, ಲಭತಿ ಜಿವ್ಹಾಯ ಛೇದನಂ।
ಸುನಿಸಿತೇನ ಸತ್ಥೇನ, ಏವಂ ದುಬ್ಭಾಸಿತಂ ಭಣಂ।

ಏತ್ಥ **ಭಣನ್ತಿ** ಭಣನ್ತೀ।

ವುಸ ಪಾಗಬ್ಬಿಯೇ। ಪಾಗಬ್ಬಿಯಂ ನಾಮ ಕಾಯವಾಚಾಮನೇಹಿ ಪಗಬ್ಬಭಾವೋ। ವುಸುಣಾತಿ।

ಅಸು ಬ್ಯಾಪನೇ। ಅಸುಣಾತಿ। ಅಸ್ಸು।

ಹಿ ಗತಿಬುದ್ಧೀಸು ಉಪತಾಪೇ ಚ। ಹಿನೋತಿ।

ಏತ್ಥ ಪನ ಅಸಮಾನನ್ತತ್ತೇಪಿ ಸಮಾನತ್ಥಾನಂ ಸಮೋಧಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ।

ತಿಕ ತಿಗ ಸಘ ದಿಕ್ಖ ಕಿವಿ ಚಿರಿ ಜಿರಿ ದಾಸ ದು ಹಿಂಸಾಯಂ। ತಿಕುಣಾತಿ। ತಿಗುಣಾತಿ। ಸಘುಣಾತಿ। ದಿಕ್ಖುಣಾತಿ। ಕಿವುಣಾತಿ । ಚಿರುಣಾತಿ। ಜಿರುಣಾತಿ। ದಾಸುಣಾತಿ। ದುಣೋತಿ, ದುಣಾತೀತಿ ರೂಪಾನಿ ಹಿಂಸಾವಾಚಕಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ಸುವಾದೀ ಏತ್ತಕಾ ದಿಟ್ಠಾ, ಧಾತವೋ ಮೇ ಯಥಾಬಲಂ।
ಸುತ್ತೇಸ್ವಞ್ಞೇಪಿ ಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ, ಗಣವ್ಹೋ ಅತ್ಥಯುತ್ತಿತೋ॥

ಸ್ವಾದಿಗಣೋಯಂ।

ಕಿಯಾದಿಗಣಿಕ

ಕೀ ದಬ್ಬವಿನಿಮಯೇ। ದಬ್ಬವಿನಿಮಯೋ ಕಯವಿಕ್ಕಯವಸೇನ ಭಣ್ಡಸ್ಸ ಪರಿವತ್ತನಂ। ಕಿಣಾತಿ, ಕಿಣನ್ತಿ। ವಿಕ್ಕಿಣಾತಿ, ವಿಕ್ಕಿಣನ್ತಿ। ಕೇತುಂ, ಕಿಣಿತುಂ। ವಿಕ್ಕೇತುಂ, ವಿಕ್ಕಿಣಿತುಂ। ಕಿಣಿತ್ವಾ, ವಿಕ್ಕಿಣಿತ್ವಾ। ಕೀತಂ ಭಣ್ಡಂ। ಕಯೋ, ವಿಕ್ಕಯೋ। ವಿಕ್ಕಿಣೇಯ್ಯ ಹನೇಯ್ಯ ವಾ।

ಖಿ ಗತಿಯಂ। ಖಿಣಾತಿ। ಅತಿಖಿಣೋ ಸರೋ। ಖಂ, ಖಾನಿ। ನಕಾರಸ್ಸ ಣಕಾರತ್ತಂ।

ತತ್ಥ **ಖಿಣಾತೀತಿ** ಗಚ್ಛತಿ। **ಅತಿಖಿಣೋತಿ** ಅತಿಗತೋ। ಅತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ "ಸೇನ್ತಿ ಚಾಪಾತಿಖಿಣಾವ, ಪುರಾಣಾನಿ ಅನುತ್ಥುನ"ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಚಾಪಾತಿಖಿಣಾ**'ತಿ ಚಾಪತೋ ಅತಿಖಿಣಾ ಅತಿಗತಾ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ "**ಚಾಪಾತಿಖಿಣಾತಿ** ಚಾಪತೋ ಅತಿಖಿಣಾ ಚಾಪಾ

ವಿನಿಮುತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ"ತಿ ಪದತ್ಥವಿವರಣಂ ಕತಂ, ತಮ್ಪಿ ಗತತ್ಥಞ್ಞೇವ ಸನ್ಧಾಯ ಅಧಿಪ್ಪಾಯತ್ಥವಸೇನ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತತ್ರ **ಖನ್ತಿ** ಸಗ್ಗೋ। ಸೋ ಹಿ ಕತಪುಞ್ಞೇಹಿ ಗನ್ತಬ್ಬತ್ತಾ "ಖ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಖಾನೀ**ತಿ ಸಗ್ಗಾ।

ಚಿ ಚಯೇ। ಪುಞ್ಞಂ ಚಿನಾತಿ। ಪಾಕಾರಂ ಚಿನಾತಿ। ಪಾರಮಿಯೋ ವಿಚಿನಾತಿ, ವಿಚಿನತಿ ಚ। ಪುಪ್ಫಂ ಓಚಿನಾತಿ, ಓಚಿನತಿ ವಾ। ಪಚಿನಾತಿ। ಪಚಿನಿತ್ವಾ। ಚಿತಂ ಕುಸಲಂ। ಚಯೋ ಸಞ್ಚಯೋ। ಚಿತೋ ಪಾಕಾರೋ। ಚಿನಾತೀತಿ ಚೇತೋ, ಇಟ್ಠಕವಡ್ಢಕೀ। ಯೋ ಸತ್ತೋ ಪುಞ್ಞಸಞ್ಚಯೋ । "ಸಞ್ಚಯೋ ರಾಸಿ ಸಮೂಹೋ ಪಿಣ್ಡೋ ಗಣೋ ಸಙ್ಘೋ ಕದಮ್ಬೋ ವಗ್ಗೋ ಕರೋ ಘಟಾ"ಇಚ್ಚೇವಮಾದಯೋ ಪರಿಯಾಯಾ।

ಜಿ ಜಯೇ। ಜಿನಾತಿ, ವಿಜಿನಾತಿ, ಜಿನಿಯತಿ। ಜೇತಾ, ಜಿನೋ। ಜಿತೋ ಮಾರೋ। ಮಾರಂ ಜಿತೋ। ಜಿತವಾ, ಜಿತಾವೀ, ಜಿತಬ್ಬೋ, ಜೇಯ್ಯೋ, ಜಯನಂ, ಜಿತಂ, ವಿಜಿತಂ, ಜಯೋ, ಪರಾಜಯನಂ, ಪರಾಜಯೋ। ಯಸ್ಸ ಜಿತಂ ನಾವಜೀಯತಿ। ಜಿತಮಸ್ಸ ನೋಯಾತಿ ಕೋಚಿ ಲೋಕೇ। ಜಯೋ ಹಿ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಸಿರೀಮತೋ ಅಯಂ, ಮಾರಸ್ಸ ಚ ಪಾಪಿಮತೋ ಪರಾಜಯೋ।

ತತ್ಥ **ಜೇತಾ**ತಿ ಜಿನಾತೀತಿ ಜೇತಾ, ಯೋ ಕೋಚಿ ಪುಗ್ಗಲೋ। ಅಜಿನೀತಿ **ಜಿನೋ,** ಸಬ್ಬಞ್ಞೂ ಧಮ್ಮರಾಜಾ। ಕಿಂ ಸೋ ಅಜಿನಿ? ಪಾಪಕೇ ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ ಮಾರಾದಿಅರಯೋ ಚ। ಇತಿ ಪಾಪಕೇ ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ ಮಾರಾದಯೋ ಚ ಅರಯೋ ಅಜಿನೀತಿ **ಜಿನೋ**। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ -

"ಮಾದಿಸಾ ವೇ ಜಿನಾ ಹೋನ್ತಿ, ಯೇ ಪತ್ತಾ ಆಸವಕ್ಖಯಂ।
ಜಿತಾ ಮೇ ಪಾಪಕಾ ಧಮ್ಮಾ, ತಸ್ಮಾಹಂ ಉಪಕ ಜಿನೋ"ತಿ,

"ತಥಾಗತೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಅಭಿಭೂ ಅನಭಿಭೂತೋ"ತಿ ಚ।

ಜಿನಸದ್ದೋ ಹಿ ಕೇವಲೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಮ್ಹಿ ಪವತ್ತತಿ, ಸೋಪಪದೋ ಪನ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾದೀಸು ತಮ್ಹಿ ಚ ಯಥಾರಹಂ ಪವತ್ತತಿ। "ಪಚ್ಚೇಕಜಿನೋ, ಓಧಿಜಿನೋ, ಅನೋಧಿಜಿನೋ, ವಿಪಾಕಜಿನೋ, ಅವಿಪಾಕಜಿನೋ"ತಿ ಇಮಾನೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಪದಾನಿ।

ಜಿ ಜಾನಿಯಂ। ಜಿನಾತಿ, ನ ಜಿನಾತಿ ನ ಜಾಪಯೇ, ಜಿನೋ ರಥಸ್ಸಂ ಮಣಿಕುಣ್ಡಲೇ ಚ, ಪುತ್ತೇ ಚ ದಾರೇ ಚ ತಥೇವ ಜಿನೋ। ಜಿನೋ ಧನಞ್ಚ ದಾಸೇ ಚ।

ಞಾ ಅವಬೋಧನೇ। ಜಾನಾತಿ, ಞಾಯತಿ, ನಾಯತಿ। ಅನಿಮಿತ್ತಾ ನ ನಾಯರೇ। ಜಞ್ಞಾ ಸೋ ಯದಿ ಹಾಪಯೇ। ಮಾ ಮಂ ಜಞ್ಞೂತಿ ಇಚ್ಛತಿ। "ಇಮೇ ಅಮ್ಹಾಕ"ನ್ತಿ ಞಾತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಞಾತಿ, ಞಾತಕೋ। ಞಾತಿಮಿತ್ತಾ ಸುಹಜ್ಜಾ ಚ। ಞಾತಕೋ ನೋ ನಿಸಿನ್ನೋತಿ। ಞಾತಬ್ಬಂ ಞೇಯ್ಯಂ, ಸಙ್ಖಾರವಿಕಾರಲಕ್ಖಣನಿಬ್ಬಾನಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮಾ। ಈದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು **ಞೇಯ್ಯ**ಸದ್ದೋ ಏಕನ್ತೇನ ನಪುಂಸಕೋ, ವಾಚ್ಚಲಿಙ್ಗತ್ತೇ ಸಬ್ಬಲಿಙ್ಗಿಕೋ, ಯಥಾ? ಞೇಯ್ಯೋ ಫಸ್ಸೋ। ಞೇಯ್ಯಾ ವೇದನಾ। ಞೇಯ್ಯಂ ಚಿತ್ತಂ। ಞೇಯ್ಯೋ ಪುರಿಸೋ, ಞೇಯ್ಯಾ ಇತ್ಥೀ, ಞೇಯ್ಯಂ ಧನನ್ತಿ ಚ।

ಥು ಅಭಿತ್ಥವೇ। ಥುನಾತಿ। ಅಭಿತ್ಥುನಾತಿ। ಥುತಿ, ಅಭಿತ್ಥುತಿ। ಥವನಾ, ಅಭಿತ್ಥವನಾ, ಥುತೋ, ಅಭಿತ್ಥುತೋ।

ಥು ನಿತ್ಥುನನೇ। ಥುನಾತಿ।

ಉಟ್ಠೇಹಿ ರೇವತೇ ಸುಪಾಪಧಮ್ಮೇ,
ಅಪಾರುತದ್ವಾರೇ ಅದಾನಸೀಲೇ।

> ನೇಸ್ಸಾಮ ತಂ ಯತ್ಥ ಥುನನ್ತಿ ದುಗ್ಗತಾ,
> ಸಮಪ್ಪಿತಾ ನೇರಯಿಕಾ ದುಕ್ಖೇನ।
> ಪುರಾಣಾನಿ ಅನುತ್ಥುನ"ನ್ತಿ ಚ ಪಯೋಗೋ॥

ದು ಹಿಂಸಾಯಂ। ದುನಾತಿ। ಮಿತ್ತದ್ದು। ದುಮೋ।

ಏತ್ಥ **ಮಿತ್ತದ್ದೂ**ತಿ ಮಿತ್ತಂ ದುನಾತಿ ಹಿಂಸತಿ ದುಬ್ಭತೀತಿ ಮಿತ್ತದ್ದು। ಅತ್ರ "ವೇದಾ ನ ತಾಣಾಯ ಭವನ್ತಿ ತಸ್ಸ, ಮಿತ್ತದ್ದುನೋ ಭೂನಹುನೋ ನರಸ್ಸಾ"ತಿ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। **ದುಮೋ**ತಿ ದುನಿಯತಿ ಗೇಹಸಮ್ಭಾರಾದಿಅತ್ಥಾಯ ಹಿಂಸಿಯತಿ ಛಿನ್ದಿಯತಿ, ಪಣ್ಣಪುಪ್ಫಾದಿಅತ್ಥಿಕೇಹಿ ವಾ ಪಣ್ಣಪುಪ್ಫಾದಿಹರಣೇನ ಪೀಳಿಯತೀತಿ **ದುಮೋ**।

ಧೂ ಕಮ್ಪನೇ। ಧುನಾತಿ। ಧೂಮೋ, ಧೋನಾ, ಧೋನೋ, ಧುತೋ। ಧುನನ್ತೋ ವಾಕಚೀರಾನಿ, ಗಚ್ಛಾಮಿ ಅಮ್ಬರೇ ತದಾ।

ತತ್ಥ **ಧೂಮೋ**ತಿ ಧುನಾತಿ ಕಮ್ಪತೀತಿ ಧೂಮೋ। **ಧೂಮ**ಸದ್ದೋ ಕೋಧೇ ತಣ್ಹಾಯ ವಿತಕ್ಕೇ ಪಞ್ಚಸು ಕಾಮಗುಣೇಸು ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯಂ ಪಕತಿಧೂಮೇತಿ ಇಮೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ವತ್ತತಿ। "ಕೋಧೋ ಧೂಮೋ ಭಸ್ಮಾನಿ ಮೋಸವಜ್ಜ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಕೋಧೇ ವತ್ತತಿ। "ಇಚ್ಛಾ ಧೂಮಾಯಿತೋ ಸದಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ತಣ್ಹಾಯಂ। "ತೇನ ಖೋ ಪನ ಸಮಯೇನ ಅಞ್ಞತರೋ ಭಿಕ್ಖು ಭಗವತೋ ಅವಿದೂರೇ ಧೂಮಾಯನ್ತೋ ನಿಸಿನ್ನೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ವಿತಕ್ಕೇ।

> "ಪಙ್ಕೋ ಚ ಕಾಮಾ ಪಲಿಪೋ ಚ ಕಾಮಾ,
> ಭಯಞ್ಚ ಮೇತಂ ತಿಮುಲಂ ಪವುತ್ತಂ।
> ರಜೋ ಚ ಧೂಮೋ ಚ ಮಯಾ ಪಕಾಸಿತೋ,
> ಹಿತ್ವಾ ತುವಂ ಪಬ್ಬಜ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತಾ"ತಿ

ಏತ್ಥ ಪಞ್ಚಸು ಕಾಮಗುಣೇಸು। "ಧೂಮಂ ಕತ್ತಾ ಹೋತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯಂ। "ಧಜೋ ರಥಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾನೋ, ಧೂಮೋ ಪಞ್ಞಾನಮಗ್ಗಿನೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪಕತಿಧೂಮೇ। ಇಚ್ಚೇವಂ -

> ಕೋಧತಣ್ಹಾವಿತಕ್ಕೇಸು, ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣೇಸು ಚ।
> ದೇಸನಾಯಞ್ಚ ಪಕತಿ-ಧೂಮೇ **ಧೂಮೋ** ಪವತ್ತತಿ॥

ಧೋನಾತಿ ಪಞ್ಞಾ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ **ನಿದ್ದೇಸೇ** "ಧೋನಾ ವುಚ್ಚತಿ ಪಞ್ಞಾ, ಯಾ ಪಞ್ಞಾ ಪಜಾನನಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ, ಕಿಂಕಾರಣಾ ಧೋನಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಪಞ್ಞಾ? ಯಂ ತಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ ಧುತಞ್ಚ ಧೋತಞ್ಚ ಸನ್ಧೋತಞ್ಚ ನಿದ್ಧೋತಞ್ಚ, ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಂ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತಂ ಧುತಞ್ಚ ಧೋತಞ್ಚ ಸನ್ಧೋತಞ್ಚ ನಿದ್ಧೋತಞ್ಚ। ತಂಕಾರಣಾ ಧೋನಾ ವುಚ್ಚತಿ ಪಞ್ಞಾ। ಅಥ ವಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಂ ಧುತಾ ಚ ಧೋತಾ ಚ ಸನ್ಧೋತಾ ಚ ನಿದ್ಧೋತಾ ಚ, ತಂಕಾರಣಾ ಧೋನಾ ವುಚ್ಚತಿ ಪಞ್ಞಾ"ತಿ। "ಧೋನಸ್ಸ ಹಿ ನತ್ಥಿ ಕುಹಿಞ್ಚಿ ಲೋಕೇ, ಪಕಪ್ಪಿತಾ ದಿಟ್ಠಿ ಭವಾಭವೇಸೂ"ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ । ಅತ್ರ ಧೋನಾ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಧೋನೋ, ತಸ್ಸ ಧೋನಸ್ಸಾತಿ ನಿಬ್ಬಚನಂ। ಧಾತೂನಮನೇಕತ್ಥತಾಯ **ಧೂ**ಧಾತು ಕಮ್ಪನತ್ಥೇಪಿ ಧೋವನತ್ಥೇಪಿ ವತ್ತತಿ।

ಮುನ ಞಾಣೇ। ಮುನಾತಿ। ಮೋನಂ, ಮುನಿ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಧಾತುಯಾ ಆಖ್ಯಾತತ್ತೇ ಏಕನ್ತೇನ ಅನ್ತಲೋಪೋ ಭವತಿ। **ಸೋಭಿತತ್ಥೇರಗಾಥಾಯಂ** ಪನ ಅನಾಗತವಚನೇ **ಉ**ಕಾರಸ್ಸ ವುದ್ಧಿವಸೇನ "ಅಹಂ ಮೋನೇನ ಮೋನಿಸ್ಸ"ನ್ತಿ ರೂಪನ್ತರಞ್ಚ ದಿಸ್ಸತಿ। ತತ್ಥ **ಮೋನಿಸ್ಸ**ನ್ತಿ ಜಾನಿಸ್ಸಂ। ನಾಮತ್ತೇ ಅನ್ತಲೋಪೋ ನ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಮೋನನ್ತಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ "ನ ಮೋನೇನ ಮುನಿ ಹೋತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ತುಣ್ಹೀಭಾವೋ "ಮೋನ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಥಾಪಿ ಇಧ "ಞಾಣೇ"ತಿ ವಚನತೋ ನ ಸೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಞಾಣಮೇವಾಧಿಪ್ಪೇತಂ,

ತಸ್ಮಾ ಮೋನೇಯ್ಯಪಟಿಪದಾಸಙ್ಖಾತಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಮೋನಮ್ಪಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಮುನೀತಿ** ಮುನಾತಿ ಜಾನಾತಿ ಹಿತಾಹಿತಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದತೀತಿ ಮುನಿ। ಅಥ ವಾ ಖನ್ಧಾದಿಲೋಕೇ ತುಲಂ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಮಿನನ್ತೋ ವಿಯ "ಇಮೇ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾ ಖನ್ಧಾ, ಇಮೇ ಬಾಹಿರಾ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಇಮೇ ಉಭೋ ಅತ್ಥೇ ಮುನಾತೀತಿ **ಮುನಿ**। ತೇನಾಹ ಭಗವಾ -

"ನ ಮೋನೇನ ಮುನಿ ಹೋತಿ, ಮೂಳ್ಹರೂಪೋ ಅವಿದ್ದಸು।
ಯೋ ಚ ತುಲಂವ ಪಗ್ಗಯ್ಹ, ವರಮಾದಾಯ ಪಣ್ಡಿತೋ॥

ಪಾಪಾನಿ ಪರಿವಜ್ಜೇತಿ, ಸ ಮುನಿ ತೇನ ಸೋ ಮುನಿ।
ಯೋ ಮುನಾತಿ ಉಭೋ ಲೋಕೇ, ಮುನಿ ತೇನ ಪವುಚ್ಚತೀ"ತಿ॥

ಅಪರಾಪೇತ್ಥ ಭವತಿ ಅತ್ಥವಿಭಾವನಾ। **ಮುನೀತಿ** ಮೋನಂ ವುಚ್ಚತಿ ಞಾಣಂ, ಕಾಯಮೋನೇಯ್ಯಾದೀಸು ವಾ ಅಞ್ಞತರಂ, ತೇನ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಪುಗ್ಗಲೋ "ಮುನೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಪನೇಸ ಅಗಾರಿಯಮುನಿ ಅನಗಾರಿಯಮುನಿ ಸೇಕ್ಖಮುನಿ ಅಸೇಕ್ಖಮುನಿ ಪಚ್ಚೇಕಮುನಿ ಮುನಿಮುನೀತಿ ಅನೇಕವಿಧೋ । ತತ್ಥ **ಅಗಾರಿಯಮುನೀತಿ** ಗಿಹಿಪಿ ಆಗತಫಲೋ ವಿಞ್ಞಾತಸಾಸನೋ। **ಅನಗಾರಿಯಮುನೀತಿ** ತಥಾರೂಪೋವ ಪಬ್ಬಜಿತೋ। **ಸೇಕ್ಖಮುನೀತಿ** ಸತ್ತ ಸೇಕ್ಖಾ। **ಅಸೇಕ್ಖಮುನೀತಿ** ಖೀಣಾಸವೋ। **ಪಚ್ಚೇಕಮುನೀತಿ** ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೋ। **ಮುನಿಮುನೀತಿ** ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ। ತಥಾ ಹಿ **ಆಯಸ್ಮಾಪಿ ಸಾರಿಪುತ್ತೋ** ಆಹ "ಮುನೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ ತಥಾಗತೋ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ"ತಿ।

ಪೂ ಪವನೇ। **ಪವನಂ** ಸೋಧನಂ। ಪುನಾತಿ। ಪುಞ್ಞಂ, ಪುತ್ತೋ, ದನ್ತಪೋಣಂ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಪುಞ್ಞನ್ತಿ** ಅತ್ತನೋ ಕಾರಕಂ ಪುನಾತಿ ಸೋಧೇತೀತಿ ಪುಞ್ಞಂ। ಅಥ ವಾ ಯತ್ಥ ಸಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ತಂಸನ್ತಾನಂ ಪುನಾತಿ ವಿಸೋಧೇತೀತಿ **ಪುಞ್ಞಂ**। ಕಿನ್ತಂ? ಸುಚರಿತಂ ಕುಸಲಕಮ್ಮಂ। ಸಕಮ್ಮಿಕತ್ತಾ ಧಾತುಸ್ಸ ಕಾರಿತವಸೇನ ಅತ್ಥವಿವರಣಂ ಲಬ್ಭತಿ। **ಪುತ್ತೋತಿ** ಅತ್ತನೋ ಕುಲಂ ಪುನಾತಿ ಸೋಧೇತೀತಿ ಪುತ್ತೋ। ಏವಞ್ಚ ಸತಿ ಹೀನಜಚ್ಚಾನಂ ಚಣ್ಡಾಲಾದೀನಂ ಪುತ್ತೋ ನಾಮ ನ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸದ್ದಾನಮತ್ಥಕಥನಸ್ಸ ನಾನಪ್ಪಕಾರೇನ ಪವತ್ತಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ತನೋ ಪಿತು ಹದಯಂ ಪೂರೇತೀತಿ ಪುತ್ತೋತಿ ಏವಮಾದಿನಾಪಿ ನಿಬ್ಬಚನಂ ಗಹೇತಬ್ಬಮೇವ। ನಾನಾಧಾತುವಸೇನಪಿ ಹಿ ಪದಾನಿ ಸಿದ್ಧಿಂ ಸಮುಪಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಪುತ್ತೋ ಚ ನಾಮ ಅತ್ರಜೋ ಖೇತ್ರಜೋ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕೋ ದಿನ್ನಕೋತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ। ತತ್ಥ ಅತ್ತಾನಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಜಾತೋ **ಅತ್ರಜೋ** ನಾಮ। ಸಯನಪೀಠೇ ಪಲ್ಲಙ್ಕೇ ಉರೇತಿ ಏವಮಾದೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತೋ **ಖೇತ್ರಜೋ** ನಾಮ। ಸನ್ತಿಕೇ ಸಿಪ್ಪುಗ್ಗಣ್ಹನಕೋ **ಅನ್ತೇವಾಸಿಕೋ** ನಾಮ। ಪೋಸಾಪನತ್ಥಾಯ ದಿನ್ನೋ **ದಿನ್ನಕೋ** ನಾಮ **ದನ್ತಪೋಣನ್ತಿ** ದನ್ತೇ ಪುನನ್ತಿ ವಿಸೋಧೇನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ದನ್ತಪೋಣಂ, ದನ್ತಕಟ್ಠಂ।

ಪೀ ತಪ್ಪನಕನ್ತೀಸು। ಪಿಣಾತೀತಿ **ಪೀತಿ**। ಏತ್ಥ ಚ **ಪೀತೀತಿ** ಪೀಣನಂ ಪೀತಿ, ತಪ್ಪನಂ ಕನ್ತೀತಿ ಚ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇದಂ ಭಾವವಸೇನ ನಿಬ್ಬಚನಂ। ಇದಂ ಪನ ಹೇತುಕತ್ತುವಸೇನ ಪಿಣಯತೀತಿ **ಪೀತಿ,** ತಪ್ಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಾ ಪನೇಸಾ ಖುದ್ದಕಾಪೀತಿ ಖಣಿಕಾಪೀತಿ ಓಕ್ಕನ್ತಿಕಾಪೀತಿ ಉಬ್ಬೇಗಾಪೀತಿ ಫರಣಾಪೀತೀತಿ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ **ಖುದ್ದಕಾಪೀತಿ** ಸರೀರೇ ಲೋಮಹಂಸನಮತ್ತಮೇವ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। **ಖಣಿಕಾಪೀತಿ** ಖಣೇ ಖಣೇ ವಿಜ್ಜುಪ್ಪಾದಸದಿಸಾ ಹೋತಿ। **ಓಕ್ಕನ್ತಿಕಾಪೀತಿ** ಸಮುದ್ದತೀರಂ ವೀಚಿ ವಿಯ ಕಾಯಂ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಭಿಜ್ಜತಿ। **ಉಬ್ಬೇಗಾಪೀತಿ** ಬಲವತೀ ಹೋತಿ ಕಾಯಂ ಉದ್ಧಗ್ಗಂ ಕತ್ವಾ ಆಕಾಸೇ ಲಙ್ಘಾಪನಪ್ಪಮಾಣಾ ಹೋತಿ। **ಫರಣಾಪೀತಿಯಾ** ಪನ ಉಪ್ಪನ್ನಾಯ ಸಕಲಸರೀರಂ ಧಮಿತ್ವಾ ಪೂರಿತವತ್ಥಿ ವಿಯ ಮಹತಾ ಉದಕೋಘೇನ ಪಕ್ಖನ್ದಪಬ್ಬತಕುಚ್ಛಿ ವಿಯ ಚ ಅನುಪರಿಫುಟಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಪೀತಿ, ಸಾ

ಸಮ್ಪಿಯಾಯನಲಕ್ಖಣತ್ತಾ “ಪಿಣಾತೀ”ತಿ ಪೀತೀತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಸೇನಪಿ ವತ್ತುಂ ಯುಜ್ಜತಿ। ಏತ್ಥ “ಪಿಯಾಯತಿ, ಪಿತಾ, ಪಿಯೋ, ಪೇಮೋ”ತಿಆದೀನಿ **ಪೀಧಾತುಯಾ** ಏವ ರೂಪಾನಿ। ತತ್ಥ “ಪುತ್ತಂ ಪಿಯಾಯತೀತಿ ಪಿತಾ”ತಿ ವದನ್ತಿ। ಪಿಯಾಯಿತಬ್ಬೋತಿ **ಪಿಯೋ**। ಪೇಮನಂ ಪೇಮೋ।

ಮಾ ಪರಿಮಾಣೇ। ಮಿನಾತಿ। ಮಾನಂ, ಪರಿಮಾಣಂ, ಮತ್ತಂ, ಮತ್ತಾ, ಮನೋ, ವಿಮಾನಂ, ಮಿನಿತಬ್ಬಂ, ಮೇತಬ್ಬಂ, ಛಾಯಾ ಮೇತಬ್ಬಾ। ಈದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು **ಅನೀಯ**ಪಚ್ಚಯೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ।

ಏತ್ಥ **ಮನೋ**ತಿ ಏಕಾಯ ನಾಳಿಯಾ ಏಕಾಯ ಚ ತುಲಾಯ ಮಿನಮಾನೋ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣಂ ಮಿನಾತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದತೀತಿ ಮನೋ। ವಿಸೇಸತೋ ಮಿನಿಯತೇ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿಯತೇತಿ **ವಿಮಾನಂ,** ದೇವಾನಂ ಪುಞ್ಞಬಲೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಬ್ಯಮ್ಹಂ ದೇವನಿಕೇತಂ। ಯಂ ವಿಮಾನಂ ಉಪಸೋಭಿತಂ, ಪಭಾಸತಿಮಿದಂ ಬ್ಯಮ್ಹನ್ತಿ ಚ ಆದಿನಾ ಥೋಮಿಯತಿ।

ಮೀ ಹಿಂಸಾಯಂ। ಮಿನಾತಿ। ಮೀನೋ, ಕುಮೀನಂ।

ಏತ್ಥ **ಮೀನೋ**ತಿ ಮಚ್ಛೋ। ಮಚ್ಛಸ್ಸ ಹಿ “ಮೀನೋ ಮಚ್ಛೋ ಅಮ್ಬುಜೋ ವಾರಿಜೋ ವಾರಿಚರೋ”ತಿ ಅನೇಕಾನಿ ನಾಮಾನಿ। ವಿಸೇಸನಾಮಾನಿ ಪನ “ಅಮರೋ ಖಲಿಸೋ ಚನ್ದಕುಲೋ ಕನ್ದಫಲಿ ಇನ್ದಫಲಿ ಇನ್ದವಲೋ ಕುಲಿಸೋ ವಾಮಿ ಕುಙ್ಕುತಲೋ ಕಣ್ಡಿಕೋ ಸಕುಲೋ ಮಙ್ಗುರೋ ಸಿಙ್ಗೀ ಸತವಙ್ಕೋ ರೋಹಿತೋ ಪಾಠೀನೋ ಕಾಣೋ ಸವಙ್ಕೋ ಪಾವುಸೋ” ಇಚ್ಚೇವಮಾದೀನಿ, “ತಿಮಿ ತಿಮಿಙ್ಗಲೋ” ಇಚ್ಚೇವಮಾದೀನಿ ಚ ಭವನ್ತಿ। **ಕುಮೀನ**ನ್ತಿ ಕುಚ್ಛಿತೇನಾಕಾರೇನ ಮಚ್ಛೇ ಮಿನನ್ತಿ ಹಿಂಸನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ ಕುಮೀನಂ, ಮಚ್ಛಬನ್ಧನಪಞ್ಜರೋ। ಸೋ ಪನ ಪಾಳಿಯಂ **ಕುಮೀನ**ಸದ್ದೇನ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಹಿ -

“ವಾರಿಜಸ್ಸೇವ ಮೇ ಸತೋ, ಬನ್ಧಸ್ಸ ಕುಮಿನಾಮುಖೇ।
ಅಕ್ಕೋಸತಿ ಪಹರತಿ, ಪಿಯೇ ಪುತ್ತೇ ಅಪಸ್ಸತೋ”ತಿ

ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಮೂ ಬನ್ಧನೇ। ಮುನಾತಿ। ಮುನಿ।

ಏತ್ಥ **ಮುನೀ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಂ ಮುನಾತಿ ಮವತಿ ಬನ್ಧತಿ ರಾಗದೋಸಾದಿವಸಂ ಗನ್ತುಂ ನ ದೇತೀತಿ ಮುನಿ।

ರಿ ಗತಿದೇಸನೇಸು। ರಿಣಾತಿ। ರೇಣು। **ನಕಾರಸ್ಸ ಣತ್ತಂ**।

ಲೀ ಸಿಲೇಸೇ। ಲಿನಾತಿ, ನಿಲಿನಾತಿ। ಲೀನಂ, ಸಲ್ಲೀನಂ, ಪಟಿಸಲ್ಲಾನಂ।

ವೀ ತನ್ತಸನ್ತಾನೇ। ವತ್ಥಂ ವಿನಾತಿ। ಇಮಿನಾ ಸುತ್ತೇನ ಚೀವರಂ ವಿನಾಹಿ। ಕಮ್ಮೇ - ಇದಂ ಖೋ ಆವುಸೋ ಚೀವರಂ ಮಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ವಿಯ್ಯತಿ। ವೀತಂ। ಸುವೀತಂ। ಅಪ್ಪಕಂ ಹೋತಿ ವೇತಬ್ಬಂ। ಕಾರಿತೇ “ವಾಯಾಪೇತಿ, ತನ್ತವಾಯೇಹಿ ಚೀವರಂ ವಾಯಾಪೇಸ್ಸಾಮಾ’ತಿ ಚೀವರಂ ವಾಯಾಪೇಸುಂ” ಇಚ್ಚೇವಮಾದೀನಿ ಭವನ್ತಿ।

ವೀ ಹಿಂಸಾಯಂ। ವಿನಾತಿ। ವೇಣು। **ವೇಣೂ**ತಿ ವಂಸೋ।

ಲೂ ಛೇದನೇ। ಲುನಾತಿ। ಲೋಣಂ, ಕುಸಲಂ, ಬಾಲೋ, ಲೂತೋ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಲೋಣನ್ತಿ** ಲುನಾತಿ ವೀತರಸಭಾವಂ ವಿನಾಸೇತಿ ಸರಸಭಾವಂ ಕರೋತೀತಿ ಲೋಣಂ, ಲವಣಂ। ಕುಸೋ ವಿಯ ಹತ್ಥಪ್ಪದೇಸಂ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ಲುನಾತೀತಿ **ಕುಸಲಂ,** ಅನವಜ್ಜಇಟ್ಠವಿಪಾಕಲಕ್ಖಣೋ ಧಮ್ಮೋ। ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕೇ ದ್ವೇ ಅತ್ಥೇ ಲುನಾತೀತಿ **ಬಾಲೋ,** ಅವಿದ್ವಾ। **ಲೂತೋತಿ** ಮಕ್ಕಟಕೋ ವುಚ್ಚತಿ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಸುತ್ತಂ "ಲೂತಸುತ್ತ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಯೂಸಂ ಪಾತುಂ ಪಟಙ್ಗಮಕ್ಖಿಕಾದೀನಂ ಜೀವಿತಂ ಲುನಾತೀತಿ **ಲೂತೋ।**

ಸಿ ಬನ್ಧನೇ। ಸಿನಾತಿ। ಸೀಮಾ, ಸೀಸಂ।

ಏತ್ಥ **ಸೀಮಾತಿ** ಸಿನೀಯತೇ ಸಮಗ್ಗೇನ ಸಙ್ಘೇನ ಕಮ್ಮವಾಚಾಯ ಬನ್ಧಿಯತೇತಿ ಸೀಮಾ। ಸಾ ದುವಿಧಾ ಬದ್ಧಸೀಮಾ ಅಬದ್ಧಸೀಮಾತಿ। ತಾಸು ಅಬದ್ಧಸೀಮಾ ಮರಿಯಾದಕರಣವಸೇನ "ಸೀಮಾ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಸಿನಾತಿ ಬನ್ಧತಿ ಕೇಸೇ ಮೋಳಿಕರಣವಸೇನ ಏತ್ಥಾತಿ ಸೀಸಂ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಸಾ ಪಾಕೇ। ಸಿನಾತಿ।

ಸು ಹಿಂಸಾಯಂ। ಸುಣಾತಿ। ಪರಸು। ಪರಂ ಸುಣನ್ತಿ ಹಿಂಸನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಪರಸು।**

ಅಸ ಭೋಜನೇ। ವುತ್ತಾನಂ ಫಲಮಸ್ನಾತಿ। ಅಸನಂ।

ಏತ್ಥ **ಅಸನನ್ತಿ** ಆಹಾರೋ। ಸೋ ಹಿ ಅಸಿಯತಿ ಭುಞ್ಜಿಯತೀತಿ "ಅಸನ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಅಸ್ನಾಥ ಖಾದಥ ಪಿವಥಾ"ತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ।

ಕಿಲಿಸ ವಿಬಾಧನೇ। ಕಿಲಿಸ್ನಾತಿ। ಕಿಲೇಸೋ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಕಿಲೇಸೋತಿ** ರಾಗಾದಯೋಪಿ ದುಕ್ಖಮ್ಪಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಉದ್ಧಸ ಉಞ್ಛೇ। ಉಞ್ಛೋ ಪರಿಯೇಸನಂ। ಉದ್ಧಸ್ನಾತಿ।

ಇಸ ಅಭಿಕ್ಖಣೇ। ಇಸ್ನಾತಿ।

ವಿಸ ವಿಪ್ಪಯೋಗೇ। ವಿಸ್ನಾತಿ। ವಿಸಂ।

ಪುಸ ಸಿನೇಹಸವನಪೂರಣೇಸು। ಪುಸ್ನಾತಿ।

ಪುಸ ಪೋಸನೇ। ಪುಸ್ನಾತಿ।

ಮುಸ ಥೇಯ್ಯೇ। ಮುಸ್ನಾತಿ। ಮುಸಲೋ।

ಕಿಯಾದೀ ಏತ್ತಕಾ ದಿಟ್ಠಾ, ಧಾತವೋ ಮೇ ಯಥಾಬಲಂ।
ಸುತ್ತೇಸ್ವಞ್ಞೇಪಿ ಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ, ಗಣ್ಹವ್ಹೋ ಅತ್ಥಯುತ್ತಿತೋ॥

ಸಾಸನಾ ಲೋಕತೋ ಚೇತೇ,
ದಸ್ಸಿತಾ ತೇಸು ಲೋಕತೋ।

ಸಾಸನಸ್ಸೋಪಕಾರಾಯ,
ವುತ್ತಾ ತದನುರೂಪಕಾ॥

ಕಿಯಾದಿಗಣೋಯಂ।

ಗಹಾದಿಗಣಿಕ

ಇದಾನಿ **ಗಹಾದಿ**ಗಣೋ ವುಚ್ಚತೇ। ಏತ್ಥೇಕೇ ಏವಂ ಮಞ್ಞನ್ತಿ।

ಗಹಾದೀನಂ ಗಣೋ ನಾಮ, ಪಚ್ಚೇಕಂ ನುಪಲಬ್ಭತಿ।
ಅಥಮೇಕೋ **ಗಹ**ಧಾತು, **ಗಹಾದೀ**ನಂ ಗಣೋ ಸಿಯಾ॥

ಯತೋ **ಪ್ಪಣ್ಹಾ** ಪರಾ ಹೇಯ್ಯುಂ, ಧಾತುತೋ ಜಿನಸಾಸನೇ।
ತೇಪಿ ಅಞ್ಞೇ ನ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಅಞ್ಞತ್ರ **ಗಹ**ಧಾತುಯಾ॥

ಇತಿ ಚಿನ್ತಾಯ ಏಕಚ್ಚೇ, **ಗಹ**ಧಾತುಂ **ಕಿಯಾದಿ**ನಂ।
ಪಕ್ಖಿಪಿಂಸು ಗಣೇ ಏವಂ, ನ ವದಿಂಸು **ಗಹಾದಿ**ಕಂ॥

ನ ತೇಸಂ ಗಹಣಂ ಧೀರೋ, ಗಣ್ಹೇಯ್ಯ ಸುವಿಚಕ್ಖಣೋ।
ಯತೋ **ಕಚ್ಚಾಯನೇ** ವುತ್ತೋ, **ಗಹಾದೀ**ನಂ ಗಣೋ ವಿಸುಂ॥

"ಗಹಾದಿತೋ ಪ್ಪಣ್ಹಾ" ಇತಿ, ಲಕ್ಖಣಂ ವದತಾ ಹಿ ಸೋ।
ಕಚ್ಚಾಯನೇನ ಗರುನಾ, ದಸ್ಸಿತೋ ನನು ಸಾಸನೇ॥

ಸಚೇ ವಿಸುಂ **ಗಹಾದೀನಂ,** ಗಣೋ ನಾಮ ನ ಲಬ್ಭತಿ।
ಗಹಾದಿದೀಪಕೇ ಸುತ್ತೇ, ಹಿತ್ವಾನ ಬಾಹಿರಂ ಇದಂ॥

"ಗಹತೋ ಪ್ಪಣ್ಹಾ" ಇಚ್ಚೇವ, ವತ್ತಬ್ಬಂ ಅಥ ವಾ ಪನ।
"ಕಿಯಾದಿತೋ ನಾಪ್ಪಣ್ಹಾ"ತಿ, ಕಾತಬ್ಬಂ ಏಕಲಕ್ಖಣಂ॥

ಯಸ್ಮಾ ತಥಾ ನ ವುತ್ತಞ್ಚ, ನ ಕತಞ್ಚೇಕಲಕ್ಖಣಂ।
ತಸ್ಮಾ ಅಯಂ ವಿಸುಂಯೇವ, ಗಣೋ ಇಚ್ಚೇವ ಞಾಯತಿ॥

"ಸರಾ ಸರೇ ಲೋಪ"ಮಿತಿ-ಆದೀನಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿವ।
ಗಮ್ಭೀರಂ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಂ, ದುಜ್ಜಾನಂ ತಕ್ಕಗಾಹಿನಾ॥

ಉಸಾದಯೋಪಿ ಸನ್ಧಾಯ, **ಆದಿ**ಗ್ಗಹೋ ಕತೋ ತಹಿಂ।
ತಥಾ ಹಿ "ಉಣ್ಹಾಪೇತೀ"ತಿ, ಆದಿರೂಪಾನಿ ದಿಸ್ಸರೇ॥

ಇದಾನಿ ಪಾಕಟಂ ಕತ್ವಾ, **ಆದಿ**ಸದ್ದಫಲಂ ಅಹಂ।

ಸಪ್ಪಯೋಗಂ **ಗಹಾದೀ**ನಂ, ಗಣಂ ವಕ್ಖಾಮಿ ಮೇ ಸುಣ॥

ಗಹ ಉಪಾದಾನೇ। ಉಪಾದಾನಂ ಗಹಣಂ, ನ ಕಿಲೇಸುಪಾದಾನಂ। **ಉಪ**ಸದ್ದೋ ಹೇತ್ಥ ನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅತ್ಥವಿಸೇಸಂ ವದತಿ। ಅಥ ವಾ ಕಾಯೇನ ಚಿತ್ತೇನ ವಾ ಉಪಗನ್ತ್ವಾ ಆದಾನಂ ಗಹಣಂ ಉಪಾದಾನನ್ತಿ ಸಮೀಪತ್ಥೋ **ಉಪ**ಸದ್ದೋ। ಕತ್ಥಚಿ ಹಿ **ಉಪ**ಸದ್ದೋ **ಆದಾನ**ಸದ್ದಸಹಿತೋ ದಳ್ಹಗ್ಗಹಣೇ ವತ್ತತಿ "ಕಾಮುಪಾದಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು। ಇಧ ಪನ ದಳ್ಹಗ್ಗಹಣಂ ವಾ ಹೋತು ಸಿಥಿಲಗ್ಗಹಣಂ ವಾ, ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಗಹಣಂ ಉಪಾದಾನಮೇವ, ತಸ್ಮಾ **ಗಹ**ಧಾತು ಗಹಣೇ ವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಘೇಪ್ಪತಿ, ಗಣ್ಹಾತಿ ವಾ। ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಅಧಿಗಣ್ಹಾತಿ, ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ನಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಪಧಾನಗಣ್ಹನಕೋ। ಗಣ್ಹಿತುಂ, ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತುಂ। ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ, ಉಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ। ಅಞ್ಞಥಾಪಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಅಹಂ ಜಾಲಿಂ ಗಹೇಸ್ಸಾಮಿ। ಗಹೇತುಂ। ಗಹೇತ್ವಾ। ಉಗ್ಗಾಹಕೋ, ಸಙ್ಗಾಹಕೋ, ಅಜ್ಝೋಗಾಳ್ಹೋ। ಕಾರಿತೇ "ಗಣ್ಹಾಪೇತಿ, ಗಣ್ಹಾಪಯತಿ, ಅಞ್ಞತರಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಉಗ್ಗಣ್ಹಾಪೇನ್ತಿ, ಸದ್ಧಿಂ ಅಮಚ್ಚಸಹಸ್ಸೇನ ಗಣ್ಹಾಪೇತ್ವಾ। ಉಪಜ್ಝಂ ಗಾಹಾಪೇತಬ್ಬೋ। ಉಪಜ್ಝಂ ಗಾಹಾಪೇತ್ವಾ । ಗಾಹೇತಿ, ಗಾಹಯತಿ, ಗಾಹಾಪೇಸ್ಸತಿ। ಗಾಹಾಪಯನ್ತಿ ಸಬ್ಭಾವಂ। ಗಾಹಕೋ, ಗಾಹೇತ್ವಾ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ। ಕಮ್ಮನಿ - ಗಯ್ಹತಿ, ಸಙ್ಗಯ್ಹತಿ, ಗಣ್ಹಿಯತಿ ವಾ। ತಥಾ ಹಿ "ಗಣ್ಹಿಯನ್ತಿ ಉಗ್ಗಣ್ಹಿಯನ್ತೀ"ತಿ **ನಿದ್ದೇಸಪಾಳಿ** ದಿಸ್ಸತಿ। "ಗೇಹಂ, ಗಾಹೋ, ಪರಿಗ್ಗಹೋ, ಸಙ್ಗಾಹಕೋ, ಸಙ್ಗಹೇತಾ" ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ತತ್ರ **ಅಕಾರಾನನ್ತರತ್ಯನ್ತ**ಪದಾನಂ "ಘೇಪ್ಪತಿ, ಘೇಪ್ಪನ್ತಿ। ಘೇಪ್ಪಸೀ"ತಿ ಚ "ಗಣ್ಹತಿ, ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ಗಣ್ಹಸೀ"ತಿ ಚ ಆದಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಾಸು ವಿಭತ್ತೀಸು ಸಬ್ಬಥಾ ಪದಮಾಲಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। **ಆಕಾರೇಕಾರಾನನ್ತರತ್ಯನ್ತ**ಪದಾನಂ "ಗಣ್ಹಾತಿ ಗಣ್ಹಾಪೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಪದಮಾಲಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ ವಜ್ಜೇತಬ್ಬಟ್ಠಾನಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ।

ಇಮಾನಿ ಪನ ಪಸಿದ್ಧಾನಿ ಕಾನಿಚಿ ಅಜ್ಜತನೀರೂಪಾನಿ "ಅಗ್ಗಹೀ ಮತ್ತಿಕಾಪತ್ತಂ। ಅಗ್ಗಹುಂ, ಅಗ್ಗಹಿಂಸು, ಅಗ್ಗಹೇಸು"ನ್ತಿ। ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀಆದೀಸು ಗಹೇಸ್ಸತಿ, ಗಹೇಸ್ಸನ್ತಿ। ಸೇಸಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಅಗ್ಗಹಿಸ್ಸಾ, ಅಗ್ಗಹಿಸ್ಸಂಸು। ಸೇಸಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಕಾತಬ್ಬಂ।

ಉಸ ದಾಹೇ। ದಾಹೋ ಉಣ್ಹಂ। ಉಸತಿ ದಹತೀತಿ ಉಣ್ಹಂ। **ಉಣ್ಹ**ಸದ್ದೋ "ಉಣ್ಹಂ ಭತ್ತಂ ಭುಞ್ಜತೀ"ತಿಆದೀಸು ದಬ್ಬಮಪೇಕ್ಖತಿ, "ಸೀತಂ ಉಣ್ಹಂ ಪಟಿಹನತೀ"ತಿಆದೀಸು ಪನ ಗುಣಂ ಉಣ್ಹಭಾವಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ। ಉಣ್ಹಭಾವೋ ಹಿ ಸೀತಭಾವೋ ಚ ಗುಣೋ।

ತಸ ಪಿಪಾಸಾಯಂ। ತಣ್ಹಾ। ಕೇನಟ್ಠೇನ **ತಣ್ಹಾ**? ತಸ್ಸತಿ ಪರಿತಸ್ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೇನ।

ಜುಸಿ ಪೀತಿಸೇವನೇಸು। ಜುಣ್ಹೋ ಸಮಯೋ। ಕಾಳೇ ವಾ ಯದಿ ವಾ ಜುಣ್ಹೇ, ಯದಾ ವಾಯತಿ ಮಾಲುತೋ।

ತತ್ಥ **ಜುಣ್ಹೋ**ತಿ ಜೋಸೇತಿ ಲೋಕಸ್ಸ ಪೀತಿಂಸೋಮನಸ್ಸಞ್ಚ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ಜುಣ್ಹೋ।

ಜುತ ದಿತ್ತಿಯಂ। ಜುಣ್ಹಾ ರತ್ತಿ। ಜೋತತಿ ಸಯಂ ನಿಪ್ಪಭಾಪಿ ಸಮಾನಾ ಚನ್ದತಾರಕಪ್ಪಭಾಸೇನಪಿ ದಿಬ್ಬತಿ ವಿರೋಚತಿ ಸಪ್ಪಭಾ ಹೋತೀತಿ ಜುಣ್ಹಾ।

ಸಾ ತನುಕರಣೇ। ಸಣ್ಹವಾಚಾ। ಸಿಯತಿ ತನುಕರಿಯತಿ, ನ ಫರುಸಭಾವೇನ ಕಕ್ಕಸಾ ಕರಿಯತೀತಿ **ಸಣ್ಹಾ**।

ಸೋ ಅನ್ತಕಮ್ಮನಿ। ಸಣ್ಹಂ, ಞಾಣಂ। ಸಿಯತಿ ಸಯಂ ಸುಖುಮಭಾವೇನ ಅತಿಸುಖುಮಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಂ ಅನ್ತಂ ಕರೋತಿ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ ಪಾಪೇತೀತಿ ಸಣ್ಹಂ।

ತಿಜ ನಿಸಾನೇ। ನಿಸಾನಂ ತಿಕ್ಖತಾ। ತಿಣ್ಹೋ ಪರಸು। ತಿತಿಕ್ಖತೀತಿ **ತಿಣ್ಹೋ**।

ಸಿ ಸೇವಾಯಂ। ಅತ್ತನೋ ಹಿತಮಾಸೀಸನ್ತೇಹಿ ಸೇವಿಯತೇತಿ **ಸಿಪ್ಪಂ,** ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಜೀವಿತಹೇತು ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ ಸಿಪ್ಪಾಯತನಂ। ಅಪಿಚ **ಸಿಪ್ಪನ್ತಿ** ಅಟ್ಠಾರಸ ಮಹಾಸಿಪ್ಪಾನಿ - ಸುತಿ ಸೂರಮತಿ ಬ್ಯಾಕರಣಂ ಛನ್ದೋವಿಚಿತಿ ನಿರುತ್ತಿ ಜೋತಿಸತ್ಥಂ ಸಿಕ್ಖಾ ಮೋಕ್ಖಞಾಣಂ ಕ್ರಿಯಾವಿಧಿ ಧನುಬ್ಬೇದೋ ಹತ್ಥಿಸಿಕ್ಖಾ ಕಾಮತನ್ತಂ ಅಸ್ಸಲಕ್ಖಣಂ ಪುರಾಣಂ ಇತಿಹಾಸೋ ನೀತಿ ತಕ್ಕೋ ವೇಜ್ಜಕಞ್ಚಾತಿ।

ಕು ಕುಚ್ಛಾಯಂ। ಕುಚ್ಛಾ ಗರಹಾ। ಕಣ್ಹಾ ಧಮ್ಮಾ। ಕಣ್ಹೋ ಪುರಿಸೋ।

ತತ್ಥ **ಕಣ್ಹಾತಿ** ಅಪಭಸ್ಸರಭಾವಕರಣತ್ತಾ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ಕುಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ ಗರಹಿತಬ್ಬಾತಿ ಕಣ್ಹಾ, ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾ। ಕಾಳವಣ್ಣತ್ತಾ ಸುವಣ್ಣವಣ್ಣಾದಿಕಂ ಉಪನಿಧಾಯ ಕುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ ನಿನ್ದಿತಬ್ಬೋತಿ **ಕಣ್ಹೋ,** ಕಾಳವಣ್ಣೋ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ -

"ಕಣ್ಹೋ ವತಾಯಂ ಪುರಿಸೋ, ಕಣ್ಹಂ ಭುಞ್ಜತಿ ಭೋಜನಂ।
ಕಣ್ಹೇ ಭೂಮಿಪ್ಪದೇಸಸ್ಮಿಂ, ನ ಮಯ್ಹಂ ಮನಸೋ ಪಿಯೋ"ತಿ ಚ,

"ನ ಕಣ್ಹೋ ತಚಸಾ ಹೋತಿ,
ಅನ್ತೋಸಾರೋ ಹಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ।
ಯಸ್ಮಿಂ ಪಾಪಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ,
ಸ ವೇ ಕಣ್ಹೋ ಸುಜಮ್ಪತೀ"ತಿ ಚ॥

ಇಚ್ಚೇವಂ -

ಗಹಾದಿಕೇ ಧಾತುಗಣೇ, ಸನ್ಧಾಯ **ತಸಿ**ಆದಯೋ।
ಆದಿಗ್ಗಹೋ ಕತೋ **ಪ್ಪಣ್ಹಾ, ಗಹಾದೀ**ಸು ಯಥಾರಹಂ॥

ಗಹತೋ ಧಾತುತೋ ಹಿ **ಪ್ಪೋ,**ಆಖ್ಯಾತತ್ತೇವದಿಸ್ಸತಿ।
ಆಖ್ಯಾತತ್ತೇ ಚ ನಾಮತ್ತೇ, **ಣ್ಹಾ**ಸದ್ದೋ **ಉಸ**ತೋ ತಥಾ॥

ಉಸಗಹೇಹಿ ಅಞ್ಞಸ್ಮಾ, ನಾಮತ್ತೇವ ದುವೇ ಮತಾ।
ಏವಂ ವಿಸೇಸತೋ ಞೇಯ್ಯೋ, **ಗಹಾದಿ**ಗಣನಿಚ್ಛಯೋ॥

ಏತ್ಥ ಪನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸಾಸನೇ "ತಣ್ಹಾಯತೀ"ತಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಮ್ಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಥಾಪಿ ತಸ್ಸ "ಪಬ್ಬತಾಯತಿ, ಮೇತ್ತಾಯತೀ"ತಿಆದೀನಿ ವಿಯ ನಾಮಸ್ಮಾ ವಿಹಿತಸ್ಸ **ಆಯ**ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಸೇನ ಸಿದ್ಧತ್ತಾ ಕ್ರಿಯಾಪದತ್ತೇಪಿ **ಣ್ಹಾ**ಪಚ್ಚಯೋ ಮುಖ್ಯತೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। "ತಣ್ಹಾಯತೀ"ತಿ ಹಿ ಇದಂ **ಣ್ಹಾ**ಪಚ್ಚಯವತಾ **ತಸ**ಧಾತುತೋ ನಿಪ್ಫನ್ನ**ತಣ್ಹಾ**ಸದ್ದಸ್ಮಾ ಪರಸ್ಸ **ಆಯ**ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಸೇನ ನಿಪ್ಫನ್ನಂ। ತಥಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ **ರೂಪಿಯಸಂವೋಹಾರಸಿಕ್ಖಾಪದವಣ್ಣನಾಯಂ** "ವಾಸಿಫಲಂ ತಾಪೇತ್ವಾ ಉದಕಂ ವಾ ಖೀರಂ ವಾ ಉಣ್ಹಾಪೇತೀ"ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ "ಉಣ್ಹಾಪೇತೀ"ತಿ ಹೇತುಕತ್ತುವಾಚಕಂ ಕ್ರಿಯಾಪದಂ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಥಾಪಿ ತಸ್ಸ **ಣ್ಹಾ**ಪಚ್ಚಯವತಾ **ಉಸ**ಧಾತುತೋ ನಿಪ್ಫನ್ನ**ಉಣ್ಹಾ**ಸದ್ದತೋ ವಿಹಿತಸ್ಸ ಕಾರಿತಸಞ್ಞಸ್ಸ **ಣಾಪೇ**ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಸೇನ ನಿಪ್ಫನ್ನತ್ತಾ ಕ್ರಿಯಾಪದತ್ತೇಪಿ **ಣ್ಹಾ**ಪಚ್ಚಯೋ ಮುಖ್ಯತೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ನ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। "ಉಣ್ಹಾಪೇತೀ"ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರ**ಉಣ್ಹಾ**ಸದ್ದತೋ **ಣಾಪೇ**ಪಚ್ಚಯವಸೇನ ನಿಪ್ಫನ್ನಂ, ಏತಸ್ಮಿಂ ದಿಟ್ಠೇ "ಉಣ್ಹಾಪಯತೀ"ತಿ ಪದಮ್ಪಿ ದಿಟ್ಠಮೇವ ಹೋತಿ।

ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ **ವಿನಯಟ್ಠಕಥಾಯಂ** “ಉಣ್ಹಾಪೇತೀ”ತಿ ಕಾರಿತಪದಸ್ಸ ದಿಟ್ಠತ್ತಾಯೇವ “ಉಣ್ಹತೀ”ತಿ ಕತ್ತುಪದಮ್ಪಿ ನಯತೋ ದಿಟ್ಠಮೇವ ಹೋತಿ ಕತ್ತುಕಾರಿತಪದಾನಂ ಏಕಧಾತುಮ್ಹಿ ಉಪಲಬ್ಭಮಾನತ್ತಾ, ಯಥಾ? ಗಣ್ಹತಿ, ಗಣ್ಹಾಪೇತಿ, ಗಚ್ಛತಿ, ಗಚ್ಛಾಪೇತೀತಿ, ತಸ್ಮಾ **“ಉಸ ದಾಹೇ”**ತಿ ಧಾತುಸ್ಸ “ಉಣ್ಹತೀ”ತಿ ರೂಪಂ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಮನ್ತ್ವಾ “ಉಣ್ಹತೀತಿ ಉಣ್ಹ”ನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಚನಂ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಇತಿ **ಪ್ಪ**ಪಚ್ಚಯೋ **ಗಹ**ತೋ ಚ ಅಞ್ಞತೋ ಚ ಏಕಧಾ ಲಬ್ಭತಿ, **ಣ್ಹಾ**ಪಚ್ಚಯೋ ಪನ **ಗಹ**ತೋ **ಉಸ**ತೋ ಚ ದ್ವಿಧಾ ಅಞ್ಞತೋ ಏಕಧಾ ಲಬ್ಭತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪೇತ್ಥ ಏವಂ ನಿಯಮೋ ವುತ್ತೋ, ತಥಾಪಿ ಸಾಟ್ಠಕಥೇ ತೇಪಿಟಕೇ ಬುದ್ಧವಚನೇ ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಧಾತುಸ್ಸ ನಾಮಿಕಪದಾನಿ ದ್ವೇ ದ್ವೇ ಕ್ರಿಯಾಪದಾನಿ ವಿಚಿನಿತಬ್ಬಾನಿ। ಯೇನ ಪನ ಬುದ್ಧವಚನಾನುರೂಪೇನ ನಯೇನ **ಗಹಾದಿ**ಗಣೇ **ಆದಿ**ಸದ್ದೇನ **ತಸ**ಧಾತಾದಯೋ ಅಮ್ಹೇಹಿ ಗಹಿತಾ, ಇಮಸ್ಮಾ ನಯಾ ಅಞ್ಞೋ ನಯೋ ಪಸತ್ಥತರೋ ನತ್ಥಿ, ಅಯಮೇವ ಪಸತ್ಥತರೋ, ತಸ್ಮಾ ಅಯಂ ನೀತಿ ಸಾಸನಟ್ಠಿತಿಯಾ ಆಯಸ್ಮನ್ತೇಹಿ ಸಾಧುಕಂ ಧಾರೇತಬ್ಬಾ ವಾಚೇತಬ್ಬಾ ಚ।

ಗಹಾದೀ ಏತ್ತಕಾ ದಿಟ್ಠಾ, ಧಾತವೋ ಮೇ ಯಥಾಬಲಂ।
ಸುತ್ತೇಸ್ವಞ್ಞೇಪಿ ಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ, ಗಣ್ಹವ್ಹೋ ಅತ್ಥಯುತ್ತಿತೋ॥

ಗಹಾದಿಗಣೋಯಂ।

ತನಾದಿಗಣಿಕ

ತನು ವಿತ್ಥಾರೇ। ತನೋತಿ। ಆಯತನಂ, ತನು। ಕಮ್ಮನಿ “ತನಿಯ್ಯತಿ, ತನಿಯ್ಯನ್ತಿ। ವಿತನಿಯ್ಯತೀ”ತಿ ರೂಪಾನಿ। ಅತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ “ಯಥಾ ಹಿ ಆಸಭಂ ಚಮ್ಮಂ, ಪಥಬ್ಯಾ ವಿತನಿಯ್ಯತೀ”ತಿ। ಗರೂ ಪನ “ಪತಾಯತೇ, ಪತಞ್ಞತೀ”ತಿ ರೂಪಾನಿ ವದನ್ತಿ। ತನಿತುಂ, ತನಿತ್ವಾನ। **ತು**ಮನ್ತಾದಿರೂಪಾನಿ।

ತತ್ಥ **ಆಯತನ**ನ್ತಿ ಆಯಭೂತೇ ಧಮ್ಮೇ ತನೋತಿ ವಿತ್ಥಾರೇತೀತಿ ಆಯತನಂ। **ತನೂ**ತಿ ಸರೀರಂ। ತಞ್ಹಿ ಕಲಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಕಮ್ಮಾದೀಹಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ತನಿಯ್ಯತಿ ವಿತ್ಥಾರಿಯತಿ ಮಹತ್ತಂ ಪಾಪಿಯತೀತಿ “ತನೂ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। “ತನು ವಪು ಸರೀರಂ ಪುಂ ಕಾಯೋ ದೇಹೋ”ತಿಆದಯೋ ಸರೀರವಾಚಕಾ ಸದ್ದಾ। ಸರೀರಂ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। ಯಞ್ಹಿ ಮಹಾಜನೋ ಸರೀರನ್ತಿ ವದತಿ, ತಂ ಪರಮತ್ಥತೋ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಮತ್ತಮೇವ, ನ ತತೋ ಅತ್ತಾ ವಾ ಅತ್ತನಿಯಂ ವಾ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। “ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾನಂ ತನುತ್ತಕರಂ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಚಿತ್ತ”ನ್ತಿಆದೀಸು ಪನ **ತನು**ಸದ್ದೋ ಅಪ್ಪತ್ಥವಾಚಕೋ, ಅಪ್ಪತ್ಥವಾಚಕಸ್ಸ ಚ ತಸ್ಸ ಕ್ರಿಯಾಪದಂ ನ ಪಸ್ಸಾಮ, ತಸ್ಮಾ ನಿಪಾತಪದೇನ ತೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ। **ತನು**ಸದ್ದೋ ನಿಪಾತಪದನ್ತಿ ವುತ್ತಟ್ಠಾನಮ್ಪಿ ನ ಪಸ್ಸಾಮ, ನಿಚ್ಛಯೇನ ಪನ ಅನಿಪ್ಫನ್ನಪಾಟಿಪದಿಕೋತಿ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ತನೋತಿ, ತನೋನ್ತಿ। ತನೋಸಿ, ತನೋಥ। ತನೋಮಿ, ತನೋಮ। ತನುತೇ, ತನುನ್ತೇ। ತನುಸೇ, ತನುಸೇ, ತನುವ್ಹೇ। ತನೇ, ತನುಮ್ಹೇ। ಸೇಸಂ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ।

ತನೋತು, ತನೋನ್ತು। ತನೇಯ್ಯ, ತನೇ, ತನೇಯ್ಯುಂ। ವಿತನ, ವಿತನು। ಅತನಾ, ಅತನು। ಅಮ್ಮಾಯ ಪತನು ಕೇಸಾ। ಅತನಿ, ಅತನಿಂಸು। ತನಿಸ್ಸತಿ, ತನಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಅತನಿಸ್ಸಾ, ಅತನಿಸ್ಸಂಸು। ಕಮ್ಮನಿ “ತನಿಯ್ಯತಿ, ತನಿಯ್ಯನ್ತಿ। ತನಿಯ್ಯಸೀ”ತಿಆದಿನಾ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಸಕ ಸತ್ತಿಯಂ। ಸತ್ತಿ ಸಮತ್ಥಭಾವೋ। ಸಕ್ಕೋತಿ ಸಕ್ಕೋ। ವಿಞ್ಞಾಪೇತುಂ ಅಸಕ್ಖಿ। ಸಕ್ಖಿಸ್ಸಸಿ। ಸಕ್ಖತಿ। ತ್ವಮ್ಪಿ ಅಮ್ಮ ಪಬ್ಬಜಿತುಂ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸಸಿ। ಸಕ್ಕತೇ ಜರಾಯ ಪಟಿಕಮ್ಮಂ ಕಾತುನ್ತಿ ಪಾಳಿ।

ತತ್ಥ **ಸಕ್ಕೋ**ತಿ ದೇವರಾಜಾ। ಸೋ ಹಿ ಅತ್ಥಾನಂ ಸಹಸ್ಸಮ್ಪಿ ಮುಹುತ್ತೇನ ಚಿನ್ತನಸಮತ್ಥತಾಯ ಸಪರಹಿತಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ "ಸಕ್ಕೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಞ್ಞತ್ರ ಪನ ಧಾತೂನಂ ಅವಿಸಯೇ ತದ್ಧಿತವಸೇನ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ದಾನಂ ಅದಾಸೀತಿ ಸಕ್ಕೋತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ **ಸಕ್ಕಸದ್ದೋ** ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ ಸಾಧೇತಬ್ಬೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ ಭಗವತಾ "ಸಕ್ಕೋ ಮಹಾಲಿ ದೇವಾನಮಿನ್ದೋ ಪುಬ್ಬೇ ಮನುಸ್ಸಭೂತೋ ಸಮಾನೋ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ದಾನಂ ಅದಾಸಿ, ತಸ್ಮಾ 'ಸಕ್ಕೋ'ತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ। ಸಕ್ಕೋನ್ತೋ। ಸಕ್ಕೋನ್ತೀ। ಸಕ್ಕೋನ್ತಂ ಕುಲಂ।

ಖುಣು ಖಿಣು ಹಿಂಸಾಯಂ। ಖುಣೋತಿ। ಖಿಣೋತಿ।

ಇಣು ಗತಿಯಂ। ಇಣೋತಿ। ಇಣಂ ಇಣಾಯಿಕೋ।

ತಿಣು ಅದನೇ। ತಿಣೋತಿ। ತಿಣಂ। ಏತ್ಥ **ತಿಣ**ನ್ತಿ ಯವಸಂ। ತಞ್ಹಿ ತಿಣಿಯತೇ ತಿಣಭಕ್ಖೇಹಿ ಗೋಣಾದೀಹಿ ಅದಿಯತೇ ಖಾದಿಯತೇತಿ **ತಿಣಂ**।

ಘಿಣು ದಿತ್ತಿಯಂ। ಘಿಣೋತಿ।

ಹನು ಅಪನಯನೇ। **ಅಪನಯನಂ** ಅನಾಲಾಪಕರಣಂ ನಿಬ್ಬಚನತಾಕರಣಂ। ಹನೋತಿ। ಹನುತೇ।

ಪನು ದಾನೇ ಪನೋತಿ। ಪನುತೇ।

ಮನು ಬೋಧನೇ। ಮನೋತಿ। ಮನುತೇ। ಮನೋ। ಮನಂ। ಮಾನಸಂ। ಮನುಸ್ಸೋ। ಮಾನವೋ। ಮಾಣವೋ।

ಏತ್ಥ **ಮನೋ**ತಿ ಮನುತೇ ಬುಜ್ಝತೀತಿ ಮನೋ, ಏವಂ ಮನಂ। ಇಮೇಸಂ ಪನ ದ್ವಿನ್ನಂ **ಮನ**ಸದ್ದಾನಂ "ಯಸ್ಮಿಂ ಮನೋ ನಿವಿಸತಿ। ಸನ್ತಂ ತಸ್ಸ ಮನಂ ಹೋತೀ"ತಿಆದೀಸು ಪುನ್ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಮಾನಸ**ನ್ತಿ ರಾಗೋಪಿ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಅರಹತ್ತಮ್ಪಿ। "ಅನ್ತಲಿಕ್ಖಚರೋ ಪಾಸೋ, ಯ್ವಾಯಂ ಚರತಿ ಮಾನಸೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ರಾಗೋ ಮಾನಸಂ। "ಚಿತ್ತಂ ಮನೋ ಮಾನಸ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚಿತ್ತಂ। "ಅಪ್ಪತ್ತಮಾನಸೋ ಸೇಕ್ಖೋ, ಕಾಲಂ ಕಯಿರಾ ಜನೇ ಸುತೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಅರಹತ್ತಂ। ಏತ್ಥೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

> ರಾಗೋ ಚಿತ್ತಂ ಅರಹತ್ತಞ್ಚ, "ಮಾನಸ"ನ್ತಿ ಸಮೀರಿತಂ।
> ಸತ್ಥುನೋ ಸಾಸನೇ ಪಾಪ-ಸಾಸನೇ'ಖಿಲಸಾಸನೇ॥

ತತ್ಥ **ಸಮ್ಪಯುತ್ತಮನಸಿ ಭವೋ**ತಿ ರಾಗೋ **ಮಾನಸೋ**। ಮನೋ ಏವ ಮಾನಸನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತಂ **ಮಾನಸಂ**। ಅನವಸೇಸತೋ ಮಾನಂ ಸಿಯತಿ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದತೀತಿ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೋ **ಮಾನಸಂ**। ತನ್ನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ಪನ ಅರಹತ್ತಸ್ಸ ಮಾನಸತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಮನೂ**ತಿ ಸತ್ತೋ। "ಯೇನ ಚಕ್ಖುಪಸಾದೇನ, ರೂಪಾನಿ ಮನು ಪಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ "ಮನೂ"ತಿ ಸತ್ತೋ ವುತ್ತೋ। ಅಥ ವಾ **ಮನೂ**ತಿ ಪಠಮಕಪ್ಪಿಕಕಾಲೇ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಮಾತಾಪಿಭುಟ್ಠಾನೇ ಠಿತೋ ಮನುನಾಮಕೋ ಪುರಿಸೋ, ಯೋ ಸಾಸನೇ "ಮಹಾಸಮ್ಮತರಾಜಾ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಸೋ ಹಿ ಸಕಲಲೋಕಸ್ಸ ಹಿತಂ ಕಾತುಂ ಮನುತೇ ಜಾನಾತೀತಿ "ಮನೂ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾಬಲಂ ಅತ್ತನೋ ಹಿತಂ ಮನುತೇ ಜಾನಾತೀತಿ **ಮನುಸ್ಸೋ,** ಮನಸ್ಸ ವಾ ಉಸ್ಸನ್ನತ್ತಾ **ಮನುಸ್ಸೋ**। ಅಥ ವಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸ ಮನುನೋ ಅಪಚ್ಚಂ **ಮನುಸ್ಸೋ**। ಏವಂ **ಮಾನವೋ ಮಾಣವೋ** ಚ, ನಕಾರಸ್ಸ ಹಿ ಣಕಾರೇ ಕತೇ "ಮಾಣವೋ"ತಿ ರೂಪಂ ಸಿಜ್ಝತಿ। ಕೇಚಿ ಪನಾಹು "ದನ್ತಜನಕಾರಸಹಿತೋ **ಮಾನವ**ಸದ್ದೋ ಸಬ್ಬಸತ್ತಸಾಧಾರಣವಚನೋ, ಮುದ್ಧಜಣಕಾರಸಹಿತೋ ಪನ **ಮಾಣವ**ಸದ್ದೋ ಕುಚ್ಛಿತಮೂಳ್ಹಾಪಚ್ಚವಚನೋ"ತಿ, ತಂ ವೀಮಂಸಿತ್ವಾ ಯುತ್ತಞ್ಚೇ, ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ನ ಪನೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ

“**ಮಾಣವ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರವಚನೇ ಇದಂ ವಚನಂ ವಿರುಜ್ಝತೀ”ತಿ **ಅನ್ತರ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೇ **ಅನ್ತರಅನ್ತರಿಕಾ**ಸದ್ದಾನಮ್ಪಿ ಆಹರಣಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ।

ತತ್ರ ಪನಾಯಂ ವೀಮಂಸನಾ - **ಚೂಳಕಮ್ಮವಿಭಙ್ಗಸುತ್ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ** “ಸುಭೋ ಮಾಣವೋತೋದೇಯ್ಯಪುತ್ತೋ”ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯೇಹಿ “ಸುಭೋತಿ ಸೋ ಕಿರ ದಸ್ಸನೀಯೋ ಅಹೋಸಿ ಪಾಸಾದಿಕೋ, ತೇನಸ್ಸ ಅಙ್ಗಸುಭತಾಯ ‘ಸುಭೋ’ತ್ವೇವ ನಾಮಂ ಅಕಂಸು। ‘ಮಾಣವೋ’ತಿ ಪನ ತಂ ತರುಣಕಾಲೇ ವೋಹರಿಂಸು, ಸೋ ಮಹಲ್ಲಕಕಾಲೇಪಿ ತೇನೇವ ವೋಹಾರೇನ ವೋಹರಿಯತೀ”ತಿ ಏವಂ ಮುದ್ಧಜಣಕಾರಸ್ಸ **ಮಾಣವ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಪಕಾಸಿತೋ, **ತಟ್ಟೀಕಾಯಮ್ಪಿ** ಗರೂಹಿ “ಯಂ ಅಪಚ್ಚಂ ಕುಚ್ಛಿತಂ ಮುದ್ಧಂ ವಾ, ತತ್ಥ ಲೋಕೇ ಮಾಣವವೋಹಾರೋ, ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಚ ಸತ್ತಾ ದಹರಕಾಲೇ ಮುದ್ಧಧಾತುಕಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ‘ತರುಣಕಾಲೇ ವೋಹರಿಂಸೂ’”ತಿ, ಏವಂ ಮುದ್ಧ**ಜಣ**ಕಾರಸ್ಸ **ಮಾಣವ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಪಕಾಸಿತೋ। ಇದಾನಿ **ಮಾಣವ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ ಭವತಿ, **ಮಾಣವೋ**ತಿ ಸತ್ತೋಪಿ ಚೋರೋಪಿ ತರುಣೋಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। “ಚೋದಿತಾ ದೇವದೂತೇಹಿ, ಯೇ ಪಮಜ್ಜನ್ತಿ ಮಾಣವಾ”ತಿಆದೀಸು ಹಿ ಸತ್ತೋ “ಮಾಣವೋ”ತಿ ವುತ್ತೋ। “ಮಾಣವೇಹಿ ಸಹ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಕತಕಮ್ಮೇಹಿಪಿ ಅಕತಕಮ್ಮೇಹಿಪೀ”ತಿಆದೀಸು ಚೋರೋ। “ಅಮ್ಬಟ್ಠೋ ಮಾಣವೋ”ತಿಆದೀಸು ತರುಣೋ “ಮಾಣವೋ”ತಿ ವುತ್ತೋ।

ಅಪ್ಪ ಪಾಪುಣೇ। ಅಪ್ಪೋತಿ। ಆಪೋ।

ಏತ್ಥ **ಆಪೋ**ತಿ ಅಪ್ಪೋತಿ ತಂ ತಂ ಠಾನಂ ವಿಸ್ಸರತೀತಿ ಆಪೋ।

ಮಾ ಪರಿಮಾಣೇ। ಮಿನೋತಿ। ಉಪಮಾ, ಉಪಮಾನಂ, ವಿಮಾನಂ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಯಾ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ನ ಮಿನೋತಿ ನ ವಿಚ್ಛಿನ್ದತಿ, ಸಾ ಮಾನಸ್ಸ ಸಮೀಪೇ ವತ್ತತೀತಿ **ಉಪಮಾ** ಯಥಾ “ಗೋಣೋ ವಿಯ ಗವಜೋ”ತಿ। **ಉಪಮಾನ**ನ್ತಿ ಉಪಮಾ ಏವ। ತಥಾ ಹಿ “ವೀತೋಪಮಾನಮಪ್ಪಮಾಣಮನಾಥನಾಥ”ನ್ತಿ। ಏತ್ಥ **ವೀತೋಪಮಾನ**ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ವೀತೋಪಮಂ, ನಿರುಪಮನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ **ಉಪಮಾನ**ನ್ತಿ ಉಪಮೇತಬ್ಬಾಕಾರೋ “ಸೀಹೋ ವಿಯ ಭಗವಾ”ತಿ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಸೀಹೋ ಉಪಮಾ, ಭಗವಾ ಉಪಮೇಯ್ಯೋ ತೇಜೋಪರಕ್ಕಮಾದೀಹಿ ಉಪಮೇತಬ್ಬತ್ತಾ, ತೇಜೋಪರಕ್ಕಮಾದಯೋ ಉಪಮೇತಬ್ಬಾಕಾರೋ। ಏತ್ಥ ಪನ ಸಾತಿಸಯತ್ತಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸೀಹಸ್ಸ ತೇಜಾದೀಹಿ ಭಗವತೋ ತೇಜಾದಿಉಪಮೇತಬ್ಬಾಕಾರೋ ನತ್ಥಿ, ತಥಾಪಿ ಹೀನೂಪಮಾವಸೇನ “ಸೀಹೋ ವಿಯ ಭಗವಾ”ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ವಿಮಾನ**ನ್ತಿ ಉತುಸಮುಟ್ಠಾನತ್ತೇಪಿ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯಉತುಸಮುಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಕಮ್ಮೇನ ವಿಸೇಸತೋ ಮಿನಿಯತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿಯತೀತಿ ವಿಮಾನಂ।

ಕರ ಕರಣೇ। “ಕರೋತಿ, ಕಯಿರತಿ, ಕುಬ್ಬತಿ, ಕ್ರುಬ್ಬತಿ, ಪಕರೋತಿ, ಉಪಕರೋತಿ, ಅಪಕರೋತಿ, ಪಟಿಕರೋತಿ, ನಿರಾಕರೋತಿ, ಪಟಿಸಙ್ಖರೋತಿ, ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ” ಇಚ್ಚೇವಮಾದೀನಿ ಕತ್ತರಿ ಭವನ್ತಿ। ಕಮ್ಮೇ ಪಾಳಿನಯವಸೇನ ಇಕಾರಾಗಮಟ್ಠಾನೇ **ಯ**ಕಾರಸ್ಸ ದ್ವೇಭಾವೋ। ತಸ್ಮಿಂಯೇವಠಾನೇ **ರಯ**ಕಾರಾನಂ ವಿಪರಿಯಾಯೇ ಸತಿ ನ ದ್ವೇಭಾವೋ। ತಥಾ **ಈ**ಕಾರಾಗಮಟ್ಠಾನೇ “ಕರಿಯ್ಯತಿ, ಕಯಿರತಿ, ಕರೀಯತಿ, ಕಯ್ಯತಿ, ಪಕರೀಯತಿ, ಪಕರಿಯ್ಯತಿ, ಪಟಿಸಙ್ಖರಿಯ್ಯತಿ, ಅಭಿಸಙ್ಖರಿಯ್ಯತಿ” ಇಚ್ಚೇವಮಾದೀನಿ ಕಮ್ಮನಿ ಭವನ್ತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಕಯಿರತೀ**ತಿ ಪದಂ ದ್ವೀಸು ಠಾನೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ ಕತ್ತರಿ ಕಮ್ಮೇ ಚ। ತೇಸ ಕತ್ತುವಸೇನ “ಪುರಿಸೋ ಕಮ್ಮಂ ಕಯಿರತೀ”ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ, ಕಮ್ಮವಸೇನ ಪನ ಅಯಂ ಪಾಳಿ “ಕುಟಿ ಮೇ ಕಯಿರತಿ ಅದೇಸಿತವತ್ಥುಕಾ”ತಿ। ತತ್ಥ ಚ ಕತ್ತುವಸೇನ ವುತ್ತಂ ಕತ್ತುಪದಂ **ಯಿರ**ಪಚ್ಚಯೇನ ಸಿದ್ಧಂ। ಕಮ್ಮವಸೇನ ಪನ ವುತ್ತಂ ಕಮ್ಮಪದಂ **ಇ**ಕಾರಾಗಮಸ್ಸ ಆದಿಅನ್ತಭೂತಾನಂ **ರಯ**ಕಾರಾನಂ ವಿಪರಿಯಾಯೇನಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। “ಕಾರೇತಿ, ಕಾರಯತಿ, ಕಾರಾಪೇತಿ, ಕಾರಾಪಯತೀ”ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಕಾರಿತರೂಪಾನಿ, ಯಾನಿ “ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಾನೀ”ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ತದ್ದೀಪಕತ್ತಾ।

ಇದಾನಿ ಪನ ಪದಮಾಲಾ ವತ್ತಬ್ಬಾ, ತತ್ರ ಪಠಮಂ "ಕುಬ್ಬತೀ"ತಿ ಪದಸ್ಸೇವ ಪದಮಾಲಂ ಯೋಜೇಸ್ಸಾಮ ಸಬ್ಬಾಸು ವಿಭತ್ತೀಸು ಏಕಾಕಾರೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬತ್ತಾ। "ಕರೋತೀ"ತಿ ಓಕಾರಾನನ್ತರತ್ಯನ್ತಪದಸ್ಸ ಪನ "ಕಾರೇತೀ"ತಿ ಏಕಾರಾನನ್ತರತ್ಯನ್ತಪದಸ್ಸ ಚ ಪದಮಾಲಂ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಪಚ್ಛಾ ಯೋಜೇಸ್ಸಾಮ ಏಕಾಕಾರೇನ ಅಯೋಜೇತಬ್ಬತ್ತಾ।

ತತ್ರ ಕುಬ್ಬತಿ, ಕುಬ್ಬನ್ತಿ। ಕುಬ್ಬಸಿ, ಕುಬ್ಬಥ। ಕುಬ್ಬಾಮಿ, ಕುಬ್ಬಾಮ। ಕುಬ್ಬತೇ, ಕುಬ್ಬನ್ತೇ। ಕುಬ್ಬಸೇ, ಕುಬ್ಬವ್ಹೇ। ಕುಬ್ಬೇ, ಕುಬ್ಬಮ್ಹೇ। ವತ್ತಮಾನಾವಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾನಿ।

ಪಞ್ಚಮಿಯಾದೀನಂ ವಸೇನ ಪನ ಕುಬ್ಬತು, ಕುಬ್ಬನ್ತು। ಕುಬ್ಬೇಯ್ಯ, ಕುಬ್ಬೇಯ್ಯುಂ। ಸೇಸಂ "ಭವತಿ, ಭವನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ।

"ಕರಿಯತೀ"ತಿಆದೀನಿಪಿ ಅ ಕಾರಾನನ್ತರತ್ಯನ್ತಪದಾನಿ ಏವಮೇವ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। ಏತ್ಥ ಚ "ಕುಬ್ಬತಿ, ಕುಬ್ಬನ್ತಿ। ಕುಬ್ಬಸೀ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಾ ಅಯಂ ಪದಮಾಲಾ ಪಾಳಿನಯದಸ್ಸನತೋ ಏದಿಸೀ ವುತ್ತಾ। ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ಪನ ಸಾಸನಿಕಾ ಸದ್ದಸತ್ಥೇಯೇವ ಆದರಂ ಕತ್ವಾ "ಕುಬ್ಬತಿ, ಕುಬ್ಬಸೀ"ತಿ ಏವಂಪಕಾರಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಪಾಳಿಯಂ ನತ್ಥೀತಿ ಮಞ್ಞನ್ತಾ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತೇಹಿ ಸದ್ದಸತ್ಥೇ ವಿಯ ಪಾಳಿಯಮ್ಪಿ "ಅಸನ್ತೋ ನಾನುಕುಬ್ಬನ್ತೀ"ತಿಆದೀಸು ಓಕಾರಪಚ್ಚಯಸ್ಸಾದೇಸಭೂತೋ ಉಕಾರೋ ಸರೇಯೇವ ಪರೇ ವಕಾರಂ ಪಪ್ಪೋತೀತಿ ಮಞ್ಞಮಾನಾ "ಕುಬ್ಬನ್ತಿ, ಕುಬ್ಬನ್ತೇ"ತಿಆದೀನಿಯೇವ ರೂಪಾನಿ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಪರಸರಸ್ಸಾಭಾವತೋ "ಕುಬ್ಬತಿ, ಕುಬ್ಬಸೀ"ತಿಆದೀನಿ ಪಾಳಿಯಂ ನತ್ಥೀತಿ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಮಯಂ ಪನ ಪಾಳಿನಯದಸ್ಸನತೋ ತಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಇಚ್ಛಾಮ। ಅತ್ರ ಸೋತಾರಾನಂ ಕಙ್ಖಾವಿನೋದನತ್ಥಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಾಳಿನಯಂ ವದಾಮ - "ಸೀಲವನ್ತೋ ನ ಕುಬ್ಬನ್ತಿ, ಬಾಲೋ ಸೀಲಾನಿ ಕುಬ್ಬತೀ"ತಿ ಚ, "ಕಸ್ಮಾ ಭವಂ ವಿಜನಮರಞ್ಞನಿಸ್ಸಿತೋ, ತಪೋ ಇಧ ಕುಬ್ಬತೀ"ತಿ ಚ, "ಫರುಸಾಹಿ ವಾಚಾಹಿ ಪಕುಬ್ಬಮಾನೋ"ತಿ ಚ। ಈದಿಸೇಸು ಪನ ಠಾನೇಸು ಅಕಾರಾಗಮೋ ಕಾತಬ್ಬೋ । ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ ಹಿ ಪಾಳಿನಯೋ, ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸದ್ದಸತ್ಥನಯವಿದೂರೋ ಚ। ತಥಾ ಹಿ ಯಥಾ "ಅಗ್ಗಿನಿಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜಲಿತಂ ಪವಿಸನ್ತೀ"ತಿ ಪಾಳಿಗತಿದಸ್ಸನತೋ "ಅಗ್ಗಿನಿ, ಅಗ್ಗಿನೀ, ಅಗ್ಗಿನಯೋ। ಅಗ್ಗಿನಿಂ, ಅಗ್ಗಿನೀ, ಅಗ್ಗಿನಯೋ। ಅಗ್ಗಿನಿನಾ"ತಿ ಪದಮಾಲಾ ಕಾತಬ್ಬಾ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವ "ಬಾಲೋ ಸೀಲಾನಿ ಕುಬ್ಬತೀ"ತಿ ಪಾಳಿಗತಿದಸ್ಸನತೋ "ಕುಬ್ಬತಿ, ಕುಬ್ಬನ್ತಿ। ಕುಬ್ಬಸೀ"ತಿ ಪದಮಾಲಾಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾವ।

ಯಥಾ ಚ "ಬಹುಮ್ಪೇತಂ ಅಸಬ್ಭಿ ಜಾತವೇದಾ"ತಿ ಪಾಳಿಗತಿದಸ್ಸನತೋ "ಸನ್ತೋ ಸಬ್ಭಿಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸತಂ ಧಮ್ಮೋ ನ ಜರಂ ಉಪೇತೀತಿ ಪವೇದಯನ್ತೀ"ತಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಗತಿದಸ್ಸನತೋ ಚ "ಸಬ್ಭಿ, ಸಬ್ಭೀ, ಸಬ್ಭಯೋ। ಸಬ್ಭಿಂ, ಸಬ್ಭೀ, ಸಬ್ಭಯೋ। ಸಬ್ಭಿನಾ"ತಿ ಪದಮಾಲಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ ಹೋತಿ, ಏವಮೇವ "ಬಾಲೋ ಸೀಲಾನಿ ಕುಬ್ಬತೀ"ತಿ ಪಾಳಿಗತಿದಸ್ಸನತೋ "ಕುಬ್ಬತಿ, ಕುಬ್ಬನ್ತಿ। ಕುಬ್ಬಸೀ"ತಿ ಪದಮಾಲಾಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾವ। ತಥಾ "ಕುಬ್ಬತಿ, ಕುಬ್ಬನ್ತಿ। ಕುಬ್ಬಸೀ"ತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಇದಾನಿ ಯಥಾಪಟಿಞ್ಞಾತಾ ಪದಮಾಲಾ ಅನುಪ್ಪತ್ತಾ। ಕರೋತಿ, ಕರೋನ್ತಿ। ಕರೋಸಿ, ಕರೋಥ। ಕರೋಮಿ, ಕುಮ್ಮಿ, ಕರೋಮ, ಕುಮ್ಮ। ಕುರುತೇ, ಕುಬ್ಬನ್ತೇ। ಕುರುಸೇ, ಕುರುವ್ಹೇ। ಕರೇ, ಕರುಮ್ಹೇ। ವತ್ತಮಾನಾವಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾನಿ।

ಕರೋತು, ಕುರುತು, ಕರೋನ್ತು। ಕರೋಹಿ, ಕರೋಥ। ಕರೋಮಿ, ಕುಮ್ಮಿ, ಕರೋಮ, ಕುಮ್ಮ। ಕುರುತಂ, ಕುಬ್ಬನ್ತಂ। ಕರಸ್ಸು, ಕುರುಸ್ಸು, ಕುರುವ್ಹೋ। ಕರೇ, ಕುಬ್ಬಾಮಸೇ। ಪಞ್ಚಮೀವಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾನಿ।

ಏತ್ಥ ಪನ ಕೋಚಿ ವದೇಯ್ಯ -

"ನ ನೋ ವಿವಾಹೋ ನಾಗೇಹಿ, ಕತಪುಬ್ಬೋ ಕುದಾಚನಂ।
ತಂ ವಿವಾಹಂ ಅಸಂಯುತ್ತಂ, ಕಥಂ ಅಮ್ಹೇ ಕರೋಮಸೇ"ತಿ

ಪಾಳಿದಸ್ಸನತೋ "ಕರೋಮಸೇ"ತಿ ಪದಂ ಕಸ್ಮಾ ಇಧ ನ ವುತ್ತಂ, ನನು **ಕರ**ಧಾತುತೋ ಪರಂ **ಓ**ಕಾರಂ ಪಟಿಚ್ಚ **ಆಮಸೇ**ವಚನಸ್ಸಾವಯವಭೂತೋ **ಆ**ಕಾರೋ ಲೋಪಂ ಪಪ್ಪೋತೀತಿ? ತನ್ನ, "ಕರೋಮಸೇ"ತಿ ಏತ್ಥ "ಆಮಸೇ"ತಿ ವಚನಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಮವಚನಸ್ಸ ಸಬ್ಭಾವತೋ। ಏತ್ಥ ಹಿ **ಸೇ**ಕಾರೋ ಆಗಮೋ, ತಸ್ಮಾ "ಕರೋಮಾ"ತಿ ವತ್ತಮಾನಾವಚನವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ, ನ ಪನ ಪಞ್ಚಮೀವಚನವಸೇನ। ಏವಂಭೂತೋ ಚ **ಸೇ**ಕಾರೋ ಕತ್ಥಚಿ ನಾಮಿಕಪದತೋ ಪರೋ ಹೋತಿ "ಯೇ ಕೇಚಿ ಬುದ್ಧಂ ಸರಣಂ ಗತಾಸೇ। ಯಂ ಬಲಂ ಅಹುವಮ್ಹಸೇ"ತಿಆದೀಸು। ಕತ್ಥಚಿ ಪನಾಖ್ಯಾತಿಕಪದತೋ ಸಾದೇಸನಿರಾದೇಸವಸೇನ -

> "ಅಕರಮ್ಹಸ ತೇ ಕಿಚ್ಚಂ। ಓಕ್ಕನ್ತಾಮಸಿ ಭೂತಾನಿ।
> ಸುತಂ ನೇತಂ ಅಭಿಣ್ಹಸೋ, ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ವದೇಮಸೇ"ತಿ

ಆದೀಸು।

ಕರೇಯ್ಯ, ಕರೇಯ್ಯುಂ। ಕರೇಯ್ಯಾಸಿ, ಕರೇಯ್ಯಾಥ। ಕರೇಯ್ಯಾಮಿ, ಕರೇಯ್ಯಾಮ। ಕುಬ್ಬೇಥ, ಕುಬ್ಬೇರಂ। ಕುಬ್ಬೇಥೋ, ಕುಬ್ಬೇಯ್ಯವ್ಹೋ। ಕರೇಯ್ಯಂ, ಕರೇ, ಕರೇಯ್ಯಾಮ್ಹೇ। ಸತ್ತಮೀವಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾನಿ।

ಕರ, ಕರು। ಕರೇ, ಕರಿತ್ಥ। ಕರಂ, ಕರಿಮ್ಹ। ಕರಿತ್ಥ, ಕರಿರೇ। ಕರಿತ್ಥೋ, ಕರಿವ್ಹೋ। ಕರಿಂ, ಕರಿಮ್ಹೇ। ಪರೋಕ್ಖಾವಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾನಿ।

ಏತ್ಥ **ಕರಾ**ತಿ ಪುರಿಸೋ ಕಮ್ಮಂ ಕರೀತಿ ಪಠಮಪುರಿಸಯೋಜನಾಯ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। "ಆಗುಂ ಕರ ಮಹಾರಾಜ, ಅಕರಂ ಕಮ್ಮದುಕ್ಕಟ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ "ಮಹಾರಾಜ ಭವಂ ಆಗುಂ ಕರೀ"ತಿ ಪಠಮಪುರಿಸಯೋಜನಾಯ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಅಯಂ ಪಯೋಗೋ "ಮಞ್ಞೇ ಭವಂ ಪತ್ಥಯತಿ, ರಞ್ಞೋ ಭರಿಯಂ ಪತಿಬ್ಬತ"ನ್ತಿಆದಯೋ ವಿಯ ಪಠಮಪುರಿಸಪ್ಪಯೋಗೋ ಭವತಿ।

ಜಾತಕಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ಮಜ್ಝಿಮಪುರಿಸಪ್ಪಯೋಗೋ ವುತ್ತೋ **"ಆಗುಂ ಕರಾ**ತಿ ಮಹಾರಾಜ ತ್ವಂ ಮಹಾಪರಾಧಂ ಮಹಾಪಾಪಂ ಕರಿ। **ದುಕ್ಕಟ**ನ್ತಿ ಯಂ ಕತಂ ದುಕ್ಕಟಂ ಹೋತಿ,ತಂ ಲಾಮಕಂ ಕಮ್ಮಂ ಅಕರ"ನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಜಾತಕಟ್ಠಕಥಾವಸೇನಾಪಿ ಕದಾಚಿ **ಕರ**ಇತಿ ಚ **ಕರೀ**ತಿ ಚ **ಅಕರ**ನ್ತಿ ಚ ಮಜ್ಝಿಮಪುರಿಸಪ್ಪಯೋಗೋ ಭವತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯೇಭುಯ್ಯವಸೇನ ಪನ "ಪುರಿಸೋ ಕಮ್ಮಂ ಕರ, ಪುರಿಸೋ ಕಮ್ಮಂ ಕರಿ, ಅಹಂ ಕಮ್ಮಂ ಅಕರ"ನ್ತಿ ಪಠಮುತ್ತಮಪುರಿಸಪ್ಪಯೋಗೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥ ಚ **ಕರ**ಇತಿ ಯಥಾವುತ್ತವಿಭತ್ತಿವಸೇನ, **ಕರೀ**ತಿ ಅಜ್ಜತನೀವಸೇನ, **ಅಕರ**ನ್ತಿ ಹಿಯ್ಯತ್ತನೀವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ "ಕರಿತ್ಥೋ"ತಿ ಪದಂ "ಅಞ್ಞಂ ಭತ್ತಾರಂ ಪರಿಯೇಸ, ಮಾ ಕಿಸಿತ್ಥೋ ಮಯಾ ವಿನಾ"ತಿ ಏತ್ಥ "ಕಿಸಿತ್ಥೋ"ತಿ ಪದೇನ ಸಮಂ ಪರೋಕ್ಖಾಯತ್ತನೋಪದಮಜ್ಝಿಮಪುರಿಸೇಕವಚನವಸೇನ, ಏದಿಸೋ ಪನ ನಯೋ ಅಞ್ಞತ್ರಾಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ।

ಅಕಾ, ಅಕರಾ, ಅಕರ ಇತಿ ರಸ್ಸಪಾಠೋಪಿ। ಅಕರು। ಏತ್ಥ "ಸಬ್ಬಾರಿವಿಜಯಂ ಅಕಾ"ತಿ ಪದಂ ನಿದಸ್ಸನಂ। **ಅಕರಾ**ತಿ ಪುರಿಸೋ ಕಮ್ಮಂ ಅಕಾಸೀತಿ ಅತೀತಕ್ರಿಯಾವಾಚಕೋ ಪಠಮಪುರಿಸಪ್ಪಯೋಗೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ "ರಜ್ಜಸ್ಸ ಕಿರ ಸೋ ಭೀತೋ, ಅಕರಾ ಆಲಯೇ ಬಹೂ"ತಿ ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಮಾ ಮೇತಂ ಅಕರಾ ಕಮ್ಮಂ, ಮಾ ಮೇ ಉದಕಮಾಹರೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಸನ್ತೇಪಿ ಅತೀತವಾಚಕಪಟ್ಠಮಪುರಿಸಪ್ಪಯೋಗಭಾವೇ **ಮಾ**ಸದ್ದಯೋಗತೋ ಹಿಯ್ಯತ್ತನಜ್ಜತನೀವಿಭತ್ತಿಯೋ ಪಞ್ಚಮೀವಿಭತ್ತಿಅತ್ಥೇ ಅನುತ್ತಕಾಲಿಕಾ ಹುತ್ವಾ "ತ್ವಂ ಮಾ ಕರೋಸಿ, ಮಾ ಆಹರಸೀ"ತಿ ಮಜ್ಝಿಮಪುರಿಸಪ್ಪಯೋಗಾರಹಾ ಭವನ್ತಿ।

ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ "ಜರಾಧಮ್ಮಂ ಮಾ ಜೀರೀತಿ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯಂ ಠಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ ಸನ್ತೇಪಿ ಅತೀತವಾಚಕಪಠಮಪುರಿಸಪ್ಪಯೋಗಭಾವೇ **ಮಾ**ಸದ್ದಯೋಗತೋ ಅಜ್ಜತನೀವಿಭತ್ತಿಪಞ್ಚಮೀವಿಭತ್ತಿಅತ್ಥೇ ಅನುತ್ತಕಾಲಿಕಾ ಹುತ್ವಾ

“ಮಾ ಜೀರತೂ”ತಿಆದಿನಾ ಪಠಮಪುರಿಸಪ್ಪಯೋಗಾರಹಾ ಭವನ್ತಿ। ತೇನಾಹು **ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ “ಜರಾಧಮ್ಮಂ ಮಾ ಜೀರೀ**ತಿ ಯಂ ಮಯ್ಹಂ ಜರಾಸಭಾವಂ, ತಂ ಮಾ ಜೀರಿತು। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪೀ”ತಿ। ಯಂ ಪನಮ್ಹೇಹಿ “ಅಕರ ಇತಿ ರಸ್ಸಪಾಠೋಪೀ”ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಸ “ಅತಿಕರ'ಮಕರಾ'ಚರಿಯ, ಮಯ್ಹಮ್ಪೇತಂ ನ ರುಚ್ಚತೀ”ತಿ ಇಮಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ವಸೇನ ಅತ್ಥಿತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಸ್ಸಾಯಮತ್ಥೋ “ಆಚರಿಯ ಭವಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕರಣಂ ಅಕರಾ”ತಿ ಪಠಮಪುರಿಸವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಅಪಿಚ “ಭವ”ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಅತ್ಥೇ “ತ್ವ”ನ್ತಿ ವಚನಂ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯವಸೇನ “ಆಚರಿಯ ತ್ವಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಕರಣಂ ಕರೋಸೀ”ತಿ ಯೋಜನಾಪಿ ಕಾತಬ್ಬಾವ।

ಅಕರೋ, ಅಕತ್ಥ, ಅಕರೋಥ। ಅಕರಂ, ಅಕಂ, ಅಕರಮ್ಹ, ಅಕಮ್ಹ। ಏತ್ಥ “ಸಂವಡ್ಢಯಿತ್ವಾ ಪುಳಿನಂ, ಅಕಂ ಪುಳಿನಚೇತಿಯ”ನ್ತಿ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। ಅಕತ್ಥ, ಅಕತ್ಥುಂ। ಅಕುರುಸೇ, ಅಕರವ್ಹಂ। ಅಕರಿಂ, ಅಕರಂ, ಅಕರಮ್ಹಸೇ। ಹಿಯ್ಯತ್ತನೀವಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾನಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ಪಞ್ಚವಿಧೋ **ಸೇಕಾರೋ** ಆಹರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ ಪಞ್ಚವಿಧೋ **ಸೇಕಾರೋ** ಪದಾವಯವ ಅಪದಾವಯವಅನೇಕನ್ತಪದಾವಯವ ಸೋಸದ್ದತ್ಥ ಆದೇಸವಸೇನ। ತತ್ಥ ಪದಾವಯವೋ **ಸೇಕಾರೋ** “ತ್ವಂ ಕಮ್ಮಂ ಕುರುಸೇ, ತ್ವಂ ಅತ್ಥಕುಸಲೋ ಅಭವಸೇ”ತಿಆದೀಸು ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಪದಾವಯವೋ ಪನ “ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ವದೇಮಸೇ। ಮೂಲಾ ಅಕುಸಲಾ ಸಮೂಹತಾಸೇ”ತಿಆದೀಸು ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅನೇಕನ್ತಪದಾವಯವೋ “ಅರೋಗಾ ಚ ಭವಾಮಸೇ। ಮಣಿಂ ತಾತ ಗಣ್ಹಾಮಸೇ”ಆದೀಸು ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥ ಹಿ **ಸೇಕಾರೋ** ಯದಿ ಪಞ್ಚಮೀವಿಭತ್ತಿಯಂ **ಆಮಸೇ**ವಚನಸ್ಸಾವಯವೋ, ತದಾ ಪಞ್ಚಮೀವಿಭತ್ತಿಯುತ್ತಾನಂ ಪತ್ಥನಾಸೀಸನತ್ಥಾನಂ “ಭವಾಮಸೇ, ಗಣ್ಹಾಮಸೇ”ತಿ ಪದಾನಂ ಅವಯವೋ ಹೋತಿ। ಯದಿ ಪನ ಆಗಮೋ, ಪಞ್ಚಮೀವಿಭತ್ತಿಯುತ್ತಾನಂ ಪತ್ಥನಾಸೀಸನತ್ಥಾನಂ “ಭವಾಮ, ಗಣ್ಹಾಮಾ”ತಿ ಪದಾನಂ ಅವಯವೋ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ “ಭವಾಮಸೇ”ತಿಆದೀಸು **ಸೇಕಾರ**ಸ್ಸ ಅನೇಕನ್ತಪದಾವಯವತ್ತಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸೋ**ಸದ್ದತ್ಥೋ “ಏಸೇಸೇ ಏಕೇ ಏಕಟ್ಠೇ”ತಿ ಏತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಏಸೇಸೇ**ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಹಿ “ಏಸೋಸೋ ಏಕೋ ಏಕಟ್ಠೋ”ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಆದೇಸೋ “ಅಕರಮ್ಹಸ ತೇ ಕಿಚ್ಚ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ, “ಓಕ್ಕನ್ತಾಮಸಿ ಭೂತಾನೀ”ತಿ ಚೇತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ **ಏಕಾರ**ಸ್ಸ **ಅಕಾರಿ**ಕಾರಾದೇಸಕರಣವಸೇನ। ತತ್ಥ “ಅಕರಮ್ಹಸ ತೇ ಕಿಚ್ಚ”ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ “ಅಕರಮ್ಹಸೇ ತೇ ಕಿಚ್ಚ”ನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಅಕರಮ್ಹಸೇ”ತಿ ಚೇತ್ಥ ಸಚೇ **ಸೇಕಾರೋ** ಆಗಮೋ, ತದಾ “ಕರಮ್ಹಾ”ತಿ ಪದಂ ಹಿಯ್ಯತ್ತನೀಪರಸ್ಸಪದೇ ಉತ್ತಮಪುರಿಸಬಹುವಚನನ್ತಂ। ಸಚೇ ಪನ **ಮ್ಹಸೇ**ವಚನಸ್ಸಾವಯವೋ, ತದಾ “ಅಕರಮ್ಹಸೇ”ತಿ ಪದಂ ಹಿಯ್ಯತ್ತನೀಅತ್ತನೋಪದೇ ಉತ್ತಮಪುರಿಸಬಹುವಚನನ್ತಂ। ಏವಂ ಪಞ್ಚವಿಧೋ **ಸೇಕಾರೋ** ಭವತೀತಿ ಅವಗನ್ತಬ್ಬಂ।

ಅಕರಿ, ಕರಿ, ಅಕಾಸಿ, ಅಕರುಂ, ಅಕರಿಂಸು, ಅಕಂಸು, ಅಕಂಸುಂ। ಅಕರೋ, ಅಕರಿತ್ಥ, ಅಕಾಸಿತ್ಥ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಅಕರೋ**ತಿ ತ್ವಂ ಅಕರೋತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। “ಅಕರೋ” ಇತಿ ಹಿ ಪದಂ “ವರಞ್ಚೇ ಮೇ ಅದೋ ಸಕ್ಕಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ಮಜ್ಝಿಮಪುರಿಸೇಕವಚನತ್ಥಂ “ಅದೋ”ತಿ ಪದಮಿವ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ಪಾಳಿಯಂ ಅವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತೇಪಿ ನಯವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ತಾ। ಗರೂ ಪನ “ಅಕರೋ”ತಿ ವುತ್ತಟ್ಠಾನೇ “ಅಕಾಸೀ”ತಿ ಮಜ್ಝಿಮಪುರಿಸವಚನಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ತಾದಿಸಞ್ಹಿ ಪದಂ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪಠಮಪುರಿಸವಚನಮೇವ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ “ಅದಾಸಿ ಮೇ, ಅಕಾಸಿ ಮೇ”ತಿ ಪಠಮಪುರಿಸಪಾಳಿಯೋ ಬಹೂ ಸನ್ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। “ಮಾಕಾಸಿ ಮುಖಸಾ ಪಾಪಂ, ಮಾ ಖೋ ಸೂಕರಮುಖೋ ಅಹೂ”ತಿಆದೀಸು ಪನ **ಮಾ**ಸದ್ದಯೋಗತೋ “ತ್ವಂ ಪಾಪಂ ಮಾ ಅಕಾಸಿ, ಮಾ ಸೂಕರಮುಖೋ ಅಹೋಸೀ”ತಿ ಪದಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾ ಹೋತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಅಕರಿಂ , ಕರಿಂ, ಅಕಾಸಿಂ, ಅಕರಿಮ್ಹ, ಕರಿಮ್ಹ, ಅಕಾಸಿಮ್ಹ। ಅಕರಾ, ಅಕರೂ। ಅಕರುಸೇ, ಅಕರಿವ್ಹಂ। ಅಕರಂ, ಅಕರಿಮ್ಹೇ। ಅಜ್ಜತನೀವಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾನಿ।

ಕರಿಸ್ಸತಿ, ಕರಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಕರಿಸ್ಸಸಿ, ಕರಿಸ್ಸಥ। ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ, ಕರಿಸ್ಸಾಮ। ಕರಿಸ್ಸತೇ, ಕರಿಸ್ಸನ್ತೇ। ಕರಿಸ್ಸಸೇ, ಕರಿಸ್ಸವ್ಹೇ। ಕರಿಸ್ಸಂ, ಕಸ್ಸಂ ಇಚ್ಛಪಿ। ತಥಾ ಹಿ ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ “ಕಸ್ಸಂ ಪುರಿಸಕಾರಿಯ”ನ್ತಿ। ಕರಿಸ್ಸಮ್ಹೇ। ತಥಾ ಕಾಹತಿ, ಕಾಹನ್ತಿ। ಕಾಹಸಿ, ಕಾಹಥ।

ಕಾಹಾಮಿ, ಕಾಹಾಮ। ಕಾಹಿತಿ, ಕಾಹಿನ್ತಿ। ಕಾಹಿಸಿ ಇಚ್ಚೇವಮಾದಿನಾ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀವಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾನಿ।

ಅಕರಿಸ್ಸಾ, ಅಕರಿಸ್ಸ, ಅಕರಿಸ್ಸಂಸೂತಿ ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಕಾಲಾತಿಪತ್ತಿವಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾನಿ।

ಕಯಿರತಿ, ಕಯಿರನ್ತಿ। ಕಯಿರಸಿ, ಕಯಿರಾಥ। ಕಯಿರಾಮಿ, ಕಯಿರಾಮ। ಕಯಿರತೇ। ಸೇಸಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ವತ್ತಮಾನಾವಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾನಿ।

ಕಯಿರತು, ಕಯಿರನ್ತು। ಸೇಸಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಪಞ್ಚಮೀವಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾನಿ।

ಕಯಿರಾ, ಕುಯಿರಾ। ಕಯಿರುಂ। ಅತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ "ಕುಮ್ಭಿಮ್ಹಿಪ'ಞ್ಜಲಿಂ ಕುಯಿರಾ, ಚಾತಙ್ಕಾಪಿ ಪದಕ್ಖಿಣ"ನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕುಮ್ಭಿಮ್ಹಿಪಿ ಅಞ್ಜಲಿನ್ತಿ ಭೇದೋ। ಕಯಿರಾಸಿ, ಕಯಿರಾಥ। ಕಯಿರಾಮಿ, ಕಯಿರಾಮ। ಕಯಿರೇಥ, ಕಯಿರೇರಂ। ಕಯಿರೇಥೋ, ಕಯಿರಾವ್ಹೋ। ಕಯಿರಂ, ಕಯಿರಾಮ್ಹೇ। ಸತ್ತಮೀವಸೇನ ವುತ್ತರೂಪಾನಿ।

ತತ್ಥ **ಕಯಿರಾ**ತಿ ಇದಂ "ಪುಞ್ಞಞ್ಚೇ ಪುರಿಸೋ ಕಯಿರಾ"ತಿ ದಸ್ಸನತೋ ಪಠಮಪುರಿಸವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ, "ಅಧಮ್ಮಂ ಸಾರಥಿ ಕಯಿರಾ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ "ಸಾರಥಿ ಭವಂ ಅಧಮ್ಮಂ ಕರೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಪಠಮಪುರಿಸವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ, ನ ಮಜ್ಝಿಮಪುರಿಸವಸೇನ। ಅಥ ವಾ "ಕಯಿರಾಸೀ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಸಿಕಾರಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ "ಕಯಿರಾ"ತಿ ಮಜ್ಝಿಮಪುರಿಸವಚನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಏತ್ಥ ಪನ ಸಿಯಾ - ಯಥಾ "ಪುತ್ತಂ ಲಭೇಥ ವರದ"ನ್ತಿ ಪಾಳಿಯಂ "ಲಭೇಥಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ "ಸಬ್ಭಿರೇವ ಸಮಾಸೇಥ, ಸಬ್ಭಿ ಕುಬ್ಬೇಥ ಸನ್ಥವ"ನ್ತಿಆದೀಸು "ಸಮಾಸೇಥಾ"ತಿಆದೀನಂ ವಿಯ ಪಠಮಪುರಿಸವಸೇನ ಅತ್ಥಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪುರಿಸವಿಪಲ್ಲಾಸಂ ಕತ್ವಾ "ಲಭೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಉತ್ತಮಪುರಿಸವಸೇನತ್ಥೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯೇಹಿ ಗಹಿತೋ, ತಥಾ ತುಮ್ಹೇಹಿಪಿ "ಅಧಮ್ಮಂ ಸಾರಥಿ ಕಯಿರಾ"ತಿ ಏತ್ಥ "ಕಯಿರಾ"ತಿ ಪದಸ್ಸ ಪುರಿಸವಿಪಲ್ಲಾಸಂ ಕತ್ವಾ "ಕರೇಯ್ಯಾಸೀ"ತಿ ಮಜ್ಝಿಮಪುರಿಸವಸೇನತ್ಥೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯೇಹಿಪಿ "ಕರೇಯ್ಯಾಸೀ"ತಿ ತದತ್ಥೋ ವುತ್ತೋತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯೇಹಿ ವೋಹಾರತ್ಥೇಸು ಪರಮಕೋಸಲ್ಲಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ "ತ್ವ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಅತ್ಥೇ **ಭವಂ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ, "ಭವ"ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ ಅತ್ಥೇ **ತ್ವಂ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತೀತಿ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯತ್ಥವಸೇನ "ಕರೇಯ್ಯಾಸೀ"ತಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ನ ಪುರಿಸವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ। ತಥಾ ಹಿ "ಪುತ್ತಂ ಲಭೇಥ ವರದ"ನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಲಭೇಥಾ"ತಿ ಉಲ್ಲಿಙ್ಗೇತ್ವಾ "ಲಭೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಪುರಿಸವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ ವಿವರಣಂ ಕತಂ। "ಅಧಮ್ಮಂ ಸಾರಥಿ ಕಯಿರಾ"ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಪನ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಕಯಿರಾ"ತಿ ಉಲ್ಲಿಙ್ಗೇತ್ವಾ "ಕರೇಯ್ಯಾಸೀ"ತಿ ವಿವರಣಂ ಕತಂ, ತಸ್ಮಾ "ಅಧಮ್ಮಂ ಸಾರಥಿ ಕಯಿರಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪುರಿಸವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ನ ಚಿನ್ತೇತಬ್ಬೋ। ಅಥ ವಾ ಯಥಾ "ಪುತ್ತಂ ಲಭೇಥ ವರದ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚ "ಕಾಯೇ ರಜೋ ನ ಲಿಮ್ಪೇಥಾ"ತಿಆದೀಸು **ಏಥ**ವಚನಂ ಗಹಿತಂ, ಏವಂ **ಏಥ**ವಚನಂ ಅಗ್ಗಹೇತ್ವಾ "ಲಭೇ ಅಥಾ"ತಿ ಪದಚ್ಛೇದೋ ಕರಣೀಯೋ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಪುರಿಸವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ ಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ। ತತ್ಥ **ಲಭೇ**ತಿ ಸತ್ತಮಿಯಾ ಉತ್ತಮಪುರಿಸವಚನಂ "ವಜ್ಝಞ್ಚಾಪಿ ಪಮೋಚಯೇ"ತಿ ಪದಮಿವ। **ಅಥಾ**ತಿ ಅಧಿಕಾರನ್ತರೇ ನಿಪಾತೋ ಪದಪೂರಣೇ ವಾ। ಏತ್ಥ ಚ ಅಧಿಕಾರನ್ತರವಸೇನ ಅಪರಮ್ಪಿ ವರಂ ಪುತ್ತಂ ಲಭೇಯ್ಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ದ್ವಿನ್ನಮತ್ಥಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ದಿಸ್ಸತಿ, ಯಸ್ಮಾ ಚೇತೇಸು ದ್ವೀಸು ದುಜ್ಜಾನೋ ಭಗವತೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ, ತಸ್ಮಾ ದ್ವೇಪಿ ಅತ್ಥಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾವ।

ಏತ್ಥ ಪನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ವಿಭತ್ತಿವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ವಚನವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕಾಲವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಪುರಿಸವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಅಕ್ಖರವಿಪಲ್ಲಾಸೋತಿ ಛಬ್ಬಿಧೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಆಹರಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬೋ, ತಥಾಪಿ ಸೋ ಉಪರಿ ಆವಿಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ನ ದಸ್ಸಿತೋ। ತತ್ರ **ಕಯಿರಾಥಾ**ತಿ ಪದಂ ಸತ್ತಮಿಯಾ ಪರಸ್ಸಪದವಸೇನ ಅತ್ತನೋಪದವಸೇನ ಚ ದ್ವಿಧಾ ಭಿಜ್ಜತಿ, ತಥಾ

ಮಜ್ಝಿಮಪುರಿಸಬಹುವಚನವಸೇನ ಪಠಮಪುರಿಸೇಕವಚನವಸೇನ ಚ। ತಥಾ ಹಿ "ಯಥಾ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕಯಿರಾಥ, ದದನ್ತಾ ಅಪರಾಪರ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ "ಕಯಿರಾಥಾ"ತಿ ಇದಂ ಸತ್ತಮಿಯಾ ಪರಸ್ಸಪದವಸೇನ ಮಜ್ಝಿಮಪುರಿಸಬಹುವಚನವಸೇನ ಚ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾನುರೂಪಂ ಪುಞ್ಞಾನಿ ಕರೇಯ್ಯಾಥಯೇವಾತಿ ಹಿ ಅತ್ಥೋ। "ಕಯಿರಾಥ ಧೀರೋ ಪುಞ್ಞಾನೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ "ಕಯಿರಾಥಾ"ತಿ ಇದಂ ಸತ್ತಮಿಯಾ ಅತ್ತನೋಪದವಸೇನ ಪಠಮಪುರಿಸೇಕವಚನವಸೇನ ಚ ವುತ್ತಂ। ಕರೇಯ್ಯಾತಿ ಹಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಧ ಪರೋಕ್ಖಾದಿವಸೇನ **ಯಿರ**ಪಚ್ಚಯಸಹಿತಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸಾಸನೇ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧಾನೀತಿ **ನ** ದಸ್ಸಿತಾನಿ।

ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಕರೋತೀತಿ **ಕಾರಣಂ**। ಕರೋತೀತಿ **ಕತ್ತಾ,** ಏವಂ ಕಾರಕೋ ಕಾರಕಂ ವಾ। ಏತ್ಥ ಹಿ **ಕಾರಕ**ಸದ್ದೋ ಯತ್ಥ ಕತ್ತುಕಾರಕಕಮ್ಮಕಾರಕಾದಿವಾಚಕೋ, ತತ್ಥ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗೋಪಿ ಹೋತಿ, ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗೋಪಿ। ಯತ್ಥ ಪನ ರಜತಕಾರಕಮ್ಮಕಾರಲೋಹಕಾರಾದಿವಾಚಕೋ, ತತ್ಥ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗೋ ಏವ। ಕಾರಾಪೇತೀತಿ **ಕಾರಾಪಕೋ।** ಕರಂ, ಕುಬ್ಬಂ, ಕ್ರುಬ್ಬಂ, ಕರೋನ್ತೋ, ಕುಬ್ಬನ್ತೋ, ಕುಬ್ಬಾನೋ, ಕುರುಮಾನೋ, ಪಕ್ರುಂಬ್ಬಮಾನೋ । ಕಾರಿಕಾ, ಕಾರಾಪಿಕಾ। ಕರೋನ್ತೀ, ಕುಬ್ಬನ್ತೀ। ಕಾರಕಂ ಕುಲಂ। ಕಾರಾಪಕಂ, ಕರೋನ್ತಂ, ಕುಬ್ಬನ್ತಂ, ಕುರುಮಾನಂ। ಸಙ್ಖಾರೋ, ಪರಿಕ್ಖಾರೋ, ಪರಿಕ್ಖತೋ, ಪುರಕ್ಖತೋ, ಕರಣಂ, ಕ್ರಿಯಾ। ಅಕ್ಖರಚಿನ್ತಕಾ ಪನ "ಕ್ರಿಯಾ" ಇಚ್ಚಪಿ ಪದಮಿಚ್ಛನ್ತಿ। ಏತ್ಥ **ಕ್ರಿಯಾ**ಸದ್ದೋ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ "ಅಫಲಾ ಹೋತಿ ಅಕ್ರುಬ್ಬತೋ"ತಿಆದೀಸು **ಕಕಾರರ**ಕಾರಸಂಯೋಗವನ್ತಾನಿ ಪದಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಥಾಪಿ **ಕ್ಲೇಸ**ಸದ್ದೋ ವಿಯ ಪಾಳಿಯಂ ನ ದಿಸ್ಸತಿ, ಅದಿಸ್ಸಮಾನೋಪಿ ಸೋ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾದೀಹಿ ಗರೂಹಿ ಗಹಿತತ್ತಾ ಗಹೇತಬ್ಬೋವ। ತಥಾ ಹಿ "ಕ್ರಿಯಾಕ್ರಿಯಾಪತ್ತಿವಿಭಾಗದೇಸಕೋ"ತಿಆದಿಕಾ ಸದ್ದರಚನಾ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಕಾತುಂ, ಕತ್ತುಂ। ಕಾತವೇ, ಕಾರೇತುಂ। ಕತ್ವಾ, ಕತ್ವಾನ, ಕಾತುನ, ಕರಿತ್ವಾ, ಕರಿತ್ವಾನ, ಕಚ್ಚ, ಅಧಿಕಚ್ಚ, ಕರಿಯ, ಕರಿಯಾನ, ಪುರಕ್ಖಿತ್ವಾ, ಕಾರೇತ್ವಾ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ **ತು**ಮನ್ತಾದೀನಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ತತ್ರ **ಕಚ್ಚಾ**ತಿ ಕತ್ವಾ। **ಅಧಿಕಚ್ಚಾ**ತಿ ಅಧಿಕಂ ಕತ್ವಾ। ಅಕ್ಖರಚಿನ್ತಕಾ ಪನ ಸದ್ದಸತ್ಥನಯಂ ನಿಸ್ಸಾಯ "ಅಧಿಕಿಚ್ಚ" ಇತಿ ರೂಪಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಮಯಂ ಪನೇತಾದಿಸಂ ರೂಪಂ ಪಾಳಿಯಾ ಅನುಕೂಲಂ ನ ಹೋತೀತಿ ನ ಇಚ್ಛಾಮ। ತಥಾ ಹಿ **ಥೇರಿಕಾಗಾಥಾಯಂ** ಗೋತಮಿಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನವಚನೇ "ಪದಕ್ಖಿಣಂ ಕಚ್ಚ ನಿಪಚ್ಚ ಪಾದೇ"ತಿ ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ। ತತ್ಥ ಹಿ ಪದಕ್ಖಿಣಂ ಕತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಚ್ಚಾ**ತಿ ಪದಸ್ಸ ದಸ್ಸನೇನ **ಅಧಿಕಚ್ಚಾ**ತಿ ಪದಮ್ಪಿ ದಿಟ್ಠಮೇವ ಹೋತಿ, ಏಸ ನಯೋ ಅಞ್ಞತ್ರಾಪಿ ಯಥಾರಹಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಇದಾನಿ **ಕರೋತಿ**ಸ್ಸ ಧಾತುಸ್ಸ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಂ ಅತ್ಥಾತಿಸಯಯೋಗಂ ಕಥಯಾಮ - ತಣ್ಹಙ್ಕರೋ। ಕಾರಣಾ। ಫರುಸಾಹಿ ವಾಚಾಹಿ ಪಕ್ರುಬ್ಬಮಾನೋ। ಸನ್ತೇ ನ ಕುರುತೇ ಪಿಯನ್ತಿ।

ತತ್ರ **ತಣ್ಹಙ್ಕರೋ**ತಿ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ತಣ್ಹಂ ಲೋಭಂ ಕರೋತಿ ಹಿಂಸತೀತಿ ತಣ್ಹಙ್ಕರೋ। ಅಥ ವಾ ರೂಪಕಾಯಧಮ್ಮಕಾಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅತ್ತನಿ ಸಕಲಲೋಕಸ್ಸ ತಣ್ಹಂ ಸಿನೇಹಂ ಕರೋತಿ ಜನೇತೀತಿ **ತಣ್ಹಙ್ಕರೋ। ಕಾರಣಾ**ತಿ ಹಿಂಸನಾ। **ಪಕ್ರುಬ್ಬಮಾನೋ**ತಿ ಹಿಂಸಮಾನೋ। **ಸನ್ತೇ ನ ಕುರುತೇ ಪಿಯ**ನ್ತಿ ಸಪ್ಪುರಿಸೇ ಅತ್ತನೋ ಪಿಯೇ ಇಟ್ಠೇ ಕನ್ತೇ ಮನಾಪೇ ನ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಪಿಯಂ ಪಿಯಾಯಮಾನೋ ತುಸ್ಸಮಾನೋ ಮೋದಮಾನೋ ಸನ್ತೇ ನ ಕುರುತೇ ನ ಸೇವತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ "ರಾಜಾನಂ ಸೇವತೀ"ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ರಾಜಾನಂ ಪಿಯಂ ಕುರುತೇತಿ ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ಮನ್ತೇನ್ತಿ, ದುಲ್ಲಭಾಯಂ ನೀತಿ ಸಾಧುಕಂ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಾ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಪರಿಕ್ಖಾರ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ ನೀಯತೇ, "ಪರಿಕ್ಖಾರೋತಿ ಸತ್ತಹಿ ನಗರಪರಿಕ್ಖಾರೇಹಿ ಸುಪರಿಕ್ಖಿತ್ತಂ ಹೋತೀ"ತಿಆದೀಸು ಪರಿವಾರೋ ವುಚ್ಚತಿ। "ರಥೋ ಸೇತಪರಿಕ್ಖಾರೋ, ಝಾನಕ್ಖೋ ಚಕ್ಕವೀರಿಯೋ"ತಿಆದೀಸು ಅಲಙ್ಕಾರೋ। "ಯೇ ಚಿಮೇ ಪಬ್ಬಜಿತೇನ ಜೀವಿತಪರಿಕ್ಖಾರಾ ಸಮುದಾನೇತಬ್ಬಾ"ತಿಆದೀಸು ಸಮ್ಭಾರೋ। ಏತ್ಥೇತಞ್ಹಿ ವುಚ್ಚತಿ -

ಸಾಸನಞ್ಞೂಹಿ ವಿಞ್ಞೂಹಿ, ಪರಿಕ್ಖಾರೋತಿ ಸಾಸನೇ।
ಪರಿವಾರೋ ಅಲಙ್ಕಾರೋ, ಸಮ್ಭಾರೋ ಚ ಪವುಚ್ಚತಿ॥

ಜಾಗರ ನಿದ್ದಕ್ಖಯೇ। ಜಾಗರೋತಿ। ಜಾಗರಂ। ದೀಘಾ ಜಾಗರತೋ ರತ್ತಿ।

ತನಾದೀ ಏತ್ತಕಾ ದಿಟ್ಠಾ, ಧಾತವೋ ಮೇ ಯಥಾಬಲಂ।
ಸುತ್ತೇಸ್ವಞ್ಞೇಪಿ ಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ, ಗಣ್ಹವ್ಹೋ ಅತ್ಥಯುತ್ತಿತೋತಿ॥

ತನಾದಿಗಣೋಯಂ।

ರುಧಾದಿಭಕ್ಕಂ ವಿವಿಧತ್ಥಸಾರಂ,
ಮತಿಙ್ಕರಂ ವಿಞ್ಞುಜನಾಧಿರಾಮಂ।
ಉಳಾರಭನ್ದೇಹಿ ಸುಸೇವನೀಯಂ,
ಸುವಣ್ಣಹಂಸೇಹಿ ಸುಚಿಂವ ಠಾನಂ॥

ಇತಿ ನವಙ್ಗೇ ಸಾಟ್ಠಕಥೇ ಪಿಟಕತ್ತಯೇ ಬ್ಯಪ್ಪಥಗತೀಸು ವಿಞ್ಞೂನಂ

ಕೋಸಲ್ಲತ್ಥಾಯ ಕತೇ ಸದ್ದನೀತಿಪ್ಪಕರಣೇ **ರುಧಾದಿ**ಭಕ್ಕಂ

ನಾಮ

ಸತ್ತರಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

೧೮. ಚುರಾದಿಗಣಪರಿದೀಪನ

ಇತೋ ಪರಂ ಪವಕ್ಖಾಮಿ, ಪಚುರತ್ಥಹಿತಕ್ಕರಂ।
ಚುರಾದಿಕಗಣನಾಮಂ, ನಾಮತೋ ಅಟ್ಠಮಂ ಗಣಂ॥

ಚುರ ಥೇಯ್ಯೇ। ಥೇನನಂ **ಥೇಯ್ಯಂ,** ಚೋರಿಕಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಿಂ ಥೇಯ್ಯೇ **ಚುರ**ಧಾತು ವತ್ತತಿ। ಚೋರೇತಿ, ಚೋರಯತಿ, ಚೋರೋ, ಚೋರೀ, ಚೋರಿಕಾ, ಚೋರೇತು, ಚೋರಯಿತುಂ, ಚೋರೇತ್ವಾ, ಚೋರಯಿತ್ವಾ। ಕತ್ತುತ್ಥೇಸು **ಣೇಣಯತಾ ಚುರಾದಿ**ಗಣಲಕ್ಖಣಂ। ಕಾರಿತೇ - ಚೋರಾಪೇತಿ, ಚೋರಾಪಯತಿ, ಚೋರಾಪೇತುಂ, ಚೋರಾಪಯಿತುಂ, ಚೋರಾಪೇತ್ವಾ, ಚೋರಾಪಯಿತ್ವಾ। ಕಮ್ಮೇ ಧನಂ ಚೋರೇಹಿ ಚೋರಿಯತಿ, ಚೋರಿತಂ ಧನಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ।

ಕಕಾರನ್ತಧಾತು

ಲೋಕ ದಸ್ಸನೇ। ಲೋಕೇತಿ, ಲೋಕಯತಿ, ಓಲೋಕೇತಿ, ಓಲೋಕಯತಿ, ಉಲ್ಲೋಕೇತಿ, ಉಲ್ಲೋಕಯತಿ, ಅಪಲೋಕೇತಿ, ಅಪಲೋಕಯತಿ, ಆಲೋಕೇತಿ, ಆಲೋಕಯತಿ, ವಿಲೋಕೇತಿ, ವಿಲೋಕಯತಿ। ಲೋಕೋ, ಆಲೋಕೋ, ಲೋಕನಂ, ಓಲೋಕನಂ, ಉಲ್ಲೋಕನಂ, ಆಲೋಕನಂ, ವಿಲೋಕನಂ, ಅಪಲೋಕನಂ, ಅವಲೋಕನಂ। ಓಲೋಕೇತುಂ, ಓಲೋಕಯಿತುಂ, ಓಲೋಕೇತ್ವಾ, ಓಲೋಕಯಿತ್ವಾ। ಕಾರಿತೇ ಪನ "ಓಲೋಕಾಪೇತಿ, ಓಲೋಕಾಪಯತಿ, ಓಲೋಕಾಪೇತುಂ, ಓಲೋಕಾಪಯಿತುಂ, ಓಲೋಕಾಪೇತ್ವಾ , ಓಲೋಕಾಪಯಿತ್ವಾ" ಇಚ್ಚೇವಮಾದೀನಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪಿ।

ತತ್ಥ **ಲೋಕೋ**ತಿ ತಯೋ ಲೋಕಾ ಸಙ್ಖಾರಲೋಕೋ ಸತ್ತಲೋಕೋ ಓಕಾಸಲೋಕೋತಿ। ತತ್ಥ "ಏಕೋ ಲೋಕೋ ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಆಹಾರಟ್ಠಿತಿಕಾ"ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಸಙ್ಖಾರಲೋಕೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। "ಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋ'ತಿ ವಾ 'ಅಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋ'ತಿ ವಾ"ತಿ ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಸತ್ತಲೋಕೋ।

"ಯಾವತಾ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾ ಪರಿಹರನ್ತಿ,
ದಿಸಾ ಭನ್ತಿ ವಿರೋಚಮಾನಾ।
ತಾವ ಸಹಸ್ಸಧಾ ಲೋಕೋ,
ಏತ್ಥ ತೇ ವತ್ತತೇ ವಸೋ"ತಿ

ಆಗತಟ್ಠಾನೇ ಓಕಾಸಲೋಕೋ।

ಅಥ ವಾ **ಲೋಕೋ**ತಿ ತಿವಿಧೋ ಲೋಕೋ ಕಿಲೇಸಲೋಕೋ ಭವಲೋಕೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಲೋಕೋತಿ। ತತ್ಥ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಬಹುಲತಾಯ ಕಾಮಾವಚರಸತ್ತಾ ಕಿಲೇಸಲೋಕೋ। ಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾಪರಿಬುದ್ಧಿಯಾ ರೂಪಾವಚರಸತ್ತಾ ಭವಲೋಕೋ। ಆನೇಞ್ಜಸಮಾಧಿಬಹುಲತಾಯ ವಿಸದಿನ್ದ್ರಿಯತ್ತಾ ಅರೂಪಾವಚರಸತ್ತಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಲೋಕೋ। ಅಥ ವಾ ಕಿಲಿಸ್ಸನಂ ಕಿಲೇಸೋ, ವಿಪಾಕದುಕ್ಖನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖಬಹುಲತಾಯ ಅಪಾಯೇಸು ಸತ್ತಾ ಕಿಲೇಸಲೋಕೋ। ತದಞ್ಞೇ ಸತ್ತಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಭಾವತೋ ಭವಲೋಕೋ। ತತ್ಥ ಯೇ ವಿಮುತ್ತಿಪರಿಪಾಚಕೇಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಸತ್ತಾ, ಸೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಲೋಕೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಜಾತಕಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ -

“ಸಙ್ಖಾರಲೋಕೋ ಸತ್ತಲೋಕೋ ಓಕಾಸಲೋಕೋ ಖನ್ಧಲೋಕೋ ಆಯತನಲೋಕೋ ಧಾತುಲೋಕೋತಿ ಅನೇಕವಿಧೋ ಲೋಕೋ। ಏತ್ಥ ‘ಏಕೋ ಲೋಕೋ ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಆಹಾರಟ್ಠಿತಿಕಾ...ಪೇ॰... ಅಟ್ಠಾರಸ ಲೋಕಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋ’ತಿ ಏತ್ಥ **ಸಙ್ಖಾರಲೋಕೋ** ವುತ್ತೋ। ಖನ್ಧಲೋಕಾದಯೋ ತದನ್ತೋಗಧಾಯೇವ। ‘ಅಯಂ ಲೋಕೋ ಪರೋ ಲೋಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೋ ಸದೇವಕೋ’ತಿಆದೀಸು ಪನ **ಸತ್ತಲೋಕೋ** ವುತ್ತೋ। ‘ಯಾವತಾ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾ ಪರಿಹರನ್ತಿ, ದಿಸಾ ಭನ್ತಿ ವಿರೋಚಮಾನಾ। ತಾವ ಸಹಸ್ಸಧಾ ಲೋಕೋ, ಏತ್ಥ ತೇವತ್ತತೇ ವಸೋ’ತಿ ಏತ್ಥ **ಓಕಾಸಲೋಕೋ** ವುತ್ತೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅತ್ಥತೋ ಪನ ಇನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಾನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಸಮೂಹೋ ಸನ್ತಾನೋ ಚ **ಸತ್ತಲೋಕೋ,** ರೂಪಾದೀಸು ಸತ್ತವಿಸತ್ತತಾಯ ಸತ್ತೋ, ಲೋಕಿಯತಿ ಏತ್ಥ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ತಬ್ಬಿಪಾಕೋ ಚಾತಿ। ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧಾನಂ ರೂಪಾನಂ ಸಮೂಹೋ ಸನ್ತಾನೋ ಚ **ಓಕಾಸಲೋಕೋ,** ಲೋಕಿಯನ್ತಿ ಏತ್ಥ ತಸಾ ಥಾವರಾ ಚ, ತೇಸಞ್ಚ ಓಕಾಸಭೂತೋತಿ, ತದಾಧಾರಣತಾಯ ಹೇಸ “ಭಾಜನಲೋಕೋ”ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ದುವಿಧೋಪಿ ಚೇಸ ರೂಪಾದಿಧಮ್ಮೇ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತತ್ತಾ ಉಪಾದಾಪಞ್ಞತ್ತಿಭೂತೋ ಅಪರಮತ್ಥಸಭಾವೋ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯೇ ಪನ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತತ್ತಾ ತದುಭಯಸ್ಸಾಪಿ ಉಪಾದಾನಾನಂ ವಸೇನ ಪರಿಯಾಯತೋ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾ ಉಪಚರಿತಬ್ಬಾ, ತದುಭಯೇ ಖನ್ಧಾ **ಸಙ್ಖಾರಲೋಕೋ,** ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಙ್ಖರಿಯನ್ತಿ, ಲುಜ್ಜನ್ತಿ ಪಲುಜ್ಜನ್ತಿ ಚಾತಿ ಏತ್ಥ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯ ಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಾನಮ್ಪಿ ಸತಿಪಿ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನತ್ತೇ ತೇಭೂಮಿಕಧಮ್ಮಾನಂಯೇವ “ಲೋಕೋ”ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ನತ್ಥಿ ಲೋಕತಾಪಜ್ಜನಂ। ತಥಾ ಹಿ ತೇ “ಲೋಕುತ್ತರಾ”ತಿ ವುತ್ತಾ।

ಆಲೋಕೋತಿ ರಸ್ಮಿ, ಆಲೋಕೇನ್ತಿ ಏತೇನ ಭುಸೋ ಪಸ್ಸನ್ತಿ ಜನಾ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಾತಿ ಆಲೋಕೋ। **ಓಲೋಕನ**ನ್ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಪೇಕ್ಖನಂ। **ವಿಲೋಕನ**ನ್ತಿ ಉದ್ಧಂ ಪೇಕ್ಖನಂ। **ಆಲೋಕನ**ನ್ತಿ ಪುರತೋ ಪೇಕ್ಖನಂ। **ವಿಲೋಕನ**ನ್ತಿ ದ್ವೀಸು ಪಸ್ಸೇಸು ಪೇಕ್ಖನಂ, ವಿವಿಧಾ ವಾ ಪೇಕ್ಖನಂ। **ಅಪಲೋಕನ**ನ್ತಿ “ಸಙ್ಘಂ ಅಪಲೋಕೇತ್ವಾ”ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಜಾನಾಪನಂ। **ಅವಲೋಕನ**ನ್ತಿ “ನಾಗಾವಲೋಕಿತಂ ಅವಲೋಕೇತ್ವಾ”ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಪುರಿಮಕಾಯಂ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಪೇಕ್ಖನಂ। “ಆಲೋಕಿತೇ ವಿಲೋಕಿತೇ ಸಮ್ಪಜಾನಕಾರೀ ಹೋತೀ”ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಭಾವವಸೇನ ಆಲೋಕನಂ ಆಲೋಕಿತಂ ವಿಲೋಕನಂ ವಿಲೋಕಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ।

ಥಕ ಪಟಿಘಾತೇ। ಥಕೇತಿ, ಥಕಯತಿ ದ್ವಾರಂ ಪುರಿಸೋ।

ತಕ್ಕ ವಿತಕ್ಕೇ। ತಕ್ಕೇತಿ, ವಿತಕ್ಕೇತಿ, ವಿತಕ್ಕಯತಿ। ತಕ್ಕೋ, ವಿತಕ್ಕೋ, ವಿತಕ್ಕಿತಾ।

ತತ್ಥ ತಕ್ಕನಂ **ತಕ್ಕೋ,** ಊಹನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ **ವಿತಕ್ಕೋ।** ಅಥ ವಾ ವಿತಕ್ಕೇನ್ತಿ ಏತೇನ, ಸಯಂ ವಾ ವಿತಕ್ಕೇತಿ, ವಿತಕ್ಕನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ಏತನ್ತಿ **ವಿತಕ್ಕೋ।** “ತಕ್ಕೋ, ವಿತಕ್ಕೋ, ಅಪ್ಪನಾ, ಬ್ಯಪ್ಪನಾ, ಚೇತಸೋ ಅಭಿನಿರೋಪನಾ”ತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಪರಿಯಾಯಸದ್ದಾ ವುತ್ತಾ। ವಿತಕ್ಕೇತೀತಿ **ವಿತಕ್ಕಿತಾ,** ಪುಗ್ಗಲೋ। “ಅವಿತಕ್ಕಿತಾ ಮಚ್ಚುಮುಪಬ್ಬಜನ್ತೀ”ತಿ ಪಾಳಿ।

ಅಕಿ ಲಕ್ಖಣೇ। ಲಕ್ಖಣಂ ಸಞ್ಞಾಣಂ, ಸಞ್ಜಾನನಕಾರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅತ್ರಿದಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ। ಯೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ **ಚುರಾದಿ**ಗಣೇ ಅನೇಕಸ್ಸರಾ ಅಸಂಯೋಗನ್ತಾ **ಇಕಾರಾನುಬನ್ಧ**ವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ಧಾತವೋ, ತೇ ಏವಂವುತ್ತೇಹಿ ಇಮೇಹಿ ತೀಹಿ ಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಆಖ್ಯಾತತ್ತಂ ನಾಮಿಕತ್ತಞ್ಚ ಪಾಪುಣನ್ತಾ ಏಕನ್ತತೋ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮೇನ ನಿಪ್ಫನ್ನರೂಪಾಯೇವ ಭವನ್ತಿ, ನ ಕತ್ಥಚಿಪಿ ವಿಗತನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಅಙ್ಕೇತಿ, ಅಙ್ಕಯತಿ। ಅಙ್ಕನಂ, ಅಙ್ಕೋ । ಸಮಾಸೇ ಪನ “ಸಸಙ್ಕೋ, ಚಕ್ಕಙ್ಕಿತಚರಣೋ”ತಿಆದೀನಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ಸಕ್ಕ ವಕ್ಕ ಭಾಸನೇ। ಸಕ್ಕೇತಿ, ಸಕ್ಕಯತಿ। ವಕ್ಕೇತಿ, ವಕ್ಕಯತಿ।

ನಕ್ಕ ವಕ್ಕ ನಾಸನೇ। ನಕ್ಕೇತಿ, ನಕ್ಕಯತಿ। ವಕ್ಕೇತಿ, ವಕ್ಕಯತಿ।

ಚಕ್ಕ ಚುಕ್ಕ ಬ್ಯಥನೇ। ಚಕ್ಕೇತಿ, ಚಕ್ಕಯತಿ। ಚುಕ್ಕೇತಿ, ಚುಕ್ಕಯತಿ। ಚಕ್ಕಂ। **ಚಕ್ಕ**ನ್ತಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಚಕ್ಕಂ? ಚಕ್ಕೇತಿ ಬ್ಯಥತಿ ಹಿಂಸತೀತಿ ಅತ್ಥೇನ ಚಕ್ಕಂ। **ಚಕ್ಕ**ಸದ್ದೋ -

ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಲಕ್ಖಣೇ ಚ, ರಥಙ್ಗೇ ಇರಿಯಾಪಥೇ।
ದಾನೇ ರತ್ನಧಮ್ಮಖುರ-ಚಕ್ಕಾದೀಸು ಪದಿಸ್ಸತಿ।

"ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಚಕ್ಕಾನಿ ಯೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾನಂ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಹಿ ಅಯಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಪಾದತಲೇಸು ಚಕ್ಕಾನಿ ಜಾತಾನೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಲಕ್ಖಣೇ। "ಚಕ್ಕಂವ ವಹತೋ ಪದ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ರಥಙ್ಗೇ। "ಚತುಚಕ್ಕಂ ನವದ್ವಾರ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಇರಿಯಾಪಥೇ। "ದದ ಭುಞ್ಜ ಚ ಮಾ ಚಪ್ಪಮಾದೋ, ಚಕ್ಕಂ ವತ್ತಸ್ಸು ಪಾಣಿನ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ದಾನೇ। "ದಿಬ್ಬಂ ಚಕ್ಕರತನಂ ಪಾತುರಹೋಸೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ರತನಚಕ್ಕೇ। "ಮಯಾ ಪವತ್ತಿತಂ ಚಕ್ಕ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕೇ। "ಇಚ್ಛಾಹತಸ್ಸ ಪೋಸಸ್ಸ, ಚಕ್ಕಂ ಭಮತಿ ಮತ್ಥಕೇ"ತಿ ಏತ್ಥ ಖುರಚಕ್ಕೇ। "ಖುರಪರಿಯನ್ತೇನ ಚೇಪಿ ಚಕ್ಕೇನಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪಹರಣಚಕ್ಕೇ। "ಅಸನಿವಿಚಕ್ಕ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಅಸನಿಮಣ್ಡಲೇತಿ।

ತಕಿ ಬನ್ಧನೇ। ತಙ್ಕೇತಿ, ತಙ್ಕಯತಿ।

ಅಕ್ಕ ಥವನೇ। ಥವನಂ ಥುತಿ। ಅಕ್ಕೇತಿ, ಅಕ್ಕಯತಿ। ಅಕ್ಕೋ। **ಅಕ್ಕೋ**ತಿ ಸೂರಿಯೋ। ಸೋ ಹಿ ಮಹಾಜುತಿತಾಯ ಅಕ್ಕಿಯತಿ ಅಭಿತ್ಥವಿಯತಿ ತಪ್ಪಸನ್ನೇಹಿ ಜನೇಹೀತಿ **ಅಕ್ಕೋ**। ತಥಾ ಹಿ ತಸ್ಸ "ನತ್ಥಿ ಸೂರಿಯಸಮಾ ಆಭಾ। ಉದೇತಯಂ ಚಕ್ಖುಮಾ ಏಕರಾಜಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅಭಿಕ್ಖುತಿ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಹಿಕ್ಕ ಹಿಂಸಾಯಂ। ಹಿಕ್ಕೇತಿ, ಹಿಕ್ಕಯತಿ।

ನಿಕ್ಕ ಪರಿಮಾಣೇ। ನಿಕ್ಕೇತಿ, ನಿಕ್ಕಯತಿ।

ಬುಕ್ಕ ಭಸ್ಸನೇ। ಏತ್ಥ ಸುನಖಭಸ್ಸನಂ **ಭಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ನ ವಾಚಾಸಙ್ಖಾತಂ ಭಸ್ಸನಂ। ಬುಕ್ಕೇತಿ, ಬುಕ್ಕಯತಿ। ಏತ್ಥ ಚ "ಬುಕ್ಕಯತಿ ಸಾ ಚೋರೇ" ಇತಿ ಲೋಕಿಯಪ್ಪಯೋಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ ಪನ "ಬುಕ್ಕತಿ ಸಾ"ತಿ ರೂಪಂ ಭವತಿ। ಅಞ್ಞೋ ತು "ಬುಕ್ಕ ಪರಿಭಾಸನೇ" ಇತಿ ಪಠತಿ, ಏವಂ ಪಠನ್ತೇಪಿ ಸುನಖಭಸ್ಸನಮೇವಾಧಿಪ್ಪೇತಂ।

ದಕ ಲಕ ಅಸ್ಸಾದನೇ। ದಕೇತಿ, ದಕಯತಿ। ಲಕೇತಿ, ಲಕಯತಿ।

ತಕ್ಕ ಲೋಕ ಭಾಸಾಯಂ। ತಕ್ಕೇತಿ, ತಕ್ಕಯತಿ। ಲೋಕೇತಿ, ಲೋಕಯತಿ।

ಚಿಕ ಸಿಕ ಆಮಸನೇ। ಚಿಕೇತಿ, ಚಿಕಯತಿ। ಸಿಕೇತಿ, ಸಿಕಯತಿ।

ಕಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಖಕಾರನ್ತಧಾತು

ಲಕ್ಖ ದಸ್ಸನಙ್ಕೇಸು। ದಸ್ಸನಂ ಪಸ್ಸನಂ। **ಅಙ್ಕೋ** ಲಞ್ಜನಂ। ಲಕ್ಖೇತಿ, ಲಕ್ಖಯತಿ। ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತಿ, ಸಲ್ಲಕ್ಖಯತಿ। ಲಕ್ಖಂ ವಿಜ್ಝತಿ ಉಸುನಾ, ಲಕ್ಖಂ ಕರೋತಿ।

> ಗಙ್ಗಾಯ ವಾಲುಕಾ ಖೀಯೇ, ಉದಕಂ ಖೀಯೇ ಮಹಣ್ಣವೇ।
> ಮಹಿಯಾ ಮತ್ತಿಕಾ ಖೀಯೇ, ಲಕ್ಖೇ ನ ಮಮ ಬುದ್ಧಿಯಾ॥

ಕಪ್ಪಲಕ್ಖಣಂ। ಗೋಲಕ್ಖಣಂ। ಇತ್ಥಿಲಕ್ಖಣಂ। ಧಮ್ಮಾನಂ ಲಕ್ಖಣಂ। ಸಲ್ಲಕ್ಖನಾ। ಉಪಲಕ್ಖನಾ। ಪಚ್ಚುಪಲಕ್ಖನಾ। **ಲಕ್ಖ**ಧಾತುಯಾ **ಯು**ಪಚ್ಚಯನ್ತಾಯ **ಸಮಾದಿ**ಪುಬ್ಬಾನಂ ರೂಪಾನಂ **ನಕಾರೋ** ದನ್ತಜೋ।

ಭಕ್ಖ ಅದನೇ। ಭಕ್ಖೇತಿ, ಭಕ್ಖಯತಿ। ಭಕ್ಖೋ ನೋ ಲದ್ಧೋ। ಭಕ್ಖಯನ್ತಿ ಮಿಗಾಧಮಾ। **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ ಪನ "ಭಕ್ಖತೀ"ತಿ ರೂಪಂ।

ನಕ್ಖ ಸಮ್ಬನ್ಧೇ। ನಕ್ಖೇತಿ, ನಕ್ಖಯತಿ।

ಮಕ್ಖ ಮಕ್ಖನೇ। ಮಕ್ಖೇತಿ, ಮಕ್ಖಯತಿ। ಮಕ್ಖೋ, ಮಕ್ಖಿ। ತತ್ಥ **ಮಕ್ಖೋ**ತಿ ಪರೇಹಿ ಕತಗುಣಂ ಮಕ್ಖೇತಿ ಪಿಸತೀತಿ ಮಕ್ಖೋ, ಗುಣಧಂಸನಾ। "ಮಕ್ಖಂ ಅಸಹಮಾನೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಅತ್ತನಿ ಪರೇಹಿ ಕತಂ ಅವಮಞ್ಞನಂ **ಮಕ್ಖೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಯಕ್ಖ ಪೂಜಾಯಂ। ಯಕ್ಖೇತಿ, ಯಕ್ಖಯತಿ। ಯಕ್ಖೋ। **ಯಕ್ಖೋ**ತಿ ಮಹಾನುಭಾವೋ ಸತ್ತೋ। ತಥಾ ಹಿ "ಪುಚ್ಛಾಮಿ ತಂ ಮಹಾಯಕ್ಖ, ಸಬ್ಬಭೂತಾನಮಿಸ್ಸರಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಸಕ್ಕೋ ದೇವರಾಜಾ "ಯಕ್ಖೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಅಥ ವಾ **ಯಕ್ಖೋ**ತಿ ಯಕ್ಖಯೋನಿಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಸತ್ತೋ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ವಾ ಸತ್ತಾ "ಯಕ್ಖಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। "ಪರಮಯಕ್ಖವಿಸುದ್ಧಿಂ ಪಞ್ಞಾಪೇನ್ತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ **ಯಕ್ಖ**ಸದ್ದೋ ಸತ್ತೇ ವತ್ತತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಯಕ್ಖೋಪಿ ಸತ್ತೋಪಿ ದೇವೋಪಿ ಸಕ್ಕೋಪಿ ಖೀಣಾಸವೋಪಿ ಯಕ್ಖೋಯೇವ ನಾಮ, ಮಹಾನುಭಾವತಾಯ ಯಕ್ಖಿಯತಿ ಸರಣಗತೇಹಿ ಜನೇಹಿ ನಾನಾಪಚ್ಚಯೇಹಿ ನಾನಾಬಲೀಹಿ ಚ ಪೂಜಿಯತೀತಿ **ಯಕ್ಖೋ**।

> ಸತ್ತೇ ದೇವೇ ಚ ಸಕ್ಕೇ ಚ, ಖೀಣಾಸವೇ ಚ ರಕ್ಖಸೇ।
> ಪಞ್ಚಸ್ವೇತೇಸು ಅತ್ಥೇಸು, **ಯಕ್ಖ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ॥

ಲಕ್ಖ ಆಲೋಚನೇ। ಲಕ್ಖೇತಿ, ಲಕ್ಖಯತಿ। ಲಕ್ಖಂ ವಿಜ್ಝತಿ ಉಸುನಾ।

ಮೋಕ್ಖ ಆಸನೇ। ಮೋಕ್ಖೇತಿ, ಮೋಕ್ಖಯತಿ।

ರುಕ್ಖ ಫಾರುಸ್ಸೇ। **ಫಾರುಸ್ಸಂ** ಫರುಸಭಾವೋ। ರುಕ್ಖೇತಿ, ರುಕ್ಖಯತಿ। ಸಮಾಸೇ "ರುಕ್ಖಕೇಸೋ, ಅತಿರುಕ್ಖವಚನೋ"ತಿ ರೂಪಾನಿ। ಏತ್ಥ ಚ "ಸಮಣೋ ಅಯಂ ಪಾಪೋ ಅತಿರುಕ್ಖವಾಚೋ"ತಿ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಅತಿರುಕ್ಖವಾಚೋ**ತಿ ಅತಿಫರುಸವಚನೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಖಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಗಕಾರನ್ತಧಾತು

ಲಿಙ್ಗ ಚಿತ್ತೀಕರಣೇ। **ಚಿತ್ತೀಕರಣಂ** ವಿಚಿತ್ರಭಾವಕರಣಂ। ಲಿಙ್ಗೇತಿ, ಲಿಙ್ಗಯತಿ, ಲಿಙ್ಗಂ। ಏತ್ಥ **ಲಿಙ್ಗಂ** ನಾಮ ದೀಘರಸ್ಸಕಿಸಥೂಲಪರಿಮಣ್ಡಲಾದಿಭೇದಂ ಸಣ್ಠಾನನ್ತಿ ಗಹಣೇ ಅತೀವ ಯುಜ್ಜತಿ। ತಞ್ಹಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ವಿಚಿತ್ರಂ ಹೋತಿ, ಲಿಙ್ಗೇಯತಿ ವಿಚಿತ್ತಂ ಕರಿಯತಿ ಅವಿಞ್ಞಾತಣ್ಹಾಕಮ್ಮೇಹಿ ಉತುನಾ ವಾ ಚುಣ್ಣಾದೀಹಿ ವಾ ಸರೀರಮಿತಿ **ಲಿಙ್ಗಂ,** ಅಜ್ಝತ್ತಸನ್ತಾನತಿಣರುಕ್ಖಾದಿಕುಣ್ಡಲಕರಣ್ಡಕಾದೀಸು ಪವತ್ತಸಣ್ಠಾನವಸೇನೇತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಲಿಙ್ಗ**ಸದ್ದೋ ಸದ್ದೇ ಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತೇ ಇತ್ಥಿಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಪುರಿಸಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಸಞ್ಞಾಣೇ ಆಕಾರೇ ಚಾತಿ ಇಮೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ "ರುಕ್ಖೋತಿ ವಚನಂ ಲಿಙ್ಗ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ

ಸದ್ದೇ ದಿಸ್ಸತಿ। “ಸತಲಿಙ್ಗಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತೇ। “ತೇನ ಖೋ ಪನ ಸಮಯೇನ ಅಞ್ಞತರಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ ಪಾತುಭವತೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ಇತ್ಥಿಬ್ಯಞ್ಜನೇ। “ಪುರಿಸಲಿಙ್ಗನಿಮಿತ್ತಕುತ್ತಾಕಪ್ಪಾನ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪುರಿಸಬ್ಯಞ್ಜನೇ। “ತೇನ ಲಿಙ್ಗೇನ ಜಾನಾಮ, ಧುವಂ ಬುದ್ಧೋ ಭವಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ಸಞ್ಞಾಣೇ । “ತೇಹಿ ಲಿಙ್ಗೇಹಿ ತೇಹಿ ನಿಮಿತ್ತೇಹಿ ತೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಆಗನ್ತುಕಭಾವೋ ಜಾನಿತಬ್ಬೋ “ಆಗನ್ತುಕಾ ಇಮೇ”ತಿ ಏತ್ಥ ಆಕಾರೇ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಸದ್ದೇ ಚ ತನ್ನಿಮಿತ್ತೇ ಚ, ಕಾಟಕೋಟಚಿಕಾಯ ಚ।
ಲಕ್ಖಣೇ ಚೇವ ಆಕಾರೇ, **ಲಿಙ್ಗ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ॥

ಮಗ ಅನ್ವೇಸನೇ। ಮಗೇತಿ, ಮಗಯತಿ। ಮಿಗೋ, ಮಗೋ, ಮಗೋ, ಮಗಯಮಾನೋ।

ಏತ್ಥ ಚ “ಯಥಾ ಬಿಳಾರೋ ಮೂಸಿಕಂ ಮಗಯಮಾನೋ”ತಿ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। “ಮಿಗೋ”ತಿ ಚ “ಮಗೋ”ತಿ ಚ ಚತುಪ್ಪದೋ ಪವುಚ್ಚತಿ। ಏತ್ಥ **ಮಿಗೋ**ತಿ ಮಗಯತಿ ಇತೋ ಚಿತೋ ಗೋಚರಂ ಅನ್ವೇಸತಿ ಪರಿಯೇಸತೀತಿ ಮಿಗೋ। ಏವಂ **ಮಗೋ**। ಏತ್ಥ ವಿಸೇಸತೋ ಹರಿಣ ಮಿಗೋ ಮಿಗೋ ನಾಮ। ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಪನ ಅವಸೇಸಾಪಿ ಚತುಪ್ಪದಾ “ಮಿಗೋ” ಇಚ್ಚೇವ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ **ಸುಸೀಮಜಾತಕೇ** “ಕಾಳಾ ಮಿಗಾ ಸೇತದನ್ತಾ ತವ ಇಮೇ, ಪರೋಸಹಸ್ಸಂ ಹೇಮಜಾಲಾಭಿಸಞ್ಛನ್ನಾ”ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಾಳಿಪ್ಪದೇಸೇ ಹತ್ಥಿನೋಪಿ **ಮಿಗ**ಸದ್ದೇನ ವುತ್ತಾ “ಕಾಳಮಿಗಾ”ತಿ। ಅಥ ವಾ ಮಗಿಯತಿ ಜೀವಿತಕಪ್ಪನತ್ಥಾಯ ಮಂಸಾದೀಹಿ ಅತ್ಥಿಕೇಹಿ ಲುದ್ದೇಹಿ ಅನ್ವೇಸಿಯತಿ ಪರಿಯೇಸಿಯತೀತಿ **ಮಿಗೋ,** ಅರಞ್ಞಜಾತಾ ಸಸಪಸದಹರಿಣೇಣೇಯ್ಯಾದಯೋ ಚತುಪ್ಪಾದಾ, ಏವಂ ಮಗೋ। “ಅತ್ಥಂ ನ ಲಭತೇ ಮಗೋ”ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಮಗೋ ವಿಯಾತಿ ಮಗೋ, ಬಾಲೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಮಗ್ಗ ಗವೇಸನೇ। ಮಗ್ಗೇತಿ, ಮಗ್ಗಯತಿ। ಮಗ್ಗೋ, ಮಗ್ಗನಂ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಮಗ್ಗೋ**ತಿ ಪಟಿಪದಾಯ ಚ ಪಕತಿಮಗ್ಗಸ್ಸ ಚ ಉಪಾಯಸ್ಸ ಚ ಅಧಿವಚನಂ। “ಮಹಾವಿಹಾರವಾಸೀನಂ, ವಾಚನಾಮಗ್ಗನಿಸ್ಸಿತ”ನ್ತಿಆದೀಸು ಪನ ಕಥಾಪಬನ್ಧೋಪಿ “ಮಗ್ಗೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತತ್ರ ಪಟಿಪದಾ ಏಕನ್ತತೋ ಜಾತಿಜರಾಬ್ಯಾಧಿದುಕ್ಖಾದೀಹಿ ಪೀಳಿತೇಹಿ ಸತ್ತೇಹಿ ದುಕ್ಖಕ್ಖಯಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪಾಪುಣತ್ಥಾಯ ಮಗ್ಗಿತಬ್ಬೋ ಗವೇಸಿತಬ್ಬೋತಿ **ಮಗ್ಗೋ**। ಪಕತಿಮಗ್ಗೋ ಪನ ಮಗ್ಗಮೂಳ್ಹೇಹಿ ಮಗ್ಗಿತಬ್ಬೋತಿ **ಮಗ್ಗೋ**। ಪಕತಿಮಗ್ಗಮೂಳ್ಹೇಹಿ ಚ ಪಟಿಪದಾಸಙ್ಖಾತಾರಿಯಮಗ್ಗಮೂಳ್ಹಾ ಏವ ಬಹವೋ ಸನ್ತಿ। ಪಕತಿಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಕದಾಚಿ ಏವ ಅದ್ಧಿಕಾನಂ ಮುಯ್ಹತಿ, “ಏಸ ಮಗ್ಗೋ”ತಿ ನಾಯಕಾ ನ ದುಲ್ಲಭಾ। ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಪನ ಸಬ್ಬದಾಯೇವ ಸಬ್ಬಲೋಕಸ್ಸ ಮುಯ್ಹತಿ, ನಾಯಕಾ ಪರಮದುಲ್ಲಭಾ। ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಏವ ಅವಿಜ್ಜಾಸಮ್ಮೂಳ್ಹೇಹಿ ಮಗ್ಗಿತಬ್ಬೋತಿ **ಮಗ್ಗೋ**। ಅಞ್ಞೇಸಂ ಪನ ದ್ವಿನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ವಸೇನಪಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ ಗರೂ “ಕಿಲೇಸೇ ಮಾರೇನ್ತೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಮಗ್ಗೋ”ತಿ। ತಂ ತಂ ಕಿಚ್ಚಂ ಹಿತಂ ವಾ ನಿಪ್ಫಾದೇತುಕಾಮೇಹಿ ಮಗ್ಗಿಯತಿ ಗವೇಸಿಯತೀತಿ **ಮಗ್ಗೋ,** ಉಪಾಯೋ। **ಮಗ್ಗ**ಸದ್ದೋ ಹಿ “ಅಭಿಧಮ್ಮಕಥಾಮಗ್ಗಂ, ದೇವಾನಂ ಸಮ್ಪವತ್ತಯೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ಉಪಾಯೇಪಿ ವತ್ತತಿ। ತಥಾ ಹಿ **ಅಭಿಧಮ್ಮಟೀಕಾಯಂ “ಮಗ್ಗೋ**ತಿ ಉಪಾಯೋ, ಖನ್ಧಾಯತನಾದೀನಂ ಕುಸಲಾದೀನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅವಬೋಧಸ್ಸ ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಸ್ಸೇವ ವಾ ಉಪಾಯಭಾವತೋ ಅಭಿಧಮ್ಮಕಥಾಮಗ್ಗೋ”ತಿ ವುತ್ತೋ, ಪಬನ್ಧೋ ವಾ “ಮಗ್ಗೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಹಿ ದೀಘತ್ತಾ ಮಗ್ಗೋ ವಿಯಾತಿ **ಮಗ್ಗೋ,** ತಸ್ಮಾ ಅಭಿಧಮ್ಮಕಥಾಪಬನ್ಧೋ ಅಭಿಧಮ್ಮಕಥಾಮಗ್ಗೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಇದಾನಿ ಪಕತಿಪಟಿಪದಾಮಗ್ಗಾನಂ ನಾಮಾನಿ ಕಥಯಾಮ। ತೇಸು ಪಕತಿಮಗ್ಗಸ್ಸ -

“ಮಗ್ಗೋ ಪನ್ಥೋ ಪಥೋ ಪಜ್ಜೋ, ಅಞ್ಜಸಂ ವಟುಮಾ'ಯನಂ।
ಅದ್ಧಾನ'ಮದ್ಧಾ ಪದವೀ, ವತ್ತನಿ ಚೇವ ಸನ್ತತೀ”ತಿ

ಇಮಾನಿ ನಾಮಾನಿ। ಪಟಿಪದಾಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪನ -

“ಮಗ್ಗೋ ಪನ್ಥೋ ಪಥೋ ಪಜ್ಜೋ, ಅಞ್ಜಸಂ ವಟುಮಾ’ಯನಂ।
ನಾವ ಉತ್ತರ ಸೇತು ಚ, ಕುಲ್ಲೋ ಚ ಭಿಸಿ ಸಙ್ಕಮೋ”ತಿ

ಅನೇಕಾನಿ ನಾಮಾನಿ। ಏತ್ಥ ಪನ ಕೇಚಿ “ನಾವಾತಿಆದೀನಿ ಪಕತಿಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಾಮಾನೀ”ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ಪಕತಿಮಗ್ಗಸ್ಸ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿಪಿ ಪಾಳಿಪ್ಪದೇಸೇ “ನಾವಾ”ತಿಆದೀಹಿ ಪದೇಹಿ ವುತ್ತಟ್ಠಾನಾಭಾವತೋ, ಅಭಿಧಾನಸತ್ಥೇಸು ಚ “ನಾವಾ” ಇಚ್ಚಾದಿಕಾನಂ ತದಭಿಧಾನಾನಂ ಅನಾಗತತ್ತಾ।

ಅಯಂ ಪನೇತ್ಥ ವಚನತ್ಥೋ - ನಾವಾವಿಯಾತಿ **ನಾವಾ,** ಉತ್ತರನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಉತ್ತರಂ,** ನಾವಾಯೇವ ಉತ್ತರನ್ತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ ನಾವಾಪರಿಯಾಯೋ “ತರಂ, ತರಣಂ, ಪೋತೋ, ಪ್ಲವೋ”ತಿ। ಇಮೇಪಿ ತಂಪರಿಯಾಯಾಯೇವ। ಉತ್ತರಂ ವಿಯಾತಿ **ಉತ್ತರಂ।** ಸೇತು ವಿಯಾತಿ **ಸೇತು।** ಕುಲ್ಲೋ ವಿಯಾತಿ **ಕುಲ್ಲೋ।** ಭಿಸಿ ವಿಯಾತಿ **ಭಿಸಿ।** ಸಙ್ಕಮೋ ವಿಯ, ಸಙ್ಕಮನ್ತಿ ವಾ ಏತೇನಾತಿ **ಸಙ್ಕಮೋ,** ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸೇವ ನಾಮಂ, ನ ಪಕತಿಮಗ್ಗಸ್ಸ। ತಥಾ ಹಿ “ಧಮ್ಮನಾವಂ ಸಮಾರೂಯ್ಹ, ಸನ್ತಾರೇಸ್ಸಂ ಸದೇವಕ”ನ್ತಿ ಚ, “ಧಮ್ಮಸೇತುಂ ದಳ್ಹಂ ಕತ್ವಾ, ನಿಬ್ಬುತೋ ಸೋ ನರಾಸಭೋ”ತಿ ಚ, “ಕುಲ್ಲೋ’ತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನ”ನ್ತಿ ಚ ಏವಮಾದಿನಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಭಗವತಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ “ನಾವಾ”ತಿಆದೀಹಿ ಅನೇಕೇಹಿ ನಾಮೇಹಿ ವುತ್ತೋ। ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯೇಹಿಪಿ **ಸುತ್ತನಿಪಾತಟ್ಠಕಥಾಯಂ** “ಬದ್ಧಾ ಭಿಸಿ ಸುಸಙ್ಖತಾ ಭಗವಾ”ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ಏವಂ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ ಕತಾ “ಭಿಸೀತಿ ಪತ್ಥರಿತ್ವಾ ಪುಥುಲಂ ಕತ್ವಾ ಬದ್ಧಾ ‘ಕುಲ್ಲಾ’ತಿ ವುಚ್ಚತಿ ಲೋಕೇ, ಅರಿಯಸ್ಸ ವಿನಯೇ ಪನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ’ತಿ।

‘ಮಗ್ಗೋ ಪಜ್ಜೋ ಪಥೋ ಪನ್ಥೋ, ಅಞ್ಜಸಂ ವಟುಮಾ’ಯನಂ।
ನಾವಾ ಉತ್ತರ ಸೇತು ಚ, ಕುಲ್ಲೋ ಚ ಭಿಸಿ ಸಙ್ಕಮೋ।
ಅದ್ಧಾನಂ ಪಭವೋ’ಚ್ಚೇವ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಕಾಸಿತೋ”ತಿ॥

ಏವಂ ಆಚರಿಯೇಹಿ ಕತಾಯ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾಯ ದಸ್ಸನತೋ ಚ “ನಾವಾತಿಆದೀನಿಪಿ ಪಕತಿಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಾಮಾನೀ”ತಿ ವಚನಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ಯಥಾವುತ್ತಮೇವ ವಚನಂ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ಕೋಚಿ ಪನೇತ್ಥ ಏವಂ ವದೇಯ್ಯ “ಧಮ್ಮಸೇತುಂ ದಳ್ಹಂ ಕತ್ವಾ’ತಿ ಏತ್ಥ ‘ಧಮ್ಮಸೇತುನ್ತಿ ಮಗ್ಗಸೇತು’ನ್ತಿ ವಚನತೋ **ಧಮ್ಮ**ಸದ್ದೋ ಮಗ್ಗೇ ವತ್ತತಿ, ನ **ಸೇತು**ಸದ್ದೋ”ತಿ। ತನ್ನ, **ಧಮ್ಮ**ಸದ್ದೋ ವಿಯ **ಸೇತು**ಸದ್ದೋಪಿ ಮಗ್ಗೇ ವತ್ತತೀತಿ ಸೇತು ವಿಯಾತಿ ಸೇತು, ಧಮ್ಮೋ ಏವ ಸೇತು ಧಮ್ಮಸೇತೂತಿ ಅತ್ಥವಸೇನ, ಏಸ ನಯೋ ಅಞ್ಞತ್ರಾಪಿ। ಅಪರಮ್ಪಿ ವದೇಯ್ಯ “ನನು **ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲಸುತ್ತನ್ತಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ‘ದಕ್ಖಿಣುತ್ತರೇನ ಬೋಧಿಮಣ್ಡಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಅಸ್ಸತ್ಥದುಮರಾಜಾನಂ ಪದಕ್ಖಿಣಂ ಕತ್ವಾ ಪುಬ್ಬುತ್ತರಭಾಗೇ ಠಿತೋ’ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ **ದಕ್ಖಿಣುತ್ತರ**ಸದ್ದೇನ ದಕ್ಖಿಣೋ ಮಗ್ಗೋ ವುತ್ತೋ”ತಿ। ನ, ಅನೇಕೇಸು ಪಾಳಿಪ್ಪದೇಸೇಸು ಅಟ್ಠಕಥಾಪದೇಸೇಸು ಚ ಅಭಿಧಾನಸತ್ಥೇಸು ಚ ಮಗ್ಗವಾಚಕಸ್ಸ **ಉತ್ತರ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅನಾಗತತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ಏವಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ “ದಕ್ಖಿಣದಿಸತೋ ಗನ್ತಬ್ಬೋ ಉತ್ತರದಿಸಾಭಾಗೋ ದಕ್ಖಿಣುತ್ತರೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂಭೂತೇನ ದಕ್ಖಿಣುತ್ತರೇನ ಬೋಧಿಮಣ್ಡಪವಿಸನಂ ಸನ್ಧಾಯ ದಕ್ಖಿಣುತ್ತರೇನ ಬೋಧಿಮಣ್ಡಂ ಪವಿಸಿತ್ವಾತಿ ವುತ್ತ”ನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ **ದಕ್ಖಿಣುತ್ತರೇನಾ**ತಿ ದಕ್ಖಿಣಪಚ್ಛಿಮುತ್ತರೇನ, ಏತ್ಥ ಆದಿಅವಸಾನಗ್ಗಹಣೇನ ಮಜ್ಝಸ್ಸಪಿ ಗಹಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಗಹಣಂಯೇವ ಹಿ ಯಂ **ಜಾತಕನಿದಾನೇ** ವುತ್ತಂ “ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ತಿಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಬೋಧಿಮಣ್ಡಂ ಆರೂಯ್ಹ ದಕ್ಖಿಣದಿಸಾಭಾಗೇ ಉತ್ತರಾಭಿಮುಖೋ ಅಟ್ಠಾಸಿ, ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ದಕ್ಖಿಣಚಕ್ಕವಾಳಂ ಓಸೀದಿತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಅವೀಚಿಸಮ್ಪತ್ತಂ ವಿಯ ಅಹೋಸಿ, ಉತ್ತರಚಕ್ಕವಾಳಂ ಉಲ್ಲಙ್ಘಿತ್ವಾ ಉಪರಿ ಭವಗ್ಗಪ್ಪತ್ತಂ ವಿಯ ಅಹೋಸಿ, ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ಇದಂ ಸಮ್ಬೋಧಿಪಾಪುಣಟ್ಠಾನಂ ನ ಭವತಿ ಮಞ್ಞೇತಿ ಪದಕ್ಖಿಣಂ ಕರೋನ್ತೋ ಪಚ್ಛಿಮದಿಸಾಭಾಗಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಪುರತ್ಥಾಭಿಮುಖೋ ಅಟ್ಠಾಸೀ”ತಿಆದಿ, ತೇನ ಸಮೇತಿ। ಅಥಾಪಿ ವದೇಯ್ಯ “ಯದಿ **ಉತ್ತರ**ಸದ್ದೋ ದಿಸಾವಾಚಕೋ, ಏವಞ್ಚ ಸತಿ “ದಕ್ಖಿಣುತ್ತರೇನಾ”ತಿ **ಏನ**ಯೋಗಂ ಅವತ್ವಾ “ದಕ್ಖಿಣುತ್ತರಾಯಾ”ತಿ **ಆಯ**ಯೋಗೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ”ತಿ। ತನ್ನ, ದಿಸಾವಾಚಕಸ್ಸಪಿ

ಸದ್ದಸ್ಸ "ಉತ್ತರೇನ ನದೀ ಸೀತಾ, ಗಮ್ಭೀರಾ ದುರತಿಕ್ಕಮಾ"ತಿ **ಏನ**ಯೋಗವಸೇನ ವಚನತೋ। ಅಪಿಚ ದಿಸಾಭಾಗಂ ಸನ್ಧಾಯ "ದಕ್ಖಿಣುತ್ತರೇನಾ"ತಿ ವಚನಂ ವುತ್ತಂ। ದಿಸಾಭಾಗೋ ಹಿ ದಿಸಾ ಏವಾತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥಾವಗನ್ತಬ್ಬಂ।

ಗಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಘಕಾರನ್ತಧಾತು

ಲಿಘಿ ಭಾಸನೇ। ಲಙ್ಘೇತಿ, ಲಙ್ಘಯತಿ। ಏತಾನಿ ಬುದ್ಧವಚನೇ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧಾನಿಪಿ ಲೋಕಿಕಪ್ಪಯೋಗದಸ್ಸನವಸೇನ ಆಗತಾನಿ। ಸಾಸನಸ್ಮಿಞ್ಹಿ **ಭೂವಾದಿಗಣಚುರಾದಿ**ಗಣಪರಿಯಾಪನ್ನಸ್ಸ ಗತ್ಯತ್ಥವಾಚಕಉಲ್ಲಙ್ಘನತ್ಥಪರಿದೀಪಕಸ್ಸ ಧಾತುಸ್ಸ ರೂಪಂ ಅತೀವ ಪಸಿದ್ಧಂ।

ಲಙ್ಘ ಲಙ್ಘನೇ। ಲಙ್ಘೇತಿ, ಲಙ್ಘಯತಿ।

"ಅತಿಕರ'ಮಕರಾ'ಚರಿಯ, ಮಯ್ಹಮ್ಪೇತಂ ನ ರುಚ್ಚತಿ।
ಚತುತ್ಥೇ ಲಙ್ಘಯಿತ್ವಾನ, ಪಞ್ಚಮಿಯಮ್ಪಿ ಆವುತೋ"ತಿ

ಇಮಸ್ಮಿಂ **ಸತ್ತಿಲಙ್ಘನಜಾತಕೇ ಚುರಾದಿ**ಗಣಪರಿಯಾಪನ್ನಸ್ಸ ಗತ್ಯತ್ಥವಾಚಕಸ್ಸ ಉಲ್ಲಙ್ಘನತ್ಥಪರಿದೀಪಕಸ್ಸ **ಲಙ್ಘ**ಧಾತುಸ್ಸ "ಲಙ್ಘಯಿತ್ವಾ, ಲಙ್ಘಯಿತ್ವಾನಾ"ತಿ ರೂಪೇ ದಿಟ್ಠೇಯೇವ "ಲಙ್ಘೇತಿ, ಲಙ್ಘಯತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ದಿಟ್ಠಾನಿ ಏವ ಹೋನ್ತಿ। ಭಾಸತ್ಥವಾಚಕಸ್ಸ ಪನ ತಥಾರೂಪಾನಿ ರೂಪಾನಿ ನ ದಿಟ್ಠಾನಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇಪಿ ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯೇಹಿ ದೀಘದಸ್ಸೀಹಿ ಅಭಿಮತತ್ತಾ ಭಾಸತ್ಥವಾಚಿಕಾಪಿ **ಲಙ್ಘ**ಧಾತು ಅತ್ಥೀತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾ, ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಸುಪಿ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಾದೀಸು ಸಾಸನೇ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧಾನಮ್ಪಿ ರೂಪಾನಂ ಸಾಸನಾನುಕೂಲಾನಂ ಗಹಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ಅನನುಕೂಲಾನಞ್ಚ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧಾನಂ ಛಡ್ಡನಂ।

ಅಘ ಪಾಪಕರಣೇ। ಅಘೇತಿ, ಅಘಯತಿ। ಅಘಂ, ಅಘೋ, ಅನಘೋ।

ತತ್ಥ **ಅಘ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖಂ। "ಅಘನ್ತಂ ಪಟಿಸೇವಿಸ್ಸಂ। ವನೇ ವಾಳಮಿಗಾಕಿಣ್ಣೇ। ಖಗ್ಗದೀಪಿನಿಸೇವಿತೇ"ತಿ ಇದಂ ನಿದಸ್ಸನಂ। **ಅಘೋ**ತಿ ಕಿಲೇಸೋ। ತೇನ ಅಘೇನ ಅರಹಾ ಅನಘೋ। ತತ್ಥ ಅಘಯನ್ತಿ ಪಾಪಂ ಕರೋನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತೇನಾತಿ **ಅಘಂ,** ಕಿನ್ತಂ? ದುಕ್ಖಂ, ಏವಂ **ಅಘೋ।** ನನು ಚ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ ದುಕ್ಖಹೇತುಪಿ ಕಿಲೇಸಹೇತುಪಿ ಚ ಅತ್ತನೋ ಸುಖತ್ಥಾಯ ಪಾಪಂ ನ ಕರೋನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ –

"ನ ಪಣ್ಡಿತಾ ಅತ್ತಸುಖಸ್ಸ ಹೇತು,
ಪಾಪಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಸಮಾಚರನ್ತಿ।
ದುಕ್ಖೇನ ಫುಟ್ಠಾ ಖಲಿತಾಪಿ ಸನ್ತಾ,
ಛನ್ದಾ ಚ ದೋಸಾ ನ ಜಹನ್ತಿ ಧಮ್ಮ"ನ್ತಿ

ವುತ್ತಂ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಕಸ್ಮಾ **"ಅಘ ಪಾಪಕರಣೇ"**ತಿ ಧಾತು ಚ "ಅಘಯನ್ತಿ ಪಾಪಂ ಕರೋನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತೇನಾತಿ **ಅಘ"**ನ್ತಿಆದಿವಚನಞ್ಚ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪನ ಸತ್ತಾ ದುಕ್ಖಾದಿಹೇತು ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಏತೇಸು ಸಪ್ಪುರಿಸಾ ಏವ ನ ಕರೋನ್ತಿ, ಇತರೇ ಕರೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಪಾಪಕರಣಸ್ಸ ಹಿ ದುಕ್ಖಂ ಕಿಲೇಸೋ ಚ ಹೇತು। ತಥಾ ಹಿ –

ಸುಖೀಪಿ ಹೇಕೇ ನ ಕರೋನ್ತಿ ಪಾಪಂ,
ಅವಣ್ಣಸಂಸಗ್ಗಭಯಾ ಪುನೇಕೇ।

> ಪಹೂ ಸಮಾನೋ ವಿಪುಲತ್ಥಚಿನ್ತೀ,
> ಕಿಂಕಾರಣಾ ಮೇ ನ ಕರೋಸಿ ದುಕ್ಖ”ನ್ತಿ

ವುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಹಿ ಗಾಥಾ ದುಕ್ಖಹೇತುಪಿ ಸತ್ತಾ ಪಾಪಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ ಏತಮತ್ಥಂ ದೀಪೇತಿ। “ಕುದ್ಧೋ ಹಿ ಪಿತರಂ ಹನ್ತಿ, ಕುದ್ಧೋ ಹನ್ತಿ ಸಮಾತರ”ನ್ತಿ ಅಯಂ ಪನ ಕಿಲೇಸಹೇತುಪಿ ಪಾಪಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ ಏತಮತ್ಥಂ ದೀಪೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಮ್ಹೇಹಿ **“ಅಘ ಪಾಪಕರಣೇ”**ತಿಆದಿವಚನಂ ವುತ್ತಂ।

ಘಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಚಕಾರನ್ತಧಾತು

ಲೋಚ ದಸ್ಸನೇ। ಲೋಚೇತಿ, ಲೋಚಯತಿ। ಲೋಚನಂ। ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ ಲೋಚಯತಿ ಪಸ್ಸತೀತಿ **ಲೋಚನಂ,** ಚಕ್ಖು।

ಕಿಚಿ ಮದ್ದನೇ। ಕಿಞ್ಚೇತಿ, ಕಿಞ್ಚಯತಿ। ಕಿಞ್ಚನಂ, ಅಕಿಞ್ಚನೋ।

ತತ್ಥ **ಕಿಞ್ಚನ**ನ್ತಿ ಪಲಿಬೋಧೋ। ಕಿಞ್ಚೇತಿ ಸತ್ತೇ ಮದ್ದತೀತಿ **ಕಿಞ್ಚನಂ। ಕಿಞ್ಚನ**ಸದ್ದೋ ಮದ್ದನತ್ಥೇ ವತ್ತತಿ। ಮನುಸ್ಸಾ ಹಿ ವೀಹಿಂ ಮದ್ದನ್ತಾ ಗೋಣಂ “ಕಿಞ್ಚೇಹಿ ಕಾಪಿಲ, ಕಿಞ್ಚೇಹಿ ಕಾಪಿಲಾ”ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಪಚಿ ವಿತ್ಥಾರೇ। ಪಞ್ಚೇತಿ, ಪಞ್ಚಯತಿ। ಪಪಞ್ಚೇತಿ, ಪಪಞ್ಚಯತಿ। ಪಪಞ್ಚಾ।

ಏತ್ಥ **ಪಪಞ್ಚಾ**ತಿ ತಣ್ಹಾಮಾನದಿಟ್ಠಿಯೋ। ಏತಾ ಹಿ ಅತ್ತನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಸಂಸಾರಂ ಪಪಞ್ಚೇನ್ತಿ ವಿತ್ಥಿನ್ನಂ ಕರೋನ್ತೀತಿ ಪಪಞ್ಚಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ಪಪಞ್ಚೇನ್ತಿ ಯತ್ಥ ಸಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ತಂಸನ್ತಾನಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ್ತಿ ಚಿರಂ ಠಪೇನ್ತೀತಿ **ಪಪಞ್ಚಾ।** ಲೋಕಿಯಾ ಪನ “ಅಮ್ಹಾಕಂ ತುಮ್ಹೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಕಥೇನ್ತಾನಂ ಪಪಞ್ಚೋ ಹೋತೀ”ತಿಆದೀನಿ ವದನ್ತಾ ಕಾಲಸ್ಸ ಚಿರಭಾವಂ ಪಪಞ್ಚೋತಿ ವದನ್ತಿ, ಸಾಸನೇ ಪನ ದ್ವಯಮ್ಪಿ ಲಬ್ಭತಿ।

ಸಿಚ್ಚ ಕುದ್ದನೇ। ಸಿಚ್ಚೇತಿ, ಸಿಚ್ಚಯತಿ।

ವಞ್ಚು ಪಲಮ್ಭನೇ। ಪಲಮ್ಭನಂ ಉಪಲಾಪನಂ। ವಞ್ಚೇತಿ, ವಞ್ಚಯತಿ। ವಞ್ಚಕೋ, ವಞ್ಚನಂ। **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ ಪನ **ವಞ್ಚ**ಧಾತು ಗತ್ಯತ್ಥೇ ವತ್ತತಿ। “ಸನ್ತಿ ಪಾದಾ ಅವಞ್ಚನಾ”ತಿ ಹಿ ಪಾಳಿ

ಚಚ್ಚ ಅಜ್ಝಯನೇ। ಚಚ್ಚೇತಿ, ಚಚ್ಚಯತಿ।

ಚು ಚವನೇ। ಚಾವೇತಿ, ಚಾವಯತಿ। ಅಞ್ಞೋ **“ಚು** ಸಹನೇ” ಇತಿ ಬ್ರುತೇ। ಚಾವೇತಿ, ಚಾವಯತಿ, ಸಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಞ್ಚು ವಿಸೇಸನೇ। ಅಞ್ಚೇತಿ, ಅಞ್ಚಯತಿ।

ಲೋಚ ಭಾಸಾಯಂ। ಲೋಚೇತಿ, ಲೋಚಯತಿ। ಲೋಚನಂ, ಲೋಚಯತಿ ಸಮವಿಸಮಂ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತಂ ವಿಯ ಭವತೀತಿ **ಲೋಚನಂ,** ಚಕ್ಖು।

ರಚ ಪತಿಯತನೇ। ರಚೇತಿ, ರಚಯತಿ। ರಚನಾ, ವಿರಚಿತಂ, ಕೇಸರಚನಾ, ಗಾಥಾರಚನಾ।

ಸೂಚ ಪೇಸುಞ್ಞೇ। ಪಿಸುಣಭಾವೋ **ಪೇಸುಞ್ಞಂ।** ಸೂಚೇತಿ, ಸೂಚಯತಿ। ಸೂಚಕೋ।

ಪಚ್ಚ ಸಂಯಮನೇ। ಪಚ್ಚೇತಿ, ಪಚ್ಚಯತಿ।

ರಿಚ ವಿಯೋಜನಸಮ್ಪಜ್ಜನೇಸು। ರೇಚೇತಿ, ರೇಚಯತಿ। ಸೇಟ್ಠಿಪುತ್ತಂ ವಿರೇಚೇಯ್ಯ। ವಿರೇಚೇತಿ, ವಿರೇಚಯತಿ। ವಿರೇಚಕೋ, ವಿರೇಚನಂ।

ವಚ ಭಾಸನೇ। ವಚೇತಿ, ವಚಯತಿ। **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇಪಿ ಅಯಂ ವತ್ತತಿ। ತದಾ ತಸ್ಸಾ "ವತ್ತಿ, ವಚತಿ, ಅವೋಚ, ಅವೋಚು"ನ್ತಿಆದೀನಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಕಾರಿತೇ ಪನ "ಅನ್ತೇವಾಸಿಕಂ ಧಮ್ಮಂ ವಾಚೇತಿ, ವಾಚಯತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ। ವತ್ತುಂ, ವತ್ತವೇ, ವತ್ವಾ, ವುತ್ತಂ, ವುಚ್ಚತಿ।

ಅಚ್ಚ ಪೂಜಾಯಂ। ಅಚ್ಚೇತಿ, ಅಚ್ಚಯತಿ। ಬ್ರಹ್ಮಾಸುರಸುರಚ್ಚಿತೋ।

ಸೂಚ ಗನ್ಧನೇ। ಸುಚೇತಿ, ಸೂಚಯತಿ। ಸೂಚಕೋ, ಸುತ್ತಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ಅತ್ತತ್ಥಪರತ್ಥಾದಿಭೇದೇ ಅತ್ಥೇ ಸೂಚೇತೀತಿ **ಸುತ್ತಂ।** ತೇಪಿಟಕಂ ಬುದ್ಧವಚನಂ।

ಕಚ ದಿತ್ತಿಯಂ। ಕಚ್ಚೇತಿ, ಕಚ್ಚಯತಿ। ಕಚ್ಚೋ।

ಏತ್ಥ **ಕಚ್ಚೋ**ತಿ ರೂಪಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಕಚ್ಚೇತಿ ದಿಬ್ಬತಿ ವಿರೋಚತೀತಿ **ಕಚ್ಚೋ,** ಏವಂನಾಮಕೋ ಆದಿಪುರಿಸೋ, ತಬ್ಬಂಸೇ ಜಾತಾ ಪುರಿಸಾ "ಕಚ್ಚಾನಾ"ತಿಪಿ "ಕಚ್ಚಾಯನಾ"ತಿಪಿ "ಕಾತಿಯಾನಾ"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಇತ್ಥಿಯೋ ಪನ "ಕಚ್ಚಾನೀ"ತಿಪಿ "ಕಚ್ಚಾಯನೀ"ತಿಪಿ "ಕಾತಿಯಾನೀ"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

ಚಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಛಕಾರನ್ತಧಾತು

ಮಿಲೇಛ ಅಬ್ಯತ್ತಾಯಂ ವಾಚಾಯಂ। ಮಿಲೇಚ್ಛೇತಿ, ಮಿಲೇಚ್ಛಯತಿ। ಮಿಲಕ್ಖು।

ಏತ್ಥ **ಮಿಲಕ್ಖೂ**ತಿ ಮಿಲೇಚ್ಛೇತಿ ಅಬ್ಯತ್ತವಾಚಂ ಭಾಸತೀತಿ ಮಿಲಕ್ಖು।

ಕುಚ್ಛ ಅವಕ್ಖೇಪೇ। ಅವಕ್ಖೇಪೋ ಅಧೋಖಿಪನಂ। ಕುಚ್ಛೇತಿ, ಕುಚ್ಛಯತಿ।

ವಿಚ್ಛ ಭಾಸಾಯಂ। ವಿಚ್ಛೇತಿ, ವಿಚ್ಛಯತಿ।

ಛಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಜಕಾರನ್ತಧಾತು

ವಜ್ಜ ವಜ್ಜನೇ। ವಜ್ಜೇತಿ, ವಜ್ಜಯತಿ। ಪರಿವಜ್ಜನಕೋ। ವಜ್ಜಿತೋ ಸೀಲವನ್ತೇಹಿ, ಕಥಂ ಭಿಕ್ಖು ಕರಿಸ್ಸಸೀತಿ।

ತುಜ್ಜ ಬಲಪಾಲನೇಸು। ತುಜ್ಜೇತಿ, ತುಜ್ಜಯತಿ।

ತುಜಿ ಪಿಜಿ ಹಿಂಸಾಬಲದಾನನಿಕೇತನೇಸು। ನಿಕೇತನಂ ನಿವಾಸೋ। ತುಞ್ಜೇತಿ, ತುಞ್ಜಯತಿ। ಪಿಞ್ಜೇತಿ। ಪಿಞ್ಜಯತಿ।

ಖಜಿ ಕಿಚ್ಛಜೀವನೇ। ಖಞ್ಜೇತಿ, ಖಞ್ಜಯತಿ। ಖಞ್ಜೋ।

ಖಜಿ ರಕ್ಖಣೇ। ತಾದಿಸಾನಿಯೇವ ರೂಪಾನಿ। **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ "**ಖಜಿ** ಗತಿವೇಕಲ್ಲೇ"ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ "ಖಞ್ಜತೀ"ತಿ ರೂಪಂ।

ಪೂಜ ಪೂಜಾಯಂ। ಪೂಜೇತಿ, ಪೂಜಯತಿ। ಪೂಜಾ। ಏಸಾವ ಪೂಜನಾ ಸೇಯ್ಯೋ। ಪೂಜಕೋ, ಪೂಜಿತೋ, ಪೂಜನೀಯೋ, ಪೂಜನೇಯ್ಯೋ, ಪೂಜೇತಬ್ಬೋ, ಪುಜ್ಜೋ।

ಗಜ ಮದ್ದನಸದ್ದೇಸು। ಗಜೇತಿ, ಗಜಯತಿ। ಗಜೋ।

ತಿಜ ನಿಸಾನೇ। ತೇಜೇತಿ, ತೇಜಯತಿ।

ವಜ ಮಗ್ಗನಸಙ್ಖಾರೇಸು। ವಜೇತಿ, ವಜಯತಿ।

ತಜ್ಜ ಸನ್ತಜ್ಜನೇ। ತಜ್ಜೇತಿ, ತಜ್ಜಯತಿ। ಸನ್ತಜ್ಜೇತಿ, ಸನ್ತಜ್ಜಯತಿ। ಸನ್ತಜ್ಜಿತೋ।

ಅಜ್ಜ ಪಟಿಸಜ್ಜನೇ। ಅಜ್ಜೇತಿ, ಅಜ್ಜಯತಿ।

ಸಜ್ಜ ಸಜ್ಜನೇ। ಸಜ್ಜೇತಿ, ಸಜ್ಜಯತಿ ದಾನಂ। ಗಮನಸಜ್ಜೋ ಹುತ್ವಾ।

ಭಜ ವಿಸ್ಸಾಸೇ। ಭಜೇತಿ, ಭಜಯತಿ। **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ ಪನ "ಭಜತೀ"ತಿ ರೂಪಂ, ಭತ್ತಿ, ಸಮ್ಭತ್ತಿ।

ತುಜಿ ಪಿಜಿ ಲುಜಿ ಭಜಿ ಭಾಸಾಯಂ। ತುಞ್ಜೇತಿ, ತುಞ್ಜಯತಿ। ಪಿಞ್ಜೇತಿ, ಪಿಞ್ಜಯತಿ। ಲುಞ್ಜೇತಿ, ಲುಞ್ಜಯತಿ। ಭಞ್ಜೇತಿ, ಭಞ್ಜಯತಿ। ಕಥೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ರುಜ ಹಿಂಸಾಯಂ। ರೋಜೇತಿ, ರೋಜಯತಿ। ರೋಗೋ।

ಭಾಜ ಪುಥಕಮ್ಮನಿ। ಪುಥಕಮ್ಮಂ ಪುಥಕ್ಕರಣಂ, ವಿಸುಂ ಕ್ರಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭಾಜೇತಿ, ಭಾಜಯತಿ। ವಿಭಾಜೇತಿ, ವಿಭಾಜಯತಿ। ವಿಭತ್ತಿ।

ಸಭಾಜ ಸೀತಿಸೇವನೇಸು। ಸಭಾಜೇತಿ, ಸಭಾಜಯತಿ।

ಲಜ ಪಕಾಸನೇ। ಲಜೇತಿ, ಲಜಯತಿ। ಲಾಜಾ।

ಯುಜ ಸಂಯಮನೇ। ಸಂಪುಬ್ಬೋ ಬನ್ಧನೇ। ಯೋಜೇತಿ, ಯೋಜಯತಿ। ಸಂಯೋಜೇತಿ, ಸಂಯೋಜಯತಿ। ಸಂಯೋಜನಂ।

ಮಜ್ಜ ಸೋಚೇಯ್ಯಾಲಙ್ಕಾರೇಸು। ಮಜ್ಜೇತಿ, ಮಜ್ಜಯತಿ। ಸಮ್ಮಜ್ಜೇತಿ, ಸಮ್ಮಜ್ಜಯತಿ। ಸಮ್ಮಜ್ಜಾ।

ಭಾಜ ಭಾಜನದಾನೇಸು। ಭಾಜೇತಿ, ಭಾಜಯತಿ। ಕಥಂ ವೇಸ್ಸನ್ತರೋ ಪುತ್ತೋ, ಗಜಂ ಭಾಜೇತಿ ಸಞ್ಚಯ।

ಜಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಝುಳನ್ತಾ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧಾ। ಸದ್ದಸತ್ಥೇ ಪನ **“ಝಾ** ನಿಯೋಜನೇ”ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ರೂಪಂ ಪನ ಬುದ್ಧವಚನಾನುಕೂಲಂ ನ ಭವತಿ, ತಸ್ಮಾ ನ ದಸ್ಸಿತಂ ಅಮ್ಹೇಹಿ।

ಟಕಾರನ್ತಧಾತು

ಘಟ್ಟ ಘಟ್ಟನೇ। ಘಟ್ಟನಂ ವಾಯಾಮಕರಣಂ। ಘಟ್ಟೇತಿ, ಘಟ್ಟಯತಿ। ಏತ್ಥ ತು “ಘಟ್ಟೇಸಿ, ಘಟ್ಟೇಸಿ, ಕಿಂಕಾರಣಾ ಘಟ್ಟೇಸಿ, ಅಹಂ ತಂ ಜಾನಾಮೀ”ತಿ ನಿದಸ್ಸನಂ।

ಘಟ ಸಙ್ಘಾತೇ। ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ ಕ್ರಿಯಾಪದಾನಿ, ನಾಮಿಕತ್ತೇ “ಘಟೋ, ಘಟಾ”ತಿ ರೂಪಾನಿ। ಏತ್ಥ **ಗಟೋತಿ** ಪಾನೀಯಘಟೋ। **ಘಟಾತಿ** ಸಮೂಹೋ “ಮಚ್ಛಘಟಾ”ತಿಆದೀಸು ವಿಯ।

ಘಟ್ಟ ಚಲನೇ। ಘಟ್ಟೇತಿ, ಘಟ್ಟಯತಿ।

ನಟ ಅವಸನ್ದನೇ। ಅವಸನ್ದನಂ ಗತ್ತವಿಕ್ಖೇಪೋ। ನಟೇತಿ, ನಟಯತಿ।

ಚುಟ ಛುಟ ಕುಟ್ಟ ಛೇದನೇ। ಚುಟೇತಿ, ಚುಟಯತಿ। ಛುಟೇತಿ, ಛುಟಯತಿ। ಕುಟ್ಟೇತಿ, ಕುಟ್ಟಯತಿ।

ಪುಟ್ಟ ಚಟ್ಟ ಅಪ್ಪಭಾವೇ। ಪುಟ್ಟೇತಿ, ಪುಟ್ಟಯತಿ। ಚುಟ್ಟೇತಿ, ಚುಟ್ಟಯತಿ, ಅಪ್ಪಂ ಭವತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಮುಟ ಸಞ್ಚುಣ್ಣನೇ। ಮೋಟೇತಿ, ಮೋಟಯತಿ।

ಅಟ್ಟ ಸುಟ್ಟ ಅನಾದರೇ। ಅಟ್ಟೇತಿ, ಅಟ್ಟಯತಿ। ಸುಟ್ಟೇತಿ, ಸುಟ್ಟಯತಿ।

ಖಟ್ಟ ಸಂವರಣೇ ಖಟ್ಟೇತಿ, ಖಟ್ಟಯತಿ।

ಸಟ್ಟ ಹಿಂಸಾಬಲದಾನನಿಕೇತನೇಸು। ಸಟ್ಟೇತಿ, ಸಟ್ಟಯತಿ।

ತುವಟ್ಟ ನಿಪಜ್ಜಾಯಂ। ತುವಟ್ಟೇತಿ, ತುವಟ್ಟಯತಿ। ಛಬ್ಬಗ್ಗಿಯಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಏಕಮಞ್ಚೇ ತುವಟ್ಟೇನ್ತಿ।

ಭಟ್ಟ ಭಟ್ಟನೇ। ಭಟ್ಟೇತಿ, ಭಟ್ಟಯತಿ। ಅತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ - ಸಚೇ ಸೋ ಭಟ್ಟೇತಿ, ಇಚ್ಚೇತಂ ಕುಸಲಂ। ನೋಚೇ ಭಟ್ಟೇತಿ, ಪಞ್ಚಹಙ್ಗೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಭಿಕ್ಖು ರೂಪಿಯಛಟ್ಟಕೋ ಸಮ್ಮನ್ನಿತಬ್ಬೋ।

ಪುಟ ಹಿಂಸಾಯಂ। ಪೋಟೇತಿ, ಪೋಟಯತಿ।

ಕೀಟ ಬನ್ಧೇ। ಬನ್ಧೋ ಬನ್ಧನಂ। ಕೀಟೇತಿ, ಕೀಟಯತಿ। ಕೀಟೋ।

ಚುಟಿ ಛೇದನೇ। ಚುಣ್ಟೇತಿ, ಚುಣ್ಟಯತಿ।

ಲುಟಿ ಥೇಯ್ಯೇ। ಲುಣ್ಟೇತಿ, ಲುಣ್ಟಯತಿ।

ಕೂಟ ಅಪ್ಪಸಾದೇ। ಕೂಟೇತಿ, ಕೂಟಯತಿ। ಕೂಟಂ ರಜತಂ। ಕೂಟಾ ಗಾವೀ। ಕುಟತಾಪಸೋ।

ಚುಟ ಪುಟ ಫುಟ ವಿಭೇದೇ। ಚುಟೇತಿ, ಚುಟಯತಿ। ಪೋಟೇತಿ, ಪೋಟಯತಿ। ಫೋಟೇತಿ, ಫೋಟಯತಿ। ಅಙ್ಗುಲಿಯೋ ಫೋಟೇಸುಂ।

ಘಟ ಸಙ್ಘಾಟೇ ಹನ್ತ್ಯತ್ಥೇ ಚ। ಘಟೇತಿ, ಘಟಯತಿ।

ಪಟ ಪುಟ ಲುಟ ಘಟ ಘಟಿ ಭಾಸಾಯಂ। ಪಾಟೇತಿ, ಪಾಟಯತಿ। ಪೋಟೇತಿ, ಪೋಟಯತಿ। ಲೋಟೇತಿ, ಲೋಟಯತಿ। ಘಾಟೇತಿ, ಘಾಟಯತಿ। ಘಣ್ಟೇತಿ, ಘಣ್ಟಯತಿ।

ಪಟ ವಟ ಗನ್ಥೇ। ಪಟೇತಿ, ಪಟಯತಿ। ವಟೇತಿ, ವಟಯತಿ।

ಖೇಟ ಭಕ್ಖಣೇ। ಖೇಟೇತಿ, ಖೇಟಯತಿ।

ಖೋಟ ಖೇಪೇ। ಖೋಟೇತಿ, ಖೋಟಯತಿ।

ಕುಟಿ ದಾಹೇ। ಕುಟೇತಿ, ಕುಟಯತಿ।

ಯುಟ ಸಂಸಗ್ಗೇ। ಯೋಟೇತಿ, ಯೋಟಯತಿ।

ವಟ ವಿಭಜನೇ। ವಟೇತಿ, ವಟಯತಿ।

ಟಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಠಕಾರನ್ತಧಾತು

ಸಠ ಸಙ್ಖಾರಗತೀಸು। ಸಠೇತಿ, ಸಠಯತಿ।

ಸುಠ ಆಲಸಿಯೇ। ಸೋಠೇತಿ, ಸೋಠಯತಿ।

ಸುಠಿ ಸೋಸನೇ। ಸುಣ್ಠೇತಿ, ಸುಣ್ಠಯತಿ।

ಸಠ ಸಿಲಾಘಾಯಂ। ಸಠೇತಿ, ಸಠಯತಿ।

ಸಠ ಅಸಮ್ಮಾಭಾಸನೇ। ಸಠೇತಿ। ಸಠಯತಿ, ಸಠೋ।

ಏತ್ಥ **ಸಠೋ**ತಿ ಕೇರಾಟಿಕೋ। ಸಠಯತೀತಿ **ಸಠೋ,** ನ ಸಮ್ಮಾ ಭಾಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಠ ಕೇತವೇ। ರೂಪಂ ತಾದಿಸಮೇವ।

"ಸುದಸ್ಸಂ ವಜ್ಜಮಞ್ಞೇಸಂ, ಅತ್ತನೋ ಪನ ದುದ್ದಸಂ…ಪೇ॰…
ಅತ್ತನೋ ಪನ ಛಾದೇತಿ, ಕಲಿಂವ ಕಿತವಾಸಠೋ"ತಿ॥

ಏತ್ಥ ಸಾಕುಣಿಕೋ "ಕಿತವಾ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ತಸ್ಸ ಇದಂ ಕೇತವಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಕೇತವೇ ಅಯಂ ಧಾತು ವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಠಿ ಸೋಕೇ। ಕಣ್ಠೇತಿ, ಕಣ್ಠಯತಿ।

ಠಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಡಕಾರನ್ತಧಾತು

ಪಟಿ ಪರಿಹಾಸೇ। ಪಣ್ಡೇತಿ, ಪಣ್ಡಯತಿ। ಉಪ್ಪಣ್ಡೇತಿ, ಉಪ್ಪಣ್ಡಯತಿ। ಮನುಸ್ಸಾನಂ ನಂ ಭಿಕ್ಖುನಿಂ ಉಪ್ಪಣ್ಡೇಂಸು।

ಲಡಿ ಉಕ್ಖೇಪೇ। ಲಣ್ಡೇತಿ, ಲಣ್ಡಯತಿ।

ಖಡಿ ಕಡಿ ಭೇದೇ। ಖಣ್ಡೇತಿ, ಖಣ್ಡಯತಿ। ಕಣ್ಡೇತಿ, ಕಣ್ಡಯತಿ। ಖಣ್ಡೋ, ಕಣ್ಡೋ।

ಪಿಡಿ ಸಙ್ಘಾತೇ। ಪಿಣ್ಡೇತಿ, ಪಿಣ್ಡಯತಿ। ಪಿಣ್ಡೋ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಪಿಣ್ಡೋ**ತಿ ಸಮೂಹಸಙ್ಘಾತೋ ಕಲಾಪೋಪಿ "ಚೋಳಂ ಪಿಣ್ಡೋ ರತಿ ಖಿಡ್ಡಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತೋ ಆಹಾರಸಙ್ಘಾತೋ ಪಿಣ್ಡೋಪಿ ಪಿಣ್ಡೋಯೇವ।

ಕುಡಿ ವೇಧನೇ। ಕುಣ್ಡೇತಿ, ಕುಣ್ಡಯತಿ। ಕುಣ್ಡಲಂ।

ಮಡಿ ಭೂಸಾಯಂ ಹಸನೇ ಚ। ಮಣ್ಡೇತಿ, ಮಣ್ಡಯತಿ। ಮಣ್ಡೋ, ಮಣ್ಡನಂ, ಮಣ್ಡಿತೋ।

ಭಡಿ ಕಲ್ಯಾಣೇ। ಕಲ್ಯಾಣಂ ಕಲ್ಯಾಣತಾ। ಭಣ್ಡೇತಿ, ಭಣ್ಡಯತಿ। ಭಣ್ಡೋ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಭಣ್ಡೋ**ತಿ ಧನಂ, ಅಲಙ್ಕಾರೋ ವಾ। "ಭಣ್ಡಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಸಮಲಙ್ಕರಿತ್ವಾ ಭಣ್ಡೇನಾ"ತಿ ಚ ಆದೀಸು ವಿಯ।

ದಣ್ಡ ದಣ್ಡನಿಪಾತೇ। ದಣ್ಡೇತಿ, ದಣ್ಡಯತಿ। ದಣ್ಡೋ।

ಭಡ್ಡ ಭಡ್ಡನೇ। ಭಡ್ಡೇತಿ, ಭಡ್ಡಯತಿ। ಭಡ್ಡನಕೋ। ಭಡ್ಡಿಯತಿ, ಭಡ್ಡಿತೋ। ಭಡ್ಡಿತುಂ, ಭಡ್ಡಯಿತುಂ, ಭಡ್ಡೇತ್ವಾ, ಭಡ್ಡಯಿತ್ವಾ।

ಡಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಢಕಾರನ್ತಧಾತು

ವಡ್ಢ ಆಕಿರಣೇ। ಕಂಸಪಾತಿಯಾ ಪಾಯಾಸಂ ವಡ್ಢೇತಿ, ವಡ್ಢಯತಿ। ಭತ್ತಂ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ಅದಾಸಿ।

ಇಮಾನಿ ಢಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಣಕಾರನ್ತಧಾತು

ವಣ್ಣ ವಣ್ಣಕ್ರಿಯಾವಿತ್ಥಾರಗುಣವಚನೇಸು। ವಣ್ಣೋ ಪಸಂಸಾ। **ಕ್ರಿಯಾ** ಕರಣಂ। **ವಿತ್ಥಾರೋ** ವಿತ್ಥಿಣ್ಣತಾ। **ಗುಣೋ** ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮೋ। **ವಚನಂ** ವಾಚಾ। ವಣ್ಣೇತಿ, ವಣ್ಣಯತಿ। ವಣ್ಣೋ, ವಣ್ಣಂ, ಸುವಣ್ಣಂ, ಸಂವಣ್ಣನಾ।

ವಣ್ಣಸದ್ದೋ ಛವಿಥುತಿಕುಲವಗ್ಗಕಾರಣಸಣ್ಠಾನಪಮಾಣರೂಪಾಯತನಾದೀಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ತತ್ಥ “ಸುವಣ್ಣವಣ್ಣೋಸಿ ಭಗವಾ”ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಛವಿಯಂ। “ಕದಾ ಸಞ್ಞೂಳ್ಹಾ ಪನ ತೇ ಗಹಪತಿ ಸಮಣಸ್ಸ ಗೋತಮಸ್ಸ ವಣ್ಣಾ”ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಥುತಿಯಂ। “ಚತ್ತಾರೋಮೇ ಭೋ ಗೋತಮ ವಣ್ಣಾ”ತಿಏವಮಾದೀಸು ಕುಲವಗ್ಗೇ। “ಅಥ ಕೇನ ನು ವಣ್ಣೇನ, ಗನ್ಧಥೇನೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ”ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಕಾರಣೇ। “ಮಹನ್ತಂ ಹತ್ಥಿರಾಜವಣ್ಣಂ ಅಭಿನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ”ತಿಏವಮಾದೀಸು ಸಣ್ಠಾನೇ। “ತಯೋ ಪತ್ತಸ್ಸ ವಣ್ಣಾ”ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಪಮಾಣೇ। “ವಣ್ಣೋ ಗನ್ಧೋ ರಸೋ ಓಜಾ”ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ರೂಪಾಯತನೇತಿ।

ತತ್ಥ **ಛವಿಯ**ನ್ತಿ ಛವಿಗತಾ ವಣ್ಣಧಾತು ಏವ “ಸುವಣ್ಣವಣ್ಣೋ”ತಿ ಏತ್ಥ **ವಣ್ಣ**ಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತಾತಿ ಅಪರೇ। ವಣ್ಣನಂ ಕಿತ್ತಿಯಾ ಉಗ್ಘೋಸನನ್ತಿ **ವಣ್ಣೋ,** ಥುತಿ। ವಣ್ಣಿಯತಿ ಅಸಙ್ಕರತೋ ವವತ್ಥಪಿಯತೀತಿ **ವಣ್ಣೋ,** ಕುಲವಗ್ಗೋ। ವಣ್ಣಿಯತಿ ಫಲಂ ಏತೇನ ಯಥಾಸಭಾವತೋ ವಿಭಾವಿಯತೀತಿ **ವಣ್ಣೋ,** ಕಾರಣಂ, ವಣ್ಣಂ ದೀಘರಸ್ಸಾದಿವಸೇನ ಸಣ್ಠಹನನ್ತಿ **ವಣ್ಣೋ,** ಸಣ್ಠಾನಂ। ವಣ್ಣಿಯತಿ ಅಡ್ಢಮಹನ್ತಾದಿವಸೇನ ಪಮಿಯತೀತಿ **ವಣ್ಣೋ,** ಪಮಾಣಂ। ವಣ್ಣೇತಿ ವಿಕಾರಮಾಪಜ್ಜಮಾನಂ ಹದಯಙ್ಗತಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತೀತಿ **ವಣ್ಣೋ,** ರೂಪಾಯತನಂ। ಏವಂ ತೇನ ತೇನ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತೇನ **ವಣ್ಣ**ಸದ್ದಸ್ಸ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಪವತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅಪರಮ್ಪಿ **ವಣ್ಣ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರಂ ವದಾಮ। **ವಣ್ಣ**ಸದ್ದೋ ಸಣ್ಠಾನಜಾತಿ ರೂಪಾಯತನಕಾರಣಪಮಾಣಗುಣಪಸಂಸಾಜಾತರೂಪಪುಳಿನಕ್ಖರಾದೀಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ “ಮಹನ್ತಂ ಸಪ್ಪರಾಜವಣ್ಣಂ ಅಭಿನಿಮ್ಮಿನಿತ್ವಾ”ತಿಆದೀಸು ಸಣ್ಠಾನೇ ದಿಸ್ಸತಿ, “ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋವ ಸೇಟ್ಠೋ ವಣ್ಣೋ, ಹೀನೋ ಅಞ್ಞೋ ವಣ್ಣೋ”ತಿಆದೀಸು ಜಾತಿಯಂ। “ಪರಮಾಯ ವಣ್ಣಪೋಕ್ಖರತಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ”ತಿಆದೀಸು ರೂಪಾಯತನೇ।

> “ನ ಹರಾಮಿ ನ ಭಞ್ಜಾಮಿ, ಆರಾ ಸಿಙ್ಘಾಮಿ ವಾರಿಜಂ।
> ಅಥ ಕೇನ ನು ವಣ್ಣೇನ, ಗನ್ಧಥೇನೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ”ತಿ

ಆದೀಸು ಕಾರಣೇ। “ತಯೋ ಪತ್ತಸ್ಸ ವಣ್ಣಾ”ತಿಆದೀಸು ಪಮಾಣೇ। “ಕದಾ ಸಞ್ಞೂಳ್ಹಾ ಪನ ತೇ ಗಹಪತಿ ಸಮಣಸ್ಸ ಗೋತಮಸ್ಸ ವಣ್ಣಾ”ತಿಆದೀಸು ಗುಣೇ। “ವಣ್ಣಾರಹಸ್ಸ ವಣ್ಣಂ ಭಾಸತೀ”ತಿಆದೀಸು ಪಸಂಸಾಯಂ। “ವಣ್ಣಂ ಅಞ್ಜನವಣ್ಣೇನ, ಕಾಲಿಙ್ಗಮ್ಹಿ ವನಿಮ್ಹಸೇ”ತಿ ಏತ್ಥ ಜಾತರೂಪೇ। “ಅಕಿಲಾಸುನೋ ವಣ್ಣಪಥೇ ಖಣನ್ತಾ”ತಿ ಏತ್ಥ ಪುಳಿನೇ। “ವಣ್ಣಾಗಮೋ ವಣ್ಣವಿಪರಿಯಾಯೋ”ತಿಆದೀಸು ಅಕ್ಖರೇ ದಿಸ್ಸತಿ। ಇಚ್ಚೇವಂ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ -

> ಛವಿಯಂ ಥುತಿಯಂ ಹೇಮೇ, ಕುಲವಗ್ಗೇ ಚ ಕಾರಣೇ।
> ಸಣ್ಠಾನೇ ಚ ಪಮಾಣೇ ಚ, ರೂಪಾಯತನಜಾತಿಸು।
> ಗುಣಕ್ಖರೇಸು ಪುಳಿನೇ, **ವಣ್ಣ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ।

ಸುವಣ್ಣಸದ್ದೋ ಛವಿಸಮ್ಪತ್ತಿಗರುಳಜಾತರೂಪೇಸು ಆಗತೋ। ಅಯಞ್ಹಿ “ಸುವಣ್ಣೇ ದುಬ್ಬಣ್ಣೇ, ಸುಗತೇ ದುಗ್ಗತೇ”ತಿ, “ಸುವಣ್ಣತಾ ಸುಸ್ಸರತಾ”ತಿ ಚ ಏವಮಾದೀಸು ಛವಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ ಆಗತೋ। “ಕಾಕಂ ಸುವಣ್ಣಾ ಪರಿವಾರಯನ್ತೀ”ತಿಆದೀಸು ಗರುಳೇ। “ಸುವಣ್ಣವಣ್ಣೋ ಕಞ್ಚನಸನ್ನಿಭತ್ತಚೋ”ತಿಆದೀಸು ಜಾತರೂಪೇತಿ।

ಪುಣ ಸಙ್ಘಾತೇ। ಪುಣೇತಿ, ಪುಣಯತಿ।

ಚುಣ ಸಙ್ಕೋಚನೇ। ಚುಣೇತಿ, ಚುಣಯತಿ।

ಚುಣ್ಣ ಪೇರಣೇ। ಚುಣ್ಣೇತಿ, ಚುಣ್ಣಯತಿ। ಚುಣ್ಣಂ। ಚುಣ್ಣವಿಚುಣ್ಣಂ ಕರೋತಿ।

ಸಣ ದಾನೇ। ಸಣೇತಿ, ಸಣಯತಿ।

ಕುಣ ಸಙ್ಕೋಚನೇ। ಕುಣೇತಿ, ಕುಣಯತಿ। ಕುಣೋ। ಕುಣಹತ್ಥೋ। ಹತ್ಥೇನ ಕುಣೀ।

ತೂಣ ಪೂರಣೇ। ತೂಣೇತಿ, ತೂಣಯತಿ। ತೂಣೀ।

ಏತ್ಥ **ತೂಣೀ**ತಿ ಸರಕಲಾಪೋ। ಸಾ ಹಿ ತೂಣೇನ್ತಿ ಪೂರೇನ್ತಿ ಸರೇ ಏತ್ಥಾತಿ ತೂಣೀ।

ಭೂಣ ಭಾಸಾಯಂ। ಭೂಣೇತಿ, ಭೂಣಯತಿ।

ಕಣ ನಿಮೀಲನೇ। ಕಾಣೇತಿ, ಕಾಣಯತಿ। ಕಾಣೋ।

ಏತ್ಥ **ಕಾಣೋ**ತಿ ಏಕೇನ ವಾ ದ್ವೀಹಿ ವಾ ಅಕ್ಖೀಹಿ ಪರಿಹೀನಕ್ಖಿ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ** ಪನ "**ಕಾಣೋ** ನಾಮ ಏಕಕ್ಖಿನಾ ಕಾಣೋ, **ಅನ್ಧೋ** ನಾಮ ಉಭಯಕ್ಖಿಕಾಣೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ **ಕಾಣನ್ಧ**ಸದ್ದಾನಂ ಏಕತ್ಥಸನ್ನಿಪಾತೇ ಯುಜ್ಜತಿ। ಇತರಥಾ **ಕಾಣಕಚ್ಛಪೋಪಮಸುತ್ತೇ** ವುತ್ತೋ ಕಚ್ಛಪೋ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಾಣೋ ಸಿಯಾ, ಏಕಕ್ಖಿಕಾಣೋ ಚ ಪನ ಪುರಿಸೋ "ಅನ್ಧೋ"ತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಮಾ ತೇಸಮಯುಗಳತ್ತೇ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ದ್ವಿನ್ನಮಾಕಾರಾನಂ ವಾಚಕತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ತಥಾ ಹಿ **ಕೋಸಲಸಂಯುತ್ತಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "**ಕಾಣೋ**ತಿ ಏಕಚ್ಛಿಕಾಣೋ ವಾ ಉಭಯಚ್ಛಿಕಾಣೋ ವಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ "ಓವದೇಯ್ಯಾನುಸಾಸೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಓವಾದಾನುಸಾಸನಾನಂ ವಿಯ ಸವಿಸೇಸತಾ ಅವಿಸೇಸತಾ ಚ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಗಣ ಸಙ್ಖ್ಯಾನೇ। ಗಣೇತಿ, ಗಣಯತಿ। ಗಣನಾ, ಗಣೋ।

ಏತ್ಥ **ಗಣನಾ**ತಿ ಸಙ್ಖ್ಯಾ। **ಗಣೋ**ತಿ ಭಿಕ್ಖುಸಮೂಹೋ। ಯೇಸಂ ವಾ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಸಮೂಹೋ। ಸಮೂಹಸ್ಸ ಚ ಅನೇಕಾನಿ ನಾಮಾನಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ -

ಸಙ್ಘೋ ಗಣೋ ಸಮೂಹೋ ಚ,
ಖನ್ಧೋ ಸನ್ನಿಚಯೋ ಚಯೋ।
ಸಮುಚ್ಚಯೋ ಚ ನಿಚಯೋ,
ವಗ್ಗೋ ಪೂಗೋ ಚ ರಾಸಿ ಚ॥

ಕಾಯೋ ನಿಕಾಯೋ ನಿಕರೋ,
ಕದಮ್ಬೋ ವಿಸರೋ ಘಟಾ।
ಸಮುದಾಯೋ ಚ ಸನ್ದೋಹೋ,
ಸಙ್ಘಾತೋ ಸಮಯೋ ಕರೋ॥

ಓಘೋ ಪುಞ್ಜೋ ಕಲಾಪೋ ಚ,
ಪಿಣ್ಡೋ ಜಾಲಞ್ಚ ಮಣ್ಡಲಂ।
ಸಣ್ಡೋ ಪವಾಹೋ ಇಚ್ಚೇತೇ,
ಸಮೂಹತ್ಥಾಭಿಧಾಯಕಾತಿ॥

ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಏತೇ **ಸಙ್ಘಗಣಸಮೂಹಾ**ದಯೋ ಸದ್ದಾ ಸಮೂಹತ್ಥವಾಚಕಾ, ತಥಾಪಿ **ಸಙ್ಘಗಣಸದ್ದಾ**ಯೇವ ವಿನಾಪಿ ವಿಸೇಸಕಪದೇನ ಭಿಕ್ಖುಸಮೂಹೇ ವತ್ತನ್ತಿ, ನಾಞ್ಞೇ, ಅಞ್ಞೇ ಪನ **ಸಙ್ಘಗಣ**ಸದ್ದೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಞ್ಚ ಕದಾಚಿ ಸಮಾನತ್ಥವಿಸಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ಕದಾಚಿ ಅಸಮಾನತ್ಥವಿಸಯಾ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾಪಾವಚನಂ ಅಸಮ್ಮುಯ್ಹನ್ತೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। "ಏಕೋ, ದ್ವೇ"ತಿಆದಿನಾ ಗಣೇತಬ್ಬೋತಿ **ಗಣೋ**।

ಕಣ್ಣ ಸವನೇ। ಕಣ್ಣೇತಿ, ಕಣ್ಣಯತಿ। ಕಣ್ಣೋ। ಕಣ್ಣಯನ್ತಿ ಸದ್ದಂ ಸುಣನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಕಣ್ಣೋ,** ಯೋ ಲೋಕೇ "ಸವನಂ, ಸೋತ"ನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ।

ಕುಣ ಗುಣ ಆಮನ್ತನೇ। ಕುಣೇತಿ, ಕುಣಯತಿ। ಗುಣೇತಿ, ಗುಣಯತಿ। ಗುಣೋ। ಗೋಣೋ।

ಏತ್ಥ **ಗುಣೋ**ತಿ ಸೀಲಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ, ಕೇನಟ್ಠೇನ ತೇ ಗುಣಾ। ಗೋಣಾಪಿಯತಿ ಆಮನ್ತಾಪಿಯತಿ ಅತ್ತನಿ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ದಟ್ಠುಂ ಸೋತುಂ ಪೂಜಿತುಞ್ಚ ಇಚ್ಛನ್ತೇಹಿ ಜನೇಹೀತಿ ಗುಣೋ। ಏತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಆಮನ್ತಾಪನಂ ನತ್ಥಿ, ತಥಾಪಿ ತಂಹೇತುಆಮನ್ತನಂ ನಿಮನ್ತನಞ್ಚ ತೇಯೇವ ಕರೋನ್ತಿ ನಾಮಾತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ -

"ಯಥಾಪಿ ಖೇತ್ತಸಮ್ಪನ್ನೇ,
ಬೀಜಂ ಅಪ್ಪಮ್ಪಿ ರೋಪಿತಂ।
ಸಮ್ಮಾ ಧಾರಂ ಪವಸ್ಸನ್ತೇ,
ಫಲಂ ತೋಸೇತಿ ಕಸ್ಸಕ"ನ್ತಿ

ಏತ್ಥ ಕಸ್ಸಕಸ್ಸ ತುಟ್ಠಿಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣತ್ತಾ ಹೇತುವಸೇನ ನಿಚ್ಚೇತನಸ್ಸಪಿ ಫಲಸ್ಸ ತೋಸನಂ ವುತ್ತಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಆಮನ್ತಾಪನಕಾರಣತ್ತಾ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಅಞ್ಞೇ ಪನ "ಗುಜ್ಝನ್ತೇ ಅಬ್ಭಯನ್ತೇ ಇತಿ ಗುಣಾ"ತಿ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ। ತದನುರೂಪಂ ಪನ ಧಾತುಸದ್ದಂ ನ ಪಸ್ಸಾಮ, "**ಗುಣ** ಆಮನ್ತನೇ" ಇಚ್ಚೇವ ಪಸ್ಸಾಮ, ವಿಚಾರೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ।

ವಣ ಗತ್ತವಿಚುಣ್ಣನೇ। ವಣೇತಿ, ವಣಯತಿ। ವಣೋ।

ಏತ್ಥ **ವಣೋ**ತಿ ಅರು। ಸಾ ಹಿ ಸರೀರಂ ವಣಯತಿ ವಿಚುಣ್ಣೇತಿ ಛಿದ್ದಾವಛಿದ್ದಂ ಕರೋತೀತಿ ವಣೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಪಣ್ಣ ಹರಿತೇ। ಪಣ್ಣೇತಿ, ಪಣ್ಣಯತಿ। ತಾಲಪಣ್ಣಂ। ಸೂಪೇಯ್ಯಪಣ್ಣಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ಹರಿತಭಾವವಿಗತೇಪಿ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಪಣ್ಣಭಾವೋ ರೂಳ್ಹಿತೋ ಪವತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। "ಪಣ್ಣಂ, ಪತ್ತಂ, ಪಲಾಸೋ, ದಲಂ" ಇಚ್ಚೇತೇ ಸಮಾನತ್ಥಾ।

ಪಣ ಬ್ಯವಹಾರೇ। ಪಣೇತಿ, ಪಣಯತಿ। ರಾಜಾ ಚ ದಣ್ಡಂ ಗರುಕಂ ಪಣೇತಿ।

ಇಮಾನಿ ಣಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ತಕಾರನ್ತಧಾತು

ಚಿನ್ತ ಚಿನ್ತಾಯಂ। ಚಿನ್ತೇತಿ, ಚಿನ್ತಯತಿ। ಚಿತ್ತಂ, ಚಿನ್ತಾ, ಚಿನ್ತನಾ, ಚಿನ್ತನಕೋ। ಕಾರಿತೇ "ಚಿನ್ತಾಪೇತಿ, ಚಿನ್ತಾಪಯತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ।

ತತ್ಥ **ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಚಿನ್ತೇತೀತಿ ಚಿತ್ತಂ, ವಿಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಸಾಧಾರಣವಸೇನೇತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಸಿಯಾ - ಕಸ್ಮಾ "ಆರಮ್ಮಣಂ ಚಿನ್ತೇತೀತಿ ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾಪಿ "ವಿಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ನನು ಚಿನ್ತನವಿಜಾನನಾ ನಾನಾಸಭಾವಾ। ನ ಹಿ "ಚಿನ್ತೇತೀ"ತಿ ಪದಸ್ಸ "ವಿಜಾನಾತೀ"ತಿ ಅತ್ಥೋ ಸಮ್ಭವತಿ, ದುಪ್ಪಞ್ಞಸ್ಸ ಹಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ಚಿನ್ತಯತೋಪಿ ಸುಖುಮತ್ಥಾಧಿಗಮೋ ನ ಹೋತೀತಿ? ಸಚ್ಚಂ, "ವಿಜಾನಾತೀ"ತಿ ಇದಂ ಪದಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾಪಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚೇಹಿ ವಿಸಿಟ್ಠವಿಸಯಗ್ಗಹಣಂ ದೀಪೇತುಂ ವುತ್ತಂ ಸಬ್ಬಚಿತ್ತಸಾಧಾರಣತ್ತಾ **ಚಿತ್ತ**ಸದ್ದಸ್ಸ। ಯಞ್ಹಿ ಧಮ್ಮಜಾತಂ "ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತದೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ತಸ್ಮಾ ವಿಜಾನನತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಞ್ಞಾಪಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಾವಿಸಿಟ್ಠವಿಸಯಗ್ಗಹಣಂ ದೀಪೇತುಂ "ವಿಜಾನಾತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಇದಾನಿ ಅಞ್ಞಗಣಿಕಧಾತುವಸೇನಪಿ ನಿಬ್ಬಚನಂ ಪಕಾಸಯಾಮ - ಸಬ್ಬೇಸು ಚಿತ್ತೇಸು ಯಂ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಾಕುಸಲಮಹಾಕ್ರಿಯಚಿತ್ತಂ, ತಂ ಜವನವೀಥಿವಸೇನ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನಂ ಚಿನೋತೀತಿ **ಚಿತ್ತಂ,** ವಿಪಾಕಂ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸೇಹಿ ಚಿತನ್ತಿ **ಚಿತ್ತಂ,** ಇದಂ **ಚಿ**ಧಾತುವಸೇನ ನಿಬ್ಬಚನಂ। ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಲೋಕೇ ವಿಚಿತ್ತಂ ಸಿಪ್ಪಜಾತಂ, ಸಬ್ಬಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತೇನೇವ ಕರಣತೋ ಚಿತ್ತೇತಿ ವಿಚಿತ್ತೇತಿ ವಿಚಿತ್ತಂ ಕರಿಯತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಚಿತ್ತಂ,** ಚಿತ್ತಕರಣತಾಯ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಇದಂ **ಚಿತ್ತ**ಧಾತುವಸೇನ ನಿಬ್ಬಚನಂ। ಚಿತ್ತತಾಯ ಚಿತ್ತಂ, ಇದಂ ಪಾಟಿಪದಿಕವಸೇನ ನಿಬ್ಬಚನಂ। ತೇನಾಹು **ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ** "ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಯಥಾನುರೂಪತೋ ಚಿತ್ತತಾಯ ಚಿತ್ತಂ, ಚಿತ್ತಕರಣತಾಯ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಏವಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ"ತಿ।

ಏತ್ಥ ಹಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸರಾಗಸದೋಸಾದಿಭೇದಭಿನ್ನತ್ತಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಭೂಮಿಆರಮ್ಮಣಹೀನಮಜ್ಝಿಮಪಣೀತಾಧಿಪತೀನಂ ವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಚಿತ್ತತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಏಕಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏವಂ ವಿಚಿತ್ತತಾ ನತ್ಥಿ, ತಥಾಪಿ ವಿಚಿತ್ತಾನಂ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ಸಮುದಾಯವೋಹಾರೇನ ಅವಯವೋಪಿ "ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಯಥಾ ಪಬ್ಬತನದೀಸಮುದ್ದಾದಿಏಕದೇಸೇಸು ದಿಟ್ಠೇಸು ಪಬ್ಬತಾದಯೋ ದಿಟ್ಠಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತೇನಾಹು **ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ** "ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ಏಕಮೇವ ಏವಂ ಚಿತ್ತಂ ನ ಹೋತಿ, ಚಿತ್ತಾನಂ ಪನ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ಏತೇಸು ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಏಕಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತತಾಯ 'ಚಿತ್ತ'ನ್ತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತೀ"ತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾನಮತ್ಥಾನಂ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ ಬವತಿ। ಕಥಂ? ಯಸ್ಮಾ ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಯಥಾ ಯಥಾ ಅತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತಿ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ತಥಾ ತಥಾ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ತಸ್ಮಾ ಯಂ ಆಸೇವನಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಚಿನೋತಿ, ಯಞ್ಚ ಕಮ್ಮುನಾ ಅಭಿಸಙ್ಖತತ್ತಾ ಚಿತಂ, ತಂ ತೇನ ಕಾರಣೇನ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಂ ಪನ ತಥಾ ನ ಹೋತಿ, ತಂ ಪರಿತ್ತಕ್ರಿಯದ್ವಯಂ ಅನ್ತಿಮಜವನಞ್ಚ ಲಬ್ಭಮಾನಚಿನ್ತನವಿಚಿತ್ತತಾದಿವಸೇನ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ಹಸಿತುಪ್ಪಾದೋ ಪನ ಅಞ್ಞಜವನಗತಿಕೋಯೇವಾತಿ।

ಇಮಾನಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಾಮಾನಿ -

> ಚಿತ್ತಂ ಮನೋ ಮಾನಸಞ್ಚ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಹದಯಂ ಮನಂ।
> ನಾಮಾನೇತಾನಿ ವೋಹಾರ-ಪಥೇ ವತ್ತನ್ತಿ ಪಾಯತೋ॥

ಚಿತ್ತಸದ್ದೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ವಿಚಿತ್ತೇ ಚಿತ್ತಕಮ್ಮೇ ಅಚ್ಛರಿಯೇತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಅತ್ಥೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ "ಚಿತ್ತೋ ಗಹಪತಿ। ಚಿತ್ತಮಾಸೋ"ತಿಆದೀಸು ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಚಿತ್ತಂ ಮನೋ ಮಾನಸ"ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಞ್ಞಾಣೇ। "ವಿಚಿತ್ತವತ್ಥಾಭರಣಾ"ತಿಆದೀಸು ವಿಚಿತ್ತೇ। "ದಿಟ್ಠಂ ವೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಚರಣಂ ನಾಮ ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಚಿತ್ತಕಮ್ಮೇ। "ಇಚ್ಛ ಮದ್ದಿ ನಿಸಾಮೇಹಿ, ಚಿತ್ತರೂಪಂವ ದಿಸ್ಸತೀ"ತಿಆದೀಸು ಅಚ್ಛರಿಯೇತಿ।

ಚಿತ ಸಞ್ಚೇತನೇ। ಚೇತೇತಿ, ಚೇತಯತಿ। ರತ್ತೋ ಖೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರಾಗೇನ ಅಭಿಭೂತೋ ಅತ್ತಬ್ಯಾಬಾಧಾಯಪಿ ಚೇತೇತಿ, ಪರಬ್ಯಾಬಾಧಾಯಪಿ ಚೇತೇತಿ, ಉಭಯಬ್ಯಾಬಾಧಾಯಪಿ ಚೇತೇತಿ। ಆಕಙ್ಖತಿ ಚೇತಯತಿ, ತಂ ನಿಸೇಧ ಜುತಿನ್ಧರ। ಚೇತನಾ, ಸಞ್ಚೇತನಾ। ಚೇತಯಿತಂ, ಚೇತೇತ್ವಾ, ಚೇತಯಿತ್ವಾ। ಸಞ್ಚಿಚ್ಚ ಪಾಣಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇತಿ।

ತತ್ಥ **ಚೇತನಾತಿ** ಚೇತಯತೀತಿ ಚೇತನಾ, ಸದ್ಧಿಂ ಅತ್ತನಾ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಭಿಸನ್ದಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಞ್ಚೇತನಾತಿ** ಉಪಸಗ್ಗವಸೇನ ಪದಂ ವಡ್ಢಿತಂ। **ಚೇತಯಿತನ್ತಿ** ಚೇತನಾಕಾರೋ। **ಸಞ್ಚಿಚ್ಚಾತಿ** ಸಯಂ ಞತ್ವಾ, ಚೇಚ್ಚ ಅಭಿವಿತರಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಾನಿ ಚೇತನಾಯ ನಾಮಾನಿ -

> ಸಞ್ಚೇತನಾ ಚೇತಯಿತಂ, ಚೇತನಾ ಕಮ್ಮಮೇವ ಚ।
> ಕಮ್ಮಞ್ಹಿ "ಚೇತನಾ" ತ್ವೇವ, ಜಿನೇನಾಹಚ್ಚ ಭಾಸಿತಂ॥

ಅತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ "ಚೇತನಾಹಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಕಮ್ಮಂ ವದಾಮಿ, ಚೇತಯಿತ್ವಾ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ ಕಾಯೇನ ವಾಚಾಯ ಮನಸಾ"ತಿ।

ಮನ್ತ ಗುತ್ತಭಾಸನೇ। ಮನ್ತೇತಿ, ಮನ್ತಯತಿ, ನಿಮನ್ತೇತಿ, ನಿಮನ್ತಯತಿ, ಆಮನ್ತೇತಿ, ಆಮನ್ತಯತಿ। ಜನಾ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ಮನ್ತೇನ್ತಿ, ಮನ್ತಯನ್ತಿ, ಮನ್ತಯಿಂಸು ರಹೋಗತಾ। ನಿಮನ್ತಯಿತ್ಥ ರಾಜಾನಂ। ಆಮನ್ತಯಿತ್ಥ ದೇವಿನ್ದೋ, ವಿಸುಕಮ್ಮಂ ಮಹಿದ್ಧಿಕಂ। ಮನ್ತಾ, ಮನ್ತೋ। ಕಾರಿತೇ "ಮನ್ತಾಪೇತಿ, ಮನ್ತಾಪಯತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ।

ಏತ್ಥ **ಮನ್ತಾತಿ** ಪಞ್ಞಾ, "ಗವೇಸನಸಞ್ಞಾ"ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। **ಮನ್ತೋತಿ** ಗುತ್ತಭಾಸನಂ। "ಉಪಸ್ಸುತಿಕಾಪಿ ಸುಣನ್ತಿ ಮನ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಹಿ ಮನ್ತೋ ಖಿಪ್ಪಮುಪೇತಿ ಭೇದ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಗುತ್ತಭಾಸನಂ "ಮನ್ತೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಪಿಚ **ಮನ್ತೋತಿ** ಛಳಙ್ಗಮನ್ತೋ। ವುತ್ತಞ್ಚ "ಯೇ ಮನ್ತಂ ಪರಿವತ್ತೇನ್ತಿ, ಛಳಙ್ಗಂ ಬ್ರಹ್ಮಚಿನ್ತಿತ"ನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಸಿಕ್ಖಾ ನಿರುತ್ತಿ ಕಪ್ಪ ಬ್ಯಾಕರಣ ಜೋತಿಸತ್ಥ ಛನ್ದೋವಿಚಿತಿವಸೇನ ಮನ್ತೋ "ಛಳಙ್ಗೋ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏತಾನಿ ಏವ ಛ "ವೇದಙ್ಗಾನೀ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ವೇದೋ ಏವ ಹಿ "ಮನ್ತೋ, ಸುತೀ"ತಿ ಚ ವುತ್ತೋ। ಅಥ ವಾ **ಮನ್ತೋತಿ** ವೇದಾದಿವಿಜ್ಜಾ।

ಯನ್ತ ಸಙ್ಕೋಚನೇ। ಯನ್ತೇತಿ, ಯನ್ತಯತಿ। ಯನ್ತಂ, ತೇಲಯನ್ತಂ ಯಥಾಚಕ್ಕಂ, ಏವಂ ಕಮ್ಪತಿ ಮೇದನೀ।

ಸತ್ತ ಗತಿಯಂ। ಸತ್ತೇತಿ, ಸತ್ತಯತಿ।

ಸನ್ತ ಆಮಪ್ಪಯೋಗೇ। ಆಮಪ್ಪಯೋಗೋ ನಾಮ ಉಸ್ಸನ್ನಕ್ರಿಯಾ। ಸನ್ತೇತಿ, ಸನ್ತಯತಿ।

ಕಿತ್ತ ಸಂಸನ್ದನೇ। ಕಿತ್ತೇತಿ, ಕಿತ್ತಯತಿ। "ಯೋ ವೋಹಂ ಕಿತ್ತಯಿಸ್ಸಾಮಿ, ಗಿರಾಹಿ ಅನುಪುಬ್ಬಸೋ। ಕಿತ್ತನಾ ಪರಿಕಿತ್ತನಾ"ತಿಆದೀಸು ಪನ ಕಥನಾ "ಕಿತ್ತನಾ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ತನ್ತ ಕುಟುಮ್ಬಧಾರಣೇ। ತನ್ತೇತಿ, ತನ್ತಯತಿ। ಸತನ್ತೋ, ಸಪ್ಪಧಾನೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯತ ನಿಕಾರೋಪಕಾರೇಸು। ಯತೇತಿ, ಯತಯತಿ। ನೀತೋ ಚ ಪಟಿದಾನೇ, **ಯತಧಾತು ನಿಉಪಸಗ್ಗತೋ** ಪರೋ ಪಟಿದಾನೇ ವತ್ತತಿ, ನಿಯ್ಯಾತೇತಿ, ನಿಯ್ಯಾತಯತಿ। **ತಕಾರಸ್ಸ** ಪನ **ದಕಾರತ್ತೇ** ಕತೇ "ನಿಯ್ಯಾದೇತಿ, ನಿಯ್ಯಾದಯತಿ। ರಥಂ ನಿಯ್ಯಾದಯಿತ್ವಾನ, ಅಣಣೋ ಏಹಿ ಸಾರಥೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ।

ವತು ಭಾಸಾಯಂ। ವತ್ತೇತಿ, ವತ್ತಯತಿ।

ಪತ ಗತಿಯಂ। ಪತೇತಿ, ಪತಯತಿ।

ವಾತ ಗತಿಸುಖಸೇವನೇಸು। ಗತಿ ಸುಖಂ ಸೇವನನ್ತಿ ತಯೋ ಅತ್ಥಾ। ತತ್ಥ ಸುಖನಂ **ಸುಖಂ**। ವಾತೇತಿ, ವಾತಯತಿ। ವಾತೋ, ವಾತಪುಪ್ಫಂ। ಚೀವರಸ್ಸ ಅನುವಾತೋ।

ಕೇತ ಆಮನ್ತನೇ। ಕೇತೇತಿ, ಕೇತಯತಿ। ಕೇತಕೋ।

ಸತ್ತ ಸನ್ತಾನಕ್ರಿಯಾಯಂ। **ಸನ್ತಾನಕ್ರಿಯಾ** ನಾಮ ಪಬನ್ಧಕ್ರಿಯಾ ಅವಿಚ್ಛೇದಕರಣಂ। ಸತ್ತೇತಿ, ಸತ್ತಯತಿ। ಸತ್ತೋ।

> "ಕಿನ್ನು ಸನ್ತರಮಾನೋವ, ಲಾಯಿತ್ವಾ ಹರಿತಂ ತಿಣಂ।
> ಖಾದ ಖಾದಾತಿ ಲಪಸಿ, ಗತಸತ್ತಂ ಜರಗ್ಗವ"ನ್ತಿ

ಪಾಳಿಯಂ ಪನ "ಗತಸತ್ತಂ ಜರಗ್ಗವ"ನ್ತಿ ಪಾಠಸ್ಸ "ವಿಗತಜೀವಿತಂ ಜಿಣ್ಣಗೋಣ"ನ್ತಿ ಅತ್ಥಂ ಸಂವಣ್ಣೇಸುಂ। ಇಮಿನಾ **ಸತ್ತ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಜೀವಿತವಚನಂ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ, "ನ ಸುಕರಾ ಉಞ್ಛೇನ ಪಗ್ಗಹೇನ ಯಾಪೇತು"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ **ಪಗ್ಗಹ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಪತ್ತಕಥನಂ ವಿಯ। ಸುಟ್ಠು ವಿಚಾರೇತಬ್ಬಂ।

ಸುತ್ತ ಅವಮೋಚನೇ। ಸುತ್ತೇತಿ, ಸುತ್ತಯತಿ।

ಮುತ್ತ ಪಸವನೇ। ಮುತ್ತೇತಿ, ಮುತ್ತಯತಿ। ಓಮುತ್ತೇತಿ, ಓಮುತ್ತಯತಿ। ಮುತ್ತಂ। ಅತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ "ಮುತ್ತೇತಿ ಓಹದೇತಿ ಚಾ"ತಿ। ತತ್ಥ **ಮುತ್ತೇತೀ**ತಿ ಪಸ್ಸಾವಂ ಕರೋತಿ। **ಓಹದೇತೀ**ತಿ ಕರೀಸಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತಿ। ಕಾರಿತೇ "ಮುತ್ತಾಪೇತಿ, ಮುತ್ತಾಪಯತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ।

ಕತ್ತರ ಸೇಥಿಲ್ಲೇ। ಕತ್ತರೇತಿ, ಕತ್ತರಯತಿ। ಕತ್ತರೋ। ಕತ್ತರದಣ್ಡೋ, ಕತ್ತರಸುಪ್ಪಂ।

ತತ್ಥ **ಕತ್ತರೋ**ತಿ ಜಿಣ್ಣೋ। ಮಹಲ್ಲಕೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕೇನಟ್ಠೇನ? ಕತ್ತರಯತಿ ಅಙ್ಗಾನಂ ಸಿಥಿಲಭಾವೇನ ಸಿಥಿಲೋ ಭವತೀತಿ ಅತ್ಥೇನ। **ಕತ್ತರದಣ್ಡೋ**ತಿ ಕತ್ತರೇಹಿ ಜಿಣ್ಣಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಏಕನ್ತತೋ ಗಹೇತಬ್ಬತಾಯ ಕತ್ತರಾನಂ ದಣ್ಡೋ ಕತ್ತರದಣ್ಡೋ। ತೇನಾಹು **ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ "ಕತ್ತರದಣ್ಡೋ**ತಿ ಜಿಣ್ಣಕಾಲೇ ಗಹೇತಬ್ಬದಣ್ಡೋ"ತಿ। **ಕತ್ತರಸುಪ್ಪ**ನ್ತಿ ಜಿಣ್ಣಸುಪ್ಪಂ। ಕತ್ತರಞ್ಚ ತಂ ಸುಪ್ಪಞ್ಚಾತಿ ಕತ್ತರಸುಪ್ಪನ್ತಿ ಸಮಾಸೋ।

ಚಿತ್ತ ಚಿತ್ತಕರಣೇ, ಕದಾಚಿ **ದಸ್ಸನೇಪಿ**। **ಚಿತ್ತಕರಣಂ** ವಿಚಿತ್ತಭಾವಕರಣಂ। ಚಿತ್ತೇತಿ, ಚಿತ್ತಯತಿ। ಚಿತ್ತಂ।

ತಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಥಕಾರನ್ತಧಾತು

ಕಥ ಕಥನೇ। ಕಥೇತಿ, ಕಥಯತಿ। ಧಮ್ಮಂ ಸಾಕಚ್ಛತಿ। ಸಾಕಚ್ಛಾ, ಕಥಾ, ಪರಿಕಥಾ, ಅಟ್ಠಕಥಾ।

ತತ್ಥ **ಸಾಕಚ್ಛತೀ**ತಿ ಸಹ ಕಥಯತಿ। ಅತ್ಥೋ ಕಥಿಯತಿ ಏತಾಯಾತಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾ,** ತ್ಥಕಾರಸ್ಸ ಟ್ಠಕಾರತ್ತಂ।

> ಯಾಯ'ತ್ಥಮಭಿವಣ್ಣೇನ್ತಿ, ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಪದಾನುಗಂ।
> ನಿದಾನವತ್ಥುಸಮ್ಬನ್ಧಂ, ಏಸಾ ಅಟ್ಠಕಥಾ ಮತಾ॥

"ಅಟ್ಠಕಥಾ"ತಿ ಚ "ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ"ತಿ ಚ ನಿನ್ನಾನಾಕರಣಂ।

ಪಥಿ ಗತಿಯಂ। ಪನ್ಥೇನ್ತಿ, ಪನ್ಥಯನ್ತಿ। ಪನ್ಥೋ। **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ “**ಪಥ** ಗತಿಯ”ನ್ತಿ **ಅ**ಕಾರನ್ತವಸೇನ ಕಥಿತಸ್ಸ “ಪಥತಿ, ಪಥೋ”ತಿ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮವಜ್ಜಿತಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ, ಇಧ ಪನ **ಇ**ಕಾರನ್ತವಸೇನ ಕಥಿತಸ್ಸ ಸನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮಾನಿ ರೂಪಾನಿ ನಿಚ್ಚಂ ಭವನ್ತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಪುತ್ಥ ಆದರಾನಾದರೇಸು। ಪುತ್ಥೇತಿ, ಪುತ್ಥಯತಿ।

ಮುತ್ಥ ಸಙ್ಘಾತೇ। ಮುತ್ಥೇತಿ, ಮುತ್ಥಯತಿ।

ವತ್ಥ ಅದ್ದನೇ। ವತ್ಥೇತಿ, ವತ್ಥಯತಿ।

ಪುಥ ಭಾಸಾಯಂ। ಪೋಥೇತಿ, ಪೋಥಯತಿ। ಕಥೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪುಥ ಪಹಾರೇ। ಪೋಥೇತಿ, ಪೋಥಯತಿ। ಕುಮಾರೇ ಪೋಥೇತ್ವಾ ಅಗಮಾಸಿ।

ಕಥ ವಾಕ್ಯಪಬನ್ಧೇ। ಕಥೇತಿ, ಕಥಯತಿ। ಕಥಾ।

ಸಥ ದುಬ್ಬಲ್ಯೇ। ಸಥೇತಿ, ಸಥಯತಿ।

ಅತ್ಥ ಪತ್ಥ ಯಾಚನಾಯಂ। ಅತ್ಥೇತಿ, ಅತ್ಥಯತಿ। ಅತ್ಥೋ। ಪತ್ಥೇತಿ, ಪತ್ಥಯತಿ। ಪತ್ಥನಾ। ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ಅತ್ಥಯನ್ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಾ**।

ಥೋಮ ಸಿಲಾಘಾಯಂ। ಥೋಮೇತಿ, ಥೋಮಯತಿ। ಥೋಮನಾ।

ಕಾಥ ಹಿಂಸಾಯಂ। ಕಾಥೇತಿ, ಕಾಥಯತಿ।

ಸಥ ಬನ್ಧನೇ। ಸಥೇತಿ, ಸಥಯತಿ।

ಸನ್ಥ ಗನ್ಥ ಸನ್ಥಮ್ಭೇ। ಸನ್ಥೇತಿ, ಸನ್ಥಯತಿ। ಗನ್ಥೇತಿ, ಗನ್ಥಯತಿ। ಗನ್ಥೋ।

ಥಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ದಕಾರನ್ತಧಾತು

ಹದ ಕರೀಸುಸ್ಸಗ್ಗೇ। **ಕರೀಸುಸ್ಸಗ್ಗೋ** ಕರೀಸಸ್ಸ ಉಸ್ಸಗ್ಗೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। ಹದೇತಿ, ಹದಯತಿ। ಓಹದೇತಿ, ಓಹದಯತಿ।

ವಿದ ಲಾಭೇ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ **ಲಾಭೋ** ನಾಮ ಅನುಭವನಂ, ತಸ್ಮಾ **ವಿದ**ಧಾತು ಅನುಭವನೇ ವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದೇತಿ। ದುಕ್ಖಂ ವೇದನಂ ವೇದೇತಿ। ವೇದಯತಿ। ವೇದನಾ, ವಿತ್ತಿ। ವೇದಯಿತಂ। ಸುಖಂ ವೇದನಂ ವೇದಯಮಾನೋ।

ಕುದಿ ಅನತಭಾಸನೇ। ಕುನ್ದೇತಿ, ಕುನ್ದಯತಿ।

ಮಿದ ಸಿನೇಹನೇ। ಅತ್ರ **ಸಿನೇಹೋ** ನಾಮ ಪೀತಿ। ಮೇದೇತಿ, ಮೇದಯತಿ।

ಛದ ಸಂವರಣೇ। ಗೇಹಂ ಛಾದೇತಿ, ಛಾದಯತಿ। ದೋಸಂ ಛಾದೇತಿ, ಛಾದಯತಿ। ಪಟಿಚ್ಛಾದೇತಿ, ಪಟಿಚ್ಛಾದಯತಿ। ಛತ್ತಂ। ಛನ್ನಾ ಕುಟಿ।

ತತ್ರ **ಛತ್ತ**ನ್ತಿ ಆತಪತ್ತಂ। ಆತಪಂ ಛಾದೇತೀತಿ **ಛತ್ತಂ**। ಪಟಿಚ್ಛಾದಿಯತೇತಿ **ಛನ್ನಾ**।

ಚುದ ಸಞ್ಚೋದನೇ ಆಣತ್ತಿಯಞ್ಚ। ಚೋದೇತಿ, ಚೋದಯತಿ। ಚೋದಕೋ, ಚುದಿತಕೋ, ಚೋದನಾ। ಆನನ್ದೋ ಬುದ್ಧಚೋದಿತೋ।

ತತ್ರ **ಚೋದನಾ**ತಿ ಚಾಲನಾ। **ಚಾಲನಾ**ತಿ ದೋಸಾರೋಪನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಛದ್ದ ವಮನೇ। ಛದ್ದೇತಿ, ಛದ್ದಯತಿ।

ಮದ ವಿತ್ತಿಯೋಗೇ। ಮದೇತಿ, ಮದಯತಿ।

ವಿದ ಚೇಹನಾಖ್ಯಾನನಿವಾಸೇಸು। ಚೇಹನಾ ಸಞ್ಞಾಣಂ। **ಆಖ್ಯಾನಂ** ಕಥನಂ। **ನಿವಾಸೋ** ನಿವಸನಂ। ವೇದೇತಿ, ವೇದಯತಿ। ಪಟಿವೇದೇತಿ, ಪಟಿವೇದಯತಿ। ಪಟಿವೇದಯಾಮಿ ತೇ ಮಹಾರಾಜ।

ಸದ್ದ ಸದ್ದನೇ। ಸದ್ದೇತಿ, ಸದ್ದಯತಿ। ವಿಸದ್ದೇತಿ, ವಿಸದ್ದಯತಿ। ಸದ್ದೋ, ಸದ್ದಿತೋ। ದೀಘತ್ತೇ "ಸದ್ದಾಯತೀ"ತಿ ರೂಪಂ।

ಏತ್ಥ ಚ "ಮಂ ಸದ್ದಾಯತೀತಿ ಸಞ್ಞಾಯ ವೇಗೇನ ಉದಕೇ ಪತೀ"ತಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಪಾಠೋ** ನಿದಸ್ಸನಂ, ಇದಂ "ಪಬ್ಬತಾಯತೀ"ತಿ ರೂಪಂ ವಿಯ ಧಾತುವಸೇನ ನಿಪ್ಫನ್ನಂ ನ ಹೋತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಧಾತುವಸೇನ ನಿಪ್ಫನ್ನಂಯೇವಾತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। **ಸದ್ದೋ**ತಿ ಸದ್ದಿಯತೀತಿ ಸದ್ದೋ, ಯಥಾವುಚ್ಚತೀತಿ ವಚನಂ। ಅಥ ವಾ ಸದ್ದಿಯತಿ ಅತ್ಥೋ ಅನೇನಾತಿ **ಸದ್ದೋ**। ಗರವೋ ಪನ "ಸಪ್ಪತೀತಿ **ಸದ್ದೋ**। ಉದೀರಿಯತಿ ಅಭಿಲಪಿಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಸೂದ ಆಸೇಚನೇ। ಸೂದೇತಿ, ಸೂದಯತಿ। ಸೂದೋ।

ಸೂದೋತಿ ಭತ್ತಕಾರಕೋ, ಯೋ "ರಸಕೋ"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಕನ್ದ ಸಾತಚ್ಚೇ। ಸಾತಚ್ಚಂ ಸತತಭಾವೋ ನಿರನ್ತರಭಾವೋ। ಕನ್ದೇತಿ, ಕನ್ದಯತಿ।

ಮುದ ಸಂಸಗ್ಗೇ। ಏಕತೋಕರಣಂ **ಸಂಸಗ್ಗೋ**। ಮೋದೇತಿ, ಮೋದಯತಿ ಸತ್ತೂನಿ ಸಪ್ಪಿನಾ।

ನದ ಭಾಸಾಯಂ। ನಾದೇತಿ, ನಾದಯತಿ। ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಾನೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ ಪಾಳಿದಸ್ಸನತೋ "ಸೀಹೋ ಚ ಸೀಹನಾದೇನ, ದದ್ದರಂ ಅಭಿನಾದಯೀ"ತಿ। ಅಞ್ಞತ್ರಾಪಿ ಸಂಸಯೋ ನ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ **ಚುರಾದಿ**ಗಣೇ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಸದಿಸಾನಮ್ಪಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಾನಂ ಸನ್ದಿಸ್ಸನತೋ।

ಸದ ಅಸ್ಸಾದನೇ। ಸಾದೇತಿ, ಸಾದಯತಿ। ಅಸ್ಸಾದೇತಿ, ಅಸ್ಸಾದಯತಿ। ಏತ್ಥ **ಆ**ಉಪಸಗ್ಗೋ ರಸ್ಸವಸೇನ ಠಿತೋ।

ಗದ ದೇವಸದ್ದೇ। ದೇವಸದ್ದೋ ವುಚ್ಚತಿ ಮೇಘಸದ್ದೋ। ಗದೇತಿ, ಗದಯತಿ।

ಪದ ಗತಿಯಂ। ಪದೇತಿ, ಪದಯತಿ। ಪದಂ। ಇಮಿಸ್ಸಾ **ದಿವಾದಿ**ಗಣೇ "ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ರೂಪಂ ಭವತಿ, ಇಧ ಪನ ಈದಿಸಾನಿ।

ಛಿದ್ದ ಕಣ್ಣಭೇದೇ। ಛಿದ್ದೇತಿ, ಛಿದ್ದಯತಿ। ಛಿದ್ದಂ।

ಛಿದ ದ್ವೇಧಾಕರಣೇ। ನನು ಭೋ ಯೋ ಚತುಧಾ ವಾ ಪಞ್ಚಧಾ ವಾ ಅನೇಕಸತಧಾ ವಾ ಛಿನ್ದತಿ, ತಸ್ಸ ತಂ ಛೇದನಂ ದ್ವೇಧಾಕರಣಂ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಕಸ್ಮಾ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ಅವತ್ವಾ "ದ್ವೇಧಾಕರಣೇ"ತಿ ದ್ವಿಧಾ ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ? ದ್ವಿಧಾಕರಣಂ ನಾಮ ನ ಹೋತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಅನೇಕಸತಧಾ ಛೇದನಮ್ಪಿ ದ್ವಿಧಾಕರಣಂಯೇವ। ಅಪರಸ್ಸ ಹಿ ಅಪರಸ್ಸ ಛಿನ್ನಕೋಟ್ಠಾಸಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇನ ಏಕೇನ ಕೋಟ್ಠಾಸೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅಪೇಕ್ಖನವಸೇನ ದ್ವಿಧಾಕರಣಂ ಹೋತಿಯೇವ। ಛೇದೇತಿ, ಛೇದಯತಿ।

> ಯೋ ತೇ ಹತ್ಥೇ ಚ ಪಾದೇ ಚ, ಕಣ್ಣನಾಸಞ್ಚ ಛೇದಯಿ।
> ತಸ್ಸ ಕುಜ್ಝ ಮಹಾವೀರ, ಮಾ ರಟ್ಠಂ ವಿನಸ್ಸ ಇದಂ।
>
> ಯೋ ಮೇ ಹತ್ಥೇ ಚ ಪಾದೇ ಚ, ಕಣ್ಣನಾಸಞ್ಚ ಛೇದಯಿ।
> ಚಿರಂ ಜೀವತು ಸೋ ರಾಜಾ, ನ ಹಿ ಕುಜ್ಝನ್ತಿ ಮಾದಿಸಾತಿ॥

ಛದ ಅಪವಾರಣೇ। ಛಾದೇತಿ, ಛಾದಯತಿ। ಛತ್ತಂ। ಪುರಿಸಸ್ಸ ಭತ್ತಂ ಛಾದಯತಿ।

ಈದೀ ಸನ್ದೀಪನೇ। ಈದೇತಿ, ಈದಯತಿ। ಈಕಾರನ್ತವಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಸನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮಾನಿ ರೂಪಾನಿ ನ ಭವನ್ತಿ।

ಅದ್ದ ಹಿಂಸಾಯಂ। ಅದ್ದೇತಿ, ಅದ್ದಯತಿ।

ವದ ಭಾಸಾಯಂ। ವಾದೇತಿ, ವಾದಯತಿ। ವಾದೋ।

ತತ್ಥ "ವಾದೇತಿ, ವಾದಯತೀ"ತಿ ಇಮೇಸಂ "ವದತೀ"ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಸೇನೇವ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ನ ಹೇತುಕತ್ತುವಸೇನ। ತಥಾ ಹಿ "ಸಙ್ಕೇತಂ ಕತ್ವಾ ವಿಸಂವಾದೇತಿ। ಓವದೇಯ್ಯಾನುಸಾಸೇಯ್ಯ। ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚನ್ತಿ ಚ ವಾದಯನ್ತಿ। ಅವಿಸಂವಾದಕೋ ಲೋಕಸ್ಸಾ"ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುದೀಪಕಪಾಳಿನಯಾ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ , ಸದ್ದಸತ್ಥೇ ಚ "ವಾದಯತೀ"ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಂ ದಿಸ್ಸತಿ। ತತ್ಥ **ವಿಸಂವಾದೇತೀ**ತಿ ಮುಸಾ ವದೇತಿ, ಅಥ ವಾ ವಿಪ್ಪಲಮ್ಭೇತಿ, **ವಾದೋ**ತಿ ವಚನಂ। "ವಾದೋ ಜಪ್ಪೋ ವಿತಣ್ಡಾ"ತಿ ಏವಂವಿಧಾಸು ತೀಸು ಕಥಾಸು ವಾದಸಞ್ಞಿತಾ ಕಥಾ। "ವಾದಾಪೇತಿ, ವಾದಾಪಯತೀ"ತಿ ದ್ವೇಯೇವ ಹೇತುಕತ್ತುಪದಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ಛದೀ ಇಚ್ಛಾಯಂ। ಈಕಾರನ್ತೋಯಂ ಧಾತು, ತಸ್ಮಾ ಸನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮಾನಿಸ್ಸ ರೂಪಾನಿ ನ ಭವನ್ತಿ। ಪುರಿಸಸ್ಸ ಭತ್ತಂ ಛಾದೇತಿ, ಛಾದಯತಿ, ರುಚ್ಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪುರಿಸಸ್ಸ ಭತ್ತಂ ಛಾದಯಮಾನಂ ತಿಟ್ಠತಿ ಛಾದೇನ್ತಂ ವಾ।

ವದೀ ಅಭಿವಾದನಥುತೀಸು। ಅಯಮ್ಪಿ ಈಕಾರನ್ತೋ ಧಾತು, ತಸ್ಮಾ ಇಮಸ್ಸಪಿ ಸನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮಾನಿ ರೂಪಾನಿ ನ ಭವನ್ತಿ। ವಾದೇತಿ, ವಾದಯತಿ, ವನ್ದತಿ, ಥೋಮೇತಿ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಾನಿ ಅನುಪಸಗ್ಗಾನಿ ರೂಪಾನಿ। ಸದ್ದಸತ್ಥೇಪಿ ಚ "ವಾದಯತೀ"ತಿ ಅನುಪಸಗ್ಗವನ್ದನಥುತಿಅತ್ಥಂ ಪದಂ ವುತ್ತಂ, ಸಾಸನೇ ಪನ "ಅಭಿವಾದೇತಿ, ಅಭಿವಾದಯತಿ, ಅಭಿವಾದನಂ, ಭಗವನ್ತಂ ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾ"ತಿಆದೀನಿ ಸೋಪಸಗ್ಗಾನಿ ರೂಪಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾ**ತಿ ವನ್ದಿತ್ವಾ, ಥೋಮೇತ್ವಾ ವಾ, ಅಯಮಸ್ಮಾಕಂ ರುಚಿ। **ಆಗಮಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ಪನ "**ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾ**ತಿ 'ಸುಖೀ ಅರೋಗೋ ಹೋತೂ'ತಿ ವದಾಪೇತ್ವಾ, ವನ್ದನ್ತೋ ಹಿ ಅತ್ಥತೋ ಏವಂ ವದಾಪೇತಿ ನಾಮಾ"ತಿ ಹೇತುಕತ್ತುವಸೇನ **ಅಭಿವಾದನ**ಸದ್ದತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ಅಮ್ಹೇಹಿ ಪನ **ವನ್ದನ**ಸದ್ದಂ ಸದ್ದಸತ್ಥನಯಮಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಕಥಿತೋ। ಅಭಿವಾದನಞ್ಹಿ ವನ್ದನಂಯೇವ, ನ ವದಾಪನಂ **ಅಭಿ**ಸದ್ದೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತತ್ತಾ "ಅಭಿವಾದನಸೀಲಿಸ್ಸಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ। ಇದಞ್ಹಿ

“ಅಭಿವಾದಾಪನಸೀಲಿಸ್ಸಾ”ತಿ ನ ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಚ ಸದ್ದಸತ್ಥೇ ವದಾಪನಮಧಿಪ್ಪೇತಂ ಸಿಯಾ, “ವದೀ ವದಾಪನಥುತೀಸೂ”ತಿ ನಿಸ್ಸನ್ದೇಹವಚನಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ , ಏವಞ್ಚ ನ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಪನ ವುತ್ತಂ “ವದೀ ಅಭಿವಾದನಥುತೀಸೂ”ತಿ, ತೇನ ವದಾಪನಮನಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ಞಾಯತಿ।

ಅಥಾಪಿ ಸಿಯಾ “ಕಸ್ಸಚಿ ವುದ್ಧೇನ ವಿಸಿಟ್ಠಂ ವದಾಪನಂ ಅಭಿವಾದನ”ನ್ತಿ, ಏವಮ್ಪಿ ನುಪಪಜ್ಜತಿ ಕಾರಿತವಸೇನ ಧಾತುಅತ್ಥಸ್ಸ ಅಕಥೇತಬ್ಬತೋ। ತಥಾ ಹಿ “ಪಚ ಪಾಕೇ, ಛಿದಿ ದ್ವಿಧಾಕರಣೇ”ತಿಆದಿನಾ ಭಾವವಸೇನ ಅತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನಮತ್ತೇಯೇವ “ಪಚತಿ, ಪಚ್ಚತಿ, ಪಾಚೇತಿ। ಛಿನ್ದತಿ, ಛಿಜ್ಜತಿ, ಛೇದಾಪೇತೀ”ತಿಆದೀನಿ ಸಕಮ್ಮಕಾನಿ ಚೇವ ಅಕಮ್ಮಕಾನಿ ಚ ಸಕಾರಿತಾನಿ ಚ ರೂಪಾನಿ ನಿಪ್ಫಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಚ ತದತ್ಥಾಯ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಧಾತುನಿದ್ದೇಸೋ ಕರಿಯತಿ। ತಸ್ಮಾ “ವದೀ ಅಭಿವಾದನಥುತೀಸೂ”ತಿ ಏತ್ಥ ಕಾರಿತವಸೇನ ಧಾತುಅತ್ಥೋ ಕಥಿತೋತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ ಕ್ರಿಯಾಸಭಾವತ್ತಾ ಧಾತೂನಂ। ಯಥಾ ಪನ “ತಕ್ಕೇತಿ, ವಿತಕ್ಕೇತಿ। ತಕ್ಕೋ, ವಿತಕ್ಕೋ”ತಿಆದೀನಿ ಸಮಾನತ್ಥಾನಿ, ತಥಾ “ವಾದೇತಿ, ಅಭಿವಾದೇತೀ”ತಿಆದೀನಿ ಸಮಾನತ್ಥಾನಿ। ಅತೋ ಸದ್ದಸತ್ಥೇಪಿ ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂಹಿ “ತಕ್ಕ ವಿತಕ್ಕೇ, ವದೀ ಅಭಿವಾದನಥುತೀಸೂ”ತಿಆದೀನಂ ಧಾತೂನಂ “ತಕ್ಕಯತಿ, ವಾದಯತೀ”ತಿಆದೀನಿ ಅನುಪಸಗ್ಗಾನಿಯೇವ ರೂಪಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ, ತಾನಿ ಚ ಖೋ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿಯೇವ, ನ ಹೇತುಕತ್ತುಪದಾನಿ, ತಸ್ಮಾ “ಅಭಿವಾದನಥುತೀಸೂ”ತಿ ಏತಸ್ಸ “ವದಾಪನಥುತೀಸೂ”ತಿ ಅತ್ಥೋ ನುಪಪಜ್ಜತಿ।

ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ - “ಅಭಿವಾದೇತಿ, ಅಭಿವಾದಯತಿ। ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾ, ಅಭಿವಾದಯಿತ್ವಾ”ತಿಆದೀನಿ ಸಮಾನತ್ಥಾನಿ, **ಣೇಣಯ**ಮತ್ತೇನ ಹಿ ಸವಿಸೇಸಾನಿ। ಯದಿ “ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾ”ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ “ಸುಖೀ ಅರೋಗೋ ಹೋತೂ’ತಿ ವದಾಪೇತ್ವಾ”ತಿ ಅತ್ಥೋ ಸಿಯಾ, “ಸಿರಸಾ ಅಭಿವಾದಯಿ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ “ಸಿರಸಾ”ತಿ ಪದಂ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ ವದಾಪನೇನ ಅಸಮ್ಬನ್ಧತ್ತಾ। ಯಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ ತಂ ಪದಂ, ತೇನ ಞಾಯತಿ “ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾ”ತಿಆದೀಸು ವದಾಪನತ್ಥೋ ನ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ, ವನ್ದನತ್ಥೋ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ ಥೋಮನತ್ಥೋ ಚ। ಯಸ್ಮಾ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ “ವನ್ದ ಅಭಿವಾದಾನಥುತೀಸೂ”ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಧಾತುಸ್ಸ “ವನ್ದತೀ”ತಿ ಪದರೂಪಸ್ಸ “ಅಭಿವನ್ದತಿ, ಥೋಮೇತಿ ಚಾ”ತಿ ಅತ್ಥೋಯೇವ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ, ನ ವದಾಪನತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹಿ “ವನ್ದೇ ಸುಗತಂ ಗತಿವಿಮುತ್ತ”ನ್ತಿ ಪದಾನಮತ್ಥಂ ವದನ್ತೇನ **ಟೀಕಾಚರಿಯೇನಪಿ “ವನ್ದೇ**ತಿ ವನ್ದಾಮಿ, ಥೋಮೇಮಿ ಚಾ”ತಿ ವನ್ದನಥೋಮನತ್ಥೋಯೇವ ದಸ್ಸಿತೋ, ನ **ಅಭಿವಾದನ**ಸದ್ದತ್ಥಂ ಪಟಿಚ್ಚ ವದಾಪನತ್ಥೋ, ತಸ್ಮಾ “ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾ”ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ವನ್ದನಥೋಮನತ್ಥಾಯೇವ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾ, ನ ವದಾಪನತ್ಥೋ।

ಅಥಾಪಿ ಸಿಯಾ “ವನ್ದೇ’ತಿ ಪದೇ ಕಾರಿತಪಚ್ಚಯೋ ನತ್ಥಿ, ‘ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾ’ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ತತ್ಥ ವದಾಪನತ್ಥೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ಇಧ ಪನ ಲಬ್ಭತೀ”ತಿ। ತನ್ನ, “ಕರೋತೀ”ತಿಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಸ್ಸಪಿ “ನಿಪ್ಫಾದೇತೀ”ತಿ ಹೇತುಕತ್ತುಪದವಸೇನ ವಿವರಣಸ್ಸ ವಿಯ “ವನ್ದೇ”ತಿ ಪದಸ್ಸಪಿ “ಸುಖೀ ಅರೋಗೋ ಹೋತೂ’ತಿ ವದಾಪೇತ್ವಾ”ತಿ ವಿವರಣಸ್ಸ ವತ್ತಬ್ಬತ್ತಾ। “ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾ”ತಿ ಇದಞ್ಚ “ವನ್ದೇ”ತಿ ಪದಮಿವ ಕಾರಿತಪಚ್ಚಯನ್ತಂ ನ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾತಿ ಚೇ? ಯಸ್ಮಾ “ಚಿನ್ತೇತಿ, ಚಿನ್ತಯತಿ। ಮನ್ತೇತಿ, ಮನ್ತಯತೀ”ತಿಆದೀನಂ **ಚುರಾದಿ**ಗಣಿಕಾನಂ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಂ “ಚಿನ್ತಾಪೇತಿ, ಚಿನ್ತಾಪಯತೀ”ತಿಆದೀನಿಯೇವ ಹೇತುಕತ್ತುಪದಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯದಿ ಹೇತುಕತ್ತುಪದಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ ಸಿಯಾ, “ಅಭಿವಾದಾಪೇತ್ವಾ”ತಿ ವಾ “ಅಭಿವಾದಾಪಯಿತ್ವಾ”ತಿ ವಾ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ಯಸ್ಮಾ ಪನೇವಂ ನ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಕಾರಿತಪಚ್ಚಯನ್ತಂ ನ ಹೋತೀತಿ ಸಿದ್ಧಂ।

ಇಮಸ್ಸತ್ಥಸ್ಸ ಆವಿಭಾವತ್ಥಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಸಾಟ್ಠಕಥಂ **ವಿಧುರಜಾತಕಪ್ಪದೇಸಂ** ವದಾಮ।

“ಕಥಂ ನೋ ಅಭಿವಾದೇಯ್ಯ, ಅಭಿವಾದಾಪಯೇಥ ವೇ।
ಯಂ ನರೋ ಹನ್ತುಮಿಚ್ಛೇಯ್ಯ, ತಂ ಕಮ್ಮಂ ನುಪಪಜ್ಜತೀ”ತಿ

ಅಯಂ ತಾವ ಜಾತಕಪಾಳಿ। ಅಯಂ ಪನ **ಅಟ್ಠಕಥಾಪಾಠೋ** “ಯಞ್ಚೆ ನರೋ ಹನ್ತುಮಿಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಸೋ ತಂ ಕಥಂ ನು ಅಭಿವಾದೇಯ್ಯ, ಕಥಂ ವಾ ತೇನ ಅತ್ತಾನಂ ಅಭಿವಾದಾಪಯೇಥ ವೇ। ತಸ್ಸ ಹಿ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ನ ಉಪಪಜ್ಜತೀ”ತಿ। ತತ್ಥ ಪಾಳಿಯಂ **ಅಭಿವಾದೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಂ ತಬ್ಬಾಚಕತ್ತಾ। **ಅಭಿವಾದಾಪಯೇಥ ವೇ**ತಿ ಹೇತುಕತ್ತುಪದಂ ತಬ್ಬಾಚಕತ್ತಾ। ಏವಂ ವಿಭಾಗಂ ಪನ ಞತ್ವಾ ಪಾಳಿಯಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಚ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ “ನರೋ ಯಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಹನ್ತುಂ ಇಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಸೋ ಹನ್ತಾ ತಂ ವಜ್ಝಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಕಥಂ ನು ಅಭಿವಾದೇಯ್ಯ, ಸೋ ವಾ ಹನ್ತಾ, ತೇನ ವಜ್ಝೇನ ಮಂ ವನ್ದಾಹೀತಿ ಅತ್ತಾನಂ ಕಥಂ ವನ್ದಾಪೇಯ್ಯಾ”ತಿ। ಏತ್ಥ ಪನ “ರಾಜಾನೋ ಚೋರಂ ಸುನಖೇಹಿಪಿ ಖಾದಾಪೇನ್ತೀ”ತಿಆದೀಸು ವಿಯ ಕರಣವಸೇನ “ತೇನ ವಜ್ಝೇನಾ”ತಿ ಪದಂ ಯೋಜಿತಂ, ಅತ್ಥೋ ಪನ “ತಂ ವಜ್ಝ”ನ್ತಿ ಉಪಯೋಗವಚನವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ ದ್ವಿಕಮ್ಮಕತ್ತಾ ಸಕಾರಿತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಸಕಮ್ಮಕಧಾತುಯಾತಿ। ನನು ಏವಂ ಸನ್ತೇ “ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ ನ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಅತಿತ್ಥೇ ಪಕ್ಖನ್ದನ್ತೀ”ತಿ ತೇಸಂ ದೋಸೋ ಹೋತೀತಿ? ನ ಹೋತಿ, ಸುಣಾಥ ಅಸ್ಮಾಕಂ ಸೋಧನಂ, ತಥಾ ಹಿ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯೇಹಿ “ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾ”ತಿ ಏತ್ಥ “ವದೀ ಅಭಿವಾದನಥುತೀಸೂ”ತಿ ಧಾತುಯಾ ಅತ್ಥಮಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ವೋಹಾರವಿಸಯೇ ಕೋಸಲ್ಲಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಸಣ್ಹಸುಖುಮಮತ್ಥಂ ಸೋತೂನಂ ಬೋಧೇತುಂ “ವದ ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯ”ನ್ತಿ ಧಾತುಯೇವತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಕಾರಿತಪಚ್ಚಯಪರಿಕಪ್ಪನೇನ ಕಾರಿತತ್ಥಮಾದಾಯ “ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾತಿ ‘ಸುಖೀ ಅರೋಗೋ ಹೋತೂ’ತಿ ವದಾಪೇತ್ವಾ, ವನ್ದನ್ತೋ ಹಿ ಅತ್ಥತೋ ಏವಂ ವದಾಪೇತಿ ನಾಮಾ”ತಿ ಹೇತುಕತ್ತುವಸೇನ **ಅಭಿವಾದನ**ಸದ್ದತ್ಥೋ ವುತ್ತೋತಿ ನ ಕೋಚಿ ತೇಸಂ ದೋಸೋ। ಪೂಜಾರಹಾ ಹಿ ತೇ ಆಯಸ್ಮನ್ತೋ, ನಮೋಯೇವ ತೇಸಂ ಕರೋಮ, ಇದಮ್ಪಿ ಠಾನಂ ಸುಖುಮಂ ಸಾಧುಕಂ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಹಿ ಕರೋತೋ ಪಞ್ಞಾ ವಡ್ಢತೀತಿ।

ದಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಧಕಾರನ್ತಧಾತು

ರನ್ಧ ಪಾಕೇ। ಸೂದೋ ಭತ್ತಂ ರನ್ಧೇತಿ, ರನ್ಧಯತಿ। ಕಾಕಂ ಸೋಕಾಯ ರನ್ಧೇಹಿ। ರನ್ಧಕೋ। ಸೂದೇನ ಓದನೋ ರನ್ಧಿಯತಿ। ರನ್ಧಿತೋ। ರನ್ಧನಂ। ಪುರಿಸೋ ಸೂದಂ ಸೂದೇನ ವಾ ಓದನಂ ರನ್ಧಾಪೇತಿ, ರನ್ಧಾಪಯತಿ। ರನ್ಧೇತುಂ, ರನ್ಧಯಿತುಂ। ರನ್ಧಿತ್ವಾ, ರನ್ಧಯಿತ್ವಾ, ರನ್ಧಿಯ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ಧೂ ಕಮ್ಪನೇ। ಧಾವೇತಿ, ಧಾವಯತಿ।

ಗನ್ಧ ಸೂಚನೇ ಅದ್ದನೇ ಚ। ಸೂಚನಂ। ಪಕಾಸನಂ। **ಅದ್ದನಂ** ಪರಿಪ್ಲುತಾ। ಗನ್ಧೇತಿ, ಗನ್ಧಯತಿ, ಗನ್ಧೋ।

ಏತ್ಥ **ಗನ್ಧೋ**ತಿ ಗನ್ಧೇತಿ ಅತ್ತನೋ ವತ್ಥುಂ ಸೂಚಯತಿ ಪಕಾಸೇತೀತಿ ಗನ್ಧೋ। ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂ ವಾ ಪುಪ್ಫಫಲಾದಿಂ “ಇದಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೀ”ತಿ ಪೇಸುಞ್ಞಂ ಉಪಸಂಹರನ್ತೋ ವಿಯ ಪಕಾಸೇತೀತಿ ಗನ್ಧೋ। **ಗಮುಧರ**ಧಾತುದ್ವಯವಸೇನಪಿ **ಗನ್ಧ**ಸದ್ದತ್ಥೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ “ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಧರಿಯತೀತಿ ಗನ್ಧೋ” ಇತಿ, ಆಹ ಚ “ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಧರಿಯತೀತಿ ಗನ್ಧೋ, ಸೂಚನತೋಪಿ ವಾ”ತಿ। **ಗನ್ಧ**ಸದ್ದೋ ಚ “ಉಪ್ಪಲಗನ್ಧಥೇನೋ”ತಿ ಏತ್ಥ ಭೇದನೇ ವತ್ತತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ವಧ ಸಂಯಮೇ। ವಧೇತಿ, ವಧಯತಿ।

ಬುಧಿ ಹಿಂಸಾಯಂ। ಬುನ್ಧೇತಿ, ಬುನ್ಧಯತಿ। ಪಲಿಬುನ್ಧೇತಿ, ಪಲಿಬುನ್ಧಯತಿ। ಪಲಿಬೋಧೋ, **ಪರಿ**ಸದ್ದೋ ಉಪಸಗ್ಗೋ, ಸೋ ವಿಕಾರವಸೇನ ಅಞ್ಞಥಾ ಜಾತೋ। ತತ್ಥ **ಪಲಿಬೋಧೋ**ತಿ ಆವಾಸಪಲಿಬೋಧಾದಿ। ಅಪಿಚ **ಪಲಿಬೋಧೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾಮಾನದಿಟ್ಠಿತ್ತಯಞ್ಚ।

ವದ್ಧ ಭೇದನಪೂರಣೇಸು। ವದ್ಧೇತಿ, ವದ್ಧಯತಿ। ವದ್ಧಕೀ। **ವದ್ಧಕೀ**ತಿ ಗಹಕಾರಕೋ।

ಗದ್ಧ ಅಭಿಕಙ್ಖಾಯಂ। ಗದ್ಧೇತಿ, ಗದ್ಧಯತಿ। ಗದ್ಧೋ। **ಗದ್ಧೋತಿ** ಗಿಜ್ಝೋ। “ಗದ್ಧಬಾಧಿಪುಬ್ಬೋ”ತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಂ।

ಸಧು ಪಹಂಸನೇ। ಸಧೇತಿ, ಸಧಯತಿ।

ವದ್ಧ ಭಾಸಾಯಂ। ವದ್ಧೇತಿ, ವದ್ಧಯತಿ।

ಅನ್ಧ ದಿಟ್ಠೂಪಸಂಹಾರೇ। **ದಿಟ್ಠೂಪಸಂಹಾರೋ** ನಾಮ ಚಕ್ಖುಸಙ್ಖಾತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಉಪಸಂಹಾರೋ ಅಪನಯನಂ ವಿನಾಸೋ ವಾ। ಚಕ್ಖು ಹಿ ಪಸ್ಸನ್ತಿ ಏತಾಯಾತಿ ದಿಟ್ಠೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ **ಅಟ್ಠಕಥಾಸು** “ಸಸಮ್ಭಾರಚಕ್ಖುನೋ ಸೇತಮಣ್ಡಲಪರಿಕ್ಖಿತ್ತಸ್ಸ ಕಣ್ಹಮಣ್ಡಲಸ್ಸ ಮಜ್ಝೇ ಅಭಿಮುಖಂ ಠಿತಾನಂ ಸರೀರಸಣ್ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿದೇಸಭೂತೇ ದಿಟ್ಠಿಮಣ್ಡಲೇ”ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಟೀಕಾಯಮ್ಪಿ** ಚ “ದಿಟ್ಠಿಮಣ್ಡಲೇತಿ ಅಭಿಮುಖಟ್ಠಿತಾನಂ ಸರೀರಸಣ್ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿದೇಸಭೂತೇ ಚಕ್ಖುಸಙ್ಖಾತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಮಣ್ಡಲೇ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏವಂಭೂತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಉಪಸಂಹಾರೇ **ಅನ್ಧ**ಧಾತು ವತ್ತತಿ। ಅನ್ಧೇತಿ, ಅನ್ಧಯತಿ। ಚಕ್ಖೂನಿ ಅನ್ಧಯಿಂಸು, ಅನ್ಧೋ। **ಅನ್ಧೋತಿ** ಅನ್ಧೇತೀತಿ ಅನ್ಧೋ। ದ್ವಿನ್ನಂ ಚಕ್ಖೂನಂ ಏಕಸ್ಸ ವಾ ವಸೇನ ನಟ್ಠನಯನೋ, ಏವಮಿಧ **ಅನ್ಧ**ಧಾತು ವುತ್ತೋ। ಕಚ್ಚಾಯನೇ ಪನ “ಖಾದಾಮಗಮಾನಂ ಖನ್ಧನ್ಧಗನ್ಧಾ”ತಿ ವಚನೇನ **ಅಮ**ಧಾತುಸ್ಸ **ಅನ್ಧಾ**ದೇಸಕರಣವಸೇನ ರೂಪನಿಪ್ಫತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ।

ಬಧ ಬನ್ಧನೇ। ಮಿಗಂ ಬಾಧೇತಿ, ಬಾಧಯತಿ। ಬದ್ಧೋ ಮಿಗೋ, ಬದ್ಧೋಸಿ ಮಾರಪಾಸೇನ।

ತತ್ಥ **ಬಾಧೇತೀತಿ** ಬನ್ಧತೀತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಏವಂ **ಬಾಧಯತೀತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ। ತಥಾ ಹಿ “ವಾತಂ ಜಾಲೇನ ಬಾಧೇಸಿ, ಯೋ ಅನಿಚ್ಛನ್ತಮಿಚ್ಛಸೀ”ತಿ ಏತ್ಥ **ಬಾಧೇಸೀತಿ** ಬನ್ಧಸೀತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಸೇನ ಅತ್ಥೋ। **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ ಪನ **“ಬಾಧ** ಬದ್ಧಾಯ”ನ್ತಿ **ಬಾಧ**ಧಾತುಸ್ಸ ವಸೇನ “ಬಾಧತೀ”ತಿ ಕತ್ತುಪದಂ “ಬಾಧೇತಿ, ಬಾಧಯತೀ”ತಿ ಹೇತುಕತ್ತುಪದಂ ಭವತಿ। **ಬದ್ಧೋತಿ** ಬಾಧಿಯತೇ ಬನ್ಧಿಯತೇ ಸೋತಿ ಬದ್ಧೋ।

ಧಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ನಕಾರನ್ತಧಾತು

ಮಾನ ಪೂಜಾಯಂ ಪೇಮನೇ ವೀಮಂಸಾಯಂ। ಮಾನೇತಿ, ಮಾನಯತಿ। ಮಾತಾ। ವಿಮಾನೇತಿ, ವಿಮಾನಯತಿ, ಪಟಿಮಾನೇತಿ, ಪಟಿಮಾನಯತಿ। ಮಾನನಾ, ಸಮ್ಮಾನನಾ, ವಿಮಾನನಾ, ವಿಮಾನಂ, ವಿಮಾನನಂ, ಮಾನಿತೋ।

ಅಮಾನನಾ ಯತ್ಥ ಸನ್ತೋ, ಸನ್ತಾನಂ ವಾ ವಿಮಾನನಾ।
ಹೀನಸಮ್ಮಾನನಾ ವಾಪಿ, ನ ತತ್ಥ ವಸತಿಂ ವಸೇ॥

ವೀಮಂಸತಿ, ವೀಮಂಸಾ, ವೀಮಂಸಿಯತೀತಿ ವೀಮಂಸಿಯಮಾನೋ। ವೀಮಂಸನ್ತೋ।

ತತ್ಥ **ಮಾನೇತೀತಿ** ಪೂಜೇತಿ, **ಅಟ್ಠಕಥಾಸು** ಪನ “ಮಾನೇನ್ತೀ”ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ “**ಮಾನೇನ್ತೀತಿ** ಮನೇನ ಪಿಯಾಯನ್ತಿ। **ಪೂಜೇನ್ತೀತಿ** ಪಚ್ಚಯೇಹಿ **ಪೂಜೇನ್ತೀ**”ತಿ। ಸೋ ವೇವಚನತ್ಥಪ್ಪಕಾಸನವಸೇನ ವುತ್ತೋತಿ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। **ಮಾನನಪೂಜನ**ಸದ್ದಾ ಹಿ ಪರಿಯಾಯಸದ್ದತ್ತಾ ವೇವಚನಸದ್ದಾ ಏವ। **ವಿಮಾನೇತೀತಿ** ಅವಮಞ್ಞತಿ। **ವಿಮಾನನ್ತಿ** ಸೋಭಾವಿಸೇಸಯೋಗತೋ ವಿಸಿಟ್ಠಮಾನಿಯತಾಯ ವಿಮಾನಂ, ವಿಸೇಸತೋ ಮಾನೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಹಿ **ವಿಮಾನಂ,** ದೇವಾನಂ ವಸನಟ್ಠಾನಭೂತಂ ಬ್ಯಮ್ಹಂ।

ಮನ ಥಮ್ಭೇ। **ಥಮ್ಭೋ** ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಥದ್ಧತಾ। ಮಾನೇತಿ, ಮಾನಯತಿ। ಮಾನೋ।

ಥನ ದೇವಸದ್ದೇ। ದೇವಸದ್ದೋ ಮೇಘಸದ್ದೋ, ಥನೇತಿ, ಥನಯತಿ।

ಯಥಾಪಿ ಮೇಘೋ ಥನಯಂ, ವಿಜ್ಜುಮಾಲೀ ಸತಕ್ಕಕು।

ಥಲಂ ನಿನ್ನಞ್ಚ ಪೂರೇತಿ, ಅಭಿವಸ್ಸಂ ವಸುನ್ಧರಂ।

ಯಥಾ ಪಾವುಸಕೋ ಮೇಘೋ, ಥನಯನ್ತೋ ಸವಿಜ್ಜುಕೋ।

ಊನ ಪರಿಹಾನಿಯಂ। ಊನೇತಿ, ಊನಯತಿ। ಊನೋ ಲೋಕೋ।

ಧನ ಸದ್ದೇ। ಧನೇತಿ, ಧನಯತಿ, ಧನಿಯ್ಯತಿ। ಧನಿ, ಧನಂ।

ತತ್ಥ **ಧನೀ**ತಿ ಸದ್ದೋ। **ಧನ**ನ್ತಿ ಸನ್ತಕಂ, ತಞ್ಹಿ ಮಮ ಇದನ್ತಿ ಧನಾಯಿತಬ್ಬಂ ಸದ್ದಾಯಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಧನನ್ತಿ। ಅಯಂ ಪನ ಧಾತು ಇಚ್ಛಾಯಮ್ಪಿ ವತ್ತತಿ। "ಮಾತಾ ಹಿ ತವ ಇರನ್ಧತಿ, ವಿಧೂರಸ್ಸ ಹದಯಂ ಧನಿಯ್ಯತೀ"ತಿ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಧನಿಯ್ಯತೀ**ತಿ ಪತ್ಥೇತಿ ಇಚ್ಛತಿ।

ಥೇನ ಚೋರಿಯೇ। ಚೋರಸ್ಸ ಭಾವೋ **ಚೋರಿಯಂ।** ಯಥಾ ಸೂರಿಯಂ, ಯಥಾ ಚ ದಕ್ಖಿಯಂ। ಥೇನೇತಿ, ಥೇನಯತಿ। ಥೇನೋ, ಥೇನೇತ್ವಾ।

ತನು ಸದ್ದೋಪತಾಪೇಸು। ತಾನೇತಿ, ತಾನಯತಿ। ಇಧಾಯಂ ಸವುದ್ಧಿಕಾ। **ತನಾದಿ**ಗಣೇ ವಿತ್ಥಾರತ್ಥವಸೇನ "ತನೋತಿ, ತನುತೇ"ತಿ ಅವುದ್ಧಿಕಾ।

ತವಗ್ಗನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಪಕಾರನ್ತಧಾತು

ಞಪ ತೋಸನನಿಸಾನೇಸು। ಞಾಪೇತಿ, ಞಾಪಯತಿ, ಪಞ್ಞಾಪೇತಿ, ಪಞ್ಞಾಪಯತಿ, ಪಞ್ಞತ್ತಿ।

ಏತ್ಥ ಚ ನಿದ್ದೇಸೇ "ಪಞ್ಞಾಪೇತೀ"ತಿ ಪದಂ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಪಞ್ಞಾಪೇತೀ**ತಿ ಕತನಿಬ್ಬಚನೇಹಿ ವಾಕ್ಯಾವಯವೇಹಿ ವಿತ್ಥಾರವಸೇನ ನಿರವಸೇಸತೋ ದೇಸಿತೇಹಿ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಚಿತ್ತಪರಿತೋಸನಂ ಬುದ್ಧಿನಿಸಾನಞ್ಚ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಪುಬ್ಬೋ** ನಿಕ್ಖಿಪನೇ। ಆಸನಂ ಪಞ್ಞಾಪೇತಿ, ಪಞ್ಞಾಪಯತಿ। "ಆಸನಂ ಪಞ್ಞಪೇತೀ"ತಿ ರಸ್ಸತ್ತಮ್ಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ। ಅಮತಸ್ಸ ದ್ವಾರಂ ಪಞ್ಞಪೇತಿ, ಪಞ್ಞಾ। ಕಾರಿತೇ "ಪುರಿಸೋ ಪುರಿಸೇನ ಆಸನಂ ಪಞ್ಞಪಾಪೇತೀ"ತಿ ಏಕಮೇವ ಪದಂ। ತಾನಿ "ಪಞ್ಞಾಪೇತಿ, ಪಞ್ಞಾಪಯತೀ"ತಿ ರೂಪಾನಿ ಯದಾ "ಞಾ ಅವಬೋಧನೇ"ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ರೂಪಾನಿ ಸಿಯುಂ, ತದಾ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಪನ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಾನಿ ತಬ್ಬಾಚಕತ್ತಾ।

ಲಪ ವಿಯತ್ತಿಯಂ ವಾಚಾಯಂ। ಲಪೇತಿ, ಲಪಯತಿ। ಲಾಪೋ, ಲಪನಂ, ಆಲಾಪೋ, ಸಲ್ಲಾಪೋ, ಕಥಾಸಲ್ಲಾಪೋ, ಲಪಿತಂ।

ಝಪ ದಾಹೇ। ಝಾಪೇತಿ, ಝಾಪಯತಿ। ಝತ್ತೋ, ಝಾನಂ।

ತತ್ಥ **ಝತ್ತೋ**ತಿ ಖುದ್ದಾಪರೇತೋ ಪಾಚನಗ್ಗಿನಾ ಝಾಪಿತೋತಿ ಝತ್ತೋ, "ಝತ್ತಾ ಅಸ್ಸು ಕಿಲನ್ತಾ"ತಿ ಚ ಪಾಳಿ। **ಝಾನ**ನ್ತಿ ನೀವರಣಧಮ್ಮೇ ಝಾಪೇತೀತಿ ಝಾನಂ, ಸವುದ್ಧಿಕಂ। ಕಾರಿತೇ ಪನ - ಝಾಪಾಪೇತಿ, ಝಾಪಾಪಯತಿ।

ರೂಪ ರೂಪಕ್ರಿಯಾಯಂ। ರೂಪಕ್ರಿಯಾ ನಾಮ ಪಕಾಸನಕ್ರಿಯಾ। ರೂಪೇತಿ, ರೂಪಯತಿ। ರೂಪಂ।

ತತ್ಥ **ರೂಪ**ನ್ತಿ ರೂಪಯತೀತಿ ರೂಪಂ। ವಣ್ಣವಿಕಾರಂ ಆಪಜ್ಜಮಾನಂ ಹದಯಙ್ಗತಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದಿವಾದಿ**ಗಣೇ ಪನಾಯಂ "**ರೂಪಂ ರುಪ್ಪನೇ**"ತಿ ಭಿಜ್ಜನಾದಿಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತಾ।

ಕಪ್ಪ ವಿಧಿಮ್ಹಿ। ವಿಧಿ ಕ್ರಿಯಾ। ಸೀಹಸೇಯ್ಯಂ ಕಪ್ಪೇತಿ। ಕಪ್ಪಯತಿ। ಮೋರೋ ವಾಸಮಕಪ್ಪಯಿ। ಸೀಹಸೇಯ್ಯಂ ಪಕಪ್ಪೇನ್ತಂ, ಬುದ್ಧಂ ವನ್ದಾಮಿ ಗೋತಮಂ।

ಕಪ್ಪ ವಿತಕ್ಕೇ ವಿಧಿಮ್ಹಿ ಛೇದನೇ ಚ। ಕಪ್ಪೇತಿ, ಕಪ್ಪಯತಿ, ಮೋರೋ ವಾಸಮಕಪ್ಪಯಿ। ಕಪ್ಪಿತಮಸ್ಸು। ಪಕಪ್ಪೇತಿ, ಪಕಪ್ಪಯತಿ। ಸಙ್ಕಪ್ಪೇತಿ, ಸಙ್ಕಪ್ಪಯತಿ। ಕಪ್ಪೋ, ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ವಿಕಪ್ಪೋ। ಕಪ್ಪಸಮಣೋ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ತತ್ಥ **ಕಪ್ಪೋ**ತಿ ಪರಿಚ್ಛೇದವಸೇನ ಕಪ್ಪಿಯತೀತಿ ಕಪ್ಪೋ। **ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ**ತಿ ಸಙ್ಕಪ್ಪನಂ। **ವಿಕಪ್ಪೋ**ತಿ ವಿವಿಧಾ ಕಪ್ಪನಂ, ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅನೇಕನ್ತಿಕಭಾವೋ। ಇಧ **ಕಪ್ಪ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ ಭವತಿ।

ಕಪ್ಪಸದ್ದೋ ಅಭಿಸದ್ದಹನವೋಹಾರಕಾಲಪಞ್ಞತ್ತಿಛೇದನವಿಕಪ್ಪಲೇಸಸಮನ್ತಭಾವಾದಿಅನೇಕತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹಿಸ್ಸ "ಓಕಪ್ಪನೀಯಮೇತಂ ಭೋತೋ ಗೋತಮಸ್ಸ, ಯಥಾ ತಂ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸಾ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಅಭಿಸದ್ದಹನಮತ್ಥೋ। "ಅನುಜಾನಾಮಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಪಞ್ಚಹಿ ಸಮಣಕಪ್ಪೇಹಿ ಫಲಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತು"ನ್ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ವೋಹಾರೋ। "ಯೇನ ಸುದಂ ನಿಚ್ಚಕಪ್ಪಂ ವಿಹರಾಮೀ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಕಾಲೋ। "ಇಚ್ಚಾಯಸ್ಮಾ ಕಪ್ಪೋ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಪಞ್ಞತ್ತಿ। "ಅಲಙ್ಕತೋ ಕಪ್ಪಿತಕೇಸಮಸ್ಸೂ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಛೇದನಂ। "ಕಪ್ಪತಿ ದ್ವಙ್ಗುಲಕಪ್ಪೋ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ವಿಕಪ್ಪೋ। "ಅತ್ಥಿ ಕಪ್ಪೋ ನಿಪಜ್ಜಿತು"ನ್ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಲೇಸೋ। "ಕೇವಲಕಪ್ಪಂ ವೇಳುವನಂ ಓಭಾಸೇತ್ವಾ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಸಮನ್ತಭಾವೋ।

ಅಥ ವಾ **ಕಪ್ಪ**ಸದ್ದೋ ಸಉಪಸಗ್ಗೋ ಅನುಪಸಗ್ಗೋ ಚ ವಿತಕ್ಕವಿಧಾನಪಟಿಭಾಗಪಞ್ಞತ್ತಿಕಾಲಪರಮಾಯುವೋಹಾರಸಮನ್ತಭಾವಾಭಿಸದ್ದಹನ ಛೇದನ ವಿನಿಯೋಗ ವಿನಯ ಕ್ರಿಯಾ ಲೇಸನ್ತರ ಕಪ್ಪತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಕಪ್ಪಮಹಾಕಪ್ಪಾದೀಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ತಥಾ ಹೇಸ "ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಅಬ್ಯಾಪಾದಸಙ್ಕಪ್ಪೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿತಕ್ಕೇ ಆಗತೋ। "ಚೀವರೇ ವಿಕಪ್ಪಂ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿಆದೀಸು ವಿಧಾನೇ, ಅಧಿಕವಿಧಾನಂ ಆಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ಹಿ ಅತ್ಥೋ। "ಸತ್ಥುಕಪ್ಪೇನ ವತ ಭೋ ಸಾವಕೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಮನ್ತಯಮಾನಾ ನ ಜಾನಿಮ್ಹಾ"ತಿಆದೀಸು ಪಟಿಭಾಗೇ, ಸತ್ಥುಸದಿಸೇನಾತಿ ಅಯಞ್ಹಿ ತತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। "ಇಚ್ಚಾಯಸ್ಮಾ ಕಪ್ಪೋ"ತಿಆದೀಸು ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ। "ಯೇನ ಸುದಂ ನಿಚ್ಚಕಪ್ಪಂ ವಿಹರಾಮೀ"ತಿಆದೀಸು ಕಾಲೇ। "ಆಕಙ್ಖಮಾನೋ ಆನನ್ದ ತಥಾಗತೋ ಕಪ್ಪಂ ವಾತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ ಕಪ್ಪಾವಸೇಸಂ ವಾ"ತಿಆದೀಸು ಪರಮಾಯುಮ್ಹಿ। ಆಯುಕಪ್ಪೋ ಹಿ ಇಧ "ಕಪ್ಪೋ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। "ಅನುಜಾನಾಮಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಪಞ್ಚಹಿ ಸಮಣಕಪ್ಪೇಹಿ ಫಲಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತು"ನ್ತಿಆದೀಸು ಸಮಣವೋಹಾರೇ। "ಕೇವಲಕಪ್ಪಂ ವೇಳುವನಂ ಓಭಾಸೇತ್ವಾ"ತಿಆದೀಸು ಸಮನ್ತಭಾವೇ। "ಸದ್ಧಾಸದ್ದಹನಾ ಓಕಪ್ಪನಾ ಅಭಿಪ್ಪಸಾದೋ"ತಿಆದೀಸು ಅಭಿಸದ್ದಹನೇ, ಸದ್ಧಾಯನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಅಲಙ್ಕತೋ ಕಪ್ಪಿತಕೇಸಮಸ್ಸೂ"ತಿಆದೀಸು ಛೇದನೇ। "ಏವಮೇವ ಇತೋ ದಿನ್ನಂ, ಪೇತಾನಂ ಉಪಕಪ್ಪತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿನಿಯೋಗೇ। "ಕಪ್ಪಕತೇನ ಅಕಪ್ಪಕತಂ ಸಂಸಿಬ್ಬಿತಂ ಹೋತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿನಯಕ್ರಿಯಾಯಂ। "ಅತ್ಥಿ ಕಪ್ಪೋ ನಿಪಜ್ಜಿತುಂ, ಹನ್ದಾಹಂ ನಿಪಜ್ಜಾಮೀ"ತಿಆದೀಸು ಲೇಸೇ। "ಆಪಾಯಿಕೋ ನೇರಯಿಕೋ, ಕಪ್ಪಟ್ಠೋ ಸಙ್ಘಭೇದಕೋ, ಕಪ್ಪಂ ನಿರಯಮ್ಹಿ ಪಚ್ಚತೀ"ತಿ ಚ ಆದೀಸು ಅನ್ತರಕಪ್ಪೇ।

"ನ ಕಪ್ಪಯನ್ತಿ ನ ಪುರಕ್ಖರೋನ್ತಿ,
ಧಮ್ಮಾಪಿ ತೇಸಂ ನ ಪಟಿಚ್ಛಿತಾಸೇ।

ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಸೀಲವತೇನ ನೇಯ್ಯೋ,
ಪಾರಙ್ಗತೋ ನ ಚ ಪಚ್ಚೇತಿ ತಾದೀ"ತಿ

ಆದೀಸು ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಸು। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **ನಿದ್ದೇಸೇ** "ಕಪ್ಪೋತಿ ಉದ್ದಾನತೋ ದ್ವೇ ಕಪ್ಪಾ ತಣ್ಹಾಕಪ್ಪೋ ದಿಟ್ಠಿಕಪ್ಪೋ"ತಿ। "ಅನೇಕೇಪಿ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ ಅನೇಕೇಪಿ ವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ"ತಿಆದೀಸು ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಕಪ್ಪೇ । "ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಕಪ್ಪಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನೀ"ತಿಆದೀಸು ಮಹಾಕಪ್ಪೇ। ಇಚ್ಚೇವಂ -

ವಿತಕ್ಕೇ ಚ ವಿಧಾನೇ ಚ, ಪಟಿಭಾಗೇ ತಥೇವ ಚ।
ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ ತಥಾ ಕಾಲೇ, ಪರಮಾಯುಮ್ಹಿ ಚ ಭೇದನೇ॥

ಸಮನ್ತಭಾವೇ ವೋಹಾರೇ, ಅಭಿಸದ್ದಹನೇಪಿ ಚ।
ವಿನಿಯೋಗೇ ಚ ವಿನಯ-ಕ್ರಿಯಾಯಂ ಲೇಸಕೇಪಿ ಚ॥

ವಿಕಪ್ಪನ್ತರಕಪ್ಪೇಸು, ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಸ್ವಸಙ್ಖಯೇ।
ಕಪ್ಪೇ ಚ ಏವಮಾದೀಸು, **ಕಪ್ಪಸದ್ದೋ** ಪವತ್ತತಿ॥

ಕಪಿ ಗತಿಯಂ। ಕಮ್ಪೇತಿ, ಕಮ್ಪಯತಿ, ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಾನಿ ಚಲನತ್ಥೇ ಪವತ್ತಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಸದಿಸಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಚಲನತ್ಥೇ ಹಿ **"ಕಮ್ಪ ಕಮ್ಪನೇ"**ತಿ ಧಾತುಯಾ "ಕಮ್ಪತೀ"ತಿ ಅಕಮ್ಮಕಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಂ। "ಕಮ್ಪೇತೀ"ತಿಆದೀನಿ ಸಕಮ್ಮಕಾನಿ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಾನಿ "ಇದಮ್ಪಿ ದುತಿಯಂ ಸಲ್ಲಂ, ಕಮ್ಪೇತಿ ಹದಯಂ ಮಮಾ"ತಿ ಅಕಮ್ಮಕಾಯ ಧಾತುಯಾ ಸಕಮ್ಮಕರೂಪದಸ್ಸನತೋ।

ಖಪಿ ಖನ್ತಿಯಂ। ಖಮ್ಪೇತಿ, ಖಮ್ಪಯತಿ।

ಥೂಪ ಸಮುಸ್ಸಯೇ। **ಸಮುಸ್ಸಯೋ** ಆರೋಹೋ ಉಬ್ಬೇಧೋ। ಥೂಪೇತಿ, ಥೂಪಯತಿ। ಥೂಪೋ, ಥೂಪಿಕಾ।

ತಪ ಖಯೇ। ತಪೇತಿ, ತಪಯತಿ।

ಉಪ ಪಜ್ಜನೇ। ಉಪೇತಿ, ಉಪಯತಿ।

ಚಪ ಕಕ್ಕನೇ। ಚಪೇತಿ, ಚಪಯತಿ।

ಸುಪ್ಪ ಮಾನೇ। ಸುಪ್ಪೇತಿ, ಸುಪ್ಪಯತಿ।

ಡಪ ಡಿಪ ಸಙ್ಘಾತೇ। ಡಾಪೇತಿ। ಡಾಪಯತಿ। ಡೇಪೇತಿ, ಡೇಪಯತಿ।

ಕಪ ಅವಕಮ್ಪನೇ। ಕಪೇತಿ, ಕಪಯತಿ। ಕಪಣೋ। **ಕಪಣೋ**ತಿ ಕರುಣಾಯಿತಬ್ಬೋ। ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪನ "ಕಪ್ಪತೀ"ತಿ ರೂಪಂ ವದನ್ತಿ।

ಗುಪ ಕುಪ ಧೂಪ ಭಾಸಾಯಂ। ಗೋಪೇತಿ, ಗೋಪಯತಿ। ಕೋಪೇತಿ, ಕೋಪಯತಿ। ಧೂಪೇತಿ, ಧೂಪಯತಿ।

ಕಿಪ ದುಬ್ಬಲ್ಲೇ। ಕಿಪೇತಿ, ಕಿಪಯತಿ।

ಖೇಪ ಪೇರಣೇ। ಪೇರಣಂ ಚುಣ್ಣಿಕರಣಂ, ಖೇಪೇತಿ, ಖೇಪಯತಿ।

ತಪ ಪೀಣನೇ। ತಪೇತಿ, ತಪಯತಿ।

ಆಪು ಲಮ್ಭನೇ। ಆಪೇತಿ, ಆಪಯತಿ। ಆಪೋ।

ತಪ ದಾಹೇ। ತಪೇತಿ, ತಪಯತಿ। ತಪೋ, ತಾಪೋ। ಆತಾಪೋ, ಸನ್ತಾಪೋ। ಕಾರಿತೇ - ತಾಪೇತಿ, ತಾಪಯತಿ। ತತ್ಥ **ತಪೋ**ತಿ ಅಕುಸಲಾನಂ ತಾಪನಟ್ಠೇನ ತಪೋ, ಸೀಲಂ।

ಓಪಥಪ ಥಪನೇ। ಓಪೇತಿ, ಓಪಯತಿ। ನ ತೇಸಂ ಕೋಟ್ಠೇ ಓಪೇನ್ತಿ। ಥಪೇತಿ, ಥಪಯತಿ। ಥಪಿತೋ। ಥಪಯಿತ್ವಾ ಪಟಿಚ್ಛದಂ ವವಟ್ಠಪೇತಿ। ವೋಟ್ಠಬ್ಬನಂ।

ಏತ್ಥ ಚ "ವಿ ಅವ ಥಪೇತಿ, ವಿ ಅವ ಥಪನ"ನ್ತಿ ಛೇದೋ। ಏತ್ಥ ಪುರಿಮೇ ಸರಲೋಪೋ **ಥ**ಸ್ಸ **ಠ**ತ್ತಂ ವಿಸದಿಸಭಾವೇನ ದ್ವಿತ್ತಞ್ಚ। ಪಚ್ಛಿಮೇ ಪನ ಸರಲೋಪೋ, **ಅವ**ಸ್ಸ **ಓ**ಕಾರತ್ತಂ, **ಥ**ಸ್ಸ **ಠ**ತ್ತಂ, **ಪ**ಸ್ಸ **ವ**ತ್ತಂ, **ವ**ಸ್ಸ ದ್ವಿತ್ತಂ, **ವ**ಕಾರದ್ವಯಸ್ಸ ಚ **ಬ**ಕಾರದ್ವಯಂ ಭವತಿ। **ವೋಟ್ಠಬ್ಬನ**ನ್ತಿ ಚ ಬ್ಯವತ್ಥಾಪಕಚಿತ್ತಸ್ಸ ನಾಮಂ। **ನ**ಕಾರಲೋಪೇ "ವೋಟ್ಠಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಅಪರಮ್ಪಿ ರೂಪಂ ಭವತಿ।

ಮಾಪ ಮಾಪನೇ। ಪಣ್ಣಸಾಲಂ ಮಾಪೇತಿ, ಮಾಪಯತಿ। ಯೋ ಪಾಣಮತಿಮಾಪೇತಿ, ಪಣ್ಣಸಾಲಾ ಸುಮಾಪಿತಾ।

ಯಪ ಯಾಪನೇ। ಯಾಪನಂ ಪವತ್ತನಂ। ತೇನ ಸೋ ತತ್ಥ ಯಾಪೇತಿ। ಯಾಪಯತಿ। ಯಾಪನಾ।

ತತ್ಥ **ಯಾಪೇತೀ**ತಿ ಇದಂ **ಯಾ**ಧಾತುಸ್ಸ ಪಯೋಗತ್ತೇ ಸತಿ ಕಾರಿತಪದಂ ಭವತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಉಯ್ಯಾಪೇನ್ತಿ ನಾಮಾ"ತಿ ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಪಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಫಕಾರನ್ತಾಧಾತುರೂಪಾನಿ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧಾನಿ।

ಬಕಾರನ್ತಧಾತು

ಸಮ್ಬ ಸಮ್ಬನ್ಧೇ। ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ದಳ್ಹಬನ್ಧನಂ। ಸಮ್ಬೇತಿ, ಸಮ್ಬಯತಿ। ಸಮ್ಬಲಂ।

ಸಬಿ ಮಣ್ಡಲೇ। ಮಣ್ಡಲಂ ಪರಿಮಣ್ಡಲತಾ। ರೂಪಂ ತಾದಿಸಮೇವ।

ಕುಬಿ ಅಚ್ಛಾದನೇ। ಕುಮ್ಬೇತಿ, ಕುಮ್ಬಯತಿ।

ಲುಬಿ ದುಬಿ ಅದ್ದನೇ। ಅದ್ದನಂ ಹಿಂಸಾ। ಲುಮ್ಬೇತಿ, ಲುಮ್ಬಯತಿ। ದುಮ್ಬೇತಿ, ದುಮ್ಬಯತಿ।

ಪುಬ್ಬ ನಿಕೇತನೇ। ನಿಕೇತನಂ ನಿವಾಸೋ। ಪುಬ್ಬೇತಿ, ಪುಬ್ಬಯತಿ।

ಗಬ್ಬ ಮಾನೇ। ಮಾನೋ ಅಹಂಕಾರೋ। ಗಬ್ಬೇತಿ, ಗಬ್ಬಯತಿ। ಗಬ್ಬನಂ, ಗಬ್ಬಿತೋ। ತತ್ಥ **ಗಬ್ಬತೀ**ತಿ ನ ಸಜ್ಝಚತಿ।

ಬಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಭಕಾರನ್ತಧಾತು

ಭೂ ಪತ್ತಿಯಂ। **ಪತ್ತಿ** ಪಾಪನಂ। ಸಕಮ್ಮಿಕಾ ಧಾತು। ಭಾವೇತಿ, ಭಾವಯತಿ। ಪಭಾವೇತಿ, ಪಭಾವಯತಿ। ಇತ್ಥಮ್ಭೂತೋ। ಚಕ್ಖುಭೂತೋ, ಞಾಣಭೂತೋ, ಧಮ್ಮಭೂತೋ, ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೋ।

ತತ್ಥ **ಭಾವೇತೀ**ತಿ ಪುರಿಸೋ ಗಚ್ಛನ್ತಂ ಪುರಿಸಮನುಗಚ್ಛನ್ತೋ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸಕ್ರಿಯಾಪದೇಸುಪಿ। ಏತ್ಥ ಚ "ಭಾವೇತೀ"ತಿಆದೀನಿ ಯತ್ಥ ಸಚೇ **"ಭೂ ಸತ್ತಾಯ"**ನ್ತಿ ಧಾತುಯಾ ರೂಪಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಾನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ। "ಭಾವೇತಿ ಕುಸಲಂ ಧಮ್ಮ"ನ್ತಿಆದೀನೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಪದಾನಿ। **ಭಾವೇತೀ**ತಿ ಹಿ ವಡ್ಢೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಧ ಪನ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪತ್ತಾ ಪಾಪುಣಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇತ್ಥಮ್ಭೂತೋ**ತಿ ಇಮಂ ಪಕಾರಂ ಭೂತೋ ಪತ್ತೋ। "ಚಕ್ಖುಭೂತೋ"ತಿಆದೀನಿ ಪನ **"ಭೂ ಸತ್ತಾಯಂ, ಭೂ ಪತ್ತಿಯ"**ನ್ತಿ ದ್ವಿಗಣಿಕಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ವಸೇನ ಅಟ್ಠಕಥಾಟೀಕಾನಯನಿಸ್ಸಿತಂ ಅತ್ಥಂ ಪಕಾಸಯಿಸ್ಸಾಮ ಆಗಮಿಕಾನಂ ಕೋಸಲ್ಲತ್ಥಾಯ। ತತ್ಥ **ಚಕ್ಖುಭೂತೋ**ತಿ ಯಥಾ ಚಕ್ಖು ಸತ್ತಾನಂ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪರಿಣೇತಿ, ಏವಂ ಲೋಕಸ್ಸ ಯಾಥಾವದಸ್ಸನಸಾಧನತೋ ದಸ್ಸನಕಿಚ್ಚಪರಿಣಾಯಕಟ್ಠೇನ ಚಕ್ಖುಭೂತೋ। ಅಥ ವಾ ಚಕ್ಖು ವಿಯ ಭೂತೋತಿಪಿ **ಚಕ್ಖುಭೂತೋ**। ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಮಯತ್ತಾ ವಾ ಸಯಮ್ಭೂಞಾಣೇನ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಂ ಭೂತೋ ಪತ್ತೋತಿ **ಚಕ್ಖುಭೂತೋ**। ವಿದಿತಕರಣಟ್ಠೇನ **ಞಾಣಭೂತೋ,** ಅಸಾಧಾರಣಂ ವಾ ಞಾಣಂ ಭೂತೋ ಪತ್ತೋತಿ **ಞಾಣಭೂತೋ,** ಅವಿಪರೀತಸಭಾವಟ್ಠೇನ, ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತನತೋ ವಾ ಹದಯೇನ ಚಿನ್ತೇತ್ವಾ ವಾಚಾಯ ನಿಚ್ಛಾರಿತಧಮ್ಮಮಯೋತಿ **ಧಮ್ಮಭೂತೋ**। ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮೇಹಿ ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಲೋಕಸ್ಸ ಚ ತದುಪ್ಪಾದನತೋ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಂ ವಾ ಧಮ್ಮಂ ಭೂತೋ ಪತ್ತೋತಿ **ಧಮ್ಮಭೂತೋ**। ಸೇಟ್ಠಟ್ಠೇನ **ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೋ**। ಅಥ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಂ ವುಚ್ಚತಿ ಮಗ್ಗೋ ತೇನ ಉಪ್ಪನ್ನತ್ತಾ ಲೋಕಸ್ಸ ಚ ತದುಪ್ಪಾದನತ್ತಾ, ತಞ್ಚ ಸಯಮ್ಭೂಞಾಣೇನ ಭೂತೋ ಪತ್ತೋತಿ **ಬ್ರಹ್ಮಭೂತೋ**। ಏವಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತೋ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಪರಾನಿ ಚೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಪದಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। "ತಾತಾ ಮಯಂ ಮಹಲ್ಲಕಾ ಸುದ್ಧೋದನಮಹಾರಾಜಪುತ್ತಂ ಬುದ್ಧಭೂತಂ ಸಮ್ಭಾವೇಯ್ಯಾಮ ವಾ ನೋ ವಾ, ತುಮ್ಹೇ ತಸ್ಸ ಸಾಸನೇ ಪಬ್ಬಜೇಯ್ಯಾಥಾ"ತಿ ಚ "ಅಥ ಖೋ ಥೇರಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಆಯಸ್ಮನ್ತಂ ರೇವತಂ ಸಹಜಾತಿಯಂ ಸಮ್ಭಾವಿಂಸೂ"ತಿ ಚಾತಿ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಪನೇತ್ಥ "ಮನುಸ್ಸಭೂತೋ, ದೇವಭೂತೋ"ತಿಆದೀನಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। ತಥಾ ಹಿ **ಸಂಸಾರಮೋಚಕಪೇತವತ್ಥು ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ "ಮನುಸ್ಸಭೂತಾ**ತಿಮನುಸ್ಸೇಸು ಜಾತಾ, ಮನುಸ್ಸಭಾವಂ ವಾ ಪತ್ತಾ"ತಿ ಅತ್ಥೋ ಸಂವಣ್ಣಿತೋ।

ಭೂ ಅವಕಮ್ಪನೇ। ಅಯಮ್ಪಿ ಸಕಮ್ಮಕೋ। ಭಾವೇತಿ, ಭಾವಯತಿ। ಮನೋಭಾವನೀಯಾ ಭಿಕ್ಖೂ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಭಾವೇತೀ**ತಿ ಅನುಕಮ್ಪತಿ ಪುತ್ತಂ ವಾ ಭಾತರಂ ವಾ ಯಂಕಿಞ್ಚಿ। **ಮನೋಭಾವನೀಯಾ**ತಿ "ದೀಘಾಯುಕಾ ಹೋನ್ತು ಭದನ್ತಾ ಅರೋಗಾ ಅಬ್ಯಾಪಜ್ಝಾ"ತಿ ಏವಮಾದಿನಾ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ಅನುಕಮ್ಪಿತಬ್ಬಾತಿ ಮನೋಭಾವನೀಯಾ। ಅಞ್ಞತ್ಥ ಪನ **ಮನೋಭಾವನೀಯಾ**ತಿ ಮನೋವಡ್ಢನಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯೇಸು ಹಿ ದಿಟ್ಠೇಸು ಮನೋ ವಡ್ಢತಿ, "ತೇ ಮನೋಭಾವನೀಯಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

ಲಭ ಆಭಣ್ಡನೇ। ಲಭೇತಿ, ಲಭಯತಿ।

ಜಭಿ ನಾಸನೇ। ಜಮ್ಭೇತಿ, ಜಮ್ಭಯತಿ।

ಲಾಭ ಪೇಸನೇ। ಲಾಭೇತಿ, ಲಾಭಯತಿ। **"ಲಭ ಲಾಭೇ**ತಿ ಧಾತುಸ್ಸ ರೂಪಾನಿ ಚೇ, ಕಾರಿತರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ।

ದಭೀ ಭಯೇ। ಈಕಾರನ್ತಾಯಂ ಧಾತು, ತೇನ ಸನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮಾನಿ ರೂಪಾನಿ ನ ಭವನ್ತಿ। ದಭೇತಿ, ದಭಯತಿ।

ದೂಭ ಸನ್ಥಮ್ಭೇ। ದೂಭೇತಿ, ದೂಭಯತಿ।

ವಮ್ಭ ವಿದ್ಧಂಸನೇ। ವಮ್ಭೇತಿ, ವಮ್ಭಯತಿ। ವಮ್ಭನಾ। ಛಬ್ಬಗ್ಗಿಯಾ ಭಿಕ್ಖೂ ಭಿಕ್ಖುಂ ವಮ್ಭೇನ್ತಿ।

ಭಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಮಕಾರನ್ತಧಾತು

ಆತೇನ **ಚಮು ಧೋವನೇ। ಆ**ಪುಬ್ಬೋ **ಚಮು**ಧಾತು ಧೋವನೇ ವತ್ತತಿ। ಆಚಮೇತಿ, ಆಚಮಯತಿ। ಆಚಮನಕುಮ್ಭೀ।

ಏತ್ಥ ಪನ "ತತೋ ಹಿ ಸೋ ಆಚಮಯಿತ್ವಾ ಲಿಚ್ಛವೀ, ಥೇರಸ್ಸ ದತ್ವಾ ಯುಗಾನಿ ಅಟ್ಠಾ"ತಿ **ಅಪ್ಪಸಕ್ಕಾರಪೇತವತ್ಥುಪಾಳಿ**ಪ್ಪದೇಸೋ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಆಚಮಯಿತ್ವಾ**ತಿ ಹತ್ಥಪಾದಧೋವನಪುಬ್ಬಕಂ ಮುಖಂ ವಿಕ್ಖಾಲೇತ್ವಾ। ಅಯಂ ಪನ ಧಾತು ಭೂವಾದಿಗಣಿಕತ್ತೇ "ಚಮತೀ"ತಿ ಭಕ್ಖನತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ।

ಕಮು ಇಚ್ಛಾಕನ್ತೀಸು। ಕಾಮೇತಿ, ಕಾಮಯತಿ। ಕಾಮೋ, ಕನ್ತಿ, ನಿಕನ್ತಿ, ಕಾಮನಾ, ಕಾಮಯಮಾನೋ,ಕಾಮೇನ್ತೋ, ಅಭಿಕ್ಕನ್ತಂ। ಅಭಿಕ್ಕನ್ತವಣ್ಣಾ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಕಾಮೋ**ತಿ ರೂಪಾದಿವಿಸಯಂ ಕಾಮೇತೀತಿ ಕಾಮೋ। ಕಾಮಿಯತೀತಿ ವಾ **ಕಾಮೋ,** ಕಿಲೇಸಕಾಮವತ್ಥುಕಾಮವಸೇನೇತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಿಲೇಸೋ ಹಿ ತೇಭೂಮಕವಟ್ಟಸಙ್ಖಾತಞ್ಚ ವತ್ಥು "ಕಾಮೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಮಾರೋಪಿ ವಾ ದೇವಪುತ್ತೋ "ಕಾಮೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೋ ಹಿ ಅಚ್ಚನ್ತಕಣ್ಹಧಮ್ಮಸಮಙ್ಗಿತಾಯ ಪಪಞ್ಚಸಮತಿಕ್ಕನ್ತೇಪಿ ಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಬುದ್ಧಸಾವಕೇ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ಠಪೇತುಂ ಕಾಮೇತೀತಿ "ಕಾಮೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ ಪೋರಾಣಕವಿರಚನಾಯಂ -

"ವನ್ದೇ ವನ್ದೇಹಮಸ್ಸತ್ಥಂ, ಯತ್ಥ ಸನ್ತಜ್ಜಿತೋ ಜಿತೋ।
ಕಾಮೋ ಕಾಮೋಘತಿಣ್ಣೇನ, ಬುದ್ಧೇನ ವಸತಾ ಸತಾ"ತಿ।

ಇಮಾನಿ ಪನಸ್ಸ ನಾಮಾನಿ -

ಕಾಮೋ ನಮುಚಿ ಕಣ್ಹೋ ಚ, ವಸವತ್ತೀ ಪಜಾಪತಿ।
ಪಮತ್ತಬನ್ಧು ಮದನೋ, ಪಾಪಿಮಾ ದಮ್ಮಕೋಪಿ ಚ।
ಕನ್ದಪ್ಪೋ ಚ ರತಿಪತಿ, ಮಾರೋ ಚ ಕುಸುಮಾಯುಧೋ।

ಅಞ್ಞೇ ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ವದನ್ತಿ। ತಾನಿ ಸಾಸನಾನುಲೋಮಾನಿ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಇಧ ನ ದಸ್ಸಿತಾನಿ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಸು** ಪನ "ಮಾರೋ, ನಮುಚಿ, ಕಣ್ಹೋ, ಪಮತ್ತಬನ್ಧೂ"ತಿ ಚತ್ತಾರಿಯೇವ ನಾಮಾನಿ ಆಗತಾನಿ।

ಇದಾನಿ **ಅಭಿಕ್ಕನ್ತ**ಸದ್ದಸ್ಸ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ **"ಕಮು ಪದವಿಕ್ಖೇಪೇ"**ತಿ ವೋಹಾರಸೀಸೇನ ವುತ್ತಸ್ಸ **ಕಮು**ಧಾತುಸ್ಸ ವಸೇನ ಇಧ ಚ **"ಕಮು ಇಚ್ಛಾಕನ್ತೀಸೂ"**ತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ **ಕಮು**ಧಾತುಸ್ಸ ವಸೇನ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರಂ ಕಥಯಾಮ। **ಅಭಿಕ್ಕನ್ತ**ಸದ್ದೋ ಖಯಸುನ್ದರಾಭಿರೂಪಅಬ್ಭನುಮೋದನೇಸು ದಿಸ್ಸತಿ। "ಅಭಿಕ್ಕನ್ತಾ ಭನ್ತೇ ರತ್ತಿ, ನಿಕ್ಖನ್ತೋ ಪಠಮೋ ಯಾಮೋ, ಚಿರನಿಸಿನ್ನೋ

ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘೋ"ತಿಆದೀಸು ಖಯೇ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಅಯಂ ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಭಿಕ್ಕನ್ತತರೋ ಚ ಪಣೀತತರೋ ಚಾ"ತಿಆದೀಸು ಸುನ್ದರೇ।

"ಕೋ ಮೇ ವನ್ದತಿ ಪಾದಾನಿ, ಇದ್ಧಿಯಾ ಯಸಸಾ ಜಲಂ।
ಅಭಿಕ್ಕನ್ತೇನ ವಣ್ಣೇನ, ಸಬ್ಬಾ ಓಭಾಸಯಂ ದಿಸಾ"ತಿ

ಆದೀಸು ಅಭಿರೂಪೇ। "ಅಭಿಕ್ಕನ್ತಂ ಭನ್ತೇ"ತಿಆದೀಸು ಅಬ್ಭನುಮೋದನೇ। ಇಚ್ಚೇವಂ -

ಖಯಸ್ಮಿಂ ಸುನ್ದರೇ ಚೇವ, ಅಥೋ ಅಬ್ಭನುಮೋದನೇ।
ಅಭಿರೂಪೇ **ಅಭಿಕ್ಕನ್ತ**-ಸದ್ದೋ ದಿಸ್ಸತಿ ಸಾಸನೇ॥

ಥೋಮ ಸಿಲಾಘಾಯಂ। ಸಿಲಾಘಾ ಪಸಂಸಾ। ಥೋಮೇತಿ, ಥೋಮಯತಿ। ಥೋಮಿತೋ, ಥೋಮನಾ।

ಯಮ ಅಪರಿವೇಸನೇ। ಯಮೇತಿ, ಯಮಯತಿ। ಯಮೋ।

ಸಮ ವಿತಕ್ಕೇ। ಸಾಮೇತಿ, ಸಾಮಯತಿ। ಸಮಾ। ನಿಸಾಮೇತಿ, ನಿಸಾಮಯತಿ। ನಿಸಾಮನಂ। ಪಟಿಸಾಮೇತಿ, ಪಟಿಸಾಮಯತಿ। ಪಟಿಸಾಮನಂ।

ತತ್ಥ **ಸಮಾ**ತಿ ಸಂವಚ್ಛರೋ, ಸೋ "ಸಮಾ"ತಿ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗವಸೇನ ವುಚ್ಚತಿ। "ಯೋ ಯಜೇಥ ಸತಂ ಸಮ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ **ಸಮಾ**ಸದ್ದೋ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗೋ, ಉಪಯೋಗವಸೇನ ಪನ "ಸಮ"ನ್ತಿ ವುತ್ತೋ।

ಇಮಾನಿ ಸಂವಚ್ಛರಸ್ಸ ನಾಮಾನಿ "ಸಂವಚ್ಛರೋ, ವಚ್ಛರೋ, ಸಮಾ, ಹಾಯನೋ, ಸರದೋ, ವಸ್ಸೋ"ತಿಆದೀನಿ ಭವನ್ತಿ। **ನಿಸಾಮೇತೀ**ತಿ ವಿತಕ್ಕೇತಿ ಉಪಧಾರೇತಿ। ಏತ್ಥ ಹಿ "ಇಙ್ಘ ಮದ್ದಿ ನಿಸಾಮೇಹಿ, ನಿಗ್ಘೋಸೋ ಯಾದಿಸೋ ವನೇ"ತಿ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ನಿಸಾಮೇಹೀ**ತಿ ವಿತಕ್ಕೇಹಿ ಉಪಧಾರೇಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಟಿಸಾಮೇತೀ**ತಿ ಭಣ್ಡಂ ಗುತ್ತಟ್ಠಾನೇ ನಿಕ್ಖಿಪತಿ।

ಸಮ ಆಲೋಚನೇ। ಆಲೋಚನಂ ಪೇಕ್ಖನಂ। ಸಾಮೇತಿ, ಸಾಮಯತಿ। ನಿಸಾಮನಂ।

ಏತ್ಥ ಪನ **ನಿಸಾಮೇತೀ**ತಿ ಪೇಕ್ಖತಿ ಓಲೋಕೇತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಇಙ್ಘ ಮದ್ದಿ ನಿಸಾಮೇಹಿ, ಚಿತ್ತಂ ರೂಪಂವ ದಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ। ತತ್ಥ ಹಿ **ನಿಸಾಮೇಹೀ**ತಿ ಓಲೋಕೇಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಧಾತೂನಮತ್ಥಾತಿಸಯೇನ ಯೋಗೋತಿ ವಚನತೋ ಪನ ಉಪಸಗ್ಗಯೋಗತೋ ವಾ ಸವನೇಪಿ ಅಯಂ ವತ್ತತಿ। ತಥಾ ಹಿ "ತತೋ ಕಣ್ಹಾಜಿನಾಯಾಪಿ, ನಿಸಾಮೇಹಿ ರಥೇಸಭಾ"ತಿಆದಿಕಾ ಪಾಳಿಯೋ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ನಿಸಾಮೇಹೀ**ತಿ ಸುಣೋಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಮ ರೋಗೇ। ಅಮೇತಿ, ಅಮಯತಿ। ಅನ್ಧೋ। ಬಿಲಙ್ಕಪಾದೋ ಅನ್ಧನಖೋ।

ತತ್ಥ **ಅನ್ಧೋ**ತಿ ನಟ್ಠನಯನೋ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅನ್ಧನಖೋ**ತಿ ಪೂತಿನಖೋ। ಉಭಯಥಾಪಿ ಸರೋಗತ್ತಂ ಸೂಚಿತಂ।

ಭಾಮ ಕೋಧೇ। ಭಾಮೇತಿ, ಭಾಮಯತಿ।

ಗೋಮ ಉಪಲೇಪನೇ। ಗೋಮೇತಿ, ಗೋಮಯತಿ।

ಸಾಮ ಸ್ವಾನ್ತನೇ ಆಮನ್ತನೇ। **ಸ್ವಾನ್ತನಂ** ಸಾಮಪ್ಪಯೋಗೋ। **ಆಮನ್ತನಂ** ಅವ್ಹಾಯನಂ ಪಕ್ಕೋಸನಂ। ಸಾಮೇತಿ, ಸಾಮಯತಿ।

ಸಙ್ಗಾಮ ಯುದ್ಧೇ। ಸಙ್ಗಾಮೇತಿ, ಸಙ್ಗಾಮಯತಿ। ದ್ವೇ ರಾಜಾನೋ ಸಙ್ಗಾಮೇಸುಂ। ಸಙ್ಗಾಮೋ। **ಆತೋ ಗಮು** ಈಸಮಧಿವಾಸನೇ। ಆಗಮೇತಿ, ಆಗಮಯತಿ, ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮೇ ನಿಸ್ಸಾಯ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ ಸಮುದಾಗಮೇತಿ, ಸಮುದಾಗಮಯತಿ। ಉಪಾಸಕೋ ಧಮ್ಮಸವನನ್ತರಾಯಂ ಅನಿಚ್ಛನ್ತೋ "ಆಗಮೇಥ ಆಗಮೇಥಾ"ತಿ ಆಹ। ಸಮುದಾಗಮನಂ, ಆಗಮನಂ। ಆಗಮೇನ್ತೋ, ಆಗಮಯಮಾನೋ।

ತತ್ರ **ಆಗಮೇತೀ**ತಿ ಈಸಕಂ ಅಧಿವಾಸೇತಿ। **ಸಮುದಾಗಮೇತೀ**ತಿ ಸಮ್ಪವತ್ತೇತಿ। **ಭೂವಾದಿಗಣೇ** "ಗಮಯತೀ"ತಿ ಹೇತುಕತ್ತುವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಇಧ ಪನ ಉಪಸಗ್ಗನಿಪಾತಪುಬ್ಬಕಾನಿ ಕತ್ವಾ "ಆಗಮೇತೀ"ತಿಆದೀನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಸೇನ ವುತ್ತಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಮಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಇತಿ **ಚು ರಾದಿ**ಗಣೇ ಪವಗ್ಗನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ

ಸಮತ್ತಾನಿ।

ಯಕಾರನ್ತಧಾತು

ಯು ಜಿಗುಚ್ಛಾಯಂ। ಯಾವೇತಿ, ಯಾವಯತಿ। ಯವೋ।

ಬ್ಯಯ ಖಯೇ। ಬ್ಯಯೇತಿ, ಬ್ಯಯಯತಿ। ಅಬ್ಯಯೀಭಾವೋ।

ಬ್ಯಯ ಚಿತ್ತಸಮುಸ್ಸಗ್ಗೇ। ತಾದಿಸಂಯೇವ ರೂಪಂ।

ಯಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ರಕಾರನ್ತಧಾತು

ಪರ ಗತಿಯಂ। ಪರೇತಿ, ಪರಯತಿ। ಏತ್ಥ ಚ "ಇತಿ ಖೋ ಆನನ್ದ ಕುಸಲಾನಿ ಸೀಲಾನಿ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಅಗ್ಗಾಯ ಪರೇನ್ತೀ"ತಿ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಅಗ್ಗಾಯ ಪರೇನ್ತೀ**ತಿ ಅರಹತ್ತತ್ಥಾಯ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ಗರ ಉಗ್ಗಮೇ। ಗರೇತಿ, ಗರಯತಿ। ಗರು।

ಚರ ಅಸಂಸಯೇ। ಚರೇತಿ, ಚರಯತಿ।

ಪೂರಿ ಅಪ್ಪಾಯನೇ। ಪೂರೇತಿ, ಪೂರಯತಿ।

ವರ ಇಚ್ಛಾಯಂ। ವರೇತಿ, ವರಯತಿ। ವರೋ, ವರಂ, ವರನ್ತೋ। ಏತೇ ವರಾನಂ ಚತುರೋ ವರೇಮಿ। ಏತಂ ಸಕ್ಕ ವರಂ ವರೇ।

тತ್ಥ **ವರೋ**ತಿ ವರಿಯತೇ ವರಿತಬ್ಬೋತಿ ವರೋ। **ವರ**ನ್ತಿ ವರೇತೀತಿ ವರಂ, ಇಚ್ಛನ್ತೋ ಪತ್ಥೇನ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

> “ಮಹಾಮಹಾರಹಂ ಸಕ್ಯ-ಮುನಿ ನೀವರಣಾ ರಣಾ।
> ಮುತ್ತಂ ಮುತ್ತಂ ಸುದಸ್ಸನಂ, ವನ್ದೇ ಬೋಧಿವರಂ ವರ”ನ್ತಿ

ಪುರಾಣಕವಿರಚನಾಯಂ “ವರ”ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ ವಿಯ। ಏವಂ ವರೇತೀತಿ **ವರನ್ತೋ**। **ವರೇ**ತಿ ವರೇಮಿ ಇಚ್ಛಾಮಿ ಯಾಚಾಮಿ। ಕಾರಿತೇ “ಪವಾರೇತೀ”ತಿ ರೂಪಂ, ಇಚ್ಛಾಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಿಸೇಧನತ್ಥೇ ಪನಿದಂ ಕಾರಿತಂ ನ ಹೋತಿ।

ಸರ ಅಕ್ಖೇಪೇ। ಸರೇತಿ, ಸರಯತಿ। ಸರೋ। **ಸರೋ**ತಿ ಸದ್ದೋ।

ಸಾರ ದುಬ್ಬಲ್ಯೇ। ಸಾರೇತಿ, ಸಾರಯತಿ। ದುಬ್ಬಲೋ ಭವತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕುಮಾರ ಕೀಳಾಯಂ। ಕುಮಾರೇತಿ, ಕುಮಾರಯತಿ। ಕುಮಾರೋ, ಕುಮಾರಕೋ। ಕುಮಾರೀ, ಕುಮಾರಿಕಾ।

ಏತ್ಥ ಕುಮಾರಯತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಕೀಳತೀತಿ **ಕುಮಾರೋ**। ಸೋ ಏವ ಅತಿದಹರತ್ತಾ **ಕುಮಾರಕೋ**। ಏಸ ನಯೋ ಇತರತ್ರಾಪಿ।

ಸೂರ ವೀರ ವಿಕ್ಕನ್ತಿಯಂ। **ವಿಕ್ಕನ್ತಿ** ವಿಕ್ಕಮನಂ। ಸೂರೇತಿ, ಸೂರಯತಿ। ವೀರೇತಿ, ವೀರಯತಿ। ಸೂರೋ, ವೀರೋ। ಸಾಸನಿಕೇಹಿ ಪನ ಸದ್ಧಮ್ಮವಿದೂಹಿ ಏವಂ ಧಾತುಸಭಾವಾನಮ್ಪಿ **ಸೂರವೀರ**ಸದ್ದಾನಂ ನಿಬ್ಬಚನಂ ನ ದಸ್ಸಿತಂ, ಕೇವಲಂ ಪನ ತತ್ಥ ತತ್ಥ “ಸೂರೋತಿ ವಿಸಿಟ್ಠಉರೋ”ತಿ ಚ “ಮಹಾವೀರೋತಿ ಮಹಾವಿಕ್ಕನ್ತೋ”ತಿ ಚ “ವೀರೋತಿ ವೀರಿಯವಾ”ತಿ ಚ ಅತ್ಥವಿವರಣಮತ್ತಮೇವ ದಸ್ಸಿತಂ।

ಪಾರ ತೀರ ಕಮ್ಮಸಮ್ಪತ್ತಿಯಂ। **ಕಮ್ಮಸಮ್ಪತ್ತಿ** ನಾಮ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಪರಿಸಮಾಪನಂ ನಿಟ್ಠಾಪನಂ। ಪಾರೇತಿ, ಪಾರಯತಿ। ತೀರೇತಿ, ತೀರಯತಿ। ಪಾರಂ। ತೀರಂ। ವಿಕ್ಕಮಾಮಿ ನ ಪಾರೇಮಿ, ಭೂಮಿಂ ಸುಮ್ಭಾಮಿ ವೇಗಸಾ। ತಂ ಕಿಚ್ಚಂ ತೀರೇತ್ವಾ ಗತೋ। ಸನ್ತೀರಣಂ, ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾತಿ ಚ ಆದೀನಿ ಏತ್ಥ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾನಿ।

ತತ್ಥ **ನ ಪಾರೇಮೀ**ತಿ ಛಿನ್ದಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಈರ ಖೇಪನೇ। ಈರೇತಿ, ಈರಯತಿ।

ಜರ ವಯೋಹಾನಿಮ್ಹಿ। ಜರೇತಿ, ಜರಯತಿ। ಜರಾ। **ಪಾಳಿಯಂ** ಪನ “ಜೀರತೀ”ತಿ ಪಾಠೋ।

ವರ ಆವರಣೇ। ವಾರೇತಿ, ವಾರಯತಿ। ನಿವಾರೇತಿ, ನಿವಾರಯತಿ। ನಿವಾರೇತಾ। ಪರಿವಾರೇತಿ, ಪರಿವಾರಯತಿ। ಪರಿವಾರೋ। ಪವಾರೇತಿ, ಪವಾರಯತಿ। ಪವಾರಣಂ। **ಪವಾರಣ**ನ್ತಿ ನಿಸೇಧನಂ ವಾ ಕಾಮ್ಯದಾನಂ ವಾ।

ಧರ ಧಾರಣೇ। ಧಾರೇತಿ, ಧಾರಯತಿ। ಆಧಾರೋ, ಆಧಾರಕೋ, ಧಮ್ಮೋ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ।

ತತ್ಥ **ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಅನೇಕವಿಧೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಲೋಕುತ್ತರೋ ಉಪ್ಪಾದಿತೋ ಸಚ್ಛಿಕತೋ ಚ ಚತೂಸು ಅಪಾಯೇಸು ಸಂಸಾರೇ ವಾ ಸತ್ತೇ ಅಪತಮಾನೇ ಧಾರೇತೀತಿ ಧಮ್ಮೋ। ಅಥ ವಾ ಸೋತಾಪನ್ನಾದೀಹಿ ಅರಿಯೇಹಿ ಧಾರಿಯತಿ, ನು ಪುಥುಜ್ಜನೇಹೀತಿಪಿ **ಧಮ್ಮೋ**। ಚತುಭೂಮಿಕೋ ಪನ ಸಕಲಕ್ಖಣಂ ಧಾರೇತೀತಿ **ಧಮ್ಮೋ**। ಕಕ್ಖಳತ್ತಾದಿನಾ ಫುಸನಾದಿನಾ ಸನ್ತಿಆದಿನಾ ಸಕಸಕಭಾವೇನ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ಧಾರಿಯತಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖಿಯತೀತಿಪಿ **ಧಮ್ಮೋ**। ತೇಪಿಟಕೋ ಪನ ಪಾಳಿಧಮ್ಮೋ ಸಕತ್ಥಪರತ್ಥಾದಿಭೇಏ ಅತ್ಥೇ ಧಾರೇತೀತಿ

ಧಮ್ಮೋ। ಕೇಚಿ ತು ವಿದೂ "ಪಾಪಕೇ ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ ಧುನಾತಿ ಕಮ್ಪೇತಿ ವಿದ್ಧಂಸೇತೀತಿ **ಧಮ್ಮೋ**"ತಿ ಧೂಧಾತುವಸೇನಪಿ ನಿಬ್ಬಚನಂ ವದನ್ತಿ, ತಂ ಮಗ್ಗಧಮ್ಮೇ ಅತೀವ ಯುಜ್ಜತಿ, ಫಲನಿಬ್ಬಾನಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೇಸು ಪನ ಪರಿಯಾಯೇನ ಯುಜ್ಜತಿ।

ಧಮ್ಮಸದ್ದೋ ಪರಿಯತ್ತಿಹೇತುಗುಣನಿಸ್ಸತ್ತನಿಜ್ಜೀವತಾದೀಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ "ಧಮ್ಮಂ ಪರಿಯಾಪುಣಾತಿ ಸುತ್ತಂ ಗೇಯ್ಯ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಪರಿಯತ್ತಿಯಂ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಹೇತುಮ್ಹಿ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿಆದೀಸು ಹೇತುಮ್ಹಿ।

"ನ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಅಧಮ್ಮೋ ಚ, ಉಭೋ ಸಮವಿಪಾಕಿನೋ।
ಅಧಮ್ಮೋ ನಿರಯಂ ನೇತಿ, ಧಮ್ಮೋ ಪಾಪೇತಿ ಸುಗ್ಗತಿ"ನ್ತಿ

ಆದೀಸು ಗುಣೇ। "ತಸ್ಮಿಂ ಖೋ ಪನ ಸಮಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತಿ। ಧಮ್ಮೇಸು ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರತೀ"ತಿಆದೀಸು ನಿಸ್ಸತ್ತನಿಜ್ಜೀವತಾಯಂ।

ಅಥ ವಾ **ಧಮ್ಮ**ಸದ್ದೋ ಸಭಾವಪಞ್ಞಾಪುಞ್ಞಪಞ್ಞತ್ತಿಆಪತ್ತಿಪರಿಯತ್ತಿನಿಸ್ಸತ್ತನಿಜ್ಜೀವತಾವಿಕಾರಗುಣಪಚ್ಚ-ಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾದೀಸು ದಿಸ್ಸತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ "ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಬ್ಯಾಕತಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು ಸಭಾವೇ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಯಸ್ಸೇತೇ ಚತುರೋ ಧಮ್ಮಾ, ಸದ್ಧಸ್ಸ ಘರಮೇಸಿನೋ।
ಸಚ್ಚಂ ಧಮ್ಮೋ ಧಿತಿ ಚಾಗೋ, ಸ ವೇ ಪೇಚ್ಚ ನ ಸೋಚತೀ"ತಿ

ಆದೀಸು ಪಞ್ಞಾಯಂ।

"ನ ಹಿ ಧಮ್ಮೋ ಅಧಮ್ಮೋ ಚ, ಉಭೋ ಸಮವಿಪಾಕಿನೋ।
ಅಧಮ್ಮೋ ನಿರಯಂ ನೇತಿ, ಧಮ್ಮೋ ಪಾಪೇತಿ ಸುಗ್ಗತಿ"ನ್ತಿಆದೀಸು

ಪುಞ್ಞೇ। "ಪಞ್ಞತ್ತಿಧಮ್ಮಾ, ನಿರುತ್ತಿಧಮ್ಮಾ, ಅಧಿವಚನಾಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ। "ಪಾರಾಜಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ, ಸಙ್ಘಾದಿಸೇಸಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು ಆಪತ್ತಿಯಂ। "ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಧಮ್ಮಂ ಜಾನಾತಿ ಸುತ್ತಂ ಗೇಯ್ಯಂ ವೇಯ್ಯಾಕರಣ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಪರಿಯತ್ತಿಯಂ। "ತಸ್ಮಿಂ ಖೋ ಪನ ಸಮಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಹೋನ್ತಿ। ಧಮ್ಮೇಸು ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರತೀ"ತಿಆದೀಸು ನಿಸ್ಸತ್ತನಿಜ್ಜೀವತಾಯಂ। "ಜಾತಿಧಮ್ಮಾ ಜರಾಧಮ್ಮಾ ಮರಣಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು ವಿಕಾರೇ। "ಛನ್ನಂ ಬುದ್ಧಧಮ್ಮಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಗುಣೇ। "ಹೇತುಮ್ಹಿ ಞಾಣಂ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ"ತಿಆದೀಸು ಪಚ್ಚಯೇ। "ಠಿತಾವಸಾ ಧಾತು ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ ಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾ"ತಿಆದೀಸು ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇ।

ಅಥ ವಾ **ಧಮ್ಮ**ಸದ್ದೋ ಪರಿಯತ್ತಿಸಚ್ಚಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಪಕತಿಪುಞ್ಞಾಪತ್ತಿಞೇಯ್ಯಾದೀಸು ಬಹೂಸು ಅತ್ಥೇಸು ದಿಟ್ಠಪ್ಪಯೋಗೋ। ತಥಾ ಹಿ "ಇಧ ಭಿಕ್ಖು ಧಮ್ಮಂ ಪರಿಯಾಪುಣಾತೀ"ತಿಆದೀಸು ಪರಿಯತ್ತಿಯಂ ದಿಸ್ಸತಿ। "ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೋ ಪತ್ತಧಮ್ಮೋ"ತಿಆದೀಸು ಸಚ್ಚೇ। "ಏವಂಧಮ್ಮಾ ತೇ ಭಗವನ್ತೋ ಅಹೇಸು"ನ್ತಿಆದೀಸು ಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ। "ಸಚ್ಚಂ ಧಮ್ಮೋ ಧಿತಿ ಚಾಗೋ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಪಞ್ಞಾಯಂ। "ಜಾತಿಧಮ್ಮಾನಂ ಭಿಕ್ಖವೇ ಸತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಪಕತಿಯಂ। "ಧಮ್ಮೋ ಹವೇ ರಕ್ಖತಿ ಧಮ್ಮಚಾರಿ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದೀಸು ಪುಞ್ಞೇ। "ಚತ್ತಾರೋ ಪಾರಾಜಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು ಆಪತ್ತಿಯಂ। "ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು ಞೇಯ್ಯೇ। ಏವಂ ಧಮ್ಮಸದ್ದಪ್ಪವತ್ತಿವಿಸಯಾ ವಿವಿಧಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯೇಹಿ ದಸ್ಸಿತಾ, ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪನ ಆದಿಸದ್ದೇನ ಯುತ್ತಿವಿಸಯಾದಯೋ ಚ ಅತ್ಥಾ ಗಹೇತಬ್ಬಾ। ತಥಾ ಹಿ **ಧಮ್ಮ**ಸದ್ದೋ -

“ನೇಸ ಧಮ್ಮೋ ಮಹಾರಾಜ, ಯಂ ತ್ವಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ ಏಕಕೋ।
ಅಹಮ್ಪಿ ತೇನ ಗಚ್ಛಾಮಿ, ಯೇನ ಗಚ್ಛಸಿ ಖತ್ತಿಯಾ”ತಿ

ಆದೀಸು ಯುತ್ತಿಯಂ ವತ್ತತಿ। “ಮನಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣ”ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಸಯೇ। “ಸತಞ್ಚ ಧಮ್ಮೋ ನ ಜರಂ ಉಪೇತೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ನಿಬ್ಬಾನೇ ವತ್ತತಿ। ತತ್ರ ಯಾ ನಿಸ್ಸತ್ತತಾ, ಸಾ ಏವ ನಿಜ್ಜೀವತಾ। ಯೋ ಚ ಹೇತು, ಸೋ ಏವ ಪಚ್ಚಯೋ।

ಇಚ್ಚೇವಂ –

ಪರಿಯತ್ತಿಪಚ್ಚಯೇಸು, ಗುಣೇ ನಿಸ್ಸತ್ತತಾಯ ಚ।
ಸಭಾವೇ ಚೇವ ಪಞ್ಞಾಯಂ, ಪುಞ್ಞೇ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ಚ॥

ಆಪತ್ತಿಯಂ ವಿಕಾರೇ ಚ, ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಕೇಪಿ ಚ।
ಸಚ್ಚಸಮಾಧಿಪಕತಿ-ಞೇಯ್ಯೇಸು ಯುತ್ತಿಯಮ್ಪಿ ಚ।
ವಿಸಯೇ ಚೇವ ನಿಬ್ಬಾನೇ, **ಧಮ್ಮ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ॥

ಕೇಚಿ ಪನ ಧಮ್ಮಸದ್ದಸ್ಸ ಪವತ್ತಿವಿಸಯಾನಂ ದಸಧಾವ ಪರಿಚ್ಛೇದಂ ವದನ್ತಿ।

ಞೇಯ್ಯಮಗ್ಗೇ ಚ ನಿಬ್ಬಾನೇ, ಸಭಾವೇ ಅಥ ಜಾತಿಯಂ।
ಮನೇ ವಿಸಯಪುಞ್ಞೇಸು, ಭಾವೇ ಪಾವಚನೇಪಿ ಚ।
ಇಮೇಸು ದಸಸ್ವತ್ಥೇಸು, **ಧಮ್ಮ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ॥

ತತ್ರ **ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ**ತಿ ಸಮಾನಸದ್ದವಚನೀಯಾನಂ ಅತ್ಥಾನಂ ಉದ್ಧರಣಂ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ।

ರಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಲಕಾರನ್ತಧಾತು

ಪಾಲ ರಕ್ಖಣೇ। “ರಕ್ಖಣಂ, ತಾಣಂ, ಗೋಪನಂ, ಅವನಂ, ಪಾಲನಂ, ರಕ್ಖಾ, ರಕ್ಖಣಾ, ಗುತ್ತಿ” ಇಚ್ಚೇತೇ ಪರಿಯಾಯಾ। ಪಾಲೇತಿ, ಪಾಲಯತಿ। ಪಾಲಕೋ, ಬುದ್ಧಪಾಲೋ। ಅಮ್ಬಪಾಲೀ ಗಣಿಕಾ। ಸಮೋ ಭವತು ಪಾಲಿನಾ। ಪಾಲಿತೋ, ಪಾಲನಂ, ಪಾಳಿ।

ಏತ್ಥ **ಪಾಳೀ**ತಿ ಅತ್ಥಂ ಪಾಲೇತೀತಿ ಪಾಳಿ, **ಲ**ಸ್ಸ **ಳ**ತ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ಅನ್ತೋದಕಂ ರಕ್ಖಣಟ್ಠೇನ ಮಹತೋ ತಳಾಕಸ್ಸ ಥಿರಾ ಮಹತೀತಿ ಪಾಳಿ ವಿಯಾತಿ **ಪಾಳಿ,** ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೋ। ಅಪರೋ ನಯೋ ಪಕಟ್ಠಾನಂ ಉಕ್ಕಟ್ಠಾನಂ ಸೀಲಾದಿಅತ್ಥಾನಂ ಬೋಧನತೋ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಭಾವತೋ ಬುದ್ಧಾದೀಹಿ ಭಾಸಿತತ್ತಾ ಚ ಪಕಟ್ಠಾನಂ ವಚನಪ್ಪಬನ್ಧಾನಂ ಆಳೀತಿ **ಪಾಳಿ**।

ಪಾಳಿಸದ್ದೋ ಪಾಳಿಧಮ್ಮೇ, ತಳಾಕಪಾಳಿಯಮ್ಪಿ ಚ।
ದಿಸ್ಸತೇ ಪನ್ತಿಯಞ್ಚೇವ, ಇತಿ ಞೇಯ್ಯಂ ವಿಜಾನತಾ॥

ಅಯಞ್ಹಿ “ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥಮುಪಪರಿಕ್ಖನ್ತೀ”ತಿಆದೀಸು ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಸಙ್ಖಾತೇ ಪಾಳಿಧಮ್ಮೇ ದಿಸ್ಸತಿ। “ಮಹತೋ ತಳಾಕಸ್ಸ ಪಾಳೀ”ತಿಆದೀಸು ತಳಾಕಪಾಳಿಯಂ। “ಪಾಳಿಯಾ ನಿಸೀದಿಂಸೂ”ತಿಆದೀಸು ಪನ್ತಿಯಂ, ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ನಿಸೀದಿಂಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನತ್ಥೇ ಧಾತುಯಾ ಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ। ಪಾಟಿಪದಿಕೋ ಹಿ ಪನ್ತಿವಾಚಕೋ **ಪಾಳಿ**ಸದ್ದೋ।

ತಿಲ ಸಿನೇಹನೇ। ತೇಲೇತಿ, ತೇಲಯತಿ। ತೇಲಂ, ತಿಲೋ, ತಿಲಂ।

ತತ್ಥ **ತಿಲೋ**ತಿ ತಿಲಗಚ್ಛೋ। **ತಿಲ**ನ್ತಿ ತಪ್ಫಲಂ। ತತೋ ಪನ ನಿಕ್ಖನ್ತೋ ಸಿನೇಹೋ **ತೇಲಂ**। ಸೋ ಹಿ "ತಿಲಾನಂ ಇದನ್ತಿ ತೇಲ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯದಿ ಏವಂ "ಸಾಸಪತೇಲ"ನ್ತಿಆದಿವಚನಂ ನ ಯುಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ? ನೋ ನ ಯುಜ್ಜತಿ, **"ತಿಲಸಿನೇಹನೇ"**ತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಾಯ **ತಿಲ**ಧಾತುಯಾ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಸಿನೇಹಸ್ಸ ವಚನತೋ। ತೇನ "ಸಾಸಪತೇಲಂ, ಮಧುಕತೇಲ"ನ್ತಿಆದಯೋ ಸಾಸನೇ ಪಯೋಗಾ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಮಯಂ ಪನ **ತಿಲ**ಧಾತುವಸೇನ ನಿಪ್ಫನ್ನಾನಂ ತಿಲಗಚ್ಛತಪ್ಫಲವಾಚಕಾನಂ "ತಿಲೋ, ತಿಲ"ನ್ತಿ ಸದ್ದರೂಪಾನಂ ಪಕಾಸನಮುಖೇನ "ತಿಲಾನಂ ಇದನ್ತಿ ತೇಲ"ನ್ತಿ ವದಾಮ, ನ ಪನ ತೇನ ವಚನೇನ ಸಾಸಪಾದೀನಂ ಸಿನೇಹಸ್ಸ ಅತೇಲತ್ತಂ ವದಾಮ। ಅಥ ಕಿಞ್ಚರಹೀತಿ ಚೇ? ತದ್ಧಿತವಿಧಾನೇ ವಿಞ್ಞೂನಂ ಕೋಸಲ್ಲತ್ಥಂ **ತಿಲ**ಸದ್ದಂ ಪಟಿಚ್ಚ "ತಿಲಾನಂ ಇದನ್ತಿ ತೇಲ"ನ್ತಿ ವದಾಮ। ಸಿನೇಹಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸಾಸಪಾದೀನಂ ತೇಲಸ್ಸ ವಚನಂ ನ ಜಹಾಮ, ತಸ್ಮಾ ಉದಾಹರಣಪ್ಪಕಾಸನೇ "ತಿಲೋ, ತಿಲಂ, ತೇಲ"ನ್ತಿ ಅವತ್ವಾ "ತೇಲಂ, ತಿಲೋ, ತಿಲ"ನ್ತಿ ಅಮ್ಹೇಹಿ ವುತ್ತಂ। ಇದಞ್ಹಿ ವಚನಂ ತೇಲಸ್ಸ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಸಿನೇಹೇ ಪವತ್ತಿಂ ದೀಪೇತಿ। ತೇನೇವ ಚ ಸಾಸನೇ "ತಿಲತೇಲಂ, ಸಾಸಪತೇಲ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವಿಸೇಸವಚನಮ್ಪಿ ದಿಸ್ಸತೀತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥಾವಗನ್ತಬ್ಬಂ। ಅಪಿಚ **ತೇಲ**ಸದ್ದೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ತಿಲತೇಲೇ ವತ್ತತಿ, ಯಥಾ **ಮಿಗ**ಸದ್ದೋ ಹರಿಣಮಿಗೇತಿಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಜಲ ಅಪವಾರಣೇ। ಜಾಲೇತಿ, ಜಾಲಯತಿ। ಜಾಲಂ, ಜಾಲಾ। **ಜಾಲ**ನ್ತಿ ಮಚ್ಛಜಾಲಂ। **ಜಾಲಾ**ತಿ ಅಗ್ಗಿಜಾಲಾ।

ಖಲ ಸೋಚೇಯ್ಯೇ। **ಸೋಚೇಯ್ಯಂ** ಸುಚಿಭಾವೋ। ಖಾಲೇತಿ, ಖಾಲಯತಿ। ಪಕ್ಖಾಲೇತಿ, ಪಕ್ಖಾಲಯತಿ।

ತಲ ಪತಿಟ್ಠಾಯಂ। ತಾಲೇತಿ, ತಾಲಯತಿ। ತಾಲೋ, ತಲಂ।

ಏತ್ಥ **ತಾಲೋ**ತಿ ತಿಣರಾಜರುಕ್ಖೋ। **ತಲ**ನ್ತಿ ಪಾಣಿತಲಭೂಮಿತಲಾದಿ। ತಞ್ಹಿ ತಾಲಯತಿ ಪತಿಟ್ಠಾತಿ ಏತ್ಥ ವತ್ಥುಜಾತನ್ತಿ **ತಲಂ**।

ತುಲ ಉಮ್ಮಾನೇ। ತೋಲೇತಿ, ತೋಲಯತಿ।

ದುಲ ಉಕ್ಖೇಪೇ। **ಉಕ್ಖೇಪೋ** ಉದ್ಧಂ ಖಿಪನಂ। ದೋಲೇತಿ, ದೋಲಯತಿ। ದೋಲಾ।

ಏತ್ಥ ಚ ದೋಲಿಯತಿ ಉಕ್ಖಿಪಿಯತಿ ಯತ್ಥ ನಿಪನ್ನೋ ದಾರಕೋ, ಯಥಾನಿಪನ್ನಕೋ ವಾತಿ **ದೋಲಾ**।

ವುಲ ನಿಮ್ಮಜ್ಜನೇ। ವೋಲೇತಿ, ವೋಯಲತಿ।

ಮೀಲ ನಿಮೀಲನೇ। ಮೀಲೇತಿ, ಮೀಲಯತಿ। ಮೀಲನಂ, ಉಮ್ಮೀಲನಂ, ನಿಮೀಲನಂ।

ಮೂಲ ರೋಹನೇ। ಮೂಲೇತಿ, ಮೂಲಯತಿ। ಮೂಲಂ। ಏಸಾ ಹಿ ಯದಾ ಪತಿಟ್ಠಾಯಂ ವತ್ತತಿ, ತದಾ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಿಕಾ, "ಮೂಲತೀ"ತಿ ಚಸ್ಸಾ ರೂಪಂ।

ತತ್ಥ **ಮೂಲ**ನ್ತಿ ಮೂಲಯತಿ ರೂಹತಿ ರುಕ್ಖಾದಿ ಏತೇನಾತಿ ಮೂಲಂ। ಅಥ ವಾ ಮೂಲಯತಿ ಛಿನ್ನೋಪಿ ಕೋಚಿ ಏತೇನ ಅಚ್ಛಿನ್ನೇನ ಪುನದೇವ ರೂಹತೀತಿ **ಮೂಲಂ**। ವುತ್ತಞ್ಹಿ -

> "ಯಥಾಪಿ ಮೂಲೇ ಅನುಪದ್ದವೇ ದಳ್ಹೇ,
> ಛಿನ್ನೋಪಿ ರುಕ್ಖೋ ಪುನದೇವ ರೂಹತಿ।
> ಏವಮ್ಪಿ ತಣ್ಹಾನುಸಯೇ ಅನೂಹತೇ,

ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ ದುಕ್ಖಮಿದಂ ಪುನಪ್ಪುನ”ನ್ತಿ।

ಮೂಲಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ ಹೇಟ್ಠಾ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ ವುತ್ತೋ।

ಕಲ ಪಿಲ ಖೇಪೇ। ಕಾಲೇತಿ, ಕಾಲಯತಿ। ಕಾಲೋ। ಪಿಲೇತಿ, ಪಿಲಯತಿ।

ಏತ್ಥ **ಕಾಲೋ**ತಿ ಸಮಯೋಪಿ ಮಚ್ಚುಪಿ। ತತ್ರ ಸಮಯೋ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಆಯುಂ ಕಾಲಯತಿ ಖೇಪೇತಿ ದಿವಸೇ ದಿವಸೇ ಅಪ್ಪಂ ಅಪ್ಪಂ ಕರೋತೀತಿ ಕಾಲೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ -

“ಕಾಲೋ ಘಸತಿ ಭೂತಾನಿ, ಸಬ್ಬಾನೇವ ಸಹತ್ತನಾ।
ಯೋ ಚ ಕಾಲಘಸೋ ಭೂತೋ, ಸಭೂತಪಚನಿಂಪಚೀ”ತಿ॥

ಮಚ್ಚು ಪನ ಕಾಲಯತಿ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಜೀವಿತಂ ಖೇಪೇತಿ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ನಾಸೇತೀತಿ ಕಾಲೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇನಾಹು **ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ “ಕಾಲೋ**ತಿ ಮಚ್ಚು। ಕಾಲಯತಿ ಸತ್ತಾನಂ ಜೀವಿತಂ ನಾಸೇತೀತಿ ಕಾಲೋ। ಕಾಲೇನ ಮಚ್ಚುನಾ ಕತೋ ನಾಸಿತೋತಿ **ಕಾಲಕತೋ**”ತಿ। “ಮರಣಂ ಹಿನ್ದಂ ಮಚ್ಚು ಮಟ್ಟು ಚುತಿ ಕಾಲೋ ಅನ್ತಕೋ ನಿಕ್ಖೇಪೋ”ತಿ ಮರಣಸ್ಸಾಭಿಧಾನಾನಿ।

ಸುಲ್ಲ ಸಜ್ಜನೇ। ಸುಲ್ಲೇತಿ, ಸುಲ್ಲಯತಿ।

ಇಲ ಪೇರಣೇ। ಇಲೇತಿ, ಇಲಯತಿ।

ವಲ ಭರಣೇ। ವಾಲೇತಿ, ವಾಲಯತಿ। ವಾಲೋ।

ಲಲ ಇಚ್ಛಾಯಂ। ಲಲೇತಿ, ಲಲಯತಿ।

ದಲ ವಿದಾರಣೇ। ದಾಲೇತಿ, ದಾಲಯತಿ, ಪದಾಲೇತಿ, ಪದಾಲಯತಿ। ಕುದಾಲೋ।

ಕಲ ಗತಿಸಙ್ಖ್ಯಾನೇಸು। ಕಾಲೇತಿ, ಕಾಲಯತಿ। ಕಾಲೋ, ಕಲಾ। **ಕಲಾ**ತಿ ಅವಯವೋ। ಸಾ ಹಿ ಕಾಲಯಿತಬ್ಬಾ ಸಙ್ಖ್ಯಾಯಿತಬ್ಬಾತಿ **ಕಲಾ**।

ಸೀಲ ಉಪಧಾರಣೇ। **ಉಪಧಾರಣಂ** ಭುಸೋ ಧಾರಣಂ, ಪತಿಟ್ಠಾವಸೇನ ಆಧಾರಭಾವೋ। ಸೀಲೇತಿ, ಸೀಲಯತಿ। ಸೀಲಂ, ಸೀಲನಂ।

ಏತ್ಥ **ಸೀಲ**ನ್ತಿ ಸೀಲೇತಿ ಉಪಧಾರೇತಿ ತಂಸಮಙ್ಗೀಪುಗ್ಗಲಂ ಅಪಾಯೇಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿನಿವಾರಣವಸೇನ ಭುಸೋ ಧಾರೇತೀತಿ ಸೀಲಂ। ಅಥ ವಾಸೀಲಿಯತಿ ಉಪಚಾರಿಯತಿ ಸಪ್ಪುರಿಸೇಹಿ ಹದಯಮಂಸನ್ತರಂ ಉಪನೇತ್ವಾ ಧಾರಿಯತೀತಿ **ಸೀಲಂ**। **ಸೀಲನ**ನ್ತಿ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ ಅವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣತಾಸಙ್ಖಾತಂ ಸಮಾಧಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ। ತತ್ಥ “ಸೀಲತೀ”ತಿ ರೂಪಂ, ಇಧ ಪನ ಆಧಾರಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ಉಪಧಾರಣಂ ವುಚ್ಚತಿ। ಏತ್ಥ ಚ “ಸೀಲೇತಿ, ಸೀಲಯತೀ”ತಿ ರೂಪಾನಿ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಸು** ಹಿ “ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾವಸೇನ ಆಧಾರಭಾವೋ ಉಪಧಾರಣ”ನ್ತಿ ವುತ್ತೋ।

ವೇಲ ಕಾಲೋಪದೇಸೇ। ವೇಲೇತಿ, ವೇಲಯತಿ। ವೇಲಾ। ಕೇಚಿ **"ವೇಲ** ಇತಿ ಧಾತುಸದ್ದೋ ನ ಹೋತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತಂ ನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ಪೋರಾಣೇಹಿ ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂಹಿ "ವೇಲಯತೀ"ತಿ ರೂಪಸ್ಸ ದಸ್ಸಿತತ್ತಾ।

ಪಲ ಮೂಲ ಲವನಪವನೇಸು। **ಲವನಂ** ಛೇದನಂ, **ಪವನಂ** ಸೋಧನಂ। ಪಾಲೇತಿ, ಪಾಲಯತಿ। ಪಲಂ। **ಪಲಂ** ನಾಮ ಮಾನವಿಸೇಸೋ। ಲೋಕಸ್ಸ ವಿಮತಿಂ ಪಾಲೇತಿ ಲುನಾತಿ ಸೋಧೇತಿ ಚಾತಿ **ಪಲಂ**। ಮೂಲೇತಿ, ಮೂಲಯತಿ। ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ಪನ "ಮೂಲಯತಿ ಕೇದಾರಂ, ಮೂಲಯತಿ ಧಞ್ಞ"ನ್ತಿ ಪಯೋಗಂ ವದನ್ತಿ।

ಥೂಲ ಪರಿಬ್ರೂಹನೇ। **ಪರಿಬ್ರೂಹನಂ** ವಡ್ಢನಂ। ಥೂಲೇತಿ, ಥೂಲಯತಿ। ಥೂಲೋ ಪುರಿಸೋ। ಥೂಲಾ ಜವೇನ ಹಾಯನ್ತಿ।

ಪಲ ಗತಿಯಂ। ಪಲೇತಿ, ಪಲಯತಿ। ಅತ್ಥಂ ಪಲೇತಿ ನ ಉಪೇತಿ ಸಙ್ಖಂ। ಪಲೇತಿ ರಸಮಾದಾಯ। ಯಥಾ ಸುತ್ತಗುಳಂ ಯತ್ತಕೇಹಿ ಸುತ್ತೇಹಿ ವೇಠಿತಂ, ತತ್ತಕೇಹಿ ಏವ ಪಲಯತಿ।

ಚಿಙ್ಗುಲ ಪರಿಬ್ಭಮನೇ। ಚಿಙ್ಗುಲೇತಿ, ಚಿಙ್ಗುಲಯತಿ। ಚಿಙ್ಗುಲಯಿತ್ವಾ। ಅತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ "ಯಾವತಿಕಾ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ಗತಿ, ತಾವತಿಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಚಿಙ್ಗುಲಯಿತ್ವಾ ಭೂಮಿಯಂ ಪಪತೀ"ತಿ। ತತ್ಥ **ಚಿಙ್ಗುಲಯಿತ್ವಾ**ತಿ ಪರಿಬ್ಭಮಿತ್ವಾ।

ಲಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ವಕಾರನ್ತಧಾತು

ದಿವು ಪರಿಕೂಜನೇ। **ಪರಿಕೂಜನಂ** ಗಜ್ಜನಂ। ದೇವೇತಿ, ದೇವಯತಿ। ದೇವೋ ಚ ಪರಿದೇವಿತ್ವಾ। **ದೇವೋ**ತಿ ಮೇಘೋ।

ದಿವು ಅದ್ದನೇ। **ಅದ್ದನಂ** ಗನ್ಧಪಿಸನನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ದೇವೇತಿ, ದೇವಯತಿ।

ಚಿವ ಭಾಸಾಯಂ। ಚಿವೇತಿ, ಚಿವಯತಿ।

ವಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಸಕಾರನ್ತಧಾತು

ಪುಸ ಪೋಸನೇ। ಪೋಸೇತಿ, ಪೋಸಯತಿ। ಇಮಾನಿ ರೂಪಾನಿ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಿಕಂ "ಪೋಸೇತೀ"ತಿ ರೂಪಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಾನಿ ವಿಯ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಥಾಪಿ "ಅಞ್ಞೇಪಿ ದೇವೋ ಪೋಸೇತೀ"ತಿಆದಿಕಸ್ಸ **ಚುರಾದಿ**ಗಣಿಕರೂಪಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ ಸುದ್ಧಕತ್ತುವಸೇನ ವುತ್ತಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಉಭಿನ್ನಂ ಪನ ಕಾರಿತಟ್ಠಾನೇ "ಪೋಸಾಪೇತಿ, ಪೋಸಾಪಯತೀ"ತಿ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಾನಿ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಪೇಸ ಪಟಿಹರಣೇ। ಪೇಸೇತಿ, ಪೇಸಯತಿ।

ಪಿಸ ಬಲಪಾಣನೇಸು। ಪಿಸೇತಿ, ಪಿಸಯತಿ।

ಪಸಿ ನಾಸನೇ। ಪಂಸೇತಿ, ಪಂಸಯತಿ।

ಜಸಿ ರಕ್ಖಣೇ। ಜಂಸೇತಿ, ಜಂಸಯತಿ।

ಸಿಲೇಸ ಸಿಲೇಸನೇ। ಸಿಲೇಸೇತಿ, ಸಿಲೇಸಯತಿ। ಸಿಲೇಸೋ।

ಲೂಸ ಹಿಂಸಾಯಂ। ಲೂಸೇತಿ, ಲೂಸಯತಿ।

ಪುನ್ಸ ಅಭಿಮದ್ದನೇ। ನಕಾರೋ ನಿಗ್ಗಹೀತತ್ಥಂ। ಪುಂಸೇತಿ, ಪುಂಸಯತಿ। ನಪುಂಸಕೋ। ಧಾತುನಕಾರಸ್ಸ ಲೋಪೇ "ಪೋಸೋ" ಇಚ್ಚಪಿ ರೂಪಂ।

ತತ್ಥ ನ **ಪುಂಸಕೋತಿ** ಇತ್ಥಿಭಾವಪುಮ್ಭಾವರಹಿತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ। ಸೋ ಹಿ ಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಸಾತಿಸಯಂ ಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತೇ ನ ಪುಂಸೇತಿ ಅಭಿಮದ್ದನಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತೀತಿ **ನಪುಂಸಕೋತಿ** ವುಚ್ಚತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ನ ಪುಮಾ, ನ ಇತ್ಥೀ"ತಿ ನಪುಂಸಕೋತಿ ವಚನತ್ಥಂ ವದನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಸದ್ದಸತ್ಥವಿದೂ ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗವಸೇನ ನಪುಂಸಕನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಧೂಸ ಕನ್ತಿಕರಣೇ। ಧೂಸೇತಿ, ಧೂಸಯತಿ।

ರುಸ ರೋಸನೇ। ರೋಸನಂ ಕೋಪಕರಣಂ। ರೋಸೇತಿ, ರೋಸಯತಿ। ರೋಸೋ। **ರೋಸೋತಿ** ಕೋಧೋ।

ಬ್ಯುಸ ಉಸ್ಸಗ್ಗೇ। ಬ್ಯೋಸೇತಿ, ಬ್ಯೋಸಯತಿ।

ಜಸ ಹಿಂಸಾಯಂ। ಜಾಸೇತಿ, ಜಾಸಯತಿ।

ದಂಸ ದಂಸನೇ। ದಂಸೇತಿ, ದಂಸಯತಿ। ದಂಸನೋ। **ದಂಸನೋತಿ** ದನ್ತೋ। ದಂಸನ್ತಿ ಖಾದನೀಯಂ ವಾ ಭೋಜನೀಯಂ ವಾ ಏತೇನಾತಿ **ದಂಸನೋ**।

ದಸಿ ದಸ್ಸನೇ ಚ। ಚಕಾರೋ ದಂಸನಂ ಅಪೇಕ್ಖತಿ। ದಂಸೇತಿ, ದಂಸಯತಿ। ವಿದಂಸೇತಿ, ವಿದಂಸಯತಿ ಸೂರಿಯೋ ಆಲೋಕಂ।

ತಸ್ಸ ಸನ್ತಜ್ಜನೇ। ತಸ್ಸೇತಿ, ತಸ್ಸಯತಿ ಪುರಿಸೋ ಚೋರೇ।

ವಸ್ಸು ಸತ್ತಿಬನ್ಧನೇ। ಸತ್ತಿಬನ್ಧನಂ ಸಮತ್ಥತಾಕರಣಂ। ವಸ್ಸೇತಿ, ವಸ್ಸಯತಿ।

ಜಸ ತಾಳನೇ। ತಾಳನಂ ಪಹರಣಂ। ಜಾಸೇತಿ, ಜಾಸಯತಿ।

ಪಸ ಬನ್ಧನೇ। ಪಾಸೇತಿ, ಪಾಸಯತಿ। ಪಾಸೋ। ಪಾಸನ್ತಿ ಬನ್ಧನ್ತಿ ಸತ್ತೇ ಏತೇನಾತಿ **ಪಾಸೋ,** ಸಕುಣಪಾಸಾದಿ।

ಘುಸಿ ವಿಸದ್ದನೇ। ವಿಸದ್ದನಂ ಉಗ್ಘೋಸನಂ। ಘೋಸೇತಿ, ಘೋಸಯತಿ। ಘೋಸೋ।

ಲಸ ಸಿಲ್ಪಯೋಗೇ। ಸಿಲ್ಪಯೋಗೋ ಲಾಸಿಯಂ ನಾಟಕನಾಟನಂ ರೇಚಕದಾನಂ। ಲಾಸೇತಿ, ಲಾಸಯತಿ। ಲಾಸೇನ್ತೋ, ಲಾಸೇನ್ತೀ । ಅತ್ರಾಯಂ ಪಾಳಿ "ವಾದೇನ್ತಿಯಾಪಿ ಲಾಸೇನ್ತಿ, ನಚ್ಚನ್ತಿಯಾಪಿ ಲಾಸೇನ್ತಿ, ಲಾಸೇನ್ತಿಯಾಪಿ ನಚ್ಚನ್ತೀ"ತಿ। ತತ್ಥ **ಲಾಸೇನ್ತೀತಿ** ಯಾ ಉಪ್ಲವಮಾನಾ ವಿಯ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಲಾಸಿಯನಾಟಕಂ ನಾಟೇನ್ತಿ, ರೇಚಕಂ ದೇನ್ತಿ।

ಭೂಸ ಅಲಙ್ಕಾರೇ। ಭೂಸೇತಿ, ಭೂಸಯತಿ। ವಿಭೂಸೇತಿ, ವಿಭೂಸಯತಿ। ಭೂಸನಂ, ವಿಭೂಸನಂ।

ವಸ ಸಿನೇಹನಛೇದಾವಹರಣೇಸು। ಅವಹರಣಂ ಚೋರಿಕಾಯ ಗಹಣಂ। ವಾಸೇತಿ, ವಾಸಯತಿ। ವಸಾ।

ತಾಸ ವಾರಣೇ। ವಾರಣಂ ನಿವಾರಣಂ। ತಾಸೇತಿ, ತಾಸಯತಿ।

ಧಸ ಉಞ್ಛೇ। ಧಾಸೇತಿ, ಧಾಸಯತಿ।

ಭಸ ಗಹಣೇ। ಭಾಸೇತಿ, ಭಾಸಯತಿ।

ಪುಸ ಧಾರಣೇ। ಪೋಸೇತಿ, ಪೋಸಯತಿ, ಆಭರಣಂ ಧಾರೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತುಸಿ ಪಿಸಿ ಕುಸಿ ದಸಿ ಭಾಸಾಯಂ। ತುಂಸೇತಿ, ತುಂಸಯತಿ। ಪಿಂಸೇತಿ, ಪಿಂಸಯತಿ। ಕುಂಸೇತಿ, ಕುಂಸಯತಿ। ದಂಸೇತಿ, ದಂಸಯತಿ।

ಖುಸಿ ಅಕ್ಕೋಸನೇ। ಖುಂಸೇತಿ, ಖುಂಸಯತಿ। ಖುಂಸನಾ।

ಗವೇಸ ಮಗ್ಗನೇ। ಗವೇಸೇತಿ, ಗವೇಸಯತಿ। ಗವೇಸಕೋ, ಗವೇಸಿತೋ, ಗವೇಸನಾ, ಗವೇಟ್ಠಿ।

ವಾಸ ಉಪಸೇವಾಯಂ। ವಾಸೇತಿ, ವಾಸಯತಿ। ವಾಸೋ, ಆವಾಸೋ।

ಹಿಸಿ ಹಿಂಸಾಯಂ। ಹಿಂಸೇತಿ, ಹಿಂಸಯತಿ।

ನಿವಾಸ ಅಚ್ಛಾದನೇ। ವತ್ಥಂ ನಿವಾಸೇತಿ, ನಿವಾಸಯತಿ। ಪುಬ್ಬಣ್ಹಸಮಯಂ ನಿವಾಸೇತ್ವಾ।

ಅಂಸ ಸಙ್ಘಾತೇ। ಅಂಸೇತಿ, ಅಂಸಯತಿ। ಅಂಸೋ, ಅಂಸಾ।

ಏತ್ಥ ಚ **ಅಂಸೋ**ತಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೋಪಿ ಖನ್ಧೋಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಂಸಾ**ತಿ ಅರಿಸರೋಗೋ।

ಮಿಸ ಸಜ್ಜನೇ। ಮೇಸೇತಿ, ಮೇಸಯತಿ।

ರಸ ಅಸ್ಸಾದನೇ। ರಸೇತಿ, ರಸಯತಿ। ರಸೋ। ರಸಿಯತೇ ಅಸ್ಸಾದಿಯತೇ ಜನೇಹೀತಿ **ರಸೋ।**

ರಸ ಸಿನೇಹನೇ। ರಸೇತಿ, ರಸಯತಿ। ರಸೋ।

ತತ್ಥ **ರಸೇತೀ**ತಿ ಸಿನೇಹತಿ। **ರಸೋ**ತಿ ಸಿನೇಹೋ, ಸಿನೇಹಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಸಾಮಗ್ಗಿರಸೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ಭಗವನ್ತಂ "ಅರಸರೂಪೋ ಸಮಣೋ ಗೋತಮೋ"ತಿ ಅವೋಚುಂ।

ಸಿಯ ಅಸಬ್ಬಪ್ಪಯೋಗೇ। ಸೇಸೇತಿ, ಸೇಸಯತಿ। ಸೇಸೋ। **ವಿಪುಬ್ಬೋ** ಅತಿಸಯೇ, **ವಿಪುಬ್ಬೋ** ಅತಿಸಯೇ, **ವಿಪುಬ್ಬೋ ಸಿಸ**ಧಾತು ಅತಿಸಯೇ ವತ್ತತಿ, ವಿಸೇಸೇತಿ, ವಿಸೇಸಯತಿ। ವಿಸೇಸೋ, ವಿಸಿಟ್ಠೋ, ವಿಸೇಸನಂ।

ಮಿಸ್ಸ ಸಮ್ಮಿಸ್ಸೇ। ಮಿಸ್ಸೇತಿ, ಮಿಸ್ಸಯತಿ। ಸಮ್ಮಿಸ್ಸೇತಿ, ಸಮ್ಮಿಸ್ಸಯತಿ। ಮಿಸ್ಸೋ, ಮಿಸ್ಸೋ, ಮಿಸ್ಸಿತೋ, ಸಮ್ಮಿಸ್ಸಿತೋ, ಸಮ್ಮಿಸ್ಸೋ ಇಚ್ಚಾದೀನಿ। **ಅಲಮ್ಬುಸಾಜಾತಕೇ ಮಿಸ್ಸಾ**ತಿ ಇತ್ಥೀನಂ ವತ್ತಬ್ಬನಾಮಂ, ಪುರಿಸೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸಮ್ಮಿಸ್ಸನತಾಯ।

ಜುಸ ಪರಿತಕ್ಕನೇ। ಜೋಸೇತಿ, ಜೋಸಯತಿ।

ಮಸ ಪಹಾಸನೇ। ಮಸೇತಿ, ಮಸಯತಿ।

ಮರಿಸ ತಿತಿಕ್ಖಾಯಂ। ಮರಿಸೇತಿ। ಮರಿಸಯತಿ।

ಪಿಸ ಪೇಸನೇ। ಪೇಸೇತಿ, ಪೇಸಯತಿ। ಪೇಸಕೋ, ಪೇಸಿತೋ।

ಘುಸ ಸದ್ದೇ। ಘೋಸೇತಿ, ಘೋಸಯತಿ। ಉಗ್ಘೋಸಯುಂ ಬೋಧಿಮಣ್ಡೇ ಪಮೋದಿತಾ। ಘೋಸೋ।

ದಿಸೀ ಉಚ್ಚಾರಣೇ। ದೇಸೇತಿ, ದೇಸಯತಿ। ದೇಸಕೋ, ದೇಸೇತಾ, ದೇಸಿತೋ, ದೇಸನಾ।

ವಸ ಅಚ್ಛಾದನೇ। ವಾಸೇತಿ, ವಾಸಯತಿ। ನಿವಾಸೇತಿ, ನಿವಾಸಯತಿ। ವತ್ಥಂ।

ಸಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಹಕಾರನ್ತಧಾತು

ಅರಹ ಪೂಜಾಯಂ। ಅರಹೇತಿ, ಅರಹಯತಿ। ಅರಹಾ, ಅರಹಂ। "ಅರಹಾ, ಖೀಣಾಸವೋ, ಅಸೇಕ್ಖೋ"ತಿ ಅರಹತೋ ನಾಮಾನಿ।

ಸಿನೇಹ ಸಿನೇಹನೇ। ಸಿನೇಹೇತಿ, ಸಿನೇಹಯತಿ।

ವರಹ ಹಿಂಸಾಯಂ। ವರಹೇತಿ, ವರಹಯತಿ। ವರಾಹೋ।

ವರಾಹೋತಿ ಸೂಕರೋಪಿ ಹತ್ಥೀಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಏಣೇಯ್ಯಾ ಚ ವರಾಹಾ ಚಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ಸೂಕರೋ "ವರಾಹೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ, "ಮಹಾವರಾಹಸ್ಸ…ಪೇ॰… ನದೀಸು ಜಗ್ಗತೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಹತ್ಥೀ "ವರಾಹೋ"ತಿ।

ರಹ ಚಾಗೇ। ರಹೇತಿ, ರಹಯತಿ।

ಚಹ ಪರಿಕತ್ಥನೇ। ಚಹೇತಿ, ಚಹಯತಿ।

ಮಹ ಪೂಜಾಯಂ। ಮಹೇತಿ, ಮಹಯತಿ। ಮಹಿತೋ ರಾಜಾ ಮಹಾರಾಜಾ। ವಿಹಾರಮಹೋ, ಚೇತಿಯಮಹೋ।

ಪಿಹ ಇಚ್ಛಾಯಂ। ಪಿಹೇತಿ, ಪಿಹಯತಿ। ಪಿಹಾ, ಪಿಹಾಲು, ಅಪಿಹೋ, ಪಿಹನೀಯಾ ವಿಭೂತಿಯೋ।

ಕುಹ ವಿಮ್ಹಾಪನೇ। ಕುಹೇತಿ, ಕುಹಯತಿ। ಕುಹಕೋ। ಕುಹಯತಿ ಲೋಕವಿಮ್ಹಾಪನಂ ಕರೋತೀತಿ **ಕುಹಕೋ**। ಕುಹನಾ।

ಸಹ ಪರಿಸಹನೇ। ಪರಿಸಹನಂ ಖನ್ತಿ। ಸಹೇತಿ, ಸಹಯತಿ। ಸಹನಂ। **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಿಕಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ "ಸಹತೀ"ತಿ ರೂಪಂ।

ಗರಹ ವಿನಿನ್ದನೇ। ಗರಹೇತಿ, ಗರಹಯತಿ। ಗರಹಾ। **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಿಕಸ್ಸ ಪನಸ್ಸ "ಗರಹತೀ"ತಿ ರೂಪಂ।

ಹಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಳಕಾರನ್ತಧಾತು

ತಳ ತಾಳನೇ। ತಾಳೇತಿ, ತಾಳಯತಿ। ಪತಾಳೇತಿ, ಪತಾಳಯತಿ। ತಾಳಂ। **ತಾಳ**ನ್ತಿ ಕಂಸತಾಳಾದಿ।

ತಳ ಆಘಾತೇ। ಪುಬ್ಬೇ ವಿಯ ರೂಪಾನಿ।

ಖಳ ಭೇದೇ। ಖಳೇತಿ, ಖಳಯತಿ।

ಇಳ ಥವನೇ। ಇಳೇತಿ, ಇಳಯತಿ।

ಜುಳ ಪೇರಣೇ। ಜೋಳೇತಿ, ಜೋಳಯತಿ।

ಪೀಳ ಅವಗಾಹನೇ। ಪೀಳೇತಿ, ಪೀಳಯತಿ। ನಿಪ್ಪೀಳೇತಿ, ನಿಪ್ಪೀಳಯತಿ। ಪೀಳನಕೋ, ಪೀಳಿತೋ, ಪೀಳಾ, ಪೀಳನಂ, ನಿಪ್ಪೀಳನಕೋ।

ಲಳ ಉಪಸೇವಾಯಂ। ಲಾಳೇತಿ, ಲಾಳಯತಿ। ಉಪಲಾಳೇತಿ, ಉಪಲಾಳಯತಿ। **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಟ್ಠಾಯ ಪನ ವಿಲಾಸನತ್ಥೇ ವತ್ತಮಾನಾಯ ಏತಿಸ್ಸಾ "ಲಳತೀ"ತಿ ರೂಪಂ।

ಸಿಳ ಸೇಳನೇ। ಸೇಳೇತಿ, ಸೇಳಯತಿ। ಸೇಳೇನ್ತೋ। ಏತ್ಥ **ಸೇಳೇತೀ**ತಿ ಸೇಳಿತಸದ್ದಂ ಕರೋತಿ।

ಅವಗ್ಗನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಚುರಾದೀ ಏತ್ತಕಾ ದಿಟ್ಠಾ, ಧಾತವೋ ಮೇ ಯಥಾಬಲಂ।
ಸುತ್ತೇಸ್ವಞ್ಞೇಪಿ ಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ, ಗಣ್ಹವ್ಹೋ ಅತ್ಥಯುತ್ತಿತೋ॥

ಚುರಪಮುಖಗಣೋ ಮೇ ಸಾಸನತ್ಥಂ ಪವುತ್ತೋ,
ಸುಪಚುರಹಿತಕಾಮೋ ತಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖೇಯ್ಯ ಧೀರೋ।
ಸುಪಚುರನಯಪಾಠೇ ಸತ್ಥುನೋ ತಙ್ಹಿ ಸಿಕ್ಖಂ,
ಪಿಯುಸಮಿವ ಮನುಞ್ಞಂ ಅತ್ಥಸಾರಂ ಲಭೇಥ॥

ಇತಿ ನವಙ್ಗೇ ಸಾಟ್ಠಕಥೇ ಪಿಟಕತ್ತಯೇ ಬ್ಯಪ್ಪಥಗತೀಸು ವಿಞ್ಞೂನಂ

ಕೋಸಲ್ಲತ್ಥಾಯ ಕತೇ ಸದ್ದನೀತಿಪ್ಪಕರಣೇ

ಚುರಾದಿಗಣಪರಿದೀಪನೋ ಅಟ್ಠಾರಸಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ।

೧೯. ಸಬ್ಬಗಣವಿನಿಚ್ಛಯ

ಇತೋ ಪರಂ ಪವಕ್ಖಾಮಿ, ಸಬ್ಬಗಣವಿನಿಚ್ಛಯಂ।
ಸೋತೂನಂ ಪಟುಭಾವತ್ಥಂ, ಪರಮೇ ಪಿಟಕತ್ತಯೇ॥

ಪಚ್ಚಯಾದಿವಿಭಾಗೇಹಿ, ನಯೇಹಿ ವಿವಿಧೇಹಿ ತಂ।
ಸುಖಗ್ಗಾಹಾಯ ಸೋತೂನಂ, ಸುಣಾಥ ಮಮ ಭಾಸತೋ॥

ತತ್ಥ ಪಠಮೋ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೋ, ದುತಿಯೋ **ರುಧಾದಿ**ಗಣೋ, ತತಿಯೋ **ದಿವಾದಿ**ಗಣೋ, ಚತುತ್ಥೋ **ಸ್ವಾದಿ**ಗುಣೋ, ಪಞ್ಚಮೋ **ಕಿಯಾದಿ**ಗಣೋ, ಛಟ್ಠೋ **ಗಹಾದಿ**ಗಣೋ, ಸತ್ತಮೋ **ತನಾದಿ**ಗಣೋ, ಅಟ್ಠಮೋ **ಚುರಾದಿ**ಗಣೋ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭಗವತೋ ಪಾವಚನೇ ಅಟ್ಠವಿಧಾ ಧಾತುಗಣಾ ಭವನ್ತಿ। ಏತೇಸು ವಿಕರಣಪಚ್ಚಯವಸೇನ -

ಭೂವಾದಿತೋ ಅಕಾರೋ ಚ, ಸಾನುಸಾರೋ **ರುಧಾದಿ**ತೋ।
ಅಕಾರೋ ಚೇವಿವಣ್ಣೋ ಚ, **ಏ**ಕಾರೋ**ಕಾರಮೇವ ಚ॥

ಯಪಚ್ಚಯೋ **ದಿವಾದಿ**ಮ್ಹಾ, **ಣು ಣಾ ಉಣಾ ಸುವಾದಿ**ತೋ।
ಕ್ಯಾದಿತೋ ಪನ **ನಾ**ಯೇವ, **ಪ್ಪಣ್ಹಾ** ಪನ **ಗಹಾದಿ**ತೋ॥

ಓಯಿರಾ ತು **ತನಾದಿ**ಮ್ಹಾ, **ಣೇ ಣಯಾ** ಚ **ಚುರಾದಿ**ತೋ।
ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ, ಪಚ್ಚಯಾ **ದಸ ಪಞ್ಚ** ಚ॥

ಹಿಯ್ಯತ್ತನೀ ಸತ್ತಮೀ ಚ, ವತ್ತಮಾನಾ ಚ ಪಞ್ಚಮೀ।
ಚತಸ್ಸೇತಾ ಪವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಸಬ್ಬಧಾತುಕನಾಮಿಕಾ॥

ಏತೇಸು ವಿಸಯೇಸ್ವೇವ, **ಅಕಾರೋ** ಸುದ್ಧಕತ್ತರಿ।
ಅಞ್ಞತ್ರ **ಖ ಛ ಸಾದೀ**ಹಿ, ಸಹಾಪಿ ಚುಪಲಬ್ಭತಿ॥

"ಭವತಿ ಹೋತಿ ಸಮ್ಭೋತಿ, ಜೇತಿ ಜಯತಿ ಕೀಯತಿ।
ದೇತಿ ಯಾತಿ ಇತಿ ಏತಿ, ಅವತಿ ಕೋತಿ ಸಞ್ಜತಿ॥

ಭಿಕ್ಖತಿ ಪಿವತಿ ಪಾತಿ, ವದೇತಿ ವದತಿ" ಇತಿ।
ಭೂವಾದಿಧಾತುರೂಪಾನಿ, ಭವನ್ತೀತಿ ಪಕಾಸಯೇ॥

ರೂಪಂ "ರುನ್ಧತಿ ರುನ್ಧೀತಿ, ರುನ್ಧೇತಿ ಪುನ ರುನ್ಧಿತಿ।
ಸುಮ್ಭೋತಿ"ಚ್ಚಾದೀರೂಪಾನಿ, **ರುಧಾದೀ**ನ್ತಿ ದೀಪಯೇ॥

"ದಿಬ್ಬತಿ ಸಿಬ್ಬತಿ ಚೇವ, ಯುಜ್ಜತಿ ವಿಜ್ಜತಿ ತಥಾ।
ಘಾಯತಿ ಹಾಯತಿ"ಚ್ಚಾದಿ, ರೂಪಮಾಹು **ದಿವಾದಿ**ನಂ॥

“ಸುಣೋತಿ ಚ ಸುಣಾತಿ ಚ, ವುಣೋತಿ ಚ ವುಣಾತಿ ಚ।
ಪಾಪುಣಾತಿ ಹಿನೋತೀ”ತಿ, ಆದಿರೂಪಂ **ಸುವಾದಿ**ನಂ॥

“ಕಿನಾತಿ ಚ ಜಿನಾತಿ ಚ, ಧುನಾತಿ ಚ ಮುನಾತಿ ಚ।
ಅಸ್ನಾತಿ”ಚ್ಚಾದಿರೂಪಞ್ಚ, **ಕ್ಯಾದೀನ**ನ್ತಿ ವಿಭಾವಯೇ॥

“ಘೇಪ್ಪತಿ ಪಟಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಸಣ್ಹಞ್ಚ ಸಣ್ಹಕೋತಿ ಚ।
ಕಣ್ಹಂ ತಣ್ಹಾ ಚ ತಿಣ್ಹುಣ್ಹ”-ಮಿಚ್ಚಾದಿ ಚ **ಗಹಾದಿ**ನಂ॥

“ತನೋತಿ ಚ ಕರೋತಿ ಚ, ಕಯಿರತಿ ಸನೋತಿ ಚ।
ಸಕ್ಕೋತ’ಪ್ಪೋತಿ ಪಪ್ಪೋತಿ”-ಚ್ಚಾದಿರೂಪಂ **ತನಾದಿ**ನಂ॥

“ಚೋರೇತಿ ಚೋರಯನ್ತೇ ಚ, ಚಿನ್ತೇತಿ ಚಿನ್ತಯನ್ತಿ ಚ।
ಮನ್ತೇತಿ”ಚ್ಚಾದಿಕಞ್ಚಾಪಿ, ರೂಪಮಾಹು **ಚುರಾದಿ**ನಂ॥

ವಿಕರಣವಸೇನೇವಂ, ರೂಪಭೇದೋ ಪಕಾಸಿತೋ।
ಧಾತೂನಂ ಧಾತುಭೇದಾದಿ-ಕುಸಲಸ್ಸ ಮತಾನುಗೋ॥

ಕಿರಿಯಾಯ ಧಾರಣತೋ, ಧಾತವೋ ಏಕಧಾ ಮತಾ।
ದ್ವಿಧಾಪಿ ಚ ಪವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಸಕಮ್ಮಾಕಮ್ಮತೋ ಪನ॥

ತತ್ಥ **ಸಕಮ್ಮಕಾ** ನಾಮ, **ಗಮಿಭಕ್ಖಾ**ದಯಾ ಸಿಯುಂ।
ಠಾಸಾದಯೋ **ಅಕಮ್ಮಾ** ಚ, ಉಪಸಗ್ಗಂ ವಿನಾ ವದೇ।

ಸಕಮ್ಮಕಕಮ್ಮಭೂತೋ, **ದಿವು** ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಪುನ।
ಗಹೇತ್ವಾನ ತಿಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಞ್ಚಾಪಿ ವಿಭಾವಯೇ॥

ಸಕಮ್ಮಕೇ ದ್ವಿಧಾ ಭಿತ್ವಾ, ಏಕಕಮ್ಮದ್ವಿಕಮ್ಮತೋ।
ಅಕಮ್ಮಕೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ತೇ, ತಿವಿಧಾಪಿ ಭವನ್ತಿ ಹಿ॥

ಅಕಮ್ಮಕಾ **ರುತಾ**ಯೇವ, ಏಕಕಮ್ಮಾ **ಗಮಾ**ದಯೋ।
ಹೋನ್ತಿ ದ್ವಿಕಮ್ಮಕಾ ನಾಮ, **ದುಹಿಕರವಹಾ**ದಯೋ॥

ಸಕಮ್ಮಾಕಮ್ಮಕತ್ತಮ್ಹಿ, ಧಾತೂನಮುಪಸಗ್ಗತೋ।
ನಿಯಮೋ ನತ್ಥಿ ಸೋ ತಸ್ಮಾ, ನ ಮಯಾ ಏತ್ಥ ವುಚ್ಚತಿ॥

ಏಕಟ್ಠಾನಾ **ಗಮಿ**ಚ್ಚಾದೀ, ದ್ವಿಟ್ಠಾನಾ **ಭೂಪಚಾ**ದಯೋ।
ತಿಟ್ಠಾನಾ **ಸ್ವಾ**ದಯೋ ಏವಂ, ಠಾನತೋಪಿ ತಿಧಾ ಮತಾ॥

ಗುಪಾದಯೋ ನಿಯೋಗೇನ, ಆಖ್ಯಾತತ್ತೇ ಸವುದ್ಧಿಕಾ।

ವಚ ತುರಾದಯೋ ನ ಹಿ, ವುದ್ಧಿಕಾ ಕಾರಿತಂ ವಿನಾ।

ಖಿ ಜಿ ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಧಾತೂ, ಸವುದ್ಧಾವುದ್ಧಿಕಾ ಮತಾ।
ಇತಿ ವುದ್ಧಿವಸೇನಾಪಿ, ತಿವಿಧೋ ಧಾತುಸಙ್ಗಹೋ॥

ಅಲುತ್ತವಿಕರಣಾ ಚ, ಲುತ್ತವಿಕರಣಾ ತಥಾ।
ಲುತ್ತಾಲುತ್ತವಿಕರಣಾ, ಏವಮ್ಪಿ ತಿವಿಧಾ ಸಿಯುಂ॥

ತತ್ರಾಲುತ್ತವಿಕರಣಾ, **ಗಮಿ ರುಧಿ ದಿವಾ**ದಯೋ।
ಪಾ ಭಾದಯೋ **ಜಿನಿ**ಚ್ಚಾದೀ, ಕಮತೋ ಇತರೇ ಸಿಯುಂ॥

ಸುದ್ಧಸ್ಸರಾ ಏಕಸ್ಸರಾ, ತಥಾನೇಕಸ್ಸರಾತಿ ಚ।
ತಿಧಾ ಭವನ್ತಿ **ಯುಯಾತಾ-ಪಾಭಾಲಾದೀ ಕರಾ**ದಯೋ॥

ಚತುಧಾದಿನಯೋ ಚಾಪಿ, ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ಚ।
ಗಹೇತಬ್ಬೋ ನಯಞ್ಞೂಹಿ, ಯಥಾವುತ್ತಾನುಸಾರತೋ॥

ಪುನ ಸುದ್ಧಸ್ಸರಾ ಧಾತೂ, ಏಕಸ್ಸರಾ ಚ ಸತ್ತಧಾ।
ಆಇವಣ್ಣಉವಣ್ಣನ್ತ-ಏಓನ್ತವಸಾ ಮತಾ॥

ಅವಣ್ಣಿವಣ್ಣುವಣ್ಣನ್ತೇ-ಕಾರನ್ತಾನಂ ವಸೇನ ವೇ।
ಅನೇಕಸ್ಸರಧಾತೂ ಚ, ಸತ್ತಧಾವ ಪಕಿತ್ತಿತಾ॥

ಏವಂ ಪನ್ನರಸಧಾಪಿ, ಧಾತೂನಮಿಧ ಸಙ್ಗಹೋ।
ತಪ್ಪಭೇದಂ ಪಕಾಸೇಯ್ಯುಂ, **ಇಉ**ಇಚ್ಚಾದಿನಾ ವಿದೂ॥

ತತ್ರ “**ಇ**ಗತಿಯಂ, **ಇ** ಅಜ್ಝಯನೇ, **ಉ** ಸದ್ದೇ” ಇಚ್ಚೇತೇ ಸುದ್ಧಸ್ಸರಾ ಧಾತವೋ। **ಯಾ ರಾ ಲಾ** ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಏಕಸ್ಸರಾ **ಆ**ಕಾರನ್ತಾ। **ಖಿಜಿನಿ**ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಏಕಸ್ಸರಾ **ಇ**ಕಾರನ್ತಾ। **ಪೀ**ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಏಕಸ್ಸರಾ **ಈ**ಕಾರನ್ತಾ। **ಖು ದು ಕು** ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಏಕಸ್ಸರಾ **ಉ**ಕಾರನ್ತಾ, **ಭೂ ಹೂ** ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಏಕಸ್ಸರಾ **ಊ**ಕಾರನ್ತಾ। **ಖೇ ಜೇ ಸೇ** ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಏಕಸ್ಸರಾ ಏಕಾರನ್ತಾ। **ಸೋ** ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಏಕಸ್ಸರಾ **ಓ**ಕಾರನ್ತಾ।

ಕರ ಪಚ ಸಙ್ಗಾಮ ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಅನೇಕಸ್ಸರಾ **ಅ**ಕಾರನ್ತಾ, **ಓಮಾ**ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಅನೇಕಸ್ಸರಾ **ಆ**ಕಾರನ್ತಾ, **ಸಕಿ** ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಅನೇಕಸ್ಸರಾ **ಇ**ಕಾರನ್ತಾ। **ಚಕ್ಖೀ** ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಅನೇಕಸ್ಸರಾ **ಈ**ಕಾರನ್ತಾ। **ಅನ್ಧು**ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಅನೇಕಸ್ಸರಾ **ಉ**ಕಾರನ್ತಾ। **ಕಕ್ಖೂ** ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಅನೇಕಸ್ಸರಾ **ಊ**ಕಾರನ್ತಾ। **ಗಿಲೇ ಮಿಲೇ** ಇಚ್ಚಾದಯೋ ಅನೇಕಸ್ಸರಾ **ಏ**ಕಾರನ್ತಾತಿ ಏವಂ **ಪನ್ನರಸವಿಧೇನ** ಧಾತುಸಙ್ಗಹೋ।

ಅಥ ತೇತ್ತಿಂಸವಿಧೇನಪಿ ಧಾತುಸಙ್ಗಹೋ ಭವತಿ। ಕಥಂ?

ಧಾತೂ **ಸುದ್ಧಸ್ಸರಾ** ಚೇವ, ಪುನ **ಚೇಕಸ್ಸರಾಪಿ** ಚ।
ಕಕಾರನ್ತಾ **ಖ**ಕಾರನ್ತಾ, **ಗ**ನ್ತಾ **ಘ**ನ್ತಾ ಚ ಧಾತವೋ॥

ಚಕಾರನ್ತಾ ಛಕಾರನ್ತಾ, ಜನ್ತಾ ಝನ್ತಾ ಚ ಞನ್ತಕಾ।
ಟಕಾರನ್ತಾ ಠಕಾರನ್ತಾ, ಡನ್ತಾ ಢನ್ತಾ ಚ ಣನ್ತಕಾ॥

ತನ್ತಾ ಚೇವ ತಥಾ **ಥನ್ತಾ, ದನ್ತಾ ಧನ್ತಾ** ಚ **ನನ್ತಕಾ।**
ಪನ್ತಾ ಫನ್ತಾ ಬಕಾರನ್ತಾ, ಭನ್ತಾ ಮನ್ತಾ ಚ **ಯನ್ತಕಾ॥**

ರನ್ತಾ ಲನ್ತಾ ವಕಾರನ್ತಾ, ಸನ್ತಾ ಹನ್ತಾ ಚ **ಳನ್ತಕಾ।**
ಇತಿ **ತೇತ್ತಿಂಸಧಾ** ಞೇಯ್ಯೋ, ಧಾತೂನಮಿಧ ಸಙ್ಗಹೋ॥

ಮತೇ ಸತ್ಥುಸ್ಸ **ಢಣಳಾ,** ಪದಾದಿಮ್ಹಿ ನ ದಿಸ್ಸರೇ।
ತೇನೇಕಸ್ಸರಧಾತೂಸು, **ಢಣಳಾ** ನ ಕಥೀಯರೇ॥

ಇಕಾರನ್ತತಿಕಾರನ್ತ-ವಸೇನ ತು ಯಥಾರಹಂ।
ನಾಮಂ ಸಮ್ಭೋತಿ ಧಾತೂನಂ, **ಇತಿಪ್ಪಚ್ಚಯಯೋಗತೋ॥**

ಪಚಿಭಿಕ್ಖಿಛಿದಿಖಾದಿ, ಕರೋತಿ ಭವತಿ ಗಮಿ।
ಗತಿಗಚ್ಛತಿಹೋತೀತಿ, ಆದಿವೋಹಾರಮುದ್ಧರೇ॥

ಏವಂ ತೇತ್ತಿಂಸಭೇದೇಹಿ ಗಹಿತೇಸು ನಿಖಿಲೇಸು ಧಾತೂಸು -

ಸಹಹಿಂಸಈಹವಸಾ, **ಸೀಹ**ಸದ್ದಗತಿಂ ವದೇ।
ಸಹನತೋ ಹನನತೋ, ಸೀಹೋತಿ ಹಿ ಗರೂ ವದುಂ॥

ತಥಾ ಹಿ ಸೀಹೋ ವಾತಾತಪಾದಿಪರಿಸ್ಸಯಮ್ಪಿ ಸಹತಿ, "ಕಿಂ ಮೇ ಬಹೂಹಿ ಘಾಟಿತೇಹೀ"ತಿ ಅತ್ತನೋ ಗೋಚರತ್ಥಾಯ ಖುದ್ದಕೇ ಪಾಣೇ ಅಗಣ್ಹನ್ತೋ, "ಮಾಹಂ ಖುದ್ದಕೇ ಪಾಣೇ ವಿಸಮಗತೇ ಸಙ್ಘಾತಂ ಆಪಾದೇಸೀ"ತಿ ಅನುದ್ದಯವಸೇನ ಸಹಿತಬ್ಬೇ ಖುದ್ದಕಸತ್ತೇಪಿ ಸಹತಿ। ಹಿಂಸಿತಬ್ಬೇ ಪನ ಕಾಯೂಪಪನ್ನೇ ಸೂಕರಮಹಿಂಸಾದಯೋ ಸತ್ತೇ ಹಿಂಸತಿ, ತಸ್ಮಾಪಿ "ಸೀಹೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾ ಪನ ಕನ್ತನಟ್ಠೇನ ಆದಿಅನ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸತೋ ತಕ್ಕಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂ ಹಿಂಸನಟ್ಠೇನಪಿ ಸೀಹೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಥ ವಾ ಸಬ್ಬಿರಿಯಾಪಥೇಸು ದಳ್ಹವೀರಿಯತ್ತಾ ಸುಟ್ಠು ಈಹತೀತಿ **ಸೀಹೋ।** ವುತ್ತಞ್ಚ -

"ಯಥಾ ಸೀಹೋ ಮಿಗರಾಜಾ, ನಿಸಜ್ಜಟ್ಠಾನಚಙ್ಕಮೇ।
ಅಲೀನವೀರಿಯೋ ಹೋತಿ, ಪಗ್ಗಹಿತಮನೋ ಸದಾ"ತಿ॥

ಅಪರೋ ನಯೋ -

ಸಹನಾ ಚ ಹಿಂಸನಾ ಚ, ತಥಾ ಸೀಘಜವತ್ತತೋ।
ಸೀಹೋ ಇಚ್ಚಪಿ ಭಾಸೇಯ್ಯ, ಸಕ್ಯಸೀಹಸ್ಸ ಸಾಸನೇ॥

ವುತ್ತಞ್ಚ **ಸುತ್ತನಿಪಾತಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಸಹನಾ ಚ ಹನನಾ ಚ ಸೀಘಜವತ್ತಾ ಚ ಸೀಹೋ"ತಿ।

ಇದಾನಿ ತದತ್ಥುದ್ಧಾರೋ ವುಚ್ಚತೇ, **ಸೀಹ**ಸದ್ದೋ “ಸೀಹೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ಮಿಗರಾಜಾ”ತಿಆದೀಸು ಮಿಗರಾಜೇ ಆಗತೋ। “ಅಥ ಖೋ ಸೀಹೋ ಸೇನಾಪತಿ ಯೇನ ಭಗವಾ ತೇನುಪಸಙ್ಕಮೀ”ತಿಆದೀಸು ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಂ। “ಸೀಹೋತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಥಾಗತಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸಾ”ತಿಆದೀಸು ತಥಾಗತೇ। ತತ್ಥ ತಥಾಗತೇ ಸದಿಸಕಪ್ಪನಾಯ ಆಗತೋ।

ಏತ್ಥೇತಂ ವುಚ್ಚತಿ -

ಸೀಹೇ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಞ್ಚಾಪಿ, ಬುದ್ಧೇ ಅಪ್ಪಟಿಪುಗ್ಗಲೇ।
ಇಮೇಸು ತೀಸು ಅತ್ಥೇಸು, **ಸೀಹ**ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ॥

ರೂಪಿರುಪ್ಪತಿಧಾತೂಹಿ, **ರೂಪ**ಸದ್ದಗತಿಂ ವದೇ।
“ರೂಪಯತಿ ರುಪ್ಪತೀ”ತಿ, ವತ್ವಾ ನಿಬ್ಬಚನದ್ವಯಂ॥

ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಗರೂಹಿ “ರೂಪಯತೀತಿ ರೂಪಂ, ವಣ್ಣವಿಕಾರಂ ಆಪಜ್ಜಮಾನಂ ಹದಯಙ್ಗತಭಾವಂ ಪಕಾಸೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ”ತಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ “**ರೂಪ**ನ್ತಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ರೂಪಂ? ರುಪ್ಪನಟ್ಠೇನಾ”ತಿ। ಭಗವತಾ ಪನೇತಂ ವುತ್ತಂ “ಕಿಞ್ಚ ಭಿಕ್ಖವೇ ರೂಪಂ ವದೇಥ, ರುಪ್ಪತೀತಿ ಖೋ ಭಿಕ್ಖವೇ ತಸ್ಮಾ ರೂಪನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕೇನ ರುಪ್ಪತಿ, ಸೀತೇನಪಿ ರುಪ್ಪತೀ”ತಿ ವಿತ್ಥಾರೋ। ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ ಪನಸ್ಸ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋವ।

ಪಸವತೇಮನತ್ಥೇನ, ಧಾತುನಾ **ಉದಿನಾ** ಪನ।
ಸಮುದ್ದಸದ್ದನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ, ವದೇಯ್ಯ ಮತಿಮಾ ನರೋ॥

ಏತ್ಥ ಹಿ **ಸಮುದ್ದೋ**ತಿ ಅಟ್ಠಹಿ ಅಚ್ಛರಿಯಬ್ಭುತಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತತ್ತಾ ಸಮುದ್ದತಿ ಅತ್ತಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ಮಚ್ಛಮಕರಾದೀನಂ ಪೀತಿಸೋಮನಸ್ಸಂ ಪಸವತಿ ಜನೇತೀತಿ ಸಮುದ್ದೋ। ಅಯಮಸ್ಮಾಕಂ ಖನ್ತಿ। **ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ** ಪನ “ಸಮುದ್ದನಟ್ಠೇನ ಸಮುದ್ದೋ, ಕಿಲೇದನಟ್ಠೇನ ತೇಮನಟ್ಠೇನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀ”ತಿ ವದನ್ತಿ। **ಮಿಲಿನ್ದಪಞ್ಹೇ** ಪನ ಆಯಸ್ಮಾ ನಾಗಸೇನೋ “ಭನ್ತೇ ನಾಗಸೇನ ಸಮುದ್ದೋ ಸಮುದ್ದೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಕೇನ ಕಾರಣೇನ ಆಪಂ ಉದಕಂ ಸಮುದ್ದೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ”ತಿ ಮಿಲಿನ್ದೇನ ರಞ್ಞಾ ಪುಟ್ಠೋ ಆಹ “ಯತ್ತಕಂ ಮಹಾರಾಜ ಉದಕಂ, ತತ್ತಕಂ ಲೋಣಂ, ಯತ್ತಕಂ ಲೋಣಂ, ತತ್ತಕಂ ಉದಕಂ, ಉದಕಸಮತ್ತಾ ಸಮುದ್ದೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ”ತಿ। ತದಾ ರಞ್ಞಾ ಮಿಲಿನ್ದೇನ “ಕಲ್ಲೋಸಿ ಭನ್ತೇ ನಾಗಸೇನಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಸಮಂ ಉದಕೇನ ಲೋಣಂ ಏತ್ಥಾತಿ ಸಮುದ್ದೋತಿ ನಿಬ್ಬಚನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ “ನೀಲೋದ”ನ್ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। ತತ್ಥ **ಭದನ್ತನಾಗಸೇನ**ಮತಞ್ಚ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಮತಞ್ಚ ಪಕತಿಸಮುದ್ದಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತತ್ತಾ ನ ವಿರುಜ್ಝತಿ, **ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾನಂ** ಮತಮ್ಪಿ “ತಣ್ಹಾಸಮುದ್ದೋ”ತಿ ಚ “ಸಮುದ್ದೋಪೇಸೋ”ತಿ ಚ ಆಗತಾನಿ ಸಮುದ್ದಸರಿಕ್ಖಕಾನಿ ಚ ತಣ್ಹಾಚಕ್ಖುಸೋತಾದೀನಿ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತತ್ತಾ ನ ವಿರುಜ್ಝತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಖಾದಧಾತುವಸಾ ಚಾಪಿ, **ಖನು**ಧಾತುವಸೇನ ವಾ।
ಖನಿತೋ ವಾಪಿ ಧಾತುಮ್ಹಾ, **ಧಾತೋ ಖಂ**ಪುಬ್ಬತೋಪಿ ವಾ।
ಖನ್ಧಸದ್ದಸ್ಸ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ, ಸದ್ದಕ್ಖನ್ಧವಿದೂ ವದೇ॥

ತತ್ಥ “ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾಪಿ ದುಕ್ಖಾ”ತಿ ವಚನತೋ ಸಯಮ್ಪಿ ದುಕ್ಖಧಮ್ಮೋಯೇವ ಸಮಾನೋ ಜಾತಿಜರಾಬ್ಯಾಧಿಮರಣದುಕ್ಖಾದೀಹಿ ಅನೇಕೇಹಿ ದುಕ್ಖೇಹಿ ಖಜ್ಜತಿ ಖಾದಿಯತೀತಿ **ಖನ್ಧೋ,** ತೇಹೇವ ದುಕ್ಖೇಹಿ ಖಞ್ಞತಿ

ಅವದಾರಿಯತೀತಿಪಿ **ಖನ್ಧೋ,** ಖನಿಯತಿ ಪರಿಖಞ್ಞತೀತಿಪಿ **ಖನ್ಧೋ,** ಅತ್ತೇನ ವಾ ಅತ್ತನಿಯೇನ ವಾ ತುಚ್ಛತ್ತಾ ಖಂ ಸುಞ್ಞಾಕಾರಂ ಧಾರೇತೀತಿಪಿ **ಖನ್ಧೋ,** ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿ। ಅತ್ಥುದ್ಧಾರತೋ ಪನ -

ಖನ್ಧಸದ್ದೋ ರಾಸಿಗುಣ-ಪಣ್ಣತ್ತೀಸು ಚ ರೂಳ್ಹಿಯಂ।
ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಚೇವ ಅಂಸೇ ಚ, ವತ್ತತೀತಿ ವಿಭಾವಯೇ॥

ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ **ಸಮ್ಮೋಹವಿನೋದನಿಯಂ** ವಿಭಙ್ಗಟ್ಠಕಥಾಯಂ - **ಖನ್ಧ**ಸದ್ದೋ ಸಮ್ಬಹುಲೇಸು ಠಾನೇಸು ನಿಪತತಿ ರಾಸಿಮ್ಹಿ ಗುಣೇ ಪಣ್ಣತ್ತಿಯಂ ರೂಳ್ಹಿಯನ್ತಿ। "ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ಭಿಕ್ಖವೇ ಮಹಾಸಮುದ್ದೇ ನ ಸುಕರಂ ಉದಕಸ್ಸ ಪಮಾಣಂ ಗಹೇತುಂ "ಏತ್ತಕಾನಿ ಉದಕಾಳ್ಹಕಾನೀ'ತಿ ವಾ 'ಏತ್ತಕಾನಿ ಉದಕಾಳ್ಹಕಸತಾನೀ'ತಿ ವಾ 'ಏತ್ತಕಾನಿ ಉದಕಾಳ್ಹಕಸಹಸ್ಸಾನೀ'ತಿ ವಾ 'ಏತ್ತಕಾನಿ ಉದಕಾಳ್ಹಕಸತಸಹಸ್ಸಾನೀ'ತಿ ವಾ, ಅಥ ಖೋ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯೋ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ ಮಹಾಉದಕಕ್ಖನ್ಧೋತ್ವೇವ ಸಙ್ಖಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿಆದೀಸು ಹಿ ರಾಸಿತೋ ಖನ್ಧೋ ನಾಮ। ನ ಹಿ ಪರಿತ್ತಕಂ ಉದಕಂ ಉದಕಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಬಹುಕಮೇವ ವುಚ್ಚತಿ, ತಥಾ ನ ಪರಿತ್ತಕಂ ರಜೋ ರಜಕ್ಖನ್ಧೋ, ನ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಾ ಗಾವೋ ಗವಕ್ಖನ್ಧೋ, ನ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಂ ಬಲಂ ಬಲಕ್ಖನ್ಧೋ, ನ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಂ ಪುಞ್ಞಂ ಪುಞ್ಞಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಬಹುಕಮೇವ ಹಿ ರಜೋ ರಜಕ್ಖನ್ಧೋ, ಬಹುಕಾ ಚ ಗವಾದಯೋ ಗವಕ್ಖನ್ಧೋ, ಬಲಕ್ಖನ್ಧೋ, ಪುಞ್ಞಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। "ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದೀಸು ಪನ ಗುಣತೋ ಖನ್ಧೋ ನಾಮ। "ಅದ್ದಸಾ ಖೋ ಭಗವಾ ಮಹನ್ತಂ ದಾರುಕ್ಖನ್ಧಂ ಗಙ್ಗಾಯ ನದಿಯಾ ಸೋತೇನ ವುಯ್ಹಮಾನ"ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಣ್ಣತ್ತಿತೋ ಖನ್ಧೋ ನಾಮ। "ಯಂ ಚಿತ್ತಂ ಮನೋ ಮಾನಸಂ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದೀಸು ರೂಳ್ಹೀತೋ ಖನ್ಧೋ ನಾಮ। ಸ್ವಾಯಮಿಧ ರಾಸಿತೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಅಯಞ್ಹಿ ಖನ್ಧಟ್ಠೋ ನಾಮ ಪಿಣ್ಡಟ್ಠೋ ಪೂಗಟ್ಠೋ ಘಟಟ್ಠೋ ರಾಸಟ್ಠೋ, ತಸ್ಮಾ ರಾಸಿಲಕ್ಖಣಾ ಖನ್ಧಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಕೋಟ್ಠಾಸಟ್ಠಾತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಲೋಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಇಣಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಚೋದಿಯಮಾನಾ "ದ್ವೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ದಸ್ಸಾಮ, ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ದಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಇತಿ ಕೋಟ್ಠಾಸಲಕ್ಖಣಾ ಖನ್ಧಾತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ **"ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿ ರೂಪರಾಸಿ ರೂಪಕೋಟ್ಠಾಸೋ, **ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ**ತಿ ವೇದನಾರಾಸಿ ವೇದನಾಕೋಟ್ಠಾಸೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। "ಖನ್ಧೇ ಭಾರಂ। ಖನ್ಧತೋ ಓತಾರೇತಿ, ಮಹಾಹನುಸಭಕ್ಖನ್ಧೋ"ತಿಆದೀಸು ಪನ ಅಂಸೋ "ಖನ್ಧೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಆಪುಬ್ಬ**ಯತ**ತೋ ಚಾಪಿ, **ಆಯೂ**ಪಪದತೋ ಪುನ।
ತನುತೋ **ತನಿ**ತೋ ವಾಪಿ, **ಆಯತನ**ರವೋ ಗತೋ॥

ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ - ಆಯತನತೋ, ಆಯಾನಂ ವಾ ತನನತೋ, ಆಯತಸ್ಸ ಚ ನಯನತೋ ಆಯತನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಚಕ್ಖು ರೂಪಾದೀಸು ಹಿ ತಂತಂದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಾ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಸೇನ ಸೇನ ಅನುಭವನಾದಿಕಿಚ್ಚೇನ ಆಯತನ್ತಿ ಉಟ್ಠಹನ್ತಿ ಘಟನ್ತಿ ವಾಯಮನ್ತೀತಿ ವಾ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತೇ ಚ ಪನ ಆಯಭೂತೇ ಧಮ್ಮೇ ಏತಾನಿ ತನನ್ತಿ ವಿತ್ಥಾರೇನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇದಞ್ಚ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಪವತ್ತಂ ಅತೀವ ಆಯತಂ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಯಾವ ನ ನಿವತ್ತತಿ, ತಾವ ನಯನ್ತಿ, ಪವತ್ತಯನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಆಯತನತೋ, ಆಯಾನಂ ವಾ ತನನತೋ, ಆಯತಸ್ಸ ಚ ನಯನತೋ ಆಯತನನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

ಅಪಿಚ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಕರಟ್ಠೇನ ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸಟ್ಠೇನ ಕಾರಣಟ್ಠೇನ ಆಯತನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ "ಲೋಕೇ ಇಸ್ಸರಾಯತನಂ ವಾಸುದೇವಾಯತನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಂ ಆಯತನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಸುವಣ್ಣಾಯತನಂ ರಜತಾಯತನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಆಕರೋ, ಸಾಸನೇ ಪನ "ಮನೋರಮೇ ಆಯತನೇ, ಸೇವನ್ತಿ ನಂ ವಿಹಙ್ಗಮಾ"ತಿಆದೀಸು ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಂ । "ದಕ್ಖಿಣಾಪಥೋ ಗುನ್ನಂ ಆಯತನ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸೋ। "ತತ್ರ ತತ್ರೇವ ಸಕ್ಖಿಭಬ್ಬತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ ಸತಿ ಸತಿಆಯತನೇ"ತಿಆದೀಸು ಕಾರಣಂ।

ಚಕ್ಖುಆದೀಸು ಚಾಪಿ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ನಿವಸನ್ತಿ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯಾತಿ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಚ ನೇಸಂ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಂ। ಚಕ್ಖಾದೀಸು ತೇ ಆಕಿಣ್ಣಾ ತನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾ ತದಾರಮ್ಮಣತ್ತಾ ಚಾತಿ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಚ ನೇಸಂ ಆಕರೋ। ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಚ ನೇಸಂ ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಸಮೋಸರಣತೋ। ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಚ ನೇಸಂ ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸೋ ತನ್ನಿಸ್ಸಯಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ತತ್ಥೇವ ಉಪ್ಪತ್ತಿತೋ, ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಚ ನೇಸಂ ಕಾರಣಂ ತೇಸಂ ಅಭಾವೇ ಅಭಾವತೋ। ಇತಿ ನಿವಾಸಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಆಕರಟ್ಠೇನ ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಟ್ಠೇನ ಸಞ್ಜಾತಿದೇಸಟ್ಠೇನ ಕಾರಣಟ್ಠೇನಾತಿ ಇಮೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಏತೇ ಧಮ್ಮಾ ಆಯತನನ್ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾವುತ್ತೇನತ್ಥೇನ ಚಕ್ಖು ಚ ತಂ ಆಯತನಞ್ಚಾತಿ **ಚಕ್ಖಾಯತನಂ**…ಪೇ॰… ಧಮ್ಮಾ ಚ ತೇ ಆಯತನಞ್ಚಾತಿ **ಧಮ್ಮಾಯತನ**ನ್ತಿ ಏವಂ ತಾವೇತ್ಥ ಅತ್ಥತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬೋ ವಿನಿಚ್ಛಯೋತಿ। ಇಚ್ಚೇವಂ –

ನಿವಾಸೋ ಆಕರೋ ಚೇವ, ಜಾತಿದೇಸೋ ಚ ಕಾರಣಂ।
ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನಞ್ಚ, ವುಚ್ಚತಾ'ಯತನಂ ಇತಿ।

ವಿದಿವಿದೇಹಿ ಧಾತೂಹಿ, ಅಕಾರಪುಬ್ಬಕೇಹಿ ವಾ।
ಅನ್ತವಿರಹಿತಸದ್ದೂ-ಪಪದೇನ **ಜು**ನಾಪಿ ವಾ॥
ಅವಿಜ್ಜಾಸದ್ದನಿಪ್ಫತ್ತಿ, ದೀಪೇತಬ್ಬಾ ಸುಧೀಮತಾ॥

ಏತ್ಥ ಪೂರೇತುಂ ಅಯುತ್ತಟ್ಠೇನ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿ ಅವಿನ್ದಿಯಂ ನಾಮ, **ಅಲದ್ಧಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ತಂ ಅವಿನ್ದಿಯಂ ವಿನ್ದತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾ,** ತಬ್ಬಿಪರೀತತೋ ಕಾಯಸುಚರಿತಾದಿ ವಿನ್ದಿಯಂ ನಾಮ, ತಂ ವಿನ್ದಿಯಂ ನ ವಿನ್ದತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾ।** ಖನ್ಧಾನಂ ರಾಸಟ್ಠಂ, ಆಯತನಾನಂ ಆಯತನಟ್ಠಂ, ಧಾತೂನಂ ಸುಞ್ಞಟ್ಠಂ, ಸಚ್ಚಾನಂ ತಥಟ್ಠಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅಧಿಪತಿಯಟ್ಠಂ ಅವಿದಿತಂ ಕರೋತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾ।** ದುಕ್ಖಾದೀನಂ ಪೀಳನಾದಿವಸೇನ ವುತ್ತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಅತ್ಥಂ ಅವಿದಿತಂ ಕರೋತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾ,** ಅನ್ತವಿರಹಿತೇ ಸಂಸಾರೇ ಸಬ್ಬಭವಯೋನಿಗತಿವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಸತ್ತಾವಾಸೇಸು ಸತ್ತೇ ಜವಾಪೇತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾ,** ಪರಮತ್ಥತೋ ಅವಿಜ್ಜಮಾನೇಸು ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾದೀಸು ಜವತಿ, ವಿಜ್ಜಮಾನೇಸುಪಿ ಖನ್ಧಾದೀಸು ನ ಜವತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾ।**

ಯಂ ಪನ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಅಪಿಚ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಛಾದನತೋಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಏತಂ ನ ಸದ್ದತ್ಥತೋ ವುತ್ತಂ, ಅಥ ಖೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಛಾದನಕಿಚ್ಚತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ **ಅಭಿಧಮ್ಮಟೀಕಾಯಂ** ಇದಂ ವುತ್ತಂ –

"ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಭಾವತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ 'ಅಪಿಚಾ'ತಿಆದಿಮಾಹ, ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಾನಿ 'ಇದಂ ವತ್ಥು, ಇದಮಾರಮ್ಮಣ'ನ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಞಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ ತಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಿಕಾ ವುತ್ತಾ, ವತ್ಥಾರಮ್ಮಣಸಭಾವಚ್ಛಾದನತೋ ಏವ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಭಾವಸ್ಸ, ಜರಾಮರಣಾದೀನಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಭಾವಸ್ಸ ಚ ಛಾದನತೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಛಾದನಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ। ತತ್ಥ ದುಗ್ಗತಿಗಾಮಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಪ್ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಅವಿಜ್ಜಾ 'ಅವಿನ್ದಿಯಂ ವಿನ್ದತೀ'ತಿ ವುತ್ತಾ, ತಥಾ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋ ವಿನ್ದನೀಯಸ್ಸ ನ ಹೋತೀತಿ 'ವಿನ್ದಿಯಂ ನ ವಿನ್ದತೀ'ತಿ ಚ, ಅತ್ತನಿಸ್ಸಿತಾನಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಪವತ್ತಾಪನಂ ಉಪ್ಪಾದನಂ ಆಯತನಂ, ಸಮ್ಮೋಹಭಾವೇನೇವ ಅನಭಿಸಮಯಭೂತತ್ತಾ 'ಅವಿದಿತಂ ಅಞ್ಞಾತಂ ಕರೋತಿ, ಅನ್ತವಿರಹಿತೇ ಜವಾಪೇತೀ'ತಿ ವಣ್ಣಾಗಮವಿಪರಿಯಾಯವಿಕಾರವಿನಾಸಧಾತುಅತ್ಥವಿಸೇಸಯೋಗೇಹಿ ಪಞ್ಚವಿಧಸ್ಸ ನಿರುತ್ತಿಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ವಸೇನ ತೀಸುಪಿ ಪದೇಸು **ಅಕಾರವಿಕಾರಜಕಾರೇ** ಗಹೇತ್ವಾ ಅಞ್ಞೇಸಂ ವಣ್ಣಾನಂ ಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ **ಜಕಾರಸ್ಸ** ಚ ದುತಿಯಸ್ಸ ಆಗಮಂ ಕತ್ವಾ **ಅವಿಜ್ಜಾತಿ** ವುತ್ತಾ"ತಿ।

ಅರಹಧಾತುತೋ ಞೇಯ್ಯಾ, **ಅರಹಂ**ಸದ್ದಸಣ್ಠಿತಿ।

ಅರಾರೂಪಪದಹನ-ಧಾತುತೋ ವಾಥವಾ ಪನ॥

ರಹತೋ ರಹಿತೋ ಚಾಪಿ, ಅಕಾರಪುಬ್ಬತೋ ಇಧ।
ವುಚ್ಚತೇ ಅಸ್ಸ ನಿಪ್ಫತ್ತಿ, ಆರಕಾದಿರವಸ್ಸಿತಾ॥

ತಥಾ ಹಿ **ಅರಹ**ನ್ತಿ ಅಗ್ಗದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ಚೀವರಾದಿಪಚ್ಚಯೇ ಅರಹತಿ ಪೂಜಾವಿಸೇಸಞ್ಚಾತಿ ಅರಹಂ। ವುತ್ತಞ್ಚ -

“ಪೂಜಾವಿಸೇಸಂ ಸಹ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ,
ಯಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಅರಹತಿ ಲೋಕನಾಥೋ।
ಅತ್ಥಾನುರೂಪಂ **ಅರಹ**ನ್ತಿ ಲೋಕೇ,
ತಸ್ಮಾ ಜಿನೋ ಅರಹತಿ ನಾಮಮೇತ”ನ್ತಿ॥

ತಥಾ ಸೋ ಕಿಲೇಸಾರಯೋ ಮಗ್ಗೇನ ಹನೀತಿ **ಅರಹಂ**। ವುತ್ತಞ್ಚ -

“ಯಸ್ಮಾ ರಾಗಾದಿಸಙ್ಖಾತಾ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅರಯೋ ಹತಾ।
ಪಞ್ಞಾಸತ್ಥೇನ ನಾಥೇನ, ತಸ್ಮಾಪಿ **ಅರಹಂ** ಮತೋ”ತಿ॥

ಯಞ್ಚೇತಂ ಅವಿಜ್ಜಾಭವತಣ್ಹಾಮಯನಾಭಿಂ ಪುಞ್ಞಾದಿಅಭಿಸಙ್ಖಾರಾರಂ ಜರಾಮರಣನೇಮಿಂ ಆಸವಸಮುದಯಮಯೇನ ಅಕ್ಖೇನ ವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ವಿಭವರಥೇ ಸಮಾಯೋಜಿತಂ ಅನಾದಿಕಾಲಪ್ಪವತ್ತಂ ಸಂಸಾರಚಕ್ಕಂ, ತಸ್ಸ ಸೋ ಬೋಧಿಮಣ್ಡೇ ವೀರಿಯಪಾದೇಹಿ ಸೀಲಪಥವಿಯಂ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಸದ್ಧಾಹತ್ಥೇನ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಕರಂ ಞಾಣಪರಸುಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಬ್ಬೇ ಅರೇ ಹನೀತಿಪಿ **ಅರಹಂ**। ವುತ್ತಞ್ಚ -

“ಅರಾ ಸಂಸಾರಚಕ್ಕಸ್ಸ, ಹತಾ ಞಾಣಾಸಿನಾ ಯತೋ।
ಲೋಕನಾಥೇನ ತೇನೇಸ, **ಅರಹ**ನ್ತಿ ಪವುಚ್ಚತೀ”ತಿ॥

ತಥಾ ಅತ್ತಹಿತಂ ಪರಹಿತಞ್ಚ ಪರಿಪೂರೇತುಂ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತೇಹಿ ಸಾಧೂಹಿ ದೂರತೋ ರಹಿತಬ್ಬಾ ಪರಿಚ್ಚಜಿತಬ್ಬಾ ಪರಿಹಾತಬ್ಬಾತಿ ರಹಾ, ರಾಗಾದಯೋ ಪಾಪಧಮ್ಮಾ, ನ ಸನ್ತಿ ಏತಸ್ಸ ರಹಾತಿ **ಅರಹಂ**। “ಅರಹೋ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ **ಓ**ಕಾರಸ್ಸ ಸಾನುಸಾರಂ **ಅ**ಕಾರಾದೇಸಂ ಕತ್ವಾ “ಅರಹಂ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಆಹ ಚ -

“ಪಾಪಧಮ್ಮಾ ರಹಾ ನಾಮ, ಸಾಧೂಹಿ ರಹಿತಬ್ಬತೋ।
ತೇಸಂ ಸುಟ್ಠು ಪಹೀನತ್ತಾ, ಭಗವಾ **ಅರಹಂ** ಮತೋ”ತಿ॥

ಅಥ ವಾ ಖೀಣಾಸವೇಹಿ ಸೇಕ್ಖೇಹಿ ಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನೇಹಿ ಚ ನ ರಹಿತಬ್ಬೋ ನ ಪರಿಚ್ಚಜಿತಬ್ಬೋ, ತೇ ಚ ಭಗವಾತಿ **ಅರಹಂ**। ಆಹ ಚ -

“ಯೇ ಚ ಸಚ್ಛಿಕತಧಮ್ಮಾ,
ಅರಿಯಾ ಸುದ್ಧಗೋಚರಾ।
ನ ತೇಹಿ ರಹಿತೋ ಹೋತಿ,
ನಾಥೋ ತೇನಾ’ರಹಂ ಮತೋ”ತಿ॥

ರಹೋತಿ ಚ ಗಮನಂ ವುಚ್ಚತಿ, ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ರಹೋ ಗಮನಂ ಗತೀಸು ಪಚ್ಚಾಜಾತೀತಿ **ಅರಹಂ**। ಆಹ ಚ -

"ರಹೋ ವಾ ಗಮನಂ ಯಸ್ಸ, ಸಂಸಾರೇ ನತ್ಥಿ ಸಬ್ಬಸೋ।
ಪಹೀನಜಾತಿಮರಣೋ, **ಅರಹಂ** ಸುಗತೋ ಮತೋ"ತಿ॥

ಪಾಸಂಸತ್ತಾ ವಾ ಭಗವಾ **ಅರಹಂ**। ಅಕ್ಖರಚಿನ್ತಕಾ ಹಿ ಪಸಂಸಾಯಂ **ಅರಹ**ಸದ್ದಂ ವಣ್ಣೇನ್ತಿ। ಪಾಸಂಸಭಾವೋ ಚ ಭಗವತೋ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣೋ ಯಥಾಭುಚ್ಚಗುಣಾಧಿಗತೋ ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತೋ। ಇತಿ ಪಾಸಂಸತ್ತಾಪಿ ಭಗವಾ **ಅರಹಂ**। ಆಹ ಚ -

"ಗುಣೇಹಿ ಸದಿಸೋ ನತ್ಥಿ, ಯಸ್ಮಾ ಲೋಕೇ ಸದೇವಕೇ।
ತಸ್ಮಾ ಪಾಸಂಸಿಯತ್ತಾಪಿ, **ಅರಹಂ** ದ್ವಿಪದುತ್ತಮೋ"ತಿ॥

ಇಮಾನಿ ನಿಬ್ಬಚನಾನಿ **"ಅರಹ ಪೂಜಾಯಂ, ಹನ ಹಿಂಸಾಯಂ, ರಹ ಚಾಗೇ, ರಹಿ ಗತಿಯ"**ನ್ತಿ ಇಮೇಸಂ ಧಾತೂನಂ ವಸೇನ ಇಧ ವುತ್ತಾನಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕತ್ತಾ "ಅರಹ"ನ್ತಿ ಚ ಪಾಪಕರಣೇ ರಹಾಭಾವಾ "ಅರಹ"ನ್ತಿ ಚ ಅಸಪ್ಪುರಿಸಾನಂ ಆರಕಾ ದೂರೇತಿ "ಅರಹ"ನ್ತಿ ಚ ಸಪ್ಪುರಿಸಾನಂ ಆರಕಾ ಆಸನ್ನೇತಿ "ಅರಹ"ನ್ತಿ ಚ। ನಿಬ್ಬಚನಾನಿ ಪನ ಧಾತುಸದ್ದನಿಸ್ಸಿತಾನಿ ನ ಹೋನ್ತೀತಿ ಇಧ ನ ಗಹಿತಾನಿ। ಪಸಂಸಾ ಪನ ಅತ್ಥತೋ ಪೂಜಾ ಏವಾತಿ **"ಅರಹ ಪೂಜಾಯ"**ನ್ತಿ ಧಾತುಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಭವಿತುಂ ಯುತ್ತೋತಿ ಇಧ ಅಮ್ಹೇಹಿ ಗಹಿತಾ, ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯೇಹಿ ತು **ಅರಹ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅತ್ಥಾ ಗಹಿತಾ ಧಾತುನಿಸ್ಸಿತಾ ಚ ಅಧಾತುನಿಸ್ಸಿತಾ ಚ। ಕಥಂ? -

ಆರಕತ್ತಾ ಹತತ್ತಾ ಚ, ಕಿಲೇಸಾರೀನ ಸೋ ಮುನಿ।
ಹತಸಂಸಾರಚಕ್ಕಾರೋ, ಪಚ್ಚಯಾದೀನ ಚಾರಹೋ।
ನ ರಹೋ ಕರೋತಿ ಪಾಪಾನಿ, **ಅರಹಂ** ತೇನ ವುಚ್ಚತೀತಿ॥

ಟೀಕಾಚರಿಯೇಹಿಪಿ ತಥೇವ ಗಹಿತಾ। ಕಥಂ? -

ಆರಕಾ ಮನ್ದಬುದ್ಧೀನಂ, ಆರಕಾ ಚ ವಿಜಾನತಂ।
ರಹಾನಂ ಸುಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ, ವಿದೂನಮರಹೇಯ್ಯತೋ।
ಭವೇಸು ಚ ರಹಾಭಾವಾ, ಪಾಸಂಸಾ **ಅರಹಂ** ಜಿನೋತಿ॥

ಯಥಾ ಪನ **ಅರಹಂ**ಸದ್ದಸ್ಸ, ಏವಂ **ಅರಹಾ**ಸದ್ದಸ್ಸಾಪಿ ನಿಬ್ಬಚನಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಸುಪುಬ್ಬ**ಗಮಿ**ತೋ ಚೇವ, **ಸು**ಪುಬ್ಬ**ಗದಿ**ತೋಪಿ ಚ।
ಧೀರೋ **ಸುಗತ**ಸದ್ದಸ್ಸ, ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ ಸಮುದೀರಯೇ॥

ಏತ್ಥ ಹಿ **ಸುಗತೋ**ತಿ ಸೋಭನಂ ಗತಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಸುಗತೋ, ಸುನ್ದರಂ ಠಾನಂ ಗತೋತಿ ಸುಗತೋ, ಸಮ್ಮಾ ಗತೋತಿ ಸುಗತೋ, ಸಮ್ಮಾ ಚ ಗದತೀತಿ ಸುಗತೋತಿ ಧಾತುನಿಸ್ಸಿತಂ ಅತ್ಥಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸದ್ದನಿಪ್ಫತ್ತಿ ಕಾತಬ್ಬಾ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಸು** -

"ಸೋಭನಗಮನತ್ತಾ , ಸುನ್ದರಂ ಠಾನಂ ಗತತ್ತಾ, ಸಮ್ಮಾ ಗತತ್ತಾ, ಸಮ್ಮಾ ಚ ಗದತ್ತಾ ಸುಗತೋ। ಗಮನಮ್ಪಿ ಹಿ ಗತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಞ್ಚ ಭಗವತೋ ಸೋಭನಂ ಪರಿಸುದ್ಧಮನವಜ್ಜಂ। ಕಿಂ ಪನ ತನ್ತಿ? ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ, ತೇನೇಸ ಗಮನೇನ

ಖೇಮಂ ದಿಸಂ ಅಸಜ್ಜಮಾನೋ ಗತೋತಿ ಸೋಭನಗಮನತ್ತಾ ಸುಗತೋ"ತಿಆದಿ।

ಭಗಸದ್ದೂಪಪದತೋ, **ವ**ನುತೋ **ವ**ಮುತೋಪಿ ಚ।
ಭಗವಾಸದ್ದನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ, ಪವದೇ ಅಞ್ಞಥಾಪಿ ವಾ॥

ಅತ್ರಿಮಾನಿ ನಿಬ್ಬಚನಾನಿ - ಭಗಸಙ್ಖಾತಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ವನಿ ಭಜಿ ಸೇವೀತಿ **ಭಗವಾ**। ಸೋಮನಸ್ಸಕುಮಾರತ್ತಭಾವಾದೀಸು ಚರಿಮತ್ತಭಾವೇ ಚ ಭಗಸಙ್ಖಾತಂ ಸಿರಿಂ ಇಸ್ಸರಿಯಂ ಯಸಞ್ಚ ವಮಿ ಉಗ್ಗಿರಿ ಖೇಳಪಿಣ್ಡಂ ವಿಯ ಅನಪೇಕ್ಖೋ ಛಡ್ಡಯೀತಿ **ಭಗವಾ**। ಅಥ ವಾ ನಕ್ಖತ್ತೇಹಿ ಸಮಂ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಭಗಸಙ್ಖಾತೇ ಸಿನೇರುಯುಗನ್ಧರಉತ್ತರಕುರುಹಿಮವನ್ತಾದಿಭಾಜನಲೋಕೇ ವಮಿ, ತನ್ನಿವಾಸಿತತ್ತಾವಾಸಸಮತಿಕ್ಕಮನತೋ ತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನೇನ ಪಜಹೀತಿ **ಭಗವಾ**ತಿ।

ಪರಧಾತುವಸಾ ವಾಪಿ, **ಪರೂ**ಪಪದತೋಪಿ ವಾ।
ಮುತೋ ತಥಾ **ಮಜ**ತೋ ಚ, **ಮಯ**ತೋ **ಮುನ**ತೋ **ಮಿ**ತೋ॥

ಪುನ **ಮಿ**ತೋತಿ ಏತೇಹಿ, ಧಾತೂಹಿ ಖಲು ಸತ್ತಹಿ।
ವದೇ **ಪರಮ**ಸದ್ದಸ್ಸ, ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ ಜಿನಸಾಸನೇ॥

ಉತ್ತಮವಾಚೀ**ಪರಮ**-ಸದ್ದೇನ ಸಹ ಅಟ್ಠಹಿ।
ಪದೇಹಿ **ಪಾರಮೀ**ಸದ್ದಂ, ವದೇ ತದ್ಧಿತಪಚ್ಚಯಿಂ॥

ಪಾರಸದ್ದೂಪಪದತೋ, **ಮಜ**ತೋಪಿ **ಮು**ತೋಥ ವಾ।
ಮಯತೋ ವಾ **ಮುನ**ತೋ ವಾ, **ಮಿ**ತೋ ವಾ ಪುನಪಿ **ಮಿ**ತೋ॥

ಏತೇಹಿ ಛಹಿ ಧಾತೂಹಿ, ಮಹಾಪುರಿಸವಾಚಕಂ।
ಪಾರಮೀಸದ್ದಮೀರೇನ್ತಿ, ತತೋ **ಪಾರಮಿತಾ**ರವಂ॥

ಏತ್ಥ ತಾವ ಉತ್ತಮತ್ಥವಾಚಕ**ಪರಮ**ಸದ್ದವಸೇನ **ಪಾರಮೀ**ನಿಬ್ಬಚನಂ ಕಥೇಸ್ಸಾಮ। ತತೋ **ಪರ**ಧಾತುವಸೇನ, ತತೋ **ಪರ**ಸದ್ದೂಪಪದಮುಧಾತಾದಿವಸೇನ ತತೋ **ಪಾರ**ಸದ್ದೂಪಪದ**ಮಜ**ಧಾತಾದಿವಸೇನ।

ದಾನಸೀಲಾದಿಗುಣವಿಸೇಸಯೋಗೇನ ಸತ್ತುತ್ತಮತಾಯ ಪರಮಾ। ಮಹಾಬೋಧಿಸತ್ತಾ ಬೋಧಿಸತ್ತಾ, ತೇಸಂ ಭಾವೋ, ಕಮ್ಮಂ ವಾ **ಪಾರಮೀ,** ದಾನಾದಿಕ್ರಿಯಾ। ಅಥ ವಾ ಪರತಿ ಪಾಲೇತಿ ಪೂರೇತಿ ಚಾತಿ ಪರಮೋ, ದಾನಾದೀನಂ ಗುಣಾನಂ ಪಾಲಕೋ ಪೂರಕೋ ಚ ಬೋಧಿಸತ್ತೋ, ಪರಮಸ್ಸ ಅಯಂ, ಪರಮಸ್ಸ ವಾ ಭಾವೋ, ಕಮ್ಮಂ ವಾ **ಪಾರಮೀ,** ದಾನಾದಿಕ್ರಿಯಾ। ಅಥ ವಾ ಪರಂ ಸತ್ತಂ ಅತ್ತನಿ ಮವತಿ ಬನ್ಧತಿ ಗುಣವಿಸೇಸಯೋಗೇನಾತಿ ಪರಮೋ, ಪರಂ ವಾ ಅಧಿಕತರಂ ಮಜ್ಜತಿ ಸುಜ್ಝತಿ ಕಿಲೇಸಮಲತೋತಿ ಪರಮೋ, ಪರಂ ವಾ ಸೇಟ್ಠಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಮಯತಿ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಪರಮೋ, ಪರಂ ವಾ ಲೋಕಂ ಪಮಾಣಭೂತೇನ ಞಾಣವಿಸೇಸೇನ ಇಧಲೋಕಂ ವಿಯ ಮುನಾತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದತೀತಿ ಪರಮೋ, ಪರಂ ವಾ ಅತಿವಿಯ ಸೀಲಾದಿಗುಣಗಣಂ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಮಿನೋತಿ ಪಕ್ಖಿಪತೀತಿ ಪರಮೋ, ಪರಂ ವಾ ಅತ್ತಭೂತತೋ ಧಮ್ಮಕಾಯತೋ ಅಞ್ಞಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ವಾ ತದನತ್ಥಕರಂ ಕಿಲೇಸಚೋರಗಣಂ ಮಿನಾತಿ ಹಿಂಸತೀತಿ ಪರಮೋ, ಮಹಾಸತ್ತೋ, ಪರಮಸ್ಸ ಅಯಂ, ಪರಮಸ್ಸ ವಾ ಭಾವೋ, ಕಮ್ಮಂ ವಾ **ಪಾರಮೀ,** ದಾನಾದಿಕ್ರಿಯಾ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಪಾರೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಮಜ್ಜತಿ ಸುಜ್ಝತಿ, ಸತ್ತೇ ಚ ಮಜ್ಜೇತಿ ಸೋಧೇತೀತಿ ಪಾರಮೀ, ಮಹಾಪುರಿಸೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ, ಕಮ್ಮಂ ವಾ **ಪಾರಮಿತಾ**। ಪಾರೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಸತ್ತೇ ಮವತಿ ಬನ್ಧತಿ ಯೋಜೇಈತಿ ಪಾರಮೀ, ಪಾರಂ ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಮಯತಿ ಗಚ್ಛತಿ, ಸತ್ತೇ ಚ ಮಾಯೇತಿ ಗಮೇತೀತಿ ಪಾರಮೀ, ಮುನಾತಿ ವಾ ಪಾರಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಯಾಥಾವತೋ, ತತ್ಥ ವಾ ಸತ್ತೇ ಮಿನೋತಿ ಪಕ್ಖಿಪತೀತಿ ಪಾರಮೀ, ಕಿಲೇಸಾರಿಂ ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಪಾರೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಮಿನಾತಿ ಹಿಂಸತೀತಿ ಪಾರಮೀ, ಮಹಾಪುರಿಸೋ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ, ಕಮ್ಮಂ ವಾ **ಪಾರಮಿತಾ,** ದಾನಾದಿಕ್ರಿಯಾವ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಪಾರಮೀನಂ ಸದ್ದತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಕರಧಾತುವಸಾ ವಾಪಿ, **ಕಿರ**ಧಾತುವಸೇನ ವಾ।
ಕಂಸದ್ದೂಪಪದ**ರುಧಿ**-ಧಾತುತೋ ವಾಪಿ ದೀಪಯೇ।
ಕರುಣಾಸದ್ದನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ, ಮಹಾಕರುಣಸಾಸನೇ॥

ತತ್ಥ **ಕರುಣಾ**ತಿ ಪರದುಕ್ಖೇ ಸತಿ ಸಾಧೂನಂ ಹದಯಕಮ್ಪನಂ ಕರೋತೀತಿ ಕರುಣಾ। ಕಿರತಿ ಪರದುಕ್ಖಂ ವಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ **ಕರುಣಾ**। ಕಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸುಖಂ, ತಂ ರುನ್ಧತಿ ವಿಬಾಧತಿ ಕಾರುಣಿಕಂ ನ ಸುಖಾಪೇತೀತಿಪಿ **ಕರುಣಾ**।

ವಿದಿವಿಧವಿದಧಾತು-ವಸೇನ ಪರಿದೀಪಯೇ।
ವಿಜ್ಜಾಸದ್ದಸ್ಸ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ, ಸದ್ದನಿಪ್ಫತ್ತಿಕೋವಿದೋ॥

ತತ್ಥ **ವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ವಿನ್ದಿಯಂ ಕಾಯಸುಚರಿತಾದಿಂ ವಿನ್ದತಿ ಯಾಥಾವತೋ ಉಪಲಭತೀತಿ ವಿಜ್ಜಾ। ತಮೋಖನ್ಧಾದಿಪದಾಲನಟ್ಠೇನ ವಾ ಅತ್ತನೋ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ವಿಜ್ಝತೀತಿ **ವಿಜ್ಜಾ**। ತತೋ ಏವ ಅತ್ತನೋ ವಿಸಯಂ ವಿದಿತಂ ಕರೋತೀತಿಪಿ **ವಿಜ್ಜಾ**।

ಮೇಧಧಾತುವಸಾ ಚೇವ, **ಮೇಧಾ**ಧಾತೂಹಿ ಚ ದ್ವಿಧಾ।
ಮೇಧಾಸದ್ದಸ್ಸ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ, ಮೇಧಾವೀ ಸಮುದೀರಯೇ॥

ತತ್ಥ **ಮೇಧಾ**ತಿ ಸಮ್ಮೋಹಂ ಮೇಧತಿ ಹಿಂಸತೀತಿ ಮೇಧಾ। ಪಾಪಕೇ ವಾ ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ ಮೇಧತಿ ಹಿಂಸತೀತಿಪಿ **ಮೇಧಾ**। ಅಥ ವಾ -

"ಪಞ್ಞಾ ಹಿ ಸೇಟ್ಠಾ ಕುಸಲಾ ವದನ್ತಿ,
ನಕ್ಖತ್ತರಾಜಾರಿವ ತಾರಕಾನಂ।
ಸೀಲಂ ಸಿರಿಞ್ಚಾಪಿ ಸತಞ್ಚ ಧಮ್ಮೋ,
ಅನ್ವಾಯಿಕಾ ಪಞ್ಞವತೋ ಭವನ್ತೀ"ತಿ

ವಚನತೋ ಪನ ಮೇಧತಿ ಸೀಲೇನ ಸಿರಿಯಾ ಸತಞ್ಚ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಹ ಗಚ್ಛತಿ, ನ ಏಕಿಕಾ ಹುತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತೀತಿಪಿ **ಮೇಧಾ**। ಅಪರೋ ನಯೋ - ಸುಖುಮಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಂ ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಖಿಪ್ಪಮೇವ ಮೇತಿ ಚ ಧಾರೇತಿ ಚಾತಿ **ಮೇಧಾ,** ಏತ್ಥ **ಮೇತೀ**ತಿ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹಿ **ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ** ವುತ್ತಂ "ಅಸನಿ ವಿಯ ಸಿಲುಚ್ಚಯೇ ಕಿಲೇಸೇ ಮೇಧತಿ ಹಿಂಸತೀತಿ ಮೇಧಾ, ಖಿಪ್ಪಂ ಗಹಣಧಾರಣಟ್ಠೇನ ವಾ ಮೇಧಾ"ತಿ।

ರಞ್ಜಧಾತುವಸಾ ಚೇವ, ರಾಪುಬ್ಬತಿರತೋಪಿ ಚ।
ರತ್ತಿಸದ್ದಸ್ಸ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ, ಸದ್ದತ್ಥಞ್ಞೂ ವಿಭಾವಯೇ॥

ರಞ್ಜನ್ತಿ ಸತ್ತಾ ಏತ್ಥಾತಿ **ರತ್ತಿ,** ರಾ ಸದ್ದೋ ತಿಯ್ಯತಿ ಛಿಜ್ಜತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ರತ್ತಿ,** ಸತ್ತಾನಂ ಸದ್ದಸ್ಸ ವೂಪಸಮಕಾಲೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಮಾ ಮಾನೇ ಇತಿ **ಸೋಅನ್ತ**, ಕಮ್ಮನೀತಿ ಚುಭೋಹಿ ತು।
ಧಾತೂಹಿ **ಮಾಸ**ಸದ್ದಸ್ಸ, ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ ಸಮುದೀರಯೇ॥

ತಥಾ ಹಿ ಸತ್ತಾನಂ ಆಯುಂ ಮಾನನ್ತೋ ವಿಯ ಸಿಯತಿ ಅನ್ತಂ ಕರೋತೀತಿ **ಮಾಸೋ,** ಚಿತ್ತಮಾಸಾದಯೋ ದ್ವಾದಸ ಮಾಸಾ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ? ಚಿತ್ತೋ ವಿಸಾಖೋ ಜೇಟ್ಠೋ ಆಸಾಳ್ಹೋ ಸಾವಣೋ ಭದ್ದೋ ಅಸ್ಸಯುಜೋ ಕತ್ತಿಕೋ ಮಾಗಸಿರೋ ಫುಸ್ಸೋ ಮಾಘೋ ಫಗ್ಗುಣೋತಿ। ತತ್ರ ಚಿತ್ತೋ ಮಾಸೋ "ರಮ್ಮಕೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। "ಯಥಾಪಿ ರಮ್ಮಕೇ ಮಾಸೇ, ಬಹೂ ಪುಪ್ಫನ್ತಿ ವಾರಿಜಾ"ತಿ ಪಾಳಿ ದಿಸ್ಸತಿ। ಭದ್ದೋ ಪನ "ಪೋಟ್ಠಪಾದೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಅಥ ವಾ **ಮಾಸೋ**ತಿ ಅಪರಣ್ಣವಿಸೇಸಸ್ಸಪಿ ಸುವಣ್ಣಮಾಸಸ್ಸಪಿ ನಾಮಂ। ತತ್ಥ ಅಪರಣ್ಣವಿಸೇಸೋ ಯಥಾಪರಿಮಿತೇ ಕಾಲೇ ಅಸಿಯತಿ ಭಕ್ಖಿಯತೀತಿ **ಮಾಸೋ,** ಇತರೋ ಪನ "ಮಮ ಇದ"ನ್ತಿ ಮಸಿಯತಿ ಆಮಸಿಯತಿ ಗಣ್ಹಿಯತೀತಿ **ಮಾಸೋ**ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಸಂಪುಬ್ಬ**ವದಚರೇ**ಹಿ, **ಸಂವಚ್ಛರ**ರವಸ್ಸ ತು।
ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ ಸಮುದೀರೇಯ್ಯ, ಸಕ್ಯಸೀಹಸ್ಸ ಸಾಸನೇ॥

ತಥಾ ಹಿ ತಂ ತಂ ಸತ್ತಂ ಧಮ್ಮಪ್ಪವತ್ತಿಞ್ಚ ಸಙ್ಗಮ್ಮ ವದನ್ತೋ ವಿಯ ಚರತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ **ಸಂವಚ್ಛರೋ**।

ಭಿದಿಭಿಕ್ಖಧಾತುವಸಾ , ಅಥ ವಾ ಭಯವಾಚಕಂ।
ಭೀಸದ್ದಂ ಪುರಿಮಂ ಕತ್ವಾ, **ಇಕ್ಖ**ಧಾತುವಸೇನ ಚ।
ಭಿಕ್ಖುಸದ್ದಸ್ಸ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ, ಕಥಯೇಯ್ಯ ವಿಚಕ್ಖಣೋ॥

ತಥಾ ಹಿ ಕಿಲೇಸೇ ಭಿನ್ದತೀತಿ **ಭಿಕ್ಖು**। ಭಿನ್ನಭಿನ್ನಪಟಧರೋತಿಪಿ **ಭಿಕ್ಖು**। ಭಿಕ್ಖನಸೀಲೋತಿಪಿ **ಭಿಕ್ಖು**। ಸಂಸಾರೇ ಭಯಂ ಇಕ್ಖತಿ, ಇಕ್ಖನಸೀಲೋತಿ ವಾ **ಭಿಕ್ಖು**।

ಸದಭಿದೀಹಿ ಧಾತೂಹಿ, **ಸಬ್ಭಿ**ಸದ್ದಗತಿಂ ವದೇ।
ಸಪ್ಪುರಿಸೇ ಚ ನಿಬ್ಬಾನೇ, ಏಸ ಸದ್ದೋ ಪವತ್ತತಿ॥

ಅತ್ರಿಮಾನಿ ನಿಬ್ಬಚನಾನಿ - ಸೀದನಸಭಾವೇ ಕಿಲೇಸೇ ಭಿನ್ದತೀತಿ **ಸಬ್ಭಿ,** ಸಪ್ಪುರಿಸೋ, ಯೋ "ಅರಿಯೋ"ತಿಪಿ "ಪಣ್ಡಿತೋ"ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಪಿಚ ಸೀದನಸಭಾವಾ ಕಿಲೇಸಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ಸಬ್ಭಿ,** ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಯಂ "ರಾಗಕ್ಖಯೋ"ತಿಆದಿನಾಮಂ ಲಭತಿ। ತಥಾ ಹಿ **ಸಂಯುತ್ತಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ವುತ್ತಂ "ಯಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ಸೀದನಸಭಾವಾ ಕಿಲೇಸಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಸಬ್ಭೀತಿ ವುಚ್ಚತೀ"ತಿ।

ಏತ್ಥೇತಂ ವದಾಮ -

"ಯಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾನಮಾಗಮ, ಸಂಸೀದನಸಭಾವಿನೋ।
ಕ್ಲೇಸಾ ಭಿಜ್ಜನ್ತಿ ತಂ ತಸ್ಮಾ, ಸಬ್ಭೀತಿ ಅಮತಂ'ಬ್ರವು"ನ್ತಿ॥

ಬ್'ರೂಧಾತುಸದಧಾತೂಹಿ, ಭಿಸಿಸದ್ದಸ್ಸ ಸಮ್ಭವಂ।
ಗುಣೇಹಿ ಬ್ರೂಹಿತಾ ಧೀರಾ, ಪೋರಾಣಾಚರಿಯಾ'ಬ್ರವುಂ॥

ತಥಾ ಹಿ ಬ್ರವನ್ತಾ ಏತ್ಥ ಸೀದನ್ತೀತಿ **ಭಿಸೀ**ತಿ **ಭಿಸಿ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಸಮ್ಭವಂ ಪೋರಾಣಾ ಕಥಯಿಂಸು।

ಸುಖಧಾತುವಸಾ ಚಾಪಿ, **ಸುಪುಬ್ಬಖಾದ**ತೋಪಿ ವಾ।
ಸುಪುಬ್ಬಖನುತೋ ವಾಪಿ, **ಸುಖ**ಸದ್ದಗತಿಂ ವದೇ॥

ಸುಖನ್ತಿ ಹಿ ಸುಖಯತೀತಿ ಸುಖಂ। ಯಸ್ಸುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಸುಖಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುಟ್ಠು ದುಕ್ಖಂ ಖಾದತೀತಿಪಿ **ಸುಖಂ**। ಸುಟ್ಠು ದುಕ್ಖಂ ಖನತೀತಿಪಿ **ಸುಖಂ**।

ದುಕ್ಖಧಾತುವಸಾ ಚಾಪಿ, **ದುಪುಬ್ಬಖಾದ**ತೋಪಿ ವಾ।
ದುಪುಬ್ಬಖನುತೋ ವಾಪಿ, **ದುಕ್ಖ**ಸದ್ದಗತಿಂ ವದೇ॥

ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಹಿ ದುಕ್ಖಯತೀತಿ ದುಕ್ಖಂ। ಯಸ್ಸುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ದುಕ್ಖಿತಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುಟ್ಠು ಸುಖಂ ಖಾದತೀತಿಪಿ **ದುಕ್ಖಂ**। ದುಟ್ಠು ಸುಖಂ ಖನತೀತಿಪಿ **ದುಕ್ಖಂ**। ಅಥ ವಾ ದ್ವಿಧಾ ಸುಖಂ ಖನತೀತಿಪಿ **ದುಕ್ಖಂ**।

ಗನ್ಧಧಾತುವಸಾ ಚಾಪಿ, **ಗಮು**ಧಾತುವಸೇನ ವಾ।
ಗಮುಧಾಧಾತುತೋ ವಾಪಿ, ಗನ್ಧಸದ್ದಗತಿಂ ವದೇ॥

ತಥಾ ಹಿ ಗನ್ಧಯತೀತಿ **ಗನ್ಧೋ,** ಅತ್ತನೋ ವತ್ಥುಂ ಸೂಚಯತಿ "ಇದಂ ಸುಗನ್ಧಂ, ಇದಂ ದುಗ್ಗನ್ಧ"ನ್ತಿ ಪಕಾಸೇತಿ, ಪಟಿಚ್ಛನ್ನಂ, ವಾ ಪುಪ್ಫಫಲಾದಿಂ "ಇದಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೀ"ತಿ ಪೇಸುಞ್ಞಂ ಕರೋನ್ತೋ ವಿಯ ಅಹೋಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಗನ್ಧಯತಿ ಛಿನ್ದತಿ ಮನಾಪಗನ್ಧೋ ಸುಗನ್ಧಭಾವೇನ ದುಗ್ಗನ್ಧಂ, ಅಮನಾಪಗನ್ಧೋ ಚ ದುಗ್ಗನ್ಧಭಾವೇನ ಸುಗನ್ಧನ್ತಿ **ಗನ್ಧೋ**। ಏತ್ಥ ಪನ **ಗನ್ಧ**ಸದ್ದಸ್ಸ ಛೇದನವಾಚಕತ್ತೇ -

"ಅತಿಜಾತಂ ಅನುಜಾತಂ, ಪುತ್ತಮಿಚ್ಛನ್ತಿ ಪಣ್ಡಿತಾ।
ಅವಜಾತಂ ನ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ಯೋ ಹೋತಿ ಕುಲಗನ್ಧನೋ"ತಿ

ಅಯಂ ಪಾಳಿ ನಿದಸ್ಸನಂ। ವಾಯುನಾ ವಾ ನೀಯಮಾನೋ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಗನ್ಧೋ**। **ಕಚ್ಚಾಯನಸ್ಮಿಞ್ಹಿ** "ಖಾದಾಮಗಮಾನಂ ಖನ್ಧನ್ಧಗನ್ಧಾ"ತಿ **ಖಾದಅಮಗಮಿ**ಇಚ್ಚೇತೇಸಂ ಧಾತೂನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ **ಖನ್ಧ ಅನ್ಧಗನ್ಧಾ**ದೇಸಾ ವುತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ಧರಿಯತೇ ಸೋತಿ **ಗನ್ಧೋ**। ವುತ್ತಞ್ಚೇತಂ ಭದನ್ತೇನ **ಬುದ್ಧದತ್ತಾಚರಿಯೇನ** ವೇಯ್ಯಾಕರಣೇನ ನಿರುತ್ತಿನಯದಸ್ಸಿನಾ "ಧರಿಯತೀತಿ ಗಚ್ಛನ್ತೋ, ಗನ್ಧೋ ಸೂಚನತೋಪಿ ವಾ"ತಿ।

ರಸಧಾತುವಸಾ ಚೇವ, **ರಮಾಸ**ಧಾತುತೋಪಿ ಚ।
ರಸಸದ್ದಸ್ಸ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ, ಆಹು ಧಮ್ಮರಸಞ್ಞುನೋ॥

ರಸೋತಿ ಹಿ ರಸನ್ತಿ ತಂ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತೀತಿ **ರಸೋ,** ರಮನ್ತಾ ತಂ ಅಸನ್ತೀತಿಪಿ **ರಸೋ**। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ "ರಮಮಾನಾ ನ'ಸನ್ತೀತಿ ರಸೋತಿ ಪರಿದೀಪಿತೋ"ತಿ। ತತ್ರಾಯಮತ್ಥೋ - ದೇವಮನುಸ್ಸಾದಯೋ ಸತ್ತಾ ಯಸ್ಮಾ ರಮಮಾನಾ ನಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ಅಸನ್ತಿ ಭಕ್ಖನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ಧಮ್ಮಜಾತಂ ರಸೋ ನಾಮಾತಿ ನಿರುತ್ತಞ್ಞೂಹಿ ಪರಿದೀಪಿತೋತಿ। ಪದಚ್ಛೇದೋ ಪನ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬೋ -

ನಂ ಅಸನ್ತಿ ನ ಸನ್ತೀತಿ, ಪದಚ್ಛೇದೋ ಸಿಯಾ ತಹಿಂ।
ಕಮ್ಮಕಾರಕಭಾವೇನ, ಅತ್ಥೋ ಹಿ ತತ್ಥ ಇಚ್ಛಿತೋ॥

ಇತಿ ವುತ್ತಾನುಸಾರೇನ, ಅವುತ್ತೇಸು ಪದೇಸುಪಿ।
ಯಥಾರಹಂ ನಯಞ್ಞೂಹಿ, ನಯೋ ನೇಯ್ಯೋ ಸುಸೋಭನೋ॥

ಧಾತುಚಿನ್ತಾಯ ಯೇ ಮುತ್ತಾ, ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾತಿ ತೇ ಮತಾ।
ತೇ ಚಾಪಿ ಬಹವೋ ಸನ್ತಿ, **ಪೀತಲೋಹಿತಕಾ**ದಯೋ।

ನಿಪ್ಫನ್ನೇ ಅಪಿ ಧಾತೂಹಿ, ಸದ್ದೇ **ಧಗಾ**ಇತಿಆದಯೋ।
ಅನಿಪ್ಫನ್ನಂವ ಪೇಕ್ಖನ್ತಿ, **ಗವಾದಿ**ವಿಧಿಭೇದತೋ॥

ತಥಾ ಹಿ “ಗಚ್ಛತೀತಿ ಗೋ”, ಇತಿ ವುತ್ತಪದಂ ಪುನ।
ಅನಿಪ್ಫನ್ನಂ ಕರಿತ್ವಾನ, “ಗಾವೋ” ಇಚ್ಚಾದಿಕಂಬ್ರವುಂ॥

ಏಕನ್ತೇನ ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾ, ಸದ್ದಾ **ವಿಡೂಡಭಾ**ದಯೋ।
ಧಾತುರೂಪಕಸದ್ದಾ ಚ, “ಪಬ್ಬತಾಯತಿ”ಆದಯೋ॥

ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ? “ವಿಡೂಡಭೋ, ತಿಸ್ಸೋ, ಯೇವಾಪನೋ, ಪೀತಂ, ಲೋಹಿತಂ” ಇಚ್ಚೇವಮಾದೀನಿ ನಾಮಿಕಪದಾನಿ ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾನಿ ಭವನ್ತಿ। “ನೀಲಂ, ಪೀತಂ, ಯೇವಾಪನಕೋ” ಇಚ್ಚಾದೀನಿ ಪನ ನೀಲವಣ್ಣೇ ಪೀತವಣ್ಣೇ। **ಕೇ ರೇ ಗೇ ಸದ್ದೇ**ತಿ ಧಾತುವಸೇನ ಆಗತತ್ತಾ ನೀಲತೀತಿ **ನೀಲಂ,** ಪೀತತೀತಿ **ಪೀತಂ,** ಯೇ ವಾ ಪನ ಇತಿವಚನೇನ ಭಗವತಾ ಕಿಯತೇ ಕಥಿಯತೇತಿ **ಯೇವಾಪನಕೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಚನಮರಹನ್ತೀತಿ ನಿಪ್ಫನ್ನಾನೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ। ಕೇಚಿ ಪನೇತ್ಥ ವದೇಯ್ಯುಂ “ನನು ನೀಲತಿ ಪೀತತೀತಿಆದೀನಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಾನಿ ತೇಪಿಟಕೇ ಬುದ್ಧವಚನೇ ನ ದಿಸ್ಸನ್ತೀ”ತಿ? ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಥಾಪಿ ಏತರಹಿ ಅವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಪುರಾಣಭಾಸಾ ಏಸಾತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾನಿ। ಯಥಾ ಹಿ “ನಾಥತೀತಿ ನಾಥೋ”ತಿ ಏತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ “ನಾಥತೀ”ತಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಂ ಬುದ್ಧವಚನೇ ನ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಥಾಪಿ **ನಾಥ ಯಾಚನೋಪತಾಪಿಸ್ಸರಿಯಾಸೀಸನೇಸೂ**ತಿ ಧಾತುನೋ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಅಟ್ಠಕಥಾಚರಿಯಾ ಗಣ್ಹಿಂಸುಯೇವ, ಏವಂ ಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ನ ಹಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಪರಿಹೀನೋ ಧಾತು ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ।

ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ - ಯಥಾ “ಯಾವ ಬ್ಯಾತಿ ನಿಮೀಸತಿ, ತತ್ರಾಪಿ ರಸತಿಬ್ಬಯೋ”ತಿ **ಜಾತಕಪಾಳಿಯಂ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬುದ್ಧುಪ್ಪಾದೇ ದೇವಮನುಸ್ಸಾನಂ ವೋಹಾರಪಥೇ ಅಸಞ್ಚರನ್ತಂ ಪುರಾಣಭಾಸಾಭೂತಂ “ಬ್ಯಾತೀ”ತಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಮ್ಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಥಾ “ನೀಲತಿ, ಪೀತತೀ”ತಿಆದೀಹಿಪಿ ಪುರಾಣಭಾಸಾಭೂತೇಹಿ ಕ್ರಿಯಾಪದೇಹಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ **ಯಾವ ಬ್ಯಾತೀ**ತಿ ಯಾವ ಉಮ್ಮೀಸತಿ। ಅಯಞ್ಹಿ ತಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ವೋಹಾರೋ, ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಬೋಧಿಸತ್ತೋ ಚೂಳಬೋಧಿ ನಾಮ ಪರಿಬ್ಬಾಜಕೋ ಅಹೋಸಿ। ಯಥಾ ಪನ **ವಿಡೂಡಭ**ಸದ್ದಾದಯೋ ಧಾತುವಸೇನ ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾ ನಾಮ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತಥಾ “ಪಬ್ಬತಾಯತಿ, ಸಮುದ್ದಾಯತಿ, ಚಿಚ್ಚಿಟಾಯತಿ, ಧೂಮಾಯತಿ, ದುದ್ದುಭಾಯತಿ, ಮೇತ್ತಾಯತಿ, ಕರುಣಾಯತಿ, ಮಮಾಯತಿ” ಇಚ್ಚೇವಮಾದಯೋ ಚ “ಛತ್ತೀಯತಿ, ವತ್ಥೀಯತಿ, ಪರಿಕ್ಖಾರೀಯತಿ, ಧನೀಯತಿ, ಪಟೀಯತಿ” ಇಚ್ಚೇವಮಾದಯೋ ಚ “ಅತಿಹತ್ಥಯತಿ, ಉಪವೀಣಯತಿ, ದಳ್ಹಯತಿ, ಪಮಾಣಯತಿ, ಕುಸಲಯತಿ, ವಿಸುದ್ಧಯತಿ” ಇಚ್ಚೇವಮಾದಯೋ ಚ ಧಾತುವಸೇನ ಅನಿಪ್ಫನ್ನಾಯೇವ ನಾಮ ವುಚ್ಚನ್ತಿ।

ತತ್ಥ “ಪಬ್ಬತಾಯತೀ”ತಿಆದೀಸು ಸಙ್ಘೋ ಪಬ್ಬತಮಿವ ಅತ್ತಾನಮಾಚರತಿ **ಪಬ್ಬತಾಯತಿ,** ಏವಂ **ಸಮುದ್ದಾಯತಿ**। ಸದ್ದೋ ಚಿಚ್ಚಿಟಮಿವ ಅತ್ತಾನಮಾಚರತಿ **ಚಿಚ್ಚಿಟಾಯತಿ**। ವತ್ಥು ಧೂಮಮಿವ ಅತ್ತಾನಮಾಚರತಿ **ಧೂಮಾಯತಿ**। ಸದ್ದೋ ದುದ್ದುಭಇತಿ ಆಚರತಿ **ದುದ್ದುಭಾಯತಿ,** ಭಿಕ್ಖು ಮೇತ್ತಾಯತಿ, ತಥಾ ಕರುಣಾಯತಿ। “ಮಮ ಇದ”ನ್ತಿ ಗಣ್ಹಾತಿ **ಮಮಾಯತಿ**। ಅಛತ್ತಂ ಛತ್ತಮಿವ ಆಚರತಿ **ಛತ್ತೀಯತಿ**। ಅಪುತ್ತಂ ಪುತ್ತಮಿವ ಆಚರತಿ **ಪುತ್ತೀಯತಿ,** ಸಿಸ್ಸಂ ಆಚರಿಯೋ, ಅತ್ತನೋ ಪತ್ತಮಿಚ್ಛತಿ **ಪತ್ತೀಯತಿ**। ಏವಂ ವತ್ಥೀಯತಿ, ಪರಿಕ್ಖಾರೀಯತಿ, ಚೀವರೀಯತಿ, ಧನೀಯತಿ, ಪಟೀಯತಿ। ಹತ್ಥಿನಾ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ **ಅತಿಹತ್ಥಯತಿ**। ವೀಣಾಯ ಉಪಗಾಯತಿ

ಉಪವೀಣಯತಿ। ದಳ್ಹಂ ಕರೋತಿ ವೀರಿಯಂ **ದಳ್ಹಯತಿ**। ಪಮಾಣಂ ಕರೋತಿ **ಪಮಾಣಯತಿ**। ಕುಸಲಂ ಪುಚ್ಛತಿ **ಕುಸಲಯತಿ**। ವಿಸುದ್ಧಾ ಹೋತಿ ರತ್ತಿ **ವಿಸುದ್ಧಾಯತಿ**।

ತತ್ರಾಯಂ ಪದಮಾಲಾ - "ಪಬ್ಬತಾಯತಿ, ಪಬ್ಬತಾಯನ್ತಿ। ಪಬ್ಬತಾಯಸಿ, ಪಬ್ಬತಾಯಥ। ಪಬ್ಬತಾಯಾಮಿ, ಪಬ್ಬತಾಯಾಮಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ವಿಭತ್ತೀನಂ ವಸೇನ ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ, ಏವಂ "ಸಮುದ್ದಾಯತಿ, ಛತ್ತೀಯತೀ"ತಿಆದೀಸು। ತತ್ರ ಕಾರಿತವಸೇನಪಿ "ಪಬ್ಬತಾಯನ್ತಂ ಪಯೋಜಯತಿ ಪಬ್ಬತಾಯತಿ, ಪುತ್ತಿಯನ್ತಂ ಪಯೋಜಯತಿ ಪುತ್ತೀಯತಿ" ಇಚ್ಚಾದಿ ಪದಸಿದ್ಧಿ ಭವತಿ। ಅಯಂ ಪನ ಪದಮಾಲಾ - ಪಬ್ಬತಾಯತಿ, ಪಬ್ಬತಾಯನ್ತಿ। ಪಬ್ಬತಾಯಸಿ। ಸೇಸಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಇಚ್ಚೇವಂ ಧಾತುವಸೇನ ನಿಪ್ಫನ್ನಾನಿಪ್ಫನ್ನಪದಾನಿ ವಿಭಾವಿತಾನಿ।

ಇದಾನಿ ಧಾತುಗಣಲಕ್ಖಣಂ, ಅಧಾತುಲಕ್ಖಣಂ, ಕಾರಿತಪಚ್ಚಯಯೋಗಂ, ಸಕಾರಿತೇಕಕಮ್ಮದ್ವಿಕಮ್ಮತಿಕಮ್ಮಪದಂ, ಊಹನೀಯರೂಪಗಣಂ, ಧಾತೂನಂ ಏಕಗಣಿಕದ್ವಿಗಣಿಕತೇಗಣಿಕಪದಂ, ಸುದ್ಧಕತ್ತುಹೇತುಕತ್ತುಪದರೂಪಂ, ಕಮ್ಮಭಾವಪದರೂಪಂ, ಏಕಕಾರಿತದ್ವಿಕಾರಿತಪದಂ, ಅಕಾರಿತದ್ವಿಕಮ್ಮಕಪದಞ್ಚ ಸಬ್ಬಮೇತಂ ಯಥಾರಹಂ ಕಥಯಾಮ।

ತತ್ರ ಸಬ್ಬಧಾತುಕನಿಸ್ಸಿತೇ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪ್ಪಯೋಗೇ ಸುದ್ಧಸ್ಸರಧಾತುತೋ ವಾ ಏಕಸ್ಸರತೋ ವಾ ಅನೇಕಸ್ಸರತೋ ವಾ **ಅಪಚ್ಚಯಸ್ಸ** ಪರಭಾವೋ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಲಕ್ಖಣಂ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣವಸೇನ, ವಿಸೇಸಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಪನ ಆಖ್ಯಾತತ್ತೇ **ಇಕಾರನ್ತಾನೇಕಸ್ಸರಧಾತುತೋ** ಸಹ **ಅಪಚ್ಚಯೇನ** ನಿಚ್ಚಂ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮನಞ್ಚ ನಾಮಿಕತ್ತೇ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮನಮತ್ತಞ್ಚ **ಭೂವಾದಿಗಣಲಕ್ಖಣಂ**। ಆಕ್ಯಾತತ್ತೇ ಕತ್ತರಿ ಧಾತೂಹಿ **ಅಪಚ್ಚಯೇನ** ಸದ್ಧಿಂನಿಯತವಸೇನ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮನಂ **ರುಧಾದಿ**ಗಣಲಕ್ಖಣಂ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣವಸೇನ, ವಿಸೇಸಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಪನ ಆಖ್ಯಾತತ್ತೇ ಕತ್ತರಿ ಧಾತೂಹಿ **ಇವಣ್ಣೇಕಾರೋಕಾರ**ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ನಿಯತವಸೇನ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮನಞ್ಚ ನಾಮಕತ್ತೇ ಅನಿಯತವಸೇನ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮನಮತ್ತಞ್ಚ **ರುಧಾದಿಗಣಲಕ್ಖಣಂ**। ಕತ್ತರಿ ಧಾತೂಹಿ ಆದೇಸಲಾಭಾಲಾಭಿನೋ **ಯ**ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಪರಭಾವೋ **ದಿವಾದಿಗಣಲಕ್ಖಣಂ**। ಕತ್ತರಿ ಧಾತೂಹಿ ಯಥಾರಹಂ **ಣು ಣಾ ಉಣಾ**ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪರಭಾವೋ **ಸ್ವಾದಿಗಣಲಕ್ಖಣಂ**। ಕತ್ತರಿ ಧಾತೂಹಿ **ನಾ**ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಪರಭಾವೋ **ಕಿಯಾದಿಗಣಲಕ್ಖಣಂ**। ಕತ್ತರಿ ಧಾತೂಹಿ ಆಖ್ಯಾತತ್ತೇ ಅಪ್ಪಕತರಪ್ಪಯೋಗವಸೇನ ನಾಮಿಕತ್ತೇ ಪಚುರಪ್ಪಯೋಗವಸೇನ **ಪ್ಪಣ್ಹಾ**ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪರಭಾವೋ **ಗಹಾದಿಗಣಲಕ್ಖಣಂ**। ಕತ್ತರಿ ಧಾತೂಹಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ **ಓಯಿರ**ಪ್ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪರಭಾವೋ **ತನಾದಿಗಣಲಕ್ಖಣಂ**। ಆಖ್ಯಾತತ್ತೇ ಕತ್ತರಿ ಧಾತೂಹಿ ಸಬ್ಬಥಾ **ಣೇಣಯ**ಪ್ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಪರಭಾವೋ **ಚುರಾದಿ**ಗಣಲಕ್ಖಣಂ ಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣವಸೇನ, ವಿಸೇಸಲಕ್ಖಣವಸೇನ ಪನ ಆಖ್ಯಾತತ್ತೇ **ಇಕಾರನ್ತ**ಧಾತುತೋ ಸಹ **ಣೇ ಣಯ**ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ನಿಚ್ಚಂ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮನಞ್ಚ ನಾಮಿಕತ್ತೇ ನಿಗ್ಗಹೀತಾಗಮನಮತ್ತಞ್ಚ **ಚುರಾದಿಗಣಲಕ್ಖಣಂ**। ಗಣಸೂಚಕಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾನಮಪರತ್ತಂ **ಅಧಾತುಲಕ್ಖಣಂ**। ಇತಿ ಧಾತುಗಣಲಕ್ಖಣಮಧಾತುಲಕ್ಖಣಂ ವಿಭಾವಿತಂ।

ಕಾರಿತಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಯೋಗೇ "ಣೇ ಣಯೋ ಣಾಪೇ ಣಾಪಯೋ ಚಾ"ತಿ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಕಾರಿತಪಚ್ಚಯಾ।

ಣೇ ಣಯಾಸುಂ **ಉ**ವಣ್ಣನ್ತಾ,
ಆದನ್ತಾ ಪಚ್ಛಿಮಾ ದುವೇ।
ಸೇಸತೋ ಚತುರೋದ್ವೇ ವಾ,
ಣಯೋಯೇವ ಅಧಾತುತೋ॥

ತತ್ರ ಸಾವೇತಿ, ಸಾವಯತಿ। ಭಾವೇತಿ, ಭಾವಯತಿ, ಓಭಾಸೇತಿ, ಓಭಾಸಯತಿ। ಇಮಾನಿ ಕಾರಿತೇ ಉವಣ್ಣನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ದಾಪೇತಿ , ದಾಪಯತಿ। ಹಾಪೇತಿ, ಹಾಪಯತಿ। ನ್ಹಾಪೇತಿ, ನ್ಹಾಪಯತಿ। ನಹಾಪೇತಿ, ನಹಾಪಯತಿ। **ಆಕಾರನ್ತ**ಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಸೋಸೇತಿ, ಸೋಸಯತಿ। ಸೋಸಾಪೇತಿ, ಸೋಸಾಪಯತಿ। ಘೋಸಾಪೇತಿ, ಘೋಸಾಪಯತಿ। **ಅಕಾರನ್ತಧಾತುರುಪಾನಿ।**

ಮಗ್ಗೋ ಸಂಸಾರತೋ ಲೋಕಂ ಞಾಪೇತಿ, ಞಾಪಯತಿ। ಇಧಾತುರೂಪಾನಿ ನಿಗ್ಗಚ್ಛಾಪೇತೀತಿ ಏತೇಸಮತ್ಥೋ। ಇಮಾನಿ ಹಿ **ನಿ**ಪುಬ್ಬಾಯ **ಇ**ಧಾತುಯಾ ವಸೇನ ಸಮ್ಭೂತಾನಿ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಾನಿ। ತಥಾ ಹಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಭಾವೇನ ಮಗ್ಗೋ ಸಯಂ ಞಾಯತಿ, ಸಂಸಾರತೋ ನಿಗ್ಗಚ್ಛತೀತಿ ಞಾಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಪಾವೇತಿ, ಪಾವಯತಿ, **ಉ**ಧಾತುರೂಪಾನಿ। ವದಾಪೇತೀತಿ ಏತೇಸಮತ್ಥೋ। ಇಮಾನಿ ಹಿ ಪಪುಬ್ಬಾಯ **ಉ**ಧಾತುಯಾ ವಸೇನ ಸಮ್ಭೂತಾನಿ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಾನಿ। ತಥಾ ಹಿ "ಯೋ ಆತುಮಾನಂ ಸಯಮೇವ ಪಾವಾ"ತಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಂ ಆಹಚ್ಚಭಾಸಿತಂ ದಿಸ್ಸತಿ।

ಖೇಪೇತಿ, ಖೇಪಯತಿ। ಕಪ್ಪೇತಿ, ಕಪ್ಪಯತಿ, ಕಪ್ಪಾಪೇತಿ, ಕಪ್ಪಾಪಯತಿ। ಆಚಿಕ್ಖಾಪೇತಿ, ಆಚಿಕ್ಖಾಪಯತಿ। **ಇವಣ್ಣನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।**

ಖಿಯೇತಿ, ಖಿಯಯತಿ। ಮಿಲಾಯೇತಿ, ಮಿಲಾಯಯತಿ। ಏಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।

ಸಿಯೇತಿ, ಸಿಯಯತಿ। **ಓಕಾರನ್ತಧಾತುರೂಪಾನಿ।**

ಪಬ್ಬತಾಯಾಯತಿ, ಪುತ್ತಿಯಾಯತಿ। ಅಧಾತುನಿಸ್ಸಿತಾನಿ ರೂಪಾನಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸಾನಿ ಅವುತ್ತಾನಿಪಿ ರೂಪಾನಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ ವಿಞ್ಞುನಾ ಪಾಳಿನಯಞ್ಞುನಾತಿ ವಿತ್ಥಾರೋ ನ ದಸ್ಸಿತೋ। ಇತಿ ಕಾರಿತಪಚ್ಚಯಯೋಗೋ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ವಿಭಾವಿತೋ।

ಇದಾನಿ **ಸಕಾರಿತೇಕಕಮ್ಮಾದೀನಿ** ಬ್ರೂಮ -

> ಅಕಮ್ಮಕಾ ಏಕಕಮ್ಮಾ, ದ್ವಿಕಮ್ಮಾ ವಾಪಿ ಹೋನ್ತಿ ಹಿ।
> ಕಾರಿತಪಚ್ಚಯೇ ಲದ್ಧೇ, ಸಕಮ್ಮಾ ಚ ದ್ವಿಕಮ್ಮಕಾ॥
>
> ಸಯಂ ಸೋಧೇತಿ ಸೋ ಭೂಮಿಂ, ಸೋಧಾಪೇತಿ ಪರೇಮಹಿಂ।
> ನರಂ ಕಮ್ಮಂ ಕಾರಯತಿ, ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಕಮತೋ ಇದಂ॥
>
> ದ್ವಿಕಮ್ಮಿಕಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತಿಕಮ್ಮಾ ಏತ್ಥ ದೀಪಯೇ।
> "ಇಸ್ಸರೋ ಸೇವಕಂ ಗಾಮಂ, ಅಜಂ ನಾಯೇತಿ" ಇಚ್ಚಪಿ॥
>
> "ನರೋ ನರೇನ ವಾ ಗಾಮಂ, ಅಜಂ ನಾಯೇತಿ"ಇಚ್ಚಪಿ।
> ಕಮ್ಮತ್ಥದೀಪಕಂಯೇವ, ಕರಣಂ ಏತ್ಥ ಇಚ್ಛಿತಂ॥

ಇತಿ ಸಕಾರಿತೇಕಕಮ್ಮಾದೀನಿ ವಿಭಾವಿತಾನಿ।

ಇದಾನಿ **ಊಹನೀಯರೂಪಗಣಂ** ಬ್ರೂಮ - ಹೋತಿ, ಭೋತಿ, ಸಮ್ಭೋತಿ, ಇದಂ **ಭೂವಾದಿ**ರೂಪಂ। ಸುಮ್ಭೋತಿ, ಪರಿಸುಮ್ಭೋತಿ, ಇದಂ **ರುಧಾದಿ**ಗೂಪಂ। ನಿನ್ದತಿ, ವಿನಿನ್ದತಿ, ಬನ್ಧತಿ, ಇದಂ **ಭೂವಾದಿ**ರೂಪಂ। ಛಿನ್ದತಿ, ಭಿನ್ದತಿ, ರುನ್ಧತಿ, ಇದಂ **ರುಧಾದಿ**ರೂಪಂ। ದೇತಿ, ನೇತಿ, ವದೇತಿ, ಅನ್ವೇತಿ, ಇದಂ **ಭೂವಾದಿ**ರೂಪಂ। ರುನ್ಧೇತಿ, ಪಟಿರುನ್ಧೇತಿ, ಇದಂ **ರುಧಾದಿ**ರೂಪಂ।

ಬುದ್ಧೇತಿ, ಪಲಿಬುದ್ಧೇತಿ, ಇದಂ **ಚುರಾದಿ**ರೂಪಂ। ಜಯತಿ, ಸಯತಿ, ಪಲಾಯತಿ, ಮಿಲಾಯತಿ, ಗಾಯತಿ, ಇದಂ **ಭೂವಾದಿ**ರೂಪಂ। ಹಾಯತಿ, ಸಾಯತಿ, ನ್ಹಾಯತಿ, ಇದಂ **ದಿವಾದಿ**ರೂಪಂ। ಕಥಯತಿ, ಚಿನ್ತಯತಿ, ಭಾಜಯತಿ, ಇದಂ **ಚುರಾದಿ**ರೂಪಂ। ಗಬ್ಬತಿ, ಪಗಬ್ಬತಿ, ಇದಂ **ಭೂವಾದಿ**ರೂಪಂ। ಕುಬ್ಬತಿ, ಕ್ರುಬ್ಬತಿ, ಇದಂ **ತನಾದಿ**ರೂಪಂ। ಹಿನೋತಿ, ಚಿನೋತಿ, ಇದಂ **ಸ್ವಾದಿ**ರೂಪಂ। ತನೋತಿ, ಸನೋತಿ, ಕರೋತಿ, ಇದಂ **ತನಾದಿ**ರೂಪಂ। ಚಿನ್ತೇತಿ, ಚಿನ್ತಯತಿ, ಇದಂ ಕತ್ತುರೂಪಞ್ಚೇವ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಞ್ಚ। ಕನ್ತೇತಿ, ಕನ್ತಯತಿ, ಇದಂ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಮೇವ। ಭಕ್ಖೇತಿ, ಭಕ್ಖಯತಿ, ವಾದೇತಿ, ವಾದಯತಿ, ಇದಂ ಸುದ್ಧಕತ್ತುರೂಪಞ್ಚೇವ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಞ್ಚ। **ಮಿಯ್ಯತೀ**ತಿ ಕತ್ತುಪದಞ್ಚೇವ ಕಮ್ಮಪದಞ್ಚ। **ಭಾವೇಥಾ**ತಿ ಬಹುವಚನಞ್ಚೇವ ಏಕವಚನಞ್ಚ। **ಸಂಯಮಿಸ್ಸ**ನ್ತಿ ಅನಾಗತವಚನಞ್ಚೇವ ಅತೀತವಚನಞ್ಚ। **ಅನುಸಾಸತೀ**ತಿ ಆಖ್ಯಾತಞ್ಚೇವ ನಾಮಿಕಞ್ಚ। **ಗಚ್ಛಂ ವಿಧಮಂ ನಿಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ನಾಮಿಕಞ್ಚೇವ ಆಖ್ಯಾತಞ್ಚ। ಏತ್ಥ ಆಖ್ಯಾತತ್ತೇ **ಗಚ್ಛ**ನ್ತಿ ಅನಾಗತವಚನಂ, **ವಿಧಮ**ನ್ತಿ ಅತೀತವಚನಂ, **ನಿಖಣ**ನ್ತಿ ಪರಿಕಪ್ಪವಚನಂ, ಸಬ್ಬಂ ವಾ ಏತಂ ಪದಂ ಅನಾಗತಾಧಿವಚನನ್ತಿಪಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತೇವ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಊಹನೀಯಪದಾನಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। ಇಮಾನಿ ಪದಾನಿ ದುಬ್ಬಿಞ್ಞೇಯ್ಯವಿಸೇಸಾನಿ ಮನ್ದಬುದ್ಧೀನಂ ಸಮ್ಮೋಹಕರಾನಿ ಆಚರಿಯಪಾಚರಿಯೇ ಪಯಿರುಪಾಸಿತ್ವಾ ವೇದನೀಯಾನೀತಿ ಊಹನೀಯರೂಪಗಣೋ ವಿಭಾವಿತೋ।

ಇದಾನಿ **ಏಕಗಣಿಕಾದೀನಿ** ವದಾಮ - **ಧಾ ಧಾರಣೇ, ಭೂವಾದಿ**ಗಣಿಕವಸೇನಾಯಂ ಏಕಗಣಿಕಾ ಸಕಮ್ಮಿಕಾ ಧಾತು। ಭಗವಾ ಸಕಲಲೋಕಸ್ಸ ಹಿತಂ ದಧಾತಿ ವಿದಧಾತಿ, ಪುರಿಸೋ ಅತ್ಥಂ ಸಂವಿಧೇತಿ, ನಿಧಿಂ ನಿಧೇತಿ, ಇಮಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತರಿ ಭವನ್ತಿ। "ಸಂವಿಧಾಪೇತಿ, ವಿಧಾಪೇತೀ"ತಿ ಇಮಾನಿ ಹೇತುಕತ್ತರಿ ಭವನ್ತಿ। ಕಮ್ಮೇ ಪನ ಭಾವೇ ಚ "ಅನುವಿಧೀಯತೀ"ತಿಆದೀನಿ ಭವನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಕಮ್ಮೇ "ನಿಧಿ ನಾಮ ನಿಧೀಯತೀ"ತಿ ಚ "ಧೀಯತಿ ಧಪಿಯತೀತಿ ಧೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ಚ ರೂಪಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮೇ "ಕಮ್ಮಂ ಸತ್ತೇಹಿ ಅನುವಿಧಿಯ್ಯತಿ, ಕಮ್ಮಾನಿ ಸತ್ತೇಹಿ ಅನುವಿಧಿಯ್ಯನ್ತಿ। ಭೋ ಕಮ್ಮ ತ್ವಂ ಸತ್ತೇಹಿ ಅನುವಿಧಿಯ್ಯಸಿ, ಅಹಂ ಕಮ್ಮಂ ಸತ್ತೇಹಿ ಅನುವಿಧಿಯ್ಯಾಮೀ"ತಿಆದಿನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಭಾವೇ ಪನ "ಸತ್ತೋ ದುಕ್ಖಂ ಅನುವಿಧಿಯ್ಯತಿ, ಸತ್ತಾ ದುಕ್ಖಂ ಅನುವಿಧಿಯ್ಯನ್ತಿ, ತೋ ಸತ್ತ ತ್ವಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನುವಿಧಿಯ್ಯಸೀ"ತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ನಯೋ ಅತಿವಿಯ ಸುಖುಮೋ ಪಾಳಿನಯಾನುಕೂಲೋ।

ನಾಮಿಕಪದತ್ತೇ "ಧಾತೂ"ತಿಆದೀನಿ ಭವನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಧಾತೂ**ತಿ ಸಲಕ್ಖಣಂ ದಧಾತಿ ಧಾರೇತೀತಿ ಧಾತು। **ಅಟ್ಠಕಥಾಸು** ಪನ "ಸಲಕ್ಖಣಧಾರಣತೋ ದುಕ್ಖವಿಧಾನತೋ ದುಕ್ಖಧಾನತೋ ಚ ಧಾತೂ"ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಧಾತೂ**ತಿ ಪಥವೀಧಾತಾದಿಧಾತುಯೋ। ತತ್ಥ **ಸಲಕ್ಖಣಧಾರಣತೋ**ತಿ ಯಥಾ ತಿತ್ಥಿಯಪರಿಕಪ್ಪಿತೋ ಪಕತಿ ಅತ್ತಾತಿ ಏವಮಾದಿಕೋ ಸಭಾವತೋ ನತ್ಥಿ, ನ ಏವಮೇತಾ, ಏತಾ ಪನ ಸಲಕ್ಖಣಂ ಸಭಾವಂ ಧಾರೇನ್ತೀತಿ ಧಾತುಯೋ । **ದುಕ್ಖವಿಧಾನತೋ**ತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ವಿದಹನತೋ। ಏತಾ ಹಿ ಧಾತುಯೋ ಕಾರಣಭಾವೇನ ವವತ್ಥಿತಾ ಹುತ್ವಾ ಯಥಾ ಅಯಲೋಹಾದಿಧಾತುಯೋ ಅಯಲೋಹಾದಿಅನೇಕಪ್ಪಕಾರಂ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ವಿದಹನ್ತಿ। **ದುಕ್ಖಧಾನತೋ**ತಿ ಅನಪ್ಪಕಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ವಿಧಾನಮತ್ತತೋ ಅವಸವತ್ತನತೋ, ತಂ ವಾ ದುಕ್ಖಂ ಏತಾಹಿ ಕಾರಣಭೂತಾಹಿ ಸತ್ತೇಹಿ ಅನುವಿಧೀಯತಿ, ತಥಾವಿಹಿತಞ್ಚ ತಂ ಏತೇಸ್ವೇವ ಧೀಯತಿ ಠಪಿಯತಿ, ಏವಂ ದುಕ್ಖಧಾನತೋ ಧಾತುಯೋ। ಅಪಿಚ ನಿಜ್ಜೀವಟ್ಠೋ ಧಾತವೋತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ಭಗವಾ "ಛ ಧಾತುಯೋಸಂ ಭಿಕ್ಖು ಪುರಿಸೋ"ತಿಆದೀಸು ಜೀವಸಞ್ಞಾಸಮೂಹನತ್ಥಂ ಧಾತುದೇಸನಂ ಅಕಾಸೀತಿ। ಯೋ ಪನ ತತ್ಥ ಅಮ್ಹೇಹಿ ಭಾವಟ್ಠಾನೇ "ಸತ್ತೋ ದುಕ್ಖಂ ಅನುವಿಧಿಯ್ಯತೀ"ತಿ ತಿಪುರಿಸಮಣ್ಡಿತೋ ಏಕವಚನಬಹುವಚನಿಕೋ ಪಠಮಾವಿಭತ್ತಿಪ್ಪಯೋಗೋ ವುತ್ತೋ। ಸೋ -

"ದೂಸಿತೋ ಗಿರಿದತ್ತೇನ, ಹಯೋ ಸಾಮಸ್ಸ ಪಣ್ಡವೋ।
ಪೋರಾಣಂ ಪಕತಿಂ ಹಿತ್ವಾ, ತಸ್ಸೇವಾನುವಿಧಿಯ್ಯತೀ"ತಿ ಚ

"ಮಾತಾ ಹಿ ತವ ಇರನ್ಧತಿ, ವಿಧುರಸ್ಸ ಹದಯಂ ಧನಿಯ್ಯತೀ"ತಿ ಚ "ತೇ ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಹೀಯಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ಚ ಇಮಾಸಂ ಪಾಳೀನಂ ವಸೇನ ಸಾರತೋ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಪಣ್ಡವೋ ನಾಮ ಅಸ್ಸೋ ಗಿರಿದತ್ತನಾಮಕಸ್ಸ ಅಸ್ಸಗೋಪಕಸ್ಸ ಪಕತಿಂ **ಅನುವಿಧಿಯ್ಯತಿ** ಅನುಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಯದಿ ಕತ್ತುಪದಂ ಇಚ್ಛಿತಂ ಸಿಯಾ, "ಅನುವಿದಧಾತೀ"ತಿ ಪಾಳಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ

ಸಿಯಾ। ಯದಿ ಕಮ್ಮಪದಂ ಇಚ್ಛಿತಂ ಸಿಯಾ, “ಪಣ್ಣವೇನಾ”ತಿ ತತಿಯನ್ತಂ ಕತ್ತುಪದಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ, ಏವಂ ಅವಚನೇನ “ಅನುವಿಧಿಯ್ಯತೀ”ತಿ ಇದಂ ಭಾವಪದನ್ತಿ ಸಿದ್ಧಂ। ನ ಕೇನಚಿ ಏತ್ಥ ವತ್ತುಂ ಸಕ್ಕಾ “**ದಿವಾದಿ**ಗಣೇ ಕತ್ತರಿ ವಿಹಿತ**ಯ**ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ ಇದಂ ರೂಪ”ನ್ತಿ, **ಧಾ**ಧಾತುಯಾ **ದಿವಾದಿ**ಗಣೇ ಅಪ್ಪವತ್ತನತೋ, ಏಕನ್ತ**ಭೂವಾದಿ**ಗಣಿಕತ್ತಾ ಚ। ದುತಿಯಪ್ಪಯೋಗೇ ಪನ ಯದಿ ಕತ್ತುಪದಂ ಇಚ್ಛಿತಂ ಸಿಯಾ, “ಧನುತೇ”ತಿ ಪಾಳಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ ಸಿಯಾ। ಯದಿ ಕಮ್ಮಪದಂ ಇಚ್ಛಿತಂ ಸಿಯಾ, “ಧಾತುಯಾ”ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ । ಏವಂ ಅವಚನೇನ “ಧನಿಯ್ಯತೀ”ತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಭಾವಪದನ್ತಿ ಸಿದ್ಧಂ। ಏತ್ಥ “**ಧನಿಯ್ಯತೀ**ತಿ ಪತ್ಥೇತಿ, ಇಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ”ತಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** ವುತ್ತಂ। “**ಧನು ಯಾಚನೇ**”ತಿ ಧಾತು ಏಸಾ ಏಕನ್ತೇನ **ತನಾದಿ**ಗಣೇಯೇವ ವತ್ತತಿ। ತತಿಯಪ್ಪಯೋಗೇ “ಪಹೀಯಿಸ್ಸನ್ತೀ”ತಿ ಯದಿ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ “**ಹಾ ಚಾಗೇ**”ತಿ ಧಾತುಯಾ ರೂಪಂ ಸಿಯಾ, ಕತ್ತರಿ “ಪಜಹಿಸ್ಸನ್ತೀ”ತಿ ರೂಪಂ ಸಿಯಾ, “ಕಸ್ಮಾ ನೋ ಪಜಹಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ। ಕಮ್ಮಪದಂ ಪನ “ಪಜಹಿಯಿಸ್ಸನ್ತೀ”ತಿ ಸಿಯಾ। ಯಸ್ಮಾ “ಪಹೀಯಿಸ್ಸನ್ತೀ”ತಿ ಇದಂ **ದಿವಾದಿ**ಗಣೇ “**ಹಾ ಪರಿಹಾನಿಯ**”ನ್ತಿ ಧಾತುಯಾ ರೂಪತ್ತಾ “ಪಹಾಯಿಸ್ಸನ್ತೀ”ತಿ ಕತ್ತುಪದರೂಪಂ ಸಿಯಾ “ಆಜಞ್ಞೋ ಕುರುತೇ ವೇಗಂ, ಹಾಯನ್ತಿ ತತ್ಥ ವಳವಾ”ತಿ ಅಕಮ್ಮಕಸ್ಸ ಕತ್ತುಪದರೂಪಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ, ತಸ್ಮಾ “ಪಹಾಯಿಸ್ಸನ್ತೀ”ತಿ ಅವತ್ವಾ “ಪಹೀಯಿಸ್ಸನ್ತೀ”ತಿ ವಚನೇನ **ಯ**ಪಚ್ಚಯೋ ಭಾವೇ ವತ್ತತೀತಿ ಞಾಯತಿ।

ಕೇಚಿ ಪನೇತ್ಥ ವದೇಯ್ಯುಂ “ಸೋ ಪಹೀಯಿಸ್ಸತಿ। ತೇ ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಹೀಯಿಸ್ಸನ್ತಿ। ರೂಪಂ ವಿಭವಿಯ್ಯತಿ। ಅಗ್ಗಿಜಾಹಿ ಪುಬ್ಬೇವ ಭೂಯತೇ'ತಿಆದೀಸು **ಯ**ಪಚ್ಚಯೋ ಕಮ್ಮೇಯೇವ ವಿಹಿತೋ, ನ ಭಾವೇ। ಕಮ್ಮಕತ್ತುವಸೇನ ಹಿ ಇಮೇ ಪಯೋಗಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ, ಸಯಮೇವ ಪೀಯತೇ ಪಾನೀಯಂ, ಸಯಮೇವ ಕಟೋ ಕರಿಯತೇತಿ ಪಯೋಗಾ ವಿಯಾ”ತಿ। ತಂ ನ, ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ “ಪಜಹಿಯಿಸ್ಸನ್ತೀ”ತಿಆದೀನಿ ಸಕಮ್ಮಕಧಾತುರೂಪಾನಿ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ “ಪೀಯತೇ ಕರಿಯತೇ”ತಿ ರೂಪಾನಿ ವಿಯ। ಏತ್ಥ ಪನ ಭಾವಟ್ಠಾನೇ ಕತ್ತುನೋ ಠಿತಭಾವೋ ಹೇಟ್ಠಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರೇನ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ನ ವುತ್ತೋ। ಯೇ ಸದ್ದಸತ್ಥೇ ಮತಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಾಸನಿಕಾ ಗರೂ ಭಾವೇ ಅದಬ್ಬವುತ್ತಿನೋ ಭಾವಸ್ಸೇಕತ್ತಾ ಏಕವಚನಮೇವ, ತಞ್ಚ ಪಠಮಪುರಿಸಸ್ಸೇವ “ಭೂಯತೇ ದೇವದತ್ತೇನ ದೇವದತ್ತೇನ ಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಅನುಭವನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ”ತಿ ಪಯೋಗಞ್ಚ ತದತ್ಥಯೋಜನಞ್ಚ ವದನ್ತಿ। ತೇಸಂ ತಂ ವಚನಂ ಪಾಳಿಯಾ, ಅಟ್ಠಕಥಾದೀಹಿ ಚ ನ ಸಮೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾವುತ್ತೋಯೇವತ್ಥೋ ಆಯಸ್ಮನ್ತೇಹಿ ಧಾರೇತಬ್ಬೋ।

ಜರ ರೋಗೇ। ಜರತಿ, ಜರಿಯ್ಯತಿ। **ಜರವಯೋಹಾನಿಯಂ**। ಜೀರತಿ, ಜಿಯ್ಯತಿ। ಇಮಾ ದ್ವೇಪಿ **ಭೂವಾದಿ** ಗಣಿಕವಸೇನ ಏಕಗಣಿಕಾ। ತಾಸಂ ಅಯಂ ಸಾಧಾರಣರೂಪವಿಭಾವನಾ। “ಯೇನ ಚ ಸನ್ತಪ್ಪತಿ, ಯೇನ ಚ ಜರಿಯ್ಯತೀ”ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಯೇನ ಚ ಜರಿಯ್ಯತೀ**ತಿ ಯೇನ ತೇಜೋಗತೇನ ಕುಪಿತೇನ ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಏಕಾಹಿಕಾದಿಜರರೋಗೇನ ಜರಿಯ್ಯತಿ ಜರತಿ। ಅಥ ವಾ **ಯೇನ ಚ ಜರಿಯತಿ** ಯೇನ ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಜೀರತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯವೇಕಲ್ಲತಂ ಬಲಕ್ಖಯಂ ಪಲಿತವಲಿತಾದಿಞ್ಚ ಪಾಪುಣಾತಿ।

ಮರ ಪಾಣಚಾಗೇ। **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಿಕೋಯಂ ಅಕಮ್ಮಕೋ ಚ। ಸತ್ತೋ ಮರತಿ, ಮಿಯ್ಯತಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅಯಂ ಧಾತು “**ಮರ ಪಾಣಚಾಗೇ**”ತಿ ವಚನತೋ ಸಕಮ್ಮಕೋ ವಿಯ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಥಾಪಿ “ಪುತ್ತೋ ಮರತಿ। ಕಿಚ್ಛಂ ವತಾಯಂ ಲೋಕೋ ಆಪನ್ನೋ ಜಾಯತಿ ಚ ಜಿಯ್ಯತಿ ಚ ಮಿಯ್ಯತಿ ಚಾ”ತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಕಮ್ಮರಹಿತಪ್ಪಯೋಗಾನಂ ದಸ್ಸನತೋ ಅಕಮ್ಮಕೋಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅತ್ಥಯೋಜನಾನಯೇನ ಪನ **ಮರತೀ**ತಿ ಪಾಣಂ ಚಜತೀತಿ ಕಮ್ಮಂ ಆನೇತ್ವಾ ಕಥೇತುಂ ಲಬ್ಭತಿ। “ಮರತಿ, ಮಿಯತೀ”ತಿ ಇಮಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ, “ಸತ್ತೋ ಸತ್ತಂ ಮಾರೇತಿ, ಮಾರಯತಿ, ಮಾರಾಪೇತಿ, ಮಾರಾಪಯತೀ”ತಿ ಇಮಾನಿ ಕಾರಿತಪದಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಹೇತುಕತ್ತುಪದಾನಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಯೋ ಅಮತಂ ಸತ್ತಂ ಮರಣಂ ಪಾಪೇತಿ, ಸೋ ವಧಕೋ ಮಾರೇತಿ ಮಾರಯತಿ ಮಾರಾಪೇತಿ ಮಾರಾಪಯತೀತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಸತ್ತೋ ಸತ್ತೇಹಿ ಮಾರಿಯತಿ ಮಾರಾಪಿಯತೀತಿ ಇಮಾನಿ ಕಮ್ಮಪದಾನಿ। ಭಾವಪದಮಪ್ಪಸಿದ್ಧಂ। ಏವಮಞ್ಞತ್ರಾಪಿ ಪಸಿದ್ಧತಾ ಚ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧತಾ ಚ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ।

ಖಾದ ಭಕ್ಖಣೇ। ಅಯಂ ಪನ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣಿಕವಸೇನ ಏಕಗಣಿಕೋ ಸಕಮ್ಮಕೋ ಧಾತು। ಖಾದತಿ, ಸಙ್ಖಾದತಿ, ಇಮಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ । ಪುರಿಸೋ ಪುರಿಸೇನ ಪುರಿಸಂ ವಾ ಪೂವಂ ಖಾದೇತಿ ಖಾದಯತಿ ಖಾದಾಪೇತಿ ಖಾದಾಪಯತಿ, ಇಮಾನಿ

ಹೇತುಕತ್ತುಪದಾನಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಯೋ ಅಖಾದನ್ತಂ ಖಾದನ್ತಂ ವಾ ಖಾದಾಹೀತಿ ಪಯೋಜೇತಿ, ಸೋ ಖಾದಾಪಕೋ ಖಾದೇತಿ ಖಾದಯತಿ ಖಾದಾಪೇತಿ ಖಾದಾಪಯತೀತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ಖಜ್ಜತಿ, ಸಂಖಜ್ಜತಿ, ಸಜ್ಝಾದಿಯತಿ। ಇಮಾನಿ ಕಮ್ಮಪದಾನಿ। ಅತ್ರಪನಾಯಂ ಪಾಳಿ "ಅತೀತಂ ಪಾಹಂ ಅದ್ಧಾನಂ ರೂಪೇನ ಖಜ್ಜಿಂ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪಾಹಂ ಏತರಹಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನೇನ ರೂಪೇನ ಖಜ್ಜಾಮಿ। ಅಹಞ್ಚೇವ ಖೋ ಪನ ಅನಾಗತಂ ರೂಪಂ ಅಭಿನನ್ದೇಯ್ಯಂ, ಅನಾಗತೇನಪಾಹಂ ರೂಪೇನ ಖಜ್ಜೇಯ್ಯಂ, ಸೇಯ್ಯಥಾಪೇತರಹಿ ಖಜ್ಜಾಮೀ"ತಿ। ಭಾವಪದಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ ಸಕಮ್ಮಕತ್ತಾ ಇಮಸ್ಸ ಧಾತುಸ್ಸ। **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೋ। ಅಯಂ ನಾಮಧಾತು ಏಕನ್ತ**ರುಧಾದಿ**ಗಣಿಕೋತಿ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧೋ।

ದಿವಾದಿಗಣೇ **ತಾ ಪಾಲನೇ**। ಲೋಕಂ ತಾಯತಿ ಸನ್ತಾಯತಿ। ಇಮಾನಿ ಸಕಮ್ಮಕಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ। ಹೇತುಕತ್ತುಪದಂ ಪನ ಕಮ್ಮಪದಞ್ಚ ಭಾವಪದಞ್ಚ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧಾನಿ।

ಸುಧ ಸಂಸುದ್ಧಿಯಂ। ಚಿತ್ತಂ ಸುಜ್ಝತಿ ವಿಸುಜ್ಝತಿ। ಇಮಾನಿ ಅಕಮ್ಮಕಾನಿ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ। ಸೋಧೇತಿ, ಸೋಧಯತಿ, ಸೋಧಾಪೇತಿ, ಸೋಧಾಪಯತಿ, ಇಮಾನಿ ಹೇತುಕತ್ತುರೂಪಾನಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಯೋ ಅಸುದ್ಧಂ ಠಾನಂ ಸುದ್ಧಂ ಕರೋತಿ, ಸೋ ಸೋಧಕೋ ಸೋಧೇತಿ, ಸೋಧಯತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏಸ ನಯೋ ಅಞ್ಞತ್ರಾಪಿ ಈದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು। ಯೋ ಪನ ಅಸುದ್ಧಟ್ಠಾನಂ ಸಯಂ ಅಸೋಧೇತ್ವಾ "ತ್ವಂ ಸೋಧೇಹೀ"ತಿ ಅಞ್ಞಂ ಪಯೋಜೇತಿ, ಸೋ ಸೋಧಾಪಕೋ ಸೋಧಾಪೇತಿ ಸೋಧಾಪಯತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಅಞ್ಞತ್ರಾಪಿ ಈದಿಸೇಸು ಠಾನೇಸು। ತಥಾ ಹಿ "ಕಾರೇತಿ, ಕಾರಯತಿ, ಕಾರಾಪೇತಿ, ಕಾರಾಪಯತೀ"ತಿಆದೀಸು ಅಯಂ ನಯೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ, ಏವಂ ಲಬ್ಭಮಾನನಯೋ ಚ ಅಲಬ್ಭಮಾನನಯೋ ಚ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ। ಇಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಪಾಳಿಯೋ -

"ಪಚ್ಚನ್ತದೇಸವಿಸಯೇ, ನಿಮನ್ತೇತ್ವಾ ತಥಾಗತಂ।
ತಸ್ಸ ಆಗಮನಂ ಮಗ್ಗಂ, ಸೋಧೇನ್ತಿ ತುಟ್ಠಮಾನಸಾ"ತಿ ಚ

"ಮಗ್ಗಂ ಸೋಧೇಮಹಂ ತದಾ"ತಿ ಚ। ಇಮಾ ಹಿ ಪಾಳಿಯೋ ಸಹತ್ಥಾ ಸೋಧನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾ। "ಆಯಸ್ಮಾ ಪಿಲಿನ್ದವಚ್ಛೋ ರಾಜಗಹೇ ಪಬ್ಭಾರಂ ಸೋಧಾಪೇತಿ ಲೇಣಂ ಕತ್ತುಕಾಮೋ"ತಿ ಪನ ಪಾಳಿ, "ಕಿಂ ಭನ್ತೇ ಥೇರೋ ಕಾರಾಪೇತೀ"ತಿ, "ಪಬ್ಭಾರಂ ಮಹಾರಾಜ ಸೋಧಾಪೇಮಿ ಲೇಣಂ ಕತ್ತಕಾಮೋ"ತಿ ಚ ಪಾಳಿ। ಇಮಾ ಪರೇಹಿ ಸೋಧಾಪನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಾ। "ಕಸ್ಸ ಸೋಧಿಯತಿ ಮಗ್ಗೋ"ತಿ ಇದಂ ಕಮ್ಮಪದಂ, ಭಾವಪದಂ ಪನ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಯಾವ **ಚುರಾದಿ**ಗಣಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ದ್ವಿಗಣಿಕತ್ತೇ ಸುಭ ಸೋಭೇ। ಸೋಭತಿ ವತಾಯಂ ಪುರಿಸೋ। **ಸುಭ ಪಹಾರೇ**। ಯೋ ನೋ ಗಾವೋವ ಸುಮ್ಭತಿ ಸುಮ್ಭೋತಿ ಇಚ್ಚಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ। "ಸುಮ್ಭೋತೀ"ತಿ ಚ **ಕಚ್ಚಾಯನಮತೇ** ರೂಪಂ, ಇಮಾನಿ ಕತ್ತುಪದಾನಿ। ನಗರಂ ಸೋಭೇತಿ, ಸೋಭಯತಿ। ಪುರಿಸೋ ಪುರಿಸೇ ಚೋರಂ ಸುಮ್ಭೇತಿ, ಸುಮ್ಭಯತಿ, ಸುಮ್ಭಾಪೇತಿ, ಸುಮ್ಭಾಪಯತಿ। ಇಮಾನಿ ಹೇತುಕತ್ತುಪದಾನಿ। ಕಮ್ಮಭಾವಪದಾನಿ ಲಬ್ಭಮಾನಾಲಬ್ಭಮಾನವಸೇನ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। **ಭೂವಾದಿರುಧಾದಿ**ಗಣಿಕರೂಪಾನಿ।

ಪಚ ಪಾಕೇ। ಪುರಿಸೋ ಭತ್ತಂ ಪಚತಿ। ನೇರಯಿಕೋ ನಿರಯೇ ಪಚ್ಚತಿ। ಕಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚತಿ। ಭತ್ತಂ ಪಚ್ಚತಿ। ಪಾರಮಿಯೋ ಪರಿಪಚ್ಚನ್ತಿ। ಫಲಾನಿ ಪರಿಪಚ್ಚನ್ತಿ, ಪಕ್ಕಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಗರವೋ ಪನ -

ಞಾಣಯುತ್ತವರಂ ತತ್ಥ, ದತ್ವಾ ಸನ್ಧಿಂ ತಿಹೇತುಕಂ।
ಪಚ್ಛಾ ಪಚ್ಚತಿ ಪಾಕಾನಂ, ಪವತ್ತೇ ಅಟ್ಠಕೇ ದುವೇತಿ ಚ -

“ಅಸಙ್ಖಾರಂ ಸಸಙ್ಖಾರ-ವಿಪಾಕಾನಿ ನ ಪಚ್ಚತೀ”ತಿ ಚ ಏವಂ **ಪಚತಿ**ಪದಸ್ಸ ದ್ವಿಗಣಿಕರೂಪಸ್ಸ ಸಕಮ್ಮಕತ್ತಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ। ಏವಂ ಪನ ಸಾಟ್ಠಕಥೇ ತೇಪಿಟಕೇ ಬುದ್ಧವಚನೇ ಕುತೋ ಲಬ್ಭಾ। ತೇಪಿಟಕೇ ಹಿ ಬುದ್ಧವಚನೇ “ಕಪ್ಪಂ ನಿರಯಮ್ಹಿ ಪಚ್ಚತಿ। ಯಾವ ಪಾಪಂ ನ ಪಚ್ಚತಿ। ನಿರಯಮ್ಹಿ ಅಪಚ್ಚಿ ಸೋ”ತಿ ಏವಂ ಅಕಮ್ಮಕತ್ತಂಯೇವ ದಿಸ್ಸತಿ। ಏತ್ಥ ವದೇಯ್ಯುಂ “ನನು **ಪಚ ಪಾಕೇ**’ತಿ ಅಯಂ ಧಾತು ಸಕಮ್ಮಕೋ, ತೇನ ‘ಪಚ್ಚತೀ’ತಿ ಪದಸ್ಸ **ದಿವಾದಿ**ಗಣಿಕರೂಪಸ್ಸಪಿ ಸತೋ ಸಕಮ್ಮಕತ್ತಂ ಯುಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾಯೇವ ‘ಪಚ್ಚತಿ ಪಾಕಾನಂ ಪವತ್ತೇ ಅಟ್ಠಕೇ ದುವೇ’ತಿಆದೀಸು ವುತ್ತ”ನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ವುಚ್ಚತೇ - ಯಥಾ **“ಭಿದಿ ದ್ವಿಧಾಕರಣೇ, ಭಿದಿ ವಿದಾರಣೇ”**ತಿ ಧಾತೂನಂ **ರುಧಾದಿ**ಗಣೇ ಪವತ್ತಾನಂ “ರುಕ್ಖಂ ಭಿನ್ದತಿ, ಭಿತ್ತಿಂ ಭಿನ್ದತೀ”ತಿ ರೂಪಪದಾನಂ ಸಕಮ್ಮಕತ್ತೇಪಿ ಸತಿ **ದಿವಾದಿ**ಗಣಂ ಪತ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ಧಾತೂನಂ “ಉದಕಂ ಭಿಜ್ಜತಿ, ಘಟೋ ಭಿಜ್ಜತೀ”ತಿ ರೂಪಪದಾನಿ ಅಕಮ್ಮಕಾನಿಯೇವ ಭವನ್ತಿ, ಯಥಾ **ಭೂವಾದಿ**ಗಣೇ ಪವತ್ತಸ್ಸ **ಪಚ**ಧಾತುಸ್ಸ “ಭತ್ತಂ ಪಚತೀ”ತಿ ರೂಪಪದಸ್ಸ ಸಕಮ್ಮಕತ್ತೇಪಿ ಸತಿ **ದಿವಾದಿ**ಗಣಂ ಪತ್ತಸ್ಸ “ನಿರಯೇ ಪಚ್ಚತಿ, ಕಮ್ಮಾನಿ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀ”ತಿ ರೂಪಪದಾನಿ ಅಕಮ್ಮಕಾನಿಯೇವ ಭವನ್ತಿ।

ಅಥಾಪಿ ವದೇಯ್ಯುಂ “ನನು ಚ ಭೋ ಯಥಾ ‘ಆಸವೇಹಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ವಿಮುಚ್ಚಿಂಸೂ’ತಿ ಏತ್ಥ “ಆಸವತೋ ಚಿತ್ತಾನಿ ವಿಮುಚ್ಚಿಂಸೂ’ತಿ ಚ ‘ಆಸವೇಹಿ ಕತ್ತುಭೂತೇಹಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ವಿಮುಚ್ಚಿಂಸೂ’ತಿ ಚ ಏವಂ **ದಿವಾದಿ**ಗಣಿಕಸ್ಸ ಧಾತುಸ್ಸ ‘ವಿಮುಚ್ಚಿಂಸೂ’ತಿ ರೂಪಪದಸ್ಸ ಅಕಮ್ಮಕತ್ತಞ್ಚ ಸಕಮ್ಮಕತ್ತಞ್ಚ ಭವತಿ, ತಥಾ ‘ನಿರಯೇ ಪಚ್ಚತಿ, ಕಮ್ಮಾನಿ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀ’ತಿ ಚ ಅಕಮ್ಮಕತ್ತೇನಪಿ ಭವಿತಬ್ಬಂ। ‘ಪಚ್ಚತಿ ಪಾಕಾನಂ ಪವತ್ತೇ ಅಟ್ಠಕೇ ದುವೇ, ಅಸಙ್ಖಾರಂ ಸಸಙ್ಖಾರವಿಪಾಕಾನಿ ನ ಪಚ್ಚತೀ’ತಿ ಸಕಮ್ಮಕತ್ತೇನಪಿ ಭವಿತಬ್ಬ”ನ್ತಿ। ಅಕಮ್ಮಕತ್ತೇನೇವ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ನ ಸಕಮ್ಮಕತ್ತೇನ, “ಪಚ್ಚತಿ ಪಾಕಾನ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಯೋಗಾನಂ “ಆಸವೇಹಿ ಚಿತ್ತಾನಿ ವಿಮುಚ್ಚಿಂಸೂ”ತಿ ಪಯೋಗೇನ ಅಸಮಾನತ್ತಾ। ತಥಾ ಹೇತ್ಥ “ವಿಮುಚ್ಚಿಂಸೂ”ತಿ ಪದಂ ಕಮ್ಮರಹಿತಕತ್ತುವಾಚಕ**ಯ**ಪಚ್ಚಯನ್ತಮ್ಪಿ ಭವತಿ ಕತ್ತುಸಹಿತಕಮ್ಮವಾಚಕ**ಯ**ಪಚ್ಚಯನ್ತಮ್ಪಿ। “ವಿಮುಚ್ಚಿಂಸೂ”ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಹಿ ಪದಸ್ಸ ಕಮ್ಮರಹಿತ**ಯ**ಪಚ್ಚಯವನ್ತತ್ತಾ “ಆಸವೇಹೀ”ತಿ ಕರಣವಚನಂ ಅಪಾದಾನಕಾರಕವಾಚಕಂ ಭವತಿ। ‘ಚಿತ್ತಾನೀ”ತಿ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ ಪನ ಕತ್ತುಕಾರಕವಾಚಕಂ ಭವತಿ। ತಥಾ “ವಿಮುಚ್ಚಿಂಸೂ”ತಿ ಪದಸ್ಸ ಕತ್ತುಸಹಿತಕಮ್ಮವಾಚಕತ್ತಾ “ಆಸವೇಹೀ”ತಿ ಕರಣವಚನಂ ಕತ್ತುಕಾರಕವಾಚಕಂ ಭವತಿ। “ಚಿತ್ತಾನೀ”ತಿ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ ಪನ ಕಮ್ಮಕಾರಕವಾಚಕಂ ಭವತಿ। ಅಯಂ ನಯೋ “ಪಚ್ಚತಿ ಪಾಕಾನ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಯೋಗೇಸು ನ ಲಬ್ಭತಿ। ತಥಾ ಹಿ ತತ್ಥ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ ಕತ್ತಾರಂ ವದತಿ, ಉಪಯೋಗವಚನಂ ಕಮ್ಮಂ ವದತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಕಾರಿತೇ “ಪುರಿಸೋ ಪುರಿಸೇನ ಪುರಿಸಂ ವಾ ಭತ್ತಂ ಪಾಚೇತಿ ಪಾಚಯತಿ ಪಾಚಾಪೇತಿ ಪಾಚಾಪಯತೀ”ತಿ ಚ, “ಅನನ್ತೇ ಬೋಧಿಸಮ್ಭಾರೇ, ಪರಿಪಾಚೇಸಿ ನಾಯಕೋ”ತಿ ದಸ್ಸನತೋ ಪನ “ಪರಿಪಾಚೇತಿ, ಪರಿಪಾಚಯತೀ”ತಿ ಚ ರೂಪಾನಿ ಭವನ್ತಿ। ಇಮಾನಿ ಹೇತುಕತ್ತುಪದಾನಿ। ಕಮ್ಮೇ - ಯಞ್ಞದತ್ತೇನ ಓದನೋ ಪಚ್ಚತೇ, ಭಾವಪದಂ ಅಪ್ಪಸಿದ್ಧಂ। ಇಮಾನಿ **ಭೂವಾದಿದಿವಾದಿ**ಗಣಿಕರೂಪಾನಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ದ್ವಿಗಣಿಕರೂಪಾನಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ತೇಗಣಿಕತ್ತೇ ಸು ಪಸವೇ। ಹೇತುಫಲಂ ಸವತಿ, ಪಸವತಿ। **ಸು ಸವನೇ**। ಸದ್ಧೋ ಧಮ್ಮಂ ಸುಣೋತಿ, ಸುಣಾತಿ। **ಸು ಹಿಂಸಾಯಂ**। ಯೋಧೋ ಪಚ್ಚಾಮಿತ್ತಂ ಸುನಾತಿ। ಇಮಾನಿ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ **ಭೂವಾದಿಸ್ವಾದಿಕಿಯಾದಿ**ಗಣಿಕಾನಿ ಕತ್ತುಪದಾನಿ। ತಥಾ ಹೇತುನಾ ಫಲಂ ಸವಿಯ್ಯತಿ, ಉನ್ನಾದಸದ್ದೋ ಪಥವೀಉನ್ದ್ರಿಯಸದ್ದೋ ವಿಯ ಸುಯ್ಯತಿ। ಯೋಧೇನ ಪಚ್ಚಮಿತ್ತೋ ಸುನಿಯ್ಯತಿ। ಇಮಾನಿ ಕಮ್ಮಪದಾನಿ। ಭಾವಪದಂ ನ ಲಬ್ಭತಿ ಸಕಮ್ಮಕತ್ತಾ ಇಮೇಸಂ ಧಾತೂನಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ತೇಗಣಿಕರೂಪಾನಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। ಅತ್ರ ಪನಾಯಂ ನಯವಿಭಾವನಾ -

ಭ್ವಾದಿರುಧಾದಿಕಾ ಧಾತೂ, ಸ್ವಾದಿದಿವಾದಿಕಾ ತಥಾ।
ರುಧಾದಿಕದಿವಾದಿಟ್ಠಾ, ಭೂವಾದಿಕಚುರಾದಿಕಾ॥

ಭೂವಾದಿಕಗಹಾದಿಟ್ಠಾ, ಭ್ವಾದಿಸ್ವಾದಿಕಿಯಾದಿಕಾ।
ಏವಮಾದಿಪ್ಪಭೇದೇಹಿ, ವಿತ್ಥಾರೇನ್ತು ವಿಚಕ್ಖಣಾ॥

ಇಚ್ಚೇವಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಯಥಾರಹಂ ಏಕಗಣಿಕದ್ವಿಗಣಿಕತೇಗಣಿಕವಸೇನ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಹೇತುಕತ್ತುಕಮ್ಮಭಾವಪದಾನಿ ಚ ಸಕಾರಿತೇಕಕಮ್ಮಾನಿ ಚ ಸಕಾರಿತದ್ವಿಕಮ್ಮಾನಿ ಚ ಸಕಾರಿತತಿಕಮ್ಮಾನಿ ಚ ದಸ್ಸಿತಾನಿ।

ಇದಾನಿ **ಏಕಕಾರಿತದ್ವಿಕಾರಿತಪದಾನಂ** ವಚನೋಕಾಸೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ವದಾಮ। **ಸೋ ಅನ್ತಕಮ್ಮನಿ।** ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ಮಾನಂ ಸಿಯತಿ, ಕಮ್ಮಂ ಪರಿಯೋಸಿಯತಿ। ಇಮಾನಿ ತಾವ ಸುದ್ಧಕತ್ತುಪದಾನಿ। ಏತ್ಥ **ಮಾನಂ ಸಿಯತೀತಿ** ಮಾನಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದತಿ। **ಕಮ್ಮಂ ಪರಿಯೋಸಿಯತೀತಿ** ಕಮ್ಮಂ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತಿ। **ಪರಿ ಅವ** ಇಚ್ಚುಪಸಗ್ಗವಸೇನ ಹಿ ಇದಂ ಪದಂ ಅಕಮ್ಮಕಂ ಭವತಿ, ಅತ್ಥೋ ಪನ "ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ಸಕಮ್ಮಕವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬೋ। ಅತ್ತನಾ ವಿಪ್ಪಕತಂ ಅತ್ತನಾ ಪರಿಯೋಸಾಪೇತಿ। ಇದ**ಮೇಕಂ ಕಾರಿತಂ** ಹೇತುಕತ್ತುಪದಂ। ಏತ್ಥ ಪನ **ಪರಿಅವ** ಇಚ್ಚುಪಸಗ್ಗವಸೇನ ಅಕಮ್ಮಕಭೂತಸ್ಸ **ಸೋಧಾತುಸ್ಸ** ಲದ್ಧಕಾರಿತಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಏಕಕಮ್ಮಮೇವ ಸಕಾರಿತಪದಂ ಭವತಿ। ಅತ್ತನಾ ವಿಪ್ಪಕತಂ ಪರೇಹಿ ಪರಿಯೋಸಾವಾಪೇತಿ। ಇದಂ **ದ್ವಿಕಾರಿತಂ** ಹೇತುಕತ್ತುಪದಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಪನ **ಪರಿ ಅವ** ಇಚ್ಚುಪಸಗ್ಗವಸೇನ ಅಕಮ್ಮಕಭೂತಸ್ಸ **ಸೋಧಾತುಸ್ಸ** ಲದ್ಧಕಾರಿತಪಚ್ಚಯದ್ವಯತ್ತಾ ದ್ವಿಕಮ್ಮಕಂ ಸಕಾರಿತಪದಂ ಭವತಿ। "ಪರಿಯೋಸಾವಾಪೇತೀ"ತಿ ಇದಮ್ಪಿ **ಪರಿ ಅವ** ಪುಬ್ಬಸ್ಮಾ **ಸೋಧಾತುಮ್ಹಾ ಣಾಪೇ ಣಾಪೇ** ಇತಿ ಪಚ್ಚಯದ್ವಯಂ ಕತ್ವಾ **ಅವ**ಸದ್ದ**ಸ್ಸೋ**ಕಾರಞ್ಚ ಕತ್ವಾ ತತೋ **ಯ**ಕಾರಾಗಮಞ್ಚ ಅನುಬನ್ಧಣಕಾರಲೋಪಞ್ಚ ಪಠಮಪಚ್ಚಯೇ **ಪ**ಕಾರಸ್ಸ **ವ**ಕಾರಞ್ಚ ದ್ವೀಸು ಚ ಠಾನೇಸು ಪುಬ್ಬಸರಲೋಪಂ ಕತ್ವಾ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಇದಾನಿ ತಾ ಪಾಳಿಯೋ ಅತ್ಥನ್ತರವಿಞ್ಞಾಪನತ್ಥಂ ಆಹಚ್ಚದೇಸಿತಾಕಾರೇನ ಏಕತೋ ಕಥಯಾಮ - "ಅತ್ತನಾ ವಿಪ್ಪಕತಂ ಅತ್ತನಾ ಪರಿಯೋಸಾಪೇತಿ, ಆಪತ್ತಿ ಸಙ್ಘಾದಿಸೇಸಸ್ಸ। ಅತ್ತನಾ ವಿಪ್ಪಕತಂ ಪರೇಹಿ ಪರಿಯೋಸಾವಾಪೇತಿ, ಆಪತ್ತಿ ಸಙ್ಘಾದಿಸೇಸಸ್ಸಾ"ತಿ ಏತ್ಥ "ಭಿಕ್ಖೂ"ತಿ ಹೇತುಕತ್ತುಪದಂ ಆನೇತಬ್ಬಂ। **ಅತ್ತನಾ ವಿಪ್ಪಕತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಚ **ಅತ್ತನಾ**ತಿ ವಿಪ್ಪಕರಣಕ್ರಿಯಾಯ ಕತ್ತುಕಾರಕವಾಚಕಂ ಕರಣವಚನಂ। **ವಿಪ್ಪಕತ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಕಾರಕವಾಚಕಂ ಉಪಯೋಗವಚನಂ। **ಅತ್ತನಾ ಪರಿಯೋಸಾಪೇತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ **ಅತ್ತನಾ**ತಿ ಅಬ್ಯಯಪದಭೂತೇನ **ಸಯಂ**ಸದ್ದೇನ ಸಮಾನತ್ಥಂ ವಿಭತ್ಯನ್ತಪತಿರೂಪಕಂ ಅಬ್ಯಯಪದಂ, **ಸಯಂ**ಸದ್ದಸದಿಸಂ ವಾ ತತಿಯಾವಿಭತ್ಯನ್ತಂ ಅಬ್ಯಯಪದಂ। ತಥಾ ಹಿ "ಅತ್ತನಾ ಪರಿಯೋಸಾಪೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತವಚನಸ್ಸ "ಸಯಂ ಪರಿಯೋಸಾಪೇತೀ"ತಿ ಅತ್ಥೋ ಭವತಿ "ಅತ್ತನಾ ಚ ಪಾಣಾತಿಪಾತೀ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ। **ಪರೇಹಿ ಪರಿಯೋಸಾವಾಪೇತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ **ಪರೇಹೀ**ತಿ ಕಮ್ಮಕಾರಕವಾಚಕಂ ಕರಣವಚನನ್ತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, "ಸುನಖೇಹಿಪಿ ಖಾದಾಪೇನ್ತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ "ಸುನಖೇಹೀ"ತಿ ಪದಂ ವಿಯ। ಏತ್ಥ ಹಿ ಯಥಾ "ರಾಜಾನೋ ಚೋರಂ ಸುನಖೇ ಖಾದಾಪೇನ್ತೀ"ತಿ ಉಪಯೋಗವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಭವತಿ, ತಥಾ "ಭಿಕ್ಖು ಅತ್ತನಾ ವಿಪ್ಪಕತಂ ಪರೇ ಜನೇ ಪರಿಯೋಸಾವಾಪೇತೀ"ತಿ ಉಪಯೋಗವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಭವತಿ। ಏವಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅಚ್ಛರಿಯಬ್ಭುತನಯವಿಚಿತ್ತೇ ಭಗವತೋ ಪಾವಚನೇ ದ್ವಿಕಾರಿತಪಚ್ಚಯವನ್ತಮ್ಪಿ ಪದಮತ್ಥೀತಿ ಸಾರತೋ ಪಚ್ಚೇತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ನಯೋ ಸುಖುಮೋ ಸಾಸನೇ ಆದರಂ ಕತ್ವಾ ಆಯಸ್ಮನ್ತೇಹಿ ಸಾಧುಕಂ ಮನಸಿ ಕಾತಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಸ ಹಿ ಅತ್ಥಾಯ ಇದಂ ಪಕರಣಂ ಕರಿಮ್ಹ, ನ ಅಯಂ ಅತ್ತನೋ ಮತಿ, ಅಥ ಖೋ ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯಾನಂ ಸನ್ತಿಕಾ ಲದ್ಧತ್ತಾ ತೇಸಞ್ಞೇವ ಮತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಇದಾನಿ **ಅಕಾರಿತದ್ವಿಕಮ್ಮಿಕಪದಾನಂ** ವಚನೋಕಾಸೋ ಅನುಪ್ಪತ್ತೋ, ತಸ್ಮಾ ತಾನಿ ಕಥಯಾಮ, ತಾನಿ ಚ ಖೋ ಧಾತುವಸೇನ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ ಸವಿನಿಚ್ಛಯಾನಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ?

ದುಹಿಕರವಹಿಪುಚ್ಛಿ, ಯಾಚಿ ಭಿಕ್ಖಿ ಚ ನಿಬ್ರೂತಿ।
ಭಣಿವದಿವಚಿಭಾಸಿ, ಸಾಸಿದಹಿನಾಥಧಾತು॥

ರುಧಿ ಜಿ ಚಿಪಭುತೀತಿ, ಯೇ ತೇ ದ್ವಿಕಮ್ಮಕಾ ಧೀರಾ।
ಪವದುಮಪಿ ವಿಯುತ್ತಾ, ಕಾರಿತಪ್ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚ॥

ಅಪಾದಾನಾದಿಕೇ ಪುಬ್ಬ-ವಿಧಿಮ್ಹಾ ಸಹಿಮೇ’ಬ್ರವುಂ।
ಉಪಯೋಗವಚನಸ್ಸ, ನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಸನನ್ತನಾ॥

ಏತೇ **ದುಹಾ**ದಯೋ ಧಾತೂ, ತಿಕಮ್ಮಾಪಿ ಭವನ್ತಿ ತು।
ಕಾರಿತಪ್ಪಚ್ಚಯೇ ಲದ್ಧೇ, ಇತಿ ಆಚರಿಯಾ’ಬ್ರವುಂ॥

ತತ್ರಿಮಾನಿ ಉದಾಹರಣಾನಿ - ಗವಂ ಪಯೋ ದುಹತಿ ಗೋಪಾಲಕೋ। ಗಾವಿಂ ಖೀರಂ ದುಹತಿ ಗೋಪಾಲದಾರಕೋ। ತತ್ಥ **ಪಯೋ**ತಿ ಉಪಯೋಗವಚನಂ, “ಯಸೋ ಲದ್ಧಾ ನ ಮಜ್ಜೇಯ್ಯಾ”ತಿ ಏತ್ಥ “ಯಸೋ”ತಿ ಪದಮಿವ। ಮನೋಗಣಿಕಸ್ಸ ಹಿ ಈದಿಸಮ್ಹಿ ಉಪಯೋಗವಚನಂ ಹೋತಿ ಅಞ್ಞಾದಿಸಮ್ಹಿ। ಇಸ್ಸರೋ ಗೋಪಾಲಂ ಗವಂ ಪಯೋ ದುಹಾಪೇತಿ। ಗೋಪಾಲೇನ ಗಾವೋ ಖೀರಂ ದುಹಿತಾ। ಗೋಹಿ ಪಯೋ ದುಹತೀತಿ ಏತ್ಥ ಅಪಾದಾನವಿಸಯತ್ತಾ ದ್ವಿಕಮ್ಮಕಭಾವೋ ನತ್ಥಿ। “ವಿಸಾಣತೋ ಗವಂ ದುಹಂ, ಯತ್ಥ ಖೀರಂ ನ ವಿನ್ದತೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ಅಪಾದಾನವಿಸಯತ್ತೇಪಿ ಗವಾವಯವಭೂತಸ್ಸ ವಿಸಾಣಸ್ಸ ವಿಸುಂ ಗಹಿತತ್ತಾ “ಗವಂ ಖೀರಂ ದುಹನ್ತೋ”ತಿ ದ್ವಿಕಮ್ಮಿಕಭಾವೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ದುಹಿನೋ** ಪಯೋಗೋಯಂ।

ಕರೋತಿಸ್ಸ ಪಯೋಗೇ ಕಟ್ಠಮಙ್ಗಾರಂ ಕರೋತಿ, ಸುವಣ್ಣಂ ಕಟಕಂ ಕರೋತಿ, ಸಚೇ ಜೇ ಸಚ್ಚಂ ಭಣಸಿ, ಅದಾಸಿಂ ತಂ ಕರೋಮಿ। ಏತ್ಥ ಚ **ಅಙ್ಗಾರಂ ಕರೋತೀ**ತಿ ಪರಿಚ್ಚತ್ತಕಾರಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಕಟ್ಠಞ್ಹಿ ಅಙ್ಗಾರಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಂ, ಅಙ್ಗಾರೇ ಕತೇ ಕಾರಣಭೂತಸ್ಸ ಕಟ್ಠಸ್ಸ ಕಟ್ಠಭಾವೋ ವಿಗಚ್ಛತಿ। **ಕಟಕಂ ಕರೋತೀ**ತಿ ಇದಂ ಅಪರಿಚ್ಚತ್ತಕಾರಣವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಸುವಣ್ಣಞ್ಹಿ ಕಟಕಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಂ, ಕಟಕೇ ಕತೇಪಿ ಕಾರಕಭೂತಸ್ಸ ಸುವಣ್ಣಸ್ಸ ಸುವಣ್ಣಭಾವೋ ನ ವಿಗಚ್ಛತಿ, ಅಥ ಖೋ ವಿಸೇಸನ್ತರುಪ್ಪತ್ತಿಭಾವೇನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಅದಾಸಿಂ ತಂ ಕರೋಮೀ**ತಿ ಇದಂ ಪನ ಠಾನನ್ತರದಾನವಸೇನ ವುತ್ತಂ “ಉಪರಾಜಂ ಮಹಾರಾಜಂ ಕರೋಮೀ”ತಿ ಏತ್ಥ ವಿಯ। ತತ್ಥ “ಇಸ್ಸರೋ ಪುರಿಸೇನ ಪುರಿಸಂ ವಾ ಕಟ್ಠಮಙ್ಗಾರಂ ಕಾರೇತಿ। ತಥಾ ಸುವಣ್ಣಂ ಕಟಕಂ ಕಾರೇತೀ”ತಿ ತಿಕಮ್ಮಿಕಪ್ಪಯೋಗೋಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತಥಾ “ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೋ ರಜ್ಜಂ ಕಾರೇತೀ”ತಿ, “ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೇ ರಜ್ಜಂ ಕಾರೇನ್ತೇ”ತಿ ದ್ವಿಕಮ್ಮಕಪ್ಪಯೋಗೋ।

ಏತ್ಥೇಕೇ ವದೇಯ್ಯುಂ “ನನು ಚ ಭೋ ಏತ್ಥ ಏಕಮೇವ ಕಮ್ಮಂ ದಿಸ್ಸತಿ, ಕೇನಾಯಂ ಪಯೋಗೋ ದ್ವಿಕಮ್ಮಿಕಪ್ಪಯೋಗೋ ಹೋತೀ”ತಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಏಕಮೇವ ದಿಸ್ಸತಿ, ತಥಾಪಿ ಅತ್ಥತೋ ದ್ವೇಯೇವ ಕಮ್ಮಾನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ **ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೋ ರಜ್ಜಂ ಕಾರೇತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೋ ಅತ್ತನೋ ರಾಜಭಾವಂ ಮಹಾಜನೇನ ಕಾರಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಪನ ಅತ್ಥೇ ಗಹಿತೇ “ರಜ್ಜಂ ಕಾರೇಹಿ ಭದ್ದನ್ತೇ, ಕಿಂ ಅರಞ್ಞೇ ಕರಿಸ್ಸಸೀ”ತಿಆದೀಸುಪಿ ತ್ವಂ ಅತ್ತನೋ ರಾಜಭಾವಂ ಅಮ್ಹೇಹಿ ಕಾರಾಪೇಹಿ, ಅತ್ತಾನಂ ರಜ್ಜೇ ಅಭಿಸಿಞ್ಚಾಪೇಹಿ, ಮಯಂ ತಂ ರಜ್ಜೇ ಅಭಿಸಿಞ್ಚಿತುಕಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ ಸಮತ್ಥಿತೋ ಭವತಿ।

ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೇ ರಜ್ಜಂ ಕಾರೇನ್ತೇತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೇ ಅತ್ತನೋ ರಾಜಭಾವಂ ಮಹಾಜನೇನ ಕಾರಯನ್ತೇತಿ ಅತ್ಥೋ ಭವತಿ। ಸಾಸನಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಕಾರಿತವಿಸಯೇ ಕರಣವಚನಂ ಉಪಯೋಗತ್ಥಞ್ಞೇವ ದೀಪೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ಅತ್ಥತೋ ದ್ವೇಯೇವ ಕಮ್ಮನಿ ದಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ವದಾಮ। ಅಯಮತ್ಥೋ **ಅಭಿಧಮ್ಮಟೀಕಾಯಂ** ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಾದಿನಿಬ್ಬಚನತ್ಥವಿಭಾವನಾಯ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ತಥಾ ಹಿ **ಅಭಿಧಮ್ಮಟೀಕಾಯಂ** ಇದಂ ವುತ್ತಂ “**ಚಕ್ಖುದ್ವಾರೇ ಇನ್ದತ್ತಂ ಕಾರೇತೀ**ತಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಭಾವೇ ತಂದ್ವಾರಿಕೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ಇನ್ದಭಾವಂ ಪರಮಿಸ್ಸರಭಾವಂ ಕಾರಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಞ್ಹಿ ತೇ ರೂಪಗ್ಗಹಣೇ ಅತ್ತಾನಂ ಅನುವತ್ತೇತಿ, ತೇ ಚ ತಂ ಅನುವತ್ತನ್ತೀ”ತಿ। ಯದಿ ಪನ **ಕರ**ಧಾತು ದ್ವಿಕಮ್ಮಕೋ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ “ಬ್ರಹ್ಮದತ್ತೋ ರಜ್ಜಂ ಕಾರೇತೀ”ತಿಆದೀಸು ಲದ್ಧಕಾರಿತಪಚ್ಚಯತ್ತಾ “ಕಾರೇತೀ”ತಿಆದೀಹಿ ಪದೇಹಿ ತಿಕಮ್ಮಕೇಹಿಯೇವ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ? ನ, ನಿಯಮಾಭಾವತೋ, ತಾದಿಸಸ್ಸ ಚ ಪಯೋಗಸ್ಸ ವೋಹಾರಪಥೇ ಅನಾಗತತ್ತಾ।

ಕಟ್ಠಂ ಪುರಿಸೇನ ಅಙ್ಗಾರಂ ಕತಂ। ಸುವಣ್ಣಂ ಕಮ್ಮಾರೇನ ಕಟಕಂ ಕತಂ, ದಾಸೀ ಸಾಮಿಕೇನ ಅದಾಸಿಂ ಕತಾ, ಏವಮ್ಪೇತ್ಥ ದ್ವಿಕಮ್ಮಕಪ್ಪಯೋಗಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಸುವಣ್ಣೇನ ಕಟಕಂ ಕರೋತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಹಿ ವಿಸೇಸನತ್ಥೇ ಪವತ್ತಕರಣವಿಸಯತ್ತಾ ದ್ವಿಕಮ್ಮಿಕಭಾವೋ ನ ಲಬ್ಭತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ನಯೋ ಅಞ್ಞತ್ರಾಪಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ನೇತಬ್ಬೋ। **ಕರೋತಿ**ಸ್ಸ ಪಯೋಗೋಯಂ।

ವಹಿಆದೀನಂ ಪಯೋಗೇ ರಾಜಪುರಿಸಾ ರಥಂ ಗಾಮಂ ವಹನ್ತಿ। ಅಯಂ ರಾಜಾ ಮಂ ನಾಮಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಪರಾಭವನ್ತಂ ಪುರಿಸಂ, ಮಯಂ ಪುಚ್ಛಾಮ ಗೋತಮಂ। ಆಯಸ್ಮಾ ಉಪಾಲಿ ಆಯಸ್ಮತಾ ಮಹಾಕಸ್ಸಪೇನ ವಿನಯಂ ಪುಟ್ಠೋ। ದೇವದತ್ತೋ ರಾಜಾನಂ ಕಮ್ಬಲಂ ಯಾಚತಿ। ತೇ ಮಂ ಅಸ್ಸೇ ಅಯಾಚಿಸುಂ। ಧನಂ ತಂ ತಾತ ಯಾಚತಿ। ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನಾಗಂ ಮಣಿಂ ಯಾಚತಿ। ನಾಗೋ ಮಣಿಂ ಯಾಚಿತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ ಬ್ರಹ್ಮುನಾ ಆಯಾಚಿತೋ ಧಮ್ಮದೇಸನಂ ಭಗವಾ। ತಾಪಸೋ ಕುಲಂ ಭೋಜನಂ ಭಿಕ್ಖತಿ। ಅಜಂ ಗಾಮಂ ನೇತಿ। ಅಜೋ ಗಾಮಂ ನೀತೋ। ಮುತ್ತೋ ಚಮ್ಪೇಯ್ಯಕೋ ನಾಗೋ, ರಾಜಾನಂ ಏತದಬ್ರವಿ।

ಏತ್ಥ **ರಾಜಾನ**ನ್ತಿ ಮುಖ್ಯತೋ ಕಮ್ಮಂ ವುತ್ತಂ। **ಏತ**ನ್ತಿ ಗುಣತೋ। ತಥಾ **ರಾಜಾನ**ನ್ತಿ ಅಕಥಿತಕಮ್ಮಂ ವುತ್ತಂ। **ಏತ**ನ್ತಿ ಕಥಿತಕಮ್ಮಂ। ಏಸ ನಯೋ ಅಞ್ಞತ್ರಾಪಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ ಯಥಾರಹಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಏವಮೇವ "ಬ್ರೂಹಿ ಭಗವಾ"ತಿಆದೀಸು ಸಮ್ಪದಾನವಿಸಯತ್ತಾ ದ್ವಿಕಮ್ಮಕಭಾವೋ ನ ಲಬ್ಭತಿ। ಭಿಕ್ಖು ಮಹಾರಾಜಾನಂ ಧಮ್ಮಂ ಭಣತಿ। ಯಂ ಮಂ ಭಣಸಿ ಸಾರಥಿ। ಯಂ ಮಂ ವದತಿ। ಭಗವನ್ತಂ ಏತದವೋಚ। ಪಿತಾ ಪುತ್ತಂ ಭಾಸತಿ। ಯಂ ಮಂ ತ್ವಂ ಅನುಸಾಸಸಿ। ಸಕ್ಯಾ ಖೋ ಪನ ಅಮ್ಬಟ್ಠ ರಾಜಾನಂ ಓಕ್ಕಾಕಂ ಪಿತಾಮಹಂ ದಹನ್ತಿ। ಭಗವಾ ಭಿಕ್ಖೂ ತಂ ತಂ ಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿಂ ನಾಥತಿ। ಗಾವೋ ವಜಂ ರುನ್ಧತಿ ಗೋಪಾಲಕೋ। ಧುತ್ತೋ ಧುತ್ತಜನಂ ಧನಂ ಜಿನಾತಿ। ಏತ್ಥ ಚ "ಕಮನುತ್ತರಂ ರತ್ನವರಂ ಜಿನಾಮಾ"ತಿ **ಪುಣ್ಣಕಜಾತಕಪಾಳಿ** ನಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥಾಯಮತ್ಥೋ "ಮಯಂ ಜನಿನ್ದಾ ಕತರಂ ರಾಜಾನಂ ಅನುತ್ತರಂ ರತ್ನವರಂ ಜಿನಾಮಾ"ತಿ। ಇಟ್ಠಕಾಯೋ ಪಾಕಾರಂ ಚಿನೋತಿ ವಡ್ಢಕೀ। ಅಞ್ಞಾನಿಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ।

ಏತ್ಥ ಕೇಚಿ ಪುಚ್ಛೇಯ್ಯುಂ "ಗನ್ಧಕುಟಿಂ ಪದಕ್ಖಿಣಂ ಕರೋತಿ, ಬುದ್ಧಂ ಸರಣಂ ಗಚ್ಛಾಮಿ। ಉಪಾಸಕಂ ಮಂ ಭವಂ ಗೋತಮೋ ಧಾರೇತೂ'ತಿ ಪಯೋಗೇಸು ಕಿಂ ದ್ವಿಕಮ್ಮಕಭಾವೋ ಲಬ್ಭತೀ"ತಿ? ಏತ್ಥ ವುಚ್ಚತೇ – "ಗನ್ಧಕುಟಿಂ ಪದಕ್ಖಿಣಂ ಕರೋತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ ನ ಲಬ್ಭತಿ ಗುಣಗುಣೀನಂ ವಸೇನ ಗಹಿತತ್ತಾ। "ಬುದ್ಧಂ ಸರಣಂ ಗಚ್ಛಾಮೀ"ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ನ ಲಬ್ಭತಿ "ಸರಣಂ ಇತಿ ಗಚ್ಛಾಮೀ"ತಿ **ಇತಿ**ಸದ್ದಲೋಪವಸೇನ ವುತ್ತತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ **ಬುದ್ಧ**ನ್ತಿ ಉಪಯೋಗವಚನಂ। **ಸರಣ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ। "ಬುದ್ಧಂ ಮಮ ಸರಣಂ ಪರಾಯಣಂ, ಅಘಸ್ಸ ತಾತಾ ಹಿತಸ್ಸ ಚ ವಿಧಾತಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ "ಭಜಾಮಿ ಸೇವಾಮಿ ಬುಜ್ಝಾಮೀ"ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಉಪಾಸಕಂ ಮಂ ಭವಂ ಗೋತಮೋ ಧಾರೇತೂ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪನ ದ್ವಿಕಮ್ಮಕಭಾವೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬೋ "ಮಂ ಇತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಉಪಾಸಕಂ ಧಾರೇತೂ"ತಿ ಅತ್ಥಸಮ್ಭವತೋ "ಸಕ್ಯಾ ಖೋ ಪನ ಅಮ್ಬಟ್ಠ ರಾಜಾನಂ ಓಕ್ಕಾಕಂ ಪಿತಾಮಹಂ ದಹನ್ತೀ"ತಿ **ದಹ**ಧಾತುಪ್ಪಯೋಗೇನ ಸಮಾನತ್ತಾ ಚ, ಅಧಿಪ್ಪಾಯತ್ಥತೋ ಪನ "ಮಂ 'ಉಪಾಸಕೋ ಮೇ ಅಯ'ನ್ತಿ ಧಾರೇತೂ"ತಿ ಅತ್ಥೋ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಅಕಾರಿತಾನಿ ದ್ವಿಕಮ್ಮಿಕಧಾತುರೂಪಾನಿ ವಿಭಾವಿತಾನಿ।

ಇಚ್ಚೇವಮಮ್ಹೇಹಿ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಭಗವತೋ ಸಾಸನತ್ಥಂ ಯಥಾಸತ್ತಿ ಯಥಾಬಲಂ ಧಾತುಯೋ ಚ ತಂರೂಪಾನಿ ಚ ತದನುರೂಪೇಹಿ ನಾನಾಪದೇಹಿ ನಾನಾಅತ್ಥೇಹಿ ನಾನಾನಯೇಹಿ ಚ ಯೋಜೇತ್ವಾ ವಿಭಾವಿತಾನಿ, ಏವಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೇಹಿಪಿ ಅಮ್ಹೇಹಿ ತಾಸಂ ಸರೂಪಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಅತ್ಥಪರಿಚ್ಛೇದೋ ವಾ ನ ಸಕ್ಕಾ ಸಬ್ಬಸೋ ವತ್ತುಂ। ತದುಭಯಞ್ಹಿ ಕೋ ಸಬ್ಬಸೋ ವತ್ತುಂ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ ಅಞ್ಞತ್ರ ಆಗಮಾಧಿಗಮಸಮ್ಪನ್ನೇಹಿ ಪಭಿನ್ನಪಟಿಸಮ್ಭಿದೇಹಿ ಮಹಾಖೀಣಾಸವೇಹಿ।

ಅತ್ಥಾತಿಸಯಯುತ್ತಾಪಿ, ಧಾತೂ ಹೋನ್ತಿ ಯತೋ ತತೋ। ಪಯೋಗತೋನುಗನ್ತಬ್ಬಾ, ಅನೇಕತ್ಥಾ ಹಿ ಧಾತವೋ।

ಯೇನೇಕತ್ಥಧರಾ ಚರನ್ತಿ ವಿವಿಧಾ ನಾಥಸ್ಸ ಪಾಠೇ ವರೇ,

ತೇನೇಕತ್ಥಧರಾವ ಹೋನ್ತಿ ಸಹಿತಾ ನಾನೂಪಸಗ್ಗೇಹಿವೇ।
ಧಾತೂನಂ ಪನ ತೇಸಮತ್ಥಪರಮಂ ಖೀಣಾಸವೇ ಪಣ್ಡಿತೇ,
ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮತಿಯುತೇ ಕೋ ಸಬ್ಬಸೋ ಭಣತೀತಿ॥

ಇತಿ ನವಙ್ಗೇ ಸಾಟ್ಠಕಥೇ ಪಿಟಕತ್ತಯೇ ಬ್ಯಪ್ಪಥಗತೀಸು ವಿಞ್ಞೂನಂ

ಕೋಸಲ್ಲತ್ಥಾಯ ಕತೇ ಸದ್ದನೀತಿಪ್ಪಕರಣೇ

ಸಬ್ಬಗಣವಿನಿಚ್ಛಯೋ ನಾಮ ಏಕೂನವೀಸತಿಮೋ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ॥

ಸಹ ರೂಪವಿಭಾವನಾಯ ಧಾತುವಿಭಾವನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಧಾತುಮಾಲಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।